Pillularium ... Summa lacticiniorum ... Cautelae medicorum ... / [Panthaleon].

Contributors

Panthaleon, de Conflentia, active 1438-1496.
Zerbis, Gabriele de, 1445-1505.

Publication/Creation

Pavia : J. de Burgofranco, 1516.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/z87v86ak

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

wellcome collection

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

1782 3738 4719

electrem confirmetis ipius. non obstante quo pretalem electionem appellato archiepo, pretextu fraudis, si apostolicum fuerint exposita: cum electores ad talem electionem sic nequiter processerint, quo si electores illius non prosequentur archiepm memorati, et si electus postulatus non dum electionem confirmauerit, et se intrudat consecrationi, consentiunt nolentes ordinationi archiepi memorati, et si electus postulatus non dum electionem confirmauerit, et se intrudat consecrationi, consentiunt nolentes ordinationi archiepi memorati.

Quodam audientiam magistri Petri de Collemedio, Petri de Vinea, et Johannis de Ceccano, Johannis de Ceccano, Johannis de Ceccano,

Liber [illegible] 373 m 6

41416

CVM PRIVILEGIO AD QVADRIENNIVM

VENTER PLVMA VENVS LAVDEM FVGIENDA SEQVENTI

EXPVLSA VT AIVNT CORNICE. ADHVC.

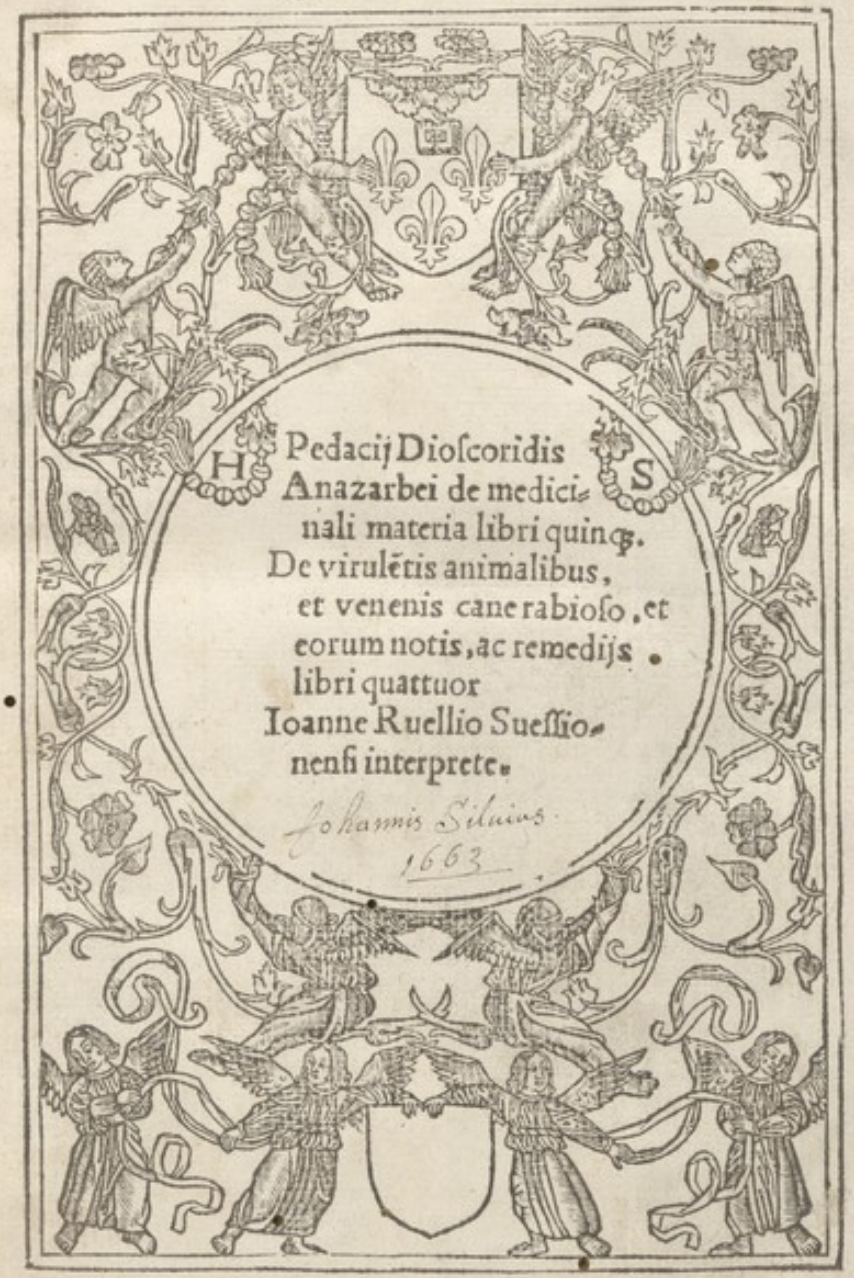

H Pedacij Dioscoridis S
Anazarbei de medici-
nali materia libri quinq.
De virulētis animalibus,
et venenis cane rabioso, et
eorum notis, ac remedijs
libri quattuor
Ioanne Ruellio Suessio-
nensi interprete.

Johannis Silvius
1663

Habetur venale in officina Henrici Stephani
E regione Scholæ Decretorum.

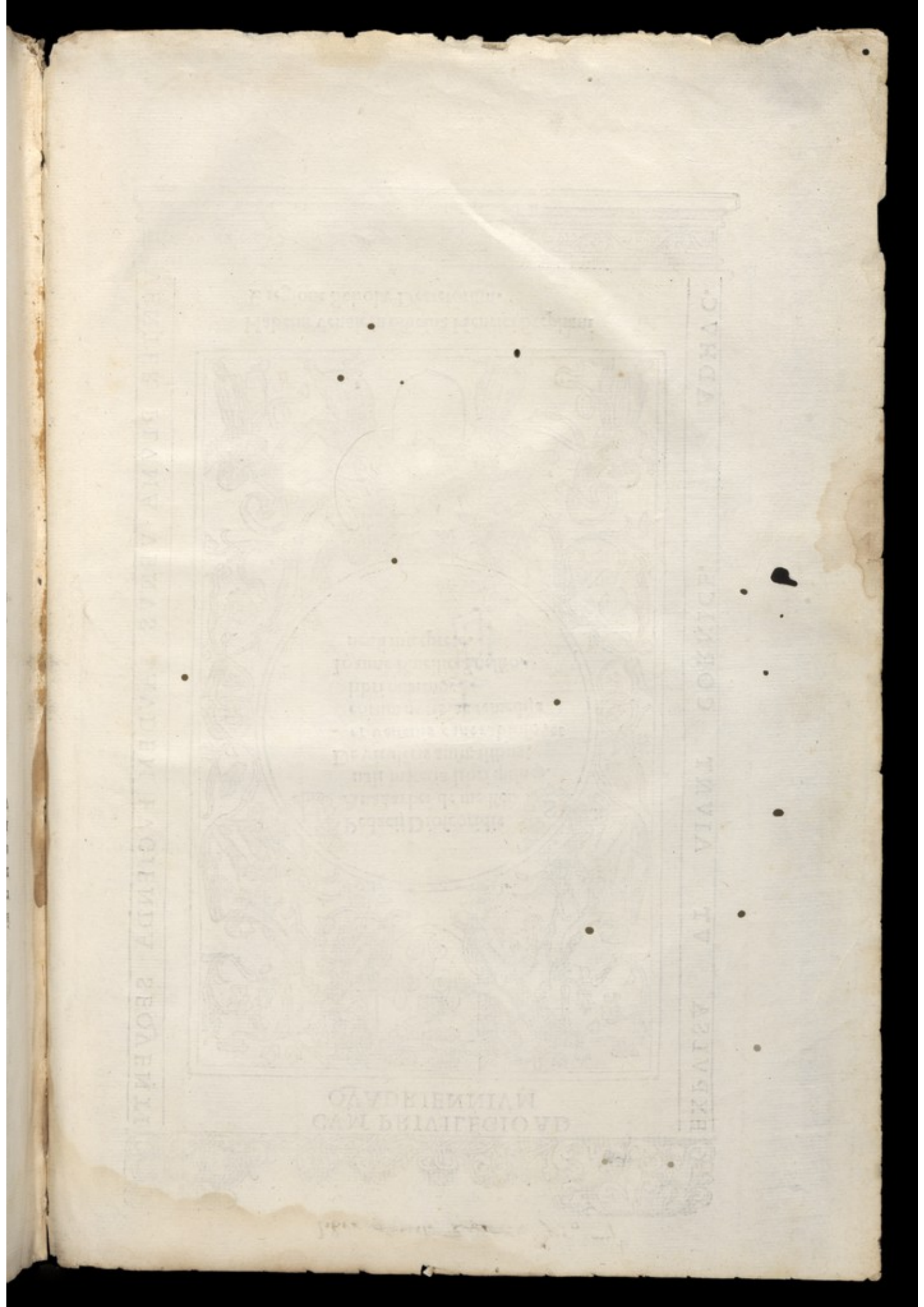

IOANNES RVELLIVS SVESSIONENSIS ANTONIO DISOMO REGIO CONSILIARIO VTRIVSQVE LINGVAE PERITISSIMO .S.P.D.

Vm sæpe mecum reputarem humanissime simul ac eruditissime Antoni Disome omniũ ferme disciplinarum conditionem, illud imprimis cum admiratione michi, tum miseratione dignũ occurrebat, q̃ saluberrimæ humano generi artes vel diuinitus nobis datæ, vel mortalium studio adinuentæ, ita affectæ iaceant, vt ad interitum spectare videantur. Quibus olim excolendis veteres vsq̃ eo diligentiam omnem, & operam impenderunt, vt intentatum nihil indiscussumq̃ reliquerint. Etenim per aliquot iam sæcula, & qui discunt & qui docent, neglecta vera liberalium scientiarum maiestate, ad echinatas captionum cauillationumq̃ argutias diuertentes, dici docti haberiq̃, q̃ esse malunt. Quod vt in cæteris ferri dissimulariq̃ fas sit, in ea tamẽ arte nefarium est, quæ ad tuẽdam salutem hominum nata, incorrupta semper augustaq̃ esse debet. Quæ tamen fere iam inde ab auorum nostrorũ memoria, tam turpi ac desidioso consensu deserta exoleuit, vt verear ne flagitiosa fortasse suis professoribus aut inhonesta videatur, qui principem eius partem quæ cognitione delectuq̃ medicamentorum constat, vel rei difficultate deterriti, vel ingenio diffisi, vel iudicio lapsi, a se abdicarũt, rudiq̃ medicamentariorũ ministerio delegarunt, existimantes fortasse dignitati amplitudiniq̃ suæ non parum detractum iri, suamq̃ auctoritatem eleuari, si ea ipsi tractent, quorum officinæ sibi iam cognitionem vendicarunt. Cum cæteri artifices ignominiosum sibi esse putent, si imprudentes sui negocij conspiciantur, aut vniuersam instrumentorum supellectilem non plane ac memoriter teneant. Proinde ars illa præstantissima, sine qua natura manca merito ac mutila esse censetur, priscis temporibus clara & percelebris, literarumq̃ monumentis diligentissime tradita, posterioribus sæculis adeo a se ipsa degenerauit, vt simulacrum eius tantum, vel potius vmbra nomenq̃ remanserit. Quippe cum olim hærbarij ijdem atq̃ medici essent, scidit inde se studium, hominumq̃ inertia simul & incuria factum est, vt ab ijs destituta quorum erat propria, circulatorum ne dicã impostorum præda facta fuerit. Cum igitur pluribus scriptorum monumentis admonerer, apud antiquos gloriæ fuisse simplicium curam, ac memorabiles illos Græcorũ duces hoc illustri studio sem-

per floruisse, huic parti ruinosæ, nutãti, breuiq; casuræ adhibendam esse manum duxi. Nec aliud occurrebat præsentius auxilium, vt a medijs ignorãtiæ tenebris assereretur, ac errores expiari inumeraq; mõstra domari possent, q̃ vt ea quæ græcis literis hac de re tradita erãt, latinis illustrarẽtur, ac quæ sine graui pernicie dissociari nõ poterãt, a cæteris medicinæ partibus auulsa, suo corpori restituerẽtur. Pedacium igitur Dioscoridem præstãtissimũ huiusce partis auctorem, tot sæculorum suffragijs comprobatum, pro mediocritate nostra latinitate donauimus, tuoq; nomini dicamus. Q; reacerrimi iudicij virum, omnium bonarum literarum ac vtriusq; linguæ studiosissimum cognouimus, nec parum laudis tibi ex ea re peperisti. Simul vt extaret pignus mutuæ inter nos beniuolẽtiæ, simul vt mortales officio cumulatiore demereremur. Quod quidem opus non paruo sane negocio a nobis elucubratum, veluti primitias industriæ nostræ & maioris laboris præludiũ læta frõte suscipias. De quo id cõstantissime ausim polliceri, esse quasi quoddam naturæ promptuariũ ex quo res omnes, hærbæ, fruges, frutices, arbores, fructus quibus arua, campi, pascua, montes, conualles, plana confragosaq; vestiantur, & visceribus terræ abdita, in humani generis præsidium depromi facile possunt, ac deniq; veluti a quodam rei medicamentariæ seminario, in humanum vsum transferri, e quo vita omnis ea hauriri requeat, quibus humanæ saluti prospiciatur, & morbis omnibus cõsulatur. Quæ vero meæ partes fuerunt, quoniam in propria ſarena, vt dicitur, versari videbar, cum sim professione medicus, dedi operã vtinam & præstiterim, vti omnia ex fide respõderent, & vt latina oratio græci auctoris sensum fideliter redderet, ne absurda peregrinitas medicinã quoquomodo pollueret, etiam si res ipsa elegantiam ac nitorem non facile admittat. Curaui præterea vt idem vtrobiq; sensus seruaretur, nulla vocum nouitas, nec triuialia verba aut exposita, quibus quærendis Latinos fere omnes euoluimus. Cum vero latina me defecerunt, græcis quidem & fere iam receptis vti malui, q̃ noua aut barbara licenter admittere. Sed nihil æque me torsit q̃ veterum manuq; exaratorum exemplarium inopia (illud enim tantũ nactus sum quod bibliopolæ typis excusum circumferunt) in quo permulta manifestissime deprauata ex varia auctorũ lectione, & præsertim in libris venenorum ex vetustissimo Paudi Aeginetæ codice, ad pristinam syncæritatem restituimus. In quibus studiosos omnes rogatos velim vt boni consulant. Vale Parisijs. Calendis Maij. Anno Domini. M.D.XVI.

TABVLA

Index omnium quæ in hoc Dioscoridis volumine continentur literarum ordine digestus.

	Fol.	Cap.
Abrotonum	64	xxvii
absinthium	64	xxv
absinthiũ santonicũ	64	xxvi
absinthiũ marinum	64	xxvi
Acacalis	20	cxx
acacia	22	cxxxv
acacia altera	23	cxxxvi
achantha	63	xviii
acanthium	63	xvii
acetum	120	xiiii
acetum mulsum	120	xv
acetum scylinum	120	xviii
acetum e stichade	123	xlv
achillea	91	xxxix
achras	27	clxx
acida muria	120	xvi
acinos	68	xlviii
acorum	2	ii
aconitum	99	lxxx
aconitum alterum	99	lxxxi
aconitũ venenũ	144	vii
acuta spina	21	cxxiiii
Adarche	136	cxxviii
adianton	105	cxxxvii
adeps	37	lxxxvi
Aegilops	106	cxl
æris squamma	128	lxxx
æris flos	127	lxxix
ærugo rasa	128	lxxxii
ærugo scolecia	128	lxxxiii
æs vstum	127	lxxviii
æthiopis	102	cvi
ætites lapis	139	cli
Agalochon	7	xxv
agaricum	59	i
ageraton	94	lxii
agnus	23	cxxxviii
agrostis	91	xxxiii
aiuga	86	clxxvii
aizoon maius	100	xci
aizoon minus	101	xcii
alabastrites lapis	138	cxliiii
albucum	55	clxxxvii
alcea	85	clxv
alcyonium	136	cxxvii
alisma	85	clxx
allium	51	clxix
allium sylueſtre	51	clxix
allium anguinum	51	clxix
aloe	63	xxiiii
alsine	100	lxxxix
althæa	85	clxiiii
alumen	134	cxiiii
alumen scissile	134	cxiii
alus	88	xi
alysson	77	ciiii
alypon	114	cxc
amaracum	67	xlv
ambrosia	80	cxxvii
amiantus lapis	138	cxlvii
ammiũ alexandrinũ	71	lxviii
ammoniacon	76	xcvii
amomum	5	xvi
amomis	5	xvi
ampelitis terra	140	clxxii
ampelopraſſon	51	clxvi
amphisbæna	152	vii
amurca	23	cxxxvii
amygdalæ amaræ	27	clxxviii
amylum	43	cxi
anagallis	57	cxcviii
anagyris	85	clxviii
anchusa	90	xxvi
anchusa altera	90	xxvii

	Fol.	Cap.
anchusa alia	90	xxviii
androsaces	83	cli
androsæmon	86	clxxiiii
anemone	56	cxcv
anethum	70	lxv
anguium senectus	31	xix
anisum	70	lxiii
anonis	63	xx
anthemis	83	clv
anthericum	55	clxxxvii
anthyllis	83	cliiii
antipathes	137	cxxxi
antirrhinon	105	cxxxiiii
antispoda	127	lxxvii
Aparine	77	ciii
aphaca.i.lenticula	51	clxv
apiastron	78	cxvii
apios	114	clxxxvii
apium satiuū	71	lxxii
apium rusticū	71	lxxiii
apium sylueſtre	56	cxciiii
apocynon	99	lxxxiiii
apollinaris	96	lxxii
apri iecur	33	xlviii
Aqua mulsa	119	x
aqua	119	xi
aqua mariua	120	xii
aqua frigida	148	xxxiiii
Arabis	52	clxxiiii
arabus lapis	138	cxl
araneus	35	lxviii
arbutus	27	clxxvii
arcion	103	cviii
arction	103	cvii
arcturon	103	cvii
argemone	57	cxcvi
argemone altera	57	cxcvii
argenti recrementū	130	xcii
argentum viuum	132	ci
argentum viuum	147	xxviii
argenti scoria	130	xcii
argenti spuma	147	xxvii
argenti spuma	130	xciii
arilaria	94	lix
arisarum	54	clxxxvi
aristolochia rotūda	60	iiii
aristolochia longa	60	v
armeniaca mala	26	clxvii
armenius lapis	131	xcvi
armoracia	45	cxxiii
arnoglosson	48	cxl
aron	54	clxxxv
arrhenogonon	82	cxli
arthemisia	80	cxxvi
arthemisia tenuior	80	xxvii
Asarum	4	ix
asclepiades	77	cv
ascyros	86	clxxiii
asininum iecur	33	xlii
asini vngula	33	xliiii
asius lapis	137	cxxxiii
aspalathus	6	xxiii
asparagus	47	cxxxix
asphodelus	55	clxxxvii
asplenion	83	clii
aspis	152	xiiii
aspis	156	xiiii
aster	104	cxxi
astragalus	95	lxv
Athamanticū	3	iii
athera	42	cii
atractylis	77	cvi
attramentū sutoriū	132	cv
attramentū librariū	141	clxxiiii
atraphaxis	46	cxxxii
atriplex	46	cxxxii
Auellana nux	28	clxxxi
auena	106	cxl
auricula muris	58	cciii
auripigmentum	133	cxii

	Fol.	Cap.
auripigmentum	147	xxix
axos	148	xxxiii
Bacchar	4	ix
baccharis	68	xlix
balauſtium	25	clvi
ballote	78	cxvi
balſamum	6	xx
baſiliſcus	156	xv
batos	92	xl
bdelium	14	lxxx
bechion	80	cxxv
beta	47	cxxxvi
betonica	87	i
bitumen	18	xcvii
blatta piſtrinaria	33	xxxviii
bliton	46	cxxx
botrys	80	cxxviii
braſſica	46	cxxxiii
braſſica ſylueſtris	47	cxxxiiii
braſſica marina	47	cxxxv
brathy	18	ciii
bretanica	87	ii
bromus	42	ciiii
bromus	106	cxli
bryon	7	xxiiii
bryon marinū	102	c
bryonia	114	cxciiii
buccina	30	v
bugloſſum	105	cxxix
bulbus vomitorius	55	clxxxviii
bulbus cibarius	55	clxxxix
bulbus vomitorius	110	clxii
bunias	45	xxii
bunion	46	cxxix
bunion	104	cxxv
bupreſtis	35	lxvi
bupreſtis	144	iii
buphthalmos	83	clvii
butyrum	36	lxxxi
Cadmia	126	lxxv
calamus odoratus	6	xix
calamintha	66	xli
calcifraga	114	cxci
calx	136	cxxiiii
calx	147	xxix
cancamum	7	xxvii
cancri fluuiatiles	31	xii
canchrys	73	lxxxv
canchrys	73	lxxxvi
canis rubus	21	cxxv
canis iecur	33	xlix
canis rabioſi ſigna	151	i
canis lingua	105	cxxx
cannabis ſylueſtris	85	clxvi
cannabis ſatiua	85	clxvii
cantharis	34	lxv
cantharidū venena	143	i
capitulum martis	63	xxiii
capnos	103	cxi
capparis	56	cxcii
capræ vngula	33	xlvi
caprinum iecur	33	xlvii
cardamomum	3	v
cardamon	52	clxxii
cardamina	48	cxliii
carduus	62	xv
carpaſi ſuccus	145	xiii
carum	70	lxiiii
caryotæ	25	cl
caſeus	36	lxxix
caſia	4	xii
caſtanea	24	cxlvii
caſtorium	32	xxvi
catanance	105	cxxxv
caucalia	104	cxxiiii
caucalis	50	clvi
cedria	18	cv
cedrides	19	cvi
cedromela	26	clxviii
cedrus	18	ciiii

	Fol	Cap
celticum nardum	5	vii
cenchridij venena	156	xii
centaurium magnũ	61	vii
centaurium minus	61	viii
centum capita	63	xxiii
centumculus	80	cxxxi
cæpa	51	clxviii
cæpea	85	clxix
cæra cãdida seu puni=	41	xciii
cerasia (ca	26	clix
cerrus piscis	32	xxx
cerui genitale	33	xliii
ceruinum cornu	34	lxiii
cæruleum	131	xcvii
ceruſa	131	xciiii
ceruſa	146	xxii
ceſtron	87	i
chalcitis	132	cvi
chameacte	113	clxxxv
chamæ	30	ix
chamæcyſſos	105	cxxvii
camedaphne	107	cl
chamædrys	78	cxi
chamælæa	113	clxxxii
chamælæo albus	61	ix
chamælæo niger	62	x
chamæleuce	105	cxxviii
chamæmelon	83	clv
chamæpytis	86	clxxvi
chamæſyce	112	clxxxi
characias tithymalus	111	clxix
charta	20	cxvii
chelidonia	57	cc
chelidonia minor	58	cci
chia terra	140	clxv
chiliophyllos ſtrat=	102	ciiii
chryſãthemon (otes	83	clv
chryſanthemon	94	lxi
chryſocolla	131	xcv
chryſocome	94	lviii
chryſogonon	94	lix
cicadæ	34	lvi
cicer ſatiuum	43	cxiiii
cicer arietinum	44	cxiiii
cicer ſylueſtre	44	cxiiii
cicerbita	48	cxlvi
cici	110	clxvii
cicuta venenum	145	xi
cicuta	99	lxxxii
cimices	33	xxxvi
cimolia	140	clxvii
cinnabaris	131	c
cinnamomum	5	xiiii
circæa	81	cxxxiii
ciſtus	21	cxxviii
citrago	78	cxvii
citria mala	26	clxviii
clematitis	114	cxcii
clematis	88	viii
clematis altera	88	ix
clinopodion	77	cviii
clymenos	89	xv
Cnicus	115	cc
Coagulum	37	lxxxv
coccum	93	li
coccum gnidion	113	clxxxiii
cochleæ terreſtres	30	xi
colchicon	100	lxxxvii
colligendorum ratio	1	
collocaſia	44	cxvi
colocynthis	114	clxxxviii
colus ruſtica	77	cvi
colymbades	24	cxli
condrila	49	cxlviii
cõmunis curatio in omnes		ictus
virulentos	152	xxi
conyza	81	cxxxv
conyza parua	81	cxxxvi
conyza altera	81	cxxxvii
Corallium	137	cxxx

	Fol.	Cap.
coriandrum	145	ix
coriarius frutex	24	cxlix
coris	86	clxxv
corona veneris	48	cxlii
coronopus	48	cxlv
cornus	27	clxxiiii
cos	139	clix
coſtus	5	xvii
cotyledon	101	xciii
courmi	42	xcviii
crambe	46	cxxxiii
cratæogonum	81	cxl
crimnon	42	c
criſſion	104	cxx
crithmum ſeu potius		
crithamon	48	cxliii
crocodillion	62	xi
crocomagma	7	xxx
crocum	7	xxix
crommyon	51	clxviii
croton	110	clxvii
cucurbita	49	cxlix
cucumis ſatiuus	109	clvii
cucumis ſylueſtris	108	clv
cuminum	71	lxvi
cuminum ſylueſtre	71	lxvii
cupreſſus	18	c
cupreſſus	18	cii
cyclaminus	53	clxxxi
cyclaminus altera	54	clxxxii
cynocrambe	116	ccii
cynogloſſon	105	cxxx
cynomorion	50	clix
cynoſorchis	82	cxlii
cyparisſiastithymal°	111	clxxiii
cyphi thymiama	7	xxviii
cypirus	5	iiii
cytinus	25	cliii
cytiſſus	103	cxiiii

	Fol.	Cap.
daphnoides	107	cxlix
daucus	73	lxxxi
delphinium	73	lxxxii
delphinium alterum	73	lxxxiii
dictamum	66	xxxv
dictamum cretenſe	66	xxxvii
diphryges	133	cxi
dipſacus	62	xii
dipſas	152	x
dorychnion	98	lxxviii
dorychniõ venenũ	144	vi
draco marinus	31	xv
draco marinus	155	v
dracunculus	54	clxxxiii
dracũculus paruus	54	clxxxiiii
draguntion	54	clxxxiii
druinus	156	ix
dryopteris	115	cxcix
dulcis radix	61	vi
ebulũ	113	clxxxv
ebur	34	lxi
echinus aquatilis	30	i
echion	91	xxx
elaphoboſcon	72	lxxviii
elaterion	108	clv
elaterion	108	clvi
elatine	92	xliii
electrum	20	cxv
elelisphacos	66	xxxviii
elæomeli	8	xxxvii
eleoſelinum	71	lxxiii
elichryſos	94	lx
empetron	114	cxci
ephemeron	100	lxxxvii
ephemeron	144	v
epimedion	90	xxii
epimelis	27	clxxii
epirotica mala	26	clxiiii
epiſactis	103	cx

	Fol.	Cap.
epithymum	114.	clxxxix
equiſetum	93	xlix
equiſetum alterum	93	l
equorum lichenes	33	xlv
erethria terra	140	clxii
erica	20	cxix
erigeron	101	xcviii
erinon	91	xxxii
eruca	34.	lxiiii
eruca olerum	50	clvii
ærugo	128	lxxxii
ærugo ſcolecia	128	lxxxiii
eruina farina	44.	cxix
eruum	44.	cxix
eryſimon	52	clxxv
eryngium	63	xxiii
erythrodanon	84.	clxi
eupatorium	92	xliiii
euphorbium	75	xcv
euzomon	50	clvii
Faba	44.	cxv
faba ægyptia	44.	cxvi
fagus	24.	cxlvi
farina craſſior	42	c
fæx	135	cxxiii
febrifuga	61	viii
ferri rubigo	129	lxxxiiii
felis	32	xxix
fel	39	lxxxxviii
fel terræ	61	vii
ferula	74.	lxxxix
ferulago	109	clix
Fibrini teſtes	32	xxvi
ficus	28	clxxxiiii
fidicula	106	cxxxviii
filicula	95	cxcviii
filix fœmina	115	cxcvii
filix	115	cxcvi
fimum	40	xc
flos punicæ	25	cliiii
flos ſylueſtris punici	25	clvi
fœmina	111	clxx
fœniculum	72	lxxix
fœniculum erraticũ	72	lxxx
fœnigræci farina	43	cxii
fœnũgræcũ	43	cxii
fraxinus	19	cx
fremium	56	cxcv
fucus marinus	102	ci
fuligo liquidæ picis	17	xciiii
fuligo pictoria	141	clxxxiii
fuliginis cõpoſitio	15	lxxxv
fumaria	103	cxi
fungi	100	lxxxvi
fungi	146	xxiii
Gagates lapis	138	cxli
galactites lapis	138	cxli
galaxias	138	cxliii
galbanum	76	xcvi
galerita	34.	lix
galiopſis	101	xcvi
galla	24.	cxlviii
gallina	33	lii
gallinæ cerebellum	33	liii
gallion	101	xcvii
garum	32	xxxiiii
genitale cerui maris	33	xliii
gentiana	60	iii
geranion	80	cxxix
geranion alterum	80	cxxx
geodes lapis	139	clx
gingiberis	53	clxxvii
gingidion	50	cliiii
gith	74.	xcii
Gladiola	90	xxiii
glans	24.	cxlv
glans ſardiana	24.	cxlv
glans iouis	24.	cxlvii
glans vnguentaria	110	clxiii
glaſtum ſatiuum	58	ccv

	Fol.	Cap.
glastum satiuum	58	xxv
glastum syluestre	58	xxvi
glaucium	76	xcix
glaux	106	cxlii
glicon	66	xxxiiii
gluten piscium	76	ci
glutinum	76	ci
Glycyrrhiza	61	vi
gnaphalion	80	cxxxi
gnidiū grauum	113	clxxxiii
gobius	32	xxxii
gramen	91	xxxiii
gramen pernasi	91	xxxv
gramē harundinaceū	91	xxxiiii
grossi	29	clxxxv
gruina	80	cxxx
gutta	76	xcvii
gummi cerasi	26	clix
gummi amygdalæ	27	clxxviii
gypsum	65	xxx
gypsum	146	xxiiii
Hæmorrhous	152	x
halica	42	cvi
halicacabon	29	clxxxviii
halicacabon	97	lxxv
halimus	20	cxxii
harena	139	clvii
harundo	20	cxvi
harundo cypria	20	cxvi
harundo vallatoria	20	cxvi
hastula regia	55	clxxxvii
hebenus	21	cxxxi
hedera	57	cxcix
hedysaron	82	cxlvii
helenium	8	xxxi
helenium alterum	8	xxxiii
helioscopus	111	clxxii
heliotropiūmagnū	116	ccii
heliotropiū paruum	116	cciiii
helleborum album	107	cli
helleborum nigrum	107	clii

	Fol.	Cap.
helxine	92	xlii
hematites lapis	137	cxxxv
hemerocalle	81	cxxxviii
hemionitis	83	cliii
herinaceus terrestris	30	ii
hieracia	71	lxx
hieracia parua	71	lxxi
Hippace	36	lxxx
hippocampus	30	iii
hippoglosson	105	cxxxiii
hippophaes	150	clxv
hippophæston	110	clxvi
hippopotami testes	32	xxv
hipposelinon	72	lxxvi
hippuris	93	xlix
hirci barbula	50	clx
hirculus	3	vii
hirundinum pulli	34	lx
hirudo	147	xxxii
hordeum	42	xcvi
holosteum	88	xiii
horminum	82	cxlvi
hyacinthus	95	lxvi
hydromeli	119	x
hydromelon	121	xxiii
hydropiper	53	clxxviii
hydrus	152	xi
hyosciamus	96	lxxii
hyosciamus	145	xv
hypecoon	96	lxxi
hypericon	85	clxxii
hypocistis	21	cxxix
hyssopum	65	xxviii
Iaspis	139	clv
iberis	29	clxxxvii
ibiscum	85	clxiiii
idea radix	93	xlvii
iecur asininum	33	xlii
iecur caprinum	33	xlvii
illecebra	47	cxxxvii
ilex	24	clvii

	Fol.	Cap.
ilex	24.	cxlvi
Indicus lapis	131	xcviii
inguinalis	104.	cxxi
intubus	49	cxlvii
inturis	56	cxcii
ionia	30	vi
iouis glans	24.	cxlvii
irion	52	clxxv
iris	2	i
iris syluestris	90	xxv
isatis	58	ccv
isopyron	104.	cxxii
iudaicus lapis	138	cxlvi
iuncus odoratus	6	xviii
iuncus marinus	94.	lv
iuniperus parua	18	ci
iuniperus magna	18	cii
ixia	61	ix
ixia	146	xxi
Labrum veneris	62	xii
labrusca	104.	cxciii
lac	35	lxxv
lac coagulatum	147	xxvi
lac humanum	36	lxxviii
lactis vsus	35	lxxv
lacerta	35	lxix
lactuca satiua	49	cli
lactuca syluestris	49	cliii
ladanum	21	cxxx
lagopus	89	xx
lampsana	46	cxxvii
lana	36	lxxxii
lana vsta	36	lxxxiii
lanaria hærba	53	clxxx
lanceola	84.	clxii
lappa	106	cxxxix
lappago	110	clxv
lapathum	46	cxxvi
laser	75	xciii
laserpitium	75	xciii
lathyris	112	clxxvii
lauacrum veneris	62	xii
lauer	84.	cxli
laureola	107	cl
laurus	19	cvii
laurus alexandrina	107	cxlviii
lauri baccæ	19	cviii
Lemnia terra	132	ciiii
lens	44.	cxvii
lens palustris	100	xc
lentiscus	16	lxxxviii
lentiscina resina	16	lxxxix
lenticula	51	clxv
leontopedalon	77	cix
leonto podion	105	cxxxii
lepidium	56	cxciii
lepus terrestris	31	xxi
lepus marinus	147	xxx
leucacantha	63	xxi
leucanthemon	83	clv
leucas	78	cxii
leucoion	81	cxxxix
lichenes equorum	33	xlv
lichen	94.	lvi
liguslicon	69	lvi
liguslrum	21	cxxvi
lilium	78	cxv
lilium syluestre	81	cxxxviii
limonion	89	xix
lingua canis	105	cxxx
lingua bubula	105	cxxix
linozostis	116	cci
linum	43	cxiii
lithocolla	139	clv
lithospermon	84.	clix
locustæ.	34.	lvii
lolium	43	cx
lonchitis	84.	clxii
lonchitis altera	84.	clxiii
lora	119	vii
lotus	27	clxxiii
lotus vrbana	103	cxii

	Fol.	Cap.
lotus syluestris	103	cxiii
lotus ægyptia	103	cxv
lupinus	45	cxx
lychnis coronaria	78	cxiii
lychnis syluestris	78	cxiiii
licium	22	cxxxiiii
lycopsis	90	xxix
lysimachia	87	iiii
Macer	19	cxii
magnes lapis	138	cxxxix
magudaris	75	xciii
maiorana	67	xlv
mala dulcia	26	clxiii
mala medica	26	clxviii
malabathrum	4	xi
mali corium	25	clv
malua	46	cxxxi
malum punicum	25	cliii
malum cotoneum	26	clxii
malum syluestre	26	clxv
malum	26	clxi
mandragoras	98	lxxix
mandragoras	145	xvi
marcor lignorum	19	cxiiii
maron	68	xlvii
marrubium nigrum	78	cxvi
marrubium	79	cxviii
meconium	145	xvii
medica	50	clxiiii
medion	89	xxi
medularum ratio	39	lxxviii
mel	41	xcii
mel heraclion	145	viii
melanteria	133	cix
melanthium	74	xcii
melia terra	140	clxxi
melimela	26	clxiii
melitites lapis	138	cxlii
memphites	139	cxlix
menæ	32	xxxi
menta	66	xxxix
mentastrum	66	xl
meon	3	iii
mercurialis	116	cci
mergi iecur	33	li
mespilus	27	clxxi
metopion vnguentū	13	lxx
milium	43	cvii
millefolium	103	cxvi
millepedæ	33	xxxvii
minium sinopicum	132	cii
misy	133	cviii
molibdæna	130	xci
molibdoides lapis	129	lxxxix
moly	69	lii
montanum nardū	4	viii
morochthus	138	cxliii
morus	28	clxxxii
mulsum	119	ix
mulus	32	xxiiii
muralis hærba	92	xlii
muria	135	cxix
mures	35	lxxiiii
muris auricula	58	cciii
muris auricula	58	cciiii
mus araneus	35	lxxiii
mus araneus	155	vi
mus araneus	152	v
muscus	7	xxiiii
mustella	32	xxvii
Myaces	30	vii
myagron	104	cxviii
myosota	58	cciii
myrica	20	cxviii
myrrha	14	lxxvii
myrrha	14	lxxviii
myrrhis	104	cxvii
myrtidanum	26	clviii
myrtus satiua	25	clvii
myrtus syluestris	106	cxlvii
myrobalani	23	B.iij. 18-136

	Fol.	Cap.
Naphtha	18	xcix
narcaphthon	7	xxvi
narciſſus	110	clxiiii
nardi genera	3	vi
nardū celticum	3	vii
nardinum vnguentū	13	lxxiiii
naſturtium	52	clxxii
Nepeta	66	xli
nerion	100	lxxxv
nitrum	135	cxxi
nitri ſpuma	135	cxxii
nux iuglans	27	clxxx
nux auellana	28	clxxxi
nymphæa	82	cxlix
nymphæa altera	83	cl
Ochra	131	xcix
ocimaſtrum	68	xlviii
ocimaſtrum	91	xxxi
ocimum	50	clviii
oenanthe	81	cxxxiiii
oenanthe	117	v
oeſypum	37	lxxxiiii
olea ſylueſtris	23	clx
oleaſter	23	clx
oleæ a thiopicæ lachryma	24	cxliii
oleum abrotoninū	12	lxvii
oleum abrotoniū	11	lix
oleum amaracinum	12	lxvii
oleum amygdalinū	9	xxxix
oleum anethinum	11	lx
oleum Balaninū	9	xl
oleum Butyrinum	12	lxiiii
oleum Cicinum	9	xxxviii
oleū cinamonimū	13	lxxiii
oleū e grano gnidio	9	xl
oleum crocinum	12	lxiii
oleum cyprinnm	12	lxiiii
oleum cyprinum	21	cxxvi
oleum Elatinum	10	liii
oleum gleucinum	12	lxvi
oleum Hedycroon	13	lxix
oleum Hyoſciaminū	9	xli
oleum iaſminum	13	lxxvi
oleum irinum	12	lxv
oleum laurinnm	9	xlviii
oleum lentiſcinū	10	xl9
oleum maſtichinum	10	l
oleum Megalinum	13	lxviii
oleum Melāthinū	9	xlv
oleum melinnū	10	liiii
oleum melinum	26	clxii
oleum mendeſium	13	lxxi
oleum myrteum	9	xlvii
oleum narciſſinum	11	lxii
oleum ociminum	11	lviii
oleum oenanthinū	10	lv
oleū oliuæ ſylueſtris	8	xxxiiii
oleū oliuæ ſylueſtris	24	cxlii
oleū omphacinū	8	xxxiii
oleum picinū	17	xciii
oleum rhaphaninū	9	xliii
oleum roſaceum	10	lii
oleū ſampſuchinū	11	lvii
oleū ſicyoniū	8	xxxv
oleū ſinapinum	9	xlvi
oleū ſtyracinum	12	lxiiii
oleum ſtyracinum	14	lxxix
oleum ſuſinum	11	lxi
oleū ſylueſtris oliuæ	8	xxxiiii
oleū ſylueſtris oliuæ	24	cxlii
oleum telinum	10	lvi
oleum terebenthinū	10	xlix
oliuæ colymbades	24	cxli
oliuæ ſylueſtris oleū	8	xxxiiii
oloſchinos	94	lv
oluſatrum	72	lxxvi
omphacium	117	vi
omphacomelites	121	xxiiii
onagra	104	cxix

	Fol.	Cap.
onitis	65	xxxi
onobrychis	85	clxxi
onoſma	82	cxlviii
onyx	30	x
ophites lapis	139	cliii
opobalſamum	6	xxi
oreoſelinon	72	lxxiiii
origanum	65	xxx
origanum ſylueſtre	65	xxxii
ornithogalum	50	clxi
orobanche	50	clix
oryza	42	cv
oſſifragus	34	lviii
oſtracites	139	clvi
Oſyris	106	cxliiii
othonna	58	ccii
oui candidum	34	liiii
ouorum natura	34	lv
oxalme	120	xvi
oxylapathum	46	cxxvi
oxyſchinos	94	lv
oxymyrſine	106	cxlvii
Pæonia	84	clviii
paliurus	20	cxxiii
palma	25	cl
palma elate	25	clii
palmæ thebaicæ	25	cli
panax	69	liii
panax	69	liiii
panax chironion	69	lv
pancration	55	cxci
panicum	43	cviii
papauer erraticum	95	lxvii
papauer ſatiuum	95	lxvii
papauer corniculatū	96	lxix
papauer corniculatū	146	xviii
papauer ſpumeū	96	lxx
papyrus	20	cxvii
paralion	111	clxxi
paronychia	94	lvii
parthenium	83	clvi
paſſum	112	vii
paſtinaca marina	155	v
paſtinaca	31	xxii
paſtinaca	70	lvii
paſtinacæ venenū	152	iiii
pederota	63	xviii
pedicularia hærba	109	clviii
pelecinon	82	cxlvii
penthaphyllon	92	xlv
peplion	112	clxxx
peplos	112	clxxix
peplis	112	clxxx
pepo	49	cli
periſtereon	94	lxiii
perſea	29	clxxxvi
perſica mala	26	clxvi
perſonata	103	cviii
periclymenon	89	xvi
Pes gallinaceus	50	clvi
petaſites	103	cix
petroſelinum	72	lxxv
peucedanon	74	xc
phalangium	79	cxxi
phalangium	152	i
phalaris	84	clx
pharicon	146	xix
phaſiolus	44	cxviii
phlomus	102	cl
phœnix	93	xlvi
phrygius lapis	137	cxxxii
Phu	4	x
phyllitis	79	cxx
phyllon	81	cxli
phyteuma	105	cxxxi
picea	15	lxxxvi
picis liquidæ fuligo	17	xciiii
pineæ nuces	16	lxxxvii
pinorum eruca	144	ii
pinus	15	lxxxvi

	Fol.	Cap.
piper	52	clxxvi
piſcium ius	33	xxxv
piſſaſphaltos	18	xcviii
piſſelæon	17	xciii
piſtacia	27	clxxix
pityuſa	112	clxxvi
pix liquida	17	xcii
pix ſicca	17	xc
pnigitis terra	140	clxviii
plantago	48	cxl
platanus	19	cix
plumbago	130	xcxi
plumbum elotum	129	lxxxvi
plumbum vſtum	129	lxxxvii
plumbi recrementũ	129	lxxxviii
polemonia	88	x
polion montanũ	79	cxxii
polycnemon	77	cvii
polygala	106	cxliii
polygonaton	88	vii
polygonon	87	v
polypodion	115	cxcviii
pompholix	126	lxxvi
populus alba	19	cxi
populus nigra	20	cxv
porrum capitatum	51	clxvi
portulaca	47	cxxxvii
portulaca	47	cxxxv
potamogeton	102	cii
poterion	62	xvi
præcocia mala	26	clxvii
praſſion	79	cxviii
propolis	41	xciiii
prunus	27	clxxvi
pſeudobunion	104	cxxvi
pſeudocaſia	4	xiii
pſeudocinnamomũ	5	xv
pſeudodictamum	66	xxxvi
pſoricon	133	cvii
pſyllion	97	lxxiii
pſyllion	145	x
Ptarmica	53	clxxix
pterix	115	cxcvi
pulegium	66	xxxiiii
pulicaria	97	lxxiii
pulticula	42	cii
pulmo marinus	33	xxxix
pumex	134	cxvi
purpura	30	iiii
pygnocomon	113	clxxxvi
pyraſter	27	clxx
pyrethrum	73	lxxxiiii
pyrites lapis	137	cxxxiiii
pyrorum genera	26	clxix
Quærcus	24	cxliiii
quinquefolium	92	xlv
Radicula	53	clxxx
radix	45	cxxiii
radix dulcis	61	vi
radix ſylueſtris	45	cxxiii
radix ſylueſtris	114	clxxxvii
ramnus	20	cxxi
rana	32	xxviii
ranunculum	56	cxciiii
rhaphanus	45	cxxiii
rhaphanꝰ ſylueſtris	46	cxxiiii
rhaponticum	60	ii
rapum ſylueſtre	45	cxxi
rapum terræ	53	clxxxi
ratio victus in morſu rabioſi canis	152	iiii
ratio recondendorũ	2	
recrementũ argẽti	103	xcii
remedia demorſorum a cane rabioſo	151	ii
reſina lentiſcina	16	lxxxix
reſina liquida e pinu	116	xci
rheon (et picea	60	ii
rhodia radix	93	xlviii
rhododendron	109	lxxxv

	Fol.	Cap.
rhus	24	cxlix
ricinus	110	clxvii
rosa	22	cxxxii
rosei pastilli	22	cxxxiii
rosmarini genera	73	lxxxv
rosmarinū coronariū	74	lxxxvii
rubeta	147	xxxi
rubia	84	clxi
rubigo ferri	129	lxxxiiii
rubrica	132	cii
rubrica fabrilis	132	ciii
rubus canis	21	cxxv
rubus	92	xl
rubus idæus	92	xli
rumex	46	cxxvi
ruscum	106	cxlvii
ruta	68	l
ruta syluestris	68	li
Sabina	18	ciii
sabucus	113	clxxxiiii
saccharum	41	xcii
sagapenion	75	xciiii
sal	134	cxvii
salis flos	135	cxx
salamandra	35	lxvii
salamandra	144	iiii
saliuaris	37	xlviii
saliunca	3	vii
salix	23	cxxxix
saluia	66	xxxviii
samia terra	140	clxiii
samius lapis	140	clxiiii
sampsucum	67	xlv
sandaraca	134	cxiii
sandaraca	147	xxix
sandyx	131	xciiii
sanguinaria	87	v
sanguinaria fœmina	88	vi
sanguis	40	lxxxix
sanguis tauri	147	xxv
sapa	118	vii
saphyrus	139	cxlviii
sarcocolla	76	xcviii
sardianæ glandes	24	cxlvii
sardonia	145	xiiii
sarmenticius cinis	136	cxxvi
sarxiphagon	89	xviii
satureia	67	xliii
satyrion	82	cxliiii
satyrion erythroniō	82	cxlv
saxifragia	89	xviii
scammonia	112	clxxxii
scammonium	112	clxxxii
scandix	50	clv
schistum lac	36	lxxvii
schistos lapis	138	cxxxvi
scilla	55	cxc
scincus	35	lxxi
scolopendra	31	xvi
scolopendra	155	iii
scolopendra	152	ii
scolymos	62	xv
scopa regia	104	cxxv
scordion	79	cxxiii
scordoprasson	51	clxx
scoria plumbi	129	lxxxviii
scorodon	51	clxix
scorpioides	116	ccv
scorpionis morsus	152	iii
scorpius terrestris	31	xiii
scorpius marinus	31	xiiii
scorpij venena	155	iiii
securidaca	82	cxlvii
sedum magnum	100	xci
selenites lapis	139	cl
selinusia terra	140	clxvi
semperuiuum	100	xci
semperuiuum minus	101	cxii
senecio	101	xcviii
sepia	31	xxiii

	Fol.	Cap.
ſeps	35	lxx
ſeris	49	cxlvii
ſerpyllum	67	xliiii
ſerum lactis	35	lxxvi
ſertula campana	67	xlvi
ſeſama	43	cix
ſeſamoides	108	cliii
ſeſamoides paruum	108	cliiii
ſeſeli	70	lviii
ſeſeli ethiopicum	70	lix
ſeſeli peloponenſe	70	lx
ſeſeli creticum	70	lxi
ſetanium	27	clxxii
ficyonium	8	xxxv
ſideritis	91	xxxvi
ſideritis alia	91	xxxvii
ſideritis alia	91	xxxviii
ſidion	25	clv
ſiligo	42	ci
ſiliquæ	26	clx
ſilybum	110	clxi
ſinapis	51	clxxi
ſion	48	cxſi
ſiſarum	46	cxxv
ſiſon	70	lxii
ſiſymbrion	48	cxlii
ſiſymbrion alterũ	48	cxliii
ſitania	41	xcv
ſmilax	50	clxiii
ſmilax	145	xii
ſmilax aſpera	106	cxlv
ſmilax læuis	100	cxlvi
ſmyris	139	clvii
ſmyrnion	72	lxxvii
ſolanum ſomniferũ	97	lxxvi
ſolanum hortenſe	97	lxxvii
ſolanum manicũ	98	lxxvii
ſoleæ veteramẽtariæ	33	l
ſonchus	48	cxlvi
ſorba	27	clxxv
ſory	133	cx
ſparganion	90	xxiiii
ſpartion	109	clx
ſpatha	25	clii
ſpondylion	74	lxxxviii
ſphragis	132	ciiii
ſpina alba	62	xiii
ſpina acuta	21	cxxiiii
ſpina arabica	62	xiiii
ſpina ſylueſtris	63	xix
ſpongiarum lapides	139	cliiii
ſpongiæ	136	cxxix
ſpnma nitri	135	cxxii
ſpuma ſalis	135	cxviii
ſpuma argenti	130	93
Squamma æris	128	lxxx
ſquamma ex acie decuſſa	128	lxxxi
ſtachys	79	cxix
ſtacte	13	lxxii
ſtaphis agria	109	clviii
ſtercus ferri	129	lxxxv
ſtibium	129	xc
ſticas	65	xxix
ſtœbe	89	xiiii
ſtratiotes chyliophylos	102	ciiii
ſtratiotes	102	ciii
ſtrichnon	97	lxxvii
ſtrigmenta balnearũ	8	xxxvi
ſtruthia cotonea	26	clxii
ſtruthion	53	clxxx
Styrax	14	lxxix
ſuccinum	20	cxv
ſuillus pulmo	33	xl
ſuillus talus	34	lxii
ſulphur	134	cxv
ſuperciliũ veneris	91	xxxix
ſycomorus	28	lxxxiii
ſylueſtria mala	26	clxv

ſina, ut nunc vocat, ſolutiua

	Fol.	Cap.
ſymphyton alterũ	88	xii
Tamarix	20	cxviii
taxus	99	lxxxiii
taxus	145	xii
tauri ſanguis	147	xxv
telephion	59	ccvii
telis	43	cxii
tellinæ	30	viii
terebinthus	16	xc
terebinthina	16	xc
terra	149	clxi
terra fornacum	140	clxx
teſtæ	140	clxix
teſtitulus canis	82	cxlii
teſticulus alter	82	cxliii
teucrion	77	cx
thalaſſomelites	120	xiii
thalictron	102	xcix
thapſia	109	clix
thelypteris	115	cxcvii
thelygonon	81	cxli
thlaſpi	52	clxxiii
thracius lapis	138	cxxxviii
thumnus	52	xxxiii
thus	15	lxxxi
thuris fuligo	15	lxxxiiii
thuris manna	15	lxxxiii
thuris cortex	15	lxxxii
thyites lapis	138	cxlv
thymelæa	113	clxxxxiii
thymoxalme	120	xvii
thymus	67	xlii
Tilia	21	cxxvii
tithymali genera	111	clxviii
tithymalus platy- (phyllos	111	clxxv
tithymalus petræus	111	clxxiiii
Tordilion	70	lxi
torpedo piſcis	31	xvii
topiaria	63	xviii
toxicon	146	xx
Tragacantha	63	xxii
tragium	93	lii
tragiũ alterũ	93	liii
tragoriganum	65	xxxiii
tragos	42	ciii
tragos	93	liiii
tribulus	89	xvii
trichomanes	106	cxxxviii
trifolium	79	cxxi
trifolium odoratũ	89	xxi
trimeſtria	41	xcv
triphyllon	79	cxxi
tripolion	105	cxxxvi
triſago	78	cxi
triticum	41	xcv
Tuber	50	clxii
tuſſilago	80	cxxv
typha	81	cxxxii
Vaccinium	95	lxvi
venerea	48	cxlii
veneris corona	48	cxlii
veneris vmbilicus	101	xciii
veneris vmbilicus alter	101	xciiii
veratrum album	107	cli
veratrum nigrum	107	clii
verbaſcum	102	cv
verbenaca	94	lxiii
verbenaca ſupina	95	lxiiii
vermes terreni	35	lxxii
vernilago	62	x
veſparũ apum q; ictus	155	i
veſicaria	97	lxxv
vettonica	87	ii
vettonica	87	iii
Victus ratio in morſu rabioſi canis	152	iiii
vimen	23	cxxxviii

	Cap.	Fol.
vina marina	121	xx
vina picata	118	vii
vina resinata	118	vii
vini natura	118	vii
vinum abrotonites	124.	liiii
vinum absinthites	123	xli
vinum acorites	125	lxv
vinum adynamon	119	vii
vinum apijtes	121	xxv
vinum aromatites	124.	lvi
vinum asarites	124.	lx
vinum Bunites	123	xlviii
vinũ calaminthites	124.	liiii
vinum catorchites	122	xxxiii
vinum cedrinum	122	xxxvii
vinum cedrites	123	xxxix
vinum cestrites	123	xlvi
vinũ chamædryites	123	xliii
vinum e chamælea	125	lxx
vinũ chamæpithyinũ	125	lxxi
vinum e coniza	124.	lv
vinum cupressinum	122	xxxvii
vinum cydonites	121	xxi
vinum Daucites	124.	lxii
vinum dictamnites	124.	xlix
vinum e flore salis	125	lxviii
vinum Heleborites	125	lxxiii
vinum hyssopites	123	xlii
vinum iuniperinum	122	xxxvii
vinum iuniperinum	123	xxxviii
vinum Laurinum	122	xxxvii
vinum lentiscinum	122	xxxi
vinũ Mãdragorites	125	lxxii
vinum marathrites	125	lxvii
vinum melites	121	xxi
vinum melitites	119	viii
vinum melomeli	121	xxii
vinum myrsinites	122	xxx
vinum myrtites	122	xxix
vinum e Nardo syluestri	124.	lxi
vinum nectarites	124.	lviii
vinũ Oænanthinũ	121	xxvi
vinum origanites	124.	liii
vinum omphacites	119	vii
vinum Palmeum	122	xxxii
vinum panacites	125	lxiiii
vinum picatum	123	xl
vinum e pipere myrrha et iride	124.	lvii
vinum prasijtes	124.	l
vinum Resinatũ	122	xxxv
vinum rhodites	122	xxviii
vinum rhoites	121	xxii
vinum saluiatum	124.	lxiii
vinum scammonites	125	lxxiiii
vinum scyllinum	121	xix
vinum selenites	125	lxvi
vinum stichadites	123	xliiii
vinum strobilites	122	xxxvi
vinum e sycomoris	122	xxxiiii
vinum e syriaca nardo celtica malabathro	124.	lix
vinũ therebinthinũ	122	xxxi
vinum thymbrites	124.	lii
vinum thymites	124.	li
vinum e thymelea	125	lxix
vinũ tragoriganites	123	xlvii
viola alba	81	cxxxix
viola purpurea	104.	cxxiii
vipera	152	vi
vipera	155	vii
viperinæ carnes	31	xviii
viscus.	76	cii
vitis alba	104.	cxciiii
vitis nigra	115	cxcv
vitis vinifera	117	i
vitis syluestris	117	ii
vitex	23	cxxxviii

	Fol.	Cap.
vlmus	19	cxiii
vnedo	27	clxvii
vnguentorum ratio	10	li
vnguentum nardinū	13	lxxiiii
vngula asini	33	xliiii
vngula capræ	33	xlvi
Volucrum	89	xv
volucrum maius	89	xvi
vrina	40	xci
vrtica	101	xcv
vrtica labeo	101	xcvi
vsho contra venenatos		
ictus	151	iii
vua	117	iii
vua passa	117	iiii
vulpinus plumo	33	xli
Xanthion	106	cxxxix
xylobalsamon	6	xxii
xylocinnamomum	5	xv
xyphion	90	xxiii
xyris	90	xxv
Zea	42	xcix
zithon	42	xcvii
zopissa	17	xcvi

FINIS

Io. Oliuerius Abbas. S. Medardi sueſſionensis Dioſcoridem a Io. Ruellio Latinũ factum Alloquitur.

Carmen phaleucium Endecaſyllabum

I ſecure liber, nec extimeſcas
Vulgi vaniloqui licentiorem
Naſum, Rhinocerote longiorem
Qui tãtũ ſoleat queatq; Rõchos
Spurcis ædere naribus tumenteis,
Nec quicq̃ olfaciat bonũ, vel altũ,
Cum vires habeat nequaq̃ odoras
Ad florentia prata literarum,
Et gratas ſuperis roſas olenteis,
Atq; ad pegaſidõn amæna tempe,
Linguas nauciputa procaciorum,
Queis ſublime nihil ſapit, quibuſq;
Infirmum ſolidis cibis palatum,
Cœleſtẽ Ambroſiã, deũq; Nectar
Ne guſtare quidem parũper auſint.
I ſecure liber domos per omneis
Quæ muſas redolent politiores,
Totus te chorus obuius ſophorũ
Plaudens excipiet, leget, fouebit,
Ornabit, venerabitur, coletq;
Ad cœlum efferet, et fauore multo
Conſenſuq; pari omniũ probabit
Quin tu (crede mihi) licet pelaſgõn
Pridem palliolo decorus eſſes
Veſtitu latio magis placebis.
Tectus Romulea toga quiritum,
Quam contexuit inclytus Ruellus
Artis pœoniæ decus Ruellus
Aeque rhetoricans vtraq; lingua,
O Dioſcorida, parens medelæ
Tu quantum vide debeas Ruello,
Qui te ex Helladico facit Latinũ,
Quod debere ſibi fatetur orbis
Totus, Nos quoq; gratulamur oẽs
Teſtis Endecaſyllabis ouantes.

FINIS.

LIBER PRIMVS PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER PRIMVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

QVamquam amicissime Ari, cõplures non veterum modo, sed recentiorum quoq; , de medicamentorum compositione, viribus atq; probatione cõmẽtati sunt, nobis tamen nec vanum, nec a ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostẽdere tentabimus. Cum eorum nonnulli absolutum nihil ædiderant. alij q̃plurima quæ auditu percunctando didicere, scriptis tradiderant. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Tarẽtinus omissa prorsus hærbarum tractatione, rem saneq̃ paucis perstrinxerunt. Neq; vero oẽs illi de metallicis quicq̃ rebus aut odoramẽtis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem hærbarius & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte versati videntur, radices multas apprime vtileis, hærbasq;, haudquaq̃ adnotatas reliquerũt. Nec sic quoq; prisci laude sua fraudãdi sunt, quos &si pauca ipsis referantur accepta, magnam tamen impendisse diligẽtiam constat. Iuniorib⁹ minus assentiendum, e quibus Iulius Bassus, & Niceratus, & Petronius niger, & Diodotus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiã vernaculam cognitamq; vulgo dignam cẽsuerunt, quæ ab eis litteris exacte mandaretur. vt medicamentorum vires probationesq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani vero reddendarum causarum studio verba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rẽ in aceruũ congeriemq; extulerũt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, Ephorbium nascẽtis in Italia Chamelææ succum esse contendit. Androsæmonq; eamdem hærbam cũ Hyperico esse. Quinetiam Aloen in Iudæa fossilem nasci. et pleraq; his similia citra effectuũ explicationem exponit, quæ prorsus veritati refragantur. Quibus cõiectura colligi potest, ea nõ oculata fide, sed narratione potius ab alijs accepisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum, discrepãteis nullaq; cognatione cõiunctas vireis collidentes, alij per elementa litterarum scripta in ordinem digerẽtes, quo facilius memoriæ mandarẽtur, genera & eorũ effectus a sua cognatiõe disiũgẽtes. Nos vero ab ieũte, vt ita dicã, iuuẽtute, iugi

desiderio cognoscendæ materiæ allecti, permultos mundi tractus peragrauimus, nec enim nescis nos militarem vitam exegisse, tuoq; hortatu commentationē in sex libros contulimus. quod opus tibi dicam⁹ Ari, grato nostro animo obsequētes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cū in omneis eruditione excultos, tum vero in eos quis cum tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse soles. in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi viri Licinij Bassi singularis erga te charitas, quam vna degentes nouimus, cum mutuam inter vos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te velim, eosq; qui in commentarios nostros incident, vt ne in verbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim partim res oculis subiectas exactissime cognouimus, partim narratione omnibus consona, indagationeq; rerū apud singulos vernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operā vt differenti ab alijs ordine vtentes, genera medicinarum viresq; describamus. Quod autē necessaria sit medicamentorum ratio, nemo est ferme qui ignoret. q; ea & toti arti coniuncta sit, et ab ea expugnandis membratim vitijs remedia petantur. Quare per medicamentorum compositiones atq; misturas & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, q̄plurimum opitulante singulorum medicaminū cognitione. Quinetiam vernaculam familiaremq; materiam cōplectemur, vt perfecta sint quæ scriptis relinquemus. Verum imprimis curam impendere oportet, vt suis temporibus singula & demetātur et recondantur. Intempestiue enim decerpta conditave, aut nullo aut euanido munere funguntur. Serena etenim cœli constitutione demetenda sunt. Magni siquidem refert inter colligendum, si vel squallores vel imbres infesti sint. quemadmodum si loca in quibus prodeunt cliuosa, & ventis exposita sint & perflata, frigidaq; & aquis carentia. in his enim locis vires eorum longe validiores intelliguntur. Cōtra, quæ i campestribus, riguis & opacis, cæteriscq; locis a vēto silentibus enascūtur, plerumq; degenerant, & minus viribus valent. multoq; magis si non suis horis peropportune colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neq; ignorādum q; sepe præcoci aut serotina loci natura, aut anni clementia, maturius aut celerius adolescunt. Nōnulla propria vi hyeme florent & folia pariunt. quædam bis anno florifera. Quare cui in animo est horum peritiam assequi, necesse est ijs prima germinatione solo emergentibus, adultis, et senescentibus adesse. Nam qui pullulāti hærbæ dūtaxat astiterit, adultā cognoscere nō potest. neq; q adultā tātū īspexerit, nup erūpētē noscet. Quo fit vt ꝓpter mutatā foliorū faciē, cauli

um proceritates, florum seminisq; magnitudinem, nonnulli qui olim has ætatum varietates non perspexerunt, magno in errore versentur. Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui hærbas quasdam, verbi gratia gramen, quinquefolium, & tussilaginem, emittere florem, fructum et caulem, negant. Ergo qui sæpius ad visendas hærbas & earum loca se contulerit, earum cognitionem maxime consequetur. Scire etiamnum conuenit, sola ex hærbaceis medicaminibus veratri genera, nigrum inquam & candidum, multis edurare annis. reliqua a trimatu inutilia. Quæ vero ramis scatent sicut stichas, trixago, polium, abrotonum, seriphum, absinthium, hyssopum, & alia id genus semine prægnantia demetantur. Flores quoque antea quam sponte sua decidant. Fructus autem vt maturi excutiantur necesse est. & semina vbi siccari cœperint, priusquam defluant. Hærbarum succus, & foliorum elici debet, germinantibus adhuc cauliculis. Lac et lachrymæ excipiantur, inciso per adolescentiam caule. Radices, & liquamenta, corticesve vt recondantur eximere conuenit' cum hærbæ suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis asperginem non redolentibus. sed quæ luto aut puluere sunt obsitæ aqua elui debent. Flores & omnia quæ iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis nullo situ obductis reponantur. Nonnunquam charta aut folijs semina vt perennent, apte inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia argentea, vitrea, aut cornea, conuenit. Fictilis etiamsi modo rara non sit, accommodatur. & lignea præsertim e buxo. sed ænea vasa liquidis oculorū medicamentis, quæ aceto, pice liquida, aut cedria, componūtur. Adipem autem & medullas stagneis vasis recondi conuenit.

De Iri CAP. I.

Ris ab aliquibus illyrica, ab alijs thelpide, ab alijs vrania, a nõnullis cathæron aut thaumastos, a romanis marica radix, a qbusdã gladiola, ab alijs cõsecratrix, ab ægyptijs nar appellat. A cœlestis arcº similitudine nomẽ accepit. Folia fert gladiolæ, sed maiora, latiora, et piguiora. Flores sũmo caule, alterno situ icurui euariãt. Siqdẽ cãdidi, pallẽtes, lutei, purpurei, aut cærulei cõspiciunt. q̃ diuersi coloris specie, quædã cœlestis arcus imago repræsentari videt. Radices subiacẽt geniculatæ, duræ, odoratæ. quæ frustatim dissectæ, in vmbra siccãtur, & traiectæ lino recõduntur. Melior est illyrica, & macedonica. et inter has laudatissima, quæ pumili fere & densa cõstat radice, frãgenti cõtumax, subruffa colore, gustu amaro, odore perq̃ suaui, ac syncæro, ita vt nullũ prsus sitũ redoleat. quæ dũ tundit, sternutamenta mouet. Secundũ locũ habet africana, candicãs, gustuq; amara. Teredines in vetustate sentiũt, tũc tñ odoratiores reddi solent. Vis oibus excalfactoria, extenuãs, cõtra tussim efficax, humorq; qui ægre reijciunt crassitiẽ digerũt. Bilẽ, crassamq; pituitã ex hydromelite drachmis septẽ epotæ purgãt. Sõnũ cõciliãt. Lachrymas ciũt. Torminibº medentur. Eædẽ potæ ex aceto auxiliant serpẽtiũ ictibº, lienosis, conuulsis, a vento refrigeratis aut rigentibus, & quibº genitura effluit. Mẽses, ex vino potæ pellũt. Decoctũ earũ, fœminarũ fotibº vtiliter imponitur, ad emolliẽdos locos, laxandaq; in eis venarũ spiracula. Ischiadicis ifunditur. Fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ partus extrahũt. Quietiã coctæ & illitæ, strumas, veteresq; duricias emolliunt. Siccæ quoq; vlcera replent, & cum melle purgant. Nudata ossa corpore operiũt. Doloribus capitis, cum aceto & rosaceo magna vtilitate illinuntur. Admotæ cũ albo veratro, & duabus mellis partibus, lentigines & vitia cutis in facie emaculãt. Pessis, malagmatis, & acopis inseruntur. In vniuersum magni ad oĩa vsus.

De Acoro CAP. II.

galanga.

Corũ aliqui chorõ aphrodisias, romani venereã aut radicem
a nauticã, galli piper aqueũ vocãt. Folia iridis habet, angustiora tamẽ. Radices nõ dissimiles, cõplicatas, non in rectũ sed obliquũ tendentes, & summo cespite sparsas, geniculis iterceptas. albicãtes, gustu acres, odore nõ ingratas. Optimũ est dẽsum, candidũ, plenũ, nõ exesum, odoratũ, cuiusmodi colchidicũ & galaticũ quod asplẽtiõ dicũt. Radici vis calfactoria. Decoctũ potu vrinã cit. Prodest lateris doloribº, & iocineris, atq; pectoris. Item torminibus, vulsis, ruptis. Lienem absumit. Vrinæ stillicidio & serpentum ictibus auxiliatur.

Ad muliebres insessus iridis modo vtiliter imponitur. Oculorum caligines succo discutit. Antidotis radix magno vsu commiscetur.

De Meo CAP. III.

Meon quod athamanticum vocant, in macedonia & hispania plurimū gignit, anetho foliis & caule simile, sed eo crassius. binum ferme cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumq; radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, vel tritæ citra coctionem, præcluforū renū vesicæq; fractæ vitia potu leniūt. Vrinę difficultati medētur. Stomachi inflationes discutiūt. Torminib⁹, cōmotæ vuluæ, articulorū doloribus, atq; fluxiōib⁹ pectoris, tritæ cū melle in elegmate auxiliant. Sanguinē per mēstrua pellūt, desessionib⁹ feruefactæ. Infantib⁹ autē illitæ imo vētri, vrinas mouent. q; si plus q̄ deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

De Cypiro CAP. IIII.

Cypirus quē aliqui erysisceptrū, vt aspalathū appellant, romani iunci radicē aut iuncū, folia fert porraceis ꝓxima, sed longiora & exiliora. Caulē odorati iunci, cubitalē aut maiorē, angulosum. In cui⁹ cacumine minuta folia cū semine exoriunt. Radices quarū i medicina est vsus, cōtiguis iter se oleis oblōgis rotūdisve similes, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. In lacunosis et palustribus enascit. Optima est grauissima, densa, fractu cōtumax, plena & asperā, odoris cū quadā acrimonia iucundi, qualis est cilicia, syriaca, & quæ a cicladib⁹ insulis petit. Huic calida vis inest. Venarū spiracula laxat. Vrinā ciet. Ad calculos, aquāq; subtercutē vtilissime bibit. Aduersus scorpionū ict⁹ remedio est. Perfrictionib⁹ vuluæ, & præclusionibus, fotu ꝓdest. Pellit mēses. Cōtra vlcera oris etiā si depascāt vorētq;, farina ei⁹ efficax est. Malagmatis calfacientib⁹, & vnguētoꝝ spissamētis adijci solet. Aliud cypiri gen⁹ tradūt in india nasci gingiberis effigie, qđ māducatū croci vi reddit. & illitū præsentē philotri vi exhibet.

De Cardamomo CAP. V.

Cardamomum optimū est, quod ex comagene, armenia, bosphoroq; deuehit. In idia quoq; et arabia ꝓuenit. Eligi debet plenū, frangēti cōtumax, cōtractū. quod enī hm̄oi nō est, intē pestiuū iudicat. et gustu acre, subamarū, & odore caput tentās. Excalfactoriā vi habet. Potūq; ex aq̄ facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorū resolutionē. Itē ad rupta, vulsa, tormina. Latas vētris tineas excutit. Ex vino aūt potū renib⁹, difficultati vrinæ, a scorpione ictis, neq; nō oībus venenū vibrantib⁹, auxilio est. Cū cortice radicis lauri epota drachma calculos comminuit. Partus suffitu enecat. Scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad vnguentorū spissamenta additur.

De Nardo CAP. VI.

d Vo nardi genera. vnũ indicum, alterum Syriacum appellatur. Nõ quod i ſyria proueniat, ſed quod mõtis in quo orit, pars vna ad ſyrios, pars altera ad indos flectit. Ex hoc ſyriaci genere præcipuũ eſt recẽs & leue, largã gerens comã, flauũ colore, perq̃ odoratũ, ac cyperũ redolẽs, breui ſpica, amaro ſapore linguã ficcãte, quod diu in ſua odoris gratia permaneat. Ex indicis autẽ nardũ quoddã Gangitis vocat a fluuio Gange apud quẽ enaſcit, montẽ prẽterfluẽte. quod gen⁹ ob multã loci in quo prodit vliginẽ, virib⁹ infirmius eſt, atq; ꝓceri⁹ adoleſcit, oppletas ferẽs ſpicas, ab radice comatas, vnaq; cõuõlutas, ac grauiter olẽtes. Montanũ autẽ odorati⁹, ſpica breui, odore cypero vicino, cẽteras habẽs ſyriaci dotes. Eſt & gen⁹ quoddã, cui ſampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas ſe ſpargens ſpicas, cãdidiore caule, hircorũ virus ſupra modũ redolẽte. quod iprobatur. Madefactũ vẽdi ſolet, quod vitiũ ex eo deprehendit, ꝙ candida ſit ſpica & ſqualida, nulloq; puluere obſita. Adulteratur ſtilbio cũ aqua aut palmeo vino, inſpiſſationis põderiſq; cauſa iſpirato. Intueri autẽ oportet ſi lutũ radicibus inſideat, et incerniculo puluerem excutere, eluendis manib⁹ vtilẽ. Vim habẽt excalfactoriã & exiccantẽ. Vrinã mouẽt. Aluũ potu ſiſtũt. Vuluę profluuia, ſaniẽq; appoſita ſupprimũt. Nauſeę ex aqua frigida auxiliantur. & cardiacis, inflationi, iocineri, regio morbo, renũ vitijs. Aquę autẽ incoctę fotu ad inteſſum, vuluę inflãmationib⁹ medẽtur. Ad glabras oculorũ genas valẽt. ſiquis dẽ eas ad denſiorẽ pilũ reducũt. Perfuſis humore corporib⁹ inſpargũtur. Miſcent ãtidotis, & i fictili nõ picato ad ocularia medicamẽta reconduntur, trita in farinam, & cum vino in paſtillos coacta.

De Nardo Celtico CAP. VII.

c Elticũ nardũ naſcitur in ligurię alpibus, ſaliũca patrio nomine appellatũ. Prouenitq; in iſtria. Exigue fruticat, & cũ radice vellit. Alligat manualibus faſciculis, manipulatimq; cõponitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido. Florẽ luteũ. Foliorũ ac cauliculorũ dumtaxat vſus eſt, & odoris ſuauitas. Vnde pridie faſciculos aqua abluere expedit, & exẽpta terra pauito ſolo atq; humẽti ſubiecta charta reponere, poſtridie repurgare. ſiquidẽ vtile ab aceroſo, alienoq;, ꝓpter humoris vĩ, nõ excutitur. Adulterat ipoſita hærba ſimili, quę hircul⁹ vocat ab odoris grauitate. ſed facilis cognitio. Nãq; hęrba cãdidior eſt, ſine cauliculo, minoribus folijs. Radice neq; amara neq; odorata, vti verũ nardum eſt. Itaq; radices atq; cauliculi, abiectis folijs triti, vino excipiũtur, digeruntq; in paſtillos, & ita fictili nouo diligenter operto, aſſeruari debent. Laudatur maxime recens, iucundi

odoris, radice numerosa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadem quæ syriacū pollet. sed vehemētius vrinam cit, et stomacho vtilius est. Inflāmationibus iocineris, & felle suffusis auxiliatur. Cōtra stomachi inflationes, cum absinthij decocto bibitur. Item aduersus lienem, renum et veſicæ vitia, & venenatos ictus ex vino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia vnguenta.

De montano Nardo CAP. VIII.

Montanum Nardū, quod ab aliquibus Thylachitis & Niris
m appellatur, in Cilicia et syria nascitur, caule et folijs Eryngio similibus, minoribus, minime tamē spinosis asperisq; Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu hastulæ regiæ, sed longe gracilioribus, & exilioribus. Neq; caulē neq; fructum neq; florem profert. ad eadem quæ celticum efficax.

De Asaro CAP. IX.

Sarum, quod & ipsum aliqui syluestre nardū appellāt, magi
a sanguinem martis, Latini perpensam, alij bachar, Osthanes thesam, Aegyptij cerea, alij Nardum rusticū, Galli Bachar, Aethrusci succinū. Odorata herba est, qua i coronamētis vtunt, hederæ folijs, minorib⁹ multo, rotundioribusq;, floribus cytini hyoscyami, purpureis, inter folia proxime radicē emicantibus, odoratis in quibus semen acinosum. Cauliculos habet angulosos, asperos & molles. Radices numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini nō dissimiles, longe tamē graciliores, odoratas, quibus odor inest cinnamomo proximus. Asperū siccumq; solum amat. Eius radix, ruptis, conuulsis, i tussi vetere, & spirādi difficultate, & si vrina ægre redditur, opifera est. Menses ciet. Contra serpentū ictus, eam in vino bibere salutare est. Folia, vt quæ astringant, illita, capitis doloribus, oculorū inflāmationibus, incipientibus ægilopijs, māmis tumētibus a partu, ignibus sacris auxilian tur. Odor somnū gignit. Crateuas hærbari⁹ de eo ita scriptū reliquit. Asarum excalfactoriā vim habet. Vrinā cit. Hydropicis, & vetusto coxēdicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potæ, menses trahunt. & veratri albi modo purgant. In vnguenta additur. Vmbrosis montibus prouenit, sed plurimum in ponto, phrygia, illyrico, & italiæ iustinienſi agro.

De Phu CAP. X.

Phu, quod & aliqui syluestre nardū appellant, nascitur in pon
p to, folio olusatri, aut elaphoboſci, caule cubitali, aut altiore, læui, cauo, molli, in purpuram vergente, geniculis interceptō. Floribus narciſſo proximis, maioribus, teneris, & in albicāte purpureis. Rādice superi⁹ ad adigiti minoris crassitudinē, ex obliquo villosa

in nigri veratri, aut iunci odorati modū, capillamētis inuicē cōtextis, flaueſcētibus, odoratis, cū quadā odoris grauitate nardū ęmulantibus. Excalfacit. Vrinam mouet, ſi ficca potui detur. Decoctum eadem præſtare poteſt. ad lateris etiam dolorē efficax. Menſes cit. Antidotis inſeritur. Adulteratur radice ruſci ammiſta. ſed maleficium deprehenditur, qm̄ hæc dura eſt, & frangēti contumax, ſine vlla odoris gratia.

De Malabathro Cap. XI.

m Alabathrum arbitrātur aliqui eſſe indici nardi folium, falſi quadam odoris cognatione. permulta enim nardū olent. quēadmodum phu, Aſarum, Niris. ſecus autem res ſe habet. Nāq; malabathrum foliū ſui generis eſt, quod idicæ gignunt paludes, lentis paluſtris modo innatans aquis, ſine radice. Id collectū ſtatim lino tranſſuitur, & ſiccatum reconditur. Tradunt ſiccatis æſtiuo feruore aquis, humū aridis fruticibus vri. quod vbi non euenerit, ne amplius quidem renaſci. Laudatur recēs, cū nigredine quadā candicās, integrū, nec fragile, odore caput feriens, quod diu inſuaui odore permaneat, & nardū ſapore imitetur, nullo ſalis guſtu. Infirmū vero & minutim contuſum, præſertim ſi carioſum virus olet, vicioſum eſt. Eaſdē nardo ſortitur vires, ſed efficacius omnia præſtat. Vrinam vehementius ciet, ac ſtomacho magis prodeſt, malabathri vis. Lippitudinibus, inflāmatio nibuſq; tritū et in vino feruefactū cōmode illinitur. Subditum linguæ, oris halitū & ſuauitatem cōmendat. Veſtiū quoq; odorē interpoſitum ſeruat, & ab eroſione tuetur.

De Caſia CAP. XII.

c Aſia, cuius complura ſunt genera, iuxta odoriferam arabiam gignitur, craſſi corticis ſarmento, folijs piperis. Eligenda eſt fulueſcens, pulchri coloris, coralij æmula, perq̄ anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa, guſtu mordēs, & cum aliquāto feruore aſtringens, aromatica, vinoſo odore. cuiuſmodi eſt quæ ab incolis achy appellat̄, ab alexādriæ negociatoribus, daphnitis. Huic præfertur craſſa, purpurea, et nigricans, zigir cognomine, quæ roſam odore imitatur, præcipui in medicina vſus. Secundū locum tenet antedicta. Tertia, cui muſcaletico blaſto cognomen eſt. Reliquæ viles. et quæ Aphemum dicitur, nigra, inſuauis, cortice tenui, ac rimoſo. & quam darcam & citton vocant barbaro nomine.

De Pſeudocaſia CAP. XIII.

ſ Imilior huic eſt pſeudocaſia, q̄ vt explicari poſſit. quæ guſtu coarguitur, cum nec acris, nec odorata ſit, hærentemq; medullæ corticē habeat. Inuenitur etiam lata quædam fiſtula, mollis, leuis, plena, ab alia diſtans. Dānatur candicās, ſcabra, hircinum vi-

rus redolens,& quæ tenui fistula & scabra cute fit. Vim obtinet calfaciendi,vrinam ciendi,siccandi,& leniter astringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum & malagmata, quæ præstandæ claritatis gratia concinnãtur. Lentigines tollit,cum melle illita. Menses trahit. Contra viperarum ictus pota auxiliatur. Aduersus intestinas inflãmationes omneis,et renũ vicia, pota proficit. Fœminis in solia desidẽtibus,aut suffimentis,prodest ad dilatationẽ vuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta,cinamomi vicem supplet. Nam eosdem effectus præbet,ad plurima perq̃ vtilis.

De Cinnamomo CAP. XIIII.

Cinnamomi genera plura patrium sibi nomẽ vendicãtia. Præfertur tamen mosyllum,quod casiæ cui mosyliti nomẽ est,aliquam referat effigiem. Sed in eo genere, recens,nigrum,ex vinoso in cinereũ vergens,læue,tenuibus ramulis,ac frequentibus nodis cinctum,perq̃ iucunde olens. Optimi fere temperamentum,odoris proprietate cõstat. Inuenitur enim in optimo,quodq; seorsum nascit,odor cardamomo proximus. Insuper,acre & mordẽs et cũ calfactione quadã tenus salsum,quod non cito confricãti hirsutũ,aut friãti lanuginosum, læuibus tamẽ internodijs appareat. Si certior fieri voles,vellito ab radice surculum. facilis est huiuscemodi probatio. Nãq; fragmenta,adiecticia quædam sunt. Quæ autem potẽtius spirant,suo halitu cum nares consuluntur olfactũ explentia, deterioris dignotionem impediunt. Est etiãnum Montanũ,crassum,pumile,fuluescẽs admodũ. Tertium a mosylo, perq̃ suauiter olet,nigrum, fruticosum, paucis intercedentibus geniculis. Quartũ,fungosum,candicans, aspectu tuberosum,vile,ac friabile,magnã habens radicem,casiam plane repræsentantẽ. Quintum genus,gustu amarum,et cortice fuluæ casię simile,tangẽti firmum,minus neruosum,densa radice firmatum. Ijs quæ thuris,casiæ aut amomi odorem spirant,minus suauitatis inest. Deligito scabrum, rugosum,læue, lignosum. Radicem autem vt inutilem reijcito.

De pseudocinnamo CAP. XV.

Est etiãnum genº aliud,cui pseudocinnamo cognomẽ est. Inualidi odoris,solutarumq; virium. Vocatur etiam zyngyber, cũ tamen sit xylocinnamomũ,præbẽs quandam cinnamomi faciem. Est autem lignosum cinnamomũ,sarmẽta longa robustaq; ferẽs, odore longe cinamomo inferiore. Sũt qui xylocinnamomũ,a cinamomo differre dicant,q; a natura eius abhorreat. Cinamomum omne excalfacit, emollit, et cõcoquit. Vrinã ciet. Tam mẽses quam partus potũ aut ex myrrha impositũ pellit. Cõtra bestias quæ virus eiaculãtur,venenaq; cõuenit. Caliginẽ pupillis oculoq; obuersantẽ discutit. Crassiti-

em extenuat. Lentigines & vitia cutis in facie ex melle illitum detergit. Contra tusses, defluxiones, aquam subter cutē fusam, renū vitia, et vrinæ difficultatē efficax est. Vnguētis preciosis inseri solet. & in summa, magni ad omnia vsus. Tritum vino excipitur. vmbraq; ficcatū, quo diu tius eduret, recōditur. Est & quoddam cinamomum, quod aliqui pseudocinamomum appellant, perq̄ denso atq; crasso sarmēto, longe tamen inualidius cinnamomo, & odore & gustu.

De Amomo. CAP. XVI.

a Momum exigue fruticat, ex ligno se conuoluens in vuæ modum. floreceu candidæ violæ, paruo. folijs vitis albæ similibus. Laudatur q̄ maxime armeniacū, fuluo auri colore, ligno subruffo, valde odorato. Medicū, quoniā in campestrib⁹ et aquosis enascitur, infirmius esse cōstat. Est autem magnum, subuiride, tactu molli, frutice venoso, odore origani. Pōticum vero subruffum, paruū, fragile, racemosum, fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens, candidū vel subrubrū, quod nec astrictū cohæreat, nec cōuoluatur, sed solutū diffundatur, seminis plenū, vuis paruis simile, graue, odoratū, modo cariē non contraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore non euariante. Vim habet calfaciendi, astringēdi, exiccādi. Somnum allicit, & illitum frōti, doloris sensum aufert. Inflāmationes & meliceridas concoquit, discutitq;. Iuuat quos scorpius percussit, ex ocymo illitū. Et podagricis confert. Inflāmationes oculorū viscerūq; lenit ex vua passa. Ad vuluarum vitia in pessis, aut insessionibus vtile est. Decoctum iocineri, renibus, podagræ, potu conuenit. Antidotis immiscetur, & preciosissimis vnguētis. Adulteratur hærba amomo simili, quæ Amomis vocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in armenia, flore origani. Quare i huiuscemodi probationibus fragmēta fugiēda sunt. Eligēda autem quæ ab vna radice integros surculos emittunt.

De Costo CAP. XVII.

p Ræcellit Arabicus candidus, leuis. eximia odoris suauitate. Secundū locum sibi vendicat indicus, leuis, plenus, vt ferula niger. Tertius est syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus est recens, albus, abūde plenus, densus, a teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria. Vrinā ciet. Menses pellit. Vitijs quæ vuluā male habēt, tam impositu q̄ fotu auxiliatur. Contra viperarum morsus sextātem bibere prodest. Item aduersus pectoris dolores, conuulsa, inflationesq;, ex vino & absinthio. Venerē ex mulso stimulat. Latas vētris tineas ex aqua pellit. Rigentibus, ex oleo, ante febrium significationes, & neruorū resolutionibus oblinitur. Vitia cutis in facie, cum aqua vel melle illitus

emẽdat. Additur ĩ ãtidota & malagmata. Sunt qui ãmiſtis helenij co mageni prę̃duris radicibus, adulterent. quod deprehenſu facile eſt. Si quidem neq; guſtu feruet helenium, neq; validum odorem vibrat, vt ca put tentare poſſit.

De odorato Iunco CAP. XVIII.

o Doratus Iuncus, in africa & arabia naſcitur. Laudatiſſimus ex nabathea, Proxim⁹ arabicus, quẽ aliqui babylonium cognominant. Alij teuchitin. Peſſimus ex africa. Eligendus eſt ruffus, recens, floribus refertus, tenuis, rubẽtibus fragmentis. qui manibus cõfricãdo roſę odorem emittit. Igneę mordacitatis ad linguã. Floris & arundinũ radiciſq;, eſt vſus. Vim vrinę ciundę habet. Menſes pellit. Diſcutit iflationes. Caput aggrauat. Modice aſtringit, comminuit, excoquit, ac venarum ſpiracula laxat. Vrinã mouet. Flos eius in potu vtilis ſanguinẽ reiicientibus, doloribus ſtomachi, pulmonis, iocineris, & renũ. Miſcet ãtidotis. Radix aſtrigẽtior eſt. Ideo faſtidiis ſtomachi, hydropicis, conuulſis, cũ pari põdere piperis, per dies aliquot daf. Decoctũ vuluę inflãmationib⁹, ad deſidentiũ fot⁹, vtile eſt.

De Calamo odorato CAP. XIX.

c Alamus odoratus in india naſcitur. Nelior eſt fuluus denſe geniculat⁹, et qui aſſuloſe frangitur, plena araneorũ fiſtula, albicãs, lentus in mandendo, & aſtringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus. Vrinã potu ciet. quare cum graminis aut apii ſemine coctus, ĩ aquę ſubter cutẽ fuſę morbo, renũ vitiis, ſtillicidio vrinę, ruptiſq;, cõmode bibitur. Menſes et potu & appoſitu pellit. Tuſſi ſuffitu medetur per ſe, aut ex reſina terebithina, hauſto per arundinem fumo. Ad muliebres inſeſſus decoquitur. Et clyſterib⁹ imponitur. Suffitionibus, malagmatiſq;, odoris grãtia commiſcetur.

De Balſamo CAP. XX.

b Alſamum, arbor albę violę, lycij, aut pyrachãthę magnitudine conſpicitur. Foliũ rutę proximũ, longe candidius, perpetuo virens, in iudęa ſolum quadã valle & ægypto naſcẽs. Iis differens modis, ſcabricia, proceritate, gracilitate. quod igitur tenui & capillacea coma eſt, theriſtũ vocant, quaſi demeſſile. Fortaſſis quoniã ob gracilitatem facile demetatur.

De Opobalſamo. CAP. XXi.

a Eſtiuis ſub ortu canis ardorib⁹, arbos vnguibus ferreis inciditur, manatq; e plaga ſuccus, quem opobalſamũ vocant. ſed tã exiguo ſtillatu, vt annis ſingulis, ne plures quidem q̃ ſeni ſeptenive congij cogantur. Inibiq; pondus, duplo repẽditur argẽto. Succi probatio eſt, vt ſit recens, validi odoris, ſyncęrus, nõ ad aco

rem vergens, pellucidus, læuis, astringens, ac modice mordens gustu. Sed varie vitiatur, misto ab aliquib⁹ terebithi, cypri, lētisci, balani vnguento. Itē susino, metopio, melle, aut cypria cæra. quod maleficiū facile deprehenditur. Namq; merus in laneā vestem fusus, neq; maculā facit, neq; si eluatur notā reliquit. Vitiatus autē inhæret. & lac instillat⁹ coagulat, quod adulterat⁹ non efficit. Quietiā syncærus in aqua aut lacte celerrime liquatur lacteścitq;. Vitiat⁹ vero olei modo innatat, se cō uoluens, aut in stellæ modū diffundēs. Syncær⁹ seneścens crasseścit, deteriorq; redditur. Allucinant qui aqua concretū pessum ire, & adima sidere arbitrantur, postea dissipatū supernatare.

De Xylobalsamo CAP. XXII.

e Ligni genere quod xylobalsamū vocant ꝓbatur recens, tenue, fuluū, odoratum, quadā tenus opobalsamū spirans. Necessari⁹ etiā seminis erumpit vsus. Quare eligatur flauū, plenum, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore, modice opobalsamū olens. Adulteratur semine hyperico simili, quod a petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, viriū ignauia, sapore piperis. Efficacissima vis inest succo, & q̄ maxime calfaciēs. Absterget, quæ tenebras, oculorum pupillis offundūt. Medetur perfrictionibus vuluæ, cum rosaceo cærato appositus. Mēses quoq;, secundas, & part⁹ extrahit. Rigores illitu discutit. Vlcera sordida expurgat, & cruda cōcoquit. Vrinā potu ciet. Aegre spirātibus prodest. Datur in lacte contra aconitū hausta, aut serpentiū ictus. Miscetur acopis, malagmatis, & ātidotis. In summa, præcipua authoritas succo, secūda semini, minima ligno. Semen cōmode potui datur doloribus lateris, pulmonum vitijs, tussi, ischiadicis, comitialibus, vertiginosis, orthopnoicis, vrinæ difficultati, torminibus, ac serpentum morsibus. Ad muliebres suffitus perq̄ vtile est. Vuluā aperit in desessionibus balnearū decoctū, & humorē euocat. Lignū eadem habet vires aliquāto minores. Ex aqua potum cruditatib⁹, torminosis, vulsis, venenatorū ictibus opitulatur. Vrinā cit. Ad capitis vulnera cum ficca iri cōuenit. Squāmas ossium extrahit. Et ad vnguentorū spissamenta additur.

De Aspalatho CAP. XXIII.

a Spalathus quem alij Erysiceptron, alij phasganon, Syrij diaxylon vocant, frutex est surculosus, multis spinis horrens. Nascitur in istro, nisyro, syria, & rhodiorū insula, quo ad vnguentorū spissamēta pigmentarij vtuntur. Optimus est grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergēs, odoratus, gustatu amarus. Est & alterum genus candidū, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cū astrictione obtinet. Vnde decoctū cum vino

ad oris vlcera colluenda conuenit. Ad nomas genitaliū & sordida vlcera infunditur. Subiectum in pesso, partum extrahit. Aluum sistit eius decoctum. Et sanguinis reiectionem potu cohibet. Vrinæ difficultatem inflationesq; discutit.

De Musco CAP. XXIIII.

b Ryō id est muscꝰ, a quibusdā splachnō appellatur. In cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur. Optimum est cedrinū. Proximum populneū. In quo genere candidum & odoratius præstat, nigricans iprobatur. Astringendi vim habet. Decoctū insidentium vuluis vtile. Vnguento balanino, oleisq; inspissandi gratia inseritur. thymiamatum, acoporumq; cōpositionibus conueniens.

De Agallocho CAP. XXV.

a Gallochū, lignum est quod ex india atq; arabia deportatur. thuiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu astringens, cum quadam amaritudine. cute vestitur aliq̄tulum versicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, cōmendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori insparsum. Pro thure ad suffimenta substituitur. Radix epota drachmæ vniꝰ pōdere, humida stomachi vitia, & imbecillitatē, feruorēq; mulcet. Si lateris, iocinerisve dolor excruciat, si dysenteriæ, aut tormina infestant, ex aqua bibere prodest.

De Narcaphtho CAP. XXVI.

n Arcaphthum ex india defertur, corticosum, simile sycomori libro. quod iucundi odoris gratia suffitur. Miscetur thymiamatis cōpositis. Cōstrictionibus vuluæ suffitu prodest.

Ce Cancamo. CAP. XXVII.

c Ancamum arabici ligni lachryma est, myrrhæ quodammodo similis, olidi gustus, quā ad suffimenta vsurpant. Vestes eo ex styrace & myrrha suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternum obolorum pōdere ex aqua, aut mulso aceto, aliquot dies ebibatur. Lienosis datur, comitialibus, & suspiriosis. Menses cum aqua mulsa pellit. Oculorū cicatrices confestim emēdat. Vino madefactum medetur eorumdē hebetudinibus. Aduersus gingiuas humore prægnātes, doloresq; dentium, non aliud efficacius.

De Cyphi CAP. XXVIII.

c yphi thymiamatis cōpositio est, dicata dijs, qua abūde ægyptij sacerdotes vtūtur. In antidota misceri solet. Suspiriosis datur i potu. Permultæ cōponēdi rationes, quarū vna hæc est. Sumitur cyperi dimidium sextariū, cum pari iuniperi adultæ modo. vuæ passæ pinguis, exemptis vinaceis, minas duodecim. resinæ repurgatæ minas quinq;. calami & iunci odoratorum & aspalathi, singu-

lorum m̃inã. myrrhæ duodecim. vini veteris sextarios nouem, cũ duabus mellis minis. vuam detractis vinaceis tusam, cũ vino & myrrha subigito. cætera tusa & cribrata adijcito. die vno humorẽ cõbibere finito. dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinẽ. eliquatam resinã accuratæ permisceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile vas recondito.

De Croco CAP. XXIX.

c Rocum ab aliquib⁹ castor, ab alijs cynomorphos, a magis herculis sanguis appellat. Optimũ in medẽdi vsu coryceũ, recẽs, & boni coloris, paulũ cãdidi gerẽs in capreolo, ob lõgum, oĩb⁹ suis partibus constãs, nõ fragile, plenũ, a quo detractũ est nichil, quod madefactas manus inficit, nec sitũ redolet, aut cariem sentit, subacre. Sin hui⁹ generis nõ est, aut vetus, aut humore perfusum creditur. Secũdus locus datur coryceo, e tractu lyciæ cõtermino. Terti⁹ lycio e mõte olympo. dein ex ægibus ætoliæ. Cyrenaicum e centoria, inter sicilica omnia viribus præstat. Omniũ ad obsonia vsus. Itali tamẽ ob succi copiam, & coloris venustatẽ, ad thuiæ infectus vsurparũt. quibus de causis magno venditur. Vtilissimũ in medicina quod ante descripsimus. Adulteratur immisto crocomagmate tuso, atq; etiã sapæ sublitu, contrita, quo põdus adijciatur, simul argẽti spuma, aut plũbagine. Sed maleficium declarat infidens puluis, præsertim si sapam oleat. Thessalus ipsum tantũ odoratum esse voluit. Alij exitiõsum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio vim coquendi, emolliendi, atq; substringendi habet. Vrinã cit. Elegãtem colorẽ præstat. Qui ex passo biberint, crapulã non sentiẽt. Oculorum fluctiones illitum cum humano lacte, cohibet. Additur in potiones, quæ interaneorum causa temperantur. Ad vuluæ etiam, sedisq; cataplasmata, commode permiscetur. Venerem stimulat. Vergentes ad ignem sacrũ inflãmationes mulcet. Auricularijs collectionibus vtile. Quo facilius cõteratur, in calido fictili sole siccari oportet, celeriterq; versari. Vrinã mouet radix ex passo pota.

De crocomagmate CAP. XXX.

f It etiam expressis vnguenti crocini odoramentis, quod crocomagma vocant. Optimũ est odoratum, modice myrrhã olens, graue, nigrũ, ligni expers, læue, subamarũ. quod made factum croci colorem reddit, gustatumq;, vehementer dentes ac linguã inficit, multis durans annis. Quale est quod a syria defertur. Habet suas vires ad delenda quæ caliginem oculis obuersant. Vrinã cit. Calfacit, concoquit, & emollit. Vires croci proportione repræsentat. quandoquidẽ plurimam croci partem sibi crocomagma vendicat.

De Helenio. CAP. XXXI.

h Elenium quod symphyton aliqui vocant, alij persicam, alij medicam, alij orestium, alij nectarion, alij cleoniam, alij idæam baton, aut flomũ, Latini terminalium, aut enulam cãpanam, Aegyptij lenen, folia habet verbasci angustioris folij, asperiora, oblonga. Caulem quibusdam in locis non emittit. radicem subalbidam, interdum subruffam, odoratam, acrẽ, vegetam, magnam, ex qua agnatæ appendices liliorum aut ari modo seruntur. Montibus invmbrosis, siccoq; solo prouenit. Foditur æstate radix, particulatimq; dissecta siccatur. Potum radicis decoctum menses & vrinas ciet. Ipsaq; ieclegmate ex melle prodest tussi, orthopnœæ, ruptis, cõuulsis, inflationibus, & serpentiũ morsibus. In summa excalfaciẽs. Folia ex vino cocta vtiliter ischiadicis illinũtur. Helenium stomacho vtile, in passo conditum. siquidẽ salgamarij paululum siccatam radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in sapã conijciũt, et ad vsus recondunt. Trita potaq; ad cruentas excreationes efficax est.

De altero Helenio. CAP. XXXII.

a Lterum helenij genꝰ in ægypto gigni Crateuas tradit. Herba est cubitalibus ramulis, serpylli modo per humũ repentibus, folijs lenticulæ, sed longioribus crebrisq;, radice pallida, digiti minoris crassitudine, p ima tenui, superne crassa, cortice nigro. Nascitur in maritimis collibusq;. Radix vna in vino epota, contra serpentium ictus auxiliatur.

De Omphacino oleo. CAP. XXXIII.

o Leum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos vsus recte valentibus accõmodatissimum, Omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale vnguẽtorũ compositionibus idoneũ intelligitur. Stomacho vtile est quod astringat. Gingiuas cõtrahit. Dẽtes firmat, si cõtineatur in ore. Sudores cohibet. Et quo vetustius ac pinguius, eo ad medicamẽta aptius est. Et vt reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit. Emollit ventrem. A perfrictionibus corpus tuetur, ipsumq; prõptius ad obeunda munera reddit. Aluũ læuigat. Vlcerariorum medicamẽtorum vires permistũ hebetat. Cõtra venena datur, assidue potũ redditumq; vomitionbꝰ. Soluit aluũ heminæ mẽsura cum pari ptisanæ succo aut aqua potum. Ad tormina calidum simul decocta ruta tribꝰ sextarijs in potu datur. Ventris animalia pellit. Idẽ maxime ilei intestini morbo laborantibus infunditur. Vetus magis calfacit & vehementius discutit. Oculorũ claritati sublitum confert. Si vetusti nõ sit occasio, in vase decoquitur ad mellis crassitudinem vt vetustatem

repræsentet.

De Oleo syluestris oliuæ. CAP. XXXIIII.

Oleum quod syluestres oliuæ fundunt, vehementer astringit, & ad sanorũ vsus secundum sibi locum vendicat. In doloribus capitis vtiliter pro rosaceo substituitur. Sudores arcet. Defluẽtes capillos inhibet. Furfures, vlcera capitis manãtia, scabiẽ, lepraſq; abstergit. Tardius canicie sentiunt, qui eo quotidie perungũtur. Candidum oleum fit hoc modo. Album colore nec anniculo vetustius, in nouũ fictile oris patuli funditur, centũ heminarũ mẽsura, & sub solem media quaq; die concha refunditur. ex altoq; demittitur, vt assidua deuolutiõe, ictuq; agitatũ respumet. octauadie fœnũ græcũ mũdũ quinquaginta drachmarũ pondere, calida aqua madefactũ donec emolleſcat, in supradictũ oleũ deijcitur, ita ne extillet aqua. Postea tedæ præpinguis piceæ, assulatim cæsæ æquale põdus adijcitur, & trãsactis octo diebus, oleum cõcha mouetur. Si intentum finem assequatur, in vas nouum vetere vino affusum recondi debet, substratis sertulæ campanæ corollis drachmas vndecim pendẽtibus, cum pari iridis pondere. Sin minus, rursus soli mandandũ, & idem munus obeundũ, vsq; dum inalbescat.

De Sicyonio. CAP. XXXV.

Sicyonij cõponẽdi ratio hæc est. In lebetẽ oris lati stãno iductũ, funditur olei albi quod crudæ oliuæ reddiderũt, cõgius vnus, aquæ cõgius semis. leui id igne coquitur, leniter mouẽdo. At vbi bis efferbuit, & substracto igne refrixit, innatãs oleũ cõcha tollitur. & adiecta noua aqua conferuescit, & reliquis vt diximus peractis reponitur. In ficyonia maxime fieri consueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriam ad quendã vsq; modum vim habet. Febri ac neruorum vitijs prodest. Fœminæ ad cõmendãdũ faciei nitorem eo vtuntur.

De strigmentis balnearum. CAP. XXXVI.

Strigmenta a balneis calfaciunt, molliũt, discutiunt. Ad sedis rimas & cõdilomata illinũtur. Illa vero quæ ex palæstris puluerẽ sibi asciuerũt, in sordis speciẽ redacta, articulorũ nodos impoſita adiuuãt. Ischiadicis in fotus aut malagmatis locũ, calida cõmode sufficiũtur. Derasæ gymnasiorũ parietibus simulacriſq; sordes calfaciunt. Tubercula, quæ ægre ad coctionem perducuntur, dissipant. Desquãmatis & vlceribus senũ prosunt.

De Elæomelite. CAP. XXXVII.

In palmyris syriæ quod Elæomeli vocant, ex quodã caudice manat, crassius melle, sapore dulci. Bilem, cruditatesq; detra-

hit,ſextario cũ vna aquæ hemina dato. Sed qui ſũpſere,torpeſcũt& vi ribus deficiũtur.quod minime vereri oportet, verũ crebro excitare ne veterno preſſi ſomnos captẽt.Fit & oleũ e pinguitudine ſurculorũ oleæ. Optimũ vetus,craſſũ,pingue,nõ turbidũ. Calfacit.Priuati caliginib⁹ oculorũ illinitur.Lepras,neruorũq; dolores,illitum emendat.

De Cicino oleo. CAP. XXXVIII.

c Icinũ oleũ hoc modo tẽperaẽ.Maturi ricini quavoles quãtitate torrido ſole flacceſcũt, et inſtrati tãtiſper inſolantur dũ veſtiens cortex fractus decidat.Caro colligitur, & cõiecta in pilã diligẽter tũditur.poſtea in lebetẽ ſtanno illitũ, qui aquã habeat demittitur,ſubiectoq; igni ferueſcunt.&vbi inſitũ prorſus humorẽ rediderunt,ſublato ab igni vaſe,innatans oleũ concha tollitur,& recõditur.Sed in ægypto, vbi largior increbruit vſus , lõge ſecus fieri ſolet. Nã repurgatos ricinos molæ mandant, & accurate molitos per ſportulã organo exprimũt.Tũ quidẽ ematuruerunt ricini, cũ cõtinẽtibus orbiculis exuũt. Ad pſoras,& vlcera capitis manãtia valet . Prodeſt inflãmatiõib⁹, vuluis cõuerſis atq; præcluſis. Itẽ idecoris cicatricib⁹ &auriũ doloribꝰ.Emplaſtra efficaciora reddit additũ.Potu aquã aluo extrahit.Vẽtris aialia pellit.De amygdalino oleo. CA.XXXIX.

a Mygdalinũ oleũ quod aliqui metopiũ vocãt, hoc fit mõ. Semodius ex amaris nucib⁹ repurgatis ſiccatiſq;,in pila ligneo piſtillo leniter tũditur in offas.aquæ quæ ferbuerit ſextarius adijcit.&vbi dimidia hora humorẽ hauſerit,vehemẽtius q̃ ãtea tundit, mox tabellis premit.& quod digitis hæſit,cõcha excipit.Preſſis nucibus rurſũ hemina aquæ iſpergit.& poſtq̃ ebiberit,idẽ opus pſequẽdũ. Singulas heminas reddũt ſinguli modij.Cõtra vuluarũ dolores,ſtrãgulatus,cõuerſiões,& eorũdẽ locorũ iflãmationes efficax eſt. Vitijs renũ,calculoſis,difficili vrinæ,ſuſpirioſis,lienoſiſq; pficit.Dolores capitis,grauitatẽ auditus,ſonos incertos,tinituſq; diſcutit.Maculas tollit in facie, & cutẽ erugat cũ melle radice lilij & cypria cæra aut roſaceo cærato.Et oculorũ hebetudines emẽdat.Vlcera capitis manãtia & furfures cum vino abſtergit. De Balanino oleo CAP. XL.

f Imili modo fit balaninũ oleũ,quod repurgat maculas,lẽtigines, varos,& cicatrices nigras. Aluũ ſoluit.Stomacho aduerſatur. Cõtra auriũ dolorẽ,ſonos, et tinit⁹ auxilio eſt cũ ãſerino adipe inſtillatũ.Siſis ſeſamini ratio.Fit etiã e nuce iuglãde oleũ, qđ caryinũ vocãt.Eãdẽ vi habet q̃ balaninũ. De Hyoſciamnio oleo. C.XLI.

h Yoſciaminũ ſic fit. Semẽ cãdidũ,recẽs ac ſiccũ tũdit.& calida aſpergit aqua,vt i amygdalino diximus. dũq; iſolat ſiccatæ partes madidis pmiſceãt.hoc aũt fieri oportet,dũ nigreſcat & grauiter oleat.Mox preſſũ atq; excolatũ recondit.Ad auriũ dolores efficax eſt.Peſſis miſcetur.ad emolliendũ vtile.

De Oleo e grano cnidio. CAP. XL.

f It & e grano cnidio purgato & tuſo. Vis ei aluũ ſoluere potu.

De Cnicino oleo. CAP. XLIII.

n On ſecus cnicinum oleum temperatur. Cui facultas eadem eſt quæ facto e gnidio grano, verum inualidior.

De Rhaphanino. CAP. XLIIII.

Haphaninum e rhaphani ſemine fieri ſolet cæterorum more.

r Phthiriaſes mala valetudine cõtractas tollit. Scabricias cutis in facie emendat. Ad obſonia vtuntur ægyptij.

De Melano. CAP. XLV.

m Elanthinum idem quod rhaphaninum poteſt.

De Sinapino. CAP. XLVI.

Ritũ ſinapis ſemen, & calida aqua madefactũ, adiecto poſtea
t oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax eſt. Trãſfert humores qui in aliqua parte concreuerunt.

De Myrteo oleo. CAP. XLVII.

yrtei faciundi ratio hæc eſt. E myrto nigra ſylueſtri, aut ſati-
m ua, foliorum molliſſima quæq; tuſa premuntur. Succo pares omphacini olei portiones adijciũtur, ſubiectiſq; carbonibus inferueſcunt donec concoquantur. Innatans oleum deraditur. Sed lon gefacilior hæc compoſitio. Tenera folia contuſa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleũ folia in ſole macerant. Alij prius oleum inſpiſſant malicorio, cupreſſo, cypiro & iunco odorato. Efficacius eſt amarum guſtu & oleoſum, viride, tranſlucens, & olens myrtũ. Aſtringit & indurat. Ideo medicamentis miſcetur quæ cicatricem obducunt. Prodeſt vlceribus in capite manantibus, ambuſtis igni & papularum eruptionibus. Facit ad attrita et furfures, ſedis rimas, condylomata, articulos laxatos, corporis ſudores, & ad omnia quæ aſtrictionem inſpiſſationẽq; deſiderant.

De Laurino. CAP. XLVIII.

Aurinũ fit hoc modo. Maturæ lauri baccæ in aqua coquun-
l tur. ſiquidẽ ex obducto corticæ quandã piguitudiuẽ reddunt quæ manibus expreſſa, cõcha excipitur. Alij õphacinũ prius oleũ cypiro iũco odorato, & calamo inſpiſſant, deinde mollia lauri folia cõcoquũt. Alij etiã baccas, donec oleũ odorẽ cõtraxerit, Alij ſtyracem & myrtum addunt. Optima laurus ad id latifolia & montana. Oleum laurinum vtilius quo recentius, quoq; viridius colore, amariſſimum, & acre. Vis ei excalfactoria, emolliẽs. Venarũ ſpiracula laxat. Laſſitudines diſcutit. Omnibus neruorũ vitijs, horroribus, deſtillationibus, aurium doloribus, malis renũ frigore contractis, illitum non aliud iuuantius. Attamen potum nauſeam parit.

De Lentiſcino. CAP. XLIX.

Imilis lentiſcini ratio. Nã e maturo fructu temperatur, fa
ſ ctis prius ſpiſſamentis vt in laurino diximus. Hoc ſcabiem
iumentorũ canũq; ſanat. Vtiliſſimũ peſſis, acopis, & lepra-
rũ medicamẽtis. Sudores cohibet. Nec ſecus terebenthinũ fieri ſolet,
quod refrigerat & aſtringit. De Maſtichino oleo CAP. L.

Aſtichinũ e trita fit maſtiche, quod contra oĩa vuluæ mala
m efficax eſt. Mediocriter calfacit, aſtringit, & emollit. Aduer-
ſus prominẽtes ſtomachi duricias, cœliacorũ, dyſẽtericorũq;
cruciat⁹, vtile. Faciẽ emaculat, & colorẽ nitidũ facit. Optimũ in chio
inſula cõponitur. De Vnguentorum ratione. CAP. LI.

E ratione vnguentorũ cõſequẽter tractandũ exiſtimauimus,
d quãdoquidẽ ea in nõnullis corporũ vitijs, aut medicamẽtis
miſta, aut corpori perfuſa, aut naribus obiecta, plurimũ pro
ſunt. In quorũ probationib⁹ cõſulere nares oportet, an ea oleãt ex qui
bus tẽperãtur. Optimũ huiuſcemodi iudiciũ. quod in quibuſdãplane
obſeruari nõ poteſt, propter ea quæ admiſcẽtur odore cæteris præua-
lẽtia, vt ĩ amaracino & crocino, telino, & pleriſq; alijs, quæ crẽbra cir
ca hæc meditatione experiri cõueniet. De Roſaceo. CAP. LII.

Oſaceũ oleũ ſic fit. Iunci odorati quiq; libras & beſſem tũ-
* dito, & ſubactas aqua in duabus olei libris & quicunce ſub-
ĩde mouẽdo coquito. Dũq; ꝓcolaueris, ĩ olei libras vigiti &
quicunce, adijcito roſas nõ madefactas numero mille, & manib⁹ mel-
le perunctis identidẽ moueto, ſenſim premẽs. finito nocte tota macera
ri. poſtea exprimito. & vbi recrementũ peſſum ierit, mutato vaſe, in
craterẽ melle illitũ recondito. Cæterũ roſas quæ antea preſſæ fuerunt,
in labellũ demittito, & affuſis octo libris & quadrante ſpiſſati olei, ite-
rum premito. eritq; ſecũdariũ oleũ. Quod ſi tertias vſq;, quartaſve per
fuſiones infundens exprimere voles, ſecũdariũ fiet, tertiariũ, & quarta
rium vnguẽtum. Sed quoties id feceris, vaſa melle oblini debẽt. Si ve
ro ſecũdam adiectionẽ inſtituere libet, in expreſſum oleũ, numero pari
recẽtes roſas nullo humore ibutas inijcito. manibus melle præmadefa-
ctis, agitans premito. & iterũ, tertio aut quarto, ſimili modo exprimẽs
facito. totieſq; recenteis roſas detractis vnguibus immittito. fiet enĩ ita
oleũ multo validius. Nã ſepties oleũ roſarũ infuſionẽ admittit, nec am
plius. Prælum melle perungatur. Oleum a ſucco diligenter ſecerni
oportet. nam ſi minimũ quid relinquat, vnguẽtũ corrũpet. Alij autem
detractis vnguibus, roſas tantum oleo macerant in ſole hoc modo.
Roſæ quæ ſelibram pondere æquant, in ſextario olei diebus octo
madeſcunt & vſque tertiam perfuſionem quadraginta diebus inſo-
lantur, & ſic oleum reconditur. Alij calamo, aut aſpalatho prius

olei spissamẽta faciunt. Alij coloris causa anchusam admiscent, & salẽ quominus oleat. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. Fomentis et cataplasmatibus vtile. Potũ soluit aluũ. Stomachi ardorẽ restiguit. Vlcera caua replet, & mulcet quæ cacoethe vocãtur. Vlceribus i capite manãtibus, atq; feruidis eruptionib⁹ illinitur. Caput dolẽs eo perfundit. Dẽtes inter initia doloris collui prodest. Ad genarũ duricias illitũ efficax est. Ad lacessita interanea & cõcitatas vuluas vtilissime subijcitur.

De Elatino. CAP. LIII.

f Racta elate tusa & scarificata in labellũ deijcitur. Omphacinũ oleũ triduo infunditur, mox per sportulã exprimitur. Verũ pares esse debẽt vtriusq; portiones. dei mũdo vase ad vsus recõditur. Viribus rosaceo proportione respõdet. Aluũ tamen nõ mollit.

De Melino. CAP. LIIII.

m Elinũ oleũ hoc mõ tẽperatur. Olei cõgius, decẽ aquæ sextarijs ammiscetur. Adijcitur spathæ fractæ quadrans, & iũci odorati vncia, quæ die vno macerata coquũtur. mox in vas oris patuli oleũ excolatur, & indita harundinacea crate, aut vetusta tegete, cotonea mala superponuntur, et vestimentis operta tantisper inibi residẽt, dũ malorũ vires ad se oleũ alliciat. Aliqui cotonea, decẽ dierũ spatio operimẽtis inuoluũt, vt cõtineatur odor nec euanescat. Postea biduo macerata oleo, exprimũtur. oleũq; reconditur. Id vim refrigeratoriã et astringentẽ habet. Contra scabiosa vlcera et quæ serpũt, ac furfures, perniunculosq; effectũ præbet. Exulceratis vuluis infunditur. Citatã vrinã fistit inditũ. Sudores cohibet. Contra cantharidas, bupresti, pinorũ erucas, bibit. Laudatur maxime quod cotonea mala olet.

De œnanthini compositione CAP. LV.

o Enanthe e labrusca, optime olẽs postq; emarcuit, deiecta in omphacinũ oleũ mouetur, voluiturq;. et cũ biduo manserit exprimitur. oleũ reconditur. Astringit, proximũ rosaceo effectum præbens. sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore œnanthem refert.

De Telini componendi ratione CAP. LVI.

f Oeni græci libræ quinq;, calami libra vna, cypiri libræ duæ, olei libris nouem septenis diebus macerantur, quotidie ter mouẽtur, postea premũtur. Aliqui pro calamo cardomomũ substituũt, & cypiri loco xylobalsamũ macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato fœnũ græcũ macerãtes exprimũt. Hoc telinũ abscessus emollit, et cõcoquit. Oibus vuluarũ duricijs magnopere cõuenit. Fœminis difficile parietibus subijcitur, vbi præ excretis humoribus loci ficcitatẽ cõtraxerũt. Sedis inflãmationes lenit. Tenesmo subditũ prodest. Vlcera capitis manãtia furfuresq; expurgat. Ambustis & per-

nionibus addita cæra proficit. Vitia cutis in facie emendat. Pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inseritur. Eligi oportet recẽs, quod non vehementer fœni græci odorem præ se ferat, & manus abstergat, sapore ex dulci in amarum inclinato. Tale enim optimum iudicatur.

De Sampsuchino CAP. LVII.

Serpilli, casiæ, abrotoni, florum sisymbrij, frõdiũ myrti, sampsuchi singulæ portiones, quadam pro viribus singulorum cõiectatiõe, vna tundũtur. atq; is ŏphacini olei modus adijcitur, qui madentium vires non euicat, hæc post quatriduum expmũtur. denuo alia, simili mẽsura & æquali tempore macerata premuntur, ita enĩ validius reddi solet. Eligi oportet sampsuchũ colore nigrum, plurimũ redolẽs, mediocriter acre. Vĩ habet acrẽ, calfactoriã, extenuã tẽ. Aduersus vuluæ præclusiones, cõuersionesq; efficax est. Mẽses & secũdos partus extrahit. Vuluæ strãgulatus recreat. Lũborũ ĩguinũq; dolores lenit. sed cũ melle vti eo præstat, quãdoquidẽ vehemẽti astrictione locos indurat. Lassitudines illitũ discutit. In opisthonicorum, vulsorumq; cataplasmata vtilissime additur.

De Ocimini compositione. CAP. LVIII.

Ciminũ oleũ fit vt cyprinũ, ocimi folia detrahens librarũ o vndecim & bessis pondo, die noctuq;, viginti olei libris macerato, premito, colato. Cũq; exhauseris quallũ, rursus parẽ olei modũ fundito, & exprimito. Vocatur autẽ id secũdariũ. nã tertiæ perfusionis nõ est capax. Deinde recẽs ocimũ æquali põdere vt in rosaceo diximus, maceratur. & cũ tãto tẽporis spatio maduerit, exprimitur, & oleũ recõditur. quod si in animo fuerit ter aut quater madefacere, semper ocimũ recẽs addes. Potest ex omphacino cõfici, sed illo modo melius. Idẽ quod sampsuchinũ potest, sed inefficacius.

De Abrotonini compositione. CAP. LIX.

Lei cyprini odoribus ibuti libris nouẽ & quicũce, foliorũ o abrotoni libras octo die noctuq; madefactas, premito. quod si in lõgũ tẽpus oleũ velis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit. Ad vuluæ duricias præclusionesq; efficax est. Menstrua & secundas pellit.

De Anethini compositione. CAP. LX.

Lei libris octo & dodrante, florum anethi libras vndecĩ & o bessẽ maceratas, manibus premito, et recõdito. quod si iterũ perfũdere velis, recẽtes anethi flores cõsimiliter madefacito. Vuluarum duricias emollit. Venarũ spiracula laxat. Cõtra rigores febriũ circuitu redeuntes auxiliatur. Calfacit enĩ et lassitudines discutit. Prodest articulorum doloribus.

De Susini compositione. CAP. LXI.

Susinum, quod alij lilinū appellant, sic temperatur. Olei libræ
s nouē cū quincūce, calami libræ quinq; & quadrans, myrrhæ
vnciæ quinq;, permixto odorifero vino decoquūtur. & colato oleo, cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerātur, p̄mūturq;. Tres libræ cū semisse spissati olei assumūt. Mille lilia decerptis folijs in latum labellū demittūtur. Iniectū oleū, manibus melle p̄unctis agitatur. die noctuq; conquiescūt, & in pixidē matutinis exprimūtur. Oleum protinꝰ ab aqua, quæ simul expressa fuerat colo incerni oportet. non enī vt rosaceū morā tolerat. Nā concalfactū feruet & cōputrescit. Quare sæpius decapulādū. Vasa melle illinēda. Tenuis sal inspargendus. & si qua sordes vasis faucibus hæsit, eximenda. Odoramētis iam expressis ex quasillo in labellū transfusis, rursum olei prius odoribus imbuti quod primū pondus æquet, & cardamomi tusi drachmæ decē cōijciūtur. Hæc manibꝰ scite pressa, iteriecta breui mora exprimuntur. quod profluit repurgatur. tertio eadē infundūtur adiecto cardamomo & sale, & manibꝰ melle madefactis. Lōge optimū erit quod prius exprimitur. Proximū quod sequitur. Tertiū locū sibi vēdicat, quod nouissimum prodijt. Denuo ī mille lilia enulis folijs, expressum primo oleū infunditur. tū porro prosequēdū, eadēq; faciēda vt prius, addito cardamomo, dein expresso. & quo frequentiꝰ recē tia lilia maceraueris, eo validius vnguētum efficies. Deniq; cum factū abunde videbit, singulis cōpositionibꝰ miscere cōuenit myrrhæ q̄optimæ duas & septuagīta drachmas, & croci decē, cardamomi quinq; et septuagita. Croci vero & cinamomi pares portiones tundūtur, & cribratæ in labellū cū aqua demittunt. expressumq; primo vnguentū infundit. et paulopost excipiunt vasculis siccis myrrha aut gūmi antea perfusis, et croco, melle & aqua, madefactis. Eadē fiunt in altera aut tertia expressione. Aliqui simplex ex balanino, aliove oleo, & lilijs componūt. Optimū esse cōstat in phœnice, mox ægypto factum. Sed cūprimis laudat quod lilia redolet. Excalfacit. Emollit. Vuluæ p̄clusiones laxat, & collectiones aperit. Vtilissimum ad muliebria mala. Vlcera ī capite manātia, feruidas eruptiones, varos, furfuresq; emēdat. Vibices cicatricesq; celerrime ad colorē reducit, ita vt sæpe fallāt. In summa extenuat. Potū bilem per aluū extrahit. Vrinā ciet. Sed stomacho alienum est, & nauseam parit.

De Narcissini compositione. CAP. LXII.

n Arcissini olei spissamēta ita fiūt. Sex libræ aspalathi cū sextā
te tūduntur. olei eloti libræ septuaginta cum vncijs quinq;

assumuntur. Aspalathus aqua madefactus in tertia olei parte coquitur, quo exempto, calamus quinq; libris & besse, cum myrrhæ gleba cõtunditur, cribratusq; ac vino veteri odorato immistus decoquitur. simulac autem cum ijs efferbuerit, eximitur. Refrigeratum oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur. Flores narcissi q̃plurimi cõijciuntur, qui bidui spatio vt in susino dictũ est, pmoti exprimũtur. Oleũ subinde decapulandũ. siquidẽ celerrime putredinẽ sentit. Valet hoc ad emolliendas vuluæ duricias, præclusionesq;. sed capitis dolores facit.

De Crocini olei compositione. CAP. LXIII.

Vm crocinũ cõponere voles, prius olei vt in susino diximꝰ, spissamenta facies eisdem ponderibꝰ & mensuris, cuiꝰ olei libras treis & semissem, croci vnciã vnam assumes. idẽtidẽ in die moueto, & sexta die quam hoc assiduo peregeris, oleũ a croco colis incernito. Eidẽ croco parẽ olei modũ adijcito. Moue triduo. Dein contusæ myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadraginta pmisceto. & in pila agitans recondito. Aliqui parem cyprini portionem oleo aromatibus ad crocinũ imbuto adijciunt. Optimũ est quod abunde crocum spirat, in medẽdi vsu expetitum. Proximũ quod myrrhã refert. Calfacit. Somnũ allicit. Quare persæpe phreniticis subuenit, aut per fusum, aut naribus admotũ, aut illitum. Pus mouet. Vlcera purgat. Cõtra vuluæ duricias atq; præclusiones, & vlcera q̃ cacœthæ vocant ꝑdest, cũ croco, cæra, medulla, duplicato olei põdere. Cõcoquit emñ, emollit, humectat, & permulcet. Ad oculorũ glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem simile est butyrinũ, onychinũ & styracinũ. quæ etsi nominibus distant, viribus & cõpositione cognata sunt.

De Cyprini spissamẽto & olei cõpositione. CAP. LXIIII.

Lei omphacini eloti pars vna, aquæ cœlestis dimidiũ, cuius vna parte oleũ diluitur, altera adijciẽdis odoramẽtis ãmiscet. dein assumptis aspalathi libris quinq; & semisse, calami libris sex & semisse, myrrhæ libra vna, cardamomi libris tribus & dodrãte, olei libris nouẽ & vncijs quinq;. Aspalathꝰ tusus & aqua affusus decoquit ĩ oleo, donec efferuescat. Myrrha autẽ vino vetere odorifero sub acta, contususq; calamus digeruntur in offulas, quæ exẽpto aspalatho immittuntur, & vbi efferbuerint, sublato ahæno, oleũ percolatur. Cardamomum tusum reliqua aqua aspersum infunditur. spatha agitatur, nulla dũ refrixerit interpellatione. Post hæc colato oleo, in vigintiocto libras olei, floris ligustri quod cyprũ vocãt, sex & quadraginta libræ cũ besse istillant. q̃ sufficiẽter madefactæ ꝑ sportulã exꝑmũtur. quod si copiosiꝰ desideret, idẽ floꝝ põdꝰ iniectũ filꝰi mõ ꝑmat, et iterũ aut tertio si qs velit madefacere, poterit, et ita reddet efficaciꝰ. Eligi oportet

bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui cinnamomū addūt. Calfacit. Emollit. Venarū spiracula laxat. Vuluæ neruorūq; vitijs conuenit. Pleuriticis, fractisq;, per se vel cærato immissum. Malagmatis imponi solet, quæ opisthotonicis, angina laborantib⁹, inflammationiq; inguinū oppitulantur. Item acopis.

De Irini spissamento CAP. LXV.

f Pathæ q̄minutissime contusæ sex libras cum besse, in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo vase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorē acceperit. postea in craterem melle oblitum colato. ex eo aromatibus imbuto oleo, irinum primo temperatur, macerata Iride vt scripsimus. Sed alia est cōponendi ratio. In olei septuaginta libris & quincunce, xylobalsami vt dictum est contusi, libras quinq; & sextantem excoquito. postea detracto xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & myrrhæ glebam vetere vino odorato perfusam, & in olei odoribus imbuti quatuordecim libris tantumdem tusæ iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenue & vehemēter distriginto. quod si vis validi⁹ fieri, par pondus iterum ac tertio maceratum exprimito. Longe optimum est quod solā irin olet, quale est in perge, in pamphilia, & elide achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atq; emollientē. Crustas adimit. Sordida vlcera et putrida purgat. Cōfert fœminis vuluæ affectionib⁹ obnoxijs. Item inflammationibus eiusdem atq; præclusionibus. Partus eijcit. Hæmorrhoidas laxat. Cōtra auriū sonit⁹ ex aceto ruta & amaris nucibus, prodest. Diuturnis destillationibus naribus illitū, & cōtra graueolentia earū vlcera, quas ozenas vocāt, auxiliatur. Aluū purgat cyathus epotus. Facit ad ilei cruciatus. Vrinam mouet. Difficileis vomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immissis, vel ijs quæ ad vomitum ciendum induntur. Anginæ etiā illinitur, aut ex aqua mulsa gargarisatur. Item contra faucium scabriciā. Datur ijs qui cicutā, coriandrum, aut venena fungorum hauserunt.

De Gleucini compositione. CAP. LXVI.

g Leucinum absolute constat omphacino, iunco, calamo, celtica nardo, spatha, aspalatho, sertula cāpana, costo, et musto, circundatis interim vinaceis vasi, quod aromata vinum & oleū cōceperat. Tricenis diebus, bisin die mouetur. postea expressum oleū reconditur. Calfacit, emollit, cohibet. Rigoribus & neruorū vuluæq; vitijs auxiliatur. omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

De Amaracino. CAP. LXVII.

a Maracinū longe optimum in cysico fieri solet ex omphacino & balanino, spissamentis e xylobalsamo, iunco odorato,

& calamo factis, ascitaq; suauitate costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami & myrrhæ odoribus. Aliqui, quo precioſius fiat, cinamomū addunt. Mel autem & vinum assumūtur, hoc in vasorū illitionem, illud ad cogēdas tusorum aromatum offas. Amaracinum calfacit. Soporē mouet. Venarū spiracula laxat. Emollit. Feruorem excitat. Vrinā cit. Putridis vlceribus ac fistulis perq̄ vtile, necnon humentibus hernijs, postq̄ medica manus operam suam impenderit. Crustas, & tetra vlcera quæ theriomata vocant, rumpit. Difficili vrinæ illita sede, & eius inflāmationibus auxiliatur. Hæmorrhoidas illitu soluit. Vuluæ subditū mēstruos cursus euocat. Duricias, ac vuluæ tumores, discutit. Vulneratis neruis lacertisq; confert, leniter astringētibus madefactum & impositum.

De Megalino. CAP. LXVIII.

f Actitabatur olim megalinum, sed nunc compositio exoleuit & prorsus obliterata est. Cuius ad historiæ complementum meminisse non fuit alienum. Mistura cum amaracino eadē erat, sed resina exuperabat, excellebatq;. Quare leuiter emolliebat. Resina vnguētis, neq; tutellæ neq; voluptatis gratia, adijciebatur, sed coloris crassamētiq; causa. Ea tātisper coquebatur, dum desineret olere. Cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de resina differemus.

De Hedycroo. CAP. LXIX.

q Vod hedycroon vocant, in coo fieri solet, eisdem præditum viribus & misturis, quibus amaracinū, sed suauius spirat.

De Metopio. CAP. lXX.

f It in ægypto vnguētum, quod metopion patrio nomine appellatur propter galbani mistionē. Nam lignum in quo galbanum enascitur, metopion vocant. Constat amaris nucibus, omphacino oleo, cardamomo, odorato iunco, calamo, melle, vino, myrrha, balsami semine, galbano & resina. Probatur pingue, graui odore, quod magis cardamomum & myrrham q̄ galbanum respiat. Calfacit vehementer, & adurit, atq; extrahit. Ora venarum aperit. Vlcera purgat. Ad præcisos neruos, & lacertos, ad hernias putri humore contractas, efficax est. Cæratis & malagmatis inseritur. Rigoribus, conuulsisq;, præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum contracta est, vtile habetur. Sudores ciet. Vuluæ spiracula laxat, et eiusdem duricias discutit. In summa, molliendi naturā habet.

De Mendesio. CAP. LXXI.

m Endesium constat balanino oleo, myrrha, casia, & resina. Aliqui tamen post singulorū pondera, cinamomi exiguū addūt, nullo compendio. Nam quæ simul contrita non fuere, vim

nullã exhibent. Similẽ metopio vim obtinet, ſed inferiorem multo.

De ſtacte. CAP. LXXII.

Stacte vocatur pinguitudo recentis myrrhæ cum exigua a-
ſ qua tuſæ, et organo expreſſæ. Ea perq̃ odorata, ac p̃cioſa eſt, atq; vnguentum per ſe facit, ſtacte nominatũ. Maxime probat, quæ nullã olei miſtionẽ admiſit, cuius minima portio cõpos eſt viriũ plurimarũ. Vim myrrhæ calidis vnguẽtis correſpõdẽtẽ habet.

De cinnamomino. CAP. LXXIII.

Innamominum e balanino oleo, & xylobalſami, calami, iun
c ci odorati ſpiſſamẽtis, atq; cinnamomi, & ſeminis balſamini ſuauitate, quadruplaq; myrrhæ ad cinnamomũ portione cõ-
ſtat. Mel ad cogenda omnia adijcit. Laudatur acre, molli odore, plane myrrham redolẽs, craſſum, odoratum, guſtu perq̃ amaro. Id nõ a reſina, ſed myrrha craſſitudinẽ obtinuit. Reſina enĩ neq; amaritudinem præbet, neq; vllam odoris gratiam adijcit. Vim habet admodum acrẽ, amaram, & calfacientẽ. Itaq; ora venarũ aperit. Calfacit. diſcutit. diſſipat. Humores & ſpiritus attrahit. Caput aggrauat. Contra vuluæ vitia cum duplo oleo, cæra, & medulla efficax eſt. Ita enim fere acrimonia exoleſcit, & quædam emolliendi vis contrahitur. Alioqui adurit, et præ cæteris vnguẽtis indurat. Facit mirũ in modũ ad fiſtulas & vlcera quæ putredinis vitiũ ſenſerũt. Item ad hernias humidiores, carbũculos, febriũ rigores, tremores, gangrænaſq; cũ cardamomo. Adverſus ſerpentium morſus, illinitur. Scorpionũ & phalangiorum ictibus cum tritis groſſis imponitur.

De nardino vnguento. CAP. LXXIIII.

Atio nardini faciundi euariat. Nam aut malabathrino folio,
r aut ſine eo fit. Complurimum autem balanino oleo, aut omphacino, iuncus odoratus ſpiſſamenti gratia adijcitur, ſicuti propter odoris ſuauitatẽ coſtus, amomũ, nardum, myrrha, balſamũ. Laudatur tenue, non acre, nardi aut amomi odorẽ referẽs. Vis ei extenuãs, acris. Expurgat. Excalfacit. Humorem extenuat. Hoc liquidum eſt, nec habet ſtrigmenti craſſitudinem, niſi reſinam recipiat. Fit etiam ſimplex ex omphacino oleo, iunco, calamo, coſto, & nardo.

De Malabathrino. CAP. LXXV.

m Alabathrinũ ſpiſſamẽta nardini habet. Inſup myrrha addit. q̃ de cauſa calfacit, crocino, aut amaracino, virib⁹ correſpõdẽs.

De Iaſmino. CAP. LXXVI.

Pud perſas fit, quod iaſminum cognominatur, ex albis flori-
a bus violæ, quorum ſextans, in italicũ ſextariũ ſeſamini olei demittitur, violis vt in lilino diximus, viciſſim permutatis.

Apud perſas inter epulādū vſurpatur odoris cauſa. Nā toti corpori cōuenit, præſertim cū in balneas deſcēſū eſt. Sed his opitulatur corporibus quæ calfactionē, laxationemq; deſiderant. Grauius enim ſpirat, q̄ vt libenter a pleriſq; recipiatur.

De Myrrha CAP. LXXVII.

Myrrha lachryma eſt arboris, quæ in arabia gignitur, ægyptiæ ſpinæ non diſſimilis. e cuius vulnere defluit lachryma in ſubiectas tegetes. Alia circum caudicem cōcreſcit. Dicitur ex his aliqua pediaſimos, præpinguis, qua expreſſa ſtacte emittitur. Alia gabirea, pinguiſſima, læto & pigui ſolo naſcens, ea copioſam ſudat ſtacten. Omnium prima eſt. quæ troglodytica appellatur, accepto cognomine ab tractu, in quo prouenit, ſplendens, ſubuiridis, ac mordens. Quīetiam legitur tenuis quædam, quæ troglodyticæ ſecunda eſt, bdelij modo mollis, verum odore grauiuſcula, apricis naſcens. Alia caucalis cognominatur, ſcabra præter modū, nigra, & retorrida. Omnium deterrima, quæ ergaſima dicitur, pingui carens, cano ſitu obducta, acris, ad gūmis imaginem vergens, & viribus eius proxima. Improbatur āminea cognomine. Ex ijs paſtilli fiunt, ſed e pinguibus pingues, & odorati, e ſiccioribus haud quaq̄ pingues, & inodorati. Minus viribus pollet, quæ oleum non admiſit, cum in paſtillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua myrrha maduerit. Eligenda eſt recens, ſquallore obſita, leuis, vndiq; concolor, quæ confracta internatos quaſi vngues, cādidos & læues oſtendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciēs, Superuacua & inutilis eſt grauis, coloris picei. Calfacit, cohibet. Soporē gignit. Siccat. aſtrīgit. Vuluā emollit, & præcluſam laxat. Menſes & partus celeriter extrahit, cum abſinthio, lupinorū cremore, vel ſucco rutæ admota. Tuberculo fabæ deuoratur in vetere tuſſi, orthopnœa, in laterum pectoriſq; doloribus, in alui profluuio, et dyſenteria. Rigores diſcutit, duabus horis ante febrium acceſſiones, fabæ magnitudine pota cum pipere & aqua. Subdita linguæ liquataq;, ſcabriciem arteriæ expolit. Et denſam voc̄ē expedit. Vētris tineas enecat. Contra grauem oris halitum mādītur. Et aduerſus alarum tædia cū liquido alumine illinitur. Gingiuas & dentes ſtabilit, colluto cum vino & oleo ore. Vulnera capitis illitu glutinat. Medetur fractis auribus, ac oſſibus nudatis, perunctа cum cochleæ carnibus. Item purulentis auribus inflammatiſq; cum meconio caſtorio & glaucio. Ad varos autem cum caſia & melle illinitur. Impetigines ex aceto purgat. Defluentes capillos cum ladano & vino myrteo illita, firmat. Diuturnas diſtillationes lenit, illitis pinna naribus. Oculorū vlcera complet. Albugines tollit. Caliginem diſcutit. Sca-

briciē læuigat. Fit e myrrha peride atq; thure fuligo, & vt postea ostē demus, ad eadem conueniēs.

De Beotica myrrha CAP. LXXVIII.

Beotica myrrha, dissecta radix est arboris cuiusdam in beo
b tia nascētis. Melior est quæ myrrham odore repræsentat. Vis ei calfactoria inest. Emollit discutitq;. Suffimētis com modissime inseritur.

De Styrace CAP. LXXIX.

Tyrax lachryma est arboris malo cotoneæ similis. Præfer-
f tur sordescens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, q̄plurimum in sua odoris gratia permanens. qui dum mollitur, melleum liquorem reddit, qualis e castabala vrbe, pissidia, & cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurosus, canoq; situ obductus. Cæterum lachryma inuenitur gummium similitudine, perlucida, & myrrhæ æmula. Verum perpauca manat. Adulteratur ligni scobe quam vermiculi erodentes excusserunt, melle, & iridis crassamento. & quibusdam alijs. Alij cærā aut adipem odoribus imbutum, flagrantissimis solibus cum styrace subigunt, et per laxa cribri foramina in frigida aqua vermiculos exprimūt, venūdantq;. Styracen hunc, quoniam in vermiculorum speciem contrahatur, scoleciten cognominant, quē tanq̄ syncærum imperiti approbant, non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam. Siquidem acer admodum est, qui adulterationis vitio caret. Styrax calfacit, emollit, et concoquit. Medetur tussi, destillationibus, raucedini, grauedini, et retusæ voci. Vuluæ præclusæ duriciaue laboranti conuenit. Cit mēses potu appositoq;. Aluum leuiter mollit, si exiguum cum resina terebinthina bibatur. Miscetur vtiliter discutientibus malagmatis, acopisq;. Adoletur autem & igni torretur, vt fiat ex eo veluti ex thure fuligo, ad eadē conueniens ad quæ thuris fuligo. Ex eo etiam in syria styracinum oleum cōponitur. quod calfacit vehemēter, & emollit. Verum caput dolore afficit, adgrauatq;, et soporem adfert.

De Bdelio. CAP. LXXX.

Delium alij Bolchon appellāt, alij madelcon. Lachryma est
b saracenicæ arboris. Probatur gustu amarū, trāslucidum tauri glutinis in morem, intus pingue, liquescens facile, ligni ac sordis expers, suffitu oderatum, vngui simile. Est etiamnum bdelij genus sordidum, nigrum, in offas conuolutum, aspalathi odore, ex india aduectum. Defertur etiam a petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secundum. Adulteratur gummi. sed ita vitiatum nō perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec vsq; adeo suffitionibus

odoratū. Calfacit et emollit. Duricias, et turgētia guttura, humidasq; hernias discutit cū ieiuna saliua impositum. Vuluæ spiracula laxat appositu et suffitu. Et partus humiditatesq; omneis extrahit. Calculos potu comminuit. Vrinam mouet. Tussientibus, a serpente percussis, vtilissime datur. Valet ad rupta, vulsa, intentas laterum membranas, et discursantes spiritus. Malagmatis inseritur, quæ contra duricias et neruorum nodos prosunt. Contusum resoluitur affuso vino aut aqua calida.

De Thure CAP. LXXXI.

Thus in ea gignitur arabia, quæ thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere masculum, stagonias appellatum, suapte natura rotundū. Tale autem indiuiduū est, candidū, cū frāgitur intus pīgue, in suffitu statim ardēs. Indicū vero fulvescit, et colore liuet. Sed rotundum industria factitant. Nam in quadrangulares formas dissectum dolijs versant, donec rotunditatē cōtrahat. Verum huiusmodi thus tēpore flauescit, quod atomum aut syagrum appellant. Secundum locum habet arabicum, et in smylo nascens, quod aliqui copiscum vocant, minus multo et fuluius. Est et genus aliud cui amymitæ cognomen est, alioqui candidum, quod dum mollitur masticches more digitis cedit. Adulteratur pini resina & gummi, quod facile deprehendi potest. siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur, & resina in fumū euanescit. Thus vero statim ardet. Idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet. Oculorum caliginem discutit. Caua vlcera complet. Et ad cicatricem perducit. Cruēta vulnera glutinat. Infrenatq; sanguinis eruptiones, etiam si cerebri membranis effluat. Vlcera quæ cacoethe vocantur & sedis et reliquarum partium permulcet, tritum cum eo & lacte linamentum. Formicantes verrucas inter initia, impetigineſq;, ex aceto & pice illitum tollit. Ambusta igni, pernioneſq; cū suillo adipe aut anserino, & vlcera in capite manātia cum nitro, si infricetur sanat. Paronychijs cū melle, auribus fractis cum pice, medetur. Ad reliquos aurium dolores cum dulci vino infunditur. Imflāmatæ a partu māmæ cum cimolia & rosaceo magna vtilitate perunguntur. Additur ad arteriæ viscerumq; medicamenta. Prodest sanguinis excreationi potum. Sed in secūda valetudine hausstum insaniam monet, & largius cum vino potum interficit. In fictili mundo thus crematur flagrante glebula succēsum a lucerna, donec exuratur. post perfectam vstionem operire oportet, vsq; dum restinguatur, sic enim in cineres redigitur. Aliqui ollulam æneo vase cauo circa medium perforato cīgunt ad excipiendam fulliginem, vt in eius mentione mox ostendemus. Alij crudo fictili luto oblito, & in furnum indito, cremāt. Fictili etiam nouo viuacibus prunis torre-

tur, dum non amplius bullet, aut vaporem emittat. facile enim commi nuitur quod peruſtum non eſt.

De Cortice thuris. CAP. LXXXII.

Ræfertur thuris cortex craſſus, pinguis, odoratus, recens, p læuis, minime ſcaber, ſine membranis. Adulteratur admiſto pini aut nucis eius cortice, ſed horum index ignis eſt. Siquidē reliqui cortices ſuffiti nequaq̄ incenduntur, ſed ſine odore fumum eructant. Thuris vero cortex ardet, & cum odoris fragrantia vaporē eiaculat̄. Thuris modo vritur. Et vis eadēquæ thuri, ſed validior aſtrī gentiorq̄. Quare cruentis excreationibus, vuluis fluctione laborantibus, in peſſo confert. Ad caua oculorum vlcera, cicatrices, ſordesq̄ efficax eſt. Toſtus ſcabris lippitudinibus auxiliatur.

De Manna thuris. CAP. LXXXIII.

Anna thuris probatur candore, micarum frequentia, & puri m tate. Vim habet eandem quam et thus, ſed inualidiuſculam. Sunt qui cribrata pini reſina, ac polline, aut cortice thuris contuſi adulterant. ſed hæc igne deprehenduntur. Neq̄ enim eque ſuffitu aeriū vaporē ſed fuliginoſum & impurum expuit. & permiſtū ſuaueolentiæ odoris virus habet.

De Fuligine thuris. CAP. LXXXIIII.

Vliginem thuris ſic facito. Forcipicula, lucernis accēſas ſin f gulatim thuris glebas, i nouā fictilē ollā concauā imponito. & æreo vaſe in medio perforato, deterſa diligēter ſorde, obtegito. Aliā admoueto, in altero aut vtroq̄ labro, ſubiectis quaternū digitorū altitudine lapillis, quo facilius perſpici queat, ſi vrātur. Et qua locus capax fuerit, glebulas alias ſupponito. & antea quā prorſus prior gleba reſtinguatur, aliam imponito. donec ſufficientem fuliginem videaris aggregaſſe. Continuo tamē externæ æramenti partes ſpōgia aqua frigida madefacta, abſtergātur. Ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit. Quæ alioqui per leuitatē decidua, thuris cineribus admiſcetur. Deraſa itaq̄ fuligine, cinis cremati thuris ſeorſum ſubſtrahēdus eſt. Idem opus quoad ſatisfactum tibi videbitur, obeundum. Oculorum imflammationes mitigat, Fluctiones ſuſpendit. Vlcera purgat. Caua explet. Carcinomata fiſtit.

De Fuliginis compoſitione. CAP. LXXXV.

f Imili modo e myrrha, reſina, ſtyrace, reliquiſq̄ lachrymis, fuligo excipitur, ad eadem conueniens.

De Pinu & picea. CAP. LXXXVI.

Inus & picea generi eidem aſcribuntur, ſed quandam flagit- p tant ſpecierum diſtinctionem. Arbores vulgo cognitæ. Quarum cortex aſtringit. Prodeſt tritus & illitus intertri-

gini, vlceribus ſummū corpus occupantibus, ambuſtiſq; cum ſpuma argenti & māna. Vlcera delicatulorum acrimoniam recuſantium cæ rato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum ſutorio a- tramento ſerpentia cohibet. Suffitu partus et ſecundas eijcit. Potus aluum ſiſtit. Vrinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammatio- nes leniunt. Vulnera ab inflāmatione vindicant. Trita autem & de- cocta in aceto, feruenti collutione, dentium dolores mulcent. Hepa ticis vtilia ſunt, drachmæ pondere in aqua aut mulſa pota. Pineæ nu cis cortex & folia potu eadem præſtant. Teda particulatim ſecta ſi i aceto coquatur, et decocto dens colluatur, dolores leuat. Ex his etiam fit ſpatha acoporū peſſorumq; cōpoſitionibus idonea. Quinetiam ea- rum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. Ea circumlitionib⁹ efficaciſſime imponitur, quib⁹ palpebras ornāt, coloremq; mentiuntur, calliblephara græci vocāt. Arroſis oculorum angulis, calloſis glabriſq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur pinorum piceæq; fructus, qui in conis inueniū- tur. Vim aſtrictoriam habent, et aliq̄tū excalfaciētem. Tuſſi & pecto- ris vitijs auxiliātur, per ſe, aut ex melle ſumpti.

De Pineis nucibus CAP. LXXXVII.

Nces pineæ cum repurgatæ māduntur, aut cū paſſo aut cucu merisſemine bibuntur, vrinam ciēt. Acrimonias in renibus aut veſica hebetant. Stomachi roſiones leniunt, datæ cum portulacæ ſucco. Virium imfirmitatem roborant. Corruptorū quoq; humorum labē obtūdunt. Pineæ nuces recenter arboribus decerptæ in paſſo franguntur, & decoctæ, vetuſtæ tuſſi ac tabitudini conferunt, ſi quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur.

De Lentiſco. CAP. LXXXVIII.

Entiſcus nota arbor eſt, cui vis ineſt aſtrīgēdi. Semini eni, folio, ramo, cortici, radicibuſq;, cognatæ inſunt vires. Liqua mentum autē ita fieri ſolet. Folia cortex & radix in aqua co- quūtur, et vbi abūde cocta ſūt, folia abijciūtur. Aqua denuo coquitur, donec mellis habeat craſſitudinē. Lentiſcus ſua aſtringēdi dote, valet aduerſus ſanguinis reiectiones, alui profluuia, & dyſenterias in potu. Item contra eruptionem ſanguinis e vulua & eiuſdem aut ſedis proci dentia. In totum acatiæ & hypocyſtidis vicem repræſentat. Idem facit ſuccus e tritis folijs. Decoctum fotu caua explet. Et fracta oſſa ferrumi- nat. Vuluæ fluctiones ſiſtit. Nomas arcet. Vrinā pellit. Motus den- tium collutione ſtabilit. Virētes ſurculi calamulorum vice dentibus repurgādis affricātur. Fit e ſemine oleum, quod prodeſt cum quid aſtrī gi opus eſt.

De Resina lentiscina. CAP. LXXXIX.

Lentiscus resinam gignit, quæ lentiscina cognominatur, et ab aliquibus mastiche. Pota vtilis est sanguinem reijcientibus, & tussi veteri. Stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. Additur in dentifricia & illitiones faciei ad nitorem cutis conciliandum. Palpebras oculis incommodas replicat. Manducata halitum oris cõmendat. Gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula chio prouenit. Præfertur nitedulæ modo resplendescens, & cãdore tyrrhenicæ cæræ similis, adulta, friabilis, odorata, stridorem edens. Viridis autem inferior est. Adulteratur thuris, resinæq; mistura.

De Terebintho. CAP. XC.

Terebinthus cognita arbor est, cuius folia et semen & cortex astringunt, & ad eadẽ ad quæ lentiscus conueniunt, simili parata modo sumptaq;. Fructus esui aptus est, sed stomacho aduersatur. Excalfacit. Vrinã mouet. Venerẽ excitat. Cõtra phalangiorũ morsus conuenienter in vino bibitur. Resina eius ex petra arabiæ oppido defertur. Prouenit etiam in Iudæa, syria, cypro, aphrica & cicladibus insulis. Sed præualet candida, perlucida, vitreo colore & in cæruleum vergẽte, odorata, terebinthũ olens. Terebinthina resinas omneis antecedit. proxima lentiscina, & e pinu et abiete. Has sequitur e picea et pineis nucibus resina. Natura omnibus calfacere, mollire, discutere, expurgare. Tussi ac tabi conueniunt per se, aut in eclegmate ex melle. Vitia pectoris expurgant. Vrinam cient. Cruda concoquũt. Ventrẽ emolliunt. Palpebras commodissime replicant. Lepras tollũt, cum erugine ac sutorio atramento, nitroq;. Auribus saniem emanantibus, item in pruritu genitalium vtiles. Malagmatis, acopisq; ammiscentur. Laterum doloribus illitu aut appositu auxilio sunt.

De liquida resina e pinu & picea. CAP. XCI.

Liquida resina e pinu & picea, a Gallia et hetruria conuehi solet atq; oli a Colophone petebaẽ, hinc Colophonie sibi cognomẽtũ vẽdicauit. A galatia quoq; alpibus cõtermina, quã vernaculo nomine laricẽ appellant incolæ. Ea i linctu magnopere prodest tussi veteri. Colore inter se distant. Siquidem alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, vt larigna. Cupressus etiam liquidam fundit resinã, quæ ad eadem pollet. Quæ vero spissarũ generi ascribuntur, quædam ex pineis nucibus, aliæ abiete, aliæ picea & pinu exierunt. Eligi debet longe omnium odoratissima, translucẽs non ruffa, nec humida, quandam ceræ faciem præbens, et friabilis. E picea et abiete resinæ, cæteras antecedunt. odoratæ enim sunt, atq; thus odore imitantur. Præstantiores a pytiusa insula deferuntur, quæ secundum hispaniã sita est. Sed quæ e picea, nucibus pineis & cupres-

so manarunt, nihil ad illas, nec tantis viribus potiuntur. Verumtamen eorumdem gratia vt illæ sumi solent. Lentiscina terebinthinæ correspondet. Vritur resina omnis liquida in vase quadruplæ capacitatis ad humorem, qui infunditur. Itaq; resinæ congius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, subiectis leuibus prunis, resina assidue mouetur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis et stridula reddatur, ac digitis cedat. Cæterum vbi refrixit, in fictile non picatum, quod aconitum vocant, id est non illitum, reconditur. Fiet etiam eximij candoris, si resina omnis eliquata præcoletur, quo fœculenta sordes excernatur. Vruntur quoq; fine aqua, primum lento igne, & vbi coire cœperunt, maior carbonum strues supponitur, & triduo citra intermissionem discoquuntur, vsq; dum suum odoris virus exuerint. Mox vt dictum est reponuntur. Spissam vnius diei spacio decoxisse satis est. Vstæ odoratis malagmatibus, & acopis & vnguentorum colorationibus magnopere vtiles sunt. E resina perinde atq; thure fuligo excipitur, ad circunlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorem mẽtiuntur. Prodest glabris genis, collachrymationibus, erosisq; oculorum angulis. Ex ea fit atramentum scriptorium.

De Pice liquida. CAP. XCII.

Pix liquida quam alij conum vocant, e pinguissimis pini piceæq; lignis congregatur. Optima est splendens, syncæra, læuis. Contra venena, phthisin, purulentam excreationem, tussę, suspiria, & pectoris humores qui difficile extussiuntur, efficax est, eclegmate cyathi mensura cum melle dato. Tonsillarum & vuæ inflammationes, anginæq; vtiliter perunguntur. Purulentis auribus infunditur cum rosaceo. Et illinitur cum trito sale serpentium morsibus. Adiecta vero pari cæra scabros vngues extricat. Tubercula vuluæ, et duricias sedis, discutit. Cum farinaq; hordeacea et pueri impubis vrina decocta, strumas rumpit. Cohibet vlcera quæ serpunt, cũ pineo cortice, aut sulphure, aut furfuribus illita. Cæterũ cum thuris manna & cærato subductos vlcerũ sinus conglutinat. Rimis sedis & pedũ, magno auxilio illinitur. Vlcera replet, & cũ melle purgat. Quin & cũ vua passa & melle carbũculos, & putrida vlcera emar

ginat. Erodentibus medicamentis quas septas vocant, probe immiscetur.

De Picino oleo. CAP XCIII.

e Pice fit quod pisselæon appellant, separato liquore aquoso qui supernatat pici, sicut serum lacti. Nam expansa quamdiu pix coquitur supra cortinam vellera madescunt, acceptoq; hac litu eius exprimuntur in vas. Quas pix liquida præbet vtilitates. Alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum, quibus & liquida pix medetur. Iumentorum vlcera scabiemq; emendat.

De Fuligine liquidæ picis. CAP. XCIIII.

f It hoc modo e liquida pice fuligo. In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil picis incendito, lucernamq; fictili vase in clibani speciem conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato vt clibani esse solent, operito, & adoleri finito, consumptoq; liquore nouum infundito, quo ad sufficientem vsui fuliginem collegeris. Vis ei adstringens, acrisq;. Vsui est ad pigmenta quibus palpebras linunt & venustant, & ad circunlitiones, itē vbi glabris genis pilos restitui oportet, ad imbecilles lachrymososq; oculos. Insuper ad eorumdem vlcera non inutilis est.

De Sicca pice. CAP. XCV.

l Iquida pix decocta in spissam coit, quam vocant aliqui palimpissam, quo in genere quædam visci modo lentescit, bosscas cognominata. Altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subruffa, resinosa. Calfactoriam vim habet. Dura emollit. Pus mouet. Tubercula panosq; discutit. Vlcera replet. Vulnerarijs medicaminibus commode permiscetur.

De zopissa. CAP. XCVI.

z Opissam aliqui aiunt derasam nauibus resinam cum cæra, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet. quoniam marino sale macerata fit. Alij pineam resinam hoc nomine vocauerunt.

De Bitumine. CAP. XCVII.

Itumen iudaicũ cæteris anteponitur. Cuius probatio eſt vt
b purpuræ modo ſplẽdeat, ſitq; graue, ac validũ odorẽ vibret. Nigrum autẽ et ſordidum, vitioſum eſt. Adulteratur pice. Gignitur i fœnice, babylone, zacintho, et ſydone. Liquidũ iuenitur in Agragrantino ſiciliæ, fontibus innatans, quo vtuntur ad lucernarũ lumina olei vice. Hallucinãtur qui id ſicilicum oleũ nominant. Nãq; liquidi bituminis genus eſſe conſtat.

De Piſſaſphalto. CAP. XCVIII.

Aſcitur in apolloniatarũ agro circa epidamnum quæ piſſaſ
n phaltos appellatur. Ea ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æſtuq; in littus expuitur, illic coacta in glebas. Miſtam bitumini picem redolet.

De Naphtha. CAP. XCIX.

Aphthamvocant babylonij, bituminis colamen, colore cãdi
n dum. Inuenitur etiã nigrum. Vis ei ignium rapax, ita vt ex ſpacio protinus in eam tranſiliãt. Ad ſuffuſiones oculorum, et albugines vtilis. Bitumen omne diſcutit, glutinat, emollit. Ab inflãmatione tuetur. Vuluarum procidẽtia, ſtrangulationeſq;, olfactu, ſuffitu impoſitu, emendat. Comitiales morbos ſuffitum depræhẽdit, gagatis lapidis more. Purgationes mulierum cum vino et caſtorio potum elicit. Tuſſim veterẽ et anhelitũ adiuuat. Serpẽtiũ morſibus, coxendicũ laterũq; doloribus, auxiliatur. Datur cœliacis in catapotio deuorãdũ. Cum aceto potum diſcutit ſanguinem concretum. Dyſentericis cum ptiſana liquatum infunditur. Diſtillationibus ſuffitione medetur. Mitigat dentium dolores oblitum. Cæterũ pilos incommodos ſiccum replicat, ſpecillo impoſitum. Concalfactum autem et cum farina hordeacea nitro et cæra illitũ, podagris, articulorũ doloribus, lethargiciſq; prodeſt. Piſſaſphaltos eadẽ quæ pix et bitumen ſi miſcantur poteſt.

De Cupreſſo. CAP. C.

Vpreſſus refrigerat et aſtingit. Cuius folia ex paſſo et exigua
c myrrha veſicæ rheumatiſmis, et vrinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ autem ex vino tuſæ in dyſenteria, alui fluctione, tuſſi, et orthopnœa, aut ſi reijciatur ſanguis, conuenientiſſime bibuntur. Earum decoctum eoſdem præbet effectus. Tuſæ cum fico duricias emolliũt. Nariũq; polypo medẽtur. In aceto coctæ & cũ lupinis detritæ ſcabros vngues eijciunt. Hernias inteſtinorum prolapſu erũpẽtes illitu reprimũt. Folia eadẽ præſtãt. Pilulæcũ arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimãtur. Folia trita & ipoſita vulnera cõglutinant: Sãguinẽ ſupprimũt. Capillũ ex aceto tingũt. Illinũtur per ſe aut cũ

polẽta ignibus ſacris, vlceribus quæ ſerpũt, carbũculis, & oculorũ inflammationibus. Admota cum cærato ſtomachum corroborant.

De Iunipero parua. CAP. CI.

i Vniperum paruam græci arceuthida, aliqui Mneſitheum, Alij acatalidem, ægyptij Libium, Galli iupicellum, Romani iuniperum vocant. Eius duo genera. Altera maior, altera minor. Vtraq; acris eſt. Excalfacit, & vrinam mouet. Accenſa ſerpentes fugat. Baccarum nonnullæ nucis iuglandis magnitudine nonnũquam grandeſcere, aliæ nucem ponticã æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, ſubamare, quæ archeutidis etiam nomẽ id eſt iuniperi retinuerunt. Modice calfaciũt & aſtringunt, ſtomacho vtiles. Contra pectoris vitia, tuſſim, inflationes, tormina & ſerpentium ictus efficaciſſime bibuntur. Vrinam cient. Vnde ruptis, conuulſis, & vuluæ ſtrangulatui ſubueniunt. Folia acrimoniam habent. Ideo tam ipſa q̃ eorum ſuccum ex vino contra viperarum morſus illini, aut bibi prodeſt. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. Ramenta ligni deuorata interficiunt.

De Iunipero magna, CAP. CII.

i Vniperus magna, quam aliqui ſylueſtrem cupreſſum appellant, alij Mneſitheum, alij Acateram, Romani Iuniperum, vulgo cognita eſt, cupreſſo aſſimilis. Aſperis maritimiſq; locis plerumq; naſcitur, eaſdem quas ſupradicta vires habens.

De Hærba Sabina. CAP. CIII.

g Ræcis brathy, alijs baryton, alijs baron, romanis hærba ſabina appellatur. Duorum generum eſt. Vna folijs cupreſſo ſimilis, ſpinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. Arbor eſt coactæ breuitatis, quæ ſeſe magis in latitudinem fundit. Huius folijs nonnulli pro ſuffitu vtuntur. Altera tamaricæ folio ſimilis eſt. Vtriuſq; folia nomas ſiſtunt. Collectiones illitu mitigant. Et cũ melle nigricias ſordeſq; repurgant. Carbunculos cũ vino pota rumpũt. Sanguinem per vrinã eliciunt. Partus appoſita extrahunt. Et ſuffitu idem præſtant. Vnguentis calfacientibus immiſcẽtur & priuatim gleucino.

De Cedro. CAP. CIIII.

c Edrus arbor magna eſt, ex qua picẽ colligunt, quæ cedria vocatur. Iuniperi modo baccas parit, baccarum myrti magnitudine, rotundas.

De Cedria. CAP. CV.

c Edria optima eſt craſſa, perlucida, validi odoris. quæ dum effunditur, guttatim non diſſipata coit. Cui ea vis ineſt vt defuncta corpora conſeruet, et viuentia corrumpat. Qua ex cau

sa mortuorum vitam aliqui appellauere. Vestimenta quoq; & pelles, eximia calfaciendi et siccandi dote, corrumpit. Magni ad ocularia medicamenta vsus. Quippe illita oculis claritatem affert. Albugines cicatricesq; detergit. Instillata autem cum aceto, vermes auriū necat. Cū hyssopi decocto ifusa, sonitus sibilosq; sedat. Cauis dētiū idita eos frangit, & dolores leuat. Quaproter cū aceto colluere eosdem prodest. Perūcto ante coitū genitali abortiuum fieri constat. Anginæ ea perunguntur. Tonsillarū inflāmationibus auxilio est. Lendes pediculosq; illitu enecat. Ceraſtæ morsibus cū sale impositā subuenit. Cōtra hausta leporis marini venena, in passo sumpta auxiliatur. In elephātia aut linctu, aut perunctione proficit. Pulmonū vlcera purgat, & sicyathus eius sorbeatur, persanat. Tineas & cætera vētris animalia necat. Infusa partus extrahit. Fit et oleū, a cedria separatum dum coquitur, velleribus supra halitum eius expassis, vt in pice. Eiusdē ad omnia vsus. Priuatim vehemēter perunctum scabiem quadrupedum, canum, boumq; persanat. Inhærentes ricinos enecat. Vlcera quæ ex tonsura accœperunt, ad cicatrices perducit.

De Cedride. CAP. CVI.

Edrides cedri fructus vocātur. Calfactoriā vim habēt. Stomacho aduersantur. Auxilio sunt tussi, cōuulsis, ruptis, strāguriæ. Menses ciunt, ex polline piperis poti. Contra haustū leporem marinū in vino sumuntur. Serpentes fugantur, perūcto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. In antidota addūtur. Fuliginem quomodo ex pice, congeri oportet, quæ eandē quā picea fuligo vim præbet.

De Lauro. CAP. CVII.

Aurus quædam tenui folio cōstat. Altera latiore. Vtraq; excalfactoriam naturā habet & emollientē. Vnde decoctū earū in muliebres insessus additū, vuluæ & veficæ vitijs conuenit. Virentia folia sensim substringunt. Illita quoq; vesparū apiumq; ictibus opitulantur. Eadē cū polenta aut pane illita inflammationem omnē mitigant. Sed pota stomachū effundunt. et vomitiones mouēt.

De Baccis lauri. CAP. CVIII.

Auri baccæ magis q̄ folia calfaciunt. Ergo in eclegmate cum melle vel passo prosunt tabi, orthopnoeæ, & omnibus thoracis rheumatismis. Contra scorpionū ictus ex vino bibūtur. Vitiligines emaculant. Succus baccarum vtilissime aurium dolori et grauitati instillatur, cū vino vetere et rosaceo. In medicamēta autem adijciūtur quæ neruorū lassitudines reficiūt, acopa vocant, et ad vnguenta quæ calfaciunt et discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit.

Partus necat. Hepaticis prodest, tribus obolis in vino odorato potus

De Platano. CAP. CIX.

Enerrima platani folia in vino decocta, mox illita, oculorum
t fluctiones sistunt. Tumores & inflammationes leuant. Deco
ctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. Virides pilulæ in vino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. Exceptæ autem adipe igni ambustæ sanant. Incidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures defendit.

De Fraxino. CAP. CX.

Fraxinus arbor nota est, cuius folia cum succo peruncta, aut
f ex vino pota, viperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis
ex aqua illitus lepras eximit. Ramenta scobemq; potu, perniciem afferre tradunt.

De populo alba. CAP. CXI.

Potus albæ populi cortex vnciæ vnius pondere, ischiadicis
p acvrinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. Folia quoq; cum vino post purgationes pota, idem præstare produntur. Tepens foliorū succus vtiliter aurium dolori instillatur. Pilulæ quæ primo foliorū partu exiliūt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderūt corticem albæ populi particulatim cæsum, & sulcis stercoratis mandatū, omni tempore anni edules fungos proferre.

De Macere. CAP. CXII.

Acer ex barbaria aduehitur, cortex flauescens, crassus, gustu
m perq̄ astringens. qui contra cruentas excreationes, dysenterias, & alui fluctiones bibitur.

De Vlmo CAP. CXIII.

Vlmi & folia & cortex & rami, vim habēt spissandi. Folia tri
v ta ex aceto ad lepras efficaciter illinūtur. Vulnera glutinant, sed multo magis corticis tilia, si fasciæ loco intorqueatur. Nā lori more flecti potest. Crassior cortex in vino aut aqua vnciatim potus, pituitas trahit. Fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorū corticis aut radicis foueātur. Humor in foliculis enascens prima germinis eruptione, cuti illitus nitorē inducit, faciemq; splendidiorē præstat. qui dū siccatur, in animalia abit, quæ culicū formam gerunt. Folia cum tenerescunt, holerum more ad obsonia vsurpantur.

De Lignorum marcore. CAP. CXIIII.

Incidens caudicibus ligniscq; veteribus caries congeritur,
i quæ farinæ modo illita, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Serpentia cohibet, si cum pari anisо & vino subacta,

linteisq; imposita, illinatur.

De Populo nigra. CAP. CXV.

Populi nigræ folia cum aceto illita, magna vtilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus vtile est. Lachrymam commemorant, quæ i padum amnem defluat, durari ac coire in succinum, quod electrum vocant, alij chrysophoron. Id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. Tritum, potumq;, stomachi ventrisq; fluctiones sistit.

De Harundine. CAP. CXVI.

In harundinum genere quædam nastos vocatur, ex qua sagittæ factitari solent. Alia fœmina qua tibiarum ligulas efficiũt Alia quod fistulis addicta sit, Syringias, cui multũ inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorum cõscriptionem accõmodata. Alia crassa, cõcaua, apud amnes nascens, quæ a quibusdam cypria, ab alijs donax appellatur. Alia phragmites seu vallatoria, gracilis, cãdicans, vulgo cognita. cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosq; corpore extrahit. Luxata, lumborũq; dolores, cũ aceto mulcet. Virentia folia tusa & imposita ignibus sacris medẽtur, & cæteris inflammationibus. Corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ sanantur. Paniculæ lanugo si aures intrauerit, exsurdat. Eundẽ effectum implet harundo quæ cypria dicitur.

De Papyro. CAP. CXVII.

Papyrus qua chartæ fiũt, nullis nõ cognita, præcipue in medicina vtilitatis ad laxãdas fistulas. Madefacta lino inuoluitur vsq; dum inaruerit. Constricta enim atq; immissa in hiatum humore completur, et intumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix. Itaq; ægyptij eam mandunt, succũ tantum deuorantes, & mansam expuunt. Ipsis radicibus pro ligno vtuntur. Cremata papyri cinis depascentia vlcera cum omnium partium, tum oris maxime, cohibent. Verum melius id combusta charta præstat.

De Myrica. CAP. CXVIII.

Myrica seu tamarix arbor vulgo cognita est, cum apud pigras & stagnantes aquas enascatur, fructũ quasi florẽ ferens cõpage muscosum. Aegyptus syriaq; alterã gignũt mitiorẽ, sylestri cætera similem. Fructũ parit gallæ proximũ, inæqualiter. asperũ gustu, quo conuenienter vtimur vice gallæ in medicaminibus oculorum orisq;. Datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & cõtra profluuia fœminarum, regium morbum, et phalangiorum morsus:

Illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem vsus adhibetur. Decoctum foliorum cum vino potum, lienem absumit. Ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluctioni vuluæ oportunis, in desessionibus. Phthiriasi lendibusq; circumfusum prodest. Abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis. Potorios calices e caudice lienosis moliuntur, quo datus in his potus proficiat.

De Erica. CAP. CXIX.

e Rica fruticosa arbor myricæ similis, longe minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos quam coma serpentium ictibus illitu medetur.

De Acacalide. CAP. CXX.

a Cacalis fructus est nascētis in ægypto fruticis, seminis myricæ quadā tenus similis, cuius aqua in qua maduerit ad collyria additur, quæ ad excitandā oculorū aciem conueniūt.

De Rhamno. CAP. CXXI.

r Hamnum alij persephonion vocant, alij leucacantham, Romani spinā albam, aut cerualem, Aphri atadim. Rhamnus fruticat, in sepibus ramos ferens rectos & aculeos in acutæ spinæ modum, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterū ei genus candidius. Tertium nigrioribus latioribusq; folijs constat, et quadam tenus rubentibus. cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, infirmioribus horrentes spinis, innocentioribusq;. Fructum ædit latum, candidum, tenuem veluti foliculum, hastulæ regiæ similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus vlceribus, efficaciter illinuntur. Fama est ramos huius valuis fenestrisve impositos, veneficia depellere.

De Halimo. CAP. CXXII.

h Alimum alij damasonium vocant, alij Erymon, alij Brettanicam, alij Rhabdion, alij Basilion, magi Mercurij basim, aut Osiridis diadema, alij Elystephanon aut sacrum caulem, pythagoras Anthenoros, ægyptij asontiri, alijasphen, alij asealuri, alij asariphen, Latini Albutium aut Ampeluciam. Halimus frutex est sepimētis idoneus, similis rhamno, sine spinis, folijs oleæ, sed latioribus. Nascitur in sepibus & maritimis. Folia decoquuntur cibrorum gratia. Radix conuulsa, rupta, torminaq; mitigat, dragmæ pondere in aqua mulsa pota. Eadem lactis vbertatem facit.

De Paliuro. CAP. CXXIII.

p Aliurus frutex cognoscitur aculeatus, durus, cuius semen pingue et fuliginosum inuenitur. Quod potum tussi opitulatur. Veficæ calculos cōminuit. Serpentium ictibus aduer-

ſatur. Folia & radix aſtrictoriam vim habent. Quorum decoctum potu aluum ſiſtit. Vrinam trahit. Contra venena & ſerpentium morſus auxiliatur. Radix recētia tubercula, tumoreſq; omneis diſcutit, trita & impoſita.

De Acuta ſpina. CAP. CXXIIII.

a Cuta ſpina, quam pyrinā aut pityanthen aliqui vocāt, arbor eſt pyraſtro ſimilis, ſpinoſa, et minor. Baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleū, radicē multifidā, alte deſcendentē. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuium, & abundātiā fœminarum ſiſtūt. Radix illita aculeos & ſpicula extrahit. Abortum fieri tradunt, ſi ter radice vēter, aut ſenſim feriatur aut perungatur

De Rubo canis CAP. CXXV.

f Rutex eſt arboris inſtar, rubo longe maior. Folia fert multo latiora myrto. firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ ſimili. qui per maturitatem fulueſcit. et floculos intus continet. Fructus exemptis interioribus flocis areſactus, aluum ſiſtit. Feruefacti enim ij in vino, mox poti, arteriam infeſtant.

De Liguſtro CAP. CXXVI.

l Iguſtrum arbor eſt oliuæ foliis circum ramos, latioribus, mollioribus, et virentioribus. Flore candido, muſcoſo, odorato, ſemine ſabuci, nigro. Optimum naſcitur in Canopæ et aſcalone. Folia aſtrictoriam vim habent. Quare commanducata vlceribus oris medentur. Illita feruidis inflāmationibus, carbunculiſq; proſunt. Decocto eorundem igni ambuſta fouentur. Capillum ruffant trita folia, que in radiculæ ſucco maduerint. Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorē ſedat. Cyprinum oleum quod ex eo fit, excalfacit, emollitq; neruos. quoniā miſta quæ feruenti natura prædita ſint, aſſumat.

De Tilia CAP. CXXVII.

t Ilia arbor eſt liguſtri magnitudine. Foliis oleæ, nigrioribus et latioribus. Fructu lētiſci, nigro, ſubdulci, racematim cohærente. Aſperis naſcitur. Huius folia aſtringūt. ad eadem vtilia ad quæ oleaſter, cum aſtrictione eſt opus. maxime ad infantium vlcera in ore, commanducata, aut ſi decocto colluantur. Pota vrinā ac menſes cient.

De ciſto CAP. CXXVIII.

c iſtus quem aliqui citharon, aut ciſſaron vocant, ramoſus frutex eſt, ſed improcærus, folioſus, ſaxoſis locis naſcens. Foliis rotundis, acerbis, hirſutis. Flos maſculo vt mali punicæ, fœminæ albet. Vis aſtringens. vnde flores in vino auſtero bis in die po-

ti, prosunt dysentericis. Et nomas illiti cohibent. Vetustati vlcerum, et igni ambustis cum cerato medentur.

De Hypocistide. CAP. CXXIX.

h Hypocistis Robethron, aut cytinus a nonnullis cognominata, iuxta cisti radices nascitur, floris punici similitudine. Quædam flaua. Altera virens. Tertia candida. Liquatur acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamq; macerant, et icoquunt, reliquaq; vt in lycio prosequuntur. Vires acaciæ habet. Verum aliquãto magis siccat, et astringit. Prodest dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus. Fœminarum profluuio et pota et indita.

De Ladano. CAP. CXXX.

e Est et alterum cisti genus, ledon a nonnullis appellatũ, frutex simili modo nascens, longioribus folijs et nigrioribus. quæ verno tempore quiddam cotrahunt pingue. Foliorum vis astringens, atq; effectus cisti præbens. Fit ex eo quod ladanum dicitur. Siquidem cum cisti frondes pascuntur capræ hirciq;, pinguitudinem conspicue barba carpunt, et suo lentore viloso cruribus adhærescentem reportant. quam depectentes incolæ, colanteq; cogunt in offas, et ita recondunt. Alij vero attractis funiculis, insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantq; in ladanum. Maxime probatur odoratum, subuiride, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squallore obsitum est, resinosum. quale in cypro gignitur. Arabicum vero lybicumq; vilius. Natura ei spissandi, calfaciẽdi, molliendi. Laxat ora venarum. Capillum fluentem continet, addito vino myrrha aut myrteo oleo. Cicatricibus decorem reddit cum vino illitum. Medetur aurium doloribus cum hydromelite aut rosaceo infusum. Suffitu secundas eijcit. Pessis immistum, vuluæ duriciẽ sanat. In medicamenta quæ dolorem tussimq; finiunt & malagmata vtiliter inseritur. Aluum sistit cum vino vetere potum. Et vrinam ciet.

De Hebeno. CAP. CXXXI

h Ebenus optima habetur æthiopica & nigra, nullos habẽs venarũ discursus, factitij cornus læuitate. Cũ frãgitur densa appa ret, mordẽs gustu, atq; astringẽs. Suffitur iucũdo odore supra carbones fine fumi tædio. Recens autẽ ad ignẽ prolata ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem flauescit. Altera est Indica internatis segmentis candicantibus, & modice fuluis, item frequentibus maculis. Cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quosdã sesamina, aut spinea ligna, hebeni vice veneũt. quod discernitur ex eo, quod fungosa sunt, et in purpureas assulas resoluuntur, nichil mordacitatis in gustu nec redolentiæ in suffitu præferentia. Caliginem oculorum absterget.

Ad veteres distillationes, pustulasq; mirũ in modũ pollet. Si quispiã facta ex eo coticula collyrijs vtatur, meli⁹ proficiet. Ad oculorũ medicamenta efficax est, si scobes ramentave vino chio die noctuq; macerata, in collyria digerantur. Nonnulli prætrita ramenta excolant, reliquaq; eundem in modum peragunt. Alij pro vino aqua vtuntur. Vritur in fictili nouo donec in carbones redigatur. Lauatur plumbi modo, & ita siccis lippitudinibus conducit.

De Rosa. CAP. CXXXII.

Rosa refrigerat & astringit, sed ficca multo magis. Succus recentibus folijs exprimitur, defectis forfice vnguibus, sic appellantur candidæ foliorũ partes. Reliquũ in pila premi & teri debet in vmbra, donec cogatur, & ita ad oculorũ circũlitiones recõdi. Siccãtur etiam nũ folia rosarum, continuo versata, ne muceãt, neve situs in ijs insideat. Aridis rosis & in vino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, auriũ, oculorum, gingiuarũ, sedis, recti intestini, ac vuluæ, pina illitus aut infusus. Eadẽ sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi vitijs, igni sacro illini prodest. Siccis ac tritis fœmina asperguntur. Misceri solent vulnerarijs antidotis atq; compositionibus quas antheras vocant. Folia vruntur in calliblephara. Flos qui in medijs rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluctionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluum, et cruentas reiectiones sistunt.

De Roseis pastillis. CAP. CXXXIII.

Pastilli quos rodides vocant, hac ratione conficiũtur. Rosarum viridium, quæ nullo antea humore madefactæ exaruerint, drachmæ triginta, indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ sex, tritæ digeruntur in pastillos, qui trium obolorũ põdus æquẽt. Siccatiq; in vmbra, in fictili non picato, atq; obturato recõduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis illyricæ totidem, & vinum chium cum melle miscent. Mulieribus monilium loco vsui sunt, ad retundendum graue sudoris virus. Tritis etiam vtuntur ad illitiones & diapasmata quæ fiunt ad sudores coercendos, ita vt a balneis inarescant corpora, dein frigida aqua abluantur.

De Lycio. CAP. CXXXIIII.

Lycium quod aliqui pyxacanthan vocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoq;, cortice pallido, nõ dissimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignosis. Nascitur plurimum in Capadocia, Lycia, & plerisq; alijs locis. Aspera loca amat. Coquũtur rami cum radiculis tusi & ante per aliquot dies mace-

rati, tum abiectis lignis denuo liquor coquitur, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id lyciū adiecta decoctioni amurca, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquēdum exempta, oculorum medicamentis additur. Reliquo ad alia vtuntur. Simili modo fit lycium, semine expresso & insolato. Optimum quod vri potest, restinctumq; rubentem spumam ostendit, glebis extrinsecus nigris, intus cum fregeris ruffis, inguſtabile, cum amaritudine astringens, crocino colore, cuiusmodi Indicum est, cæteris præstātius. Lyciū astrigit. Caliginem oculorum discutit. Genarum scabiem, pruritus, veteresq; fluctiones sanat, Facit ad purulentas aureis, exulceratas gingiuas, tonsillas, labiorum fissuras, sedis rimas, attritusq; illitum. Cœliacis, dysentericis, potum inditumq; cōuenit. Datur sanguinem excreātibus, & tussi ex aqua. Contra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur. Flauos facit pilos. Paronychijs, vlceribus quæ serpunt aut putrēt, medetur. Fœminarum profluuia appositum sistit. Rabiosorum ictibus ex melle potum, aut vice catapotij deuoratum, auxiliatur. Tradūt Indicum fieri lycium, ex frutice lonchitide appellato. Ea spinarū generi ascribitur, ramos rectos habēs, ternū cubitorū lōgitudine, maioresve, rubo crassiores, a radice numerosos. Fructus cortex rubescit. Folia oleæ similia. Hærba in aceto decocta proditur lienis inflāmationibus et regio morbo mederi. Et fœminarū purgationes elicere. Asseuerant etiam crudam in potu, eosdem effectus præstare. Semen cyatho dimidio potum, pituitam expurgare. Venenis quoq; auxilio esse.

De Acacia. CAP. CXXXV.

a Cacia in ægypto nascitur instar arboris, frutice spinoso, non se in rectum attollente. Florem habet candidum, & semen lupino simile in folliculis, ex quo succus expressus siccatur in vmbra, niger ex maturo semine, subruffus ex viridi. Eligatur modice ruffus & odoratus. Aliqui folia cum semine exprimunt. Manat & gummi ex ea spina. Vis ei ad spissandum, refrigerandumq; efficax. Succus oculorum medicamentis vtilis. Valet ad ignem sacrū, vlcera quæ serpunt, perniones, pterygia, & oris vlcera. Procidentes oculos reprimit. Menſium abundantiam sistit. Prociduam vuluam cohibet. Citam aluum supprimit aut potus aut inditus. Capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamētis, trito in aqua, mox effuso quod concreuerat, donec pura extet aqua. Et ita cogitur in pastillos. Vritur etiam in fictili nouo fornacibus, torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum solutos artus fotu committit. Præfertur eius spinæ gummi, quod in vermiculorum speciem contrahatur, & vitri mo-

do perluceat, ligni expers. Proximum est candidum. Sordidum vero ac resinosum inutile. Cutis meatus obstruit. Et medicamentorum quibus ammiscetur, acrimoniam hebetat. Ambustis ex ouo illitum pustulas non patitur erumpere.

De Acacia altera. CAP. CXXXVI.

a Alterum acaciæ genus in capadocia pontoq; prouenit, ægyptiæ spinæ similitudine, longe minor, tenerior, humilis. Aculeorum vallo munitur, folia habens rutæ. Semen lenticula minus fert autumno, in loculis ternũ quaternumq; seminũ capacibus. Succus eius astringit, viribus inferior. & ocularibus medicamentis inutilis.

De Amurca CAP. CXXXVII.

a Murca expressæ oliuæ recrementum est. Decocta in cupreo vase ad crassitudinẽ mellis astrigit, cæteros præbẽs lycij effectus. Insuper dentiũ dolori, & vulneribus, cũ aceto, vino aut mulso, cõmode illinitur. Additur in medicamenta ocularia, et meatus obstruẽtia. Vetustate meliorem fieri constat. Vtiliter iufunditur sedis, genitaliũ, et vuluæ exulcerationi. Si vero cum omphacio recoquatur ad mellis crassitudinẽ, carioſos dẽtes extrahit. Iumentorum scabiem cum decocto lupini et chameleonte illita sanat. Cruda et recenti amurca podagras articularioſq; dolores foueri vtilissimum. Peruncta in viloſa pelle et hydropicis imposita, tumoris mollem reprimit.

De Vitice. CAP. CXXXVIII.

a Agnon aliqui agynon, alij lygon vocant, alij Amictomiænon, alij tridactylon, magi semnon, alij hæma ideos. Aegyptij sum. Romani salicem marinam, alij piper agreste, alij lecristicum. Vitex seu castus frutex est in arborem assurgens. Nascitur in fluminum ripis, asperisq; locis, ac torrentium alueis. Ramos gerit prælongos, fractu peruicaces, folia oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. Vna harum album florem mittit cum purpureo, altera tantum purpureum, & semen vt piper. Excalfactorias vires habet & astrictorias. Semen eius potum venenatis ictibus, aquæ quæ cutem subijt, lienosisq; auxiliatur. Lac euocat. Menses ciet, drachmæ pondere in vino potum. Genituram exoluit. Caput tentat, & soporem affert. Decoctum hærbæ & seminis in desessione, mulieribus vuluæ malo oportunis opitulatur. Item inflammationibus. Purgationes mouet semen cum pulegio potum, etiam suffitu vel appositu. Capitis dolorem dissoluit illitum. Instillatur cum aceto & oleo capiti in letargo & phrenitide. Folia suffitu aut substratu fugant venenata. Illita quoq; serpentium morsibus auxiliatur. Testium duricias cum butyro et folijs

vitium emolliũt. Rimas ſedis ſemen cum aqua illitum mitigat, et cum folijs medetur luxatis, vulneribuſq;. Virgam qui manu teneat dũ iter facit, negatur intertriginem ſentire. Agnum quaſi dicas purum vocãt Græci, quoniam matronæ in theſmophorijs athenienſium caſtitatem cuſtodientes, folijs cubitus ſibi ſternunt. & lygon quaſi vimen, propter inuictam fere ramorum flexilitatem.

De Salice. CAP. CXXXIX.

ſ Alix vulgo nota eſt, cuius ſemẽ, folia, cortex, & ſuccus ſpiſſãdi vim habent. Trita folia cum exiguo pipere et vino pota, ileoſis ſubueniunt. Sumpta cum aqua præſtant mulieribus ne concipiant. Salignum ſemen in potu ſanguinẽ expuentibus prodeſt. Cortex eoſdem præbet effectus. Corticis cinis admiſto aceto illitus, clauos et callos tollit. Ex folijs et cortice ſuccus cũ roſaceo in calice punici calfactus, aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri vtiliſſimum. Furfures purgat in corpore. Excipitur ſuccus qui manat ex ea, cum floret exciſo cortice. In plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda quæ obſtant oculis, ſuam vim præbet

De Sylueſtri olea. CAP. CLX.

ſ ylueſtris oleæ, quam aliqui oleaſtrum appellant, alij æthiopicam oliuam, folia aſtringunt. Trita autem & impoſita ignem ſacrum, vlcera quæ ſerpunt, epinyctidas, carbunculos, paronychia, nomaſq; cohibent. Cruſtas emarginant cũ melle illita. Quinetiam ſordida repurgant. Inflammationes panoſq;, cum melle impoſita diſcutiunt. Cutem a capite vulſam conglutinant. Oris vlceribus commanducata medentur. Succus et decoctum eoſdem habent effectus. Sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus ſuccus inhibet. Vuæ oculorum puſtuliſq; prodeſt. Vlcera & veteres defluctiones fiſtit. Quapropter in collyria additur, ad genarum eroſiones perq̃ vtilis. Exprimitur ſuccus tuſis folijs, affuſo vino ex aqua, ſiccatuſq; ſole in paſtillos digeritur. Sed longe validior ad recondendum ſuccus habetur, qui cum vino q̃ cum aqua expreſſus eſt. Auribus ſubuenit, ſiue vlcerentur, ſiue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cnm floribus folia, vt ſpodij vicem cinis præſtet. In cruda olla oblito ore luto, vſq; dum figlinũ percoquatur, reſtinctaq; vino & rurſus ſubacta, eodẽ modo vruntur. Poſtremo ceruſæ modo elota coguntur in paſtillos. Huiuſcemodi cinerem in medicamentis oculorum conſtat ſpodio non cedere. Sed eiſdẽ viribus præditum eſſe putandum eſt. Foliorum ſatiuæ oleæ eadem vis intelligitur, ſed aliquanto inferior. Vnde ocularibus medicamẽ-

tis ob ſuam mitiorem vim conuenientior eſt. Sudor ligno virenti accēſo manans, illitu ſanat lichenas, furfures, et ſcabiem. Oleaginum ſemen illitum medetur furfuribus, et vlceribus quæ depaſcunt vorantq;. Quod autem intra nucleum eſt ex adipe & farina ſcabros vngues excutit.

De Colymbadibus oliuis CAP. CXLI.

Olymbades tritæ & ambuſtis illitæ, puſtulas gigni prohibēt. Sordida vlcera purgant. Muriæ ſuccus collutas gingiuas contrahit. Et motus dentium firmat. Oliua flaua & recēs ſtomacho vtilior eſt. Vētri difficilis. Nigra autem & matura, corruptioni oportuna eſt. Stomacho aduerſatur. Oculis non conuenit. Capitis dolorem mouet. Arefacta illitu depaſcentia vlcera fiſtit. Et carbunculos emarginat.

c

De Oleo ſylueſtris oliuæ CAP. CXLII.

Leum ſylueſtris oliuæ humidis gingiuarū vitijs colluitur. Dentiū mobilitates ſtabilit. Calfacti fotus, gingiuis fluctione laborantibus vtilis eſt. Lanā enim ſpecillo circāligatam oleo madefacere oportet, et gīgiuis admouere, donec albæ ſpectētur.

o

De Lachryma æthiopicæ oleæ. CAP. CXLIII.

Achryma quam æthiopica olea ſtillat, ſcamoniæ ſimilis eſt, fulua, ſtillis exilibus conſtans, mordax. Quæ autē ammoniaci, aut gummi ſimilitudinem refert, colore nigricans, nec guſtu mordens, ſuperuacua eſt. Noſtrates oleæ, oleaſtriq; ſimilem lachrymam ſudāt, quæ cōmode ad oculorū hebetudines illinitur. Cicatrices albugineſq; illitu emendat. Vrinā et menſes ciet. Cauis dentiū īpreſſa, ad dolores efficax eſt. Inter venena ſcribitur. Partus pellit. Lepras et īpetigines ſanat. Appellatur autē æthiopica et agreſtis olea.

l

De quærcu CAP. CXLIIII.

Værcus omnis adſtrictoriā vim habet, præſertim liber qui cortici & ligno intercedit. Quinetiā tunica putamini glādis ſubiecta Decoctum ex ijs datur dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus. Trita in peſſo, fœminis fluctione vuluæ laborantibus ſubijcitur.

q

De Glande. CAP. CXLV.

Landes eoſdem effectus exhibent. Vrinā ciunt. Capitis dolorem & flatus in cibum ſumptæ pariunt. Reſiſtunt eſitatæ venenatorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte vaccino potum prodeſt contra toxica. Intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt. Ad duricias quas cacoethæ vocant, & malefica vlcera cum ſal ſa axungia conueniunt. Ilignææ glandes viribus quærnas præſtant.

g

De Fago & ilice. CAP. CXLVI.

f Agus & ilex quærcus generi assignantur, & consimile munus obeũt. Ilignæ radicis cortex cum aqua coctus dum eliqueſcat & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnium tusa & trita tumoribus prosunt. Et imbecillas membrorum partes corroborant.

De Castaneis. CAP. CXLVII.

f Ardianæ glãdes quas aliqui castaneas, aut lopima, aut glandes Iouis appellãt, adstringunt, similesq; effectus præbent. Præfertur tunica quæ carnem & corticem media intercursat. Caro his qui ephemerum biberunt conueniens est.

De Galla CAP. CXLVIII.

g Alla fructus est quærcus. Aliqua omphacitis appellat, parua quidẽ sed totosa, solida, nullo foramine peruia. Altera plana leuis, perforata. Eligi debet omphacitis, quæ efficacior est. Vtriusq; vis vehemẽter adstrigere. Tritæ excrescẽtia in carne, fluctiones gingiuarũ & vuæ, atq; oris vlcerationem cohibent. Nucleus, dẽtium caruernis inditus dolorem sedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent & vino aut aceto aut acida muria extinctæ, sanguinem supprimunt. Decoctum quibus infidere expedit efficax est. Et contra vuluas procidentes, fluctionesq;. Capillos denigrant aceto aut aqua maceratæ. Dysentericis cœliacisq; cum vino aut aqua tritæ conueniẽter illinuntur, aut bibuntur. Obsonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod ipsis conferat. In summa his vtendum ad adstringenda quæ opus sunt.

De Rhoe. CAP. CXLIX.

t Hus quæ obsonijs aspergitur, ab aliquibus erythros appellata, semen est coriarij fruticis. Ita vocari solet, quoniam coriorum infectores ea vtantur ad inspissandas pelles. Arbuscula in petris nascens, binum cubitorum altitudine, folijs oblongis, rubicantibus, in ambitu serratis, acino vuarum gracilium, denso, magnitudine terebinthi, quadãtenus lato. Cuius corticosa tunica perq̃ vtilis est. Folia vim habent adstringẽdi & acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat. Dysentericis infunditur, et in potus eorum inspersusq; adijcitur. Instilatur auribus purulentis. Gangrænas et pterygia cohibent folia ex aceto aut melle illita. Liquamentum fit ex aridis folijs, ad crassitudinẽ mellis in aqua decoctis, ad eadem vt lyciũ cõueniens. Semen eosdẽ effectus exhibet. Cœliacorũ, dysentericorumq; obsonijs inspergitur. Fracta desquãmata, liuidaq; illitũ ex aqua ab inflammatione vindicat. Linguæ asperitates cum melle abstergit.

Candida fœminarũ profluuia fistit. Hæmorrhoidas sanat, cũ quærno carbone intrito admotũ. Latex in quo semen maduit decoctus, cogitur coitq;, efficacior ipso semine. Gummi defert quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

De Palma. CAP. CL.

Palma in ægypto gignitur. Ea medio autumni vigore decerpi solet, arabici myrobalani similis, pomatis cognomine, colore viridi, & odore mali cotonei. quod si ematurescens sole percoquatur, phœnicobalanus fiet. Palma acerba est et adstrigẽs. Cõtra alui fœminarũq; profluuia, in vino austero bibitur. Hæmorrhoidas sistit. Vulnera glutinat illitu. Phœnicobalani plus siccis adstringunt. Capitis dolorẽ afferunt. Copiosiores in cibo inebriãt. Sicciores sanguinẽ excreantibus, stomachicis, & dysentericis vtiles in cibo. Illi nuntur cuũ cotoneo et cærato œnanthino vesicæ vitijs. Cariotæ præsertim fauciũ asperitati esu medentur.

De Thebaicis palmis. CAP. CLI.

Thebaicarũ decoctũ potu æstuationẽ sedat. Vires recreat cum hydromelite veteri sumptũ. Cibo idẽ faciunt. Fit ex eis vinũ ad eadẽ conueniens. Decoctũ potu & gargarisatione magnopere adstringit, & cohibet. Nuclei palmarum cæterorũ more cremati in crudo fictili, & vino restincti cinere loto, spodij vicẽ efficiunt. Miscenturq; in calliblephara. Quod si non iustam vstionẽ acceperint, denuo cremandi. Vim adstringendi habent, & spiracula cutis obstruunt. Contra oculorum vuam, & pustulas, palpebrarum defluuia, cum nardo effectum præbent. Corporis excrescentias reprimunt. Vlcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas vtiles ex palmis humilibus ægyptiæ.

De Palma Elate. CAP. CLII.

Palma, quam aliqui elaten aut spatham appellãt, fructus palmarum adhuc florentium, tegumentum est calyxq;. quo in spissamenta vnguentarij vtuntur. Optima habetur odorata, adstringẽs, grauis, præclusa, intus pinguis. Vis ei adstrictoria. Sistit vlcera quæ depascunt. Laxatos artus committit. Trita miscetur cataplasmatis & malagmatis. Prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iocineri affecto, mista cõferentibus cataplasmatis. Eius decoctum subinde detersum, capillos denigrat. Datur bibẽdum congrue, renum vesicæ & viscerum vitijs. Vuluæ ac ventris fluctiones sistit. Scabiem cum resina & cæra sanat, si viginti diebus recens apponatur. Fructus quem suo amplexu fouet, Elate etiam vocari solet, & ab aliquibus Borassus. Adstringit & spathæ effectus præstat, non sic vnguentis expetitus. Alba medula caudicis recens in cibo, aut decocta eadem facit.

De Malo punico. CAP. CLIII.

m Alū punicū omne boni ſucci eſt, ſtomacho vtile, nullū ſufficiens alimentū. Dulcia ſtomacho vtiliora habentur. Sed aliquantulū in eo calorem gignūt. Inflationes pariunt. Vnde in febri abdicantur. Acida adſtringūt. Aeſtuanti ſtomacho auxiliantur. Et multo magis cōtrahūt, ac vrinā ciēt. Ora gingiuaſq; lædūt. Vinoſa vero mediā ſortiūtur naturā. Nuclei acinorū acidi punici i ſole ſiccati, & obſonijs inſparſi, concoctiue, fluentē aluū ſtomachūq; ſiſtunt. Cœleſti aqua madeſcūt, bibūturq; cōmode ſanguinē excreātibus. Ad deſeſſus dyſentericorū, fœminarūq; fluctione vuluæ laborātiū vtiles ſunt. Expreſſus nuclei ſuccus coquitur cū melle ad oris, virilitatis, & ſedis vlcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, auriū dolores, & narium vitia, præſertim acidi.

De Cytino id eſt flore punici. CAP. CLIIII.

h Vius flores cytini vocātur, qui adſtrīgūt, ſiccāt, cohibēt. Sāguinolēta glutināt. Quas punicū præſtāt vtilitates. Humida gigiuarū vitia mobileſq; dētes decocto colluūtur. Herniā prolapſu inteſtini erūpētē cataplaſmate repellūt. Memoriæ tradūt qui tres q̄ minimos cytinos deuorauerit, nullā eo āno lippitudinē paſſurū. Eliquat hypociſtidis exēplo. De Mali corio. CAP. CLV.

m Alicoriū aſperū eſt mali punici putamē, quod aliqui fidion appellant. Id ſpiſſandi vim habet, & quos cytini, præbet vſus. Decoctū rādicis potu latas vētris tineas pellit. Et eaſdē euocat. De Balauſtio. CAP. CLVI.

b Alauſtiū ſylueſtris punici flos eſt cytino ſimilis. Cui° cōplura genera reperiūtur, cādidū, fuluū, roſaceū. Liquamētū ex eo fit hypociſtidis modo. Cui adſtrictoria vis ineſt, eadē faciēs quæ hypociſtis & cytinus. De Myrto CAP. CLVII.

m yrtus ſatiua nigra vtilior eſt medicinæ q̄ candida. Sed hac multo magis mōtana. Semen tamē imbecillius parit. Vis & myrti & ſeminis adſtringit. Semē viride aut aridū in cibo datur ſanguinē excreantibus, & veſicæ eroſionibus. Succus virentibus baccis expreſſus eoſdē effectus exhibet. Stomacho vtilis. Vrinam cit. Prodeſt cōtra phalāgij morſū, & ſcorpionis ictus in mero. Seminis decoctū capillū tīgit. Ius decocti in vino vlcera in extremitatibus ſanat. Oculorū inflāmationes illitū cū polline polētæ lenit. Cōtra ægilopas illinitur. Crapulā arcet præſumptū vinū, quod feruefacto ſemine exprimat, alias eni acorē cōtraheret. Præſtat vinū ſeminis effectus. Vtile procidētiæ vuluarū in deſeſſionibus, ſedis vitijs, & fœminis fluctione vuluæ laborantibus. Purgat furfures, vlcera capitis manantia, atq; eruptiones papularum. Fluentes capillos continet. Additur

quoq; in medicamẽto quod liparas vocãt, vti oleũ quod ex folijs eius factũ est. Decoctũ foliorũ ad desessiones balnearũ conuenit. Et contra laxatos artus, & male solidescentes. Eo fracta ferruminationi repugnãtia vtilissime fouẽtur. Vitiliginẽ emẽdat. Purulentis auribus infunditur. Et capillos denigrat. Succus eadẽ efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis vlceribus, & mẽbris omnibus fluctione laborãtibus, cœliacisq; prosunt. Et admisto omphacino oleo aut exiguo rosaceo cum vino ad vlcera serpẽtia, ignẽ sacrũ, testiũ inflãmationes, epinyctidas, & cõdylomata. Arẽtium foliorum farina vtiliter inspargitur paronychijs, pterygijs, & cõtra alarũ fœminũq; perfusiones. Cardiacorũ sudores cohibet. Folia cruda seu cremata cũ cærato ambustis, paronychijs, pterygijsq; medentur. Exprimitur folijs succus adfuso vetere vino aut aqua cœlesti, cuius recẽtis vsus est. Nã exiccatus plane cariẽ sentit, & vires amittit.

De Myrtidano. CAP. CLVIII.

m Myrtidanũ dicit incremẽtũ inæquabile, verrucosum & cõcolor. Quod perinde quasi manus myrti caudicẽ amplectitur. Magis q̃ myrtus adstringit. Tusum addito austero vino reponitur, coactũq; in pastillos siccat in vmbra, multo efficacius & folio & semine, cærato, pessis, insessionibus, cataplasmatis, admistũ vbi adstringẽdũ aliquid est.

De Cerasijs. CAP. CLIX.

c Cerasia vẽtri vtilia sunt, si viridia sumant. Eadẽ siccata aluũ sistunt. Gũmi quod cerasi resudarũt, cũ vino diluto tussi vetustæ medet. Colorẽ cõmẽdat. Visũ exacuit. Appetẽtiã iuuat. Idẽ ex vino potũ calculosis auxilio est.

De Siliquis CA CLX.

f Siliquæ recentes stomacho aduersantur. Aluũ soluunt. Eædẽ siccatæ sistunt. Stomachoq; vtiliores fiunt. Vrinam ciunt, sed præcipue quæ vinaceis condiuntur.

De Malo. CAP. CLXI.

f Olia flores & germina cũ omnis mali, tũ maxime cotoneæ adstringũt. Pomis acerbis adstringendi vis ineſt. Maturis vero longe secus. Ex ijs verna bilem gignũt. Neruos lædũt. Inflationes pariũt.

De Cotoneo malo. CAP. CLXII.

c Cotonea stomacho vtilia. Vrinam cient. Verum tosta accommodatiora habentur. Prosunt cœliacis, dysentericis, purulenta extussientibus, cholericis, præsertim cruda. Maceratorum liquor cõmode in stomachi aut vẽtris fluctionibus, potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est. Decocto fouentur vuluæ & sedes si procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, vrinam mouẽt. Mel autem sibi constringentem illã vim & inspissantem adsciscit. Quæ cũ melle coquũtur stomacho atq; ori gratiora sunt,

sed minus inspissant. Cruda cataplasmatis adijciuntur, ad cohibendã aluũ, aut si stomachus æstuet, aut in vomitiones effundatur, ad mãmarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit vinum ex ipsis tusis expressisq; Sed quo perduret, quidecim sextarijs succi vnus mellis adiũgitur, alioquin in acorẽ degenerat. Prodest ad omnia quæ dicta sunt. Fit & oleũ ex ijs quod melinũ vocauimus, quo vtimur quoties adstrigẽti oleo est opus. Eligi oportet vera, rotũda, parua, & odorata. Quæ vero struthia dicuntur magna quidẽ sunt, sed minus vtilia. Flos & viridis & ficcus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ adstrictionẽ desiderant. Inflammationibus oculorũ, reiectionibusq; sanguinis, contra citam aluum, & mensium impetus, in vino bibitur.

De Malis dulcibus. CAP. CLXIII.

m Elimela vẽtrẽ molliũt & animalia expellũt. Stomacho negociũ exhibẽt. Aestuosa. Ea a multis dulcia mala vocãtur.

De Orbiculatis malis. CAP. CLXIIII.

e Pirotica mala quæ latine orbiculata dicũtur, stomacho vtilia. Sistunt aluũ. Vrinas euocant. Malis tamen cotoneis inualidiora.

De Syluestribus malis. CAP. CLXV.

f ylueſtria mala similia sunt vernis, & adstringunt. Sane in hunc vsum immatura opus sunt.

De Perficis malis. CAP. CLXVI.

p Erfica poma matura tã stomacho q̃ vẽtri vtilia sunt. Acerba aluũ cohibent, sed ficca vehementius. Decoctum e ficcis alui stomachiq; fluctiones sistit.

De Præcocibus. CAP. CLXVII.

a Rmeniaca quæ a latinis præcocia dicũtur, minora sunt supradictis, & stomacho vtiliora.

De Medico malo seu citreo. CAP. CLXVIII.

m Edica mala aut cedromela quæ latini citrea vocãt, nemini nõ cognita. Arbor ipsa omnibus anni tẽporibus pomifera, alijs deciduis, alijs subnascẽtibus. Malũ oblõgũ est, rugosum, colore aurum imitans, cũ grauitate odoratũ. Semen habet pyri. Id in vino potum venenis resistit. Aluum mouet. Oris suauitatẽ cõmendat, decocto eius colluto, aut succo. Estur in malacia mulieribus. Vestiarijs impositũ ab erosionis vitio vestes vindicare existimatur.

De Pyro. CAP. CLXIX.

p yrorum multa genera, quæ tamẽ omnia adstringunt. Addũtur conuenienter in repellentia cataplasmata. Decoctum e ficcis & cruda ipsa aluum sistunt. Ieiunos esitata lædunt.

De Pyraſtro. CAP. CLXX.

Chras pyraſtri genus eſt, quod tardiſſime matureſcit. Vim
a pyro adſtringentiorem habet. Et ad eadem conuenit. Strin
gunt etiam eius folia. Ligni pyrorum cinis efficaciter his
auxiliatur, quos fungi ſtrangulant. Aiunt fungos ſi ſylueſtria pyra cũ
eis coquantur, innoxios fieri.

De Meſpilis. CAP. CLXXI.

Eſpilus quæ a nonnullis Aronia vocatur, ſpinoſa arbor eſt,
m folio acutæ ſpinæ. Fert pomũ ſuaue, exiguũ, tribus ĩtus oſſi
culis. Qua ex cauſa id nõnulli tricoccon appellauere. Tar
de matureſcit. Eſu adſtringit. Stomacho gratũ eſt. Aluũq; ſupprimit.

De Setanijs. CAP. CLXXII.

Lterum meſpili genus in Italia naſcitur, quod aliqui Seta
a nium, alij Epimelida vocãt. Arbor folijs mali, ſed minori
bus. Pomum fert rotundum eſui aptum, ima parte latius.
Quod adſtringit, ſeroq; matureſcit.

De Loto arbore ſeu faba græca. CAP. CLXXIII.

Otus arbor eſt vaſtæ magnitudinis, ferens baccã pipere ma
l iorẽ, dulcem, graui odore, ſtomacho facilẽ. Aluũ fiſtit bac
cis. Ramẽtorũ ligni decoctũ ſiue potu ſiue infuſione dyſen
tericis, ac fœminis fluctione vuluæ laborantibus, auxilio eſt. Ruffat
capillos. Citam aluum cohibet.

De Corno. CAP. CLXXIIII.

Ornus dura arbor eſt baccas ferens oliuæ modo oblongas,
c quæ primum virent, dein per maturitatem rubeſcunt, aut
cæræ colorem repræſentant. In cibo adſtringunt. Proflu
uio alui atq; dyſenteriæ ſalutares, ſiue in edulio, ſiue in cibis exhibean
tur. Muria vt oliuæ condiuntur. Sanies quam virentia folia torrendo
reſudarunt, impetigini conuenienter illinitur.

De Sorbis. CAP. CLXXV.

Orba colorẽ malorũ referẽtia priuſq; matureſcãt, diſſecta &
ſ ſole ficcata mandũtur, vt aluũ fiſtãt. Eadẽ eſt functio moli
torum farinæ, ſi polentæ loco ſumatur. Quod & decoctum
eorum in potu præſtat.

De Prunis. CAP. CLXXVI.

Runus arbor eſt nota, cuius pomũ eſtur. Sed ſtomachum
p male habet. Aluum mollit. Syriaca pruna & præcipue quæ
damaſci gignuntur, exſiccata ſtomacho vtilia ſunt. Aluũ
adſtringunt. Folia pruni in vino decocta gargarizatu vuam, gingi
uas, & tonſillas fluctione laboranteis reprimunt. Præſtant idem ſyl-

uestrium prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. Cum sapa vero decoctæ stomacho vtiliores redduntur. Aluumq; magis adstringunt. Gummi prunorum agglutinat. Potum in vino calculos comminuit. Ex aceto quoq; illitum impetigines infantium sanat.

De Arbuto. CAP. CLXXVII.

a Arbutus siue vnedo arbor est cotoneæ malo non dissimilis, tenui folio. Cuius fructus pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo. Huic apomacolæ cognomen est. Maturus aut flauet, aut rubescit, in esu acerosus. Stomacho aduersatur. Capitisq; dolorem mouet.

De Amygdalis. CAP. CLXXVIII.

a Amygdalæ amaræ radicũ decoctum, vitia cutis in facie corrigit. Illitæ nuces idem munus præstant. Menses admotæ ciunt. Capitis dolori auxiliãtur, illitæ fronti aut temporibus cum aceto vel rosaceo. Epinyctidas sanant ex vino. Item putrescentia vlcera, & quæ serpunt, & morsus canum cum melle. Earum autem esu dolores finiuntur. Aluum emolliunt. Somnum faciunt. Vrinam cient. Contra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. Renum vitijs, & pulmonum inflammationibus ex aqua in potu aut eclegmate cum resina terebinthina dantur. Calculosis difficilisq; vrinæ in passo auxiliãtur. Et illinctu cum melle & lacte hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis auellanæ magnitudine. Quinis septenisve præsumptis ebrietatem non sentiunt potores. Vulpes si cũ quauis esca eas vorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit & adstringit. Reijcientibus sanguinem, potũ auxilio est. Impetigines quæ summum corpus occuparunt, illitum cum aceto tollit. Tussi vetustæ cum diluto vino potum medetur. Calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus græcis dulces cibo idoneæ, sed multo minus valent in remedijs q̃ amaræ. Attamen extenuant. Vrinam ciunt. Recentium esu cum suo putamine humida stomachi vitia recreantur.

De Pistacijs. CAP. CLXXIX.

p Pistacia quæ in syria gignuntur, pineis nucibus similia sunt, & stomacho facilia. Trita cum vino cõtra serpentium ictus prosunt, siue edantur siue bibantur.

De Nuce iuglande. CAP. CLXXX.

n Vces iuglandes sunt difficiles concoctu, stomacho inutiles, bilioſæ, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimicæ, & vomituris ieiunis in cibo aptæ. Cũ ruta vero & ficis præsumptæ venenis resistunt. Nec minus si a veneni haustu comedantur. Largius esitatæ tineas latas pellũt. Illinũtur mammarũ inflãmationi,

abſceſſibus, luxatiſq; cum mellis exiguo & ruta. Cum cepa autem ſale et melle, canis hominiſq; morſui proficiunt. Tormina cum calyce ſuo peruſtæ, & vmbilico admotæ ſedant. Putamen combuſtum tritumq; in oleo & vino, infantium capite perunctо, nutrit capillum. Alopecias replet. Siſtunt menſes nuclei vſti, ſi triti ex vino admoueantur. Ijdem e veteribus illiti carbunculis, gangrænis, & ægylopijs medentur. Alopecijs commanducati & impoſiti præſenti ſunt remedio. Nucibus tuſis oleum exprimitur. Recētes ſtomacho innocentiores ſunt, & ſuauiores. Itaq; allio miſtæ eximunt acrimoniā. Liuores in corpore illitu tollunt.

De Nucibus auellanis. CAP. CLXXXI.

Vces auellanæ quas & leptocarya vocant, ſtomacho infeſtæ ſunt. Ipſæ tamē tritæ & in aqua mulſa potæ, tuſſi veteri medentur. Toſtæ & cum exiguo piperis potæ diſtillationem concoquūt. Crematarum cinis cum axungia aut adipe vrſi perunctus alopecijs capillum reddit. Aiunt nōnulli vſta earum putamina, & in cineris ſpeciem redacta cum oleo, cæſiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuſo ſincipite.

De Moro. CAP. CLXXXII.

Orus arbor nota eſt, cuius fructus aluum ſoluit. Stomacho inutilis eſt, & facile corruptionem ſentit. Hoc idem præſtat mori ſuccus. Decoctus autem æreo vaſe atq; inſolatus adſtringentior redditur. Facit ad fluctiones, nomas, & tonſillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed inoleſcit vis eius adiecto ſciſili alumine, galla, croco, & myrrha, item myricæ ſemine, iri, & thure. Immatura mori poma ficcantur, tuſaq; acinorum rhois vice obſonijs miſcētur, vt cœliacos iuuent. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum reſoluit. Latas vētris tineas excutit. His quoq; auxiliatur qui aconitum hauſerunt. Folia ex aceto illita ambuſtis igni medentur. Tinguntq; capillum, vitium & ficinigræ frondibus ſimul coctis in aqua cœleſti. Succus foliorum cyathi menſura potus contra phalangiorum morſus auxilio eſt. Feruefacti corticis & foliorum iure dentes aptiſſime in dolore colluuntur. Radix circiter meſſem inciſa, facto in ambitu ſcrobe, ſuccum emittit qui poſtridie concretus inueniri ſolet. Is in dolore dentium efficax eſt. Tubercula diſcutit. Et aluum purgat.

De Sycomoro. CAP. CLXXXIII.

Sycomorū aliqui etiā ſycaminū id eſt morū vocāt, cuius fructus ſycomorū etiā propter inefficacē guſtū appellatur. Arbor eſt magna, fico ſimilis, frōdoſa, multo lacte abūdās, folijs mori. Pomum ter aut quater in anno fert, non ramis vt ficus, ſed caudice ip-

so, caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus. Quod non matureſcit nisi vngue aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in caria, rhodo, lociſq; non multi tritici feracibus, vbi proventu fœcundo iuuamentum adfert, cum annonæ caritas premit. Pomũ aluo vtile est, sed nullam præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus tenera arbore antequam fructũ ferat eximitur, lapidis ictu summo cortice desquammato. Si enim altiore plaga violetur cortex, nihil effluet. Spõgia aut vellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta reponit. Vis succi emollit. Vulnera cõglutinat. Discutit collectiones coctioni repugnantes. Bibitur etiam aut illinitur contra serpẽtium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & horrores. Celerrime pomum teredinẽ sentit. Gignitur & in cypro arbor genere distans, quod vlmus esse videatur, foliis sycomori, fructu pruni crassitudine, multo dulciore, supradictis cætera similis.

De Ficis. CAP. CLXXXIIII.

Fici maturæ recẽtes stomachum lædunt. Aluũ soluunt. Sed facile contracta ab eis fluctio sistitur. Sudorem euocant papulasq;. Sitim sedant. Calorem restingunt. Siccis natura excalfaciendi. Vires alunt. Sed sitim magis stimulãt. Aluo vtiles. Rheumatismis vẽtris et stomachi contrariæ. Gutturi autẽ, arteriæ, renibus, vesicæ, & ijs quos longa valetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. Feruefactæ cum hyssopo & potæ, pectus purgant. Tussi veteri, diuturnisq; pulmonum vitijs conueniunt. Aluũ molliunt tusæ cum nitro & croco, dein manducatæ. Decoctum arteriæ & tõsillarum inflammationibus gargarizatu prodest. Cum hordeacea farina cataplasmati miscentur. Et in muliebres fotus cum fœno græco & ptisana. Cæterum cum ruta coctæ torminibus infunduntur. Coctæ illitæq; duricias discutiunt. Parotidas ac panos emolliunt. Furunculos ad maturationem perducunt, maxime nitro, iri, aut calce addita. Crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt. Cum mali corio, pterygia purgant. Cum atramento sutorio deploratis fere tibiarum fluctionibus, & cacoethicis vlceribus medentur. Quin & cũ vino decoctæ addito absynthio & hordeacea farina, vtilissime hydropicis illinuntur. Crematæ cum cærato sanant perniones, prurigines. Sonituſq; si crudæ terantur, & synapi liquido exceptæ auribus instillentur. Tam sylueſtri, q̃ satiuæ fici lacteus succus coaguli modo lac cõtrahit, concretumq; dissoluit, vt acetum. Exulcerat corpora. Venarũ spiracula laxat. Soluit aluum. Vuluam aperit cum detrita nuce græca potus. Mẽstrua ciet cum luteo oui appositus, aut tyrrhenica cæra. Podagricorũ cataplasmatis cũ farina fœnogræci & aceto vtilis. Lepras,

lichenas, vitiligines, vitia cutis in facie, psoras, vlcera in capite manã tia, cum polenta expurgat. Instillatum plagæ percussis a scorpione, venenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur. Prodest dentium dolori lana exceptus, & in cauis eorum additus. Verrucarũ informicationes tollit cum adipe, circumlita in ambitu carne. Hoc idem præstat succus e teneris ramis syluestris fici, qui lacte prægnãtes, silente adhuc oculo tusi exprimũtur, & siccatus in vmbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamẽtis. Decocti cũ bubulis carnibus ramuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. Lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo furculo spathæ loco moueatur.

De Grossis. CAP. CLXXXV.

g Rossi quæ erinei nonnullis vocãtur, coctæ illitæ & strumas nodosq; omneis emolliũt. Crudæ formicãtes verrucas & thymos nitro farinaq; additis tollunt. Folia eadem possunt. Illita cum sale & aceto vlcera in capite manantia, epinyctidas, & furfures sanant. Ijs ficosæ extuberationes, & genarum scabriciæ perfricantur. Nigræ ficus folijs cauliculisq; candidæ vitiligines perunguntur. Faciunt ad canũ morsus & vlcera quæ ceria id est fauos vocant. Grossi cum syluestris papaueris folijs ossa extrahunt. Furunculos cum cæra discutiunt. Contra muris aranei morsus, & scolopendræ venena, cũ eruo & vino illitæ auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam syluestris q̃ sati uæ lixiuiũ, crematis ramorũ cauliculis, quod subinde macerari opus est & inueterascere. Si quidem inter caustica intelligitur. Gangrænis prodest. namq; expurgat & consumit quæ excrescunt. quo vtendum ita est. Spõgia assidue hoc lixiuio imbuta superponitur. Interdum dysentericis, & in fluctiones vetustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq;, instillari conueniet. Etenim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atq; emplastra quæ cruentis vulneribus injciuntur, enhæma vocant. Bibitur ad discutiendum sanguinem concretum, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cyatho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo. Cœliacis, dysentericis per se cyathus datus prodest. Neruorum vitijs, conuulsionibus commode illinitur ex oleo, vt pote quod sudores moueat. Aduersus gypsi potum & phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quærnũm. Omnia tamen adstringunt.

De Persea. CAP. CLXXXVI.

p Persea arbor est, in ægypto fructum ferens cibo idoneũ, stomacho vtilem, in quo phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præsertim in thebaide. Arida folia illitu sanguinis

eruptiones fiſtunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in perſide exitioſam eſſe, tranſlatamq; in ægyptum, mutata natura in cibos receptam.

De Iberide. CAP. CLXXXVII.

i Beris ſiue cardamantica folia habet naſturcij, vere virentia, caulem cubitalē, aut minorē. In incultis naſcitur. Aeſtate lacteum florē promit, quo tempore efficacior eſt. Radices duas naſturcio ſimiles habet, calfacientes, et adurentes. Ipſæ enī iſchia dicis cum ſalſa axungia emplaſtro vtiles, quaternis horis alligatæ, vt dein in balneas deſcendatur, & poſtea oleo cum lana locus perungatur.

De Halicacabo. CAP. CLXXXVIII.

h Alicacabum aliqui dircæon, alij ſtrychnon, alij quod inſaniam faceret manicon, alij dorichnyon quod cuſpides eo tī gerentur appellauere, Rhomani Apollinarē minorem, aut vlticanā hærbam, alij opſaginem, Daci cocalidam, Aphri cancabon. Frutex eſt multos habens ramos fractu peruicaces, ſurculoſos, folia plurima, pinguia, cotoneæ malo ſimilia, florem rubrum, acinum in foliculis paruis croceum, ciceris magnitudine, ſemina quina ſena ve erui modo rotunda. Naſcitur in petris non procul a mari. Huius ſuccus cum vino potus drachmæ pondere ſomnum conciliat, vt papaueris opium. Semen vrinam cit. Dantur hydropicis duodecī corym bi. Plures autē poti mētis aliena tionem creant. Remedio eſt aqua mulſa copioſa potui data. Succus & cortex miſcentur paſtillis, qui doloris ſenſum auferūt. Decoctū in vino ſi in ore contineatur, dētium dolorē mitigat. Radi cis ſuccū melle illi tus oculorū he betudines diſcu tit.

FINIS

LIBER SECVNDVS PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER SECVNDVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

IN primo chariſſime Ari libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, vnguentis, arboribus, & naſcentibus in eis ſuccis, lachrymis, ſeminibuſq; diſſeruimus. In hoc autem ſecundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frumentis, atq; oleribus explicabimus, ſubnexis hærbaceis quæ acri prædita ſũt facultate. Vt pote quæ cum ipſis cognatione iuncta ſint. Qualia allium, cepa, ſynapi, intelliguntur. Idq; ideo, ne cognatorum vires diſiunxiſſe videamur.

De Aquatili echino. CAP. I.

Arinus echinus ſtomacho ventriq; vtilis eſt. Vrinam cit.
m Huius teſta recens inaſſata, commode medicamentis ammiſcetur, quæ pſoras abſtergunt. Crematæ vero cinis ſordida vlcera expurgat. Luxuriantem carnem reprimit.

De Terreſtri herinaceo. CAP. II.

Erreſtris herinacei coriũ combuſtum alopecijs cum pice li
t quida aptiſſime illinitur. Aſſicatum corpus, & cũ aceto mulſo potũ, renum vitijs auxilio eſt. Item aquæ quæ cutẽ ſubijt, conuulſionib⁹, elephantiæ, & male habitis, quos cachectos vocãt. Viſcerum fluctiones exſiccat. Eiuſdem iecur teſta inſolata areſactum, ad eoſdem vſus vtiliſſime reconditur.

De Hippocampo. CAP. III.

Ippocampus marinum animal eſt exiguum, cuius crema
h ti cinis cum liquida pice aut axungia ſeu amaracino vnguento illitus, alopecias replet.

De Purpura. CAP. IIII.

Vrpura vſta exſiccat. Dentes abſtergit. Excreſcentias in car
p ne cohibet. Vlcera purgat. Et ad cicatricem perducit.

De Buccinis. CAP. V.

Adem præſtant concremata buccina, ſed vehemẽtius vrũt.
e Si quis ſalis plena, fictili crudo adurat, dentifricio cõueniũt. Ambuſtis vtiliter illinuntur, quibus ſolui medicamentum

non oportet. Nam postea q̄ vulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, spōte sua decidet. Fit etiam calx e buccinis, vt in eius mentione demonstrabimus.

De Ionijs. CAP. VI.

i Onia vocantur purpurarum buccinorūq; media, qua parte testæ volumē clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo, maiorem purpuris bucciniſq; facultatem vrendi consequuntur, vt pote cum ea parte, eorum natura prematur. Buccinorum carnes ori gratæ sunt, & stomacho vtiles. Sed aluum non molliunt.

De Myacibus. CAP. VII.

m yaces laudatissimi in ponto. Cremati eundem buccinis effectum præbēt. Priuatim plūbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle vtiles habentur. Genarum crassitudines absumunt. Albugines purgāt, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. Carnes eorum ad canis morsus vtilissime imponuntur.

De Tellinis. CAP. VIII.

r Ecentes tellinæ aluo vtiles, sed maxime ius earum. Salitæ vruntur, tritæq; in cinerem & cū cedria instillatæ, auulsos pilos renasci non patiuntur.

De Chamis. CAP. IX.

c Hamarum conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. Id cum vino assumitur.

De Onyche. CAP. X.

o Nyx conchylij tegumētum est, ei simile quo purpura integitur. Quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, suauem ideo spirans odorem, q̄ conchylia inibi nardi pabulo vescātur. Colligitur posteaq̄ stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatissimus qui a rubro mari defertur candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atq; minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur. Sed aliquatenus castoreum olent. Idem suffitu excitant fœminas vuluæ strāgulatu oppressas, comitialesq;. Poti ventrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit quæ purpura & buccinum.

De Cochleis. CAP. XI.

t Errestres cochleæ stomacho vtiles sunt & non facile corrūpūtur. Optimæ sardonicæ, aphricanæ, astypaleicæ, & quæ in sicilia, chio, & liguriæ alpibus gignūtur, pomatiæ id est operculares cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facile aluo excernitur. Fluuiatilis virus olet. Quæ vero vepribus frutetisq; glutinata cohæret, quā vocāt nōnulli cesilon, ventrem & stomachum turbat. Vomitiones excitat. Crematæ omniū testæ excalfaciendi et vrēdi

naturam sortiuntur. Purgant lepras, vitiligines, dentesq;. Emendant oculorum cicatrices, & vitia cutis in facie, albugines, ac visus hebetudines, si vstæ tritæq; ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impositæ, aquæ inter cutem tumores exugunt. Sed non ante soluantur, quam omnis hauriatur humor. Podagricas inflammationes leniunt. Impactos corpori aculeos illitæ euocant. Menses tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cum vulnera alia, tũ maxime quæ nerui acceperunt, conglutinant. Tritæ in aceto sanguinem naribus erumpentẽ infrænant. Viuæ corpus & præsertim aphricanæ cum aceto deuoratum, stomachi dolores mitigat. Trita cum testa, vino & myrrha, si exiguũ inde bibatur, coli vesicæq; cruciatus sanat. Terrestris pilos incommodos replicat, si quis abraso acu lẽtore, pilum attingat.

De Cancris. CAP. XII.

c Ancrorum fluuiatilium exustorũ cinis qui duo cochlearia expleat, adiecto consimili radicis gẽtianæ modo, triduo potus cum vino magnopere prodest canis rabiosi morsibus. Rimas pedum sediscq;, perniunculos, & carcinomata, cũ decocto melle lenit. Triti crudi, potiq; ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumq; morsus, atq; scorpionum ictus. Decocti autem & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. Necant scorpiones triti & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, verum inefficacius omnia præstant.

De Terrestri scorpione. CAP. XIII.

t Errestris scorpio tritus & impositus, suæ plagæ remedium est. Quin inuenitur assatus ad eadem prodesse.

De Marino scorpione. CAP. XIIII.

m Arini scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines, & hebetudines.

De Dracone marino. CAP. XV.

d Raco marinus replicatus atq; impositus, ictus spinæ suæ qua ferit, medela est.

De Scolopendra. CAP. XVI.

ſ Colopẽdra in oleo decocta si illinatur auellit capillos. Sed contactu pruritus facit.

De Torpedine pisce. CAP. XVII.

m Arina torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus vehementiam mulcet. Eadem apposita cõuersam sedem prociduamq; coercet.

De Viperinis carnibus. CAP. XVIII.

Iperinæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt.
v Neruorũ vitijs auxiliantur. Increscentes strumas reprimũt.
detracta autem cute, caput caudaq; quoniam carne vacant, amputari debent. Quippe commenticium est quod præcipitur, certam vtrinq; mensuram præcidi oportere. Reliquum vero corpus elotum dissectumq; discoquitur cum oleo, vino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui viperas efitent pediculos procreari, quod plane a veritate abhorret. Adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo vescuntur. Sal ex eis ad eadem conficitur, sed inefficacior est. Viua autem vipera in fictile nouum demittitur. Adijciuntur salis caricarumq; tritarum, singulatim quiq; sextarij, mellis cyathi sex. Mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur. qui postea tritus in puluueris faciem, recõditur. Plerumq; quo stomacho gratior fiat, immiscetur nardi spica, aut folium, aut malabathri momentum.

De Senecta anguium. CAP. XIX.

Enectus anguium in vino decocta dolori aurium infusu, &
f dentium, collutione auxilio est. Addunt eam in medicamenta oculorum sed præcipue viperinam.

De Lepore marino. CAP. XX.

Epus marinus lolligini paruæ similis est, qui per sese tritus
l aut cum vrtica illitus, capillos euellit.

De Lepore terrestri CAP. XXI.

Errestris leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tre
t moribus qui valetudine contracti sunt. Affrictu aut cibo faci
lem infantibus dentitionem præstat. Exustum caput & cum adipe vrsino aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum post triduum a concubitu potum, conceptum adimere, partusq; spem intercipere proditur. Vuluæ & alui fluorem sistit. Comitiales iuuat. Cõtra venena ex aceto bibitur, præsertim aduersus concretum lac, & viperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur vitia cutis in facie, vitiliginem, lentigineſq; sanat.

De Pastinaca. CAP. XXII.

Arinæ pastinacæ radius, qui eius cauda enatus aduersis squã
m mis reflectitur, dẽtiũ dolorẽ mitigat. Nã eos frãgit & euocat.

De Sepia. CAP. XXIII.

Epiæ coctæ comesum atramentum ægre conquoquitur. Al
f uum mollit. Collyrijs e testa factis cõuenienter genarum scabriciæ perfricantur. Vstum in sua testa donec id quod crusto

sum est abscedat, postea tritū, expurgat vitiligines, furfures, dentes, & vitia cutis in facie. Elotum in medicamenta oculorum addi solet. Cō tra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspuitur. Pterygia oculorum absumit, cum sale tritum & iniectum.

De Mulo pisce. CAP. XXIIII.

m Vlorum assiduo cibo, aciem oculorum hebetari constat. Is marini draconis, aranei, ac scorpionis morsibus medetur, si crudus atq; dissectus admoueatur.

De Testibus hippopotami CAP. XXV.

h Ippopotami testes exiccati ac triti contra serpentiū morsus bibuntur.

De Fibrinis testibus. CAP. XXVI.

f Iber ancipitis vitæ animal, plerumq; cū piscibus & cancris ex aqua victum capescit. Huius testes serpētium venenis aduersantur. Sternutamenta mouent. Et in vniuersum varios obtinent vsus. Siquidem menses ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. Secundas quoq; eijciunt. Contra inflationes, tormina, singultus, venena, ixiāq; ex aceto bibuntur. Lethargicos, & vtcūq; veterno obdormiscentes excitant infusi. Cum aceto autem & rosaceo, olfactu & odoris suffitu, idem faciunt. Poti & illiti prosunt tremulis, conuulsionibus, & omnibus neruorum vitijs. In summa calfactoriā vim habent. Eligi debēt testes qui ex vno ortu connexi sunt. Fieri enī non potest vt gemini folliculi in vna membrana coniuncti reperiantur. Liquore intus veluti mellis cæroſi odoris grauis, gustu acri, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circumdato. Quem fraude aliqui corrumpunt conijcientes in follem gummi, aut ammoniacum cum sanguine & castorio subactum, & ita exiccantes. Vanum est quod traditur, testes ab ipsis euelli, & a sese abijci, quum venatu vrgentur. Siquidem tangi nequeunt, ita vt in sue sustricti. Operæ autem precium est, diuisa pelle melleum liquorem cum euestiente tunica assumere, & siccatum potui dare.

De Vulgari mustella. CAP. XXVII.

m Vstella quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exenteratur, & inueterata sale in vmbra siccatur. Ea binis drachmis cū vino pota aduersus omnia serpentium venena præsentaneo est remedio, Toxico, simili sumpta modo resistit. Eius ventriculus coriandro fartus inueteratusq;, percussis a serpente, & comitialibus potu auxiliatur. Cremata in fictili podagricis confert, cinere ex aceto illito. Sanguine perunctæ strumæ iuuantur. Comitialibus etiam prodest.

De Ranis. CAP. XXVIII.

Contra omnium serpentium venena pro antidoto sunt ranæ,
c si ex sale et oleo decoctæ edantur, iusq; earum itidem sorbeatur. Cõtra inueteratos tendonum rigores pollent. Illitus earum cinis, profluentis sanguinis impetus sistit. Explendis alopeciarũ inanitatibus ex liquida pice illinitur. Viridium ranarũ cruor auulsos genis pilos renasci prohibet, in vestigia euulsorum instillatus. Decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

De Fele. CAP. XXIX.

Ecens felis in cibo nutrit, & facilem præbet aluum. Sale ve-
r ro conditus, non suppeditat alimẽtum. Arteriam expurgat. Et vocem expedit. Illita saliti caro, aculeos extrahit. Muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur. Fluctiones siquidem ad summa cutis elicit. Ischiadicis infusa medetur.

De Cerro pisce. CAP. XXX.

Erri saliti caput exustum, excrescentes vlcerum oras puluil
c los; reprimit. Nomas cohibet. Thymos clauosq; absumit. Caro non secus atq; salsamentum prodest a scorpione percussis, aut a cane demorsis.

De Menis. CAP. XXXI.

Enarum ex capitibus cinis si illinatur, callosas sedis rimas
m abolet. Eius etiam garrum corporis putredines collutione sedat.

De Gobio. CAP. XXXII.

Obius recens in suillum vẽtrem coniectus, si consuta rima in
g duodecim aquæ sextarijs, donec duo supersint decoquatur, & sub diuo refrigeratus potui detur, aluus sine molestia deijcitur. Illitus contra serpentium canumq; morsus auxilio est.

De Thunno. CAP. XXXIII.

Onditanei thunni caro, quam omotharicon vocant sumpta
c ijs auxiliantur, quos vipera nomine prester momorderit. Sed oportet vinum q̃plurimum subinde cogantur haurire, ita vt vomitione reddatur. Cõtra acrimonias ebitatorum maxime valet. Canum morsibus vtilissime illinitur.

De Garro. CAP. XXXIIII.

Arrum omne, quod ex piscibus carnibusq; sale maceratis li-
g quamen est, illitũ depascentia vlcera sistit. Morsis a cane medetur. Dysentericis atq; ischiadicis infunditur. Nõnullis vt exulcerata adurat. Alijs autem ad lacessanda, quæ vlcera non senserunt.

De Iure piſcium. CAP. XXXV.

r Ecentium piſcium ius, modo per ſe, modo ex vino potum, aluum ſubducit. Priuatim ad hũc vſum conficitur e gobijs, & ſcorpionibus, & iulide, e percis, & recentibus alijs ſaxatilibus, nec virus recipientibus, ſimpliciter cum aqua oleo & anetho.

De Cimicibus lectularijs. CAP. XXXVI.

c Imices qui in cubilibus enaſcuntur, cauis fabarum incluſi, ſi ante febrium ſignificationes ſepteni deuorentur, quartanis auxilio ſunt. Et citra fabas illiti, percuſſis ab aſpide proſunt. Vuluarum exanimationes olfactu reuocant. Poti cum vino aut aceto adhærentes ſanguiſugas abigunt. Triti, & vrinariæ fiſtulæ impoſiti, ſtranguriam leuant.

De Millepeda. CAP. XXXVII.

m Illepedæ, quæ ſub aquario vaſe ſtabulantur, animalia ſunt multis pedibus nitentia, quæ cõtacta manu contrahuntur in orbem. Hæ ex vino potæ difficili vrinæ, & regio morbo auxiliantur. Millepedas illini anginis vtiliſſimum. Tritæ, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium addito roſaceo conuenienter inſtillantur.

De Blatta piſtrinaria CAP. XXXVIII.

b Lattæ eius quæ in piſtrinis inuenitur, interanea trita aut cum oleo decocta, aurium dolores inſtillatu mitigant.

De Pulmone marino. CAP. XXXIX.

p Odagras pernioneſq; emendat pulmo marinus recens, tritus & illitus.

De Suillo pulmone. CAP. XL.

f Villus & agninus vrſinuſq; pulmo impoſitu, intertrigines ab aquis contractas, ab inflammatione tuetur.

De Vulpino pulmone. CAP. XLI.

p Vlmo vulpis ſi arefactus bibat, ſuſpirioſos adiuuat. Adeps quoq; liquefactus, infuſuſq;, auris dolorem finit.

De Aſinino iocinere. CAP. XLII.

a Sini iecur inaſſatum, eſu comitialibus prodeſt. Verumtamen ieiunis edendum præcipitur.

De Genitali cerui maris. CAP. XLIII.

g Enitale maſculi cerui tritum & in vino potum, a vipera demorſis auxiliatur.

De Vngula Asini. CAP. XLIIII.

Vngularum asini cinis, per dies multos binis coclearibus potus, proditur comitiales adiuuare. Eædem oleo subactæ strumas discutiunt. Et illitæ pernionibus medentur.

De Lichenibus equorum. CAP. XLV.

Lichenes sunt in equorum genibus, & super vngulas indurati calli, qui triti & in aceto poti comitialibus mederi traduntur.

De Vngula capræ. CAP. XLVI.

Vngularum caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopeciæ sanantur.

De Caprino iocinere. CAP. XLVII.

Capræ inassati iocineris decidua sanie, inungi luscioſos prodest. Et dū coquitur apertos oculos vaporari. Carnes assas vesci perq̄ vtile. Tradunt hircini iocineris cibo comitiales deprehendi.

De Apri iocinere. CAP. XLVIII.

Ecur apri recens si arefactum teratur, ex vino potum cōtra serpentium volucrumq; morsus auxilio est.

De Cane rabioso. CAP. XLIX.

Ecur canis qui rabie exagitatur, ab emorsis sumptum, ne tentur metu aquæ tueri creditur. Vntuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui caninus dicitur. Hūc a cane qui mormordit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt.

De Soleis veteramentarijs. CAP. L.

Veteris soleæ crematæ illitus cinis ambusta igni, intertriginēs, necnon calciamentorum attritus sanat.

De Mergi iocinere. CAP. LI.

Iecatum mergi iecur & ex hydromelite binis coclearibus potum, secundas expellit.

De Gallina. CAP. LII.

Issectæ gallinæ & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. Sed identidem alias sufficere oportet.

De Gallinaceo cerebello. CAP. LIII.

Gallinarum cerebellum in vino bibendum datur contra serpētium morsus. Sanguinē a cerebri mēbrana profluentē fistit.

Subdita autem ventriculo galli membrana cornu non absimilis, cuius pellis in decoctionibus detrahi solet, siccatur. Tritaq; in vino cõuenientissime stomachicis datur in potu. Ius e vetere gallinaceo aluum soluit. Abiectis itaq; interaneis salem conijci oportet, & consuto ventre decoqui in viginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas redigãtur. Totũ id refrigeratũ sub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinum, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq; atram bilem & strigmenta elicit. Prodest lõgis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi. Eorum venter sale conditus & in vmbra siccatus, contra eximias vacuationes medicamentorum trium drachmarum pondere, præsenti est auxilio. Quandoquidẽ protinus deiectiones cohibet. Teri autem debet in farinam, & aqua subactus dari.

De Ouorum natura. CAP. LIIII.

Vum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Lu
o teum oui contra oculorum dolores vtile est. Inassatum sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo. Et condylomatis cum meliloto. Cum vua autem fruticis eius quẽ rhoa dicunt. & galla in patinis frigitur, vt cibo aluos fistat. Per se etiã offerri solet.

De Candido oui. CAP. LV.

Andidum oui crudũ refrigerat. Spiramenta cutis obstruit.
c inflammationes oculorum infusum lenit. Ambusta si statim eo perungantur, pustulas nõ sentiũt. Faciẽ a solis adustione tuetur. Fronti impositum cum thure fluctiones arcet, auertitq;. Inflãmationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo melle & vino mitigat. Vtiliter cõtra hæmorrhoidũ morsus crudum sorbetur. Sũme tepidũ prodest vesicæ rosionibus, renũ exulcerationibus, fauciũ scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis.

De Cicadis. CAP. LVI.

c Icadæ quæ inassatæ manduntur, vesicæ doloribus prosunt.

De Locustis. CAP. LVII.

Ocustæ odoris suffitu vrinæ difficultates adiuuant, præser
I tim quæ fœminas male habent. Earũ carnes nullo sunt vsui.

Est & quoddã genus locustæ quæ assiracos aut onos dicitur, sine pennis, prælongis mẽbris. Exiccata autẽ si ex vino bibatur, cõtra scorpionis morsus magnopere proderit. Hac abũde vescũtur Aphri, qui leptim incolũt.

De Ossifrago. CAP. LVIII.

Enter eius auis quam latini ossifragum appellant, particula
v tim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

De Galerita. CAP. LIX.

Alerita auicula est parua, apicem in vertice pauonis modo
g gestans, quæ assa & in cibo sumpta cœliacos adiuuat.

De Hirundinibus. CAP. LX.

Iſſectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu ex-
d clusi sunt, in ventre eorum lapillos offendes. E quibus duos, vnum versicolorem, alterum purũ eximes. Ij priusq̃ terrã attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle, lacerto aut collo adalligati, comitialibus proderunt. Et sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines vti ficedulæ in cibo, aciei visus medicamentũ præbent. Tam pullorũ q̃ matrũ cinis cũ melle oblitus, oculis claritatẽ adfert. Anginæ eo cõmode perunguntur. Vuæ & tonsillarũ inflammationibus hoc cinere succurritur. Et ipsæ & pulli exiccati, si drachmæ põdere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur.

De Ebore. CAP. LXI.

Boris scobe illito paronychia sanantur. Vim adstringendi
e ebur obtinet.

De Suillo talo. CAP. LXII.

Vis talus comburitur. dũ e nigro albescat, qui tritus & po-
ſ tus inflationibus coli, longisq; torminibus medetur.

De Ceruino cornu. CAP. LXIII.

Eruini cornus cinis elotus, binis cochlearibus epotus pro-
c dest dysentericis, excreantibus sanguinẽ, cœliacis, regio morbo, & vesicæ doloribus cũ tragacantha. Fœminis fluctione vuluæ laborãtibus, cũ liquore huic rei accõmodato. Cerui cornu cõtusum, crudo fictili luto circũlito & in furnum indito vritur donec albescat. Id cadmiæ modo elotũ, vlceribus oculorum & defluctionibus salutare est. Infrictum dẽtes expurgat. Crudi cornus suffiti nidore serpentes fugantur. Feruefactum in aceto si eo gingiuæ colluantur, maxillarum a dentitione dolorẽ adimit.

De Eruca. CAP. LXIIII.

Rucis quæ in oleribus gignuntur cum oleo perunctis, a vene
e natis bestijs feriri negantur.

De Cantharidibus. CAP. LXV.

Frumẽtis cõgestæ cantharides ad recondendũ idoneæ sunt,
e quæ fictili vase nõ picato cõduntur, & raro linteo obligato ore, & deorsum cõuerso suspẽdũtur super aceti feruẽtis q̃acerrimi halitũ, donec æstu examinẽtur. Postea lino trãsfixæ reponunt. Potentissimæ omnes variæ, lutheis lineis, quas in pẽnis trãsuersas habẽt, promissoq; corpore, crassæ, ac blattarũ modo præpingues. Sed inertes

ac imbecillæ quæ, vnius sunt coloris.

De Bupreste. CAP. LXVI.

Imili modo reconduntur bupreſtes, genera quædam cantari-
ſ dum, & pinnorum erucæ, quæ ſupra cribrum ſuſpenſum fer-
uenti cinere pauliſper intoſtæ, reponuntur. Vis omnium cō-
munis erodere, vlcerare, calorem elicere. Qua de cauſa ammiſcētur me-
dicamentis quæ lepras, feroſq; lichenas, & carcinomata ſanant. Men-
ſes ciunt peſſis emollientibus additæ. Aliqui cantaridas antidotis
impoſitas, aquæ ſubter cutem auxiliari prodiderunt. Argumento q̄
vrinam moueant. Alij pennas pedeſq; contra potarum veneficia, reme
dio eſſe tradiderunt.

De Salamandra. CAP. LXVII.

Alamādra lacertæ genus eſt, iners, varium, quod fruſtra cre-
ſ ditum eſt, ignibus non vri. Vim habet erodentē, calfactoriā,
exulcerātem. Additur vt cantaris in medicamenta, quorum
vis eſt exeſſe, & lepras abolere. Similiq; modo reconditur. Liquefacta
in oleo pillos euellit. Exenterata detractis pedibus & capite in melle
ſeruatur ad eundem vſum.

De Araneo. CAP. LXVIII.

Raneus quem olcum, alij lycium vocant, ſubactus cum ſple-
a nio, & linteo illitus, prolatuſq; vtriſq; temporibus aut fron-
• ti, tertianos circuitus perſanat. Tela eius impoſita ſanguinē
fiſtit. Vulnera quæ ſummam cutē occuparunt, ab inflammationis iniu-
ria vindicat. Eſt & alterum aranei genus qui cādidā, tenuē, denſamq;
telam orditur, quē in loculo ligatū, & lacerto appenſum, quartanis cir
cuitibus mederi narrāt. Decoctus ex roſaceo & infuſus, aurium dolo-
ribus auxiliatur.

De Lacerta. CAP. LXIX.

A certæ caput intritū & appoſitū, aculeos & omnia corpori
l infixa extrahit. Varos, formicantes verrucas, & penſiles quas
acrochordonas vocant tollit. Iecur exeſis dentibus conjectū
dolores finit. Si diuulſa admoueatur, ictis a ſcorpione leuamentum
præſtat.

De Sepe. CAP. LXX.

Eps quam aliqui lacertam calchidicam vocarūt, in vino po-
ſ ta morſus ſuos ſanat.

De Scinco. CAP. LXXI

Cincus aut ægypti, aut indiæ, aut rubri maris alumnus. q̄is
ſ inueniatur in lydia mauritaniæ. Eſt autem terreſtris croco-
dilus ſui generis, qui ſalſus affertur in naſturcio. Aiūt carnes
quæ renes amplectantur, id ſibi viriū vēdicaſſe, vt ſi drachmæ pō dere
bibantur, venerē accēdant. Verū decocto lentis cū melle aut ſemine la

ducæ cũ aqua poto, veneris cupiditates inhibentur. Additur in antidota.

De Terrenis vermibus. CAP. LXXII.

t Terreni vermes, impositi præcisos neruos glutinant. Tertianas discutiunt decocti cum anserino adipe. Infusi, affectis auribus medentur. Cum oleo autem decocti si in contrariam aurem instillẽtur, dentium doloribus præstant auxilium. Poti ex passo vrinam ciunt.

De Mure araneo. CAP. LXXIII.

m Vs araneus dissectus & impositus, sui morsus veneficia luit.

De Muribus. CAP. LXXIIII.

m Vres qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis vtilissime imponi, in cõfesso est. Si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

De Vsu lactis. CAP. LXXV.

l Ac generatim omne boni succi est. Corpus alit. Aluũ emollit. Stomachum & intestina, inflatione vexat. Vernũ tamen dilutius æstiuo habetur. E viridi pabulo aluum magis læuigat. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod vngui instillatum cogitur. Aluum minus tentat caprinum. Quoniam adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, magna ex parte vescũtur. Inde stomacho accommodatissimum reddi solet. Ouillum autem dulce, asperũ, & præpingue, non vsq; adeo vtile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinum, ventri magis idonea. Sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora, scamoniam, veratrũ, lematidem, aut mercurialem pascuntur, lac omne ventrem & stomachum subuertit. Quale in iustinis montibus esse, a nobis proditum est. Siquidem capræ quibus candidum veratrũ pabulo fuerit, primo foliorum partu, euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in vomitiones effundit. Adstringentius omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exuctum. In summa, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis, interaneorum, veficæ & renum. Foris vero contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & vitiatos corporis succos. Recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum. Minus inflat quodcunq; feruefactũ. Decoctum cum calculis marinis ad dimidias, vlceros as vẽtris fluctiones adiuuat.

De Sero lactis. CAP. LXXVI.

l Ac quodcunq; serum continet implicitum. Quod vbi discessit a lacte, multo potentissimum ad purgationes redditur. Datur quibus sine acrimonia volumus deiectionem moli-

ri,vt melancholicis,comitialibus,lepris,elephantijs, & erumpẽtibus toto corpore papulis.

De Schisto ceu sciſſili lacte. CAP. LXXVII.

c EX omni lacte fit quod schistum appellant. Lac autem fictili nouo feruet,ramoq; ficulneo recẽti mouetur, inſparſis poſtq̃ bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulſi cyathis, quot ſunt heminæ lactis. Ita enim ſereſcens liquidũ ab eo diuiditur, quod in caſeum concreuit. Sed cum feruet,ne ſuperfundatur,cõueniet ſpongia ex frigida cõtinuo fictilis labrum detergere,ſeſtariumq; argenteũ frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla ſingulis vſq; ad quinas,ita vt intercedentibus ſpatijs,potantes ambulent. Lac autẽ recens efficax eſt contra roſiones vſtioneſq;,ab exitialibus medicamẽtis factas,vti a cantharidibus,aut ſalamandra, bupreſte, aut pinorum eruca, hyoſcyamo,dorycnio, aconito,aut ephemero. Præſertim bubulum ad id eximie confert. Gargarizatur autẽ exulceratis faucibus, tonſilliſq;. Aſininum peculiariter collutos dentes gingiuaſq; ſtabilit. Fluctiones alui ſi vlcera ſentiantur teneſmoſq;,ouillum, bubulum aut caprinum cum marinis lapillis decoctum,ſiſtit. Per ſe autẽ & cum hordeacea ptiſana aut halicaceo cremore infuſum, magnopere inteſtinorum roſiones mitigat. Exulceratæ vuluæ immittitur.

De Muliebri lacte. CAP. LXXVIII.

h VMANVM lac dulciſſimum eſt. Et maxime alit. Mammis autem exuctum, prodeſt tabi & ſtomachi roſionibus. Contra hauſtum leporẽ marinum præſidio eſt. Oculis cruore ex ictu ſuffuſis,cum thuris polline inſtillatur. Podagricis vtile eſt cum meconio & cærato illitum. Lac omne reſpuẽdum ſplenicis,hepaticis,comitialibus, vertiginoſis, & neruorum vitio laborantibus,febriculoſis, & capite dolentibus,niſi ſi quis interdum purgationis gratia vt oſtendimus, ſchiſtum præbeat. Primiperæ canis lacte perunctos narrant glabreſcere. Potum contra venena antidoti vicem obtinet. Abortus mortuos expellit.

De Caſeo. CAP. LXXIX.

c ASEVS recens ſine ſale ſumptus alit. Stomacho vtilis eſt & facile in mẽbra delegatur. Corpus auget. Aluũ modice emollit. Alius tamen alio præſtantior,pro natura lactis a quo conficitur. Decoctus autem & expreſſus,deinde inaſſatus, aluum ſiſtit. Illitus, oculorum inflammationibus & ſugillatis prodeſt. Qui vero recens ſalitus eſt, minus alimenti præbet. Corpus apte minuit. Stomacho aduerſatur. Negocium ventri interaneiſq; exhibet. Vetuſtio-

re fistitur aluus. Sero quod a caseo manauit, q̄optime canes alūtur.

De Hippace. CAP. LXXX.

Quod hippacen vocant, caseus est equinus. Ea virus redolet. Magnopere alit. Bubuloq; proportione correspōdet. Nec desunt qui hippacen, equinum coagulum appellarint.

De Butyro & eius fuligine. CAP. LXXXI.

Lacte pinguissimo probatum fit butyrum, quale bubulum est. Fit & ex caprino, agitato in vasis lacte, donec pingue discedat. Butyrum natura oleosum est & emolliens. Vnde largius epotum, ventrem resoluit. Prodest vbi oleum nō adfuerit, contra venena. Cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat. Gingiuarum pruritus, & oris vlcera infantibus emendat. Illitum foris capaciora alimentorum facit corpora. Et ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. Cōtra inflammationes & duricias vuluæ, quod nec virus resipit, nec vetustatem sentit, butyrum efficax est. Dysentericis, & coli exulcerationibus infūditur. In medicamēta addi solet, quæ pus mouent. Vtile præsertim cum nerui, aut cerebri membranæ, vesica, aut cer uix, vulnera accœperit. Id autē purgat. Replet. Carnē creat. Ab aspide percussis vtilissime imponitur. Recens obsonijs additum olei vicem pensat. & adipis vice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est. Butyrum in lucernā nouam ingestum accēditur, fictiliq; operculato quod superne in siphunculum desinat, & sub pedibus cuniculos clybani modo habeat, crematur. & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dū coaceruetur fuliginis modus, quem facere instituēris. Penna post deraditur ad vsus. Eius effectus est in medicamētis oculorum, exiccare & adstringere. Fluctiones cohibet. Et vlcera celeriter ad cicatricem perducit.

De Medicina lanarum. CAP. LXXXII.

Vccidæ lanæ molles, e collo fœminibusq; laudatissimæ habētur. Subueniunt inter initia vulneribus, percussis, desquammatis, liuidis, ossibus fractis, aceto oleo aut vino imbutæ. Si quidem capaces sunt liquidorum, quibus oblesæ partes fouentur. Et ob pecudum sordem, sic enim œsypum vocant, emolliunt. Capitis, stomachi, aliarumq; partium doloribus, cum aceto & rosaceo efficaciter imponuntur.

De Lanis vstis. CAP. LXXXIII.

Rematarum lanarum cinis crustas obducit. Excrescētias in carne cohibet. Et vlcera ad cicatricem perducit. Mūdæ autem & carptæ in fictili crudo cæterorum more vrūtur. Nec

secus purpurarum tomēta cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt & melle irrigant, eodemq; modo vrunt. Alij in fictili oris patuli, verucula inter se distantia componūt, & conceptas lanas oleo ita suffusas, vt ne stillare quidem possint, assulis tædæ subiectis & eisdem laniscq; permutatim interstratis, leuiter succendunt, & vstas tollunt. Quod si e tæda pix, pinguitudove vlla profluxit, collecta recōditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. Cinerem in labellis aqua addita manibus confricant, & cōsidere patiuntur. Idq; sæpius, mutātes aquā donec linguam adstringat, nec mordeat.

De Oesypo pecudum sorde. CAP. LXXXIIII.

Esypum vocant græci, succidarum lanarum pinguitudinē.

o Cuius parandi ratio hæc est. Succidæ molles radicula curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunq; sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq; impetu cocleari vti respumet agitatur, aut lignea rude validiuscule conturbatur, quo largius sordida spuma colligi possit. Deinde marina respergitur. Et confidēte pingui quod supernatabat, collectoq; in fictili vase, denuo aqua in labellum fusa agitatur. Spuma mari perfunditur, & demum eximitur. Hoc tantisper fieri solet, dū consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet. Collectū œsypū manibus emollitur. & si qua insedit spurcitia, cōfestim demitur. Exclusaq; sensim omni aqua, recentiq; affusa, manibus misceatur, donec admotum linguæ œsypū, adstringat leuiter, nec mordeat. Atq; pingue candidūq; spectetur. Tū in fictili vase conditur. Verum omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus non secus atq; cæratum fœmine, confricant. Ita enim cādidius redditur. Alij elotis lanis, & sordibus quibuscunq; exemptis, ac lento igni in æneo vase ex aqua decoctis, pingue quod supernatat collectum, aqua vt diximus lauant, colatumq; in fictilem ollam quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atq; soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij bidui spacio aquam effundūt, nouamq; adijciunt. Melius est læue, radicula non curatum, quod succidarum virus oleat. Et si manu in concha fricetur cum aqua frigida albescat, nihil in se duri aut concreti habens. Veluti quod cærato aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet vlcera, & emollit, præsertim sedis ac vuluæ, cum meliloto & butyro. In vellere appositum mēses & partus euocat. Vlcera nō aurium modo sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. Cōtra erosos angulos oculorū, scabiososcq;, genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinē amittat. Ex eo etiā fuligo colligitur, vti demonstrauimus. Quæ

in oculorum medicamenta commode addi solet.

De Coagulo. CAP. LXXXV.

1 Eporis coagulum tribus obolis ex vino, venenatorum morsibus, cœliacis, dysentericis, & fœminis fluctione vuluæ laborantibus, ac reiectionibus a pectore, auxiliatur. Sanguinem concretum discutit. Post menstruas purgationes appositum vuluæ cũ butyro, præstat mulieribus vt concipiant. Potum vero partus enecat. Et post excretiones, pariẽdi spem adimit. Equi coagulum quam hippacen aliqui vocant, priuatim cœliacis dysentericisq; conuenit. Hædi, agni, hinuli, capræ, apri, cerui, vituli, bubaliq; coagula similes naturas sortiuntur. Contra aconiti potum in vino, & cõcretum lac in aceto, conuenienter assumuntur. Hinuli coagulum triduo a purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini coagulum casto rei vires repræsentat. Comitialibus, strangulatis vuluis, potu conferre existimatur. Sed syncæri hoc experimentum est. Aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tum præcipue agni coagulum, maduerit. Quod si verũ est, statim liquescit in aquam. Sin minus, cõsimile permanet. Excipitur autem catulis qui nondum natare possunt. In summa coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

De Adipis ratione. CAP. LXXXVI.

a Deps anserinus aut gallinaceus recens & sine sale conditus, ad vuluæ vitia proficit. Sale inueteratus, & qui tẽporis spatio acrimoniam concœpit, vuluæ inimicus est. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior fit, quantus fit modus adipis quem curare institueris, obstructo diligenter vase, flagrantissimo soli exponitur. Eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis absumatur. mox loco vehementer frigido reconditur. Et ad vsus digeritur. Alij fictile fulciũt super aquam calidam, aut tenuem & elãguidam prunam, quæ solis vicem penset. Est & alia curandi ratio. Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momẽto. Mox lineo colo trãsfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps & vrsinus hoc curãtur modo. Recẽs, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cœlesti & q̃frigidissima, exẽptis tunicis, diligẽtissime manibus confricatur, & exprimendo ferme siccatur, subindeq; noua aqua abluitur. Cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur. Et subditis leuibus prunis spatha mouetur. Eliquatusq;, colo trãsfunditur in aquam. Vbi vero refrixit & guttatim aquam omnem exclusit, in prælotum fictile demittitur. Et infusa aqua leniter eliquari debet,

& manu deprimi, quo facilius fæculentum virus pessum eat. Postea in pilam spongia madefactam transfunditur. Vbi coire cœpit, residens in imo sordes eximitur. Tertio citra aquam eliquatur, repurgatusq; fictili bene operculato, perq̃ frigidis locis reponitur. Hircinũ seuum, ouillum, ceruinumq; ita curato. Elotũ ex his quodcunq;, tunicis vt in suilli mentione dictum est exemptis, pilæ emolliẽdum tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum virus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. Deinde in ollam conijcito, & adiecta aqua vt superemineat, leui pruna liquefacito, atq; in aquam colato. Cumq; refrixerit, iterum in loto fictili eliquato. Et quæ ante diximus facito. Tertio sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato. Refrigeratumq; vt in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum renibus maxime detractũ, exemptis membranis, aqua, marina ex alto petita eluendum est. Mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua. Cum vero dissolutũ fuerit, in fictililem ollam conijciẽdum. & marina aqua quæ nõ minus dodrante superemineat, proluẽdum. Decoquendum donec omnis abo leatur odor, additis ad singulas seui atticas minas, quaternis tyrrhenicæ cæræ drachmis. Excolatumq;, detractis quæ pessum ierant sordibus, in nouo fictili reponendum. Opertumq; soli interdiu credendum, vt ad candorem reducatur, & virus euanescat. Priuatim taurorũ pinguia sic curari debent. Renibus euulsum pingue profluente amnis aqua abluito, detractisq; tunicis fictili nouo postq̃ exiguum salem insperseris, liquefacito. Dein in nitẽtẽ aquã excolato, & vbi concrescere cœpit, manibus iterum confricando vehementer lauato, aqua sepius infusa refusaq;, donec q̃optime elotum videatur. Rursus in olla cũ pari modo vini odorati decoquito. Et cũ iterũ efferbuerit, dempto ab igni vase, ibidẽ finito pernoctare. Postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum, vino odorato perfundatur. Eadem quæ prius fiant, dum omne virus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa, quibus sal aduersari solet. Sed ita paratum nõ magnopere albescit. Eodem modo pardorũ ac leonum pinguia curari oportet. Taurorum autem & vitulorum pinguia, necnon ceruorum medullæ, odoramentis imbuuntur, hac ratione. Pingue quod odoratũ reddi debet, demptis quo diximus modo membranis, elotum & vino q̃odoratissimo nulla maris aqua diluto feruefactum, pernoctare finitur. Alterum id genus vinum eadem mensura infunditur, colliquatur, & exquisite colatur. Nouẽq; eius heminis, iunci arabici septẽ drachmæ adijciũtur. Quod si ipsum odoris fragrãtioris fieri voles, quadraginta floris eiusdem drachmæ, cum paribus palmæ, calami, & ca-

fiæ modis addūtur. Et xylobalſami, aſpalathi ſingulæ drachmæ, cinnamomi, cardamomi, & nardi, ſingulæ vnciæ. Omnia exactius tunduntur, & affuſo vino odorato, in vaſe operto quod ſupra carbones firmiter collocatum ſit, ter efferueſcunt, & ſemoto ab igni vaſe inibi pernoctant. Poſtridie vinum effunditur. Aliudq; generis eiuſdem adijcitur. Ter ſimili modo conferueſcat. Matutinis vinum effundatur. Et abluto vaſe, ſi quid imo ſubſidēs hæſit, detergatur. Poſtremo eliquatū pingue & excolatū, ad vſus recōditur. Hoc autē modo odoramētis imbuitur, quod antea curatum eſt. Verum ante dicta prius inſpiſſari ſolent, quo facilius ſibi odoramētorum vires adſciſcant. Itaq; aſſumens quod voles cum vino feruefacito, impoſitis vna myrti ramulis, ſerpylo, cypero, item aſpalatho plenius tuſo. Aliqui tamen pro vſu, vno dumtaxat horum contenti ſunt. Cum autem ter efferbuit, exemptum leniter & linteo colatū, aromatis vti expoſitum eſt imbuitur. Adipibus ſpiſſamenta ſic fiunt. Syncærus & ſanguinis expers adeps, reliqua habēs quæ ſæpe retulimus, in ollam nouā demittitur, infuſo vino albo vetere odorato, quod ſemipedis altitudinem ſuperet, lento igni feruefcat, dum vernaculus odor aboleatur, planeq; vinum redoleat. At vbi depoſito vaſe refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo vini eiuſdem ſextarij, & ſeminis loti, eius inq̄ cuius e ligno ludicræ tibiæ factitantur, tuſi minæ quattuor adijciuntur. Lento igni ſubinde miſcēdo decoquuntur. Cumq; odoris virus euanuerit, excolatuſq; adeps refrixerit, vna contuſi aſpalathi mina, cū amaracini floris minis quattuor, & vetere vino ſubigitur. Nocte vna hæc odorē rapiunt, cōbibuntve. Poſtridie in fictilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta, additis ſextarijs tribus vini, vna feruefcūt, quouſq; & vim & odorem ſpiſſamentorum adeps ipſe contraxerit. qui eliqueſcens colatur & reponitur. Quod ſi maiorē odoris fragrātiam efflagites, drachmas octo q̄ pinguiſſimæ myrrhæ vino maceratæ quod multos in annos aſſeruatum eſt, miſceto. Gallinaceus anſerinuſq; ſic odoribus imbui ſolent. Cuiuſuis eorum percurati ſextarij duo fictili olla excipiuntur, eryſceptri, xylobalſami, palmæ elatæ, & calami plane contuſi ſingulorum ſeſcūcia admiſcetur. Vini leſbij veteris cyathus vnus adijcitur. Ea ter efferueſcunt prunis. Mox vaſe ſublato ab igne, die noctuq; refrigerantur. Poſtridie liquata per linteū mundū in vas excolatur. Vbi vero adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo denſius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tēpore id inſtituere oportet. Aeſtate ſiquidem pinguia nō cogūtur. Nec deſunt qui tyrrhenicæ cæræ momētum adijciant, quo facilius in vnum corpus omnia coaleſcant. Eadem ratione ſuillus adeps & vrſinus cæteriq; id genus, odoramentis imbu-

untur. Verum ſanſuci odorẽ adeps ipſe repræſentabit hoc modo. Curati q̃optimi adipis præſertim taurini mina vna, tempeſtiuiq; ſanſuci exquiſite confracti ſeſquimina miſcentur, & inſparſo largiore vino digerũtur in offas, quæ in vaſe cooperto nocte quieſcunt. Matutinis in fictili olla leuiuſculo igni, affuſa aqua coquuntur. Dumq; ſuum adeps odorẽ exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet. Poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat, ſanſuci vt dictum eſt contuſi iterum ſeſquimina priori paſtillo adijcitur. Eodemq; modo in offas cogitur. Alijs quæ diximus peractis, decoquitur & colatur. Quod ſi qua fundo hæſit ſpurcitia deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anſerinum, gallinaceum, aut vitulinum, a putredine tueri velit, ita faciundum eſt. Quamuis adipem diligenter elotam & ficcatam in vmbra ſuper cribrũ per lintea mũda manibus vehementer exprimat, linoq; conſutam vmbroſo in loco ſuſpendat. Et poſt multos dies noua charta inuolutam, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle vindicantur a putredinis vitio. Vis omnium eſt excalfacere, mollire, odorem ciere. Taurinus adeps, bubulus, & vitulinus aliquãtum adſtringunt. Earundem virium compos leoninus. Nam reſiſtere eum aiunt ijs qui inſidias moliuntur. Ceruino, elephantinoq; perunctos, ſerpentes fugiunt. Adſtrigẽtior eſt caprinus. Qua ex cauſa decoctus cum pollenta, rhoe & caſeo, dyſẽtericis datur, & cũ ptiſanæ ſucco infunditur. Ius decocti phthiſicis in ſorbitionibus prodeſt. Datur quoq; vtiliter hijs qui cantharidum venena hauſerũt. Hircinus, vt qui validiſſime diſcutiat, podagricis auxiliatur cum fimo capræ & croco impoſitus. Huic proportione reſpõdet ouillus. Suillus vero contra vuluæ & ſedis vitia idoneus eſt. Ambuſtis igni medeẽ. E ſue vetuſtiſſimus quiſq; ſale conditus excalfacit, & emollit. Elotus vino pleuriticis prodeſt. Cinere aut calce exceptus, inflammationibus, fiſtulis, ac tumoribus ſuccurrit. Aſininum tradunt, cicatrices corpori concolores reddere. Anſerinus gallinaceuſq; conueniunt muliebribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Vrſinũ cõſtat raptos vitio alopeciæ capillos reſtituere. Pernionib⁹ ſubuenire. Vulpinus medetur auriũ doloribus. Fluuiatilium piſcium pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, ſi in ſole liqueſcant, & melli ammiſceantur. Viperæ adeps cõtra oculorum hebetudines ſuffuſioneſq; efficax eſt, addita cedria, melle attico, & pari oleo vetere. Pilos alis euulſos perunctis radicibus obliterat.

De Medullarum ratione. CAP. LXXVIII.

Audatiſſima eſt ceruina. Mox vitulina. Poſt hanc taurina. Dein caprina, & ouilla. Colliguntur æſtatis exitu, cum appe-

tit autumnus. Quippe cum alijs anni temporibus concrementū sanguinis, & veluti caro friabilis, in ossibus inueniatur. Nec facile cognosci potest ni quis eam ossibus extrahat & recondat. Omnes medullæ molliunt, sedant, rarefaciunt. Vlcera explent. Ceruina perunctos venenata fugiunt. Curantur recentes aquæ respersu mollitæ, selectisq; ossibus elotæ, donec aqua syncæra emanet, & detersa sorde pīna, si qua innatet, liquatæ per duplicatū linteum in pillam exprimuntur. Et vbi coiere, omni fæce quæ ad ima sidit derasa, fictili nouo reponuntur. q; si libet incuratas reponere, facito omnia quæ de anserum & gallinarum adipe demonstrauimus.

De Felle. CAP. LXXXVIII.

f Fel omne curatur hoc modo. Recens præligato ore folliculi lino, demissum in feruētem aquam, spatio quo quis stadia tria percursaret, mox exemptum siccatur vmbroso loco aspergi-nem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci solet, ligatum lino in vitreum vas quod mel habeat immittitur, circumuolu to ad os vasis lini principio, & operto vase reconditur. Est enim vis omnium acris & excalfaciens. Intensis tamen & remissis viribus differunt. Siquidem præstātius in effectu esse videtur fel marini scorpionis, & piscis qui callionius appellatur, marinæ testudinis, hyenæq;. Item perdicis, aquilæ, gallinæ candidæ, & syluestris capræ. Quod priuatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, albugi-nesq;, & genarū scabricias. Ouillo, suillo, hircino, atq; vrsino, taurinū multo efficacius. Felle omni perfacilem præsertim infantibus deiectionem quis molietur, si intinctum eo tomentum sedi subijciat. Priuatim taurino anginæ cum melle perunguntur. Sedis vlcera sanat, & ad cicatricem vsq; perducit. Idem auribus fractis, & purulentis, cum muliebri lacte aut caprino instillatum, medetur. Et sibillo earumdē ex porri succo. Admisceri insueuit vulnerarijs emplastris, & circumlinitionibus quæ contra venenata parantur. Phagedænicis vlceribus, colis & scroti doloribus, ex melle prodest. Lepras, furfures cum nitro & terra cimolia q̄optime purgat. Ouillum & vrsinum contra eadem pollent. Verum inefficacius hæc præstant. Vrsinū eclegmate comitiales adiuuat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis, prodest. Naribus inditum comitiales erigit. Syluestrium caprarum felle peculiariter perūcti luscioſi sanantur. Hircinum idem obit munus. Thymia abolet. Et luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. Suillum autem contra auriū vlcera, reliquaq; omnia, magno vsu assumitur.

De Sanguine. CAP. LXXXIX.

Anguis anseris, agni & hædi, vtilissime in antidota miscẽ-
ſ tur. Palumbi autem turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum vulneribus, luscio fisq; illinuntur. Peculiariter columbæ sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui & leporis sanguis patinis inassatus, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. In vino potus cõtra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita vt tepet illitus, vitia cutis in facie, lẽtigineſq; emaculat. Caninus commode ab his bibitur quos efferata in rabiem bestia momorderit. Contra epotum toxicũ auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus. Marinæ autem testudinis cum vino & leporis coagulo cuminoq; contra serpentium morsus, & hausta rubetæ venena, conuenienter bibitur. Taurinus cũ polenta illitus, duricias discutit, emollitq;. Sanguis equarum quæ admissurã expertæ sunt, in medicamenta additur quæ erodũt, septica vocant. Sanguine chamæleonis genarũ palpebras euelli creditum est. Hoc idẽ viridium ranarũ sanguine præstatur. Menstruus sanguis fœminarum, circumlitu conceptionem inhibere existimatur, aut si omnino mulier mẽstrua supergrediatur. Leuat podagras muliebres & ignem sacrum illitus.

De Fimo. CAP. XC.

Rmentarij bouis fimum si recens admoueatur, vulnerum in-
a flammationes mitigat. Folijs autem inuoluitur, & calfactum cinere feruenti superponitur. Coxendicis cruciatus tali impositu compescit. Illitũ ex aceto duricias, panos, & strumas discutit. Priuatim suffitu fimi, quod a masculo boue redditum est, procidẽtes vuluæ reprimuntur. Accensi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum præsertim quæ in montibus errant, potum in vino regium morbum emẽdat. Menses cit cum odoramẽtis haustum. Et partus euocat. Tritum in farinam, & impositum lanis cũ thure, fœminarum profluuia sistit. Cæteroſq; sanguinis ĩpetus ex aceto cohibet. Medetur alopecijs exustum, & cum aceto mulso illitum. Cum axungia vero impositum, his qui podagra tentantur auxilio est. Caprillum in aceto decoctum imponitur serpẽtium morsibus, vlceribus quæ serpunt, igni sacro, & parotidibus. Vtilem ischiadici vstionem hunc in modum accipiunt. In interstitio pollicis qua parte brachio committitur, caua veluti lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur, deinde sigillatim feruentes stercoris caprini pilulæ imponuntur, dum vapor per brachiũ ad coxam sentiatur peruenire, & coxendicis dolorem mitigare. Adustio id genus arabica appellatur. Fimum pecudum ex aceto illitum sa-

nat epinyctidas, clauos, pẽsiles verrucas, thymos, & ambusta igni rosaceo cærato exceptum. Fimum suis syluestris aridum, in aqua aut vino potum, reiectiones sanguinis sistit. Vetustum lateris dolorem mulcet. Ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur. Luxatis cum cærato rosaceo medetur. Tam asinorum q̃ equorum fimum, siue crudũ siue crematum addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet. Armentarij qui herba pascitur siccum fimum liquatum in vino, mox potum, contra scorpionũ ictus magnopere auxiliatur. Columbinum vehemẽtius excalfacit & vrit cum hordeacea farina mixtum. Strumas ex aceto discutit. Carbunculos emarginat, tritum cum lini semine & oleo. Ambustis igni medetur. Gallinaceum vero omnia eadẽ, sed inefficacius præstat. Priuatim tamẽ contra venena fungorũ, & coli cruciatus ex aceto aut vino bibitur. Ciconiæ fimum si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto & illitum alopecijs medetur. Cum thure & mulso calculos expellit. Subditæ infantibus muscerdæ alui deiectionem promouẽt. Caninum quod flagrantissimo canis sydere fuerit exceptum, cum vino aut aqua potum, sistit aluũ. Humanum stercus illitum, vulnera inflammationem minantia intumescere nõ patitur. Sed ea statim glutinat. Sicco ex melle anginæ perungi commodissime traduntur. Terrestris crocodili fimum crocodileam vocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq; seruat. Optima est tenuissima & friabilis, amyli modo minime ponderosa, in humore statim elicuescens, quæ cum teritur fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eam sturnorum fimo, quos captos oryza pascunt. Ipsumq; non dissimile vendunt. Alij Amylũ aut Cimoliam miscent, & adscito colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, vt se cõtrahat in vermiculorum speciem. Qui siccati pro crocodilea veneũt. Inter omnes cõuenire inuenio humanum stercus caninumq; gutturi impositum, anginis auxiliari.

De Vrina. CAP. XCI.

h

Vmanam vrinam suam cuiq; bibere, contra viperæ morsus ac venena, incipientemq; aquam intercutem proderit. Marini scorpionis, viperæ, draconisq; morsus ea cõuenientissime fouẽtur. Canina ad perfundẽdos canis morsus idonea est. Pruritus & lepras nitro addito expurgat. Sed vetus vlcera capitis manãtia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multomagis abstergit. Nomas & præcipue genitaliũ cohibet. Auribus infusa manans pus supprimit. Decoctaq; in calice mali punici, earum vermiculos abigit. Pueri impubis resorbta vrina, orthopnoicis auxiliatur. Decocta in æreo vase

cum melle emendat cicatrices, argema, caliginesq;. Ex ea & cupro ido neum auri ferrumen conficiunt. Lutum quod in vrina subsidit, illitu ignem sacrũ mitigat. Feruefactum cũ cyprino, inditumq;, vuluæ dolo res mulcet. Strãgulatus leuat. Genas deterget. Oculorũ cicatrices ex purgat. Taurina si cum myrrha instilletur, auriũ dolores lenit. Apri na viribus eisdem prædita est. Priuatim comminuit veficæ calculos, & potu expellit. Ad aquam quæ cutem subijt, cum nardi spica cotidie bi nis cyathis cum aqua bibitur, vrinamq; per aluum extrahit. Aurium doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum vitijs mederi. Lyncis vrinam quam lyncurium appellant, simulac excernitur, glacia ri coireve in calculi duriciam, vulgo creditum est. Quare quod de ea proditum est, vanum esse conuincitur. Est enim quod a nonnullis vo catur succinum pterygophoron. Id potum ex aqua stomacho aluoq; fluctione laboranti conuenit. Asininæ vrinæ potu renum vitia sana ri traduntur.

De Melle. CAP. XCII.

Principem locum obtinet mel, quod atticæ regionis est, præ cipue ex hymeto, mox cycladibus insulis, & e sicilia cogno mine simblion. Maxime probatur dulcius & acre, odoratũ, sufflauum, nec humectum, graue, & minime fluxum, quod ob sequa cem lenticiam non facile abrumpitur, tractumq; resilit in digitos. Mel abstergẽdi vim habet. Ora venarum apperit. Humores euocat. Qua ratione in sordida vlcera sinusq;, commodissime infunditur. Decoctũ atq; impositum abscedẽtem carnem glutinat. Medetur impetigini co ctum cum liquido alumine & illitum. Item aurium sonitui & dolori cum fossili sale tepido instillatum. Lendes & fœda capitis animalia illitum necat. Nudam glandem recutitis operit, præsertim quæ circũ cisione aperta non est, si melle coles a balineo triginta diebus emollia tur. Oculorum caliginem discutit. Faucibus, tonsillis, anginæ illitum gargarisatumve medetur. Vrinam ciet. Auxiliatur tussi, & a serpen te percussis. Contra haustum meconium, cum rosaceo calidum assumi tur. Aduersus venena fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut potum proficit. Crudum tamen aluum inflat. Tussim lacessit. Et ea de re despumati vsus aptior est. Primatũ tenet in mellis genere vernum, deinde æstiuum. Hybernum vero vtpote quod crassius constet, deteri rimum reputatur. Siccas eruptiones excitat. Quod in Sardonia gignitur mel, amarũ est. Quoniã apes inibi absinthio vescãtur, quo vitia cutis in facie & maculæ aptissime perungũtur. Heracliæ in põto qui busdam anni tẽporibus, propria quorũdam florũ dote, mel conflatur, quod qui edere, mente abalienantur, ac sudore diffluũt. Remedio sunt

esitata ruta,& salsamẽta,aut epotũ mulsum,resũpta quoties vomitione reijciũtur. Acre autẽ est. Et olfactu sternutamẽta mouet. Quod cũ costo illitũ fœminarũ cutẽ emẽdat, & cũ sale sugillationes rapit. Est et aliud cõcreti mellis genus,quod saccharon nominatur. In India vero & fœlici Arabia in arũdinibus iuenit. Salis modo coactũ est,dẽtibus vt sal fragile. Aluo idoneũ,& stomacho vtile. Si aqua dilutũ bibatur, vexatæ vesicæ,renibusq; auxiliat. Illitũ ea discutit,quæ tenebras oculorũ pupillis offundũt.

De sarcharo. quod hic int mellis genera ponunt.

De Cæra, CAP. XCIII.

Cera optima est subflua,odorata,suppiguis,pura,odorisq; quadãtenus mellei,natione pontica,aut cretica. Secũdũ locũ obtinet cãdida,& suapte natura pinguis. Cãdida fit hoc modo. Ex ea radunt album syncærũq;,atq; transfundunt in vas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ,insparsoq; nitri momẽto,decoquunt. Cũq; iterũ tertiove inferbuit,separatũ vas refrigerant,ac cæræ pastillum eximũt,detersa sorde,siqua forte adhæsit. Tũ denuo indita noua maris aqua feruet,vti retulimus. & vase dẽpto ex igne, basin ollulæ nouæ aqua frigida madefactã,in cærã summã suspẽsa manu intingũt,quo celerius cõcrescat,& q̃ minima portio extrahatur. Suscepto primo cæræ orbiculo,iterũ vas imum aqua refrigeratũ,tantisper immitti debet, dũ tota excipiat. Orbiculi lino cõsuti,ita vt intercedat spatiũ,suspendũtur. Et interdiu,cõtinuo sub sole,noctu sub luna aspergũtur,vsq; dũ perfecte albescant. Verũ si eximius ille candor desyderetur,eadẽ factitari, & identidẽ recoqui,operæpreciũ est. Nec desunt qui pro marina,in muria q̃acerrima,semel aut iterũ excoquant. Dein languncula, tenui, rotunda,ansam habente,extrahunt. Postea orbiculos,substrato cespite hærboso insolãt, donec candorẽ summũ cõtraxerit. Præcipiũt hoc obeũdũ munus vere,cũ sol remissa vehemẽtia humorẽ pariat,vt nõ facile liquetur. Cæra omnis mollit,calfacit,modice explet corpora. Datur in sorbitione dysentericis. Ac milij magnitudine decẽ grana cæræ hausta,lac in lactantibus non patiuntur coagulari.

De Propoli. CAP. XCIIII.

Propolis eligi debet flaua,odorata,styracẽ referẽs,in vehemẽti ariditate mollis, & mastiches more ductilis. Magnopere calfacit & euocat. Aculeos & omnia infixa corpori extrahit. In vetere tussi suffita proficit. Impetigines admota tollit. Ea ĩ aluearĩũ foribus,cærosæ naturæ inuenit.

De Tritico. CAP. XCV.

Prima e tritici generibus ad secũdæ valitudinis vsus habent, quæ recẽtia & iã perfecte adulta,colorẽ mali referũt. Dein sequũtur trimestria,quæ nõnullis Sitania nominant. Itaq; cruda ĩ cibis

teretes tineas gignũt. Canũ morsib⁹ prosũt māsa & īposita. Cõfectus eorũ similagine panis, plus alit q̃ cibarius. E trimestriũ farina panis leuiorẽ cibũ præbet, & qui facile in mẽbra demãdet. Farina eorũ cũ hyoscyami succo illinit aduersus neruorũ fluctiones, quas Græci rheumatismos vocant. Itẽ cõtra interaneorũ inflationes. Lentigines ex aceto mulso tollit. Furfures autem in acri aceto decocti, turgẽtes mãmas sedant. Viperarum ictibus auxiliantur. Et torminosis prosunt. Farinaceũ fermẽtum calfaciendi extrahendiq; vim habet. Priuatim callos pedum, clauosq; extenuat. Cætera tubercula furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorum farina, contra venenatos ictus cũ aceto aut vino cõmodissime illinitur. Eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruẽtis excreationibus proderit. Contra tussim & exasperatas fauces, cum menta & butyro decocta efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydræleo decoquat, omnẽ discutit inflãmationẽ. Panis & crudus & coctus inflãmationes omneis illitu mulcet, cũ emolliat & quadamtenus refrigeret. Sed hærbis succisve huic rei accõmodatis ammisceatur. Vetus panis aridus, adiectis cõueniẽtibus, citã aluũ cohibet. Recẽs muria maceratus illitu, vetustas impetigines sanat. Glutinũ ex similagine & polline, quo chartæ glutinãtur, sanguinẽ excreãtibus prodest, si liquidius ac tepidũ cochlearis mensura detur sorbendum.

De Hordeo. CAP. XCVI.

Ordeũ optimũ est candidũ purũq;. Id minus q̃ triticũ alit.

h Ptisana tamen ob cremorẽ in decoctione redditũ, plus alimẽti præbet q̃ pollenta ex hordeo facta. Cõtra acrimonias atq; fauciũ scabricias, exulcerationesq; pollet. Quibus etiam triticea ptisana præsidio est. Sed plus alit magisq; vrinam mouet. Lac abunde suppeditat, si cum fœniculi semine decocta sorbeatur. Hordeũ abstergit. Vrinã ciet. Inflationẽ parit. Stomacho aduersatur. Tumores concoquit. Farina hordeacea decoquitur in mulsa aqua cũ fico, vt inflammationes collectionesq; discutiat. Duricias cũ resina & fimo columbarũ cõcoquit. Cũ meliloto autẽ et papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciãt. Aduersus intestinorũ inflationes cũ lini semine, fœnogræco, & ruta, illini iuuat. Strumas cũ pice liquida, cæra, oleo, & impubis pueri vrina, ad cõcoctionẽ perducit. Et cũ myrto, vino, malicorio, syluestribus pyris, & rubo, alui profluuia sistit. Podagricis inflãmationibus, cũ cotoneis aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceũ cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadem cũ aqua, atq; cum pice decocta, pus excitat. Cum aceto liquata itidem contra articulorum fluctiones prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflammationesq; mitigat.

ptisana hordearia plus nutrit & pollenta ex hordeo.

De Zytho. CAP. XCVII.

X hordeo potus fit, cui zytho nomen est. Is vrinam cit. Re-
e nes & neruos tentat. Membranis præsertim cerebrum vesti-
entibus officit. Inflationem parit. Vitiosum succum creat. Elephãtiasin gignit. Qui eo potus genere perluitur, agilis, & ad opus obeundum expeditus, euadit.

De Courmite. CAP. XCVIII.

It & ex hordeo potus quem Courmi nominant. Eoq; sæpe
f potu, pro vino vtuntur. Verum dolorem capitis mouet. Ma-
lum succum gignit. Neruis nocet. Cõsimilia etiam potus genera ex tritico fieri solent, in Britania, & quæ occidentem spectat iberia.

De Zea seu semine. CAP. XCIX.

Ea duorum generum est. Vna simplex. Altera in geminis pu-
z taminibus grana bina iuncta gerit. Ob id dicoccos appella-
tur. Plus q̃ hordeũ alit. Ori grata. Digeritur in panificia, minus q̃ triticũ alens.

De Crassiore farina. CAP. C.

Rimnon crassior est ex zea triticoq; farina, ex qua pultẽ fa-
c ciunt. Abunde alit. Facile conficitur. Aluũ vehemẽtius adstringit, si zea ex qua fit, prius torreatur.

De Siligine. CAP. CI.

Idem generi siligo adscribitur, sed minus aliquanto nutrit.
e In panes vt zea cogitur. Fit quoq; e siligine crassior farina, quam græci crimnou vocitant.

De Athera idest tenui pulticula. CAP. CII.

Thera ex zea fit tenuissime molita. Est autem sorbitio, quasi
a liquida pulticula infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

De Tragos. CAP. CIII.

Ragos quamdam halicæ figuram gerit. Multo minus q̃ zea
t nutrit, q̃ multum aceris habeat. Quare ægrius conficitur. Aluumq; magis emollit.

De Bromo. CAP. CIIII.

Romus genicula quædam habet. Folio & stipula triticum
b imitatur. Et in cacuminibus dependentes paruulas veluti locustas gerit, in quibus semen continetur, vtile ad cataplasmata vti hordeum. Pulte huius aluus sistitur. Prodest tussientibus in sorbitione succus.

De Oryza. CAP. CV.

Ryza frugum generis est, in palustribus riguisq; nascẽs. Me
o diocrem cibum præstat. Sed aluum supprimit.

De Halica CAP. CLVI.

Alica fit ex zea, quam dicoccon appellauimus. Plus alit q̃
h oryza. Aluum magis cohibet. Stomacho longe vtilior. De-

cocta in aceto illitaq; lepras tollit. Vnguium scabricias extricat. Incipientibus ægylopijs medetur. Decoctum dysentericis quos excruciat dolor, infusum idoneum est.

De Milio. CAP. CVII.

m Milium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. Sistit pulte sua aluum. Vrinam cit. Torretur milium, feruensq; in sacco ponitur, vt torminibus, reliquisq; doloribus, auxilio sit.

De Panico. CAP. CVIII.

p Panicum frumentaceis seminibus annumeratur, milio simile. Eodemq; modo in panes subigitur. Eosdem habet vsus. Minus tamen & nutrit & stringit.

De Sesama. CAP. CIX.

s Sesama stomacho iutilis cibus. Halitus grauitatẽ facit, quoties inter mandendũ, commissuris dentium inhæsit. Neruorum crassitiẽ illitu discutit. Medetur auribus fractis, ambustis, inflammationibus, coli doloribus, & cerastæ morsibus. Capitis dolores qui æstuatione concitantur, ex rosaceo lenit. Eadẽ efficit herba decocta in vino. Præsertim inflammationibus oculorum, doloribusq; prodest. Ex ea fit oleum quo ægyptij vtuntur.

De Lolio. CAP. CX.

l Lolium quod inter segetes nascitur, molitum, illitu nomas, vetera vlcera, gangrænasq; emarginat. Sanat cum raphanis, sale & aceto, feros lichenas. Et ex aceto & sulphure viuo, lepras. Strumas quoq; discutit, cum fimo columbino & lini semine decoctum in vino. Abscessus etiam rumpit, qui ægrius ad coctionem perducuntur. Decoctum ex aqua mulsa vtilissime ischiadicis illinitur. Si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffiatur, conceptionem adiuuat.

De Amylo. CAP. CXI.

a Mylum ex eo appellatum est q; fine mola fiat. Optimum ex trimestri, natione creticum aut ægyptium. Ratio faciundi amyli hæc est. Purgatum trimestre triticum madescit quinquies in die, & si fieri potest nocte. Cum emollitum fuerit, effunditur sensim sine agitatione aqua, quo minus cremoris dulcedo vna excludatur. Vbi mollissimum esse videtur, mutata aqua pedibus calcari oportet. Rursus infusa, teri. Tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximẽdi. Reliquũq; quallo sportisq; siccatũ tegulis nouis cõfestim torreatur flagrantissimo in sole. Nãq; si paulisper vdũ maneat, acorẽ concipit. Cõtra fluxiones oculorũ, pustulas, cauaq; efficax est.

Sanguinis reiectiones potu cohibet. Exasperatas fauces lenit. Lacti atq; obsonijs amimiscetur. Fit etiam amylum ex zea, quæ maceratur, ac eluitur vno aut altero die, & farinæ modo manibus subigitur. Pres saq; feruentissimo in sole, vt ante retulimus, exiccatur. Nullius in medicina vsus. Ad alia tamen conueniens.

De Fœni græci farina. CAP. CXII.

Græci Telin, alij Carpon, alij Buceras, alij Aegoceras. Latini fœnum græcũ appellant, Aegyptij itasin. Vis farinæ est mollire, dissipare. In aqua mulsa decocta aduersus tam internas, quam externas inflammationes, efficaciter illinitur. Lienem cum aceto & nitro trita extenuat. Succus decocti eius fœminarum malis subuenit, & siue tumor, siue præclusio sit vuluæ, fouentur, & insident. Decocti cremor, capillos, furfures, & manantia capitis vlcera purgat. Locos laxat & emollit, si cum anserino adipe pessi vice subijciatur. Viride cum aceto vtilissimum imbecillis partibus, & vlcera sentientibus. Decoctum eius prodest aduersus tenesmos fœtidamq; dysentericorum proluuiem. Oleum quod ex eo exprimitur, ex myrto, capillos et genitalium cicatrices absterget.

g

De Lino. CAP. CXIII.

Linum aliqui linocalamin vocant, alij annon, alij linon agrion, Romani linum, Pœni zeraphoes. Vulgo notum est. Cuius semen eadem quas fœnum græcum vires habet. Discutit & emollit omnem intus foriscq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq; aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitia cutis in facie varosq; crudum tollit. Illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas duriciasq; discutit. Vlcera quæ serpunt, fauosq;, cum vino decoctum expurgat. Vngues scabros eximit, cum pari modo nasturcij & mellis. Vitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis vicem substituatur. Tussim lenit. Venerem stimulat, si farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum vuluæq; erosionibus immittitur. Alui excrementa euocat. Ad vuluæ inflammationes in desessionibus perquam vtile.

l

De Cicere. CAP. CXIIII.

Cicer satiuum aluo idoneum est. Vrinam ciet. Inflationẽ parit. Colorem commendat. Menses ac partus expellit. Lac auget. Cum eruo decoctum illinitur ad inflammationes testi-

c

um, verrucosas informicationes, ad scabiem, vlcera capitis manantia, impetiginesq;. Contra carcinomata, & vlcera quæ cacoethe vocantur, cum melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrumq; cit vrinas, dato cum rore marino, hydropicis aut regio morbo laborantibus eorum decocto. Lædunt ea exulceratam vesicam & renes. In verrucarum formicantium pensiliumq; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq; grana lintheolo deligata abijci post se præcipiunt. Ita decidere eas arbitrantur. Syluestre cicer, foliis satiuo simile est, odore acri. Sed semine discrepat. Idē quod satiuum præstat.

De Faba. CAP. CXV.

f Aba inflationē excitat. Aegre cōcoquitur. Tumultuosa somnia facit. Tussi cōfert. Carnem gignit, media calidi frigidiq; natura. Decocta in posca, & cum suo cortice esitata, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. Contra vomitiones conuenienter manditur. Inflatio leuior contrahitur, si aqua prior inter coquendum abijciatur. Viridis plus negocij stomacho exhibet, maioremq; flatum parit. Lomentū eius & per se, & cū polēta illitū, inflāmationes quas vulnus excitauit, mitigat. Cicatrices concolores facit. Turgentes præduraq; mammas, etiam si inflammatione tētentur, adiuuat. Lac restinguit. Furunculos, fugillata, parotidasq;, cum fœnigræci farina & melle discutit. Cum rosa autem, thure & oui candido, procidētes oculos, tumores, vuasq;, reprimit. Subactū vino, suffusos ictu oculos recreat. Manducata sine cortice faba, ad auertēdas fluctiones, fronti illinitur. Decocta in vino testium collectiones sanat. Quo tardius pubes erumpat, pueris imo ventri illinitur. Vitiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui post euulsionem renascūtur, gracilescūt, & minus alimenti capescunt. Cum polenta sciſſo alumine & vetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. Decocto earum lanæ inficiūtur. Faba dempto cortice in illas parteis diuisa, in quas suapte natura scinditur, imponi solet sanguinis defluctionibus ab hirudine concitatis. Namq; eas supprimit, si semisecta apprimatur.

De Faba ægyptia. CAP. CXVI.

a Egyptia faba, quam aliqui ponticam vocant, in ægypto plerumq; prouenit. In Asiæ etiā Siciliæq; lacubus, inuenitur. Folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes comparentur, caulem cubitalem, digiti crassitudine, florem roseum, dupla papaueris āplitudine. Et vbi flore exuitur, fert folliculos loculis similes, in quibus faba supra operculū bullæ modo prominet. Cibotion ideo nominant, id est arculam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mandata, &

ita in aquam demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctave estur. Ei collocasiæ nomẽ est. Faba virens manditur,& exiccata nigrescit. Græcam magnitudine superat. Adstrigendi facultatem obtinet,& stomacho vtilem. Dysentericis cœliacisq; prodest, insparso polentæ vice lomento. Datur quoq; in pulte. Cortices in vino mulso decocti,si terniq; inde cyathi bibantur,magis proficient. Facit ad aurium dolorem,quod in earum medio viride spectatur,gustu amarum,si tritum & cum rosaceo coctum instilletur.

De Lente. CAP. CXVII.

Lens suo cibo aciem oculorũ obtundit. Aegre concoquitur. Stomachũ male habet. Eũq; & intestina inflat. Sed aluũ cũ cortice cocta sistit. Præstat in cibo, quæ facillime coquitur, nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adstringendi. Qua ex causa aluũ cohibet,si detracto antea cortice discoquatur accurate, primaq; aqua inter coquendũ effundatur. Quippe primũ id decoctũ ventrem resoluit. Somnia tumultuosa excitat. Capiti,neruis, ac pulmoni inutilis. Melius suo fungetur munere cõtra alui fluctiones, addito cũ aceto intybo,aut portulaca,aut beta nigra,aut baccis myrti,aut putamine punici,aut aridis rosis,aut mespilis,sorbisve, pyris thebanis,aut malis cotoneis,aut cichorio,aut plãtagine, aut gallis itegris,quæ post decoctionem abijciuntur, vel vuarum rhois quæ obsonijs insparguntur. Verum acetum cum eo diligenter percoqui debet, alias aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lẽtis delibrata deuorari proderit. Decocta cum polẽta & illita podagras lenit. Sinus cum melle glutinat. Crustas rumpit. Vlcera purgat. Decocta in aceto duricias & strumas discutit. Cum cotoneo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum,sediscq;,addito rosaceo. Sed in amplo sinu aut inflammationibus sedis,quæ maius remedium exigũt, cum putamine punici ac ficcis rosis,adiecto melle decoquitur. Nomis quæ in gangrænam euaserunt,adiũcta maris aqua,pustulis, & his quæ serpũt, igni sacro, pernionibusq;,vt antea dictum est. Contra, turgentes mãmas & vsq; eo duras vt quamdam cartilaginis speciem referant, cocta in aqua maris & illita auxiliatur.

De Phasiolis. CAP. CXVIII.

Phasioli inflant. Spiritus ciẽt. Aegre coquuntur. Virides cibo aluum emolliunt,ad vomitiones idonei.

De Eruo. CAP. CXIX.

Ruũ paruus frutex omnibus cognitus,angusto folio, tenuis, semina in valuulis habẽs, e quibus farina fit nomine eruina, ad multos medẽdi vsus conueniens. Eruum capiti onerosum

est. Aluum esu turbat. Sanguinem per vrinam extrahit. Elixo boues saginantur. Parandæ farinæ ratio hæc est. Vberiora grana cãdidaq; deliguntur, permiscendoq;, aqua resperguntur, donec sufficienter combibant. Postea torrentur, vsq; dũ hians cortex disrumpatur. Molitaq; farinario cribro incernuntur. Postremo farina reconditur. Hæc aluo vtilis est. Vrinam ciet. Meliorem colorem efficit. Sãguinem per vesicam aut aluũ cũ torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur. Vlcera cum melle purgat. Lentigines & vitia cutis in facie, & maculas, totumq; corpus emẽdat. Nomas, gangrænas, duriciasq;, serpere non patitur. Mammarum duricias emollit. Atra vlcera quæ theriomata vocant, fauosq; emarginat. Carbunculos rumpit. Cum vino illitum morsibus viperarum, canum, hominumq;, medetur. Vrinæ difficultates, tenesmosq;, ex aceto mitigat. Tabidis, qui alimentum non sentiunt, tostum, & in nucis magnitudinem melle collectum, conuenit. Eius decoctum perniones, & pruritus in toto corpore, sanat fouendo.

De Lupinis CAP. CXX.

f Atiuus lupinus notus est. Cuius farina cum melle delinctu, aut potu, vẽtris animalia expellit. Ipsi quoq; macerati, & cũ sua amaritudine esitati eadẽ efficiunt. Decoctũ eorũ idẽ munus præstat, cũ ruta & pipere potũ. Quare lienosis prodest. Eodẽ vlcera tetra quæ theriomata vocant, gangrænas, incipientẽ scabiẽ, eruptiones pustularũ, vlcera in capite manãtia, vitiligines, maculasq; fouere vtilissimũ. Menses & partus extrahit, cũ myrrha & melle subditum in vellere. Eorum farina cutem liuoresq; corrigit. Inflammationes cũ polenta & aqua mitigat. Tubercula, & coxendicũ cruciatus, ex aceto lenit. Strumas in aceto cocta illitaq; dissipat. Carbunculos rumpit. Decocti cœlesti aqua, donec in liquamenti crassiciem redigantur, faciẽ abstergunt. Medentur pecorum scabiei, cum radice nigri chamæleontis, ita vt tepẽte decocto abluantur. Cit vrinam radix cũ aqua cocta. Lupini triti, vbi maceratu dulcescere cœperit, cũ aceto poti, fastidium detrahunt, & cibi auiditatẽ faciũt. Gignuntur & syluestres lupini satiuis similes, sed omnino minores, qui eadem quæ satiui possunt.

De Rapo. CAP. CXXI.

d Ecocta rapi radix alit. Inflationem parit. Mollesq; spongiosasq; carnes creat. Venerem stimulat. Decocto podagræ, pernionesq;, fouentur. Contritoq; rapo atq; impositio iuuantur. Si excauatæ radici rosaceum cæratum adigatur, & feruenti cinere eliquescat, exulceratis, pernionibus proficiet. Asparagi eius decocti esu,

vrinam ciunt. Semen antidotis & theriacis, præsertim quæ sensum doloris auferunt, anodyna vocant, idoneum est. Potum contra venena salutare est. Venerem concitat. Muria conditum, minus alimenti suffi-cit. Sed multo magis appetētiam recreat. Sylvestre rapū in aruis nascitur, fruticosum, in cubiti altitudinē assurgēs, ramosum, læue. In cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora, & fructū in siliquis calyculatis. Cumq; pulpæ aperiūtur, alia intus siliqua spectatur, quæ quandā capitis speciem præbet. In qua semina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta quibus ad detergendam cutem in facie, totoq; corpore, vtimur, præsertim quæ ex lupini aut erui, tritici aut lolij farina, fieri solent.

De Buniade napo. CAP. XXII.

c Octa buniadis napi radix inflat. Modicum alit. Semen eius potum venenorū vires hebetat. Antidotis ammiscetur. Conditur sale radix.

De Radice. CAP. CXXIII.

r Aphanus latine radix dicitur. Excalfacit. Flatus gignit. Oris suauis est. Sed stomacho aduersatur. Ructus ciet. Vrinā pellit. Aluo aptior. Summo tamen cibo sumi debet, quo magis eius distributionem adiuuet. Cum autem præsumitur, cibum subleuat. Quare vomituris cōmodissime datur, ante cibum. Sensuum aciem excitat. Decocta contra veterem tussim, & pituitæ crassitiem in pectore, efficax est. Cortex ex aceto mulso, celerius vomitiones mouet. Hydropicis commodissime illinitur. Lienosis vtilis. Sugillata cum melle tollit. Contra viperarum ictus auxiliatur. Alopecias ad pilum reducit. Lentigines cum loliacea farina emendat. His qui fungis strangulantur, tam cibo q̄ potu salutaris est. Semē vomitiones facit. Vrinam mouet. Menses cit. Lienem extenuat. Cum aceto potū gangrænas validissime emerginat. Coctum cum aceto mulso, anginis perq̄ vtiliter gargarizatur. Cōtra cerastis morsus, potum ex vino auxilio est. Sylvestris raphanus quam Romani Armoraciam vocāt, alij montanum raphanum, alij apium, alij iscada, alij chamæbalanum, Romani etiam radicem sylvestrē, ramulos tenues iunceos duos siue tres spargit, rubentes, folijs rutæ, sylvestris, oblongioribus, & angustioribus, semine paruo, radice albuci, rotundiore, turbinatiore pyri figura, candido cortice. Ea lacteo succo madet. Pars radicis superior vomitione. bilē pituitamq; extrahit, inferior per aluum. Tota susq; deq; purgationes mouet. Quod si tibi in animo est succū extrahere, radix tusa in fictili mergitur, & qui supernatat succus pinna eximitur. Is sesquiobolo potus, vtraq; parte purgat.

De Syluestri raphano. CAP. CXXIIII.

Syluestris raphani quam Romani Armoraciam vocant, fo-
f lia satiuo similia, & quadamtenus lampsanam imitantur. Ra-
dix gracilis, tenera, subacris. Tam folium q̃ radix in olera re-
cipitur. Excalfacit. V rinam concitat, æstuosus.

De Sisaro. CAP. CXXV.

Isarum vulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est,
f & stomacho vtilis. V rinam ciet. Et appetentiam inuitat.

De Lapatho et rumice CAP. CXXVI.

X generibus lapathi, oxylapathum vocant quod in acutum
e tendit, prædura habens extrema, non nisi in palustribus na-
scens. Aliud est satiuum, illi dissimile. Tertium syluestre, par-
uum, plantagini proximum, humile & tenerum. Quartum genus est
quod alij oxalida, alij anaxyrida, aut lapathon vocant, syluestri ac exi
guo rumici simile, caule non magno, semine subacuto, rubente, acri, in
caule, & agnatis appendicibus, emicante. Omnium decocto olere al-
uus emollitur. Crudi illitu, melicerides temporis tractu discutiuntur.
Syluestris & oxilapathi, & eius quã oxalida nominãt, semen ex aqua
aut vino vtiliter bibitur, contra dysenterias, & cœliacorum affectus,
stomachi fastidia, scorpionum ictus. Quod si quis in potu præsumat,
nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut illitæ crudæ,
lepras, impetigines, & scabrosos vngues persanãt. Sed antea locus ace
to & nitro in sole perfricandus est. Pruritus corporis, decoctum earũ
sedat, si foueatur, aut in solijs balnearum cõfricetur. Coctæ in vino &
instillatæ, aurium dentiumq; dolorem mulcent. Strumas parotidasq;
discutiunt. Lienem cum aceto extenuant. Aliqui amoliendis strumis
radicum gestamine vtuntur, eas collo appendentes. Tritæ & inditæ
fœminarum profluuia sistũt. Cum vino autem potæ, regio morbo me-
dentur. Calculos veficæ cõminuunt. Menses cient. Scorpionum icti-
bus auxiliantur.

De Lampsana. CAP. CXXVII

Ampsana quod Romani napiũ vocant, syluestre olus est.
l Plus alit q̃ rumex, et stomacho vtilius. Cuius folia caulesq;
coquuntur in cibo.

De Hyppolapatho. CAP. CXXVIII.

Yppolapathon olus est magnum, in paludibus nascens. Eas-
h dem habet vires quas supradicta rumicis genera.

De Bunio napi genere. CAP. CXXIX.

V nion aliqui actiuam vocant, alij Anemosphoron, magi pa
b radachry, Aegyptij erxonẽ, Romani Scopã regiam, Aphri

zigar, aut tempso. Caulem emittit quadrangulum & in eo folioſos ramulos, tenues, prætenuibus foliolis & floſculis ſcatentes, longitudine digitali, folia propter radicẽ, apio ſimilia, ſed multo tenuiora, & quæ modo quodam folia tribuli imitentur. Flores anethi, ſemen odoratum, minus Hyoſcyamo. Excalfacit bunion. Vrinam ciet. Secundas detrahit. Lieni, renibus, & veſicæ vtile. Eo humenti aridove vtuntur, exempto radice & caulibus ſucco, ex aqua mulſa.

De Blitto. CAP. CXXX.

b Litton ægyptij echlotoripam appellãt, alij riplam. Romani blitũ, Daci bles. Olus eſt aluo vtile, nullius in medicina momenti.

De Malua. CAP. CXXXI.

m Aluam hortẽſiam pythagoras Antema vocauit, zoroaſtres diadema, ægyptij cochortem, magi lienem capræ, aut muris vrinam. Satiua eſui longe aptior ſylueſtri. Stomacho aduerſatur. Aluum iuuat, ſed multo magis caules. Interaneis & veſicæ vtilis. Cruda folia cum ſalis exiguo mãducata, ægylopas ex melle ſanãt. Verum cum cicatricẽ trahere cœperint, ea demum citra ſalem vtẽdum eſt. Contra aculeatos apium veſparumq; ictus, illita efficax eſt. Eadem cum oleo trita perunctı, non feriuntur. Vlcera manantia in capite, furfuresq; cum vrina ſanat. Sacris ignibus & ambuſtis decocta folia, tritaq;, vtiliſſime ex oleo imponũtur. Eius decoctum vuluas inſeſſione mollit. Prodeſt eroſionibus veſicæ, & inteſtinorũ, vuluæ, ſediſq;, clyſtere infuſum. Ius decoctæ cum radice ſua contra omnia venena auxiliatur, ſi continuo a bibentibus reuomatur. Contra phalãgiorum morſus remedio eſt. Lac euocat. Semen in vino potum, addito loti ſylueſtris ſemine, veſicæ cruciatus lenit.

De Attriplice. CAP. CXXXII.

a Traphaxin aliqui Chryſolachanon vocant, Romani attriplicem, Aegyptij Ochi. Cognitum olus eſt. Duo eius genera. Sylueſtre & ſatiuum. Coctum eſtur vt olus. Aluũ mollit. Panos diſcutit, ſiue crudum ſiue coctum illinatur. Semen cum aqua mulſa potum, regium morbum ſanat.

De Braſſica. CAP. CXXXIII.

c Ramben Romani braſſicã vocant. Ea aluo eſt idonea, ſi modo leuiter feruefacta edatur. Nam percocta aluum ſiſtit. Sed multo magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. Stomachum autem male habet. Acrior eſt æſtiua. In ægypto propter amaritudinem non eſtur. Cæcutientibus, & tremulis eſſe prodeſt. Summo cibo ſumpta crapulam diſcutit, & vini noxam reſtinguit. Melior ſto-

macho cyma, sed acrior, & ad ciendum vrinam validior. Ea condita stomacho inimica est. Aluum conturbat. Crudus succus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit. Cum vino quoq; epotus viperarum morsibus auxiliatur. Cum fœnogræci farina, podagris & articulorum vitijs illinitur. Prodest & sordidis vlceribus, & vetustis, illitus. Caput purgat naribus infusus. Menses extrahit cum loliacea farina inditus. Folia per sese aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus, tumoribusq;. Epinyctidas, ignem sacrum, lepraſq; sanant. Carbunculos ex sale rumpunt. Fluentes capillos retinent. Cocta addito melle aduersus depascentia vlcera, gangrænasq; valent. Lienosisq;, exaceto cruda prosunt. Mansa deuorato succo, retusam vocem instaurant. Decoctũ eius potu, aluum & menses ciet. Flos post conceptionem in pesso subditus, partus spem adimit. Semen eius præsertim, quæ in ægypto nascitur, potum tineas repellit. In antidota cœliacorum additur. Faciei cutem lentigineſq; expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci vetusto excepti, diuturnos laterum dolores mitigant.

De Syluestri brassica. CAP. CXXXIIII.

f Ylvestris brassica, quam Romani rusticam appellant, maritimis præruptisq; locis, magna ex parte gignitur. Satiuæ similis, sed candidior, hispidiorq;, amara. Cuius cyma in lixiuio cocta, ori non insuauis. Folia illitu vulnera cõglutinant. Et inflãmationes tumoresq; discutiunt.

De Brassica marina. CAP. CXXXV.

m Arina brassica a satiua prorsus abhorret, q; folia ferat rotundæ Aristolochiæ, prælonga, tenuia. Singula a ramulis rubẽtibus exeunt, singulari vt hædera stillo. Habet lacteum succum, sed paucum, salso gustu, & aliquantum amaro, pingui compage. Hærba in totum stomacho inimica, acris. Vehementissime aluũ ciet, in cibo cocta. Coquitur propter acrimoniam cum pingui carne.

De Beta. CAP. CXXXVI.

b Eta duorũ generum est, e quibus nigra coquitur cũ lenticula, vt vẽtrem sistat. Quod magis radice eius præstatur. Candida aluo vtilis est. Vtraq; tamen propter nitrosum humorem quem habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum, cum mellenaribus inditus, caput purgat. Aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, furfures lẽteſq; deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis folijs vitiligines nitro antea perfrictas, alopeciarum inanitates, atq; depascentia vlcera, illini prodest. Eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisq;, cocta medetur.

De Portulaca ſylueſtri. CAP. CXXXVII.

ſ Ylueſtris portulaca quam aliqui Aizoon ſylueſtre vocãt, alij Telephion, Romani illecebram, aliqui portulacam, Aphri mœmoen, Daci lax, Aegyptij mochmutim, folijs puſillis, adſatiuã accedẽtibus, hirſutis, latioribus. Naſcitur in petroſis. Nonnunq̃ in hortis. Folia oleæ habet, minora multo, plura & tenera, rubẽtes cauliculos, ex vna radice multos, in terra ſeſſiles, qui manducati bonum ſuccum pariunt, viſcoſi, & aliquantum ſalſi. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Diſcutit ſtrumas cum axungia illita.

De Portulaca. CAP. CXXXVIII.

p Ortulacæ vis adſtringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæteriſq̃, cum polẽta imponitur. Ardoribus ſtomachi, ſacro igni, veſicæ doloribus, auxilio eſt. Commanducata, dentium ſtupores ſedat. Stomachi & inteſtinorum æſtuationem, fluctioneſq̃ mulcet. Renes & veſicã adiuuat, etiã ſi eroſionẽ ſentiant. Veneris impetus exoluit. Succus epotus ſimili effectu prodeſt, in febribus valens. Contra teretes ventris tineas, cruentã excreationẽ, dyſenteriã, hæmorrhoidas, & profluuia ſanguinis, percocta efficax eſt. Item contra ſepis morſus. Ocularibus medicamentis vtiliſſime commiſcetur. Interaneis fluctione laborãtibus, atq̃ vuluarum eroſionibus, infunditur. Contra dolores, quos æſtus excitauit, caput ex roſaceo & oleo fouetur. Eruptiones papularum in capite, cum vino emẽdat. Vulneribus quæ ad ſyderationem ſpectant, ex polenta illinitur.

De Aſparagis. CAP. CXXXIX.

a Sparagus, quem aliqui Petreon, alij Myacantham, alij Myon vocant, vulgo notus eſt. Huius cauliculi in cibo, vẽtrem emolliunt. Vrinam cient. Radicis decoctũ contra vrinæ difficultatem, regiũ morbum, renum vitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. Cum vino autem phalangiorum morſibus auxiliatur. Si decocti ſuccus ſuper dente contineatur, eius dolori medetur. Semen ad eadem valet. Canes vt aiunt, ſi decoctum bibant, emoriũtur, Aſparagum etiam naſci prodiderunt, arietis cornibus cõtuſis, atq̃ defoſſis. Quod quantum equidem ſentio, plane a veritate abhorret. Is tamen Aſparagus multis ramis fruticat, folijs fœniculi, numeroſis, radice rotunda, grandi, tuber habẽte. Huius teneri cauliculi triti in vino albo, renum dolores ſedant. Aſſus autem coctuſve, vrinæ ſtillicidium, difficultatemq̃, ac dyſenterias, mitigat. Radix cũ vino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Cum ficis aut ciceribus ſumpta, regium morbum ſanat. Coxẽdicis cruciatus ſtranguriãq̃ leuat. Alligata radix, aut hauſtum eius decoctum, conceptum adimit, & ſterilitatem adfert.

De Plantagine. CAP. CXL.

a Rnogloſſon alij Arnion vocant, alij Probation, alij Cynogloſſon, alij Heptapleuron, alij Polyneuron, Magi Eurechnemona, Aegyptij Aſonth, Romani plantaginē, Hiſpani theſaricā, Pœni Atijrcon. Duo eius genera. Minor folia habet anguſtiora, minora, molliora, læuiora & tenuiora, caule anguloſo, in terra ſeſſili, floribus pallidis, ſemine ſummis caulibus emicante. Altera maior & virentior, latis conſtans folijs, olerum generis. Cuius caulis cubiti altitudinem petit, anguloſus, ſubruber, a medio ad verticem tenui ſemine circumdatus. Radicibus nititur teneris, hirſutis, candidis, digitum craſſitudine æquantibus. Naſcitur in lacunoſis, ſepibus, & locis humidis. Multo vtilior magna eſt. Vim habent folia exiccatoriam, conſtringentem. Quare omnibus malignis vlceribus, & fluctioni oportunis atq; elephanticis, ſordidiſq; illita proſunt. Profluuia ſanguinis, vlcera quæ ſerpunt, epinyctidas, carbunculos, nomaſq; cohibēt. Vetera vlcera & inæqualia cicatrice obducunt. Chironia ſanāt. Sinus conglutinant. Morſibus canis, ambuſtis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, ſtrumis, ægylopijs, illita cū ſale proſunt. Coctum cum aceto & ſale olus, dyſentericis, cœliaciſq;, ſumptum ſubuenit. Datur & in locum betæ cum lenticula coctum. In leucophlecmatia, inter aridas epulas, hærba decocta datur. Comitialibus & ſuſpiriofis data proficit. Foliorum ſuccus, colluta ſubinde oris vlcera, purgat. Cum cimolia aut ceruſa igni ſacro medetur. Fiſtulis infuſus prodeſt. Lippitudinibus & aurium doloribus idem ſuccus inſtillatur. Additur quoq; in oculorū collyria. Gingiuis cruore ſuffuſis, & ſanguinis reiectionibus, potu confert. Clyſtere dyſentericis infunditur. Contra tabem datur in potu. Aduerſus ſtrāgulationes vuluæ, in vellere ſubijcitur, etiam ſi vulua fluctione laboret. Semen ex vino potum alui fluctiones & ſanguinis excreationes ſiſtit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dētium dolores ſedat. Eadem cum folijs, vlceribus renū & veſicæ in paſſo datur. Ferūt treis radices cum tribus vini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari, & quattuor quaternis. Sūt qui radicis geſtamine, diſcutiendis ſtrumis vtantur. Syrius plantaginis & calaminthæ, cum melle produnt ijs mederi, quos vires defecerūt, datum die ſecunda, & quarta, & paraſceue, id eſt veneris die. Hoc autem veluti arcanum accipito, quod veraci experientia compertum eſt.

De Lauere ſeu ſio. CAP. CXLI.

ſ Ion quod in aquis eſt, aliqui aquatilem anagalida, alij Darenion, alij lauer, alij Schinon aromaticum vocant. In aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, holuſatro ſimilibus,

sed minoribus,& odoratis. Quæ cruda cocta q; esu,calculos rumpunt, atq; excernunt. Vrinas cient. Menses & partus extrahunt. Dysentericis in cibo auxiliantur. De Sio Crateuas tradit,hærbam esse fruticis specie,pauca folia ferentem,rotunda,maiora q̄ mentæ,nigra & ad erucam accedentia.

De Sisymbrio. CAP. CXLII.

Isymbrion alij serpyllum vocant,alij veneris coronam, Romani veneream, aut eusteralem. In solo inculto nascitur,mentæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. Calfaciendi vim habet. Contra stillicidia vrinæ,calculosq; semen ex vino bibitur. Tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore,fronti aut temporibus illinuntur. Item cōtra vesparum apiumq; ictus. Vomitiones potu cohibet.

De Altero Sisymbrio. CAP. CXLIII.

Lterum sisymbrij genus, quod aliqui cardaminam, alij Sion appellāt. Ea hærba riguis gaudet,& eisdem in locis, quibus sion, prouenit. Quæ ideo nōnullis cardamina nominatur,q; gustu cardamum,idest nasturcium repræsentet. Folia primum rotunda prodeunt. Adulta erucæ modo findūtur. Id excalfacit. Vrinas mouet. Crudū estur. Purgat lentigines,cutisq; vitia in facie, noctibus impositum,matutinisq; detractum.

De Crithmo. CAP. CXLIIII.

Rithmum, seu potius vt aliqui Crithamon, fruticosa hærbula est,cubiti altitudinem petens. Nascitur in maritimis,& petrosis,folijs pinguibus,numerosis,albicātibus, veluti portulacæ,crassioribus,& lōgioribus,salso gustu. Flores candidi sunt. & semen ceu rorismarini, odoratū,molle,rotūdum,quod siccatū rumpitur. Habet intus semē ruffum,radices digiti crassitudine,tres aut quatuor,grati odoris & iucundi. Radix,semen,& folia incocta vino,potu vrinæ difficultati & regio morbo auxiliantur. Menses cient. Estur crudum coctumve in holere. Seruatur etiam in muria.

De Coronopo. CAP. CXLV.

Oronopus aliquibus Ammonos,alijs Astriō, Pœnis Atirsitte, Romanis Caciatrix,alijs Stilago, alijs Sanguinaria dicitur. Oblonga hærbula est per terram repēs,fissis folijs. Coquitur in holere. Radicem habet tenuem,adstringentem, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in semitis,iuxta domicilia,& locis incultis.

De Cicerbita seu Soncho. CAP. CXLVI.

Onchon asperum aliqui Cichorium vocant, Romani Cicerbitam asperam, Aphri gathonem. Huius duo genera. Sylue-

strior magis spinis horret. Alter teneritate quadã mollescit, cibis expetitus, anguloso caule, interdum rubicante, folijs in ambitu per interualla dissectis. Vtriusq; vis refrigerat. Modice adstringit. Vnde æstuanti stomacho & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorum stomachi rosiones sorbitione mitigat. Lac elicit. In vellere appositus, sedis ac vuluæ collectionibus opitulatur. Tam hærba quam radix illita vibratis a scorpione ictibus subuenit. Alter sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs. Eum qui ramos habet, folia distingunt. Sed ad eadem pollet.

De Intubo & seri. CAP. CXLVII.

Atiuam Serin alij Picrida appellant, Aegyptij Agon, Romani intubum. Duum generum est. Altera syluestris, quæ picris & cichorion vocatur. Altera latioribus folijs constat. Stomacho q̃ hortẽsia vtilior. Quæ iterũ in duas species digeritur. Vna folio latiore prodit, lactucarũ simillima. Altera angustiore est folio, & gustu amara. Vtraq; refrigerat & adstringit. Stomacho vtilissima. Aluum sistit cocta, si cũ aceto adsumatur. Syluestres stomacho meliores. Quandoquidẽ æstuantẽ ipsum, & quẽ imbecillitas vexet, leniũt. Cardiacis per se, aut cũ polenta, vtiliter illinuntur. Podagris & oculorũ inflammationibus auxilio sunt. Hærba cum radice illita, percussis a scorpione subuenit. Igni sacro cum polenta medetur. Succus cum ceruſa & aceto valet ad illitus eorum quæ refrigerationem desyderant.

De Condrilla. CAP. CXLVIII.

Ondrilla, quam aliqui cichorion, alij Serin appellant, caulem, flores, & folia habet cichorio similia. Qua ex causa nonnulli syluestris intubi speciẽ esse pronunciarũt. Verũ tenuior tota est, in cuius ramulis, gummi mastices simillimũ, tuberculo fabæ inueniri solet. Quod cum myrrha tritum, & linteo appositum instar oliuæ, fœminarum menses trahit. Tusa cum radicibus tota, adiecto melle, diuiditur in pastillos, qui nitro ammisti vitiligines emaculant. Gummi inordinatos pilos replicat. Quod item tenera radix efficit, si intincta succo acus, pilis admoueatur. Contra viperas in vino pota proficit. Succus decoctæ, in vino, aut per sese potus, aluum sistit. Aliud habetur condrillæ genus, folium ferens oblongum, circumrosum, humi sparsum, caulem succo madentem lacteo. Radice tenui, rotunda, leui, vegeta, flauescente, succosa. Cuius & caulis & folia cõcoquendi vim habent. Succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Nascitur in lætis & cultis.

De Cucurbita. CAP. CXLIX.

Vcurbita esui apta. Cruda illitu tumores & abscessus miti-
c gat. Ramenta eius infantibus cõtra capitis ardorẽ, quã syria-
sin vocant, in sincipite illinũtur. Oculorũ inflãmationes po-
dagrasq; refrigerant. Succus e ramentis tusis per se, aut cũ rosaceo infu
sus, auriũ doloribus auxiliatur. Adustiones cutis illitu adiuuat. To-
tius feruefactæ & expressæ succus, cum melle exiguo & nitro potus, al-
uũ leniter resoluit. Vinũ in cucurbitam recentẽ excauatam infusum, si
mistum sub diuo teneatur, potu aluum læuigabit.

De Cucumere satiuo. CAP. CL.

Atiuus cucumis aluo & stomacho perq̃ vtilis habetur. Re-
f frigerat, qui corruptionẽ nõ sentit. Vesicæ prodest. Olfactu
reuocat, quos animus liquerit. Semẽ modice vrinam mouet.
Cũ lacte aut passo vesicæ exulcerationibus subuenit. Illita cũ vino fo
lia morsus canum sanant, & epinyctidas cum melle.

De Pepone. CAP. CLI.

Eponis caro in cibis, vrinã cit. Inflãmationes oculorũ illita
p sedat. Ramẽta eius cõtra adustionẽ infantiũ, quã syriasin vo-
cãt, sincipiti imponũtur. Fronti admota oculorũ fluctiones
auertunt. Succus cum semine, adiecta farina, siccatus in sole cogitur in
smegmata, quæ faciẽ repurgãt & nitorẽ afferũt. Radix sicca, & ex hy-
dromelite pota drachmæ põdere, vomitionẽ mouet. Si quisq̃ modera
te secũdam cœnam vomere cupiat, geminis obolis sit contẽtus. Sanat
quoq; illita cum melle, vlcera cõcreta in modũ faui quæ cæria vocãt.

De Lactucis. CAP. CLII.

Actucæ satiuæ, quibus natura refrigeratrix inest, stomacho
l gratæ habẽtur. Somnũ cõciliãt. Aluũ emolliũt. Lac euocãt.
Verũ decoctæ magis alũt. Stomachicis illotas esse prodest.
Epotũ semen, assiduas libidinum imaginationes in somno, compescit.
Et veneri refragatur. Frequẽtiores tamẽ in cibo, claritati oculorũ offi-
ciunt. Muria condiũtur. Cũ in caulẽ exierunt, vim quãdã nanciscun-
tur, succo aut lacti syluestris lactucæ similem.

De Lactuca syluestri. CAP. CLIII.

yluestris lactuca, quã magi sanguinẽ Titani, Zoroastres Phe
f rombion, Romani Lactucã syluestrẽ appellãt. Satiuæ similis
est, sed lõgior caulis, & cãdidiora folia, graciliora, & asperio-
ra. Amaro gustu est, & viribus aliquãtũ papaueri similis. Vnde lacteũ
eius succũ aliqui meconio permiscuerũt. Aquã per aluũ elicit, potus
in aceto mulso succus ad duos obolos. Argema caliginemq; repurgat.

Contra aduſtiones efficaciter illinitur, cum lacte mulierum. In ſumma ſomnum allicit. Doloris leuamentum præſtat. Menſes trahit. Contra ſcorpionū & phalāgiorum ictus bibitur. Semē nō aliter q̄ ſatiuæ, libidinum imaginationes in ſomno amolitur, ac venerē arcet. Succus ad eadem valet, ſed viribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, vt in alijs liquaminibus moris eſt, inſolatum.

De Gingidio. CAP. CLIIII.

g Ingidiū aliqui lepidion, Romani biſacutū, Aegyptij doryſatrū, Syri Adoriū, Aphri Tiricta appellāt. In Syria & Ciliacia plerūq; naſcitur. Hærbula ſylueſtri paſtinacæ ſimilis, tenuior, & amarior, radice parua, cādicāte, ſubamara. Olus hoc crudū, coctū, cōditūve eſtur magna ſtomachi vtilitate. Vrinā cit. Decoctū ex vino potū veſicæ prodeſt.

De Scādice. CAP. CLV.

f Candix, quā Romani hærbā ſcanariā, aut aculā nomināt, ſylueſtre olus eſt, amarū, ſubacre. Quod crudū coctūve mādītur. Stomacho & ventri vtile, Decoctū in potu, veſicæ, renibus & iocineri confert.

De Gallinaceo pede ceu caucalide. CAP. CLVI.

c Aucalis quam alij Caucū, alij ſylueſtre daucun, alij myitin, Democritus Brion, Romani pedē gallinaceū, aut pedē pulli, ægyptij ſeſelin vocant, cauliculo eſt dodrantali, aut maiore, hirſuto, folijs apio ſimilibus, fœniculi modo per extrema multifidis, hiſpidiſq;, candida in cacumine vmbella, ſuauiter olente. Crudum coctūve olus eſtur. Vrinā mouet.

De Eruca CAP. CLVII.

e Vzomon Romani Erucam vocant, ægyptij Ethericē, pœni aſuric. Cruda eruca venerē largiore cibo concitat. Semen eodem effectu prodeſt. Vrinā cit. Aluo perq̄ cōmodata. Semine ad condimēta vtuntur, quod vti in longū tēpus aſſeruetur, adiecto lacte aut aceto, digerunt in paſtillos. Gignitur etiamnū ſylueſtris eruca, maxime in iberia, quæ occidentē ſpectat. Cuius ſemine pro finapi incolæ vtuntur. Vrinam vehementius pellit, multo ſatiua acrior.

De Ocimo. CAP. CLVIII.

o Cimū vulgo cognitū. Id copioſiore cibo oculorū aciē hebetat. Aluū mollit. Spiritum mouet. Vrinā pellit. Lac euocat. Aegre tamē cōficitur. Illitū cū polline polentæ, aceto & roſaceo, pulmonū inflāmationibus auxilio eſt. Draconis marini et ſcorpionis ictibus per ſe prodeſt, & cū vino chio oculorū doloribus. Succus viſus caliginē abſtergit. Deſtillationes exiccat. Semē potū cōuenit inſaniētibus, difficili vrinæ, inflatiſq;. Naribus hauſtū ſubinde mouet ſternutamēta. Quod idē hærba efficit. Sed oculos premi neceſſum

est,cũ sternutamẽtũ vrget.Sũt qui in cibis abdicãdũ cẽseãt.Quãdoquĩ dẽ mãducatũ, & in sole positũ,vermiculos gignat.Aphri autẽ adijciunt,si feriãtur a scorpione,qui Ocymũ ederit,nullo cõflictari dolore.

De Orobanche. CAP. CLIX.

o Robanchen,alij Cynomorion appellãt,a similitudine canini genitalis, Cyprij tyrsinen, cõmuniter lycon . Cauliculus est sesquipedalis & iterdũ maior,subruber, hirsutus,tener,folio pingui , flore luteo , aut cãdicãte,radice digiti crassitudine,& cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa.Hãc inter legumina nasci cõstat,& ea strangulare.Vnde Orobanche sibi cognomẽtum vsurpauit . Estur vt olus cruda,& in patinis asparagi modo decocta.Legumentis addita,coctionẽ accelerare creditur.

De Barbula hirci. CAP. CLX.

b Arbula hirci quæ ab alijs come vocatur,breui est caule,foliis croci,radice lõga, dulci,supina, magno super caulẽ calyce, e cuius summo semen nigrũ depẽdet . Vnde nomẽ inditũ est, Hærba esui apta est.

De Ornithogalo. CAP. CLXI.

o Rnithogalũ cauliculus est tener , cãdicãs,tenuis,sesquipedalis,tribus aut quattuor in cacumine mollibus agnatis, a quibus flores prodeunt,foris hærbacei,& cũ hiantes se pandunt lactei visuntur.Inter quos disectum vt milio capitulũ emicat. Coquitur cũ pane vt melanthiũ.Radix bulbosa,cruda & cocta manditur.

De Tuberibus. CAP. CLXII.

t Vbera rotundæ radices sunt,sine caule,sine folijs,flaescentes.Vere fodiuntur.Cruda & cocta eduntur.

De Smilace. CAP. CLXIII.

h Ortensia smilax frutex,cuius semen a nonnullis lobia vocatur.Folia habet hederæ,molliora tamen,tenues caules, & capriolos vicinis fruticibus circumuolutos , qui tantum adolescunt,vt topiarum quoddam tabernaculũ effingere videãtur.Fructũ fœnigræci profert longiorẽ,& corpulentũ, in quo semina renũ similia sed inæquali colore recludũtur,quæ quadã ex parte fuluescũt.Fructus cũ semine in oleribus asparagi modo mãditur.Vrinã ciet,& tumultuosa somnia facit.

De Medica. CAP. CLXIIII.

m Edica cum recenter prodijt,folijs & caule trifolio pratensi similis est.Procedens vero folia contrahit, caules edens trifolij, in quibus semen lendis magnitudine dependet. Quod in cornicula incuruatur . Id siccatum iucundi saporis gratia , condita neo sali ammiscetur. Viride semẽ quibus refrigeratione opus est illitu suffragatur.Hærba tota pro gramine vtuntur,qui pecora alunt.

De Aphaca. CAP. CLXV.

Phaca in aruis nascitur, altior lenticula, tenuioribus folijs.
a Siliquas maiores fert, in quibus terna quaternave semina, lẽte minora, continẽtur. Quæ adstringendi vim habẽt. Quare torrefacta, stomachi aluiq; fluctiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

De Porro capitato. CAP. CLXVI.

Apitatũ porrũ inflationẽ facit. Noxiũ succũ creat. Tumultuosum somnũ parit. Vrinã ciet. Aluo accõmodatur. Extec nuat. Oculorũ aciẽ hebetat. Menses pellit. Sed lædit exulceratam vesicã renesq;. Cũ ptisana vero coctũ esu pectoris vitia extrahit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones vuluæ & duricias, vtilis habetur. Porrũ bis aqua mutata coctũ, aut frigida maceratũ, dulcescit, & multo minus inflat. Semẽ acrius est, & quãdam astrictoriã vim habet. Quare succus cum aceto, addito thure aut manna, sanguinis profluuia sistit, maxime si naribus erumpat. Venerẽ stimulat. Contra omnia thoracis vitia tabẽq;, pro delinctu efficax est. Arteriã esu purgat. Sed si assidue estur, visus obscuritatem inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, cõtra bestiarũ morsus auxilio est. Cũ aceto & thuris polline, lacte aut rosaceo, vtiliter auriũ doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia illita cũ vua rhois, qua ad obsonia vtuntur. Epinyctidi medẽtur. Crustas ex sale illita rũpunt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent, si binis drachmis & æquali baccharum myrti pondere bibantur.

De Ampelopraſſo. CAP. CLXVII.

Mpelopraſſum ſtomacho magis aduerſatur. Et plus porro
a excalfacit. Vrinam & menſes vehemẽtius ciet. Id contra ſerpentium morſus eſſe conuenit.

De Cepa. CAP. CLXVIII.

Rommyon aliqui Polijdos vocãt, magi calabotim, Romani Cepam. Cepa lõga acrior eſt q̃ rotũda, Itẽ flaua q̃ candida, & ſicca q̃ viridis, & cruda q̃ cocta, aut condita. Omnes tamen mordent. Flatus gignũt. Appetentiam inuitant. Sitim mouẽt. Et extenuant. Faſtidiũ pariunt, & expurgãt. Aluo vtiles ſunt. Eæ detractis purgamẽtis in oleũ coniectæ, hæmorrhoidas, reliquoſq; excretionum exitus laxãt, ſubditæ pro balanis. Succus cũ melle illitus oculorũ hebetudinibus, argemis, nubeculis, & icipiẽtibus ſuffuſionibus auxiliat. Anginæ eodẽ perungũtur. Suppreſſos mẽſes pellit. Caput purgat naribus infuſus. Canis morſibus cũ aceto ruta & melle illinit. Cũ aceto autẽ perũctas in ſole vitiligines ſanat. Et cũ pari ſpodio ſcabras lippitudines ſedat. Varos cũ ſale reprimit. Contra calcea mẽtorũ attri-

tus,cũ gallinaceo adipe vtilis est. Citæ aluo prodest. In auribus sonitũ ac grauitatẽ emẽdat. Ad purulẽtas aureis & eliciẽdã earũdem aquã valet. Alopeciæ earũ succo perfricantur,qui celerius q̃ alcyonium,pilos euocat. Largiore cibo cepa capitis dolores ciet. Coctaq; vehemẽtius vrinã pellit. Eos lethargicos efficit, qui valetudinibus aduersis, ea etiã cocta,plus æquo vescãtur. Cum passis vuis & fico illita,tuberecula concoquit, & celerrime rumpit.

De Allio. CAP. CLXIX.

a Allium græci Scorodon,alij Geboscon,alij Elaphoboscon vocãt. Quoddam satiuũ atq; hortensium habetur. Quod in ægypto,singulari vt porrũ capite cõstat,dulce, in purpureũ vergẽs,paruũ. Reliqua vero magna & cãdida, ex pluribus coagmentãtur nucleis,quos aglithas græci nominãt. Aliud est syluestre quod opioscorodon id est anguinũ vocãt. Vis alij acris est. Excalfacit. Mordet. Excernit. Aluũ turbat. Inflationes facit. Stomachũ exiccat. Sitim gignit. Flatũ permouet. Aciẽ oculorũ esu hebetat. Eosdẽ effectus præbet anguinũ,quod & elaphoscorodon dicitur. Latas ventris tineas in cibo sumptũ abigit. Vrinas detrahit. Contra viperarũ ictus,& priuatim hæmorrhoidũ prodest, ita vt non aliud magis, si cum vino iugiter adsumatur,aut tritũ in eodẽ ebibatur. Cõtra rabiosorũ morsus & illitu & cibo valet. Magnæ & allio vtilitates contra aquarũ mutationes. Vocẽ clarificat. Veterẽ tussim crudũ coctũve lenit. Potũ autẽ cũ origani decocto,pediculos & lendes enecat. Cremati cinis illitus sugillationibus cũ melle,& alopecijs cũ nardino vnguine,medetur. Eruptiones papularũ cũ oleo & sale sanat. Vitiligines,lichenas, lẽtigines, vlcera capitis manãtia, lepras, & furfures,eximit. Cum thure et teda decoctũ,dentiũ dolorẽ leuat,si in ore cõtineatur. Cõtra venenatos muris aranei morsus,cũ ficulneis frondibus & cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius,fœminarũ desessionibus additũ,menses & secũdos partus extrahit. Alliũ eiusdẽ gratia suffitur. Factũ ex eo & nigra oliua intritũ,esu cit vrinã. Laxat venarũ spiracula. Hydropicis vtile.

De Scordopraſſo. CAP. CLXX.

f Cordopraſſum magnitudine porrũ æquat, qualitatũ porri & allij particeps. Vnde promiscuas sibi vires ex vtroq; vendicauit,effectus allij & porri præbẽs,inefficacius tamẽ. Coctum porri modo dulcescit,& in olerum vicem transit.

De Sinapi. CAP. CLXXI.

f Inapi hortensiũ, aliqui napi, Romani Sinapi vocãt. Eligi debet maturũ,valde ruffũ,nõ magnopere siccũ,sed quod fractũ interne viresçat,& quoddã succo madeat, cæsium colore.

Siquidē recēs id genus, adultūq; habetur. Ad calfaciendūit, extenuandū, extrahendū, efficax eſt. Ad eliciendā capitis puitā manditur. Cōtraprædurosq; tōſillarū tumores, ac veterē calloſāq; arteriæ ſcabriciem, ſuccus ex aqua & melle, conuenienter gargarizatur. Sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. Comitialibus quoq; auxiliatur. Fœminas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas excitat. Lethargicis, deraſo capite, illinitur cum ficis amiſtum, donec rubeſcat locus. Ad coxendicum cruciatus, lienes, & omne genus dolores confert, cū permutandæ valetudinis cauſa, ex alto vitia extrahenda ſunt. Alopecijs illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cū melle adipe aut cærato rapit. Feræ impetigines, & lepræ, eo cum aceto perunguntur. Contra febrium circuitus aridum bibitur, aut potui polētæ modo inſpargitur. Extrahētibus emplaſtris, ſcabiemq; extenuantibus, vtiliter ammiſceri ſolet. Grauitati aurium & ſonitui, cum fico impoſitum prodeſt. Succus ad hebetudines oculorum & genarum ſcabricias magna vtilitate illinitur. Expreſſus recenti ſemine ſuccus in ſole ſiccatur.

De Naſturcio. CAP. CLXXII.

c Ardamon alijs Cynocardamon, alijs iberis, alijs Cardaminaca, Aegyptijs Semeth, Romanis Naſturciū dicitur. Optimū cōſtat eſſe Babilonicum. Omnium ſemen eſt acre. Excalfacit. Stomacho aduerſatur. Aluum turbat. Tineas excutit. Lienē imminuit. Partus exanimat. Vrinā cit. Venerem ſtimulat. Sinapis & Erucæ ſimile intelligitur. Lepras & impetigines abſterget. Illitū cum melle lienem extenuat. Fauos expurgat. Pulmonū vitia extrahit, ſorbitionibus incoctū. Serpentiū venenis potū reſiſtit, atq; eas ſuffitu fugat. Capillorū defluuia cohibet. Carbūculos ad ſuppurationē perducit & rumpit. Coxendicibus cum polēta commode ex aceto illinitur. Tumores collectioneſq; diſcutit. Emittit furunculos, illitum cum muria. Hærbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

De Thlaſpe. CAP. CLXXIII.

t Hlaſpi aliqui Thlaſpidion, alij Sinapi perficū, alij Myiten, alij ſylueſtre ſinapi, alij Daſmophon, alij Myopterō, alij Bitron, Egyptij Sintē pſum. Romani Scādulatiū, alij Capſellam, aut pedē gallinaceū vocant. Hærbula anguſtis folijs, digitali longitudine, in terram verſis, ſuppinguibus, in cacumine diuiſis, ſeſquipedali cauliculo, tenui, non ſine adnaſcentibus ramis, fructu circa ipſum totū, ab extremo in latius ſe pandēte, ſemine naſturcij incluſo, lēticulæ effigie, niſi quod infringitur. Vnde nomē accœpit. Flos albicat. Naſcitur in ſemitis, & ſepibus, foſſiſq;. Semen aſperi guſtus, excalfaciens. Bilem & pituitam vtrinq; extrahit, potum acetabuli menſura. Pro-

deſt iſchiadicis infuſum. Sanguinem potu educit. Internas ſuppurationes rumpit. Menſes ciet. Sed partus enecat. Alterum Thlaſpi tradit Crateuas, quod aliqui perſiconapi vocant, latis folijs, radicibus magnis, vtile iſchiadicorum infuſioni.

De Arabide. CAP. CLXXIIII.

a Rabis hærba ad cubiti altitudinẽ aſſurgit, tenues ſpargẽs ramos, et ex vtroq; latere folia, ceu lepidij, ſed molliora, et cãdidiora. In cacumine vero ſabuci vmbellã gerit, cãdidos flores habentem. Hærba hæc cum ptiſana coquitur, in cappadocia maxime. Semen aridũ pro pipere obſonijs ammiſcetur.

De Irione. CAP. CLXXV.

e Ryſimon aliqui chamæplion, Latini irionem vocãt, magi herculis alphita, Aegyptij erethmon. Iuxta vrbes, domicilia hortoſq; naſcitur, folijs erucæ ſylueſtris, cauliculis in lori modũ lentis, floribus luteis, ſiliquis in cacumine gracilibus, vt fœnogræco corniculatis, ſemine naſturcij, exiguo, vrentis guſtus. Contra thoracis fluctiones efficax eſt, & ſi purulenta extuſſiuntur. Regio morbo & lumborum vitijs prodeſt. Cõtra venena in delinctu cum melle datur. Illinitur ex aqua aut melle vtiliter cæcis carcinomatibus, parotidibus, duricijs mammarum, & teſtium inflammationibus. In totum extenuat, & calfacit. Mitius multo ad clyſteres fiet, ſi aqua madeſcat atq; torreatur, vel linteo illigatum, oblito adipe peraſſetur.

De Pipere. CAP. CLXXVI.

p Iper in India naſci, breui arbore traditur. Quæ inter initia, prælongum fructum, veluti ſiliquam promit. Quod longũ piper eſt. Habet intus aliquid tenui milio ſimile, quod tandẽ in perfectum piper euadit. Id autẽ ſuis temporibus adultum, racemos emittit grana ferentes, quæ noſcimus. Ea acerba candidum piper faciunt, aptum ocularibus remedijs, antidotis, & medicaminibus, quæ cõtra venenata parantur, theriaca vocãt. Longũ vero vehementius mordet. Et quoniam priuſq; ematureſcat decerptum eſt, ſubamarum relinquitur. Antidotis & theriacis medicaminibus expetitum. Nigrũ vero, vtpote quod tempeſtiua maturitate collectum ſit, odoratum eſſe cõſtat, candido ſuauius, acrius & ori gratius, necnon ad condimẽta vtilius. Sed cãdidum, adhuc in acerbum vergens, prædictis infirmius eſt. Eligi oportet grauiſſimum, plenum, nigrum, ſine multis rugis, recens, minime furfuroſum. Inueniuntur etiamnũ in genere nigri ſemina macie confecta, caſſa & inania, quod vocant braſma, Indorum lingua, ſic ſignificante abortum. Vis omnium excalfacit. Vrinam ciet. Cõcoquit. Extrahit. Diſcutit. Abſterget caliginem quæ oculis obuerſatur.

Piper febrium rigoribus siue potu, siue illitu, subuenit. Serpentiū mor sibus auxiliatur. Partus extrahit. Conceptum adimere creditur, statim ab initu suppositum. Tussi omnibusq; pectoris vitijs siue eclegmate, siue potu, succurrit. Anginæ eo & melle conuenienter perungūtur. Potum cum recentibus lauri folijs, tormina discutit. Cum vua passa manducatum pituitam a capite elicit. Valitudinem tuetur. Dolores finit. Appetentiam mouet. Concoctionem adiuuat, in embammata additum. Strumas cum pice discutit. Vitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, vt aiunt, motum torretur. Non est huius arboris radix gingiber, vt aliqui existimauere, sicuti paulo post ostendemus. Namq; piperis radix costo similis est, gustum calfaciens, eiq; hygræ cognomentum est. Hæc lienem reprimit, cum aceto illita aut pota. Caput etiam purgat, manducata cum vua taminia quam staphidem agriam vocant.

piper cū vua passa manducatū pituitā a capite elicit.

De Gingiberi. CAP. CLXXVII.

g Ingiberis sui generis plāta est, in troglodytica Arabia magna ex parte nascens. Qua virente ad multa, perinde ad quæ nos ruta, vtuntur. Et primis potibus & edulijs ammiscent. Huius radices cyperi modo paruæ sunt, candicātes, & odoratæ, atq; piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, q̄ celeriter cariem sentiant. Fictilibus in italiā asportātur. Gingiberis cibo cōueniens est. Et cū condimento assumitur. Excalfactoriam vim & excoquentem habet. Aluum leniter emollit. Stomacho vtile est. Efficax aduersus ea quæ oculis caliginem offundunt. In antidota addi solet. In totum piperi viribus nō dissimile.

De hydropipere. CAP. CLXXVIII.

h Ydropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut pigro lapsu repunt. Caulem ædit anguloſum, prædurum, multis alis concauum, folia mentæ, maiora, molliora, candidioraq;, gustu piperis, acri, citra tamen illam odoris gratiam. Fructum acrem in surculis paruis, prope folia racematim cohærētem. Folia cum semine illita tumores veteresq; duricias discutiūt. Sugillata delēt. Quæ postq̄ inaruerūt, tusa pro pipere in obsonijs ammiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

De Ptarmica. CAP. CLXXIX.

p Tarmica frutex est, surculos habens paruos, multos, & rotūdos, abrotono non dissimiles, & circa eos folia oleæ, lōga, & in cacumine capitulū vti anthemidis, paruū, rotundū. Quod suo acri odore sternutamētum excitat. Vnde nomē accœpit. Folia cū

floribus illita sugillationes rapiunt. Flores sternumenta efficacissime mouent. Nascitur in montibus & petrosis.

De Radicula seu lanaria hærba. CAP. CLXXX.

f Truthium ab aliquibus Cerdon, ab alijs Catharsis, ab alijs Struthocamelus, a quibusdã chamærrhyton, a magis Calyrhyton, a Latinis lanaria hærba aut radicula appellatur. Nota est hærba, qua purgãdis lanis vtuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris. Vrinam ciet. Prodest tussi, quam iecur excitauit, & orthopnœæ ex melle sumpta cochlearis mẽsura. Aluũ soluit. Eadem cũ panace & capparis radice, calculos frãgit, & cum vrina exturbat. Duriciem lienis absumit. Menses impositа trahit. Partus enecat. Cum polẽta autem & aceto illita, lepras tollit. Tubercula discutit, cũ farina hordeacea & vino decocta. Miscetur & malachmatis & colyrijs claritatis causa. Sternutamenta mouet. Per os purgat, trita cũmelle & naribus infusa.

De Cyclamino. CAP. CLXXXI.

c Yclaminus a quibusdã Cysanthemon, ab alijs Cyssophyllon, ab alijs Chelonion, alijs ictyopheron, ab alijs Silene, a Zoroastre Triphalites, ab Osthane Aspho, a Magis Miaspho, Aegyptijs Thesce, a Romanis rapũ terræ aut terræ vmbilicus vocatur. Folia habet hæderæ, purpurea, varia, in quibus susq; deq; albi cãt maculæ, caule nudo, quaternos digitos æquãte, floribus in eo purpureis, rosarum effigie, radice nigra & aliquantum lata, vt rapum videri possit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam aquamq; detrahit. Mẽses potu apposituve ciet. Tradunt, si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Partũ appensa accelerat. Contra venena præsertim leporis marini, ex vino bibitur. Illita cõtra serpentium ictus remedio est. Radix immissa vino inebriat. Regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis vestibus contectum, loco calido, & perfrictionibus tuto, recumbere, quo facilius exudet. Eiecti autem sudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandum caput, naribus infunditur. Ad deijcienda quoq; alui excrementa, in vellere sedi subijcitur. Illito vmbilico & imo ventre coxarum tenus, aluum emollit. Sed abortum efficit. Suffusionibus, & retusæ oculorum aciei, oblitus cum melle succus prodest. Medicamentis abortum inferentibus, ammiscetur. Succus cũ aceto illitus, prociduã sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem purgat. Eruptiones papularum reprimit. Vulneribus ex aceto aut melle medetur. Lienem absumit. Vitia cutis in facie, & alopecias emendat. Eius decocto

luxata, podagras, & capitis vlcuſcula, pernioneſq; foueri congruum eſt. Ipſaq; in oleo vetere feruefacta, illito oleo, vlcera ad cicatricẽ perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdũ tyrrhenicæ cæræ momẽto, vt ſtigmẽti craſſitudinẽ vnguẽ tum cõtrahat, cum primis vtile pernionibus. Radix ſcyllæ modo cõciſa reponitur. Narrant ad amatoria aſſumi contuſam, & in paſtillos diuiſam. Naſcitur in vmbroſis, maxime ſub arboribus.

De Altera Ciclamino. CAP. CLXXXII.

e Et altera Cyclaminus, quam Ciſſanthemon, aut Ciſſophyllon vocant, minoribus q̃ hedera folijs, geniculatis caulibus, craſſiſq;, circa vicinas arbores caprioloru̇m modo ſevoluẽtibus, flore cãdido, odorato, acinis hederæ mollibus, lenti guſtus, aliquantulum acris, radice ſuperuacua. Naſcitur in aſperis. Huius acini, drachmæ vnius pondere poti cum vini albi cyathis duobus triginta diebus, lienem per vrinam & aluum abſumunt. Ad orthopnœam bibitur. Reliquias a partu purgat.

De Dracunculo. CAP. CLXXXIII.

d Raguntium magnũ aliqui Aron, alij Iſaron, alij Iaron, alij Geracicon, alij Biaron, alij Armiagrion, alij Cyperida vocant. In vmbroſis ſepibus gignitur. Caulem habet rectum, læuem, duum cubitorum, baculi craſſitudine, verſicoloribus draconũ maculis, purpureis tamen euincentibus. Folia rumicis, inflexa. Fructũ ſummo caule facit, racemoſum, coloris primum cineracei, mox per maturitatem in crocum & purpuram vergentis, radicem prægrandem, rotundam, candidam, cortice tenui veſtitam. Colligitur, & dum matureſcit ſuccus exprimitur, ſiccaturq; in vmbra. Radix quoq; meſſibus effoditur. Elotaq; particulatim cõciditur, & funiculo tranſfixa ſiccatur in vmbra. Cum diluta potione crudam coctamve, cum melle delingi prodeſt, contra orthopnœas, rupta, cõuulſa, tuſſim, & deſtillationes. Pota cum vino venerem ſtimulat. Vlcera quæ cacoethe vocantur, atq; phagedænica expurgat, Præſertim cum vite alba. Ex ea & melle collyria ad fiſtulas et partus euocãdos cõponũtur. Ad vitiligines cũ melle, efficaciter illinitur. Polipos & carcinomata abſumit. Succus ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, caliginem, albugineſq; effectum præbet. Herbæ radiciſq; odor, teneros cõceptus abortu vitiat. Item ſi triginta grana eius in poſca bibantur. Sunt qui eius ſuccum cum oleo, aurium doloribus infudere. Quinetiam folia, vtpote quæ adſtringant, vulneribus recentibus impoſuere, & cocta in vino pernionibus. Qui folia manibus affricuerit, aut radicẽ exemerit poſſe a vipera feriri, inficiantur.

De Dracunculo paruo. CAP. CLXXXIIII.

d Racũculus paruus folio cõstat hederaceo, magno, cãdidis notis insigni, caule recto, bicubitali, versicolore, maculis respersо purpureis, ita vt anguẽ plane referat, baculi crassitudine. Fructus sũmo caule racematim cohæret, colore primũ felleo, & cũ ematuruit, croceo, gustu feruẽs, mordaxq;, radice rotunda, bulbosa, raphano nõ absimili, tenui obducta cortice. Nascitur in sepibus vmbrosis. Seminis succus cum oleo instillatus, aurium dolorem mitigat. Naribus etiã ex lana impositus, polipum absumit. Carcinomata illitu sistit. Triginta eius grana, si in posca bibantur, abortus inferunt. Odorem aiunt posteaq; flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. Orthopnœis, ruptis, vulsis, tussi, destillationibus, auxiliatur. Humores pectoris excreatu faciles reddit, siue cocta tostaq; cum melle, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur. Vrinam pellit. Venerem excitat, cum vino pota. Phagædenas vlcerum, & quæ cacoethe vocantur, trita cum melle & brionia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit. Collyria ex ipsa ad fistulas & eijciendos partus fieri solent. Qui radice suas manus perfricuerumt, a viperis feriri negantur. Illita ex aceto vitiligines emaculat. Folia recentibus vulneribus, concerptorum linteolorum vice, cõuenienter imponuntur. Decoctam in vino pernionibus appositse prodest. Caseus folijs inuolutus, a putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines cõuenit. Radix cruda cocta ve, ad sanorũ vsus, pro olere recipitur. In gymnetidibus isulis, quæ calarides vocantur, coctam radicem cum melle multo, in cõuiuijs placentarum loco offerunt. Radix messibus effoditur, lotaq; frustratim conciditur, & lino traiecta siccatur in vmbra, & ita reconditur.

De Aro. CAP. CLXXXV.

a Ron apud syros Lupha vocitatũ, aliqui Alymon, alij Thymon, alij Dracontiam, Cyprij Collocassion dicunt. Folia emitit dracunculi, sed longiora, & paucioribus distincta maculis, caulem suppurpureum, dodrantalem, pistilli specie, a quo croceum semen exit. Radice dracũculi alba, quæ decocta estur, vtpote cum minus acris sit. Folia ad esum condiuntur, & arida per se, decocta mãduntur. Radix semen & folia, dracunculi vires habent. Priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & dracunculi more reponitur. In totum ob mitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

De Arisaro. CAP. CLXXXVI.

a Risarum exigua hærbula est, cuius radix oleæ magnitudinẽ implet, longe maioris q̃ Aron acrimoniæ. Vnde illitu no-

mas fistit. Fiũt collyria ex ea ad fistulas. Illitu radicis, genitale animalis cuiuscunq; in perniciem agitur.

De Hastula regia. CAP. CLXXXVII.

h Astulã regiã græci asphodelon, alij Nartheciõ, Romani albucũ vocãt, vulgo notũ. Folijs est maioris porri, caule læui, ferẽte in cacumine florẽ, quẽ Anthericon appellãt. Radices subiacẽt oblõgæ, rotũdæ, glãdibus similes, gustu acres. Quæ excalfaciunt. Vrinas & menses epotæ ciũt. Lateris doloribus, ruptis, conuulsis & tussibus, drachmæ põdere potæ ex vino medẽtur. Ea vero vomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine commanducata. A serpente demorsis datur aptissime. Verum trium drachmarum pondere, folijs floribus & radice ex vino, morsus illinire oportet. Item vlcera sordida & depascentia. Mammarum quoq; & testiũ inflãmationes, tuberacula, furunculosq;, decoctis in fæce vini bulbis. Recentibus oculorũ inflammationibus ex polenta auxiliatur. Radicis succus adiecto vetere vino dulci myrrha & croco decoquitur, fitq; perq̃ vtile oculis medicamentum. Ad purulẽtas aureis per se, aut cũ melle vino & myrrha tritus, prodest. In contrariã aurẽ infusus, dentium dolorem mitigat. Cinis e radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitu exulceratis pernionibus & ambustis igni, cõducit. Surditati, instillatus in aurem, auxiliatur. Candidã vitiliginem lintheo antea perfrictam in sole, illita radix emendat. Semen floresq; in vino poti scolopendræ & scorpionum venenis, mirũ in modum resistunt. Aluum purgãt. Floret messibus albucum. Quare æquinoctio verno antequam semen adoleuerit demetendum. Radicẽ aiunt potam, veneris cupiditatem inhibere. Quod hærbarius Cratæuas asseuerat. Addidit q; sanare podagræ dolores, si drachmæ ponderebibatur.

De Bulbo vomitorio. CAP. CLXXXVIII.

b Vlbus quem vomitorium vocant, folia habet lentiora multo & lõgiora bulbo cibario, radicem similem, cortice magno. Ea mansa, aut decoctum eius potum, veficæ malis medetur. Vomitiones mouet.

De Bulbo cibario. CAP. CLXXXIX.

c Ibarius bulbus vulgo cognitus, a nobis estur. Stomacho & aluo vtilis ruffus, & ex aphrica delatus. Amarus vero & scylinus, stomacho aptior est, & concoctionem adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent. Excalfaciunt. Venerem stimulant. Linguam tonsillasq; exasperant. Multum alimenti præbent. Carnes creant. Inflationem pariunt. Luxatis, fractis, articulorũ doloribus effi-

caciter illinũtur. Spicula extrahunt. Gangrænas & podagras ex melle aut per seſe, hydropicorũ tumores, & canũ morſus cũ melle & piperis polline illiti cohibent. Stomachi dolores mitigãt. Furfures & vlcera quæ in capite manant, cũ toſto nitro abſtergunt. Sugillata varoſq; per ſe aut ex oui luteo, & lentigines cum melle & aceto, emẽdant. Fractis auriculis vnguibuſq;, ex polẽta medentur. Ijdem calidis cineribus torrefacti, tollũt ficus. Item cum cinere e mænarum capitibus, impoſiti. Cremati vero & cum alcyonio miſti, vitia cutis in facie, atraſq; cicatrices, in ſole illiti emaculant. Faciunt ad rupta, ſi cũ aceto cocti edãtur. Sed copioſiore eorum cibo abſtinendum. Quoniã neruos tentant. Cocti cum polenta, & ex ſuillo adipe impoſiti, tumores ac tubercula velociſſime ad ſuppurationem perducũt & rumpũt.

De Scilla. CAP. CXC.

Scilla vim acrem atq; feruentem habet. Aſſatam multo vtilio
ſ rem eſſe conſtat. Polline aut luto oblita, in clybanũ conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducens farina ſufficiẽter intoſta fuerit. Qua exempta ſi non emolleſcat, altera farina aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non aſſatur, interaneis maxime noxia eſt. Torretur itẽ in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumi etiam ſolet medium, direptis viuo tenus tunicis, quod fruſtatim conſectum coquitur, mutata ſæpius aqua, donec ipſa nec amaritudinem aut acrimoniam habeat, traiectaq; lino fruſta ſiccantur in vmbra, ita vt ne vlla quidem parte ſe contingãt. His ſcillæ ſegminibus ad oleũ, vinũ, aut acetum ſcillinũ vtimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ ſcillæ in oleo feruefacta, aut cum reſina liquefacta, imponitur. Decocta in aceto demorſis a vipera, cataplaſma eſt. Ad ſingulas aſſæ parteis adiectis octonis toſti ſalis, cochlear vnũ aut alterum damus ieiunis, ad emolliendam aluum. In potu autem & odoratis medicaminibus, quibus vrinã ciere volumus, hydropiciſq; & ſtomachicis, quibus innatat cibus, regio morbo, torminibus, in tuſſi vetere, ſuſpirioſis & cruẽta extuſſiẽtibus, tres obolos in delinctu ex melle ſumpſiſſe ſatis eſt. Coquitur cũ melle, & eſtur eorũdẽ gratia, maxime vt concoctionem adiuuet. Strigmẽta per aluum extrahit. Cocta & ſimili ſũpta modo, eoſdẽ præbet effectus. Sed cauẽdus ſcillæ vſus, his qui inteſtinũ ſentiũt vlcus. Ad penſiles verrucas & perniones, toſta efficaciter illinitur. Tritũ ſemẽ & in carica aut melle deuoratũ, aluũ emollit. Scilla in limine ianuæ ſuſpẽſa, mali medicamẽti noxã arcet.

De Pancratio. CAP. CXCI.

Pancratium quod aliqui ſcillam appellant, radice eſt magni
p bulbi, ruffo colore, aut ſuppurpureo, guſtu amaro ac feruente.

Folijs lilij,sed longioribus. Scillæ vires & præparationē habet. Eodemq; pondere in morbis efficaciter assumitur. Cui tamen mitior q̄ scillæ facultas inest. Radicis succus,cum erui farina digeritur in pastillos,qui hydropicis splenicisq; cum hydromelite,commodissime dantur.

De Cappari. CAP. CXCII.

c Apparin aliqui Cynosbaton,alij Capriam, alij Corui malū,alij Ophioscorodon,alij Phyllostaphylon,quidā Thalliam aut Petræam,alij Olophyton,alij ionitem,nōnulli Oligochloron aut Acontion,aut Hippomanes,alij Trichomanes,Magi Potera,alij Pentheron,aut cor lupi,alij aloschorodon,Romani inturim. Aphri Hærbieathon. Capparis aculeatus frutex est,qui in terra stratus magis in orbē euagatur. Spinas vt rubus habet,in hami modum aduncas. Folia mali cotoneæ,rotunda,fructum oleæ similem,qui cum dehiscens panditur,florem candidum promit. quo excusso, nonnihil glandis oblōgæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis punicorum similia ostendit. Radices lignosas spargit, grandes, numerosasq;. Tenui solo, asperisq; locis, in insulis iuxta domicilia nascitur. Caulis, & fructus,cibi gratia condiuntur. Aluum turbat. Stomacho aduersatur. Sitim gignit. Cocta tamen stomacho q̄ cruda vtilior est. Fructus drachmis duabus in vino potus,quadraginta diebus, lienem absumit. Et vrinam,cruentumq; excrementum emittit. Bibitur vtilissime in coxarum doloribus, & neruorū resolutione, item ruptis & cōuulsis. Menses ciet. Caput purgat. Dentium dolorem sedat, semen ex aceto decoctum,colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadem proficit. Vlcera omnia vetera, & sordida,& quæ occalluerunt, expurgat. Lienosis cum farina hordei illinitur. Dente demorsa dolori eius auxiliatur. Cum aceto trita,vitiligines albas absterget. Radix foliaq; intrita strumas,ac duricias discutiūt. Auriū vermiculos infusus succus enecat. Aphrica,& Marmarica Capparis,vehemēter inflāt. Apula vomitus facit. Libyca, & quæ rubro mari defertur, mirū in modū acris est. Siquidem in ore pustulas excitat,gingiuasq; osse tenus exest,quare in cibis non ab re damnatur.

De Lepidio. CAP. CXCIII.

I Epidium aliqui gingidiū vocant. Hærbula vulgo nota. Muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris & exulcerans. Qua propter ischiadicis illita, præsentissimum est auxilium, si cū helenij radice q̄arta parte horæ illinatur. Lienosis simili modo prodest. Lepras eximit. Radix appensa collo, dolore dentium liberare existimatur.

De Ranunculo. CAP. CXCIIII.

r Ranunculum aliqui syluestre Apium vocãt. Complura eius genera. Vis tamen omnibus vna, acris, & vehementer exulcerans. Nam vnum coriandri foliis constat, latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo, caule gracili, cubitum alto, radice alba, exigua, amaraq;, multis capillamentis helebori modo fibrata. Nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorũ incisuris, plerumq; in Sardonia prouenies, q̃acerrimum, quod syluestre Apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartũ huic simile, flore lacteo. Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas non sine dolore gignunt. Quare vngues scabros extricant. Scabiem eximunt. Stigmata delent. Formicantibus verrucis, & penfilibus, alopecijsq; paulisper illinuntur. Tepente decocto perniones fouentur. Sicca radix trita q; sternutamenta ciet, naribus admota. Dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

De Fremio. CAP. CXCV.

f Remium, græci Anemonem, alij Agriam, aut nigram vocãt, alij Anemonem phœnicam, alij Enemion, nonnulli Meconion, alij Tragoceros, alij terræ parinem aut Barbylam. Ostanes Berilion, Itẽ Ornios cheranion, Pythagoras Attractilida, Magi Cnicum agriam, Romani Orci tunicam. Duo fremij genera. Vnum syluestre. Alterũ in cultis nascens. Cuius multæ species. Vna phœniceum florem profert. Altera candicantem, aut lacteum, aut purpureum. Harum folia coriano similia, tenuioribus prope terrã diuisuris, caules lanuginosos, tenues, in quibus flores vt papaueris, & in medio capitula nigra, aut cærulea. Radix oleæ magnitudine, aut amplius paulo grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo maior, latioraq; folia, & duriora. Oblongius caput, flore puniceo, multis radicũ capillamẽtis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis omnium acris. Ea de causa succus naribus infusus, purgat caput. Commanducata radix pituitam trahit. Decocta in passo & illita medetur oculorum inflammationibus. Cicatrices eorumdem & hebetudines emendat. Sordida vlcera abstergit. Folia & caules, si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbẽt. Menstrua ciunt, vellere appositi. Illiti quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, argemonen nominari eupatorium putent. Quoniam a syluestri fremio, argemonen & papauer quod Rhœam appellant, de quo inter papaueris genera referemus, propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt. Verum papaueris & argemonæ color, minus puniceus

ſpectatur, & vtraq; tardius floret. Quinetiam Argemone croceum ſuccum, guſtu admodum acrem, reddit. Rhœas vero candidiorem & acrem. Inſuper fremio & rhœadi capitula ſylueſtris papaueris ſimilia inſunt, ſed in fremio ſuperne craſſiuſculum, in rhœade anguſtius. Fremij genera nec ſuccum remittunt, nec caput habent, ſed quaſi aſparagi cacumen. In aruis illa ſæpius enaſcuntur.

De Argemone CAP. CXVI.

a Argemone a Græcis Oenone vocatur, ab alijs Anthemis, alijs Homonœa, aliquibus flos campeſtris, Romanis Concordialis, aut Pergalia, alijs Lyburnia, Gallis Corona. Sylueſtri papaueri ſimilis eſt. Folia habet fremij, diuiſa, florē puniceū, caput in cauliculo papaueris rhœadis, oblongius, & ſummis partibus latū, radicem rotundā. Succū croci colore acrē, dimittit, Argema & nubeculas expurgat. Folia illitu inflammationes compeſcunt. Ea, vt hærbarius Crateuas author eſt, contuſa cum axungia ſtrumas diſcutit. Cribrata eius farina cum nitro & ſulphure ignem non experto. cōtra vitiligines efficax eſt. Eaſq; ficco linteo antea confrictas in balneis ſanat. Facit & ad ſcabiem.

De Altera Argemone. CAP. CXCVII.

a Altera eſt Argemone, quam Artemonen aliqui, alij Arſelam, aut Sarcocollam vocāt, Romani Argemoniam. Ea foliis ſylueſtri papaueri ſimilis eſt. Recens trita intercisiones impoſitu ſanat. Oculorum inflammationes mitigat. Pota cum aqua dyſentericis auxiliatur. Vulnera conglutinat. Conuulſis, & vellicatibus, impoſita medetur. Inflammationibus vtilis. Contra ſerpentium morſus cum vino bibitur.

De Anagallide. CAP. CXCVIII.

a Anagallis purpurea, quibuſdam Aeritis, aut Aegitis vocatur, alijs Sauritis, a Magis Oculi ſanguis, aut Chelidonion, Romanis Macia, Hetruſcis Maſytipos, Gallis Sapana, Dacis Cercerāphron. Anagallis communis, a quibuſdā Corchoron, alijs Halicacabon, alijs Zeliaurus, Magis Nycteritis, Aegyptijs Mecij, Romanis Aneciaton, Aphris Aſirriſœ. Duo eius genera: quæ tantū flore diſtāt. Nā quæ cæruleo flore eſt, fœmina dicitur. Mas quæ fœnico. Frutices ſunt parui in terra iacētes. Folijs in quadrāgulo caule puſillis, ſubrotūdis, ad Helxinæ folia accedētibus, ſemine rotūdo. Vtraq; mitigādi vim habet. Inflāmationē arcet. Adactos corpori

aculeos extrahit. Nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. Et naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narem injiciatur. Argema cum melle attico emendat. Retusæ oculorum aciei auxiliatur. Contra viperarum morsus, iocineris et renum vitia, ex vino bibere prodest. Tradunt eam quæ cæruleum ædit florem, procidua sedem reprimere. Quæ vero phœniceum, illitu euocare.

De Hedera. CAP. CXCIX.

h Edera aliquibus Citharon, alijs Cissaron, alijs Chrysocarpos, alijs Poetica, alijs Corymbethra, alijs Cyssion, alijs Dionysia, alijs Ithytherion, alijs Persis, alijs Cemos, alijs Asplenos, Romanis Sylua mater, alijs Hedera, Gallis Suibites. Hedera differentias multas in specie sortitur, generalissimas autem treis. Nam quædam candida est. Altera nigra. Tertia Helix. Candida fructum fert candidum. Nigra nigrum, aut croci æmulum, quam vulgus Dionysiam vocat. Helix fructum non gignit. Sed tenues habet palmites, & folia parua, angulosa, & rubra. Hedera omnis acris est, & adstringens. Neruos tentat. Flos trium digitorum carptu, facit ad dysentericos, in vino bis die potus. Ambustis cum cærato illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succus, cum irino vnguento, melle aut nitro, naribus infunditur. Et contra veteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi vtile est. Purulentis auribus, aut dolentibus cũ oleo medetur. Nigræ hederæ succus, aut epoti corymbi corpus infirmant. Mentemq; turbant largius sumpti. Acini quinq; triti, calfactiq; in punico cortice cum rosaceo, si instillẽtur a contraria aure, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in vino decocta illinuntur omnium vlcerum generi, etiam si cacoethe sint. Vitia cutis in facie & ambusta sanant, vti antea diximus decocta. Mouẽt menses triti & subditi corymbi. Ijdem poti post purgationes fœminarum, drachmæ pondere concipiendi spem adimunt. Pediculus foliorũ melle irrigatus, ac vuluæ inditus, menstrua & partus extrahit. Instillatus succus putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Lachryma hederæ psilothrũ est. Illitu pediculos enecat. Succus in aceto potus, contra phalangia prodest.

De Chelidonia. CAP. CC.

c Helidoniam magnam nonnulli Pæoniam vocant, alij Cratæam, alij Aubion, alij Glauciam, quidam Philomedion, alij Othonon, Romani Fabium, Galli Thonan, Aegyptij No-

thoth, Daci Cruſtana. Chelidonia maior, caule eſt cubitali aut altiore, ſurculoſo. Folijs ranunculi, multis, mollioribus tamẽ, & colore cæſijs, flore violæ albæ, ſecundum ſingula folia prodeunte. In ea ſuccus croci, mordax, acris, & aliquantulum ſubamarus, grauiter olens. Radix ſuperne ſingularis in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculati papaueris, tenuis, longa, in qua ſemẽ papauere maius recluditur. Succus in æreo vaſe, cum melle prunis decoctus, oculis claritatẽ adfert. Folijs, caule, radice, ſuccus exprimitur ineunte æſtate, & ſiccatus in vmbra digeritur in paſtillos Radix cum aniſo & vino albo pota medetur regio morbo, & vlceribus quæ ſerpunt. Impoſita cũ vino aut manducata, dentium dolorem ſedat. Hoc nomen ſibi videtur vendicaſſe, ꝙ aduentu hirundinum exoriatur, & diſceſſu emarceſcat. Sunt qui narrant hirundines matres excæcatis pullis adferentes hærbam viſũ reſtituere.

De Chelidonia minore. CAP. CCI.

c Helidonia minor, quam Tyrinon ſylueſtre aliqui nuncuparunt, hærbula eſt ſtolonibus conſtans, ſine caule, folijs hederæ, multo rotundioribus, & minoribus, teneris, & ſuppinguibus. Radices habet complures puſillas, in granorum tritici modum aceruatim cõgeſtas. Quarũ tres aut quattuor in longitudinẽ exeunt. Iuxta aquas naſcitur. Vis ei acris & fremij modo ſummam cutem exulcerat. Pſoras & ſcabros vngues eximit. Succus radicibus expreſſus ad purgandum caput, naribus infunditur. Decoctum eius cum melle gargarizatum vadide caput inanit. Et omnia pectoris vitia extrahit.

De Othonna. CAP. CCII.

o Thõnam aliqui maioris Chelidoniæ ſuccum eſſe aiunt. Alij ſuccum floribus corniculati papaueris expreſſum. Alij permiſtos cæruleæ Anagalidis, Hyoſcyami & papaueris ſuccos, eſſe contendunt. Alij Troglodyticæ hærbæ ſuccum, quæ Othõna vocatur. Naſciꝙ eam in eo Arabiæ tractu qui ad Aegyptum ſpectat. Othonna ſimilis Erucæ, perforatis crebro folijs & veluti a tinea derofis, ſquallore obſitis, paucis. Flore croci, latifolio. Quare quidã fremij ſpeciem eſſe putauerunt. Extractus ſuccus oculorum medicamentis adijcitur, vbi expurgare eſt opus. Mordet enim & abſtergit omnẽ caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quẽdam ex hærba emanare, qui elotus ſemotis calculis, in paſtillos ad eadem digeritur. Aliqui tamẽ affirmant, lapidem eſſe Aegyptium, in Thebaide naſcentem, exigua magnitudine, candido colore, guſtu cum feruore quodam & adſtrictione, mordaci.

De Auricula muris. CAP. CCIII.

yosota alij Myoton, alij Anthilion, alij Alsinen, nõnulli
m Myorthochon, alij Myrtosplenon, Latini muris auriculam vocant, Aphri Labatholabat. Nomen ideo accœpit ꝙ musculorũ aures folijs imitetur. Lucos & sabulosa loca amat, ideo Alsine dicta est. Ea Helxinæ similis, sed humilior, ac folijs minor. Vim refrigeratoriam habet. Oculorum inflammationibus conuenienter expolenta illinitur. Succus eius aurium doloribus instillatur. In totum eadem potest quæ Helxine.

De altera auricula muris. CAP. CCIIII.

Vris auricula quã Myosotida vocant. Hærba est caulibus
m pluribus ab vna radice, aliquatenus rubentibus, concauis ab imo. Folijs angustis, oblongis, dorso acuto, nigricãtibus, per interualla assidue geminatis, atq; in mucronem definentibus, & tenuibus cauliculis ex alarũ sinu prodeuntibus, flore cæruleo. Radix digitali crassitudine, multis capillamẽtis fibrata. In summa scolopendrio similis, sed breuior, minor. Radix illita ægilopia sanat. Sunt qui Helxinen, muris auriculam vocitent.

De Glasto satiuo. CAP. CCV.

Satis satiua aliquibus Augion, Magis Arusion, Romanis
i gluta aut glastum dicitur. Glastum quo infectores lanarũ vtũtur, folium habet plantagini simile, verũ pinguius nigriusq; Cuius caulis duum cubitorũ altitudinẽ excedit. Illita folia tumores omneis discutiũt. Cruenta vulnera glutinant. Sanguinis profluuia sistunt. Ignem sacrum, phagedænas, putrescentia vlcera & quæ serpũt sanant.

De Syluestri glasto. CAP. CCVI.

ylueſtre glaſtum ſatiuo ſimile eſt. Folia fert maiora, lactuca-
ſ ceis proxima, caules prætenues, multifidos, rubicantes. In quorum cacumine folliculi dependent, quãdam linguarum effigiem referẽtes, in quibus semẽ. Flore tenui, luteo. Eadem quæ & supradicta præstat. Potu & illitu lienosis auxiliatur. Sed sciẽdum est, ne tradita errorem pariant, satiuum glastum, luteum florem, tenuiores multifidosq; ramulos, proferre. In cacumine autem folliculos linguæ speciem repræsentantes in quibus semen continetur, melanthio simile, caulemq; supra binum cubitorũ altitudinem attoli. Syluestre vero nigriora ferre folia, caulem minorem sed crassiorem. Florem purpureum, aut cæruleum, fructum cruciformem, asperum, in quo semen, foliis exilibus quinquepertito diuisum.

De Telephio. CAP. CCVII.

Elephium aliqui ſylueſtre ſemperuiuum, alij portulacam ſylueſtrem appellant, Romani illecebram, Aegyptij Anoth, Aphri Tirtopurin. Hærba portulacæ ſimilis et caule et foliis habens geminas alas, ſingulis foliorum geniculis inhærentes, a quibus rami ſeni ſepteni ve fruticãt, a radice referti cæruleis folijs, craſſis, lentis, carnoſis. Flore luteo, aut candido. Naſcitur, in cultis & maxime inter vites. Tempore verno folia ſenis horis illita albam vitiliginem ſanant. Sed poſtea hordeacea farina illini debet. Perunctam etiam in ſole vitiliginem tollunt. Sed vbi inaruerunt abſterguntur

***

Pedacij Dioſcoridis Anazarbei De medicinali materia ſecundi Libri

FINIS

DE MEDICINALI MATERIA PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER TERTIVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

VPerioribus chariſſime Ari commentarijs, trãdimus de aromatibus, vnguẽtis, oleis, arboribus, & prodeuntibus ex eis fructibus et lachrymis. S Item de animalibus, frumẽtis, oleribus, & hærbis acrimonia prædítis. In hoc autem tertio de radicibus, ſuccis, ſeminibus, hærbis quæ & vernacula conſuetudine vſurpantur; quæq; pluribus ſcatent remedijs, diſſeremus.

De Agãrico. CAP. I

a Garicũ radix fertur laſerpitio ſimilis, ſed facie ſũma ſolutior & fungoſa tota. Duo eius genera. Fœmina rectis venarum diſcurſibus conſtat. Mas rotundus eſt & vndiq; compactior. Vtriq; guſtus in initio dulcis, mox in amaritudinẽ tranſit Sarmaticæ in aquifolia prouenit. Sunt qui radicẽ eſſe plantæ affirmẽt. Alij vt fungos naſci in arborum caudicibus, quadã putredine. Gignitur in Gallatia Aſiæ cõtermina, & Cilicia in cedris. Sed friabile & infirmũ. Adſtringendi calfaciendiq; naturã habet. Contra tormina, & cruditates, rupta, præcipitationeſq; efficax. Datur duobus obolis in vino mulſo, febrim nõ ſentientibus. Febriculoſis vero in aqua mulſa. Arquatis quoq;, ſuſpiriioſis, iocineris renũq; vitio laborantibus, dyſentericis. Itẽ ſi vrina ægre reddatur, ſi vuluæ ſtrãgulatus vrgeat, ſi pallor mẽbra decoloret, drachma vna dari ſolet. Si tabes infeſtat, ex paſſo. Si lien negociũ exhibet, ex aceto mulſo. Si diſſolutio ſtomachi eſt, ita vt cibi tenax non ſit, manditur, & ſine vlla humoris ſorbitione deuoratur. Simili modo accide ructantibus propinatur. Sanguinis reiectiones ſiſtit, tribus obolis ex aqua ſumptum. Facit ad coxendicum & articulorum dolores, & comitiales morbos, ſi cũ aceto mulſo, pari pondere aſſumatur. Mẽſes ciet. Fœminis, quas inflatio vuluæ vexat, vtiliter æquali modo datur. Rigores ſoluit datũ ante febriũ ſignificationes. Aluũ purgat drachma vna aut altera, ſi cũ aqua mulſa bibatur. Venenorũ ãtidotũ eſt drachmæ inſtar, cũ diluta potione ſumptũ. Si ſerpẽtes ictũ vibrarũt, morſũq; ſubfrixerũt, tribus obolis ex vino potũ, mire auxiliatur. In ſũma iternis omnibus vitijs cõuenit, pro viribus et ætate datũ

nunc ex aqua, nunc ex vino, ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsa.

De Rapontico. CAP. II.

Ha aliqui Rheū, aliqui Rhiā, Latini Rapōticū vocāt. Pro-
r uenit in ijs quæ supra bosphorū sunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra Centaurio magno similis, sed minor & ruffior, fungosa, aliquantū leuis, sine odore. Optimū habetur quod teredines nō sensit, si gustatu cū remissa adstrictione lentescat, manducatumq; colorē reddat pallidū, aut ad crocū inclinantē. Id epotū facit ad inflationes, stomachi imbecillitatē, & omne genus dolores, ad cōuulsa, lienosos, hepaticos, tormina, ad renū vesicæ & pectoris vitia, aduersus intēta præcordia, & vuluæ mala, coxendicum dolores, sanguinis excreationes, suspiria, singultus, dysenterias, & cœliacorū affectus, contra febriū circuitus, & venenatorū morsus. Datur in singulis valetudinibus eodē quo agaricū pōdere, & cū eisdē liquoribus. si febri careāt, in mulso, sin aliter ex aqua mulsa. si tabē experiūtur, ex passo. si lienis exercet, in aceto mulso. Si dissolutio est stomachi, id est cū cibi tenax non est, māditur, & sine sorbitione vlla deuoratur. Liuētia lichenasq; tollit, cū aceto illitū. Inflāmationes omneis veteres ex aqua oblitū dissipat. Summa eius vis adstringens cum aliquanto calore.

Dat Rapōnici pōdere eodē q° Agarici

De Gentiana. CAP. III.

Entianā aliqui cētauriā radicē, alij Aloē gallicā, alij Narcē,
g alij Chironion, Dardani aloitin, Romani genus aut Cicēdiam, alij Ciminalē vocāt. Huius inuētio prima assignatur Gētidi Illyriorū regi, a quo cognomētū habuit. Folijs proxime radicē, iuglādi plātaginive similibus, subrubris, a medio caule præserti iuxta cacumē paulū dissectis, caule cauo, & inani, digiti crassitudine, geniculato, & ex iteruallis maioribus foliato, binū sæpe cubitorū. Semine in calycibus lato, leui paleaceo, satis ad sphōdilij semē accedēte. Radice longæ Aristolochiæ, crassa, amara. Nascitur in sublimibus montium iugis, vmbrosis locis, aquosisq;. Vis radicis excalfactoria, & adstringens. Contra morsus serpentiū, duabus drachmis cū pipere ruta & vino pota, auxiliatur. Extracti succi drachma, laterū doloribus, & ex sublimi deuolutis, ruptis, & conuulsis, prodest. Hepaticis & stomachicis, pota cum aqua subuenit. Radix collyrij modo subdita, partus eijcit. Impositā vt lycium, vulneraria est, & vlcerum cuniculatim depascentiū medela. Succus præcipue eodē effectu prodest. Oculis inflāmatione laborātibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus imiscetur. Radix vitiliginē absterget. Succi extrahēdi ratio hæc est. Contusa radix quinq; diebus aqua maceratur. Postea in eadem tantisper

decoquitur, dum extent radices. Et vbi refrixit aqua, lintheo excolatur. Mox discoquitur, dum mellis crassitudo fiat. Fictilique reconditur.

De Aristolochia rotunda. CAP. IIII.

a Aristolochia rotunda nomen ex eo sibi adoptauit, q̃ existime tur optime puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur.

Vna quæ fœmina vocatur, foliis hederaceis, præstãti odore, cum acrimonia, mollibus, subrotundis, multis ab vna radice germinibus, prælongisque palmitibus, flore candido tanquam pileolo, rubro, grauiter olente.

De Aristolochia longa. CAP. V.

a Aristolochia longa, mascula appellatur, nõnullis dactylitis, alijs Melocarpos, alijs Teuxinon, Latine Aristolochia, longiore q̃ rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus, flore purpureo, grauiter olente, qui marcescens in pyri similitudinem conformatur. Tuberibus radicum rotundis, vt rapum. Longæ vero radix digiti crassitudinem, & palmi longitudinem implet. Nonnunq̃ paulo grandius adolescit. Ambæ colore intus buxeo, gustu amaro, & graui. Est etiamnum tertia lõga, quæ clematitis vocatur, ramulos habens tenues, refertos foliis subrotundis, minori semperuiuo similibus, flores rutæ, pleniores, radices longiores, tenues, crasso cortice odoratoque vestitas, vnguẽtornm spissamentis conuenientes. Rotunda cæteris veneni resistit. Longa vero aduersus angues & venena, drachmæ pondere ex vino bibitur & illinitur. Pota cũ pipere & myrrha menses, partus, & omnia vuluarum onera eijcit. Eadem efficit subdita in pesso. Rotunda ad eadem pollet. Insuper singultibus, suspirijs, rigoribus, lieni, conuulsis, laterum doloribus, pota cum aqua singulariter auxiliatur. Aculeos & spicula extrahit. Ossium squammas illitu adimit. Vlcera putrida exest, & sordida expurgat. Caua cum iri & melle explet. Gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadẽ pollere creditur. Viribus tamen inferior est. Appellatur a quibusdam Ararisa & melecaprum, ephestios, lestitis, pyxionix, dardanion, iontitis, Gallis theximon, Aegyptijs Sophoeph, Siculis Chamæmelon. Italis malum terræ. Dacis Absinthium rusticum. Nascitur in montibus & calidis locis aut campestribus & petrosis. Ad grauem febrim efficax est. Si nidore subditis carbonibus febricitans suffiatur, febris leuabitur. Vulnera impositu sanat. Carcinomatis narium, cum cypiro & dracunculi semine & melle prodest. Rigoribus medetur, cocta in oleo aut adipe suillo, illitaque.

De Dulci radice. CAP. VI.

g Lycyrrhisam aliqui Pontică, alij Glyceraton, quidam Symphyton, alij Leonticam, alij Glycyphyton, aliqui Scythion, alij Adipson, alij Sylithram, alij Lybiestason, alij Omœnomœon, alij Peenthaomœon, Latini dulcẽ radicẽ appellauere. Plurima gignitur in Cappadocia & ponto. Fruticosa est, ramis binũ cubitorum altitudine assurgentibus, folijs lentisci, densis, pinguibus, tactuq; gummosis, flore hyacinthi, fructu pilularum plãtani magnitudinis, asperiore, qui siliquas lentium modo habet, ruffas & paruas, radicibus longis, vt gentianæ coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quæ densantur in succũ lytij exemplo. Is in arteriæ scabricia efficax habetur. Verum oportet vt liguæ subditus eliquescat. Aestuãti stomacho, thoraci, ac iocineri conuenit. Sanat vesicæ scabiem & renum dolores cum passo potus. Idem eliquatus sitim sedat. Vulneribus illitus accõmodatur. Cõmanducatus stomacho prodest. Recẽtis radicis decoctũ ad eadem conuenit. Eiusdem farina pterygijs commodissime inspargitur.

De Centaurio magno. CAP. VII.

c Entaurium magnum aliqui Narcen vocant, alij Limnesion, alij Maronem, alij Plectroniam, alij Chironiam, alij Linnestin. Magi Herculis sanguinem, Romani fel terræ. Folia habet iuglandis, oblonga, viridi brassicarum colore, serrata in ambitu, caulẽ ceu rumicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu Papauerum, in rotunditate oblonga, flos cæruleus, semẽ Cnico simile, floccis quibusdam inuolutũ. Radix crassa, grauis, solida, tripedalis, succo prægnans, cum adstrictione aliqua & dulcedine acris, & rubescẽs. Amat solum pingue & apricũ, ac syluas & colles. Copiosissima est in Lycia & Peloponneso, in Arcadia, Helide & Messenia, pluribusq; locis circa Pholoen, Lyciam & Smyrnam. Radix cõuenit ruptis, cõuulsis, pleuriticis, halitus difficultati, veteri tussi. Sanguinẽ expuentibus, drachmis duabus trita datur, si febris sit, in aqua, cæteris in vino. Itẽ ad tormina & vuluæ dolores. Ramẽta eius in collyrij formã vuluæ subdita, mẽses atq; partus extrahũt. Succus eadẽ præstat. Vulneribus prodest. Nam recens tusa, aut arida ante madefacta, ea glutinat & coniũgit. Carnes coalescũt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succũ exprimunt, quo pro lytio vtuntur. Panacia appellata est, quoniam omnia mitiget vitia, quæ inflammationem minantur, plurimisq; scateat remedijs. Pulsationes vulnerum, vrinæ stillicidia, calculosorum cruciatus, clystere immissa sedat. Legitur matutinis sole ad ortum spectante, hora diei pura cum omnia cõplentur.

De Centaurio minore. CAP. VIII.

Centaurium minus aliqui Limneſion, alij Elleboriten, alij Amaranton, Magi herculis ſanguinem, Latini febrifugam, alij Auram, multi radicē, Daci Tulbellam appellant. Limneſion aliqui vocauere, quoniam rigua amet loca. Hærba origani aut hyperici ſimilis, caule anguloſo, palmum excedente, flore lychnidis, e puniceo in purpuram vergente, folijs rutæ prælongis & paruis, fructu tritico ſimili, radice puſilla, læui, & ſuperuacua, quæ guſtanti amaritudinem adfert. Hærba recens tuſa, ſuo illitu vulnera conglutinat. Vetera vlcera purgat & cicatrice obducit. Bilem craſſoſq; humores per aluū exigit, ſi decocta deuoretur. Ius decocti iſchiadicis conuenientiſſime infunditur. Trahit enim ſanguinem & dolorem leuat. Succus oculorum medicamentis perq̄ vtilis. Siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. In vellere appoſitus, menſes & partus extrahit. Epotus peculiariter neruorum vitijs ſuccurrit. Legitur ſemine prægnans, & diebus quinq; madefacta, decoquitur donec ſuperemineat aquæ. Mox vbi refrixit lintheolo exprimitur. Et eiecta hærba, iterum decoquitur, vſq; dum mellis craſſitudinem habeat. Nonnulli eam recentē grauidamq; contundunt, atq; ſuccum fictili non picato exprimunt, & in ſole lignea rude aſſidue mouentes, inſpiſſant. Quod ſi quid concretū faucibus vaſis adhæreſcat, deradunt, reliquoq; humori permiſcent. Noctu diligenter operiunt. Namq; ros nocturnus, liquores coaleſcere non ſinit. Quæ autem ſiccis radicibus aut hærbis liquamēta exprimuntur, decocta vt in Gentianæ mentione retulimus, præparantur. Sed quæ ex corticibus humidis, aut contuſis hærbis factitantur, in ſole, vti ante dictum eſt, coguntur. Sic e Tapſia, ſic e Mandragora, reliquiſq; ſimilibus ſuccus, ſic ex acerbis vuis melligo elicitur. Lycium tamen & abſinthium, hypociſtis & conſimilia, decocta eo quo diximus modo coguntur.

De Chamæleone albo. CAP. IX.

Chamæleo albus quibuſdā Chryſiſceptron, alijs Ixia, Romanis cardus varinꝰ, Aegyptijs Ephear dicitur, alijs Ephthoſechin. Ixiam ideo aliqui vocauere, q̄ quibuſdā in locis viſcum circa radicem inueniatur. Quo pro maſtichæ vtuntur mulieres. Folia habet ſylibo aut carduo ſimilia, aſperiora, acutiora, nigroq; chamæleone validiora. Caulem non promit. Verū ex medio ſpinas Echini marini, aut Cinnaræ modo, erigit. Flores purpureos veluti papporum lanugines emittit. Semen Cnici ſimile. Radicē in lætis collibus craſſam, in montoſis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcē. Quæ pota acetabuli menſura, latas

interaneorum tineas pellit. Bibitur autem in vino austero cum Origani feruefacti succo. Hydropicis commodissime drachma in vino datur. Etenim eos extenuat. Contra difficultatem vrinæ decoctum propinatur. Hausta in vino serpentium venenis resistit. Occidit canes & sues. Mures item necat subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

De Chamæleone nigro. CAP. X.

c Hamæleo niger quem Pancarpon aliqui, alij Vlophonon, alij Ixiam, alij Cynomazon, alij Ocimoides, alij Cnidion coccon, alij Cynoxyllon, Latini Carduum nigrum aut vernilaginẽ, Aegyptij Sobel vocant, foliis scolymo similis esset, nisi minora, tenuioraq; ac rubro distincta viderentur. Caulem emittit dodrãtalem, crassitudine digitali, subrubrum & in vmbella flores spinosos, tenues, hyacinthi æmulos, versicolores, radice crassa, nigra, densa, interdum exesa, quæ dissecta flauescit, & commanducata mordet. Prouenit in cãpestribus siccis, & cliuosis tractibus, & maritimis. Radix trita addito attramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigit. Eadem cum sibi sulphur & bitumen asciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines absterget. Decoctum collutione dentium dolorem mitigat. Cũ pari pipere & cæra oblita radix, dolẽti denti auxiliatur. Radice concisa & in aceto decocta dẽtes fouentur. Eos quoq; frangit, si scriptorio stylo feruẽs admoueatur. Vitia cutis in facie, vitiliginesq; cum sulphure emendat. Erodentibus medicamentis ammiscetur. Phagedænas, tetraq; vlcera illitu sanat. Quare Chamæleo vocetur, a varietate foliorum euenit. Mutant enim cum terra colorem. hic viridia, illic albicantia, aliubi cærulea, nonnusq̃ rubra inueniuntur.

De Crocodilio. CAP. XI.

Rocodilion chamæleontis nigri figuram habet. Nascitur in
c syluosis, radice longa, læui, aliquantũ lata, odore vt nasturcij acuto. Feruefacta in aqua & pota radix, sanguinem copiosum per nareis pellit. Datur lienosis, eos euidenter adiuuans. Semen eirotundum inest, duplex vti scutum. Quod suapte vi vrinam ciet.

De Labro veneris seu dipsaco. CAP. XII.

Ipsacum aliqui Crocodilion vocant, alij Chamæleonem, alij
d Onocandion, alij Veneris Lauacrum, Romani labrum veneris, alij carduum veneris, Aegyptij Seseneor, alij Chir, alij Meleta, Daci Sciaram. Aculeatarum generis est. Caulem habet altũ, spinis horridum, folia lactucæ, aculeata, prælonga, bullas intus & extra spinosas in dorsi medio, binis foliis geniculatim caulem amplectentibus, concauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur, vnde

dipsaci quasi sitientis nomen traxit. In cacumine caulis, singula furcu-
lis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quæ arefacta cãdida spe-
ctantur, disectaq; medullatenus, vermiculos ostẽdunt. Sanat rimas se-
dis fistulasq;, si tusa & decocta in vino radix, vsq; dum sit crassitudo cæ
ræ, immitatur. Medicamentum ærea pixide recondendum. Aiunt for-
micationibus verrucisq; pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulo-
rum in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, produntur quarta-
nis febribus remedio esse.

De Spina alba. CAP. XIII.

Spina alba quam Agriocinnaram, alij Donacitin, alij Erysi-
s sceptrum vocant, Romani Spinam albam, aut Regiam, alij
Cardum Ramptariũ. Nascitur in montibus & syluosis. Fo-
lia albi Chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquãtum hispida,
& aculeata, caulem supra bina cubita altum, digiti magni aut pollicis
crassitudine, albicantem, intus cauum. In cacumine capitulum inest spi
nosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblõgum. Flores purpu-
rei, in quibus semen ceu Cnicum, sed rotũdius. Huius radix pota, cœ-
liacis, stomachicis, & ijs qui cruenta extussiũt, efficax est. Vrinam cit.
Tumoribus illinitur. Decocto eius dentes in dolore collui prodest.
Epotum semen conuulsis infantibus, & a serpente demorsis auxilia-
tur. Gestatum pro amuleto serpentes abigere traditur.

De Spina arabica. CAP. XIIII.

Rabicæ spinæ quæ Acanthis aliquibus dicitur, naturam al-
a bæ spinæ similem esse constat. Ipsa siquidem stringit. Ad
sanguinis reiectiones, mensium abundantiam, cæterasq; flu-
ctiones radix etiamnum valet. Prouenit in asperis.

De Carduo. CAP. XV.

Arduus græce Scolymos, alias Pheruſa, alias Pyracãtha no
c minatur, in Aegypto Cnus. Folia Chamæleonis habet, aut
albæ spinæ, nigriora, & crassiora. Caulẽ longum ædit, folio-
sum, capite spinoso. Radice nigra & crassa, quæ illita graueolentiam
alarum totiusq; corporis emendat. Item si decocta in vino bibatur.
Copiosam autẽ vrinam fœtidamq; expellit. Hærba cum recens tene-
rescit, in olera asparagi modo transit.

De Poterio. CAP. XVI.

Oterium aliqui Phrynion, Iones Neurada, aliqui Acido-
p ton vocãt. Large fruticat, cortice obductum tenui, spinis hor-
ridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, te-
nuibus, tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis, flore exiguo,
cãdidi coloris. Seminis nulli vsus, sed gustu acuto & odorato. Nasci-

tur in aquosis & collibus. Radices demittit binum ternumve cubitorum neruosas, & firmas. Quæ proxime terram recisæ dant succum gũmi similem. Tusæ præcisis neruis & vulneribus glutinandis illinitur. Decoctum quoq; eius neruorum affectibus prodest.

De Acanthio. CAP. XVII.

a Canthium albæ spinæ simile, foliis aculeatis per extremitates, & lanugine araneosa obductis, quæ collecta & in vnum aceruata bombicis effigiem præbent. Folia vel radices ad remedia opistothoni bibuntur.

De Acantha. CAP. XVIII.

a Cantham aut Hærpacantham, quidam Melamphyllon, Romani Pederotam, aliqui Topiariam, alij Mamolariã, quidam Græpulam vocãt. Nascitur in hortis, petrosis & riguis. Folia habet multo lactucaceis latiora, & longiora, Erucæ diuisura nigricantia, pinguia, læuia. Caulẽ binum cubitorum digitali crassitudine, læuem prope verticem ex interuallis circũdatũ foliolis paniculas oblõgas referẽtibus, hyacinthi similibus. E quibus flos prodit albus, semen oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis. Quæ vstis igni & luxatis artubus illitæ subueniunt. Potæ vrinam ciunt, sed aluũ cohibent. Ruptis, cõuulsis, tabem sentientibus, mire prosunt.

De Syluestri spina. CAP. XIX.

e Et syluestris spina carduo similis, aculeata, breuior q̃ quæ in hortis satisq; proueniat. Cuius radix ad eadem ad quæ superior pollet.

De Anonide. CAP. XX.

a Nonis quam aliqui Onotida appellant, ramos habet frutícosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, foliis lenticulæ, pusillis ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Muria conditur anteq̃ spinosa fiat. Cibis gratissima. Rami acutioribus spinis & veluti durioribus aculeis horrent. Radicem mittit candidam. Quæ excalfacit & extenuat. Huius cortex ex vino potus vrinam ciet. Calculos cõminuit. Margines vlcerum erodit. Radix cum decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. Decoctũ eius potu hæmorrhoidas sanare creditur.

De Leucacantha. CAP. XXI.

l Eucacanthã quidã Polygonaton, alij Phyllon, alij Ischiada vocant, Romani Spinam albam. Radice cyperi valida & amara. Quæ manducata dolorem dẽtium sedat. Veteri la-

terum dolori, atq; ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex vino poto. Eadem ruptis & cõuulsis medetur. Radicis epotus succus eosdem præbet effectus.

De Tragacantha. CAP. XXII.

Tragacanthæ radix lata & lignosa summo cespite nititur, surculos humiles, robustos, latissime fundens, in quibus minuta folia nonnunq; tenuia exoriuntur. Quæ sub se spinas albas, rectas & firmas oculunt. Est etiamnũ Tragacantha lachryma quæ, vulnerata radice manans, concreuit. Præstat pellucens, gracilis, syncæra & subdulcis. Cutis spiracula vt gũmi obstruit. Huius increbuit vsus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas voces, cæterasq; destillationes, cũ melle in delinctu. Subdita quoq; liguæ liquescit. In passo madefacta drachmæ pondere bibitur, contra renum dolorem, & vesicæ rosiones, mixto cornu cerui vsto & eloto, aut scissi aluminis momento.

De Eryngio. CAP. XXIII.

Ryngion aliqui Eryngen, alij Caryon, alij Gorginion, alij hernion, alij origanũ, chlounion, alij Myracãthon, alij Moly, Aegyptij Crobyson, Magi Siserton, Romani capitulũ martis, Daci Sicupnoex. Hispani Centumcapita, Aphri Cherdam, alij Oriam Chloem, alij Chida appellant. Aculeatarum generis est. Cuius folia in principio, sale condita, in cibos recipiuntur. Lata autẽ sunt & extremo ambitu aspera, gustu aromatica, quæ cum adolescunt per multas caulium prominentias spinose inhorrescunt. In quorum summitatibus globosa capitula, durarum acutissimarumq; spinarum ambitu stellatim circumuallantur, quorũ colos alias viridis, alias albus, interdum cæruleus inuenitur Radix oblonga, lata, foris nigra, interne candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & campestribus. Vim habet calfactoriam. Pota mẽses & vrinas pellit. Tormina inflationesq; discutit. Contra iocinerum vitia, serpentiũ morsus, & hausta venena, cum vino prodest. Bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma vna. Appensa illitave tubercula discutere proditur. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis & comitialibus medetur.

De Aloe. CAP. XXIIII.

Aloe aliquibus Amphibion, alijs Herminion, alijs Eryngion, alijs Tragoceros, Romanis Aloa, Barbaris Aloe dicitur. Cuius folium scyllæ similitudinem habet, crassum, pingue, latum, rotundum, retrorsus pandum. Folia vtrinq; gerit, ex obliquis spinosa, rariuscule striata, breuia. Caulis emittitur non dissimilis

antherico. Flos albus. Fructus haſtulæ regiæ cognatus. Graui tota eſt odore, & guſtu amariſſima. Radice vna ceu palo in terram depacta. Plurima præpinguiſq; in India gignitur, ex qua coactus ſuccus adfertur. Naſcitur etiam in Aſia & Arabia, in inſulis quibuſdam & maritimis vt in Andro, minime ſucco extrahendo idonea, ſed ad glutinanda vulnera ſane q̄ vtilis, ſi detrita illinatur. Duo ſucci genera. Quoddā harenoſum, quod fidens craſſamentum puriſſimæ eſſe videtur. Alterum ad iocineris imaginem vergit. Eligi debet ſyncæra, quæ nihil doli ſenſit, nitida, calculorum expers, ruffi coloris, friabilis ac iocineris modo coacta, facile liqueſcēs, eximiæ amaritudinis. Improbatur nigra & fractu cōtumax. Gummi eam adulterant, quod deprehēditur guſtu, amaritudine, & valido odore. Eoq; argumento q; digitis friata non ad minima vſq; fruſta reſoluitur. Nec deſunt qui Acaciam immiſceant. Natura eius eſt ſpiſſare exiccare, ſomnum allicere & corpora denſare, aluū reſoluere. Stomachum repurgat binum cochlearium menſura, in aqua frigida aut lacte pota. Sanguinis reiectiones fiſtit. Regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum reſina, aut cum aqua vel melle cocto ſumpta, aluū ſoluit. Purgationis perfectæ cauſa tribus drachmis ſumitur. Alijs purgatorijs medicaminibus ammiſta, præſtat vt minus ſtomachum infeſtent. Sicca glutinandis vulneribus inſpargitur. Vlcera ad cicatricem perducit, cohibetq;. Eadē peculiariter exulceratis genitalibus medetur. Diſrupta infantibus iūgit. Cōdylomata rimaſq; ſedis ex paſſo ſanat. Hæmorrhoidum abundantiam & ſanguinis eruptiones fiſtit. Pterigia ad cicatricem ducit. Liuores & inſignita, ex melle tollit. Priuatim ſcabras lippitudines, pruriginoſq; angulorum, permulcet. Dolorem capitis ſedat temporibus & fronti illita, ex aceto & roſaceo. Capillum fluentem continet, cum vino. Tonſillis, gingiuis, & omnibus oris vlceribus, cum melle & vino proficit. Oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti teſta, pennaq; ſubinde verſatur, vt poſſit æqualiter torreri. Lauatur vt quod ſit harenoſiſſimū, tanq̄ inutile ſubſidat, & leue ac pinguiſſimum aſſumatur.

De Abſinthio. CAP. XXV.

a Bſinthiū aliqui Bathy picron, Aegyptij Somi. Romani abſinthiū. Hærba vulgo cognita. Præſtātius in ponto & Cappadocia. In monte Tauro naſcitur. Vim habet calfaciendi & adſtringendi. Bilem expurgat, quæ & ſtomacho & ventri inhæſit. Vrinam cit. Crapulam præſumptum arcet. Ad inflationes ventris, & ſtomachi dolores prodeſt, cum ſeſeli & nardo gallico potum. Faſtidia diſcutit. Arquatos ſanat madefacti dilutū, aut decocti ius, cotidie

tribus cyathis hauſtum. Menſes cit potum, aut cũ melle appoſitum. Contra fungorum ſtrangulationes cõuenienter ex aceto bibitur. Aduerſatur ixiæ venenis cũ vino. Itẽ cicutæ, & muris aranei morſibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle & nitro perunguntur, & epinyctides ex aqua. Ad ſugillata & oculorũ caligines ex melle illinitur. Item auribus ſi manat ſanies. Dentium auriumq; dolores decoctũ vaporis ſuffitu compeſcit. Decoctum in paſſo dolentibus oculis obliuitur. Item præcordijs & iocineri, tritum cũ cærato cyprino. Stomacho quoq; longa valetudine laborãti cũ roſaceo. Cum ficis autem, aceto & erui farina, aquæ inter cutẽ lienoſiſq; ſubuenit. Vinum ex eo fit, quod abſinthiten vocãt, præſertim in Propontide & Thracia, quo ad antedicta vtuntur, cum febri carent. Alioquin in æſtate propinant & accœptam huic vino incolumitatem referunt. Inſparſum arcis Abſinthium, veſtes ab erodentiũ iniuria vindicat. Culices eo & oleo perunctis abigit, & a corpore arcet. Atramentum librarium diluto eius temperatum, literas a murium eroſione tuetur. Exiſtimatur liquamentum eoſdem præſtare effectus. Attamen potionibus improbatur, quoniam ſtomachum male habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta Amurca liquamentum adulterant.

De Marino Abſinthio. CAP. XXVI.

r Bſinthium marinũ quod aliqui Seriphum, Latini Centonicum vocant, copioſiſſimum in Tauro mõte, iuxta Cappadociã & in Taphyſiri Aegypti gignitur. Quo Aſiatici pro Oliuæ ramo vtũtur. Hærba eſt tenuis, Abrotoni parui ſimilitudine, referta minutulis ſeminibus, ſubamara, ſtomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adſtringit. Id per ſeſe aut cũ Oryza coctum interaneorum animalia, tereteſq; tineas, adiecto melle enecat. Aluũ læuigat. Cum edulio autem vel lenticula decoctum eadem præſtare poteſt. Pecora maxime pingueſcunt hoc pabulo. Tertium genus abſinthio aſſignatur, quo Galatia alpibus finitima ſcatet. Id patrio nomine Santonicum vocant, regionis in qua naſcitur cognomẽto, abſinthio non diſſimile, verum ſubamarum eſt, non adeo ſeminis fœcundum. Eadem quæ Seriphium poteſt.

De Abrotono. CAP. XXVII.

a Brotonum alij Abutonon, alij Abſinthium, alij Heraclion, alij Cholopœon, alij Abſinthiomenon, alij Theliphthoricon, alij Procampylon, Magi Neura phœnicos, alij Cynanchiten, Romani Abſinthium ponticũ, nonnulli Thelythamnum, alij Glycyn ancona vocant. Duorum eſt genus. Fœmina quadam arboris ſpecie fruticans candicat, circum ramulos folijs ſeriphi modo mi-

nutim incisis. Floribus referta est, comantibus in summo fulgore auri corymbis. Quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cũ grauitate quadam & amaro gustu. Id genus Siculum esse constat. Alterum mas vocatur, sarmentosum, tenui semine vti Absinthium. Plurimum in Cappadocia gignitur & Galatia Asiatica, atq; in Syriæ Hierapoli. Crudũ semen, tritũ & feruefactũ ex aqua, in potu auxiliatur, orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, vrinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. In vino potum exitialium venenorum antidotum est. Rigoribus ex oleo illinitur. Serpẽtes & substratu & nidore fugat. Contra ictus eorum cum vino potum prodest. Priuatim efficax contra scorpionum & phalangiorum venena. Oculorum inflammationibus commode illinitur, cum cotoneo cocto aut pane. Tritum cum farina hordeacea, decoctumq;, tubercula discutit. Irini compositionibus ammiscetur.

De Hyssopo. CAP. XXVIII.

h yssopum aliqui Later vocãt, alij Cassialam, Aegyptij Pesalem. Hærba nulli non cognita. Duũ generũ est, montanũ & hortense. Optimum est Ciliciũ. Vim habet extenuãdi & calfaciendi. Decoctum cũ ficis, aqua, melle, & ruta, potũq;, peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, destillationibus & orthopnoicis auxiliatur. Tineas enecat. Idem facit si cum melle delingatur. Crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. Ad subducendam aluum cum ficis viridibus detritis mãditur. Vehementius addita Iri, Cardamomo, aut Irione deijcit. Colorẽ in corpore fouet. Lieni, & aquæ inter cutem, cum fico nitroq;, inflammationibus quoq; ex vino illinitur. Cum feruente aqua impositum sugillata discutit. Cũ decocto ficorum optime anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem in collutione sedat. Inflationes auricularum vaporis suffitu discutit.

De Stichade. CAP. XXIX.

f Tichas quam aliqui Syncliopa, alij Alcibiadem, alij Pancration, nonnulli Styphoniam, Aegyptij Suphlo, Magi Pythonis oculum, Romani Sciolebinam vocitant, iuxta Galliã in insulis eiusdem nominis, e regione Massiliæ gignitur, vnde cognomentũ accepit. Hærba tenui semine, coma Thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris. Cuius decoctum Hyssopi modo ad pectoris vitia efficax est. Antidotis miscetur. Viscera omnia & vniuersum animantis habitum extenuat.

De Origano. CAP. XXX.

o Riganum Heracleoticum, quod & Cornelion vocant, foliũ habet hyssopo non dissimile, vmbellamq; non in rotæ speciẽ orbiculatam, sed veluti multifidam, semine in summis virgis haudquaquam denso. Excalfacit. Vnde decoctum cum vino potum demorsis a serpente conuenit. Si cicutam aut meconion hauserunt, ex passo, si gipsum aut ephemeron, ex aceto mulso propinatur. Ruptis, conuulsis, hydropicis cum fico esui datur. Aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. Menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. Ad pruriginem, psoras, regiumq; morbũ decocti ius in balneis prodest. Succus virentis tõsillas, vuã, & oris vlcera sanat. Et per nares ex oleo irino infusum trahit. Auriũ dolores cum lacte mulcet. Cõficitur ex eo & cepis & rhois frutice quo ad obsonia vtuntur, vomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo vase per tricenos dies insolatis, dũ caniculæ sydus flagrat. Herbæ autem substratu serpentes fugantur.

De Onitide. CAP. XXXI.

q Væ Onitis appellatur, cãdidiore est folio, nõ dissimilis hyssopo. Semen veluti coniunctos corymbos habet. Vis ei Origani Heraclei, sed multo inefficacior.

De Syluestri Origano. CAP. XXXII.

ſ yluestre Origanum aliqui Panaces heraclion, alij Cunylam vocant, ex quibus est Nicãder Colophonius. Folijs est Origani, ramis tenuibus palmum altis in quibus vmbellæ anethi insunt. Flores candidi. Radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis a serpente, folia & flores ex vino poti, auxliantur.

De Tragorigano. CAP. XXXIII.

t Ragoriganũ tenuis frutex est, syluestri Serpyllo aut Origano similis, folio & ramulis. Quibusdam in locis virentius inuenitur, & latioribus folijs, satis glutinosum. Alterũ exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui prassium vocauere. Optimum est Ciliciũ, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio Cooq; proueniens. Omnia excalfaciunt. Vrinam cient. Aluo accommodãtur. Decocto poto bilem deijciunt. Lienosis ex aceto bibere prodest. Contra pota ixiæ venena in vino bibuntur. Menses trahunt. Peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dantur. Grata ac mitis eorũ potio est. Quare cibum fastidientibus, & stomacho acide ructanti, imbecilloq; traditur. Item si a maritima iactatione nausea & æstus præcordiorum excitetur. Tumores vero cum polenta discutiunt.

De Pulegio. CAP. XXXIIII.

g Lichona Græci aut blechron, alij Arſencāthon, Latini Pulegium vocant, Galli Aluolum, Aphri Apoleiū, Quidam Galiſopſim. Hærba vulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit. Menſtrua, ſecundas, ac partus eijcit. Pulmonis vitia ex melle & aloe potum extrahit. Cōuulſis auxiliatur. Nauſeas ſtomachiq; interciſiones, ex poſca permulcet. Atram bilem per aluū exigit. Bibitur in vino vtiliſſime contra ſerpentium morſus. Defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. Gingiuas arefacti cinere corroborat. Illitum cum polenta inflammationes omneis ſedat. Podagris per ſe ſubuenit, impoſitum vſq; dum rubeſcat locus. Cum cærato varos extinguit. Lienoſis cum ſale vtiliter illinitur. Decoctum eius ablutas prurigines mitigat. Conuerſas vuluas corrigit. Cōtra inflationes duriciaſq; vuluæ, in deſeſſiones cōueniēter adijcitur. Vocant aliqui Blechona, quoniam dum floret guſtatum a pecoribus, balatum concitat.

De Dictamo. CAP. XXXV.

d Ictamum, aliquibus ſylueſtre Pulegium vocatur, alijs Embactron, alijs Belouacos, alijs Artemedeion, alijs Cretica, quibuſdam Ephemeron, nonnullis Eldia, aliquibus Belotocos, aut Dorcidion, aut Helbunion, Romanis Vſtilago ruſtica. Cretenſis hærba eſt, acris, læuis, Pulegio ſimilis, ſed maioribus folijs, quæ tomento quodam ſpiſſaq; lanugine pubeſcunt. Florem nullum aut ſemen profert. Præſtat omnia quæ ſatiuum Pulegiū, ſed efficacius multo. Nō potum modo ſed appoſitum quoq; aut ſuffitum, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras ſagittis percuſſas, huius hærbæ paſtu, eas excutere. Purgandi vim habet ſuccus illitus, aut cum polenta tritus. Hærba impactos pedibus reliquove corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur. Siquidem ipſum imminuit. Metunt ſemen æſtate & autumno. Radix eius guſtu calfacit. Partus accelerat. Succus cum vino potus, contra ſerpentium morſus præſidio eſt. Tāta hærbæ facultas eſt, vt olfacta abigat beſtias, quæ venenato ictu ſæuiunt, appenſaq; exanimet. Vulneribus ferro illatis, & venenatis morſibus, infuſus ſuccus præſentaneo eſt remedio, ſi etiam ab inſtillatione ſtatim in potu aſſumatur.

De Pſeudodictamo. CAP. XXXVI.

q Vod pſeudodictamum vocant, multis in terris naſcitur ante dicto ſimile, ſed minus q̄ illud acre. Eoſdem effectus præbet, Sed inefficacius multo.

De Cretensi Dictamo. CAP. XXXVII.

d Efertur a Creta alterũ Dictami genus, foliis Sisymbrij, ramis maioribus. In quibus flores sylvestris Origani, nigri, molles. Odor foliorũ iter Sisymbriũ & saluiã iucũdissimus. Efficax ad eadẽ, sed vehementius nares ferit. Miscetur emplastris & medicaminibus quæ aduersus serpẽtium iniurias cõfingũtur, theriaca vocant.

De Saluia. CAP. XXXVIII.

e Leliſphacõ alij Elaphoboſcon, aliqui Phacon, alij Cioſmin, alij Phagnon, Aegyptij Becion, Romani Saluiã vocãt. Frutex eſt ramoſus, lõgus, virgas habẽs quadrangulas, & canas. Folia mali cotonei effigie, ſed longiora, aſperiora, craſſiora, & quæ ſenſim attritarũ quaſi veſtiũ ſcabriciẽ referant, hirſuta, ſubalbida, perq̃ iucũdo odore, ſed graui. Semen ſummis in caulibus ſylueſtri Ormino ſimile gerit. In aſperis naſcitur. Menſes cit & vrinas decoctũ foliorũ ramorũq; potũ. Partus extrahit. Paſtinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulnerũ ſanguinem cohibet. Tetra vlcera purgat. Teſtiũ pruritus ſedant rami foliaq;, ſi decocto eorum foueantur

De Menta. CAP. XXXIX.

h Edyoſmon ſatiuũ alij Minthã, alij Calaminthan, Latini Mẽtam vocant, alij Nepetã, Aegyptij Tis, alij Perxo, alij Macetho. Cognita hærba eſt. Calfaciendi, adſtringẽdi atq; exicandi vim habet. Siſtit ſanguinẽ poto ex aceto ſucco. Tineas in ventre teretes enecat. Venerẽ ſtimulat. Singultus, vomitiones, choleraſq; ſedant, terni ramuli cũ acidi granati ſucco poti. Suppurationes diſcutit, ſi cum polẽta illinatur. Impoſita fronti capitis dolores mulcet. Mãmas ſi tendantur, aut lacte turgeant, compeſcit. Cũ ſale canũ morſibus illinitur. Auriũ doloribus cũ aqua mulſa ſubuenit. Vuluæ ante coitũ admota, conceptioni reſiſtit. Linguæ ſcabriciẽ cõfricta læuigat. Coire lac denſariq; in caſeũ nõ patitur, ſi folia potionibus lactis immergãtur. In ſũma ſtomacho vtilis eſt. Et in condimẽtis peculiarẽ gratiã habet.

De Mentaſtro. CAP. XL.

f Sylueſtrem Mentam Latini Mentaſtrum vocant, hirſutiore folio, & prorſus maiore q̃ Siſymbrij, grauiori odore. Quare minus ad ſanorum vſus expetitur.

De Calamintha. CAP. XLI.

e X Calaminthæ generibus, quædam montibus familiaris, folia Ocimi habens, incana, ſurculos aridos, & caules anguloſos, purpureum florem. Altera Pulegio ſimilis eſt, ſed maior. Quam ſylueſtre Pulegium ideo appellarunt, q; odore ipſum æmuletur. Nepetam Latini vocitant. Tertia Mentaſtro cognata eſt, foliis

oblongioribus, caule & ramis maioribus q̃ superioris, sed viribus̃ inefficacior. Omnium folia gustu feruentia & acria. Radix superuacua. Nascitur in cãpestribus, asperis, & aquosis. Potu aut illitu demorsis a serpente opitulatur. Decoctum potu menses & vrinas expellit. Ruptis cõuulsis, orthopnœæ, torminibus, choleræ, rigoribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat. Præsumpta in vino venenis resistit. Tineas cæteraq; interaneorũ animalia, cũ sale & melle pota, enecat. Necsecus cocta crudave si teratur. Elephãticos esitata adiuuat, si postea serũ lactis ebibatur. Folia detrita si in vellere subijciantur, menses extrahunt, & partus enecant. Accensa aut substrata serpẽtes fugãt. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in vino cocta & illita. Sugillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur vt concretum humorem euocet summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus.

De Thymo. CAP. XLII.

t Hymon quidã Cephaloton, alij Epithymum, alij Thyrson, Latini Thymum, Aegyptij Stephanen, Daci Mosulam. Thymum ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs & angustis circũdatus, capitulis in cacumine flore purpureo refertis. Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hanc, vt cũ sale & aceto potum, pituitã per aluũ detrahat. Decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. Tineas ventris exigit. Menses, partus, & secundas pellit. Vrinas ciet. Cũ melle in eclegmate faciles facit excreationes. Recẽtes tumores discutit cũ aceto illitũ. Concretum sanguinem dissoluit. Verrucas thymi colorem reddentes, pensilesq; tollit. Ischiadicis cum vino & polenta impositum subuenit. Hebetibus oculis in cibo prodest. Perq̃ vtile pro condimento, dumtaxat ad vsus eorum, qui recte valent.

De Satureia. CAP. XLIII.

s Atureia nota est. Gignitur in asperis locis & tenui solo, Thymo similis, minor tamen & tenerior. Defert spicam florũ plenam, diuq; permanentem. Eadẽ potest quæ Thymum, si modo consimili sumptitetur. Aptus sanis vsus. Est etiamnum quædam satiua, syluestri prorsus minor, quæ propter mitiorem acrimoniã commodius in cibos recepta est.

De Serpyllo. CAP. XLIIII.

s Erpyllum aliqui zygin sylueströ, alij Polion vocãt, Aegyptij Meruopyũ, Latini Serpyllũ. Duorũ generũ est. Hortẽsiũ odore Sampsucũ imitatur, atq; in coronas addi solet. Cui a serpẽdo nomẽ inditũ est, quoniã si qua eius particula terrã attingat,

alij polion

înibi radices demittet. Folia & ramulos Origani habet, sed candidiores. In macerijs multo procærius assurgit. Syluestre zygis appellatū non serpit, sed in altitudinem increscit, ramulos ædēs tenues, surculosos, folijs refertos lōgioribus q̄ Rutæ, & durioribus, anguſtis. Flores iucunde olent, gustanti acres. Radicis nullus vsus. Nascitur in petris satiuo efficacius, atq; magis excalfaciēs, & ad medendi vsum aptius. Menses trahit. Vrinā potu ciet. Torminibus, ruptis, vulsis & iocineris inflammationibus, auxiliatur. Et aduersus serpentes potu illituve. Capitis dolores mulcet coctum adiecto rosaceo, & madefactū in aceto. Maxime vero Phreniticis & lethargicis conuenit. Cruentos vomitus sedat, succus drachmis quatuor ex aceto potus.

De Sampsuco. CAP. XLV.

Ampsucum aliqui nomināt Amaracū, alij Triphyllon, alij Agathides, alij Cnecion, alij Acapnon, Pythagoras Thrāben, Aegyptij Sopho, Armenij Myuron, Magi Ichrei afinum, aut Hecigonon Isidis, Romani Maioranā. In Cypro & Cyziceno laudatissimū. Secundū sibi locū vendicauit Aegyptiū. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Hærba est ramosa, per terrā repens, folijs eius calaminthæ quæ tenui folio cōstat, letophyllos appellatur, hirsutis & rotundis. Suauissimū odorem spirat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. Succus decocti potus conuenit incipiētibus hydropicis, & ijs quos vrinæ difficultas aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, sugillata tollunt. Menses subdita in pessō trahunt. Cōtra scorpionis ictū ex aceto & sale illinuntur. Luxatis tumoribusq;, cærato excepta imponuntur. Aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. Acopis malagmatisq; calfaciendi gratia commiscetur.

De Sertula campana. CAP. XLVI.

Sertula cāpana laudatissima in Attica & Cyzico & Carthagine nata. Cuius color vicinus est croco, boni odoris. Nascitur & in campania circa Nolam, colore in luteum languescēte, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam. Inflammationē omnē emollit, præsertim quæ in oculis, vulua, sede aut testibus erūpat, si ex passo cocta illinatur. Interdum autē addito oui luteo assato, aut fœnogræci farina, lini semine, aut polline, aut capitulis papaueris, intybo ve. Recentes meliceridas per se cū aqua, & vlcera manātia in capite, illita cum creta chia, vino, aut galla sanat. Stomachi dolores & cruda & cocta cū aliquo ex antedictis leuat. Doloribus aurium mitigandis cruda ex passo instillatur. In aceto aut rosaceo madefacta, capitis dolorem lenit.

De Maro. CAP. XLVII.

m Marum aliqui Origanida, aut Hysobrion vocant. Herba cognita vulgo, surculosa, flore Origani, foliis multo cãdidioribus, flore odoratiore. Vim habet sisymbrio cõsimilem. Substringit enim & modice calfacit. Qua de causa illitu serpentia vlcera sistit. Et in calidas illitiones additur. Iuxta Magnesiã & Traleis copiosissima gignitur.

De Ocimastro. CAP. XLVIII.

a Cinos aut Aconos a Græcis dicitur ab alijs sylvestre basilicum. Latinis Ocimastrũ tenui siccoq; ramulo herba, Ocymo similis, odorata. Sed hirsutior. Qua coronæ factitãtur. A nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluũ pota sistit. Illita panos ignemq; sacrum sanat.

De Bacchare. CAP. XLIX.

b Baccharis herba fruticosa, quæ in coronas additur. Cuius folia aspera sunt, media violæ & verbasci magnitudine. Caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, adnatis appendicibus aliquantulum asperis, flore purpureo subalbicãte, odorato. Radicibus veratro nigro similibus, quibus odor inest Cinnamomo proximus. Asperum squallidumq; solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, vulsis, præcipitatis, spirandi difficultati, salutaris. Item diuturnæ tussi & vrinæ difficili. Menses pellit. Contra serpentium morsus vtilissime datur in vino. Recens radix apposita partum extrahit. Puerperis eius decoctum in desessionibus prodest. In diapasmata vtiliter inseritur, iucundi odoris gratia. Folia vtpote quæ adstringant, capitis doloribus illitu prosunt. Oculorum inflammationibus, mammis tumentibus a partu, ægilopijs incipientibus, ignibusq; sacris auxiliãtur. Odor somnum gignit.

De Ruta CAP. L.

r Vta duplex, montana quam aliqui Rhyten montanam vocant, et hortensis quam Aegyptij Epnubum, Syri Armala, alij Besasa. Aphri Churma. Mõtana sylvestrisq; acrior est & in cibis dãnata. Satiua vero quæ sub arbore ficus enascitur, magis in cibos admittitur. Vtraq; vrit, calfacit, exulcerat. Vrinã ciet. Mẽstruæ pellit. Aluum sistit potu cibove. Letalium medicamentorũ antidotũ est, si semẽ ex vino acetabuli mẽsura ebibatur. Folia per se præsumpta, aut cũ nuce iuglãde aridisq; ficis, inefficaces venenorũ vires reddunt. Contra serpentes simili modo sumere conuenit. Genituram cibo potuve extinguit. Cum anetho sicco decocta, tormina sedat. Facit ad pectoris laterumq; dolores, difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflamationem, coxendicum articulorumq; cruciatus, & rigores febrium

circuitu repetentes, pota vt antedictum est. Item ad inflationes coli, vuluæ, rectiq; intestini, decocta & imposita. Fœminas vuluæ strangulatu liberat, si a genitali sede tenus cum melle subijciatur. Feruefacta ex oleo & pota vētris tineas excutit. Articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. Eisdem in potu auxiliatur, decocta in vino ad dimidias parteis, & oblita. Cruda cōditaq; cibo, visus aciem excitat. Dolores oculorum cum polenta lenit. Doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur. Profluentem naribus sanguinem sistit, trita & indita. Testiū inflammationibus cum laureis folijs imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cærato prodest. Cum pipere autem & nitro affricta, albæ vitiligini medetur. Cū eisdē illita formicationes tollit, & verrucas quæ thymi florem repræsentāt. Contra impetigines cum alumine & melle vtilissime imponitur. Succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. Hebetudinem oculi qui sensere, ruta cum fœniculi succo ac melle perūcti iuuantur. Ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & ceruſa persanat. Mansa Alliorū Ceparūq; acrimoniam domat. Montana si copiosius estur interficit. Dum florē promit & ad murias colligitur cutē inflat & rubore quodā inficit, cū pruritu ac vehemēti inflāmatione. Oportet itaq; eā vnctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciunt eā quæ in Macedonia circa Olcimum amnem prodeat, comedentes interimere. Mōtosus autem is locus, viperis scatet. Semen eius potum cōtra intestina vitia efficax est. In antidota cōmode additur. Contra incontinentiam vrinæ tostum semen septenis diebus potui datur. Radix huius montanum Moly vocatur. Syluestris ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus & coxendicum doloribus. Menstrua mouet. Partus enecat. Acrior est viribus q̄ hortensis & validior. Syluestris vtpote noxia, cibis abdicatur.

De Syluestri Ruta. CAP. LI.

Vtam syluestrem aliqui appellant Hypericon, alij Androsæmon, alij Coron, alij Chamæpityn, Romani Hederalem, aut Centonalem, Aphri Churma semmaced. Odor seminis resinosus est. Ideo chamæpitys aliquibus nominatur. Frutex est surculosus, rubescēs. Folia rutæ figura, flores lutei, qui digitis triti sanguineo succo manant. Vnde Androsæmon vocitarunt. Ramuli subhirsuti. Siliquæ teretes hordei effigie, in quibus semen nigrum resinam olens. Gignitur in cultis & asperis. Vrinam ciet. Menses appositu trahit. Pota cum vino quartana liberat. Folia cum semine ambustis illitu medētur. Et diebus quadraginta epota ischiadicos sanant. Vocāt

etiamnum hoc modo ſylueſtrem Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Aſiæ finitima Moly dicitur. Frutex eſt qui ab vna radice multos emittit cauliculos. Folijs multo q̃ alterius Rutæ lõgioribus, tenerioribuſq;, odore graui, flore candido, capitulis in cacumine paulo maioribus q̃ ſatiuæ Rutæ, quæ tribus maxime partibus conſtant. In quibus triangulum ſemen, ſubruffum, guſtu amarum recluditur. Cuius eſt vſus. Semen autumno matureſcit. Quod cum melle, vino, croco & fœniculi ſucco, ac gallinaceo felle, teritur contra retuſam oculorum aciẽ. Sunt qui eam Armalam vocent, Syri Beſaſſan. Qui Cappadociam incolunt, Moly, quoniam quamdam cũ Moly ſeruet ſimilitudinem. Radice nigra, flore candido. In collibus & læto ſolo prouenit.

De Moly. CAP. LII.

Moly aliqui ſylueſtre Leucoion appellant. Folia habet gramini nis, latiora, humi ſparſa, Florem albæ violæ ſimilem, ſed minorem, lactei coloris. Caulem cãdidum quaternum cubitorum. In cuius cacumine ineſt aliquid quod Allij ſpeciẽ referat. Radix parua, bulboſa, quæ mirum in modum valet ad aperiendas vuluas, ſi trita cum irino vnguento in peſſo ſubijciatur.

De Panace. CAP. LIII.

Panax nõnullis Heracleum dicitur. Ex quo Opopanax colligi ſolet. Plurima ex parte in Beotia & in Phocide Archadiæ naſcitur. Ibiq; compendij cauſa ſtudioſe colitur. Folijs eſt aſperis, in terra iacentibus, hærbacei coloris, ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartito diuiſis. Caule vt ferulæ altiſſimo, qui lanugine quadã incaneſcit. Folijs etiã minutioribus obſitus. Muſcarijs ceu Anethi in cacumine. flore luteo, & ſemine odorato feruẽteq;. Radices habet multas ab origine vna candidas, graue olentes, craſſi corticis & amari. Naſcitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur ſuccus inciſa radice, recenti caulium pullulatu. Ea candidum ſuccũ emittit, qui ſiccatus in ſumma cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem ſuccum excipiunt, folijs excauato ſolo ſtratis, quæ ficcata tolluntur. Simili modo caule meſſibus inciſo, profluentem ſuccum eximũt. Meliores ex radicibus albæ, rigidæ, & ſiccæ, inguſtabiles, aromaticæ, feruentes guſtu. Fructus ex media ferula cibo idoneus eſt. Sed ex agnatis ſtolonibus, ab vſu cibario abhorret. Maxime in hoc ſucci genere probatur, q̃amariſſimus, interne albus, aut ſubfuluus foris ad croci colorem inclinãs, læuis, pinguis, friabilis, ſtatim in aqua eliqueſcens, graui odore. Niger improbatur ac mollis. Adulteratur ammoniaco aut cæra. Sed ſyncæri experimẽtum eſt, ſi digitis in aqua friatus reſoluatur, & lacteſcat. Excalfacit, mollit, extenuat. Febriũ rigoribus,

vulſis, ruptis, laterum dolori, torminibus, ſtillicidio vrinæ conuenit. Contra veſicæ ſcabiem ex aqua mulſa aut vino bibitur. Menſes trahit. Fœtum enecat. Inflationes quæ vuluam male habent, duriciaſq; ex melle impoſitus diſcutit. Iſchiadicis illinitur. Acopis & capitis medicaminibus ammiſcetur. Carbunculos rumpit. Podagricis cum vua paſſa illitus ſubuenit. Dolore dentium liberat, cauis inditus. Oculorum aciem excitat. Ex eo & pice optimum fit emplaſtrum contra beſtiarum morſus, quæ in rabiem efferantur. Ramēta radicis vuluæ admota, partus extrahūt. Ad vetera vlcera efficax eſt. Nudata oſſa, corpore operit, ſi trita cum melle illinatur. Semen cum abſinthio ſumptū menſes pellit. Cum Ariſtolochia prodeſt, aduerſus animalia quæ venenum eiaculantur. Contra vuluæ ſtrangulatus in vino bibitur.

De Panace Aſclepij. CAP. LIIII.

Panax Aſclepij caulem a ſolo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus q̄ fœniculi folijs, hirſutioribus, odoratis, aureo flore, acri, odorato, ex muſcarijs depēdente. Radix parua eſt & tenuis. Auxiliarem vim habent flores & ſemina, contra vlcera, phagedænas & tubercula, ſi trita cum melle imponantur. Aduerſus ſerpentes ex vino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui panaces ſylueſtre origanum vocant, alij Cunilam de qua in origani mētione diximus.

De Panace Chironio. CAP. LV.

Panaces, chironium in Pelio monte maxime prouenit. Foliū eius Amaraco ſimile. Flos aureus. Radix parua quæ non alte demittitur, guſtu acris. Pota radix ſerpentium veneno reſiſtit. Illita coma eadem præſtat.

De Liguſtico. CAP. LVI.

Liguſticum quod alij Panaciam, alij Panaces vocant, pluriſmum in Liguria naſcitur, in monte Apennino alpibus cōtermino. Vnde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant. Quoniam & radice & caule heracleotico panaci ſimile fit, & viribus eiſdem præditū. Gignitur in altiſſimis aſperiſq; montibus, ac vmbroſis, maxime iuxta riuos. Cauliculum fert anethi, geniculatum, tenuem, & in circuitu folia Sertulæ campanæ, molliora, odorata, prope verticem graciliora, & lōge magis diuiſa. In cacumine muſcarium, in quo ſemen dependet nigrum, durum, & oblōgum, fœniculo proximū, guſtanti acre & Aroma olens. Radix cādida, heracleotici panacis ſimilis, odorata. Radicis ſeminiſq; vis excalfactoria, concoquens. Prodeſt ad inteſtinos dolores, tumores, cōcoctiones. Item ad inflationes, præſertim quibus ſtomachus turgeat. Et contra ſerpentium ictus. Vri

nas & menſes potu trahit. Eoſdem præſtat effectus appoſita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquentibus ammiſcetur. Stomacho perq̃ vtile. Quare pro pipere vtuntur eo indigenæ ad obſonia. Adulteratur ſemine quodã ſimili. Quod facile guſtu diſcernitur. Amarum enim eſt. Alij ſemen Fœniculi aut Seſelis ammiſcentes Liguſticum dolo vitiant.

De Paſtinaca. CAP. LVII.

Paſtinacam ſylueſtrem, aliqui Ceraſconiam, vocant, Latini ruſticam paſtinacam, aliqui Carotam, Aegyptij Babubyron, Aphri Sichã. Folia Gingidij habet, latiora, ſubamara, caulem rectum, ſcabrum. Vmbellam ſimilem Anethi, in qua flores inſunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. Radix digiti craſſitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum vel impoſitum menſtrua mouet. Ijs conuenit in potione, quos vrinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut ſi aqua cutem ſubijt. Serpentium morſibus ictibuſq; prodeſt. Præſumentes eam nullã affici iniuria a ſerpentibus traduntur. Conceptus adiuuat. Radix vrinam pellit. Venerem ſtimulat. Partus appoſita eijcit. Folia trita & cum melle impoſita phagedænas vlcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

De Seſeli. CAP. LVIII.

Eſeli maſſilienſe quod nonnulli Sphagnon vocant, folia Fœniculi habet, craſſiora, caulẽ vegetiorem. Vmbellam Anethi, in qua ſemen oblongum, anguloſum, deguſtanti acre. Radix longa eſt, iucundi odoris. Semen & radix excalfaciendi vim habent. Potu ſtranguriæ & orthopnœæ medentur. Suffocationibus mulierũ comitialibuſq; proſunt. Menſes & partus trahunt. Ad omnia interna mala pollent. Tuſſim veterem ſanant. Semen cum vino potum concoquit & tormina diſcutit. Epialis febribus vtile. Contra perfrictiones in itineribus, cum pipere & vino bibitur. Capris cæteriſq; pecudibus datur in potu, quo facilius ſuos fœtus enitantur.

De Aethiopico Seſeli. CAP. LIX.

Ethiopicũ Seſeli quod Aegyptij Cyonũ phricen vocãt, folia habet Hederæ, minora & ad Periclymeni modũ oblõga. Frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extẽſis, ramis ſeſquipedalibus, capitulo Anethi. Semine in Tritici morẽ denſo, nigro, amaro, maſſilienſi odoratiore & acriore, multum ſuaui.

De Peloponnenſi Seſeli. CAP. LX.

Eloponnenſe folia habet Cicutæ, latiora, & craſſiora. Caulẽ ſupra maſſilienſis magnitudinem, ferulaceum, & latum in ca-

cumine capitulum, in quo semen latius, odoratum, & carnosum pendet. Eisdem viribus præditum est. Nascitur in asperis, riguis & collibus. Inuenitur etiamnum in Ida monte.

De Cretico Seseli. CAP. LXI.

t Ordylium quod aliqui Creticum Seseli vocant iuxta Ciliciam in Ameno mõte nascitur, hærbula surculosa, semine duplici, rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacri. Contra vrinæ difficultatem bibitur. Potu cit mẽses. Succo seminis cauliscꝫ virentis, ternis obolis ex passo decem diebus hausto, renes sanantur. Efficax est radix ad ciendas pectoris excreationes in delinctu cum melle.

De Sisone. CAP. LXII.

ſ Ison exiguum semen est in Syria natum, Apio simile nigrũ, feruens, oblongum. Contra lienis vitia bibitur. Vrinæ difficultatẽ potu emendat. Remoratos menses citat. Quo in condimẽtis cum Cucurbita & aceto indigenæ vtuntur. In cacumine granula multa gerit.

De Anisо. CAP. LXIII.

a Nisum semen paruum est in Syria natum. Apio simile est, magnum, feruens, oblõgum. Contra lienẽ & vrinam quæ ægre redditur, bibere prodest. Retardatos menses pellit. Id incolæ ad condimenta vsurpare solent, & cum Cucurbita in aceto decocta assumunt. Anisum in summa excalfacit, exiccat. Oris halitum iucundiorem facit. Doloris leuamẽtum præstat. Vrinam ciet. Aquam quæ subijt cutẽ dissipat. Potum sitim cohibet. Animalium venenis aduersatur. Valet ad inflationes aluumcꝫ. Alba fœminarum profluuia sistit. Lac ad mammas elicit. Venerem stimulat. Dolores capitis leuat suffitum naribus. Cum rosaceo tritum, instillatumcꝫ fractis auribus medetur. Melius semper recens, plenum, non furfurosum, odore præstans. Inter prima laudatum est Creticum. Proximum Aegyptium.

De Caro. CAP. LXIIII.

c Arum semen est vulgaris notitiæ. Excalfacit. Vrinam concitat. Stomacho vtile. Os commendat. Cõcoctionẽ adiuuat. Mistum antidotis & oxyporis Anisi vicem præbet. Radix cocta Pastinacæ modo manditur.

De Anetho. CAP. LXV.

a Nethum quod estur, aliqui Polygida vocãt, alij Anicetum, Magi Cynocephali genituram, aut capillos, alij Mercurij semen, Latini Anethum, Aphri Siccirìam, Aegyptij Adracum. Daci Pulpum. Aridi anethi comæ seminisꝫ decoctum, potu lac euocat. Inflationes & tormina sedat. Aluum vomitionesꝫ sistit. Vri-

nas ciet. Singultus lenit. Oculorum aciem hebetat. Genituram restinguit assidue potum. Fœminis vuluæ malo opportunis ad desessiones vtile. Condylomata illitus eius cinis tollit.

De Cumino satiuo. CAP. LXVI.

c Vminum satiuum ori gratũ est. Sed multo magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellauit. Secundum locũ tenet Aegyptium. Reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Therẽtia, & plerisq; alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. Ad tormina inflationesq; conuenit, coctum & cũ oleo inditum, aut cum hordeacea farina illitum. Orthopnoicis datur in posca. Demorsis a serpente in vino. Testium collectionibus auxiliatur, impositum cum vua passa, aut lolij farina cæratove. Mensium abundantiam inhibet. Contritum autem in aceto & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit. Colorem bibentium aut perunctorum mutat in pallorem.

De Syluestri Cumino. CAP. LXVII.

f Yluestre Cuminũ siue syluaticum, plurimum efficaciusq; in Lycia & Galatiæ Asia, atq; Carthagine Hispaniæ gignitur. Frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, veluti serratis, & Gingidij diuisura. In cacumine capitula quina aut sena habet, mollia, rotunda, in quibus est semen acerosum, gustu satiuo acriore. Nascitur in collibus. Bibitur semen ex aqua aduersus tormina inflationesq;. Item contra venenatas bestias ex vino. Singultus ex aceto sedat. Stomacho vtile quẽ humor vexat. Sugillata tollit, si manducatum cum melle & vua passa illinatur. Testium inflammationibus, adiectis eisdem medetur. Est & aliud syluestris Cumini genus, satiuo nõ dissimile, quod a singulis floribus pensilia promit cornicula, in quibus semen est Melãthio simile. Quod potum omnium serpentium morsibus præsidio est. Calculosis & ijs qui vrinæ stillicidio vexantur, aut concretum sanguinem cum lotio reddunt auxiliatur. Sed Apij semen seruefactum postea bibendum est.

De Ammio. CAP. LXVIII.

a Mmi Latini Ammium Alexãdrinũ, nonnulli Aethiopicũ, quidam regium Cuminum appellant. Plerisq; diuersarum naturarũ esse Aethiopicum Cuminum & Ammiũ existimant. Vulgo notũ est, semen exile, multo minus Cumino, Origanum resipiens. Eligẽdum est purum, minime furfurosum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccans. Facit ad tormina, vrinæ difficultatem, serpentium ictus cum vino potum. Menstrua ciet. Miscetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ Ecdoria vocant, vt inde exortis vrinæ

difficultatibus resistat. Sugillata cum melle tollit. Colorem potu aut illitu mutat in pallorem. Suffitum cum vua passa aut resina vuluas purgat.

De Coriano. CAP. LXIX.

c Orium aut Corianum Aegyptij Ochion vocant. Vulgaris est notitiæ. Vim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane aut polēta, ignibus sacris, & vlceribus quæ serpunt medetur. Epinyctidas cum melle vel vua passa, testium inflammationes, carbunculosq; sanat. Cum faba fresa strumas & tubercula discutit. Tineas interaneorum expellit, semen cum passo potum. Genituram adaugget. Largius tamen sumptum, mentem non sine periculo mouet. Quare continuo & copiosiore vsu abstinendum. Succus cum ceruſa, spumave argenti, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflammationes emendat.

De Hieracia. CAP. LXX.

h Ieracia magna, alijs Sonchites, Romanis Lampuca, Pœnis Sithileas, caulem emittit asperum, subrubrum, spinosum, cauū, folia, ex interuallis rariuscule diuisa, similia Soncho per ambitum, luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet & modice substringēdi. Vnde illita, stomacho æstuanti, inflammationibusq; prodest. Succus erosionem sorbitione mitigat. Hærba cum radice illita, vibratis a scorpione ictibus auxiliatur.

De Hieracia parua. CAP. LXXI.

h Ieracia parua, quam aliqui Sonchiten, alij Entimon agrion, Romani Intybum syluestre vocant, folia ex interuallis habet diuisa in ambitu. Cauliculos teneros, virentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim suam ad eadem ad quæ superior impendit.

De Apio CAP. LXXII.

f Atiuum Apium ad eadem quæ Corianum conuenit. Inflammationibus oculorum cum pane aut polēta illinitur. Aestuantem stomachum mulcet. Mammarum duriciam reprimit. Vrinam ciet, siue crudum siue coctum edatur. Decoctum eius radicisq; potu, venenorum noxæ resistit, quum vomitiones excitet. Aluum cohibet. Semen vehementius vrinam pellit. Contra serpentium venena, aut epotam argenti spumam auxiliatur. Inflationes discutit. Ammiscetur medicamentis quæ dolorū leuamēta præstant, Theriacis quoq; ac tussis remedijs.

De Eleoselino. CAP. LXXIII.

e Leoselinum quod a quibusdam Pedinon, ab alijs Hydroselinon agrion, Romanis Apium rusticum appellatur. In

humidis nascitur. Satiuo grandius & ad eadem efficax.

De Oreoselino. CAP. LXXIIII.

o Reoselinon quod aliqui Petroselinon syluestre appellant, Aegyptij Anonim, caule est palmum alto, ab radice tenui exeunte. Ramis & capitulis cicutæ, multo tamen tenuioribus, semine cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. Nascitur in petrosis & montibus. Vrinam ciet semine ac radice in vino potis. Menses trahit. Antidotis necnon medicamentis vrinam cientibus, & excalfactorijs, inseritur. Nec hallucinari nos oportet existimantes oreoselinum esse, quod in saxis prouenit. Aliud enim est Petroselinum.

De Petroselino. CAP. LXXV.

p Etroselinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis. Semine Ammij, odoratiore, sapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menstrua. Contra stomachi & coli inflationes & tormina prodest. Laterum, renum, & vesicæ doloribus in potu subuenit. Ammiscetur antidotis vrinam cientibus.

De Olusatro. CAP. LXXVI.

h Ipposelinum aliqui Grielon, alij Agrioselinum, Latini Olusatrum appellãt, aliqui Smyrnion, quãuis aliud sit, quod proprie Smyrnion dicitur, vt paulo post referemus. Est autem maius, & satiuo apio candidius. Caule alto, cauo, molli, habente veluti lineas. Folijs latioribus, in puniceum vergentibus, coma Rorismarini. Depẽdentibus in cacumine corymbis, anteq̃ defloreſcat. Ea semine turget nigro, oblõgo, acri, solido, aromatico. Radix demittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In vmbrosis & palustribus enascitur. Olerum generis vt Apium. Radix cruda coctaue estur. Folia cum caulibus decocta mãduntur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudaq; muria condiuntur. Vim hanc habet vt poto semine ex mulso vino menses cieat. Rigentes calfacit potu aut illitu. Vrinæ stillicidio auxiliatur. Radix eosdem præstat effectus.

De Smyrnio. CAP. LXXVII.

f Myrnion quod in Cilicia Petroselinum vocant, passim in Amano monte gignitur. Caulem habet apij, & stolones multos, folia latiora, pinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda, colore in luteum languescente. Capitibus caulium orbiculatis vt anethi. Semine brassicæ, rotundo, nigro, acri, myrrhæ sapore. Ita vt alterum alterius loco cedat. Radix quoq; odorata, gustu acri. Fauces mordet, succosa, mollis. Cortex eius foris niger, itus viridis aut subalbidus. Nascitur in saxosis et collibus, atq; squallidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, hærbæ & se

minis excalfacere. Folijs muria maceratis ad obſonia vtuntur. Aluũ ſiſtunt. Radicem contra ſerpentium ictus bibere conuenit. Tuſſes & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Recentes tumores, collectiones, duriciaſq; diſcutit. Illita vulnera ad cicatricem perducit. Partus abortu vitiat, ſi feruefacta ſubijciatur. Semen, lienis renum & veſicæ vitijs prodeſt. Mẽſes & ſecundas pellit. Cõmode datur iſchiadicis in vino. Inflationes ſtomachi lenit. Sudores ciet & ructus. Semen peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

De Elaphoboſco. CAP. LXXVIII.

g Ræci elaphoboſcon, aliqui Elalphicon, alij Nephrion, alij Ophigenion, nonnulli Ophioctonon aliqui Herpyxen, alij Limen vocant, Romani cerui ocellum, Aegyptij Chemin, Aphri Aſchancam. Fœniculaceus caulis eſt, aut Rorimarino ſimilis, geniculatus, folijs duum digitorum latitudine, vt Terebinthi prælongis, aliquantum aſperis, circumfractis. Adnata multa caulis habet ferentia vmbellas Anethi ſimiles, & ſemina eiuſdem, florem ſubluteum. Radice ternum digitorum longitudinis, & craſſitudinis vnius, candida, dulcis, eſui apta. Caulis tener pro olere manditur. Contra ſerpentium ictus, datur ſemen in vino. Fama autem eſt hoc pabulo, ceruas ſerpentium morſibus reſiſtere.

De Fœniculo. CAP. LXXIX.

f Oeniculum ſi hærba edatur aut ſemen cum ptiſana bibatur, mammas lacte replet. Comæ decoctum in renum doloribus ſubditum proficit, quippe quod vrinam excitet. Contra ſerpentium ictus in vino conuenienter bibitur. Menſes ciet. In febribus nauſeam & ſtomachi feruorem, ex aqua frigida potum ſedat. Contritæ radices & cum melle illitæ, morſibus canum medentur. Succus caule & folijs exprimitur, & in ſole ſiccatus in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur etiam ſemine viridi ramuliſq; & radicibus prima germinatione inciſis. In Iberia ſuccum reddit gummi ſimilem. Caulem medium dum hærba floret ruſtici demetunt, igniq; admouẽt, quo facilius vi caloris exudans, gummi remittat. Quod efficacius ſucco eſt ad medicamenta oculorum.

De Erratico fœniculo. CAP. LXXX.

g Ræci hippomarathrum, aliqui Marathin, alij Marathrum agrion, Aegyptij Sampſoth, Magi Thymarnolion, Latini fœniculum erraticum, aliqui Mion, Galli Siſtrameor. Sylueſtre eſt fœniculum, magnum. Fert autem ſemen Canchry ſimile. Cuius

radix iucunde olet, potaq; stranguriæ medetur. Menses impositа ciet. Ventrem sistit, radice aut semine poto. Contra serpentium morsus auxiliatur. Calculos comminuit. Regiū morbum expurgat. Lactis abundantiam facit. Decoctum foliorum hausтum, fœminas a partu purgat. Traditur aliud Hippomarathri genus longo exili & angusto folio, semine coriandri, rotūdo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & viribus fœniculo respondet. Ad omnia infirmius.

De Dauco. CAP. LXXXI.

d Aucum aliqui Dircæum vocant. Creticum, folijs fœniculo simile, minoribus & tenuioribus, caule dodrantali, vmbella coriādri, flore albo, semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo. Radix digitali crassitudine & palmi longitudine adolescit. In saxosis nascitur, & locis sole illustratis. Aliud eius genus sylvestri Apio simile, acre, odoratum, aroma olēs, feruētis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus folijs coriādri, floribus albis, capite & semine anethi, muscario pastinacæ, semine oblōgo ceu cumini, acri. Omnium semen excalfacit potum. Vrinam mēses & partus extrahit. Torminibus liberat. Veterem tussim mitigat. Phalangiorum morsibus potum in vino auxiliatur. Tumores illitu discutit. Seminis dumtaxat in alijs generibus inualuit vsus. In Cretico etiam radicis. Quæ maxime cōtra venenatorum iniuriam in vino bibitur.

De Delphinio. CAP. LXXXII.

d Elphiniū Græcis Diachysis, alijs Diachytos, alijs Paralysis alijs Camarus, alijs Hyacinthus, alijs Delphinias, alijs Neriadion, aut Sosandron, aut Cronion, Romanis Bucinus minor vocitatur. Surculos emittit a radice vna sesquipedales, aut maiores, a quibus folia exeunt parua, tenuia, diuisa, prælōga, quæ Delphinorum effigiem repræsentant. Vnde tractum nomen est. Flos violæ albæ nō dissimilis, purpureus, & semen in siliquis, milio proximū. Quo non aliud vtilius bibi potest, ab scorpione percussis. Aiunt enim obiecta hærba, scorpiones resolui atq; ignauos torpescere. Semota vero ea, sese recolligere. Prouenit in asperis & apricis.

De Altero Delphinio. CAP. LXXXIII.

a Lterum est Delphiniū quod Romani Bucinum vocant, superiori simile, sed folijs & ramis longe gracilius. Viribus eisdem pollet, sed non ita efficacibus.

De Pyrethro. CAP. LXXXIIII.

p yrethrum aliqui Dorycnion, alij Pyrinon, alij Pyroton aut Pyrothron, alij Arnon pyriten, Magi Pyriten, Romani

Saliuarem vocant. Folia caulemq; emittit vt Daucum syluestre & fœniculum, vmbellamq; Anethi circinatæ rotunditatis. Radix longa est pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitam elicit. Ideo in dolore dentium decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, perunctо ex oleo corpore. Diuturnis rigoribus efficax. Contra perfrictiones membrorum, resolutionesq; eximie conducit.

De Rosmarino. CAP. LXXXV.

d Vo Rosmarini genera. Alterum fructiferum, aliquibus zea aut Campsanema appellatum. Cuius semen Canchrys vocatur. Folia fœniculi habet, crassiora & latiora, in rotæ speciem humi sparsa, iucunde olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis cõcauum alis. In cacumine vmbellam in qua semen copiosum, candidum, sphondylo simile, rotũdum, anguloſum, refinaceum. Quod in mandendo linguam exurit. Radix thus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum vti sphondylion odoratũ, minime exurens, radice foris nigra, intus alba. Verum id quod sterile dicitur illorũ plane similitudinẽ refert. Sed neq; caulem neq; florem neq; semen promit. Nascitur in saxosis & asperis. Trita omnium hærba communiter hæmorrhoidum profluuia sistit. Sedis inflammationes & condylomata mitigat. Concoquit strumas & abcessus, qui ad maturationem ægre perducuntur. Siccæ radices cũ melle vlcera purgant. Torminibus medentur cum vino potæ. Et contra serpentium morsus conueniunt. Menses & vrinas cient. Veteres tumores illitu discutiunt. Tam radicis q̃ hærbæ succus adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum semen ad eadem pollet. Si comitiale malum sentiatur, aut vetus pectoris vitium, auxilio est. Regio morbo laborantibus cum vino & pipere datur. Sudores mouet cum oleo perunctum. Ruptis & conuulsis prodest. Podagris cum loliacea farina & aceto tritum illinitur. Purgat vitiligines, addito aceto q̃ acerrimo. Semine in potionibus vtendum, eius quidem quod Canchryn non ferat. Quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat. Rosmarinum cum erica nasci, foliis lactucæ syluestris, asperioribus, candidioribusq;, radice breui, Theophrastus author est. Potumq; idipsum alterutra parte purgare.

De Canchry. CAP. LXXXVI.

Anchrys vim habet excalfaciendi & vehemẽter exiccandi.
c Quare abstergẽtibus medicamentis inseritur. Cõtra oculorũ fluctiones capiti illinitur, ita vt tertio die soluatur.

De Rosmarino coronario. CAP. LXXXVII.

r Osmarinũ quo coronarij vtũtur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, lõga, exilia, subter incana, superne virentia, graui odore. Excalfactoria vi præditum est. Regiũ sanat morbum, si decoctum in aqua ante exercitationes bibatur, & vbi laborans exercitationi se crediderit, in balnea descendat, & merum potet. Acopis gleucinoq; vnguento ammiscri solet.

De Sphondylio. CAP. LXXXVIII.

f Phondylium aliqui Arangen vocant, alij Phalãgion, alij Astereion, nonnulli Nesyrin aut Sphõdylin, quidam Chorodanon, aut Oenanthen, Romani hærbam rutinalẽ, Aegyptij Apsaphear, Magi Osirin. Folia Platani & Panacis habet. Caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semẽ duplex Seseli simile, sed latius, candidius & magis paleaceum, grauis odoris. Flores eius albi aut pallentes. Radice Raphani candida. Nascitur in palustribus & aquosis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. Medetur iocineris vitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, vuluarum strangulationi. Veternosos suffitu reuocat. Cum oleo cõmode infunditur capitibus phreniticorũ, & lethargicorum, Item capitis doloribus. Cum ruta illitum serpentia vlcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & iocineris vitia. Circumrasa eadem callos fistularum derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulentisq; accommodatur. Qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

De Ferula. CAP. LXXXIX

e Viridi Ferula medulla pota vtilis est ad cruentas excreationes, cœliacosq;. Contra viperarum morsus in vino datur. Erumpentem naribus sanguinem indita fistit. Semen potum torminosis auxiliatur. Sudores ciet vncto ex oleo corpore. Caules si edantur, capitis dolores faciunt. Muria condiuntur. Ferula itaq; caulem profert ternum sæpe cubitorum, folia fœniculi, longe asperiora, & latiora. Qua ab imo caule vulnerata, Sagapenum efficitur.

De Peucedano. CAP. XC.

p Eucedanum aliqui Agrion vocant, alij Agriophyllon, Magi bonum dæmonem, Romani Satariam. Caulem emittit tenuem, gracilentum. Fœniculo similem. Comam ha-

bet ſtatim ab terra folioſam ſpiſſamq;. Flore luteo, radice nigra, craſſa, firma, graui odore, ſuccoſa. Gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluenſq; e plaga ſuccus vmbræ mandatur. In ſole ſiquidem confeſtim euaneſcit. Colligitur capite prius & naribus roſaceo perfuſis, ne capitis dolor premat, et vertigo ſentiatur. Aſſata radix vtilior fit: Tam lac quam ſuccus radice & caulibus extrahi ſolet, ſicuti e Mandragora. Verum inefficacior lacte ſuccus habetur, et velocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lachryma, thuris ſimilitudine, caulibus radicibuſq; adhærens. Præfertur ſuccus e Sardonia & Samothrace, colore ruſſo, odore graui, feruens guſtu. Ex oleo et roſaceo illitum podeſt lethargicis, phreniticis, vertiginoſis, comitialibus, & longis capitis doloribus, reſolutis, iſchiadicis, conuulſis. Omnibus in vniuerſum vitijs neruorum, ex oleo & aceto illitū prodeſt. Eius olfactu reſpirant vuluæ ſtrangulatus, & veternoſi reuocantur. Incenſum ſerpentes abigit. Aurium doloribus conuenienter ex roſaceo inſtillatur. Cauernis dētium inditum, mitigat dolorem. Cōtra tuſſim efficaciſſime ex ouo aſſumitur. Suſpirijs, torminibus, & inflationibus ſubuenit. Ventrem leniter emollit. Lienem abſumit. Difficiles partus mire adiuuat. Facit ad veſicæ cruciatus, & renum diſtentiones potum. Vuluam aperit. Radix ad eadem vtilis eſt. Sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Farina eius ſordida vlcera purgat, & vetera cicatrice obducit. Squamas oſſium extrahit. In cærata & calfacientia malagmata additur. Eligi debet recens, eſu difficile, firmū, odoris plenum. Succus ad potiones amaris nucibus aut ruta aut pane callido aut anetho reſoluitur.

De Gith ſeu Melanthio. CAP. XCII.

Gith ex Græcis aliqui Melanthiū, alij Mecona agrion melana, Romani Papauer nigrum appellant. Exiguus frutex eſt ſæpe binos palmos excedens. Folijs vt Senetionis minutis, ſed multo tenuioribus. Capitulo in cacumine tenui, ceu papaueris oblongo, intercurſantibus intus membranis. Quibus ſemen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inſpargitur. Capitis doloribus illitum fronti, ſubuenit. Diſcutit recentes oculorum ſuffuſiones, tritum ex Irino, & infuſum naribus. Tollit lepras, lentigines, duricias, tumoreſq; vetuſtos cum aceto illitum. Circumſcarificatos clauos excutit cum vetere vino impoſitum. Dentium doloribus decoctum cum aceto & teda prodeſt. Teretes ventris tineas expellit, peruncto ex aqua vmbilico. Deſtillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo & olfactum. Vrinam & menſtrua ciet, multis diebus ſumptum.

Et lac extrahit. Difficultatem spirandi cum vino potum leuat. Phalangiorum morsibus ex aqua drachmæ pondere hauſtum auxiliatur. Incenſo ſerpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

De Laſerpitio & Laſere. CAP. XCIII.

Laſerpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya naſcitur, caule ferulaceo, quem Maſpetum vocant. Folijs apio ſimilibus, lato ſemine. Radix excalfacit. In cibis ægre concoquitur. Veſicæ noxia. Sugillatis illita cum oleo, & ſtrumis, ac tuberculis cum cærato, medetur. Iſchiadicis conuenit cum Irino aut cyprino cærato. Excreſcentibus circa ſedem tollendis, illinitur cum putamine mali punici & aceto decocta. Venenis pota reſiſtit. Os cõmendat, cibis aut ſali permiſta. Laſer e radice atq; caule ſcarificatis colligitur. Præfertur autem tuffum, tranſlucẽs, myrrhæ æmulum, non porraceũ, odore valens, ſuaui guſtu. Quod dilutum facile albeſcit. Syrenaicum ſi quis deguſtarit, humorem toto corpore ciet, blãdiſſimo odore, adeo vt ne os quidem guſtanti niſi paululũ ſpiret. Medicum & Syriacum minus viribus valent, & grauiorem reddunt odorem. Laſer omne anteq̃ ficceſcat adulteratur ſagapeno, ant fabæ lomẽto. Quod maleficiũ deprehenditur guſtu, odore, viſu, & madefactione. Caulem aliqui Silphion, radicem Magudarin, & folia Maſpeton vocauere. Efficaciſſimum Laſer, mox folia, poſtremo caulis. Acrẽ vim habet. Inflationes facit. Perunctas cum aceto pipere & vino alopecias ſanat. Oculorũ aciem exacuit. Incipientes ſuffuſiones, illitum cum melle diſſipat. Cauernis dentium in dolore inditur, aut cum thure in linteo circumligatur, aut cũ hyſſopo ficis coctis in poſca, os colluitur. Ijs prodeſt quos beſtia in rabiem efferata momorderit, vulneribus immiſſum. Valet aduerſus venena telorum, & animalia omnia, quæ virus eiaculantur, potum aut illitum. Scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. Gangrænis præcoercitis immittitur. Et cum ruta, nitro, & melle, vel per ſe carbunculis. Clauos calloſq; prius circumraſos vellit. Cærato aut aridorum ficuum carne præmollitũ, recentes Lychenas ex aceto ſanat. Et excreſcentia in carne polypoſq;, ſi aliquot diebus cum attramento ſutorio aut erugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium ſcabricijs opitulatur. Grauem ſubitoq; irrauceſcentem vocem, dilutum aqua ſorbitione confeſtim expedit. Vuã illitum cum melle reprimit. Anginis ex aqua mulſa vtiliſſime gargarizatur. Veſcentes eo lætiore colore mangonizat. Tuſſi commode in ſorbili ouo datur, & pleuriticis in ſorbitionibus. In fellis ſuffuſione, & aqua inter cutem cum aridis ficis. Rigores diſcutit cum vino

pipere & thure potum. Neruorum contractionibus opisthotonicisq; datur oboli pondere deuorandum. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. Ad lac intus coagulatum bibitur. Comitialibus ex aceto mulso proficit. Menses ciet cum pipere & myrrha potũ. Cœliacos adiuuat in acino vuæ sumptum. Cum lixiuio autem potui datum repente conuulsis ruptisq; prodest. Ad potiones resoluitur, nucibus amaris, aut ruta & calido pane. Foliorum succo ad eadem proficitur, sed multo inefficacius. Cum aceto mulso manditur, ad expediendam arteriam, maxime cum vox retunditur. Eo cum lactucis vtuntur, exitq; in vicẽ erucæ. Fertur & altera Magudaris in Lybia nasci. Radix Laserpitio similis, sed minus crassa, acris & fungosa. Ex qua non profluit succus. Eiusdem cum lasere facultatis.

De Sagapenio. CAP. XCIIII.

Sagapenium færulaceæ herbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimum est transluces, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter laser & galbanum redolens, gustu acri. Prodest laterum & pectoris doloribus, tussibus vetustis, conuulsis & ruptis. Crassam pulmonis pituitam expurgat. Datur comitialibus, opisthotonicis, lienosis. Item cõtra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus in potu. In vnguenta probe admittitur. Menses pellit. Sed fœtum exanimat, cũ hydromelite potum. Prodest ex vino haustum serpentium ictibus. Olfactum ex aceto vuluarũ strangulatus excitat. Oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesq; detergit. Resoluitur succi modo, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

De Euphorbio. CAP. XCV.

Euphorbia Libyca arbor est ferulæ speciẽ habens, quæ in mõte Atlante iuxta Mauritaniã inuenitur. Ea acerrimo succo turget. Cuius eximiũ feruorẽ expauescẽtes incolæ, ouillos vẽtres elutos, arbori circũligant, & eminus caulẽ contis incidũt. Confestimq; e plaga perinde atq; vase quodã, in vẽtriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod sparsi in humũ, vulnus eiaculatur. Duo succi genera. Vnũ Orobi magnitudine, sarcocolæ modo emicat. Alterũ in vẽtriculis cõcrescit atq; vitreũ spectatur. Eligendũ est transluces & acre. Euphorbiũ adulterat sarcocollæ & glutini mistione. Sed difficile quidẽ experimẽtũ. Quippe cũ leui gustu, os accẽsũ diu detineat, adeo vt quicquid ori obijciatur plane Euphorbium resipiat. Eius inuentio tẽpore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. Potus tota die exurit. Quare melli collyrijsq; pro acrimo-

niæ ratione ammiſceri debet. Coxarum doloribus prodeſt in odorifera potione hauſtus. Squammas oſſium eadem die eximit. Verum eo vtentes neceſſe eſt, linamentis aut cæratis communire corpus, quo oſſa conueſtiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percuſſos a ſerpente nihil moleſti paſſuros, ſi inciſa oſſe tenus capitis cute, intritus ſuccus infundatur, vulnuſq; poſtea conſuatur.

De Galbano. CAP. XCVI.

g Albanum ſuccus eſt naſcentis in Syria ferulæ, quod nonnulli Metopium vocant. Maxime laudatur cartilaginoſum, merum, thuris effigiem præbens, minime lignoſum, retinens nõnihil adiecti ſeminis aut ferulæ, graui odore, neq; humidum neq; aridum. Adulteratur faba freſa & ammoniaco. Galbanũ excalfacit, vrit, extrahit, diſcutit. Menſes ac partus trahit, appoſitu vel ſuffitu. Lentigines aceto & nitro perũctas tollit. Deuoratur ad tuſſim veterem, difficultatem ſpirandi, ſuſpiria, rupta, conuulſa. Aduerſatur toxicis potũ cum aceto & myrrha. Simili modo ſumptum mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus & furunculis. Comitiales & vluæ ſtrangulatus & vertiginoſos olfactu ſuſcitat. Si vratur fugat nidore ſerpentes, & perunctos feriri non patitur. Serpẽtes cum oleo & ſphondylo circumpoſitum necat. Dentium dolorem oblitum aut cauernis inditum mitigat. Vrinæ difficili prodeſſe exiſtimatur. Reſoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua aut ruta, aut calido pane, mulſave. Alias meconio, ære vſto, aut felle liquido. Si purgare galbanũ voles, in feruentem aquam demittito. Namq; cum liquefactum fuerit, eius ſordes fluitabunt. Quas hoc modo facile ſeparabis. Mundo linteo alligatum in fictili aut ærea pixide ita pendeat, vt imum vaſis ne tangat. Opertoq; vaſe in feruidam aquam demittito. Sic enim ſyncærũ, veluti per colum eliqueſcet, & lignoſum in linteo remanebit.

De Ammoniaco. CAP. XCVII.

a Mmoniacũ hærba eſt, ex qua Ammoniacũ fit ſuffimen quod tymiama vocãt, aliqui Agazyllon, alij Crioetheum, alij Heliuſtrum, Romani guttam appellãt. Ferulæ ſuccus eſt, quam iuxta Cyrenen Aphrica gignit. Cuius fruticẽ cum radice Agaſyllim vocant. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expers, thuris ſimilitudine, minutis glebis, dẽſum, ſyncærum, nulla ſorde ſpurcatum, caſtoreum odore imitans, guſtu amarum. Hoc genus trauſma ideſt friaturam appellant. Quod vero terram & calculos collegit, Phryama quod ſignificat miſturam. Gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, ſuccum ſtillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. Tubercula duriciaſq; diſcutit. Potum aluum ſoluit. Partus extrahit

Lienem consumit, drachmæ pondere hausſtum. Articulorum coxendicumq; doloribus liberat. Auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. Item quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. Cruentam vrinam pellit. Albugines oculorum absterget. Genarum scabriciam absumit. Tritū autem cum aceto & impositum, iocineris lienisq; duricias sedat. Discutit tosos, qui in artubus cōcalluerunt, cum melle aut cum pice illitum. Lassitudines & coxendicum dolores eo perungi vtile est, cum nitro & cyprino oleo vice acopi.

De Sarcocolla. CAP. XCVIII.

Sarcocolla lachryma est arboris in Persida nascentis, pollini
ſ thuris similis, ruffa, gustu amara. Vulnera glutinat. Oculorum fluctiones inhibet. Emplastris inseritur. Adulteratur ammiste gummi.

De Glaucio. CAP. XCIX.

Glaucium succus est herbæ quæ in Hierapoli Syriæ nascitur,
g folijs fere corniculati papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari. Tota croceo succo madet. Folia in olla fictili semifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, vsq; dum flaccescant. Deinde contusis succum exprimunt. Cuius est vsus ad oculorum medicamenta. Vt pote cum inter initia refrigeret.

De Glutino. CAP. C.

Glutinum quod Xylocollan, alij Taurocollan vocant, præ-
g stantissimum Rhodiacum, quod ex bubulis corijs conficitur. Id candidum est & transiucens. Nigrū vero minus probatur. Resolutum in aceto, impetigines lepraſq; cutis delet. Ambustis igni ex aqua calida impositum, pustulas erumpere non patitur. Vulneribus prodest melle aut aceto madefactum.

De Glutino piscium. CAP. CI.

Glutten piscium, venter est piscis cetacei. Præstat candicans,
g natione ponticū, subasperum, carens squammis, & quod celerrime liquescit. Vtile emplastris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

De Visco. CAP. CII.

Viscum optimum est recens, intus porraceum, extra fuluum,
v quod asperi nihil, aut furfuroſi concœperit. Fit acinis in robore nascentibus, buxeo fruticis folio. Contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipsum efficiant. Gignitur quoq; in malo, pyro, & plerisq; alijs arboribus. Quinetiam inuenitur in quorumdam fruticum radicibus. Emollit,

discutit, extrahit. Parotidas, tubercula, cæteraſq; collectiones, ad maturationem perducit. Cum resina autem & cæra pari, epinyctidas in splenio sanat. Vetera vlcera suppurationesq;, quas cacoethe vocãt, ex thure mollit. Lienẽ cũ calce, Gagate, aut Asio lapide, impositum absumit. Cum sandaraca, aut auripigmento illitum vngues extrahit. Mistum cum calce & vini fæce, suam vim intendit.

De Aparinæ. CAP. CIII.

a Parinen aliqui Ampelocarpon, alij Omphalocarpon, nonnulli Philanthropon vocant, ramosam hærbam & quadrangulam, ex interuallis orbiculato foliorum ambitu, vt in rubia. Flos albus, semen durum, rotundum, cõcauum, album, vmbilici figura, asperitate vestium tenaci. Ea pastores coli vice vtuntur, ad eximendos e lacte pilos. Seminis caulium ac foliorum succus, potu contra viperarum phalangiorumq; morsus auxiliatur. Infusu aurium dolori medetur. Hærba cum axungia trita strumas discutit.

De Alysso. CAP. CIIII.

a Lysson aliqui Aspidion, alij Aplophyllon, alij Accysiton, alij Adeseton nuncupant. Fruticosa hærbula est, vnicaulis, rotundis folijs, fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen, quadam tenus latum. In mõtibus & asperis locis emicat. Eius decoctum singultus sine febri, potu discutit. Idem efficit si quis eã aut teneat, aut odoretur. Cum melle trita, vitia cutis in facie, & lentigines emendat. Contusa in edulio, rabiei canis mederi putatur. Domibus appensa salutaris esse creditur. Et hominibus atq; animalibus fascini, amuletum. Purpureo linteo circumligata pecorum morbos abigit.

De Asclepiade. CAP. CV.

a Sclepiadem aliqui Cission, alij Cissophyllon, nominãt. Ramos emittit longos, folia hederæ, radices numerosas, tenues, odoratas. Floris virus graue. Semen securidacæ. Nascitur in montibus. Radices ex vino potæ torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus vuluæ mammarumq; vlcera, quæ cacoethe vocant, illinuntur.

De Atractylide. CAP. CVI.

a Tractylis quam aliqui Amyron vocant, alij Cnicon syluestrem, alij Aspidion, Magi Aphedron, Aegyptij Chenon, Romani Præsepium, aliqui fusum agrestem, alij Colum rusticam, spina est Cnico similis, folia multo longiora ferens, in summis virgis, magna parte nuda, asperaq;. Qua fœminæ profusis vtuntur. Capitula in cacumine spinis horrent. Flos luteus. Quibusdam in locis purpureus inuenitnr. Radix tenuis superuacua. Coma, semen &

folia cum pipere & vino teruntur vtiliſſime contra ſcorpionum ictus. Percuſſos tradunt quamdiu ea teneatur hærba, nullum experiri dolorem, ipſumq; depoſita, ſtatim recrudeſcere.

De Polycnemo. CAP. CVII.

p Olycnemon quidam Clinopedion, alij Polygonaton, alij Iouis colum, alij Echeonymon vocāt. Frutex eſt ſurculoſus, folijs Origani, caule Pulegij, geniculis multis itercepto, ſine vmbella, tenui tamē in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur. Sed quinto die ſolui debet. Ad vrinæ ſtillicidia ruptaq;, cum vino bibitur. Edocuit experientia contritos in vino albo ramulos, ijs qui affectibus laborant, quæ violentiæ vocantur, magno eſſe præſidio.

De Clinopodio. CAP. CVIII.

c Linopodion aliqui Cleonicon, alij Ocimoides, alij zopyron vocant, fruticem folijs ſerpyllo ſimilem, ſurculoſum, duum palmorum altitudine. Naſcitur in petroſis. Flores marrubij, ex interuallis ſpeciē lectipedum præbent. Bibitur hærba & ſucci eius decoctum, ad conuulſa, rupta, ſtrangurias, ſerpentium ictus. Menſes & partus pellit. Et penſiles verrucas quas Acrochordonas vocāt, eijcit aliquot diebus potum. Aluum ſiſtit decoctum ad tertias, potumq; ſi febrim ſentiunt ex aqua. Alioquin ex vino.

De Leontopedalo. CAP. CIX.

l Eontopedalon aliquibus Leontopodion, alijs Leuceoron, alijs Leontiō, alijs Doris aut Dorideris, alijs Lychnis agria alijs Pardale, alijs Horybethron, alijs Rhapeion, Romanis Patabelclon, aut ſemen leoninum dicitur. Caulem emittit dodrantalē, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine ſemina duo aut tria, in ſiliquis ciceris modo. Flores fremio ſimiles, punicei coloris. Folia braſſicæ, ſed papaueris diuiſura. Radicibus nigris rapæ ſimilibus, toroſis. Naſcitur in aruis & ſegetibus. Radix auxiliatur ſerpentium ictibus ex vino pota. Nec alia res celerius dolorem finit. Miſcetur iſchiadicorum clyſteribus.

De Teucrio. CAP. CX.

t Eucrion ſiue vt alijs placet Teucris, Hærba eſt virgæ referens effigiem, Triſaginis ſimilitudine, tenui folio, non multū a cicere alieno. Hæc in Cilicia iuxta Gētiadem Sciſſademq; vbertim prouenit. Recens cum poſca, aut aridæ feruefactæ ius, potu lienem potenter abſumit. Lienoſis cum aceto & ficis illinitur. Item ſerpētium morſibus ex acetoſolo, ſiue ficis,

De Trisagine. CAP. CXI.

Hamædrys Græcis, alijs Chamædrops. Latinis Trisago di-
e citur. Sunt qui eam Teucrion appellauere, propter eam quã cum Teucrio seruat similitudinem. Nascitur in Petrosis & asperis. Frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuisura quærcus. Flore pene purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, vrinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur. Cit menses. Partus extrahit. Lienem ex aceto pota consumit. Aduersus serpentium venena ex vino, potu illituq; efficacissima. Trita digeritur in pastillos ad supradicta. Purgat vetera vlcera cum melle. Cum oleo illita caliginẽ oculorum discutit. Natura eius est calfacere.

De Leucade. CAP. CXII.

Eucas montana, latioribus q̃ vrbana folijs, semine acriore,
l amariore, ori ingrato. Efficacior tamẽ q̃ satiua habet. Vtraq; ex vino contra animalium venena, præcipue marinorum, opitulatur.

De Lychnide. CAP. CXIII.

ychnis coronaria quam aliqui Athánaton vocant, alij Acy-
l lonion, alij Ballariõ, alij Geranopodion, quidã Corymbiõ, aliqui Taurion, alij Sceptrũ aut Maloion, Aegyptij Semeon, Magi Sanguinẽ Apocathemenes, Romani Geniculare aut Balariam, Flore est albæ violæ simili, quo corollæ factitantur. Cõtra scorpionũ ictus semen in vino potum auxiliatur.

De Syluestri Lychnide. CAP. CXIIII.

ychnis syluestris, Tragonoton, alias Atocion, alias Hieraco
l podion, aut Lampas vocatur. Aegyptijs Semura, Magis Apocathemenes Taurus, Romanis Agreste intubum. Omnia vrbanæ similis. Bilem per aluũ detrahit, semine duabus drachmis poto. Ictis a Scorpione subuenit. Aiunt huius hærbæ appositu, scorpiones torpescere & inertes prorsus reddi.

De Lilio. CAP. CXV.

Ræci Crinon basilicon vocãt, alij Crinanthemon, alij Calli-
g rion, Magi Martis sanguinem. Osthanes auram Crocodili, Aegyptij Simphæphon, quidam Tialon, Latini Lilium, alij qui Rosam iconis. Syri Sasa. Aphri Abiblabon. Lilia coronamentis se dedũt, Lyria a quibusdam vocata. E quibus vnguentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Susinum appellant. Neruos & priuatim vuluæ duricias emolliens. Folia hærbæ illita contra serpentium ictus auxiliãtur. Feruefacta ambustis proficiunt. Aceto cõdita vulne-

tribus opitulantur. Succus adiecto melle aut aceto, in æreo vase coquitur, conuenienti medicamento vetustati vlcerum, & ad recentia vulnera. Inassata radix & ex rosaceo trita igni ambusta sanat. Vuluam emollit. Menses ciet. Vlcera cicatrice obducit. Cum melle detrita neruis præcisis luxatisq; medetur. Vitiligines, furfures, & lepras emendat. Vlceraq; in capite manantia expurgat. Abstergit faciem & erugat. Teritur in aceto cum Hyoscyami folijs & farina tritici, mulcēdis testium inflammationibus. Semen potū morsibus serpētium aduersatur. Ignibus sacris semen & folia cum vino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Pamphiliæ efficacissima, vnguentis nascuntur.

De Ballote seu Marrubio nigro. CAP. CXVI.

b Alloten nomine alio nigrum Marrubiū, aut magnū vocant, aliqui Nophthan, alij Notianoscemin, alij Nospraſſon, alij Nothera, alij Nochelin aut Nosteli, alij Nophrim, alij Gnoturim, Romani Vlcerariam aut Marrubium nigrum, alij Cāthurinū, Aegyptij Asphon, Magi Ifionis sanguinem. Caules ædit quadrangulos, nigros, subhirsutos. complures ex vna radice. Folijs maioribus q̄ Marrubij, hispidis, intercedente spatio, subrotundis, graue olentibus, apiastro proximis. Vnde aliqui Apiastrum eam vocauerunt. Cauliculis albis orbiculato florū ambitu, qui rotæ speciē præbeat. Vis eius efficax aduersus canis morsus, folijs ex sale illitis. Feruenti cinere flaccescunt folia, vt condylomata reprimant. Purgant & sordida vlcera cum melle.

De Apiastro. CAP. CXVII.

m Elissophyllon Græci, alij Melithæum, alij Melithænā, alij Meliphyllon, alij Erythran, Latini Apiastrum aut Citragi nem, Galli Merisimorion vocant. Id sibi nomen vsurpauit, quoniā apes ipsa hærba delectātur. Cauliculi & folia Ballotæ, de qua paulo ante diximus similia essent, nisi minora tenuioraq; nec ita hirsuta spectarentur. Citreum malum olent. Folia cum vino pota aut illita prosunt contra ictus Phalangiorum scorpionumq;. Item aduersus canis morsum. Decocto eorūdem gratia, foueri prodest. Desessionibus fœminarum ad ciundos menses conuenit. Dentes eodem in dolore coluuntur. Dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia addito nitro, potu auxiliantur. Torminibus & orthopnoicis delinctu. Illita cum sale strumas discutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita sedant.

De Marrubio. CAP. CXVIII.

Rassion e Græcis aliqui vocãt, alij Eupatorium, alij Phyl-
p lophares, alij Tripedilon, alij Camelopodion, Aegyptij Asteropen, Magi tauri sanguinem, aliqui Aphedron, Latini Marrubium, aliqui Labeoniam, Aphri Atierberziam. Frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis. Folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro. Semen in caulibus, et ex interuallis flores verticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, & ruderata loca. Huius folia ficca, cum semine decocta in aqua, aut viridium succus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. Crassam e pectore pituitam, cum ficca Iri eijcit. Mulieribus a partu nõ purgatis datur, vt mẽstrua & secũdas extrahat. Item in difficili partu, & his qui venena hauserũt, aut a serpentibus demorsi sunt. Veficam renesq; lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis vlceribus purgandis. Pterygia nomasq; sistũt. Laterum dolores mitigant. Succus foliis contusis expressus, & sole coactus ad eadem pollet. Cum vino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. Naribus regium morbum expurgat. Aurium doloribus cõuenienter instillatur, per se aut cum rosaceo.

De Stachye. CAP. CXIX.

Tachys frutex est, Marrubio similis, sed longior. Folia ferẽs
f numerosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iucũdi, & complures virgas ab radice exeuntes, Marrubio cãdidiores. Nascitur in mõtibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. Foliorum decoctum potu pellit menstrua & secundas.

De Phyllitide. CAP. CXX.

Hyllitis quam aliqui Phyllin, alij Acaulon, alij Syluestre la-
p pathum vocitant, folia promit Rumici similia, longiora, & viridiora, sena aut septena, quæ parte anteriore læuia cernuntur, a tergo autem pensiles quasi vermiculos ostendunt. In vmbrosis, & opacis hortorum ambulationibus emicat, gustu acerbo. Neq; caulẽ neq; semen profert. Folia in vino pota serpentium morsibus aduersantur. Quadrupedibus per os infusa auxilio sunt. Et si dysenteria aut resoluta aluus exercet, potui dantur.

De Phalangio. CAP. CXXI.

Halangium a quibusdam Phalãgition vocatur, ab alijs Leu-
p cacantha. Ramuli sunt ei duo, pluresve, in diuersa tendentes, flos candidus, Lilio similis, multas incisuras habens. Semine nigro, lato ad lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore. Radice parua, tenui, hærbacei coloris, dũ a terra eruitur. Prouenit in collibus

Huius folio semine flore cum vino poto, auxiliatur contra scorpionũ phalangiorumq; ictus. Tormina quoq; discutit.

De Trifolio. CAP. CXXI.

g Græci Triphyllon, alij Oxyphyllon, alij Menyanthes, alij Asphaltion, alij Cnicion vocant, Romani Trifolium, aut acutum aut odoratum. Frutex supra cubiti altitudinem attollitur, virgas habens tenues, iunceas & nigras, e quibus ramulares enascũtur appẽdiculæ, quæ in terna singulis germinationibus exeunt folia, Loto arbori similia. Ijs recẽter enatis rutæ odor inest. Vbi autẽ adoleuerunt, bitumen olent. Florem ædit purpureum, semen quadamtenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum veluti corniculum gerens. Radix tenuis, longa, valida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, vrinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutẽ principia sentiunt, fœminis quoq; vuluæ vitio oportunis, auxiliantur. Menses cit, ternæ dragmæ e semine dari debent, e folijs vero quaternæ. Cõtra serpentium ictus trita folia & ex aceto mulso pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctũ fotu dolores eorum finire, quos serpẽtes percusserint. Qua autem aqua huiuscemodi, sanatus quis fuerit, si ea quispiã alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficitur vt a serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina in tertianis, cum vino potui dedere, & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotis inseritur.

De Polio. CAP. CXXII.

p Olium montanum, aliqui Theuthrion, alij Feuxaspidion, alij Achamenin, alij Ebenitin, alij Melosmon, nõnulli Belion, quidam Leontocharon vocant. Duo genera eius. Montanum cui Teuthrio nomen est, & cuius est vsus. Tenuis frutex est, candidus, neq; palmo altior, semine refertus. Capitulo in cacumine quandã corymborum speciem præ se ferente, paruo, canis hominis simili, graui ter olente, non sine quadam suauitate. Alterum fruticosius non vsq; adeo valens odore, & viribus infirmius. Potum feruefacti ius auxiliatur serpẽtium ictibus. Hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto. Stomachum male habet. Caput doloribus afficit. Aluum & menses ciet. Substratum suffitumve serpentes abigit. Illitum vulnera conglutinat.

De Scordio. CAP. CXXIII.

f Cordium aliqui Scorbion, alij Pleuritin, alij Dysosmon, alij syluestrem Calaminthen, quidam Chamædryn, alij Mithridanion, Magi Podotis sanguinem, Aegyptij Apho, Romani Trisaginem palustrem appellant. In mõtibus & palustribus nasci-

tur, folijs Trifaginis, maioribus, nõ fic in ambitu diuifis, aliquãtũ Allia redolentibus, guſtu amaris & adſtringentibus. Quadrangulis caulibus, ſubrubro flore. Hærba vim excalfactoriam habet. Vrinam cit. Cocta recens aridave cum vino, aduerſus venenatos ſerpentium morſus bibitur. Ad ſtomachi quoq; roſiones, dyſenteriam, & vrinæ difficultatem, binis drachmis cum hydromelite. Craſſamen purulẽtum pectore expellit. Facit aridæ farina ad veterem tuſſim, rupta, conuulſa, ſi cum naſturcio melle & reſina miſceatur in eclegmate. Inflammata modice præcordia cærato excepta, recreat. Cum aceto acri aut aqua, podagris conuenienter illinitur. Menſes impoſita mouet. Vulnera conglutinat. Vetera vlcera purgat, & ex melle ad cicatricem perducit. Sicca excreſcentias in carne cohibet. Succus ad eadem vitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq;.

De Tuſſilagine. CAP. CXXIIII

b Echion Græci, quidam Richion, alij Petrinam vocant, alij Peganon, alij Pithion, alij Pagonaton, alij Chamæleucen, alij Procheton, alij Arcophyton, alij Chamægiron, Aegyptij Saarthan, Latini Tuſſilaginem, quidam Pharphariam aut Puſtulaginem, Beſſi Aſa. Folia ei ſunt maiuſcula q̃ hederæ, ſex aut ſeptem a radice, ſubalbida a terra, ſuperne virentia, in plures angulos exeuntia. Caulis palmũ altus, flos luteus. In vere, flore & caule cõfeſtim exuitur. Inde nonnulli his vacare exiſtimauerunt. Radix tenuis eſt & ſuperuacua. Naſcitur in amœnis & riguis. Folia ex melle trita igni ſacro & omnibus inflãmationibus illitu medetur. Aridæ fumus per infundibulũ hianti ore raptus, hos ſanat qui ſicca tuſſi atq; orthopnœa infeſtantur. Pectoris vomicas rumpit. Eundem effectum præbet ſuffita radix. Decocta in hydromelite & pota emortuos partus eijcit.

De Artemiſia. CAP. CXXV.

a Rtemiſia ramoſa Græcis quibuſdã Monoclonos, alijs Toxiteſia, alijs Epheſia, alijs anactorios, alijs Sozuſa, alijs Lycophryx. Magis hominis ſanguis, alijs Cryſanthemon Romanis hærba regia, aut Arthemiſia, alijs Rapiũ, aut Tertana, Gallis Pona, Dacis Zuoſte dicitur. Magna ex parte in maritimis naſcitur, Abſinthij modo fruticoſa, maioribus & pinguioribus folijs, ramiſq;. Tenuior autem flore eſt paruo, tenui, candido, graue olente. Aeſtate floret. Sũt qui in mediterraneis Vnicaulis nomine appellẽt, tenuẽ hærbulã, ſimplici caule & minuto, floribus ſcatente, flauo colore. Hæc iucũdiorem q̃ præcedens efflat odorem. Vtraq; excalfacit, extenuat. Feruefactæ conuenienter in muliebres deſeſſus adijciuntur, ad detrahendos mẽſes, partus, ſecundaſq;. Item ad præcluſiones vuluæ, & eiuſdem in-

flammationes. Calculos comminuunt. Remoratam vrinã cient. Menses pellunt pubi illitæ. Succus vuluæ inditus ex myrrha eadem quæ insessio trahit. Coma tribus drachmis eorumdem educendorum gratia bibitur.

De Artemisia tenuiore. CAP. CXXVI.

a Ltera tenuioribus folijs, in sepibus & cultis, iuxta aquarum ductus, nascitur. Cuius flores & folia cõtrita. Sampsuci odorem reddũt. Si quis stomacho laboret, hærbam cum amygdalino oleo bene contundat, in malagmatis lentorem, & stomacho imponat, sanitati restituetur. Qui neruorum dolore cruciantur, si succum ex rosaceo illinant, sanantur.

De Ambrosia. CAP. CXXVII.

a Mbrosia quam Romani caprum syluaticum vocant, quidã Botryn, alij Apium rusticũ, Aegyptij Merseon. Tenuis frutex est ramosus, trium fere palmorum, folijs rutæ, circa imum caulem exiguis. Cauliculi seminibus, perinde quasi racemulis grauidi, nunq̃ florem pariunt. Odore vinoso, suaui. Radice tenui, sesquipedali. Coronãtur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere. Et illitu adstringere humores qui in aliquam partem incumbunt.

De Botrye. CAP. CXXVIII.

b Otrys fruticosa hærba est, lutea tota, & in multas alas sparsa. Semẽ circa ramulos prouenit. Folia Cichorio similia. Tota suauem odorẽ spirat. Quare vestimẽtis interponitur. Inuenitur in torrentium ripis. Pota orthopnœas mulcet. Hanc cappadoces Ambrosiam vocant, alij Artemisiam.

De Geranio. CAP. CXXIX.

g Eranion aliqui Peloniten, alij Trica, alij Geranogerõta, Romani Vchinastrum, Aphri Lescen appellãt. Folijs Fremij, diuisuris longioribus, radice rotunda, dulci. Quæ drachmæ põdere in vino pota, vuluæ inflationes discutit.

De Altero Geranio. CAP. CXXX.

g Eraniũ alterũ, aliqui Myrrhin, alij Oxyphyllon, alij Cardamomum, alij Origanum vocãt, Magi Hierobryncas, Latini gruinam, aut pulmoniam, aut cicotriam. Caulibus minutis & pilosis sesquipedalibus. Folijs maluæ. In summis alijs sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina vsus.

De Gnaphalio. CAP. CXXXI.

g Naphalion, alij Hires, alij Ampetocon, alij Anaxiton, alij Anaphalin, Aegyptij Semeon, Galli Gelasonen, Latini cen-

tũculũ vocant, quidã tuculare, alij Albinũ. Cuius folijs mollibus minutiſq; pro tomẽto vtũtur. Bibũtur efficaciter folia in vino auſtero ad dyſenteriã.

De Typha. CAP. CXXXII.

Typha foliũ ædit cyperidi ſimile, caulẽ albũ, læuẽ, æquabilẽ, flo
t rẽ in cacumine ambiẽtẽ, denſũ, qui in pappos ſoluitur, quod lanuginem aliqui nominant. Huius hærbæ flos, ſuillo adipe eloto exceptus, ãbuſtis medetur. Gignitur in paluſtribus & aquis ſtagnãtibus.

De Circæa. CAP. CXXXIII.

Ircæa quã & dircæã aliqui vocant, folijs eſt hortenſis ſolani
c Agnatis crebris, flore nigro, puſillo, copioſo. Semine millij naſcente in quibuſdam corniculis. Dodrãtali radice, triplici ferme aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciẽte. Naſcitur in apricis, ſaxis & vẽto perflatis. Radicis tuſæ triẽs, in ſextarijs tribus vinĩ dulcis, per diem & noctem maceratur, potuq; triduo vuluas expurgat. Semen ſorbitionibus datum, lacte, mammas nutricum explet.

De Oenanthe. CAP. CXXXIIII.

Enanthe quam aliqui Ceraſcomion, alij Leucanthon voci
o tant. Folia habet paſtinacæ, florem candidum, caulem craſſum, palmi altitudine. Semẽ atriplicis. Radicem magnam, in multa rotunda capitula extuberantem. Naſcitur in petris. Caulis eius & folia, cum melle & vino pota ſecũdas eijciunt. Radix e vino vrinæ ſtillicidio conuenit.

De Conyza magna. CAP. CXXXV.

Onyza magna aliquibus cynozematitis, alijs Danais, alijs
c Tanachion, aliquibus Phycos, alijs Ichis, alijs Dinoſmos, Magis Brephoctonos, quibuſdã anubias, nõnullis hedemias, Aegyptijs Ceti, Romanis militaris aut deliarium, aut febrifuga, alijs fraginoſa nuncupatur.

De Conyza parua. CAP. CXXXVI.

Onyzæ duo genera. Quæ parua vocatur, odore præſtantior
c eſt. Maior vero frutice altior, & folijs latioribus, graui odore. Vtriuſq; folia oliuæ ſimilia, hirſuta, pinguia. In maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. In minore pedem æquat. flos ſqualliduſ, lutei aut fului coloris. Qui in pappũ abit. Radices ſuperuacuæ. Suffitu ſubſtratuq; frutex animalia fugat. Culices abigit, & pulices necat. Folia cõuenienter illinuntur ſerpentium plagis, & tuberculis, ac vulneribus. Flos cum vino ad menſes partuſq; eijciendos bibitur. Item contra vrinæ ſtillicidia, arquatum morbum, & tormina. Comitiales potus ex aceto adiuuat. Decoctum in deſeſſionibus medetur vuluæ malis. Impoſitus ſuccus abortum facit. Ex oleo efficaciter rigoribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita ſanat.

De altera Conyza. CAP. CXXXVII.

Stet tertiũ Conyzæ genus, quod aliqui paruã, alij Paniõ, alij
e Libanotidẽ. Magi cronõ vocãt. Caule crassiore, ac molliore.
Folijs q̃ paruæ maiusculis, minime pinguis, & maiore minor,
multo grauioris odoris & iniucundioris. Sed inefficacior. Prouenit
locis nõ riguis.

De Lilio syluestri. CAP. CXXXVIII.

Ræci Hemerocallen, alij Hemerocatalacton, alij Crinõ agri
g on, alij Crinãthemon, alij Porphyranthes, alij Bulbum hæ-
maticon, alij Anticantharon, Romani bulbum, aut Lilium
syluestre, aut marinũ, Aphri Abiblabon vocant. Folium & caulem
habet Lilij, porraceo colore. Flores in caule per singulos exortus, ter-
ni aut quaterni erumpunt, Lilij diuisura, quoties dehiscere cœperunt.
Colore perq̃ pallido. Radix magna est atq; bulbosa. Quæ pota aut cũ
melle & lana in pesso appositа, aquam educit & sanguinem. Folia tri-
ta mammarum inflammationes a partu contractas, oculorumq; colle-
ctiones mitigant. Radix & folia igni ambustis vtilissime illinũtur.

De Viola alba. CAP. CXXXIX.

Eucoion ex Græcis aliqui Basilion vocant, Latini vio-
l lam albam, aliqui augustiam, nõnulli violam autũnalem, aut
passarinam. Vulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia
quædam. Namq; aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniun-
tur. Lutea vero præcipui in medicina vsus. Huius aridi flores feruefa-
cti in desessionibus, valent contra vuluæ imflammationes. Et mẽstrua
expellunt. Sanant oris vlcera cum melle. Cum cærato rimas sedis. Se-
men duum drachmarum pondere ex vino potum, aut cum melle indi-
tum, menses, secundas & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ lie-
nem reprimunt Et podagricos iuuant.

De Cratæogono. CAP. CXL.

Ratæogonum, siue vt alijs placet Cratæonon, folijs tritico
c simile est, multis calamis ex vna radice emicantibus, multo-
rumq; geniculorum. Semine milij. Nascitur in opacis & fru-
tetosis, summopere acre. Traditum est a quibusdam, quod si bibat ie-
iuno ore, ter in die post mẽses purgatos, tribus obolis in cyathis aquæ
duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus, & vir modo con
simili, totidẽ diebus ante coitum hauriat, virilis sexus partũ futurũ.

De Phyllo. CAP. CXLI.

Hyllon aliqui Elæophyllõ vocãt. Nascit in saxis, sed quod
p Thelygnõ vocãt, est veluti muscus, folio oliuæ, magis hærba
cei coloris, Caule tenui ac breui. Radice minuta. Flore candi
do. Semine papaueris simili, maiore. Sed arrhenogonon cætera huic si

mile, ſolo fructu diſtat. Habet enim vuas defloretibus oleis non diſſimiles. Arrhenogonon potu, maſculi ſexus facere partus, vt thelygonō fœminei proditur. Horū Crateuas author eſt. Sed huiuſmodi hiſtoria tenus, mihi produxiſſe videtur.

De Teſticulo Canis. CAP. CXLII.

Teſticulus Canis quem græci Orchin, aut Cynoſorchin vocant, ſolijs circa caulē mollis oleæ ſimilibus, in terra ſtratis, longioribus, anguſtis, læuibus. Caule dodrantali, floribus purpureis, radice bulboſa, oblonga, oliuæ modo anguſta, duplici ordine, ſuperiore quæ plenior eſt, inferiore, quæ mollior ac rugoſior. Eduntur radices coctæ, vt bulbi. Ex quibus ſi maiorē edāt viri, mares generari dicūtur. Si minorē fœminæ, alterū ſexū. Addūt, in Theſſalia mollē mulieres in lacte caprino bibere, ad ſtimulandos coitus. Aridā vero ad inhibendos. Et alterū alterius potu reſolui. Naſcitur in petroſis & ſabuletis.

De altero Teſticulo. CAP. CXLIII.

Teſticulus qui alio nomine Serapias, Andrea authore vocatur, quoniam radix inter pauca vtilis ſit, ſolijs eſt porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum ſinu inflexis. Caule palmeo, floribus pene purpureis. Radice teſticulis ſimili. Quæ illita tumores diſcutit. Vlcera purgat, & ſerpere eadem non patitur. Abolet fiſtulas. Et illitu inflammationes lenit. Aridæ radices nomas inhibent. Sanantq; oris putredines, & vlcera cacoethe. Aluū ſiſtunt e vino potæ. De hac, eadem quæ de teſticulo Canis, produntur.

De Satyrio. CAP. CXLIIII.

Atyrium aliqui Trifolium vocant, quoniam tria fert folia, ad terram infracta, Rumici aut Lilio ſimilia, minora tamen ac rubra. Caulem cubitalem, nudū. Florem Lilij effigie, candidum, radicem bulboſam, mali magnitudine, fuluam, intus vt ouum candidam, guſtanti dulcem, & ori non ingratam. Quam in vino nigro auſtero bibere conuenit, contra opiſthotonum. Vtendum ea dum cōcumbendi inceſſit cupiditas. Siquidem ea, promores ad venerem fieri affirmant.

De Satyrio Erythronio. CAP. CXLV.

Atyriū Erythronion, aliqui Erythraicon, alij Melion aqueum, alij Entaticon, alij Priapicon, aut Satyriſcon, aliqui Satyri teſticulum appellant, Latini molorticulum veneris. Semine lini, maiore, duro, læui, ſplendēte. Quod fertur, non ſecus atq; Scincus libidinem excitare. Corticeradicis gracili, ruſſo. Intus autem album includitur, ſapore dulci non ingrato ori. In mōtoſis & apricis enaſcitur. Venerem vt produnt, ſi omnino manu teneatur radix, ſtimulat. Eoq; magis ſi bibatur in vino.

De Hormino. CAP. CXLVI.

Orminum satiuum a Latinis Geminalis, a Dacis Hormia
h dicitur. Folijs est Marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ filiquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur. Siquidē in syluestri rotundum, fuscumq; inuenitur. In altero nigrum, & oblongum, cuius est vsus. Ad venerem stimulandam, cum vino bibi volunt. Purgat cum melle argema albugineſq;. Illitum ex aqua tumores discutit. Eo etiam extrahuntur aculei, ex corpore. Idem effectus est illitæ hærbæ. Syluestre magis viribus pollet. Quare vnguentis præsertim gleucino permiscentnr.

De Securidaca. CAP. CXLVII.

Edysaron vnguentarij pelecinum id est Securidacam vocāt.
h Fruticosa est, folijs ciceris. Semen ruffū in filiquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur. Vnde nomē accœpit. Amarum gustu. Stomacho vtile in potu. Additur in antidotis. Cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

De Onosmate. CAP. CXLVIII.

Nosma aliqui Osmaden, alij Ononin, alij Phlonytin appel-
o lāt. Oblōga folia habet, ad similitudinē anchusæ, lōgitudine quattuor digitorū & duū latitudine, mollia, in terra iacētia. Sine caule, sine semine, sine flore. Radice nititur lōga, tenui, īfirma, rubescēte. Gignitur in asperis. Folia in vino pota partus extrahūt. Prægnans si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

De Nymphæa. CAP. CXLIX.

ymphæa nascitur in paludibus, & stagnantibus aquis, folijs
n ciborio minoribus, & lōgioribus. Alijs in summa aqua, alijs demersis, pluribus ex radice prodeuntibus. Flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente. Cum defloruerit, vt rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat. Nigro semine, denso & lato, lenti gustus. Caulis est læuis, niger, minime crassus, ciborio cognatus. Radix nigra, scabra, clauæ similis. Quæ autumno secatur. Sicca cū vino pota cœliacis dysentericisq; auxiliatur. Lienē absumit. Radix stomachi ac vesicæ doloribus illinitur Vitiligines ex aqua emendat. Imposita cum pice, alopecijs medetur. Eadem contra veneris insomnia bibitur. Siquidem ea prorsus adimit. Pota assidue aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphææ nomen sibi vendicasse videtur, quoniam aquosa amet. Plurima inuenitur in Helide, in Anygro amne, & in Beotiæ Haliarto.

De altera Nymphæa. CAP. CL.

Est & altera Nymphæa, cuius flos Blephara dicitur, foliis an
e te dictæ. Radice alba, scabra, flore luteo, nitente, rosæ simili.
Huius semen & radix, contra fœminarũ profluuia efficaciter ex vino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia amne peneo.

De Androsace. CAP. CLI.

Androsaces, sunt qui Picrada appellẽt, alij Leucen, alij Tha
a lassiam. Herba est amara, tenues spargẽs iuncos, sine foliis.
Folliculos in capitulis habens, in quibus semen continetur. Gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in vino pota copiosam hydropicis vrinam ciet. Idem effectus est semini poto, & herbæ decocto. Podagris vtiliter illinitur.

De Asplenio. CAP. CLII.

Splenium aliqui Scolopendrion vocant, alij Splenion,
a alij Hemionium, alij Pteryx, alij Lonchitim, alij Aturion,
alij Phrygiam, aut Phrygitim, aliqui Philtrodoten, Magi mustellæ sanguinem. Foliis est multis, Scolopẽdræ animali similibus, ab radice vna prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; filiceis, & opacis. Nec caulem nec florem nec semẽ habet. Folia filiculæ modo diuiduntur. Subter flauenscentia hirsutaq;, superne viridia. Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, vt per dies quadraginta pota, lienem absumant. Quibus etiam contritis lienem ex vino illini oportet. Stranguriæ & regio morbo prodest. Singultum sedat. Calculos in vesica cõminuit. Conceptum adimere creditur, per sese aut cum muli liene appensa. Tradunt noctu, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

De Hemionitide. CAP. CLIII.

Hemionitis quam aliqui Splenion vocant, folium emittit Dra
h cunculi, lunatũ. Radicibus cohæret multis, tenuibus. Nunq̃
flores neq; semen neq; caulem gignit. In petrosis nascens, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

De Anthyllide. CAP. CLIIII.

Anthyllis quam quidam Anthemida vocãt, alij Erãthemin,
a alij Leucanthemon, alij Soranthin, alij Campestrem florem, Romani Solastrum, duplex est. Quædam enim lenti simillima, foliis mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine, radice parua, tenui. Nascitur in salsis terris, & a sole illustratis, non insulso gustu. Altera est foliis ramulisq; trifagini similis, hirsutioribus tamen, breuioribus & asperioribus. Flore purpureo, odoris admodũ grauis. Radice Cichorij. Pota drachmis quattuor vrinæ difficultati renibusq; plurimũ prodest. Tritæ, vuluæ pituitas emolliũt, cũ rosaceo & lacte impositæ. Vulneribus medentur, quæ autem trifaginis similitudinem refert,

pota cum aceto mulso comitiales sanat.

De Anthemide. CAP. CLV.

a Nthemida aliqui Leucanthemon, alij Heranthemon, quoniam vere floreat, alij Chamæmelon, quoniam mali odorem habeat, nonnulli Melanthemon, alij Chrysocomam, alij calliam, Romani mallium, Aphri astertiphen appellãt. Genera eius tria, tantum flore distantia. Rami palmum nõ excedunt, fruticosi, alis multis, concaui. Tenuibus ramulis, rotundis capitulis, floribus in medio aureis, forinsecus orbiculato ambitu, candidis, melinis aut purpureis, magnitudine foliorũ rutæ. Nascitur in asperis, & iuxta semitas. Colligitur vere. Vim habent radices flores & hærba excalfaciendi extenuandiq;. Potu & insessione, pellũt mẽstrua, partus, vrinam, calculosq;. Aduersus inflationes & ilei tormenta bibuntur. Bilem suffusam expurgant. Iocinerum vitia sanant. Decocto earum vesicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. Hãc proprie Heranthemon vocant. Ea cui Leucanthemo nomen est, itẽ quæ Crysanthemon dicitur, vehementius vrinam ciunt. Aegilopijs illitæ medẽtur. Commanducatæ vlcerum eruptiones in ore, sanãt. Nõnulli in clysteribus ex oleo vtuntur. Teruntur in farinam ad abigẽdos febrium circuitus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri. Radix quoq; siccari, dũq; ingruit necessitas, binæ partes hærbæ dari, modo floris aut radicis pars vna, modo contra, floris partes duæ & hærbæ vna, permutatim duplicato pondere alternis diebus. Bibere autem oportet in vino mulso diluto.

De Parthenio. CAP. CLVI.

p Arthenium aliqui Amaracon vocant, alij Anthemida, alij Leucanthemon, alij Camæmelon. alij Chrysocalin, alij Melabathron, nonnulli campestrem florem. Romani Solis seculum, aliqui millefoliũ, Hetrusci Cautam, Aphri Thamath. Folijs est coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatum cum aceto mulso aut sale potum, nõ secus atq; Epithymum, & bilem & pituitam detrahit. Suspiriosis prodest & melancholicis. Hærba sine flore a calculosis & anhelatoribus magna vtilitate bibitur. Valet decoctum ad insedendum in duricia vularum & inflammationibus. Illinitur sacro igni & collectionibus cum flore.

De Buphthalmo. CAP. CLVII.

b Vphthalmon quidam cachlam vocant, alij Balsamenã, Magi hæmoran, alij mercurij genituram, alij Aphthitis semen, aut mnesitheum, Romani cappacoraniam, Aphri narat. Te

nues emittit cauliculos mollesq; folia fœniculi, luteum florẽ Anthemide maiorem, oculi similitudine. Vnde nomẽ traxit. Circa opida nascitur, & in campestribus. Flores cum cærato triti tumores duriciasq; discutiunt. Aiunt epotam post exitum a balneis, regio morbo correptis, colorem tractu temporis reddere.

De Pæonia. CAP. CLVIII.

Pæonia mas siue glycyside, Græcis aliquibus Pẽtoboron dicitur, alijs Orobeliõ, quibusdã Orobax, alijs Hæmagogõ, alijs Pæsæden, alijs Monogenion, alijs Menion, alijs Pæonion, alijs Panthiceratos, alijs idei dactyli, alijs Aglaophotis, alijs Theodonion, alijs Selenion. Magis Selenogonõ, alijs Phthisis, Romanis casta. Caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera. Mas folia iuglandis habet. In fœmina vero, Smyrnij more diuidũtur. Summo caule siliquas emittit veluti græcas nuces. In quibus, quum dehiscũt, multa granula rubra, acinis punicorum similia, inueniũtur, & in medio nigra, quinq; aut sex purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba. Fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhærerent vt in hastula regia. Fœminis a partu non purgatis sicca radix datur. Ciet menses nucis græcæ magnitudine pota. Sic vẽtris doloribus cum vino auxiliatur. Valet cõtra regiũ morbum & renum ac veficæ dolores. Decocta in vino aluum sistit. Rubra grana rubenteis menses sistunt, decem vel duodecim pota in vino austero & nigro. Stomacho & erosionibus eius esse prodest. A pueris pota, initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, vluuæ strãgulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulsa aut vino. Nascitur in altissimis mõtibus & promontorijs.

De Lithospermo. CAP. CLIX.

Lithospermõ alij Aegonychõ vocãt, alij Leontion, alij leoninum lapidem, alij Gorgonion, alij Tantalitin, alij Diosporon, Romani Columbam. Daci Gonoletã, alij Heraclicam. A seminis duricia nomẽ accœpit. Folijs est oliuæ longioribus, & latioribus. Iacent humi quæ ab radice exiliunt. Ramulis surculosis, rectis, tenuibus, firmis, crassitudine iunci. In quorum cacumine bifidi exortus, cauliculorum speciem exhibent. Folijs longis, inter quæ paruũ semen, rotundum, erui magnitudine, duricea lapidea. Nascitur in asperis & æditis locis. Vim hanc habet vt semine cum vino albo poto calculos frangat, pellatq; vrinam.

De Phalaride. CAP. CLX.

Phalaris cauliculos emittit, quales zea, e minutis ac nullius
p vſus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos.
Semen candidum, oblõgum, milij magnitudine. Tunditur, et in aqua aut vino ſuccus ad veſicæ cruciatus vtiliſſime bibitur. Semen cochleari menſura potum ad eadem efficax eſt.

De Rubia. CAP. CLXI.

Rythrodanũ aliqui Teuthrion, alij Dracanon, alij Cinnaba
e rim, Latini Rubiam, Etruſci Lappam minorem, Aegyptij
Sophobi vocant. Radix rubra eſt, qua tinguntur lanæ. Vna ſponte prouenit. Altera ſeritur vt in Thebana Galileæ, & Rauẽna Italiæ. In Caria inter oleas, vt in aruis, ſolo creditur. Hãc nõ ſine quæſtu ſerunt. Namq; maximum ex ea ſentiunt prouentum. Aſperi caules & quadranguli, longi, Aparinæ nõ diſſimiles, robuſtiores, & multo maiores. Folijs per interualla certa circũ articulos, ſtellatim decuſſatis. Semen eius rotundum, inter initia viride, mox rubrum, poſtea cum ematuruit nigrũ. Radix tenuis, lõga, rubra. Vrinam ciet. Qua de cauſa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulſa. Item Iſchiadicis & reſolutis. Craſſam copioſamq; vrinam pellit, nonnunq; & ſanguinem. Bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ reddũtur differentiam ſpectare. Aduerſus ſerpẽtium morſus, ſuccum ex vino bibere prodeſt. Semen ex aceto potum lienem abſumit. Impoſita radix trahit partus, menſes, ſecũdaſq;. Albæ vitiligini, illita ex aceto medetur.

De Lonchitide. CAP. CLXII.

Onchitis quæ Ceſtron aut Meduſa alio nomine dicitur, lati
l ne venerea aut Lanceola, folia habet latioris porri, rubẽtia,
plurima, ad radicem circumfracta, veluti in terram procumbentia, pauca in caule. In quo flores ceu galericuli hiantibus comicis perſonis ſimiles, nigri, & velut e rictu albam exerentes linguam, quæ ad labrum inferius ſemẽ promat, lanceæ ſimile, triangulum. Vnde ſibi cognomentum arrogauit. Radix dauci. Naſcitur in ſitiẽtibus & aſperis. Radix ex vino pota vrinam ciet.

De altera Lonchitide. CAP. CLXIII.

Ltera eſt Lonchitis, quam aliqui aſperam Lonchitin, Latini
a Longinã, aut Calabrinam dicũt. Folia Scolopẽdrij emittit.
Sed aſperiora maioraq;, ac multo magis diuiſa. Vulneribus mirum in modum prodeſt. In eiſq; inflammationes excitari non patitur. Pota ex aceto lienem abſumit.

De Althæa. CAP. CLXIIII.

Althæa quam alij Althiocon, alij Ibiſcū vocant, in ſylueſtriū
a maluarū genere eſt, cui folia vt Cyclamino rotunda, lanugine caneſcunt. Flore roſaceo, bicubitali caule. Radice lenta, intus alba. Althæa appellatur q̄ inter primas ſit vtilis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in vino aut aqua mulſa, in potu efficax eſt contra vulnera, parotidas, abſeſſus, mammarum inflammationes, attritus ſedis, inflationes, neruorum rigores. Siquidem diſcutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta vt dictum eſt, adiecto ſuillo adipe, aut anſerino, terebinthinaue, vt malagmatis lentor fiat, facit ad vuluæ inflammationes, præcluſionesq̄ in peſſis ſubdita. Decoctum eodē fungitur munere. Onera vuluæ reliquiaſq̄ a partu extrahit. Decoctæ ſuccus ex vino potus, ſuccurrit vrinæ difficultati, calculoſorum cruditatibus, dyſentericis, iſchiadicis, tremulis, ruptis. Dentium mulcet dolorem, cū aceto decocta, colluto inde ore. Viride ſemen ficumq̄ tritum, vitiligines in ſole perunctas emendat. Eodem cum oleo perūcti, a venenatis non feriuntur. Valet contra dyſenteriam & ſanguinis reiectiones, aluiq̄ profluuium. In poſca aut vino decoctum bibitur, cōtra omnes veſparum, apum, ſimiliumq̄ aculeatos ictus. Folia cū olei momento, morſibus & igni ambuſtis illinuntur. Conſtat aquā trita radice addita, ſub diuo addenſari

De Alcea. CAP. CLXV.

Alcea ſylueſtrium maluarum generi aſſignatur. Folia habet di
a uiſa, Verbenacæ proxima, caules treis aut quattuor, cortice cānabino veſtitos. Florem roſæ, paruum, radices albas, latas, quinq̄ aut ſex, cumplurimum cubitales. Quæ cum vino aut aqua potæ dyſentericis ruptiſq̄ medentur.

De ſylueſtri Cannabe CAP. CLXVI.

Sylueſtris Cannabis quā aliqui Hydraſtinam, Romani termi
ſ nalē vocāt, virgas fert Althææ ſimiles, minores, nigriores & aſperiores, cubiti altitudinem æquantes. Folio ſatiuæ, nigriore & aſperiore, flore Lychnidis, ſubrubro, ſemine & radice Althææ. Decocta radix, illitu inflāmationes mulcet. Tumores diſcutit. Toſos articulorum diſſipat. Huius cortex, torquendis funibus accommodatus.

De ſatiua Cannabe. CAP. CLXVII.

Satiuā Cānabim aliqui Cānabion, alij Schinoſtrophon, alij
ſ Aſterion appellarūt, plātam magni in vita vſus, ad robuſtiſſimos funes factitādos. Folijs mali, graui odore, caulibus procæris, inanibus, ſemine rotundo. Quod largiore cibo genituram extin-

guit. Succus ex ea recente cõueniẽter auriũ doloribus inſtillatur.

De Anagyri. CAP. CLXVIII.

a Nagyris quã aliqui Acopon, alij Anagyron, alij Agnacopon vocant, frutex eſt arboris inſtar, grauis odore, folijs agni virgiſq; flore oleris. Semẽ in corniculis nõ breuibus gignit, ſubrotundum, firmum, verſicolori facie, ſimile renibus, quod dureſcit per meſſes. Tenera folia tumores illitu reprimunt. Si partus hæreat, & ſecundæ menſeſq; morentur, drachmæ pondere bibuntur in paſſo. Sic et ſuſpirioſis dantur, & contra capitis dolores in vino. Difficulter parientibus adalligantur, ita vt a partu ſtatim auferantur. Radicis cortex concoquendis diſcutiendiſq; adhibetur. Semen commanducatum vomitiones vehementer ciet.

De Cepæa. CAP. CLXIX.

e Epæa portulacæ ſimilis eſt, ſed nigriora habet folia, & radicẽ tenuem. Folia in vino pota, vrinæ ſtillicidio, & veſicæ ſcabie laborantibus, opitulantur. Maxime id præſtat, ſi cum decocto radicum Aſparagi bibatur.

De Aliſmate. CAP. CLXX.

a Liſma alij Alceã, alij Damaſſonion, alij Acyrõ, alij Lyron, appellant. Folia ei plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, lacinioſa, cõnexaq; in terram, caule ſimpliciter tenui, cubito altiore, capitibus thyrſi. Flore tenui, candido, palleſcente, radicibus tenuibus, vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. A quoſos amat tractus. Radix ſi drachma vna aut altera bibatur, his cõuenit qui leporem marinum deuorarũt, aut a rubetis ranis demorſi ſunt, aut opium hauſerũt. Torminibus atq; dyſenteriæ, per ſe aut cũ pari modo Dauci, potui datur. Conuulſis & contra vitia vuluæ prodeſt. Hærba ſiſtit aluum. Mẽſtrua pellit. Tumores illita mitigat.

De Onobrychide. CAP. CLXXI.

o Nobrychis quã e Græcis aliqui Onobrochilon, alij Eſchaſmenẽ, alij Corion, alij Chamæpityn, Romani opacã, alij Brichilatam, alij Loptã, alij Iocinalẽ, Daci Aniaſſexe appellãt. Folia habet lentis, longiora paulo, caulem dodrantalem. Florem purpureum, radicem paruam Naſcitur in vliginoſis. Hærba ſuapte vi ſi trita illinatur, tubercula diſſipat. Cum vino pota ſtrangurias ſanat. Illita ex oleo ſudores mouet.

De Hyperico. CAP. CLXXII.

h Ypericũ alij Androſæmõ, alij Coriõ, alij Chamæpithyn appellãt, quoniã ſemẽ odore reſinã imitatur. Surculaceo frutice, dodrãtali, rubente. Folio rutæ, flore albæ violæ ſimili, qui di-

gitis tritus sanguineũ succum remittit. Qua ex causa Androsæmon cognominatur. Subhirsuta siliqua, & tereti, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinosi odoris. Gignitur in cultis & asperis. Vrinam cit. Menstrua pellit appositum. Tertianis quartanisq; cum vino potum liberat. Semẽ triginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita ambusta sanant.

De Ascyro. CAP. CLXXIII.

a Scyrum quod a quibusdam Ascyroides nominatur, hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habẽs ramos, rubentia folia, tenuia. Flores luteos & fructum resinosum, hyperico non absimilem. Cuius attritu digiti fere cruentantur. Qua de causa Androsæmum vocauere. Vsus seminis ad ischiadicos. Potum in hydromelitis sextario biliosa recrementa amplissime detrahit. Sed assidue dare oportet, donec sanitati restituantur. Illinitur & ambustis efficaciter.

De Androsæmo. CAP. CLXXIIII.

a Ndrosæmon siue vt alij appellauere Ascyron, aut Dionysiadem, ab hyperico ascyroq; differt, quod surculosum ac tenue sit. Rubentes rami, & folia rutæ duplicia, aut triplicia. Quæ trita vinoso succo manant. Complureis alas habet in cacumine, in versus vtrinq; digestas. In quibus flores pusilli lutei & in calycu lis semen Papaueris nigri, insigne lineis. Huius comæ tritæ resinosum odorem reddunt. Semen drachmis duabus potum, biliosa excrementa pellit. Ischiadicis medetur, sed a purgatione aquam exorbere oportet. Hærba ambustis illita medetur: Vulneribus sanguinem cohibet.

De Cori. CAP. CLXXV.

c Oris quod aliqui hypericon vocant, frutex est folio ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior palmo, suauis, odoratus, acris. Potum semen mẽses trahit & vrinas. Contra Phalangiorum morsus ex vino potum auxilio est. Rigoribus ex pipere, opistotonicis ex oleo, aptissime illinitur. Radix vino decocta potaq; defectis opem ferre creditur. Sed laborantem inter potandum q̃ optime cooperiri licet. Siquidem corpus totum desudabit, ex qua re pristinam agilitatem recuperabit.

De Aiuga. CAP. CLXXVI.

g Ræcis chamæpitys, alijs pityforyfis, alijs Orizelon, ijs qui pontũ incolũt Olocyron, alijs Bryonia syluestris, Athenis Ionia, Euboicis Sideritis, Magis mineruæ sanguis, Latinis Aiuga aut cypripũ, Dacis Dochela appellatur. Herba in terra repẽs incurua, folijs semperuiui minoris, multo tenuioribus, hirsutis et pin-

pinguioribus, circum ramos dẽfis. Odore pinus, flore tenui, luteo, vel candido, radicibus cichorij. Folia septem diebus in vino pota, regio morbo medentur. Et quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter vrinæ difficultatibus, iocineris & renum vitijs. Torminosis prosunt. Ea apud heracleam põticam, perinde atq; antidoto contra aconitum vtuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta. Trita in farinam & cum fico in pilulis sumpta, aluum emollit. Excepta melle cum æris squamma & resina purgat. Apposita ex melle vuluæ vitia extrahit. Mammarum duricias discutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ serpunt cum melle illita cohibet.

De altera Aiuga. CAP. CLXXVII.

a Alterum est genus Aiugæ, cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, coma præcedentis, flore candido, semine nigro. Hæc pinũ redolet. Tertia mas nominatur, paruula, foliis exilibus, albis, scabris, caule aspero, cãdido, luteis floribus, semine iuxta alas. Resipit hæc pinum. Vim eandem obtinet, sed non vsq; adeo efficacem.

Pedacij Dioscoridis Anazarbei
de medicinali materia
Tertij Libri
FINIS

LIBER QVARTVS. PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER QVARTVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

IN superioribus libris amantissime Ari, tradidimus de odoramentis, oleis, arboribus, vnguentis, animalibus, frumentis, oleribus, radicibus, succis, hærbis, seminibusq. In hoc autem quarto differemus de radicibus & eis quæ restant hærbis.

De Betonica. CAP. I

c ESTRON Psychotrophon vocitatur, quoniã frigidis locis inueniatur. Latini Betonicam appellãt. Hærba est, caulem ferẽs tenuem, cubiti altitudine, aut maiorẽ, quadratum, folia quærcus, mollia, longa, in ambitu diuisa, odorata, prope radicem maiora. In summis caulibus, semen veluti Satureiæ spicatum inest. Decerpta huius folia siccantur, plurimos ad vsus. Radicibus nititur vt veratri tenuibus. Quæ ex hydromelite in potu, pituitosam vomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, cõuulsis, mulieribus vuluæ malo oportunis, & ad laxandos veteris trãgulatus, drachmæ vnius pondere cum hydromelite. Tres in vini sextario drachmæ, contra serpentium morsus ebibuntur. Hærba magna vtilitate illatis a serpente vulneribus illinitur. Aduersus etiam venena drachma ex vino pota conuenit. Præsumpta ea, si venenum hauriatur, nihil nocebit. Vrinam ciet. Aluum subducit. Medetur comitialibus & insanis pota ex aqua, & iocineris lieniscq; vitijs, drachmæ pondere in aceto mulso. Concoctionem adiuuat, si quis ea fabæ magnitudine secundum cœnam cum melle cocto deuorarit. Modo consimili accide ructãtibus propinatur. Stomachicis eam manducare & succum deuorare proderit, si postea dilutum vinum sorbeatur. Datur sanguinem excreãtibus tribus obolis, cũ diluti vini aut lactis cyatho. Ischiadicis, renum & vesicæ doloribus ex aqua. Aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite. Regio morbo laborãtes recreat. Menses pellit, drachmæ pondere cum vino pota. Aluum purgant drachmæ quattuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. Facit cum melle ad tabem & purulẽtam excreationem. Folia ficca tritaq; fictili vase reconduntur.

De Bretanica. CAP. II.

b Retanica aut Vettonica, folia habet syluestris lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia. Radicem tenuem & breuem. Caulem paruū emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogitur. Vim habet adstringentem. Priuatim depascentibus oris & tonsillarum vlceribus accommodatam. Valet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus.

De Vettonica. CAP. III.

v Ettonica nascitur in pratis & montibus, locis mundis, & opacis, circa frutices. Animas hominū & corpora custodit, nocturnas ambulationes, & loca sancta. Grauibus somnis resistit. Ad omnem medendi vsum commendata. Radicem habet rubram, odoratam, porracea folia, medio eorum puniceo, in recto calamo triangula, floribus in cacumine purpureis. Farina recentis vulneribus capitis indita, dolorē finit. Vulnera glutinat. Fracta ossa extrahit. Sed quotidie imponi debet, dum persanescant. Dolori capitis medetur, si iure decocti perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix suffiatur.

De Lysimachia. CAP. IIII.

l ysimachia, quā aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales altioresve, fruticosos, tenues, prodeūtibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringētibus, flore russo aut aureo. Gignitur in aquosis & palustribus. Foliorum succus adstringēte sua vi sanguinis reiectionem supprimit. Dysentericis potui datur, aut infunditur. Mensium abundantiam sistit, in pesso. Sanguinis profluuio subuenit, si nares ea hærba obturentur. Vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem suffita reddit. Qua de causa serpentes fugat, & muscas interficit.

De Sanguinaria ceu polygono. CAP V.

p Olygonum arrhen, aliqui Polygonatum appellant, alij Cynochalam, alij Heracliam, alij Asphalton, alij Chiliophyllon, alij Clema, alij Polycarpon, alij Carcinethron, alij Teuthalida, alij Myrtopetalon, alij Cnopodion, alij zaritheā, alij Pedalion, Aegyptij Telphin, aliqui Stēphin, Magi genituram herois, aliqui vnguem muris, Latini Sanguinariam aut seminalem, Aphri Chulum. Ramos habet teneros & molles, frequentibus geniculis cinctos, qui per terram vt gramen repunt. Folia rutæ, sed molliora planioraq;. Semine sub omnibus folijs turgescente. Vnde marem appellari volūt. Flos ei cādidus, aut puniceus. Vis epoti succi est spissare ac refrigerare. Prodest cruentæ excreationi, choleræ, alui fluctionibus, & vrinæ

stillicidio. Vrinam aperte ciet. Cum vino potus, contra serpentium morsus auxiliatur. Datur in febribus per horam ante significationes. Fœminarum profluuia impositu sistit. Idem succus purulentis auribus instillatur. Facit eximie ad genitalium vlcera, cum vino adiecto melle decoctus. Stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, vlceribus quæ serpunt, ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus vulneribus folia illinuntur.

De Sanguinaria fœmina. CAP. VI.

Sanguinaria fœmina fruticat vno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis, & in se tubarum modo fartis, tuberibus articulorū eminulis, toruliscp cingentibus. Foliis piceæ. Radicis nullus vsus. Nascitur in riguis. Huic quoq; spissandi refrigerandiq; natura, ad eadem valens sed inefficacior.

De Polygonato. CAP. VII.

Polygonatum nascitur in montibus, frutice cubito altiore, foliis lauri, latioribus, & læuioribus, sapore mali cotonei, aut punici, cum quadam adstrictione. Flores per singulos foliorum exortus promit, candidos, folijs numerosiores incepta a radice supputatione. Radicem habet albam, mollem, longam, crebro genicu latam, densam, graueolentem, digitum crassitudine æquantem. Quæ vulneribus efficaciter illinitur. Quinetiam maculas in facie delet.

De Clematide. CAP. VIII.

Clematis Græcis, alijs Phyleteriō, ab alijs Daphnoides ab alijs Smyrnoides, aut polygonoides appellatur. Læto pinguiq; solo prouenit, iuncos spargens exiguos. Folia lauri figura & colore, multo minora. Folia cum caulibus in vino pota, alui profluuia & dysenterias sedant. Subdita in pesso cum lacte & rosaceo aut cyprino, cruciatibus vuluæ medentur. Dolores dentium commanducata finit. Impositа serpentium morsibus iuuamentum præstat. Fertur etiam contra aspidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur solo inculto.

De altera Clematide. CAP. IX.

Est & altera Clematis, quā aliqui Epigetin, Aegyptij Philacrion, Romani Ambuxū vocitant. Viticulos emittit rubescentes, lentos, folium gustu admodum acre, ac exulcerās. Repit per arbores vt Smilax. Semen tritum pituitam bilemq; detrahit, in aqua aut hydromelite potum. Folia eius illita, lepras purgant. Cum Lepidio conditur ad cibos.

De Polemonia. CAP. X.

p Olemoniã alij Phylætheriã, Cappadoces Chiliodynamin appellant. Ramis exilibus in versus vtrinq; digestis. Folijs paulo q̃ Rutæ maioribus, ac lõgioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis. Quibus in summis corymbi dependent, nigro semine. Radice cubitali, albicante, radiculæ simili. Nascitur in mõtosis & asperis. Bibitur in vino radix contra serpentes & dysenteriam. Et ex aqua aduersus vrinæ difficultatem & coxendicum cruciatus. Datur ex aceto drachmæ pondere lienosis. Eadem scorpionis plagæ alligatur. Tradunt eum qui radicem gestauerit, a scorpione nõ feriri, eũq; si ictus sit, nihil molesti passurum. Dentium dolorem mansa mitigat.

De Alo. CAP. XI.

f Ymphyton petreon id est alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, origano similibus, capitulis thymi, surculosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens. Longa radice, subruffa, digitali crassitudine. Decoctum in aqua mulsa & potum pulmonis vitia purgat. Sanguinẽ reijcientibus & renũ malis ex aqua datur. Ad dysenteriam rubraq; fœminarum profluuia in vino decoctum. Ad conuulsa vero & rupta ex aceto mulso bibitur. Quin & commanducatum sitim sedat. Faucibus asperis subuenit. Vulnera recentia enterocelasq; cõglutinat, & illitu cohibet. Carnes autem cum symphyto decoctæ coalescunt.

De Altero Symphyto. CAP. XII.

e St & aliud Symphyton quod aliqui pecton, Romani Soldaginem vocant. Id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuẽ, angulosum, inanem, quasi fungosum, circa quẽ breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ bubulæ proxima, oblonga, hirsuta, caule secundum angulos quosdam striato. Folijs tenuibus ex alarum sinu prodeuntibus. In quibus flores lutei, rutaceis similes, & verbasci semina emicant. Tam caulis q̃ folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, viscosæ. Quarum est vsus. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq; proficiunt. Recentia vulnera illitæ cõglutinãt. Carnes quoq; si cõcoquãtur, cogunt additæ. Inflammationibus præsertim sedis, cum senetionis folijs, vtiliter illinuntur.

De Holosteo. CAP. XIII.

h Olosteon quadrantalis hærbula est, humi repens, folijs viticulisq; coronopo aut gramini proximis, gustu adstringentibus. Radice, alba, prætenui vsq; in capillamẽti speciem, lõgitudine quattuor digitorũ. Nascitur in collibus terrenis. Vsus eius

ad rupta in vino potæ. Nã & carnes cogũtur, decoctionibus addita.

De Stoebe. CAP. XIIII.

Stoebe quam alij Tobion, Romani stipam vocant. Vulgaris
s est notitiæ. Cuius semen & folia stringunt. Quapropter decoctum dysentericis infunditur. Auribus quoq; purulentis instillatur. Illita folia oculis ab ictu cruentis prosunt. Erumpentis sanguinis impetus, cohibent

De Volucro. CAP. XV.

Ræci clymenon vocant, alij Calycanthemon, alij Perycly-
g menon, alij Helyophyes, nonnulli Hepatitin, alij Milacem, alij Anatolicon, alij Dyticon, alij merginẽ, Latini volucrũ, aliqui volucrum maius. Aegyptij oxioni. Clymenion quod & agonon, id est sterile, nũcupant, caulem fert fabæ, quadratum, folia plantaginis, foliculis supra caulem in sese inflexis, iridi & poliporum cirris non absimilibus. Probatissimum est e montibus. E frutice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones, in potu efficax est. Cœliacos rubraq; fœminarum profluuia, refrigerando infrenat. Sanguinem naribus erumpẽtem supprimit. Trita folia aut filiquæ recentibus vulneribus impositæ, ea ad cicatricẽ perducunt.

De Periclymeno. CAP. XVI.

Ericlymenon aliqui Aeginã, alij Cylmenon, alij Carpathon,
p alij Splenion, alij Epetitin, alij Axinam maiorem, nonnulli clematitin, alij Myrcinen, alij Calycanthemõ, Magi polion veneris, Aegyptij turcon, Romani volucrũ maius, Aphri lanath appellant. Simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens, ipsum amplectentia, subcandida, hederacea. Inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ, hederæ similes. Flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quasi in foliũ procũbens, semen durũ, & quod difficile euellatur. Radice rotunda, crassa. Nascitur in aruis ac sæpibus, cõuoluens se adminiculis, propter assidentibus. Semen eius postq̃ ematuruit collectum, & in vmbra siccatũ, drachmæ põdere datur in vino quadragenis diebus, vt lienem absumat, ac molestiã discutiat. Sed vrinã ciet, statim a sexto die cruentã. Orthopnoeæ & singultui prodest. Partũ accelerat. Folia sunt eisdẽ viribus prædita. Quæ tricenis septenis diebus epota, sterilitatem facere produntur. Perunctis ex oleo febrium rigores abigunt.

De Tribulo. CAP. XVII.

Tribulus aliquibus Bucephalus, alijs Tauroceros, Romanis
t tribulus aquaticus dicit. Tribuli genus vnũ terrestre, foliis ad effigiẽ portulacæ, tenuioribus viticulis, in terra stratis, spinis secũdũ folia rigidis, præduris. Iuxta amnes & domicilia nascit. Est

& alterũ genus aquis familiare, quod in fluminibus natũ comã exerit, aculeos condens. Folijs latis & pediculo longo. Caule parte ſumma q̃ima craſſiori. Capillamenta quædam indidem exorta ſpicantur. Semen durum, ab altero non abhorrens. V terq; refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ. Ideo inflammationes omneis cataplaſmate adiuuat. Vlcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonſillaſq; perſanat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen dum recens bibitur, calculoſis iuuamẽtum affert. Drachma terreſtris tribuli pota, illita ve, ictos a vipera recreat. Contra venena cum vino aptiſſime bibitur. Decoctum eius ſparſum pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnẽ habitant, virẽti tribulo equos ſaginãt, & e dulci ſemine & eſculento panem quo veſcuntur faciunt.

De Sarxiphago. CAP. XVIII.

Sarxiphagõ aliqui Sarxiphrãgõ, alij Empetron, Romani ſaxifragiam vocant. Frutex eſt ſurculoſus, in petris & aſperis locis naſcens. Coctus in vino, mox potus, febricitãtibus opitulatur. Stranguriæ prodeſt. Singultum ſedat. Calculos veſicæ frangit, & vrinam ciet.

De Limonio. CAP. XIX.

Limonion aliquibus Potamogiton appellatur, alijs Neuroides, alijs Lonchitis, alijs Rapionion, Myſijs Mendruta, Syris Meuda, alijs Lycoſemphyllon, alijs Heleboroſemata, alijs Scyllion, Magis lupi cor, Romanis viartũ nigrum, quibuſdam titinabulum terræ, Gallis iumbarũ, Dacis dacina. Folia habet betæ, tenuiora & longiora, decem, ſæpe plura, caulem tenuem, rectum, vt in lilio æqualem, ſeminibus ſcatentem, quæ guſtata adſtringunt. Semen tritum & ex vino acetabuli mẽſura potũ, dyſentericis cœliaciſq; prodeſt. Rubra fœminarum profluuia ſiſtit. Naſcitur in pratis & paluſtribus.

De Lagopo. CAP. XX.

Lagopus hærba, quam aliqui Leporis cuminum appellãt, ſiſtit aluum in vino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini adligatur, in inflammatione. Naſcitur in ſegetibus.

De Medio CAP. XXI.

Medion aliqui medicam appellant, alij Triphyllon, alij Clemathion, nõnulli Oſmõ, quidã Trigonon, alij Cybelliõ, alij polyphyllon, Romani Trifoliũ odoratũ, Aegyptij Epaphon. Medion in ſaxis & opacis naſcitur. Folia habet Iridis, caulẽ tricubitalẽ, & in eo florẽ grandẽ, purpureũ, rotundũ, ſemine cnici minuto, radicem dodrantalem, craſſitudine baculi, guſtu acerbo. Quæ trita in

farinam & ex melle decocta, rubros mẽses fœminarum fistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in vino potum menstrua pellit.

De Epimedio. CAP. XXII.

Pimediũ ab alijs Erineos, ab alijs Tryas, a nõnullis Polyrrhizon, a Romanis vindicta nominatur. Caulis est non magnus, hederæ folijs, denis atq; duodenis, neq; florem neq; fructum ferens. Radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Nascitur in humidis. Folia cũ oleo trita, impositio cataplasmate, mãmas increscere non sinunt. Radix cõceptũ adimit. Folia quinis drachmis, post mẽstruas purgationes quinq; diebus in vino pota, præstant mulieribus ne concipiant.

De Gladiola. CAP. XXIII.

yphion, aliqui Anactorion, alij Phasganon, alij Machæronion, alij Arion vocãt, Romani gladiolam, quidam genitalẽ. Nomen inde accœpit, q; foliũ, gladij præbeat speciem. Iridi simile erat, nisi minus & angustius videretur, & gladij modo mucronatum, neruosumq;. In caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant. Rotundo semine, radicibus geminis, vna bulborum modo super alteram insidente. Quarum inferior gracilis est, superna vberior. Nascitur in aruis. Pars superior radicis cum thure illita, admisto vino, spicula & aculeos e corpore extrahit. Panos cum lolij farina & hydromelite discutit. Qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. Menses impositia trahit. Superiori radice ex vino pota, venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. Superiorem quoq; vtiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

De Sparganio. CAP. XXIIII.

Parganion aliqui Xiphidiõ, alij Bolon vocãt. Folia gladiolæ, sed arctiora & in terram magis procumbentia. In summo caule pilulæ prominent, in quibus semen. Contra serpentis venena, radix cum vino datur.

De syluestri Iride. CAP. XXV.

yris ab aliquibus Iris agria, ab alijs Cacos, a Romanis Gladiolus, aut Iris agrestis, a Dacis Caprus dicit. Folia habet Iridis, latiora, & in turbinẽ mucronata, quorũ medio caulis erũpit, crassus, cubitalis, ex quo siliquæ triãgulares depẽdẽt. In quibus purpureus flos, in medio puniceus. Semen in folliculis, simile fabis, rotundum, rubrũ, acre. Radix longa, geniculata, ruffa. Cõtra capitis vul

nera, fractaq; efficax est. Aculeos & spicula omnia citra, molestiã extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis cẽtaurij ac mellis quinta. Tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad cõuulsa, rupta, coxendicũ dolores, strangurias & alui profluuia. Semẽ tribus obolis potũ, vrinã vehemẽtius impellit, & cũ aceto lienẽ absumit.

De Anchusa. CAP. XXVI.

a Anchusam aliqui cantanchusam vocant, alij Libycã, alij Archibelion, alij Alcibiadion, alij Onophyllõ, alij Porphyrida, alij Myduſam, alij Calyca. alij Noneam, Aphri Bunesath. Anchusa quæ alio nomine calyx, aut Onoclia appellatur, folia habet lactucæ acuti folij similia, hirsuta, aspera, nigra, multa, quoquo versum humi sparsa, spinis horrida. Radici crassitudo digitalis. Quæ æstate prouenit, manus inficit sanguineo colore. Læto solo nascitur. Radix adstrigit. Ad ambusta & vetera vlcera, ex oleo & cæra efficax est. Igni sacro cũ polenta medetur. Lepris & vitiliginibus illinitur ex aceto. Partus extrahit, vuluæ indita. Eius decoctũ renũ vitijs, lieni & bile suffusis datur, & si febris sit, ex aqua mulsa. Sistũt aluũ folia in vino pota. Radice pigmentarij vtuntur ad spissamenta.

De alia Anchusa. CAP. XXVII.

e Est & alia quam aliqui Alchibiadion, aut Onochiles appellarũt. Hæc a priore distat, q̃ minora habeat folia, sed simili modo aspera, ramulos exiles, florem purpureum, radices rubras, oblongas. Quæ messibus sanguineum succum fundũt. In sabulosis nascitur. Vis ei folijsq; inest, quæ contra virus cũ reliquorũ serpentiũ, tũ maxime viperarũ, auxilietur siue cibo, siue potu, siue allıgatu. Nam si quisquam mandens in serpentis os inspuat, eum necabit.

De alia Anchusa. CAP. XXVIII.

e Est & alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen mãducatũ, si in serpẽtis fauces inspuatur, eã interficiet. Radix acetabuli mensura cũ hyssopo & cardamomo pota, latas vẽtris tineas excutit.

De Lycopsi. CAP. XXIX.

l Lycopsis quæ a nonnullis Anchusa vocatur, lõgioribus q̃ lactuca constat folijs, asperioribus, latioribusq;, crassis, ad radicis caput recidẽtibus. Caule lõgo, recto, scabro, hirsutis adnatis, multis, cubitalibus, flore paruo purpureo. Radice rubra & adstringente. Nascitur in campestribus. Cũ oleo radix illita vulneribus medetur, et cum farina hordeacea ignibus sacris. Sudores perũcta mouet, adiecto oleo.

De Echio. CAP. XXX.

Chion aliqui aridam, alij Alcibiadion, Romani alcibiacum
e nominant. Folia habet prælonga, hirſuta, ſubalbida, an-
chuſæ proxima, minora tamen, ſubrubra, & pinguia, ſpi-
nulis tenuibus horridula. Cauliculos exiles, numeroſos, minutaq; vtroq; latere folia, in verſus digeſta, nigra, in ſummo caule minuſcula. Flores ſecundum folia purpureos, in quibus ſemina capiti viperarum ſimilia inſunt. Radix nigricat, digito tenuior. Quæ non percuſſis modo a ſerpentibus ex vino prodeſt, ſed eos qui antea biberint feriri non patitur. Folia & ſemen, idem præſtãt munus. Lumborũ dolores ſedat. In vino aut ſorbitione ſumpta lac extrahit.

De Ocimaſtro. CAP. XXXI.

Cymoides aliqui & hanc Echion vocant, alij Scorpiuron,
o alij Sparganon, alij Althæam, alij Amaranthida, alij Proba
thæam, alij Elaphion, alij Antiminõ, alij Porphyriada, alij Augion, alij Nemeſion, alij Pphiletærion, alij Hyænopſolon, alij Thyrſitin, alij Themutin, alij Miſopathos, Latini Ocimaſtrũ. Folia fert ocimi, & ramos dodrãtales, hirſutos, ſiliquas hyoſcyamo ſimiles ſemine vt gith nigro prægnantes. Vim habet ſemen in vino potum, qua viperarum cæterarumq; ſerpentium morſibus medeatur. Datur iſchiadicis cum melle vino myrrha et pipere. Radice nititur tenui et ſuperuacua. De Erino CAP. XXXII.

Rinon aliqui Hydreron, aliqui Ocymoides vocant. Na-
e ſcitur apud fontes et fluuios, foliis Ocymi, ſed minoribus
parte ſuperna diuiſis, quinis ſeniſve, dodrantalibus ſurculis flore candido, ſemine nigro, et acerbo. Folia et caules lacteo ſucco turgent. Semen drachmis duabus, in quattuor mellis cyathis, oblitũ oculorũ fluctiones cohibet. Succus cũ ſulphure et nitro inſtillatus, auriũ dolores ſedat. De Gramine. CAP. XXXIII.

Groſtin aliqui Egiron, alij Amaxitin, Aegyptij anuphi vo
a cant, Latini gramen, aliqui Aſyphylion, alij Sanguinalem,
alij vniolam, Hiſpani apariam, Daci cotiatam. Aphri iebal. Gramen geniculatis ſerpit ramulis a quibus crebro radices ſpargit dulces, articulis præcinctas. Folia dura, & vt arundinis paruæ lata, in exilitatem faſtigiantur. Eaq; iumenta & boues paſcunt. Trita radix illitu vulnera conglutinat. Decoctum eius in potu, torminibus medetur, & vrinæ difficultatibus. Calculoſa etiam veſicæ excrementa cõminuit.

De Arundinaceo gramine. CAP. XXXIIII.

St & arundinaceũ gramẽ, priore multo maius, quod iumẽta
e necare traditur, præſerti in babylone. Idq; iuxta vias naſcit.

De Gramine Parnasi. CAP. XXXV.

q Vod in Parnaso monte gignitur, densius fruticat, foliis hederaceis, flore odorato, cādido, semine paruo, nō inutili. Radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, cādidis, mollibus, & mirum in modum dulcibus. Succus si in vino cū melle pari, & myrrhæ dimidio decoquatur, adijciantur q; piperis & thuris tertiæ portiones, probatissimum erit oculorum medicamentum. Id in ærea pixide reconditur. Decoctum radicis, idem quod hærba, præstat. Semen vehementius vrinam impellit. Aluum vomitionesq; sistit. Natū in Sicilia gramen, quod incolæ Cinnam appellant, boues inflāmat, si eo virēti sæpe pascantur.

De Siderite. CAP. XXXVI.

f Ideritin aliqui Heracleam vocant, Magi genituram aut sanguinem titani, alij Scorpionis vrinā, Pythagoras Parmirō, Andreas Xanthophanea, Osthanes boephthalmon, Aegyptij sendionor, Romani vertemnium, alij Soleastrum, Aphri vdedonin. Folia habet Marrubij, sed longiora, satis ad frondem quærcus aut saluiæ accedētia, minora tamen, & hirsuta. Caules ædit quadratos, palmum sæpe excedentes, non iniucundi gustus, aliquantū q; substringentis. In quibus per interstitia, orbiculatæ vertebræ vt in Marrubio spectantur. Et semen in eis nigrum. Nascitur in petrosis. Illita folia, sua pte vi, vulnera sine inflammationis periculo iungunt.

De alia Siderite. CAP. XXXVII.

a Lia Sideritis binū cubitorū, ramulis exilibus, folio Filicis, in ambitu vtraq; parte diuiso, pediculo lōgo, prodeūtibus e summo alarum sinu furculis, longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, q̄ Betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius vis foliorumq; ad vulnera præcipua.

De alia Siderite. CAP. XXXVIII.

f Ideritin aliam esse tradunt, quam Crateuas Heracleam vocat, in macerijs & vineis nascentem, foliis coriani, a radice numerosis, dodrantalibus cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus. Flore purpureo, paruo, gustanti amaro & viscido. Huius ea vis est, vt quamuis recenti vulneri impositā sanguinem supprimat.

De Achillea. CAP. XXXIX.

a Chilleam aliqui Myriomorphon nominat, alij Chiliophyllon, alij Stratioticon, alij Heracleon, Latini supercilium veneris, alij Acron syluaticum, alij Militarem, alij Millefoliū

Aphri asterchillos, et aliqui Achilleam sideritin, Dodrantales aut maiores, gerit scapos, fusorum effigie, quasi minutulis folijs circundatos, crebris in latere, foliorum sectionibus, coriādri similitudine, subfuluo colore, odore multo, non insuaui, medicato, & viscido. Vmbella in cacumine rotunda, floribus cādidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Prouenit læto solo. Trita coma sanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur. Erumpentem sanguinem inhibet, & cruenta vuluæ profluuia in vellere. Decocto quoq; insident fœminæ fluctione vuluæ laborantes. Ad dysenteriam bibitur.

De Rubo. CAP. XL.

b Atos a Græcis, ab alijs Cynosbatos, ab alijs, Selinorition, ab alijs Syntrophos, a Magis titani sanguis, ab alijs ibidis sanguis, a Romanis Rubus, ab alijs Sentes, a quibusdam mora baticana, a Dacis manthia, Aegyptijs hæmoos, alijs Ametros appellatur. Rubus notitiæ vulgaris. Vim habet siccandi & adstringendi. Capillum tingit. Ramorum decoctum, potu aluum sistit, & fœminarū profluuia. Præsteris morsui accōmodatissimum. Gingiuas firmat. Oris vitijs folia commanducata medentur. Cohibent vlcera quæ serpunt. Vlceribus in capite manantibus, oculisq; procidētibus, remedio sunt. Condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur. Cardiacis, & stomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. Caules cum folijs tunduntur, exprimiturq; succus, mox sole cogitur, singulari remedio, contra omnia, quæ modo dicta sunt. Mori in rubo nascentis, q̄optime maturi succus, ad oris medicamenta conuenit. Sistitur aluus præmaturi cibo, necnon flore in vino poto.

De Idæo Rubo. CAP. XLI.

i Dæus Rubus appellatus est, quoniam passim n Ida prouenit. Est autem lōge tenerior priore, ac minoribus spinis horrens. Quanq̄ & sine spinis inueniatur. Eadem præstat quæ supradictus. Cæterum flos cum melle oculorum collectionibus commodissime illinitur. Ignem sacrum extinguit. Stomachicisq; ex aqua bibēdus datur.

De Helxine idest murali hærba. CAP. XLII.

h Elxinen aliqui Elitim vocāt, alij Canocersæā, alij Amelxinē, alij Eusinen, nonnulli, Amorginen, alij Sucotachos, alij Pychuacos, alij psychouacos, alij Melāpelon, alij Cittāpelon, alij Cissamethō, alij Anatetamenō, Romani volutū lapparō, Aegyptij apap, alij Partheniō, alij Sideritin, alij Heracleā, nonnulli agriā, quidā Clibodiō, alij Polyonymō. Nascitur in sæpibus, vinetis, macerijs, & segetibus. Folia ei mercurialis adsunt, hirsuta, cauliculi leniter

rubentes, & circa eos veluti semina aspera, adhærētia vestibus. Folia refrigerādi spissandiq; naturā habent. Qua ex causa sanāt illitu ignes sacros, adusta, condylomata, incipiētes panos, tumores, inflationesq;. Succus eius cū cerussa, ignibus sacris, & vlceribus quæ serpunt, aptissime illinitur. Imponiturq; podagris, cum hircino seuo aut cærato cyprino. Veterem tussim adiuuat, cyatho hausto. Tonsillis inflammatione turgentibus, vtilissime & gargarizatur, & illinitur. Succus in aurium dolore infusus, iuuamen præstat.

De Elatine. CAP. XLIII.

e Latine folia habet Helxinæ, minora, rotundiora, pilosa, semipedalibus ramulis, quinis seniśve, a radice foliosis, gustu adstringentibus. Nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluctionibus et inflammationibus auxiliatur, folijs cum polēta tritis et impositis. Eadem cocta sorbitionis vsu dysenteriam sistit.

De Eupatorio. CAP. XLIIII.

e Vpatorium siue vt alijs placet hepatorium, aut hepatitis, fruticosa hærba est, vnum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum amplioré. Folijs per interualla quinquefolij aut Cānabis similibus, quinquepartito aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis. Semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod ficcatū vestibus inhæret. Contrita huius folia, & cum suillo adipe impośita, vlceribus quæ ægre cicatricem trahunt, medentur. Hærba aut semen in vino potum, dysenteria, iocineris vitijs, & serpentium ictibus, liberat. Nec desunt qui aberrantes, Artemisiam hanc appellarint, cum tamen longe alia sit, vti expośuimus.

De Quinquefolio. CAP. XLV.

p Entaphyllon aliqui Pentapetes, alij Pentatomon, alij Pentadactylon, alij Pseudośelinum, alij Callipetalon, alij Xylołoton, nonnulli Xyllopetalon, alij Asphalton, alij Pentacœnon, alij Thymiatitin, Aegyptij Orphitebeocen, alij Enotrō, Magi Ibidis vnguem, alij Ibidis pēnam, alij Hermodactylon, Romani quinquefolium, Galli pempedulam, Daci propedulam appellant. Ramulos fert surculaceos, tenues, palmi magnitudine, in quibus semē, folia mentæ, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata, florem ex luteo pallescētem, interdum auri æmulum. Nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. Subrubram habet radicem, oblongam, veratro nigro crassiorē. Plurimis pollet remedijs. Ius radicis decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium dolores sedat. Putrida oris vlcera, collutione sistit. Arteriæ scabricias, gargarizatu læuigat. Cōtra alui

profluuia, & dysenterias auxiliatur. Item articulorum coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto & illita, serpentia vlcera cohibet. Strumas, tumores, duricias, abscessus, & distentiones discutit. Ignes sacros, reduuias, condylomata, psoraſq; sanat. Teneræ radicis succus, cõtra iocineris pulmonumq; vitia prodest. Item aduersum venena. Cũ hydromelite autem vel diluto vino & piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus. In quartana quidem quaternum ramulorũ, in tertiana vero ternum, in quotidiana vnius. Tricena quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus prosunt. Foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cũ melle & sale, tam vulneribus q̃ fistulis remedio sunt. Enterocelicis auxiliũ præstant. Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. Ad expiationes, castimonias, & sanguinis eruptiones inciditur.

De Phœnice. CAP. XLVI.

p Hœnicen aliqui rhon, alij Anchinopa, alij Phœnicopteron, alij Rhonstachyos, alij Osthalen, Aegyptij Athnõ nominant. Folia habet hordei, sed breuiora, & angustiora, spicã lolio similem, ramos digitorum senum, radici aduolutos, septenas octonasve spicas. In aruis tectisq; recenter illitis nascitur, harum viriũ compos, vt in vino austero pota, alui profluuium & emanantem vlua sanguinem sistat. Vrinæ impetus infrenet. Sunt qui adalligatam in puniceo vellere & suspensam, sanguinem supprimere prodant.

De Idæa radice. CAP. XLVII.

i Dææ radici folia sunt ea quæ Ruscо. Adhærent his veluti exigui pampini, in quibus flos, Radix spissandi cohibendiq; naturam habet, his conueniẽs, quibus adstrictione opus est. Pota citam aluum mensesq; & omnem abundantiam sanguinis sistit.

De Rhodia radice. CAP. XLVIII.

g Ignitur rhodia radix in Macedonia, costo similis, leuior, inæquabilis. Quæ cõtrita rosas redolet. Vtilissima capitis doloribus, si madefacta frõti & tẽporibus cũ nardo imponatur.

De Equiseto. CAP. XLIX.

e Quisetum Græci hippurin, alij Trimachion, alij Anabasin, alij Cheredranon, alij Phædran, alij Itiandendron, alij gis, alij Scœnostrophon vocant. Aegyptij pherphram. Magi saturni cibum, Romani equinalem, alij equi salicem, aut Anabasion, alij Ephydron. In riguis & scrobibus nascitur. Cauliculi prodeũt inanes, geniculati, in se farcti, rubescẽtes, scabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. In sublime equisetum attollitur, vicinos arborum caudices

scandens, obuolutumq; dependet, comis multis, nigris, vt equorum cauda. Radix lignosa, dura. Vis eius spissare. Quare sanguinē naribus erumpentē succus ipse sistit. Prodest dysentericis in vino potus. Vrinam cit. Sanguinolēta vulnera glutinantur, tritis foliis & illitis. Tussim orthopnœam ruptaq; adiuuat. Foliis in aqua potis, disectiones vesicæ & intestinorum, enterocelæq; in vnum coalescere, cogiq; feruntur.

De altero Equiseto. CAP. L.

a Alterum Equisetum quod aliqui Equition, alij Chedran, alij Gynon appellant. Caulis est rectus, cubitalis, aut maior, inanis. Comis per interualla breuioribus, cādidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum vulneribus remedio est. Eademq; fungitur facultate.

De Cocco seu infectorio. CAP. LI

c Occū quo infectores vtuntur, frutex est surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ electa congeruntur. Optimū gignitur in Galatia & Armenia. Deinde Asia & Silicia. Vltimus ex omnibus Hispanicus. Vis huic spissandi. Vulneribus neruisq; præcisis, cōuenienter ex aceto illinitur. Nascitur quoq; in Siliciæ quærcubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt & Coccum vocitant.

De Tragio. CAP. LII.

t Tragium nascitur in Creta tantum insula, lentisco simile, & semine, folio & ramis. Singulis tamen minoribus. Succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen folia lachrymaq;, illitu spicula e corpore eijciunt. Omnia quoq; corpori impacta, euocant. Potа stranguriæ medentur. Calculos vesicæ frangunt. Menses trahunt. Modus in sūptione est, drachma vna. Fama est syluestres capras sagittis confossas, eius hærbæ pabulo, spicula excutere.

De alio Tragio. CAP. LIII.

c Est & aliud tragium quod tragoceros aliqui vocant, alij Scorpion, alij Garganon, Romani cornulacā, Daci Saliā, Aegyptij sober, Aphri Achœosim. Folia scolopendrij habet, & radicem syluestris raphani, tenuem, candidam. Quam crudam vel coctā esse dysentericis prodest. Folia autumno, hirci virus olent. Exinde sibi tragij nomen adoptauit. Prouenit in montibus, & præcipitijs.

De Trago. CAP. LIIII.

c Est etiam hærba Tragos, quam aliqui scorpion aut Tragonon vocant, maxime in maritimis nascens, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine foliis, pusillis circa

ramos acinis ruffis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multum adstringente. Racemorum grana decem ex vino pota, cœliacis, et fœminis fluctione vuluæ laborãtibus, auxiliãtur. Tũduntur a plerisq; et in pastillos digerũtur, quibus vtuntur.

De Iunco CAP. LV.

Xyschinos aliquibus Schinos læuis, alijs Oxypternos, alijs Solis superciliũ, Romanis Iũcus marinus, aut manualis dicitur. Duo eius genera. Vnum læuis nominati, alterũ acuti, qui in mucronẽ fastigiatur. Cuius etiam duo assignantur genera. Vnũ sterile. Reliquum fert semen nigrum, rotundum, & crassiore constat calamo, carnosioreq;. Tertius est iũcus qui vocatur Oloschinos, prioribus carnosior, asperiorq;, qui similem fructum in cacumine parit. Semẽ vtriusq; tostum, ex diluto potum, fistit aluum, & rubra fœminarum profluuia. Vrinam cit. Capitisq; dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia, tenera conuenienter illinuntur, aduersus phalangiorum morsus. Aethiopici iunci semine, somnus allicitur. Sed modus in potione seruandus est, ne sopor fiat.

De Lichenæ. CAP. LVI.

Lichen qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur.
l Aspersinosis petris adhæret, vt muscus. Qui illitus sanguinis profluuia fistit. Inflammationes arcet. Impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus, Oris & linguæ defluctiones inhibet.

De Parrhonychia. CAP. LVII.

Arrhonychia alij Adocetos, alijs Neuras, alijs Phrynion,
a Romanis bouinalis, exiguus frutex in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita Paronychijs atq; duricijs remedio est.

De Chrysocomæ. CAP. LVIII.

Hrysocome, alijs Chrysitis, alijs Chrysanthemon, nonnullis amaranton, alijs Diospogon, Aphris dubath, vel buchumath, Romanis iouis barba appellatur. Palmi altitudine fruticat. Coma specie corymborũ, hyssopo simili. Radice hirsuta veratri nigri modo, tenui, cyperum æquante, gustu nõ iniucundo, ex austero dulci. In petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit & adstringit. His conueniens, quos iecur aut pulmonis inflammatio male habet. Contra purgationes vuluæ, decocta cum hydromelite assumitur.

De Chrysogono. CAP. LIX.

Hrysogonon, aliqui Chrysospermon vocant, alij Daspin,
c alij Origanũ, alij Arcophthalmon, Romani Arilariã. Dese

fruticat,quærnis folijs,flore coronarij Verbasci. Radix vt rapum extuberat,intus ruberrima,foris nigra, quæ trita cum aceto,atq; imposita muris aranei morsibus auxiliatur.

De Elichryso. CAP. LX.

c Elichryson quidam Chrysanthemon,nonnulli & id amaranton vocant,quo Lymphas coronant. Ramulum habet candidum,virentem,rectum,firmum. Folia intercedentibus spacijs angusta,Abrotono similia, comam aureæ lucis,in orbem,vmbella rotunda,veluti siccis corymbis dependentibus,radice tenui. Nascitur in asperis & torrentium alueis. Contra serpentium ictus,coxendicum dolores,vrinæ stillicidia,ruptaq; , coma e vino pota opitulatur. Ciet menses. Sanguinem concretum ventris ac veficæ absumit , pota cum mulso folia . Ieiunis , trium obolorum pondere,fistit destillationes , data in vino albo diluto. Vestibus inseritur,vt eas aberodẽtium iniurijs tueatur.

De Chrysanthemo. CAP. LXI.

c Hrysanthemon aut chalcas,aliqui chalchitin vocãt,alij chalcanthon, alij chalcanthemon , alij Buphthalmon , Romani acanthan,Hetrusci garuleũ, Aphri churseten. Hærba est tenera,fruticosa, læues proferens caules , & multifida folia , flores supra modum splendentes,luteos,orbem oculi imitantes,vnde nomẽ traxit, Propter oppida nascitur. Cuius caules oleris vice manduntur. Flores cum cærato triti,steatomata discutere produntur. Regio morbo correptis,colorem breui reddit,si sequente longo balnei vsu,post exitum ebibatur.

De Agerato. CAP. LXII.

a Geraton fruticosa hærba est , palmari longitudine assurgens, simplex,humilis,Origano non dissimilis . Vmbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, elichryso minor . Nomen ei inditum est,quoniam diutissime flos, in sua coloris specie,cõseruetur. Vis decocti feruens . Huius vstæ nidor vrinam cit, et vuluæ duricias emollit.

De Verbenaca. CAP. LXIII.

v Erbenacam rectã, Græci peristereona vocãt , alij Trigonion, alij Bunion,alij Hierobotanen , alij Philtrodoten,Aegyptij pempsempe,Magi Iunonis lachrymã, nõnulli mustellæ sanguinem,alij Sanguinem Mercurij,Romani Cristam gallinaceam,alij Pheriam,alij trixalidem, alij exuperam, aliqui hærbam sanguinalem. Nascitur in aquosis. Nomen ex eo duxisse videtur ,q; columbæ circa hanc,perq̃ libenter versari soleant. Palmi altitudine et interdum am-

plius adoleſcit. Folia e caule prodeũt inciſa, & ſubalbida. Ea ſingulari ramo, radiceq; ſola, conſtare ſæpius inuenitur. Folia cum ſuilla adipe recenti, aut roſaceo impoſita, vuluarum dolores finire putantur. Ignẽ ſacrum illita ex aceto reprimunt. Putrida vlcera cohibent. Vulnera glutinant. Veteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt.

De Supina verbenaca. CAP. LXIIII.

f Vpinam verbenacam aliqui ſacram hærbam appellant, alij Erigeniõ, alij Chamælycon, alij Sideritin, quidam Curitin, alij Perſephonion, alij Iouis colũ, alij Dichromon, alij Calleſin, alij Hipparíſon, nonnulli demetriada, Aegyptij pẽphtheuphthã, Pythagoras Eryſiſceptron, Romani cincinallem. Ramulos emittit cubitales, aut maiuſculos, anguloſos, in quibus ex interuallis folia quærcus, ſed minora anguſtioraq;, eiſdẽ diuiſuris in ambitu, colore aliquatenus cæſio. Radix longa, tenuis. Flores purpurei, graciles. Folia cum radice in vino pota, illitave, aduerſus ſerpentes pollent. Eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, in vini veteris hemina, quadragenis diebus ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. Veteres tumores & inflammationes mitigant. Sordida vlcera purgant. Tota in vino decocta tonſillarum cruſtas abrumpit. Oris nomas gargariſatu cohibet. Aiũt ſi aqua ſpargatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus, tertium a terra geniculum, cum folijs circundantibus, quartanis quartum. Sacrã vocant hærbam, quoniam multum ad amuleta, expiationeſq; commendetur.

De Aſtragalo. CAP. LXV.

a Stragalũ aliqui Chamæſycen, alij Gatalen, alij Onyca vocant, Romani Pinum triuiam, aut ficum terræ, aliqui glandulam, alij Thium, alij Nonariam. Aſtragalus paruus in terra frutex, folijs & ramis lupino ſimilis, flore purpureo, paruo, radice rotunda, raphani modo grandi, quæ adnatas appendices, firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua inter ſe implicatas, guſtu adſtringentes. Naſcitur in vẽtoſis, opacis, & inuallibus. Eo Mẽphis Archadiæ ſcatet. Aluum ſiſtit radix in vino pota. Vrinam mouet. Vetuſtis vlceribus, ficca efficaciter inſpargitur. Sanguinẽ ſupprimit. Aegre propter duriciam tunditur.

De Hyacyntho. CAP. LXVI.

h Yacynthum aliqui Heloniam, alij porphyranthes, Romani vaccinum, alij vlcinum vocant. Folia habet bulbi, dodrantalem caulem, minimo digito tenuiorem, hærbaceum, comam procumbẽtem, florum purpureorum plenam, incuruam, radicẽ

bulbaceam. Quæ vt creditur, pueris cum vino albo illita, puberitatẽ coercet, & non patitur erumpere. Siſtit aluum. Pota vrinam impellit. Phalangiorum morſibus auxiliatur. Semen adſtringentius eſt, theriacis expetitum. Regium morbum emendat, cum vino potum.

De Papauere erratico. CAP. LXVII.

Papauer erraticum quod Rhoeã vocant, nonnulli Oxytonon, Romani papaueralem, Aegyptij nanti, vere quidem in aruis cũ hordeo naſcitur, flore protinus deciduo, vnde et nomen apud Græcos accœpit. Folia erucæ aut origano aut cichorio aut thymo ſimilia ſpectantur, ſed longiora, diuiſa, ſcabra. Iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, aſper, flos ſylueſtris fremij, puniceus, interdum albus, oblongum caput, ſed q̃ fremij minus, ſemen ruſſum, radix longa, ſubalbida, minoris digiti craſſitudine, guſtu amara. Huius capita quinq; aut ſex, in vini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis, quibus ſomnus accerſeuolus eſt. Semina acetabuli menſura ex aqua mulſa pota, aluũ leniter emolliũt. Ad idem præſtandũ mellitis rebus, & dulciarijs, ammiſcetur. Folia cum calycibus illita, inflãmationes ſanant. Eorumdem fotu & perfuſione, ſomnus allicitur.

De Papauere ſatiuo. CAP. LXVIII.

Papauer ſatiuũ aliqui chamæſycen, alij oxytonon appellant, Romani papauer, Aegyptij nanti. E ſatiui genere, quoddam hortenſium eſt, cuius ſemen in panem denſatur, qui ſanis in vſu ſit. Eo etiam ex melle pro ſeſama vtuntur. Thylacitin vocant. Capitulum habet longum, & ſemen candidum. Sylueſtre vero, caput inſidens demiſſumq; et nigrum ſemẽ. Quod pithitis nominatur. Nõnullis tamen & ipſum rhoeas dicitur, quoniam eius ſcapo lacteus ſuccus emanat. Tertium magis ſylueſtre, & ad medicinas valẽtius, multo his longius, productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix. Quare ſi capita ipſa & folia decoquantur in aqua, ſomnũ fotu conciliabunt. Bibitur decoctum cõtra vigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplaſmatis ammiſti, ignibus ſacris, & inflammationibus proſunt. Tunduntur quoq; virides, & digeruntur in paſtillos, qui ſiccati ad vſum reconduntur. Capita quoq; in aqua coquũtur ad dimidias, iterumq; adiecto melle, dum humor coeat in eclegmatis lentorẽ. Id medicamentum in tuſſi, arteriæ fluctionibus, & cœliacorum affectu, doloris leuamẽtum præbet. Efficacius tamen redditur, addito hypocyſtidis ſucco, & acacia. Papaueris nigri ſemen tritum cũ vino bibitur, contra citam aluum, & fœminarum profluuia. In peruigilijs frõti tẽporibuſq; illinitur, ex aqua. Opiũ eius, magis refrigerat, inſpiſſat, ſiccatq;. Sumptum erui magnitudine, dolorem finit, cõcoquit, & ſom-

num allicit. Tussi atq; cœliacorum valetudini auxiliatur. Verum si co pioſius hauriatur, nocet, cum lethargicos efficiens interimat. Ad dolo res capitis, cum roſaceo perfuſum efficax eſt. Aurium dolori, cũ amy gdalino, myrrha & croco inſtillatur. Inflãmationibus oculorum cũ torrefacto oui luteo proficit. Igni ſacro & vulneribus cum aceto, po dagris cũ lacte mulieris & croco. Somnum accerſit, ſubditũ ſedi pro balano. Optimum habetur graue, & denſum, guſtu amarum, odoratu ſoporiferum, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neq; aſperum, neq; grumoſum, quod inter colandũ nõ vt cæra coeat, et in ſole diffun datur. Dein admotum lucernis non atra luceat flamma, extinctum de niq;, odoris vim cõſeruet. Sed opion glaucio, gummi, aut ſylueſtris la ctucæ ſucco, adulterant. Verum glaucio fucatum in dilutione croci co lorem reddit, lactucaceo ſucco fictũ, exiliter ſpirat, & aſperius ſpecta tur. Gummi vitiatum, ſplendeſcit, & infirmum eſt. Nec deſunt qui eo dementiæ deuenerint, vt adipem ei admiſcerent. Fictili nouo torretur ad oculorum medicamenta, dum mollius, atq; ruſſius appareat. Diago ras, vt Eraſiſtratus author eſt, vſum eius damnauit, oculorum lippitu dinibus & aurium vitijs infundi vetans, quoniam viſus aciem hebeta ret, & ſoporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo protinus excæ cari, ſi nõ adulteraretur. Mneſidemus vſum dumtaxat olfactandi pro bauit, quoniam ad conciliandum ſomnum conueniret, alioqui nobis vt noxio interdicit. Quæ commentitia eſſe, experimento deprendun tur. Siquidem effectus, virium huiuſce medicamenti, fidem faciunt. Quare non alienum fuerit ſcriptis mandare, quonam modo is excipia tur ſuccus. Aliqui capita ipſa & folia tundunt, & prælo exprimunt, terenteſq; in mortario, digerunt in paſtillos. Id meconium vocatur multum opio ignauius. Porro opij faciundi ratio hæc eſt. Cum ros in eo exaruerit, cultro circũdante aſteriſco, ne penitus adigatur, ex obli quo in rectum ſummam cutem incidere oportet, lachrymam exeun tem, digito in concham abſtergere. Nec multo poſt redire, vt cõcreta inueniatur. Etenim quæ tum, aut poſtero die etiam offenditur, in vete re pila teri debet, & in paſtillos cogi. Cum tamẽ inciditur retrocedẽ dum eſt, ne veſtibus ſuccus deradatur.

De corniculato Papauere. CAP. LXIX.

Papauer ceratidem ideſt Corniculatum, aliqui paralion, alij ſylueſtre Papauer, alij Thalaſſion, Romani fabulum mari num, Aphri Siſimacam vocant. Folia habet cãdida, hirſuta, verbaſco ſimilia, in ambitu ſylueſtrium papauerum more ſerrata, caule non diſſimili, flore luteo, calyculo fœnogræci, in corniculorum modũ inflexo. Vnde nomen mutuatur. Semine papaueris, puſillo, nigroq;,

radice per ſumma ceſpitū, nigra, craſſa. Naſcitur in maritimis & aſperis. Radici ea vis ineſt, vt in aqua decocta ad dimidias, coxendicum & iocineris affectus, potu ſanet. Prodeſt his qui craſſa quædam, aſpera aut araneoſa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat ſemen, acetabulo in aqua mulſa poto. Cruſtas emarginant, illita ex oleo folia, floreſq;. Argema ac nubeculas iumentorum perunctas, abſtergunt. Sunt qui glaucium, hoc papaueris genere factitari exiſtimarunt, falſi quadam foliorum cognatione. Qui hoc papauer hauſerit, non alia accident, q̄ qui opium ebiberit. Cui eiſdem ſuccurritur auxilijs. Semen æſtate dum ſiccum eſt, colligitur. Decoctum radicis bibitur cum vino, ſanatq; dyſenteriam.

De ſpumeo Papauere. CAP. LXX.

a Lterum papaueris genus, aphrodes ideſt ſpumeum vocatur, ab alijs Heracleum, caule dodrātali, folijs admodū paruis, radiculæ ſimilibus, fructu inter ea candido. Nam hærbula alba eſt & ſpumea tota. Radice in ſummo ceſpite. Legitur æſtate ſemen, cū integre adoleuit, deciditq; exiccatum. Datū acetabuli mēſura in aqua mulſa, vomitione expurgat. Priuatim huiuſmodi purgatio, comitialibus prodeſt.

De Hypecoo CAP. LXXI.

h Ypecoon, aliqui Hypopheon vocant. Naſcitur in ſegetibus aruiſq;, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ papaueris ſucco.

De Apollinari & hyoſcyamo. CAP. LXXII.

h Yoſcyamon, alij Pythonion, aliqui Dioſcyamon vocāt, alij Adamāta, alij Adamenon, alij Hypnoticon, alij Emmanes, alij Atomon, nonnulli Dithiambrion, Magi, Pythagoras et Oſtanes, zeleo, Zoroaſtres Tiphomon, alij Raponticam, Romani apollinarem, Aegyptij Saphtho, Hetruſci fabulū, Galli billinuntiā, Daci dieliam. Frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblonga, diuiſa, nigra, hirſuta. Flores e latere caulis, ordine prodeunt, tanq̄ puni corum cytini, ſcutulis ſepti ſeminum plenis, vt papaueris. Tres eius differentiæ. Vna ſemine nigro, floribus pene purpureis, ſimilaceis folijs, cytinis præduris, & ſpinoſis. Alterius ſemen ſubflauum, vt Irionis. Flores lutei, folia & ſiliquæ ſimpliciores. Ambo inſaniam gignūt & ſoporem. Ideo in communi vſu damnātur. Tertium genus vt quod mitiſſimum eſſet, medici recepere, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminiſq;, in maritimis ruderibuſq; naſcens. In cuius deficiētis vicē, ruffum vſurpari oportet. Niger vt deterrimus, improbatur. Recenti ſemine, caulibus folijſq; tuſis, ſuccus in ſole exprimitur, & exic-

cato humore, vſus ad annum vſq; prorogatur. Nam facile corruptionem ſentit. Extrahitur etiã ſeparatim ex ficco ſemine, in aqua calida tuſo, & obtrito. Succo autem liquamentum præſtantius, & magis dolores finit. Contuſa hærba, addita trimeſtri farina, digeritur in paſtillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod a ficco ſemine exemptum eſt, collyrijs quæ doloris ſenſum auferunt, commodiſſime inſeri ſolent. Cõtra acutas calidaſq; fluctiones, dolores aurium, atq; vuluæ mala proſunt. Cum farina autem aut polẽta, oculorum, pedum, cæterarumq; partium inflammationes placant. Semen eadẽ præbet. Tuſſi, deſtillationibus, oculorum fluctioni, & doloribus, efficax. Contra menſium abundantiam, & erumpentem aliunde ſanguinem, oboli põdere cum papaueris ſemine & aqua mulſa, bibitur. Podagris ſubuenit, teſtibus inflatis, mammiſq; tumentibus a partu, tritum ex vino illinitur. Alijs quoq; cataplaſmatis, quæ doloris leuamentum præſtant, ammiſceri ſolet. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus, per ſeſe, & ex polenta, vtiliſſime imponuntur. Recentia, ad mitigandos omne genus dolores, oblinuntur. Cum vino ter quaterve pota, ſanant algidas febres, quas hepialos vocant. Cocta olerũ modo folia, ſi acetabuli menſura manduntur, mediocrẽ inſaniam gignunt. Idẽ efficere tradunt, ſi colo vlcus ſentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

De Pſyllio. CAP. LXXIII.

Pſyllion aliqui cataphyſin, alij Cynocephalion, alij Chryſtalion, alij Cynomyam, alij Pſyllerin, alij Sicelioticon, Siculi comidijn, Romani hærbam pulicarem aut ſilbacium. Aphri Vargugum appellant. Folijs coronopo non diſſimilibus, hirſutis, longioribus, ſarmentoſa in totum hærbula, ramis dodrantalibus. Coma a medio caule exoritur, duobus tribuſve conuolutis in cacumine capitulis, ſemine duro, nigro, pulicum ſimili. Vnde & nomen. In aruis & incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conueniens. Articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, vulſis, illitum auxiliatur. Imponitur in dolore capitis, cum roſaceo aqua aut aceto. Enterocelis infantium, & prominenti vmbilico, illitum ex aceto, medetur. Teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, vbi concreuit aqua, illinitur. Siquidem vehemẽter refrigerat, & in feruentem aquam deiectum, calorem reprimit. Contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi virens domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. Cum adipe tuſum, ſordida vlcera, & quæ cacoethe vocãtur, expurgat. Succus vermiculoſis auribus, aut fluctione laborantibus, ex melle prodeſt.

De Hortensi Solano. CAP. LXXVII.

h Ortensium seu vrbanū Strychnon Romani Solanum vocant, alij Cacabalum, Aegyptij allelo, Galli scubulum, Aphri astrismunim. Frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore q̄ ocimi, & latiore, fructu rotundo, viridi, qui post maturitatem nigricat, aut fulvescit. Hærba innocētis gustus. Natura ei refrigerandi. Quare folia vlceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, conuenienter cum polline polentæ illinuntur. Aegilopia, capitisq; dolores, trita & impositа sanant. Aestuanti stomacho auxiliantur. Parotidas, cum sale detrita illitu discutiunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum, atq; vlcera quæ serpunt, cum cerussa, rosaceo & argenti spuma, ad ægilopas cū pane, infantiū adustioni quam syriasin vocāt, cū rosaceo perfusus proficit. In colyrijs, aquæ vel oui vicem exhibet, contra acutas fluctiones, suffusionesq;. Aurium dolori instillatus prodest. Mensium abundantiam fistit, in vellere subditus. Succus fuluo gallinarum in domibus oberrantium fimo subactus, & linteo appositus, ægilopijs præsentaneo est remedio.

De Veficaria. CAP. LXXV.

e St & aliud solanum, quod peculiari nomine Halicacabon, id est vesicariā, aut Physalida vocāt, folijs antedicto latioribus. Cuius caules, posteaq̄ adoleuerunt, humi prosternūtur, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, veficulis simili, rotundo, læui. Quo coronarij vtuntur, & corollas factitant. Vim vsumq; hortensij solani habet. Verum cibis nequaq̄ expetitur. Regium morbū purgat, semine poto. Et vrinam pellit. Ex vtraq; hærba succus extrahitur, qui siccatus in vmbra reconditur, ad eadem valens.

De Solano somnifero. CAP. LXXVI.

f Olanum somniferum e Græcis aliqui Dircion appellant, alij Strychnon, alij Manicon, alij Dorycnion, alij Calliada, Romani Apollinarē minorē, alij Vlticanā hærbā, aut opsaginē, Daci Cycolidē, Pœni Cacabū. Fruticat multis ramis, densis, lignosis, fractu contumacibus, pinguiū foliorū cotoneæq; mali similiū plenis, flore grādi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice lōga, subrubro cortice vestita. Nascitur in saxis non procul a mari. Radicis cor-

tex,in vino drachmæ pōdere potus,ſomnificā vim habet, opio mitio rē. Semen vehemēter vrinā cit. Corymbi duodecī,hydropicis dātur. Si quid numero adijciatur,alienationem mentis faciunt. Remedio eſt aqua copioſa mulſa, potui data. Succus paſtillis inſeritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. Decoctus in vino, ſi in ore contineatur,dentium doloribus auxiliatur. Radicis ſuccus , cum melle illitus,oculorum hebetudines tollit.

De Manico ſolano. CAP. LXXVII.

f Trychnon ſiue ſolanū Manicon, aliqui Perſion,alij Thryon appellauere , alij Andron, alij Pentadryon, alij Enoron, quidā Orthogyon. Huic folium erucæ ſimile,maius aliquāto, ſatis ad ſpinam quam pæderota vocant , accedens. Caules a radice eximios emittit , decem aut duodecim vlnarum altitudine adoleſcentes,caput in cacumine oliua maius,& latius, & vt platani pillula, hirſutius,florem nigrum. Poſtq̄ eo exuitur, racemus exit rotūdus, niger, denis aut duodenis acinis conſtans , ſimilibus hederæ corymbis , vt vuæ mollibus. Radice firmatur candida,craſſa,caua,cubitali. Gignitur in montibus vento perflatis , maritimis foueis , & vagis . Radix drachmæ vnius pondere pota ex vino,facit ſpecies vanas,imagineſq; non iniucundas , obuerſari. Sed duplicatus hic modus , ad treis vſq; dies mētis alienationē affert. Triplicatus interimit. Remedio eſt aqua mulſa copioſius pota,& vomitione reiecta.

De Dorycnio. CAP. LXXVIII.

d Orycnion Crateuas Halycacabon, aut caleā vocat. Frutex oleæ nuper prodeunti,ſimilis. Naſcitur in petris uon procul a mari, ramis cubito minoribus , folijs oleæ ſimilibus colore,minuſculis, firmioribus , præter modum ſcabris,flore candido, filiquis in cacumine ceu ciceris,denſis, rotūdis,quinis intus aut ſenis ſeminibus,exigui eruimagnitudine,læuibus,firmis,verſicoloribus. Radix ad digiti craſſitudinem & cubiti lōgitudinē adoleſcit. Id ſomniferum eſſe conſtat. Copioſius hauſtum mortem adfert. Nec defuere, qui dicerent,ſemen in amatoria expeti.

De Mandragora. CAP. LXXIX.

m Andragoram aliqui circæum, alij Xeranthes, aliqui antimnion aut antimion , alij Bombochylon , nonnulli minon,

Aegyptij Apemum, Pythagoras anthropomorphon, alij Aloeten, alij Thridaciã, alij Cammaron, Zoroastres diamonõ, aut Archinen, Magi hemionos, aliqui Gonogeonas, Romani caninũ malum, alij terrestre malum, quidam antimelon, nonnulli dircæam, alij Circæam vocant, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Duo eius genera. Niger, quæ fœmina existimatur, Thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus q̃ lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. Mala gerit luteis ouorum similia, pallida, odorata, in quibus semen veluti pyrorum. Radicibus inhæret binis, terniſue, inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, carnosis, ingentibus. Verum is Mandragoras caule viduus est. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Norion vocitatus. Huius folia, magna, alba, lata, læuia vt Betæ. Mala q̃ alterius duplo maiora, colore in crocum inclinante, iucunde cum grauitate quadam olentia. Horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. Radix, alterius similis, maior, & candìdior, orbata caule. Succus fit e cortice recentis radicis tuso, & prælis subiecto, qui terendo coactus, fictili reconditur. Malis quoq; succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad vsum suspenditur. Aliqui radices in vino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant. Cyathoq; vno vtuntur, in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones vstionesq;, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, vt Veratrum, per vomitiones bilem atram, pituitamq; extrahit. Verum potu largiore, vita adimitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus, ammiscetur. Semioboli pondere inditus, menses & partus expellit. Subditus pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit, & ad accipiendam quam effingere optaueris formam, ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflãmationibus, & collectionibus, quas vlcera citarunt, cum polenta illinuntur. Duricias omneis, suppurationes, strumas, & tubercula discutiunt. Stigmata sine exulceratione delent, si quinis seniſve diebus, sensim perfricentur. Folia seruantur in murijs, eosdem ad vsus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo, medetur. Strumas atq; tubercula, cum aqua dissipat. Articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum e cortice radicis, ad hunc modum. Ternæ minæ in vini dulcis metretã, conijciuntur. Dãtur ex eo terni cyathi, ijs qui secari aut amburi debent, vt ante dictum est. Siquidem nullo tunc afficiuntur dolore. Sed veterno quodam pressi, torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur.

Item expressus ex eis succus. Nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum vuluas purgat, appositumq; cum sulphure ignem non experto. Rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificatis multipharíam radicibus, erumpens lachryma, cauo vase recipitur. Est autem lachryma lacteo succo efficacior. Sed non vbiq; vt experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradunt esse mandragoram, nomine morion, in opacis iuxta specus enatum, folijs albi mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, in orbem circum radicem. Quæ mollis est & candida, paulo maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, offa, obsoniove, drachmæ pondere deuoratam, non memoriam modo, sed vsum quoq; rationis intercipere. Obdormiscit enim homo, eo fere quo comederit habitu, sẽsus impos, ternis quaternisve ex quo data est horis. Hac medici vtuntur, cum scindendi, vrendiq; necessitas adest. Antidotũ esse volunt radicem cum manico solano potam.

De Aconito. CAP. LXXX.

a Conitũ aliqui Pardalianches, alij Cammoron, alij Thelyphonon, alij Myoctonon, alij Therophonon vocant. Folia habet Cyclamini, aut cucumeris, tria aut quattuor, minora & subhirsuta, caulem palmo altũ. Radix scorpij caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescunt, vt fama est, scorpiones admota radice, stupentq;. Qui rursum hellebori contactu, excitantur. Oculorũ medicamentis leuãdi doloris gratia adijcitur. Enecat pantheras, sues, lupos & feras omneis, in carnibus obiectum.

De altero Aconito. LXXXI.

e Est & alterum aconitum, quod aliqui Cynoctonon, alij Lycoctonon appellant, alij Cyamon leucon, Romani Colomestrum. Huius genera sunt tria. Vinum quo vtũtur venatores, alia duo in vsum suum vertere medici. E quibus tertium, quod ponticum nominatur, magna ex parte in Italia montibus iustinis exilit, a priore distans, quoniam folia faciat effigie platani, crebriore diuisura, longiora, & multo nigriora. Caulem filicis, læuem stylum cubitali altitudine aut ampliorem. Semen in siliquis oblongis recondit. Radices in modum squillæ piscis scirrorum nigrescunt. Quibus ad venationem luporum vtuntur. Insertæ siquidem crudis carnibus, et deuoratæ lupos enecant.

De Cicuta. CAP. LXXXII.

c Oniõ aliquibus ægynos, alijs Ethusa, alijs Apoleguſa, alijs Dolia, alijs Amaurosis, alijs Paralyſis, nonnullis Aphron, Quibuſdam Creidion, alijs Coeten, alijs catechomenion, alijs Abioton, alijs Abſeudes, alijs Ageomoron, alij Timoron, alijs Polyanodinos, alijs Dardanis, alijs catapſyxis, Oſtani Babathy, Aegyptijs Apemphi, Romanis cicuta appellatur. Caulẽ ædit geniculatum, vt fœniculi grandem, in cacumine ramoſum, folia ferulæ, anguſtiora, graui odoratu. Vmbellæ in ſummo prodeunt, flores quoq; albicantes, & ſemẽ aniſo candidius. Radice non alta, concaua. Cicutæ letale venenum ineſt, ſuaq; vi refrigeratoria necat. Remedio eſt vini meraculi potus. Succus exprimitur cõtuſis cacuminibus, priuſq; ſemina & comæ ficceſcant, qui ſole dẽſatur in paſtillos. Præcipuus ad medendi rationem vſus eſt aridi. Miſcetur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur. Ignes ſacros, & vlcera quæ ſerpunt, illitu reſtinguit. Hærba cum coma trita, & teſtibus circumlita, libidinum imaginationes in ſomno, cõpeſcit. Sed genitale reſoluit. Lac puerperarum mammis appoſita extinguit. In virginitate mammas coercet, & increſcere non patitur. Pueris præſtat vt eorum teſticuli cibum non ſentientes, intabeſcant. Efficaciſſima vis Creticæ, Megarenſi, mox Atticæ & in Chio & Cilicia naſcenti.

De Taxo. CAP. LXXXIII.

f Milax a Græcis, Taxus a Latinis appellatur. Arbor abietis magnitudine, & foliorum eiuſdem figura. In Italia & Narbonenſi Gallia Hiſpaniæ contermina naſcens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, denigrantur, & qui ederint eaſdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præſentis eſt veneni, vt ſi qui dormiant ſub ea, aut in eius vmbra ſubſideant, lædantur, & ſæpenumero moriantur. Quare de taxo hæc traduntur, vt ab ea cauea-mus.

De Apocyno. CAP. LXXXIIII.

a Pocynon aliqui Cynanchon appellant, alij Pardalianches, alij Cynomoron, alij Cynocramben, alij Cynoctonon, alij Phaleon, alij Cynanchen, alij Oligoron, alij Hippomanes, alij Oniſtin, alij Ophioſcorodon, alij Cynaricã, alij Elaphoſcorodon, Magi paralyſin, Romani braſſicam ruſticam aut caninam. Frutex eſt paruis viticulis conſtans, male olentibus, fructu fere inuiſtis, folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, viſcoſo,

graui odore. Id luteo succo turget. Siliquæ ceu fabarum, digiti longitudine protenduntur, semine intus albo, duro, paruo. Folia cũ adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes, & pantheras enecant in cibo data, & protinus eorum coxas resoluunt.

De Nerio seu Rhodendro. CAP. LXXXV.

n Erion aliqui Rhododaphnen, alij Rhodendron, alij Spongion, alij Hæmostarin, Romani Rhododēdron, Lucani Iemanen, Aegyptij Scympham, Pœni Rhododaphnem appellauere. Erutex est vulgaris notitiæ, longioribus q̃ amygdala foliis, asperioribusq; , flore in rosam conformato, fructu nuci græcæ simili, corniculato qui patefactus quãdam flocorum speciem ostendit, Hyacynthi pappos repræsentantem. Radice longa, acuta, lignosa, gustanti salsa. Nascitur in amœnis, maritimis, amnibusq;. Flores & folia mulis, asinis & quadrupedum plurimis venena sunt, hominum vero contra serpentium morsus præsidia. E vino pota, eo magis ruta addita imbecillæ etiam animantes, vt pœcus & capræ, si aquam bibãt in qua folia ea maduerint, moriuntur.

De Fungis. CAP. LXXXVI.

f Vngorum differentia duplex. Aut enim manduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis venenosi gignuntur. Si enim clauus ferreus, in quo sit rubigo, aut panni marcor adfuerit. Aut si iuxta serpentis cauernam, arboresve, quæ pariunt noxios fructus erumpant. Continent nescio quod strigmentum concretamq; pituitam, terraq; eruti, q̃celerrime computrescunt, atq; marcore vitiantur. Sed qui veneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent. Largius tamen sumpti nocent, & ægrius concocti strangulant, aut choleram morbum citant. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ satureiæ aut Origani iuscu lum. Debellãtur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delin ctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægre dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cum recrementis alui reijciantur.

De Colchico. CAP. LXXXVII.

c Olchicon aliqui Ephemeron, Romani agrestem Bulbum vocant. Autumni exitu florem ædit croci, candicantẽ, ab eo tempore, folia bulbi, sed pinguiora, caulẽ palmo altũ, ferentẽ ruffum semen, radicem foris e nigra ruffescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur. Lacteo succo madet, atq; gustatu dulcis inuenitur. Bulbus mediam habet rimam, fissuramq;, qua flos erumpit. Pluri-

mum in Messenia,& Colchis,enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne a quoq; imprudenter,pro bulbo deuoretur. Miram enim incautis voluptatē affert. Remedia sunt eadem quæ fungis. Bubulum etiam lac potum auxiliatur. Itaq; cum adfuerit,non aliud desideratur auxilium.

De Ephemero. CAP. LXXXVIII.

Phemeron aliqui syluestrē Irin appellant. Folia habet Lilij, sed tenuiora,caulem parem,florem candidum,amarum,semen molle, radicem vnam,digitali crassitudine, longam, adstringētem,odoratam. Nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua,si decocto colluantur. Folia in vino cocta,discutiunt tumores,& tubercula,quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

De Alsinæ. CAP. LXXXIX.

Lsinen aliqui Anthyllion. alij Myortochon, alij Myrtosplenon,Romani Muris auriculam,Pœni Labatholabat,nō nulli myos ota vocāt, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis opacisq; gaudet,vnde alsine dicta est. Hæc erat eadē quæ Helxine,nisi folijs minor,minusq; hirsuta esset. Cum teritur,odorē cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendiq; obtinet. Oculorum inflāmationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. Quin & emendat omnia quæ helxine idest muralis hærba.

De palustri Lente. CAP. XC.

Ens palustris quam agriam aliqui, alij Epipteron, Romani Viperalem vacant. Inuenitur in aqua non fluente, muscus lēticulæ similis,refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus,igni sacro,& podagris,illinitur per se, & cum polenta. Glutinat & procidentia puerorum interanea.

De semperuino seu Sedo magno. CAP. XCI.

Izoon maius, aliqui Aithales,alij Ambrosion, alij Chrysospermon, alij zoophthalmon,alij Bubophthalmon, alij Stergethron,alij Aeonion,alij Aichrysson,alij Olochrysson,non nulli Chrysanthemon,alij Protogonon,alij Boron,alij Notion. Magi Paronychiam,alij Chrysitin. Romani ceriam cuspiā,aut iouis caulem nominant, alij Leapetes, alij Sedum maius,Aegyptij Pamphanes. Semperuiuum ideo nominatur,quoniam perpetuo folia vireant, cuius caules cubiti altitudinem implent,interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari,virētes, Characiæ titimali modo isecti,folia carnosa,longitudine pollicari,in cacumine linguæ similia, alia in terram conuexa,alia in capite stantia inuicem,ita vt ambitu, effigiem imiten-

tur oculi. Nascitur in mõtibus,& testaceis. Supra domicilia etiam seritur. Eius vis refrigerare & adstringere. Medentur igni sacro, nomis, vlceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus cum polenta aut rosaceo perfunditur. Datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, aluiq; profluuia. Teretes tineas potus in vino excutit. Subditus in vellere, mulierum abundantiã fistit. Succus oculorum lippitudinibus, sanguinis vicio conceptis, inungitur.

De minore Semperuino. CAP. XCII.

a Izoon paruum, alij Petrophyes appellant, alij Brotion, alij Theobrotion, alij Crobyssον, alij Chimerinen, alij Cerauniam, Romani Vitalem, alij Semperuiuum, Aegyptij Etijceltam. In petris, parietinis, & macerijs, necnon scrobibus opacis nascitur, caulibus ab vna radice multis, tenuibus, crebro foliatis, exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis, caule a medio emicante, palmum alto, vmbellam hærbidosq; flores & tenues gerẽte. Folia eisdem cum priore, viribus prædita sunt. Semperuiuum quod tenui constat folio, aliqui aizoon paruum, alij Petrophyes, alij Aizoon syluestre, Romani Semperuiuũ minus, appellant. Tertium videtur semperuiui genus, quam aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion vocauerunt, Romani illecebram, pusillis crassioribusq; folijs, hirsutis, portulacæ proximis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Illita cum axungia strumas discutit.

De Veneris vmbilico. CAP. XCIII.

c Otyledon aliquibus Cymbalion, alijs Scytalion, alijs Cepos Aphrodites, alijs terræ vmbilicus, alijs Stœchis, alijs Stergethron, Latinis vmbilicus veneris dicitur. Folio est in acetabuli formam tornato, ineuidenter concauo, breui in medio caulículo, in quo semen inest, radice oliuæ modo rotunda. Succus cum vino circumlitus, instillatusve, asperam carnis excrescentiam constringẽtem os vuluæ, reprimit. Inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernionibus, illitu auxiliatur. Stomachi ardorem refrigerat. Folia cũ radice comesa, calculos frangunt. Vrinam cient. Hydropicis ex melle dantur. Hærba vtuntur ad amatoria.

De altero veneris vmbilico CAP. XCIIII

e Est et alterum genus eiusdem, cymbalion aliqui vocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem ambitum oculi describẽtibus, vt in maiore Semperuiuo, adstringentis gustus, cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici, radice maiuscula. Facit eadem, quæ semperuiuum.

De Vrtica. CAP. XCV.

a Calyphen aliqui Cniden, alij Adicen, Latini Vrticam, Aegyptij Selepsion, Daci Dyn appellant. Acalyphen etiam alteram aliqui Cniphen, Romani Vrticam mollem vocant. Duo eius genera. Sylueſtris aſperior, latioribus, nigrioribuſq; folijs, ſemine lini, ſed minore. Altera nō æque aſpera, minuto ſemine. Folia vtriuſq; illita, canis morſibus addito ſale medentur. Gangrænas, carcinomata, ſordida vlcera, & quæ cacoethe vocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, ſuppurationeſq; ſanant. Lienoſis cum cærato imponuntur. Faciunt ad profluuia narium cum ſucco trita, & naribus indita. Menſes ciunt, eadem recentia detrita cum myrrha, & impoſita. Procidentes vuluas, contactu reſilire cogunt. Semen potum expaſſo, venerem ſtimulat. Vuluam aperit. Cum melle delinctum, orthopnoeæ, lateris & pulmonū inflammationibus, prodeſt. Thoracem expurgat. Erodentibus medicamentis ammiſcetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt. Vrinas mouent. Inflationes diſcutiunt. Decocta cum ptiſana, vitia pectoris extrahunt. Mulierum menſes euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem vuam, gargariſatus ſuccus reprimit.

De Galiopſi. CAP. XCVI.

g Aliopſis, aut vt alijs Galeobdolon, vel Gallephos, Aegyptijs Aetopi, Latinis Vrtica labeo dicitur. Frutex in totum caulem & folia habet vrticæ, læuiora, & quæ grauem odorē trita reddant. Flore purpureo, tenui. Naſcitur circa ſepes, ædificia, ac ſemitas, vbiq;. Folia, caules, ſemen, ſuccuſq;, duricias & carcinomata diſſipant. Strumas, panos, & parotidas diſcutiunt. Oportet bis in die tepidum ex aceto cataplaſma imponere, & eius decocto fouere. Ad putreſcentia, gangrænas, & nomas, cum ſale efficaciter illinuntur.

De Gallio. CAP. XCVII.

g Allion ſiue vt alijs Gallacion, aut Gallerion, nomen ex eo traxit, q; in contrahendo lacte, coaguli vicem impleat. Ramulum foliumq; habet aparinæ ſimillimum, rectū, florem in cacumine luteum, tenuē, odoratum. Flos igni ambuſtis illinitur. Sanguinis profluuia ſiſtit. Cærato roſaceo Gallion ammiſcetur, inſolatum vſq; dum albeſcat. Laſſitudines reficit. Radix venerem concitat. Naſcitur in paluſtribus.

De Senetione. CAP. XCVIII.

c Rigeron a Græcis vocatur, a Latinis hærbulum aut ſenetio, alias Erechtites. Cauliculo eſt cubitali, ſubrubro, folijs continuis, diuiſura erucæ, ſed minoribus multo, luteis floribus

qui celeriter dissecti, vanescũt in pappos. Nomen vero sibi vẽdicauit, quoniã flores capillorũ ritu, vere canescãt. Radice superuacua. Nascitur maxime in macerijs, & circũ oppida. Folia cũ floribus refrigerant. Quare illita cum vini modico, vel per sese, testium & sedis inflammationes sanant. Quin & ex manna thuris medentur, cum reliquis vulneribus, tum ijs quæ nerui accœperunt. Illiti cum aceto pappi, idem munus præstant. Verum recentes epoti, strangulant. Totus caulis si coctus in passo potui detur, stomachi dolores a bili contractos, persanat.

De Thalictro. CAP. XCIX.

Halictron folia Coriandri habet, pinguiora paulo, caulem
t rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua vlcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maxime in campestribus.

De marino Bryo. CAP. C.

Aarinum Bryon, aliqui Balaryin, alij Iranen vocant. Na-
m scitur in scopulis testaceisq; haud procul a mari, gracile, capillaceum, caulis expers. Præcipua ei spissandi vis, & collectiones cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus sit.

De Fuco marino. CAP. CI.

Fuci marini generibus, quoddam latum, & alterum sublon-
e gius, & rubens. Tertium candidum, nascens in Creta, floridum valde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia vim habent refrigeratoriam, non podagræ modo, sed etiam inflammationibus, in cataplasmatis efficaciter vtilem. Verũ ijs vti humidis cõuenit, priusq; exarescant. Nicander, puniceum aduersus serpentes dedit. Hoc fuco quidam putant, mulieres suum colorem mentiri. Cum tamen sit radicula eiusdem nominis, qua sese fucant.

De Potamogetone. CAP. CII.

Otamogetõ alias Stachyites, apud Aegyptios Etheuchis,
p Latine fatalis dicitur, folium betæ simile, hirsutum, paulum supereminẽs extra aquam. Refrigerat & inspissat. Foliũ pruriginibus vtile. Et contra veterum vlcerum nomas. Nomen ex eo inditum est, q̃ palustribus & aquosis enascatur.

De Stratiote. CAP. CIII.

Tratiotes in aquis nascens, aliquibus fluuiatilis Stratiotes
s nũcupatur, Aegyptijs Tibus, Magis Aeluri sanguis. Aquis supernatat, & sine radice viuit. Vnde cognomentum traxit. Hærba semperuiuo similis, ni maiora haberet folia. Quæ refrigerant. Sanguinẽ qui defluit a renibus, pota sistũt. Vulnera quæ inflãmationem minantur, intumescere non sinunt. Ignibus sacris & tumoribus

ex aceto illinuntur.

De Stratiote Chiliophyllo. CAP. CIIII.

Stratiotes Chiliophyllos, exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit. Folijs auicularum pennas imitantibus, breui admodum dissectoq; foliorum exortu. Folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate, atq; scabricia, breuiora paulo, densiore vmbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum aneti, flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipue circa semitas. Eximij vsus ad vlcera vetera, recentiaq;, profluentem sanguinem, & fistulas.

De Verbasco. CAP. CV.

Phlomon Græci, Latini verbascum vocant. Differentiam duplicem habet, nigrum & album, in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multo, & latiora, candida, caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus, flores albi, aut ex luteo pallescentes, semen nigrum, radix longa, acerba, crassitudine digiti. Nascitur in campestribus. Verbascum qui mas appellatur, oblongius, albis folijs & angustioribus, tenui caule. Sed nigrũ prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreq; cõstaret folio. Syluestre folia fert saluiæ, altas virgas, & lignosas, & circa eas ramulos quales Marrubium, flores luteos, auri æmulos. Sunt & Phlomides duæ, hirsutæ, rotũdis folijs, humiles. Tertia Lychnitis appellatur, ab alijs autem thryallis, folijs ternis, aut quaternis, vel paulo pluribus, crassis, pinguibusq;, apta ad lucernarũ lumina. Radix priorum duarũ adstringit, quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio, conuenienter ex vino datur. Decoctum ruptis, cõuulsis, fractis, antiquæ tussi, auxiliatur. Dẽtium dolorem collutione mitigat. Verbascum cui flos aureus, capillos tingit. Et quocunq; abijciatur, blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia, aduersus tumores, inflammationes oculorum, syderata vlcera, ex vino & melle illinuntur. Cũ aceto quoq; vulneribus medentur. Contra scorpionũ ictus, auxilio est. Syluestris folia ambustis igni, sunt cataplasmata. Aiunt in folijs eius, quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

De Aethiopide. CAP. CVI.

Ethiopis folia habet verbasco similia, perq; hirsuta, densaq;, in orbem circa radicem imam redacta, caulem quadrangulũ, scabrum, similem apiastro, aut arctio, multis concauum alis, semen erui magnitudine, geminum, in vno concœptaculo, radices numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu, quæ siccæ nigrescunt durantur q; vt cornua possint videri. Plurima nascitur in Ida mõte Troadis,

& in Messenia. Auxiliatur purulentis excreationibus, Ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabricijs, decocta radix & pota. Quin & cum mel le, eclegmatis vicem præbet.

De Arctio. CAP. CVII.

a Rction aliqui potius Arcturon vocant. Similis est verbasco folijs, nisi quod hirsutiora & rotundiora sunt, caule longo, molli, semine cumini, paruo, radice tenera, alba, dulciq;. Decocta cum semine radix in vino, dentium dolorem mulcet, si continetur ore decoctum. Ambusta pernionesq; fouentur eodem. Bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam e vino.

De Personata. CAP. CVIII.

a Rcion alij Prosopida, alij Prosopion, alij Aparinen, Latini Personatam, aut Lappam appellant. Folia habet maiora etiã cucurbitis, & hirsutiora, nigriora, & crassiora, caulẽ albicantem, quanq; & interdum vidua caule reperiatur, radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ vnius pondere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur. Trita dolores in artubus, astrictius vinctis illitu sedat. Folia vtiliter antiquis vlceribus illinuntur.

De Petasite. CAP. CIX.

p Etasites pediculus cubito maior, crassitudine pollicis, a quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Contra phagedænas, & vlcera quæ cacoethe vocant, efficaciter illinitur.

De Episactide. CAP. CX.

e Pisactis ab alijs Helleborine, aut Borion, vocatur. Parua hærba, fruticosa, exiguis folijs. Iocineris vitijs vtilis, & contra venena pota.

De Capno seu fumaria. CAP. CXI.

c Apnon, aliqui Corydalion, aut Corion vocãt, alij syluestre Coridalion, alij Capnon in hordeis, alij Capniten, alij Marmariten, alij Capnogorgion, alij Chelidonion micron, alij Peristerion, alij Cantharida, alij Chalcocri, Romani Fumariam, Aegyptij Tucin. Fruticosa hærbula est, prætenera, Coriandri similis, folijs candidioribus, vndiq; numerosis, cineracei coloris, flore purpureo. Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq;. Vnde nomen traxit. Illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Cõ manducata hærba bilios am vrinam trahit.

De Loto vrbana. CAP. CXII.

l Otum vrbanam alij Triphyllon, alij Libyon, alij Tripodion, alij Tribolion vocant. Nascitur in hortis. Extractus succus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, ceteraſq; caligines discutit.

De syluestri Loto. CAP. CXIII.

f yluestris Lotus, quam aliqui Libyon, alij Triphyllon, Romani Trifolium minus appellant. Plurimum in Libya gignitur, caule cubitali, & sæpe maiore, alis multis, folijs Trifolij pratensis, semine fœnigræci, multo minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringendi obtinet. Vitia cutis in facie, maculasq;, cum melle peructa expurgat. Trita per sese, aut cum maluæ semine, in vino aut passo bibitur aptissime, contra dolores, qui vesicam male habent.

De Cytisso. CAP. CXIIII.

c ytissus, quem aliqui Telinen, alij Lotum magnum, alij Triphyllon, Romani Trifolium maius appellant, Frutex est albus in totum, vt rhamnus, ramos spargens cubito longiores, folia fœnigræci, aut loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita erucam olent, gustataq; cicer sapiũt. Folia refrigerant. Tumores inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur: Decoctum potu vrinam ciet. Nonnulli quod apes alliciat, prope aluearia serunt.

De Aegyptia Loto. CAP. CXV.

e St & in Aegypto Lotus, quæ aquis prouenit, plana irrigantibus, caule fabæ, flore paruo, candido, Lilio simili, quem tradunt occidẽte sole comprimi, occludiq;, ad ortum autem aperiri. Adduntq; caput ipsum vespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale papaueris, maximum, & intus grana ceu milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet, mali cotonei similitudine, quæ cruda coctaq; mãditur. Decoctaq; lutei oui speciem exhibet.

De Millefolio. CAP. CXVI.

m yriophyllon alij Melophyllõ, alij Stratioticen, alij Achillion, Latini Millefolium vocant, aliqui Supercilium veneris, Galli Beliocandas. Caulis est tener, indiuiduus, vnica nixus radice, plurimis folijs, fœniculo similibus. Vnde nomen accœpit. Caulis flauescit, prædẽsus, ac veluti ex industria delimatus. Nascitur in palustribus. Vulnera recentia ab inflammatione vindicat. Si vel viride, vel siccum ex aceto, oblinatur. Præcipitatis cum aqua & sale datur.

De Myrrhide. CAP. CXVII.

Myrrhis quam alij Myrrham, alij Conilen vocãt, similima est
m cicutæ, caule folijsq;. Radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non insuauis. Quæ pota in vino, phalãgiorum morsibus auxiliatur. Cit menstrua & partus. Subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiũt quoq; eamdem bis die terve potã ex vino, in pestilẽtia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

De Myagro. CAP. CXVIII.

Myagron aliqui Melampyron vocãt. Hærba est surculacea,
m folijs rubiæ, pallidis, tripedanea. Semẽ oleosum, collo simile. Quod cõtusum igni torrent, perunctisq; virgis ad lucernarum lumina vtũtur. Hoc pingui, scabricias corporis læuigari, atq; expoliri, constat.

De Onagra. CAP. CXIX.

Onagra siue Onothera, aut Onuris. Frutex est arboris instar,
o prægrandis, amygdalino folio, Lilio non dissimili, flore roseo, magno, radice candida, pusilla, cum siccata est vinum olẽte. Nascitur iu montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat & cicures facit. Illitu quoq; tetra vlcera mulcet.

De Crissio. CAP. CXX.

Rission aliqui Buglossum magnum vocant, Romani Spinã
c mollem. Caulis est tener, duorum cubitorum, triangulo simili, anguli spinosi, per interualla molles, folia buglosso simili, maiora, subcandida, modice hirsuta, partibus extremis aculeata, cacumẽ caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores varicum sedare Andreas scripsit.

De Astere seu inguinali. CAP. CXXI.

Aster ab aliquibus Bobonion appellatur, ab alijs Astericos,
a alijs Asterion, quibusdã Hyophthalmon. Romanis inguinalis. Dacis Rathibis. Cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, luteumve, & in ambitu diuisum anthemidis modo capitulum, pusilla in eo circa caulem folia, stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Feruenti stomacho, oculorum inflammationibus, prociduæ sedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradũt purpureum florem, si ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitiale malum sentientibus, opitulari. Inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat. Stellares huius radij noctu splendent, quapropter qui ignari antea non viderunt, esse inane simulacrum arbitrantur. Me-

dijs saxis & asperis exit. Inuenitur autem ab opilionibus. Crateuas rhizotomus hæc de ea refert, si viridis cum axungia vetere tũ datur, cõtra rabiosorum morsus, turgentia guttura proderit. Suffitu quoq; serpentes fugat.

De Isopyro. CAP. CXXII.

i Sopyron aliqui Phasiolon ob similitudinem vocant, quoniã foliũ, quod est anisо simile, in pãpinos torquetur. Capitula sunt in summo caule, tenuia, plena seminis, melanthij gustũ imitantis. Contra tussim, & cætera pectoris vitia, semen ex aqua mulsa bibitur. Hepaticis & sanguinem excreantibus vtile.

De Viola purpurea. CAP. CXXIII.

v Iolã purpureã, aliqui Dasypodion, alij Priapeion, alij Ion syluestre, alij Cybelion, Romani Violam purpureã vocant. Foliũ habet hedera minus, tenuius ac nigrius, nec multo dissimile. Cauliculus a radice prodit, in quo flosculus, suauiter olens, purpureus. Opacis & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se & ex polenta illinuntur aptissime, stomacho æstuanti, & oculorum inflãmationibus, sediq; procidẽti. Aiũt quod purpureũ est in flore, anginis & comitialibus auxiliari, maxime pueris, in aqua potum.

De Caucalia. CAP. CXXIIII.

c Aucalia quæ leontice vocatur, folia fert magna, alba. E quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori aut oleæ similem. Radix in vino madefacta vt tragacantha, delinctu aut mãducatu per se tussibus, scabricijs arteriæ, medetur. Grana quæ post excussum florem innascũtur, trita & cum cærato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

De Bunio napi genere. CAP. CXXV.

b Vnion aliqui Aton, alij Actinen, alij Anemosphoron vocant. Magi Paradacry, Aegyptij Ersonen, Romani Scopã regiam, Aphri Zigar, nonnulli Thepso. Caulem ædit quadrangulum, digiti longitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus scatent, folia proxime radicem apio similia, lõge tenuiora, coriandrinis proxima, flores aneti, semen odoratũ, hyoscyamo minus. Vrinam ciet. Excalfacit. Secundas euocat. Lieni, vesicæ, renibus, vtile. Tã humidi, q̃ sicci, expressiq; succi caulibus folijs radicibusq;, vsus inualuit ex aqua mulsa.

De Pseudobunio. CAP. CXXVI.

p Seudobunion palmi altitudine frutticat, in Creta folia ramulosq; napi ferens, acri gustu. Tormina, atq; stranguriam, lateraq; dolores, sanant quaterni rami eius poti in aqua. Illiti

quoq; cum sale & vino, tepentes, anginam discutiunt.

De Chamæcisso. CAP. CXXVII.

Hamæcissos, alio nomine Chamæleuce, alio Cissos acar-
c pos, aut terræ corona, aut Selinitis, Latine hedera pluuiatica dicitur. Folio est hederæ, tenuiore, longiusculo, ramulis quinis seniſve, dodrantalibus, foliosis, flore violæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro, radice tenui, cãdida, inutili. Nascitur in cultis. Bibũt conuenientissime ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis quadrageniſve diebus. Eodẽ potæ modo senis aut septenis diebus regium morbum purgant.

De Chamæleuce. CAP. CXXVIII.

Hamæleuce lumborũ doloribus propicia est, hærba virens,
c incuruis folijs surculisq;, flore rosaceo.

De Bugloſſo seu lingua bubula. CAP. CXXIX.

Vgloſſum Magi ælurigonon, Osthanes tranochi, Aegyptij
b Besor, Romani liguã bubulã, alij libaniũ, Pœni Anasanapli vocãt. Nascitur in cãpestribus & vaporosis. Iulio mẽse colligitur. Aiũt eã quæ treis tyrsos emittit cũ semine & radice tritã, potãq; contra tertianos rigores prodesse, quæ quattuor ad quaternos. Ea in vino decoquitur. Hærbã abcessibus vtilẽ esse volũt. Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitãs linguas. Quod in vinum deiectum, animi voluptates auget.

De Cynogloſſo. CAP. CXXX.

ynogloſſon alij Phyton, alij Caballation, alij Splineion, alij
c Scolymon, Romani Liguã canis, aut caninã appellãt. Folia latisoliæ plãtaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa. Caule vacat, & humi sternitur. Prouenit in sabuletis. Folia cũ suillo adipe veteri, medẽtur morsibus canũ, alopecijs, & ambustis. Emollit aluũ, decoctum hærbæ ex vino potum.

De Phyteumate. CAP. CXXXI.

Hyteuma folia habet radiculæ, copiosum semen, perforatum
p radicem paruam, per summa terræ nitentem. Quã ad amatoria conuenire nonnulli scriptum reliquerunt.

De Leontopodio. CAP. CXXXII.

Eontopodion aliqui Zoonychon vocãt, alij Aetonychon,
l alij Cemos, alij Damnamenẽ, alij Idiophytõ, nõnulli Phytobasilã, alij Crosiõ, alij Crossophthoon, Magi Sãguinẽ Crocodili, alij Crocomeriõ, Aegyptij Daphnoenen, Romani Minerciũ, alij Palladiũ, alij flãmulã. Digitalis est hærbula, folia ferẽs ãgusta, lõgitudine ternũ quaternũve digitorũ, hirsuta. Quæ iuxta radicẽ spissiorẽ

flocco caneſcũt. Capitula in ſummo caule quaſi diſſecta, flores nigri, ſemen vſq; adeo ſpiſſa lanugine inuolutũ eſt, vt ſæpe fallat. Radice parua cohæret. Quam tradunt appenſam ad amatoria prodeſſe, & tubercula diſcutere.

De Hippogloſſo. CAP. CXXXIII.

h Ippogloſſon aliqui & id antirrhinon, alij Anarrhinon, nõ nulli lychnida agriã vocãt. Frutex eſt folia habẽs ruſci figura, & ſpinoſam comã, & in ſũmo ceu linguas e folijs exeũtes. Capitis dolorẽ corona ex comis impoſita minuit. Malagmatis radix ſuccuſq; ammiſcetur.

De Antirrhino. CAP. CXXXIIII.

a Ntirrhinon alij Anarrhinon, nonnulli Lychnida agriã appellãt, hærbã caule & folijs anagallidi ſimilẽ, flore albæ violæ, purpureo. Ideoq; ſylueſtris anagallis nominata eſt, ſemine vituli nariũ. Tradunt perunctos ea, cũ cyprino oleo aut lilino, venuſtiores fieri, nec vllo medicamento lædi poſſe, ſi quis appenſum geſtet.

De Catanance. CAP. CXXXV.

c Atanãce aliquib⁹ Dãnamete, alijs Dionyſias, alijs Thyrſiõ, alijs Demos, alijs Cemos, alijs Crotion, Magis Archaras, alijs Arcopus, Romanis hærba filicula, alijs Datiſca, Dacis Caropithla, dicitur. Ex eo genere vna, folia coronopi habet lõga, radicẽ iũci modo prætenuẽ, capitula ſena, ſeptenave, in quibus erui ſemen ineſt. Areſcens in terrã flectitur, & ſe contrahit ad ſpeciẽ vnguiũ milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinẽ explet, radice exigua, colore figura & magnitudine oliuæ, folijs mollibus, diuiſis, humi proſtratis. Semen vt cicer in ramis dependet, multis foraminibus pertuſum. Vtrãq; narrãt in amatoria expeti. Theſſalicæ mulieres his vti traduntur.

De Tripolio. CAP. CXXXVI.

t Ripolion aliqui Pſychen, alij Merida, alij Potamogitona, alij Stachyten, Romani Calliũ marẽ nominant. In marinis naſcitur locis, quæ allidit vnda, recedẽſq; dimittit, neq; in mari neq; in ſicco, folio glaſti latiore, arido, palmeo caule, in mucrone diuiſo. Eius, vt tradunt, flores colorẽ ter in die mutant. Mane cãdidi, meridie purpurei, ſero punicei, cõſpiciuntur. Radice alba, odorata, calidi guſtus. Quæ drachmis duabus in vino pota, aquã vrinãq; per aluũ extrahit. In medicamenta digeritur, quæ venena arcent.

De Adianto. CAP. CXXXVII.

a Diãton, alij Pollytrichon, alij Callitrichõ, alij Trychomanes, alij Hebenotrichon, alij Argion, alij Corion enygron. Aegyptij Epier, Romani Cincinalem, alij terræ capillum, alij Superciliũ terræ, Daci Phithophthethela vocant. Puſilla gerit folia, ſimilia coriandri, ſerrata. Cauliculi quibus exoriuntur, nigro colo-

re nitent, prætenues, palmum alti, folijs filicis, admodum exilibus, radice superuacua. Neq; caulē neq; fructū, neq; florē profert. Decoctum hærbæ potū prodest, spirādi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffusis, & vrinæ difficili. Calculos frangit. Aluū sistit. Serpentium morsibus auxilio est. Contra stomachi fluctiones in vino bibitur. Secundas ciet & menstrua. Sanguinis reiectiones inhibet. Contra serpentiū morsus crudū illinitur. Alopecias densat. Strumas discutit, furfures in facie, & manantia capitis vlcera, ex lixiuio emendat. Defluentes capillos cōtinet, cum ladano & myrtino, & susino, aut hyssopo vinoq;. Decoctū eius cum lixiuio & vino infusum, idē præstat. Coturnices & gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorū additū. Seritur gratia vtilitatis pecorum. In spelūcis, vmbrosis, & paluſtribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

De Fidicula seu Trichomane CAP. CXXXVIII.

r Rrichomanes aliqui Pterion, alij Opteron, Romani Capillarem, alij Pinulam, alij Fidiculam, nonnulli & eā adianton appellāt. Nascitur eisdem in locis quibus adianton, filici simile, sed exilius, folijs lenticulæ, tenuibus, in ordinem vtrinq; digestis, aduersis inse, ramulis acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & adianton præstare posse constat.

De Xanthio & lapa. CAP. CXXXIX.

x Anthion aliqui Phasganon, alij Antithesion, alij Chascanon, alij Choeradolethron, alij & hanc Aparinā nomināt. Latini Lapam. Nascitur læto & pigui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeūtibus ex eo crebris alis. Folia atriplicis habet insecta, nasturtium odore imitātia, fructum grādis oliuæ modo rotundum, & vt platani pilula spinosum, qui contactu vestibus adhæresci. Is ante collectus q̄ perfecte ficcescat, tunditur, & fictili vase reconditur. Flauos autē facit capillos, si acetabuli instar repida aqua madescat, mox caput nitro ante perfrictum illinatur. Alij in vino tundūt, & ita asseruant. Semen aptissime tumoribus imponitur.

De Auena. CAP. CXL.

a Egilops aliquibus sitospelos, alijs Siphō, alijs Bromos, Romanis Auena dicitur. Hærbula folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternave, rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ, exeūt. Illita cum farina hærba ægilopijs medetur. Duricias discutit. Succus farinæ ammixtus, siccatur & eorūdem gratia reponitur.

De Bromo Auenæ genere. CAP. CXLI.

b Romos hærba quam aliqui Siphonion, alij Acrospelon vocant, Auenæ similis est, exiccatoriam vim habens. Deco-

quitur cum sua radice in aqua ad tertias, & iuri colato par modus mellis adijcitur, rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat. Linteum eo humore imbutum, & naribus inditū, contra graueolentiam vlcerum efficax est. Aliqui tritam aloen addunt, & eo modo vtūtur. Cum ficcis rosis cocta in vino, grauem oris halitum emendat.

De Glauce. CAP. CXLII.

g Laux cytiso & lēticulæ folijs similis, quæ superne virēt, auersaq; candidiora spectantur. Ramuli a terra exiliunt quini senive, tenues, ab radice dodrātem alti. Flores ceu violæ albæ purpurei exeunt. Nascitur iuxta mare. Coquitur cū hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis vbertatem.

De Polygala. CAP. CXLIII.

p Olygala palmi altitudinē petit. Folijs lēticulæ, gustu adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit.

De Osyri. CAP. CXLIIII.

o Syris frutex est niger, lentus, ramulos ferens tenues, & in his folia quaterna, quina senave, ceu lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctū eius potū iuuat arquatos.

De aspera Smilace. CAP. CXLV.

ſ Milax aspera ab alijs Epatitis, alijs Lycanthemon, alijs Cynosbaton, alijs Anicetō, alijs Heliophytō, alijs Anatolicō, alijs Dyticō alijs Helide, Aegyptijs Lyiste, Romanis mergina, Hetruscis Radia appellatur. Folia habet periclymeni, sarmēta tenuia, multa, rubi modo aut paliuri aculeata. Arbores scādit, se conuoluēs eis. Fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustūq; leniter mordēt. Nascitur in palustribus & asperis, radice dura crassaq;. Folia & acini & ante & post epoti, venenorū antidota sunt. Tradūt si infantibus nuper in lucē æditis, quid ex his tritū propinetur, nulla post modū venena nocitura.

De læui Smilace. CAP CXLVI.

l Aeuis Smilacis folia hederæ similitudinem habēt, molliora, læuiora, tenuiora. Huius sarmenta nullis horrent spinis. Cōuoluitur arboribus vt prior. Fructum parit, lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac smilace quadam topiariorū arte, tentoria contra æstus molestiā factitātur. Folia per autumnū decidua. Semine cū doricnio poto, ternis singulorum obolis varia & tumultuosa in somnis obuersari traduntur.

De Rusco. CAP. CXLVII.

ſ ylueſtris myrtus aliquibus, Græcis Myrtacanta, alijs Hieromyrton, alijs Oxymyrsine, alijs Myacantha, alijs Agonō, alijs Scincos, alij Mintha, alijs Catāgelos, alijs Anange

los,alijs Acærõ,alijs Ocneron,alijs Cnicẽ, alijs Lychene,alijs Chamæpitys, alijs Chamæmyrte. Beotis Gyrenia, Magis Herculis genitura, Latinis Ruſcũ appellatur. Foliũ fert myrti, latius, in formã lãceæ mucronatum. Baccæ per maturitatẽ rubeſcunt, rotundæ, a medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. Cubitales ramuli ab radice exeunt, vtiliũ modo lenti, fractu contumaces, foliosi. Radice graminis ſimili, acerba, & ſubamara. Folia & baccæ in vino potæ vrinã cient. Menſes pellunt. Veſicæ calculos frangunt. Stillicidio vrinæ medentur. Dolores capitis ſanant, & regium morbum. In aſperis & præcipitibus locis enaſcitur. Decoctum radicis in vino potũ, eoſdẽ præbet effectus. Caulículi recẽtes aſparagorum vice, in cibo ſumuntur. Amari autem ſunt, ſed vrinam mouent.

De Lauro Alexandrina. CAP. CXLVIII.

l Aurus Alexandrina quam aliqui Idæam, alij Danaen, alij Hippoglotton, alij Zaliam, alij Stephanen, alij Daphnon, alij Samothracicen, alij Methrion, alij Hippogloſſion vocant. Folio eſt maiore q̃ ruſci, molliore, & candidiore, ſemine inter folia rubro, ciceris magnitudine. Ramos ſpargit in terra, dodrantales, interdum longiores. Radice ſylueſtri myrto ſimili, molliore, odorata. Inuenitur in montoſis. Difficiles partus accelerat, radice pota ſex drachmarum pondere in vino dulci. Et ſtillicidio vrinæ auxiliatur. Sed ſanguinem extrahit.

De Daphnoide. CAP. CXLIX.

d Aphnoides alypo ſimile, flos vt Nymphææ, cuius mediũ nuci cypreſſi nõ diſſimile, in quo ſemẽ. Aliqui chamædaphnen, alij Peplion, alij Eupetalon vocant. Cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, multis inde ſurſum verſus foliosis. Cortex ſupramodum viſcoſus ramos veſtit. Folia lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum guſtatu os & fauces incenduntur. Flores candidi, bacca cũ ematuruit, magna, radix inutilis. Naſcitur in mõtoſis. Pituitas extrahit foliũ recens vel aridũ in potu. Menſes ciet & vomitus. Caput inanit cõmanducatũ. Sternutamẽta mouet. Baccæ quindecim potæ aluũ reſoluũt.

De Camædaphne. CAP. CL.

c Hamædaphnen aliqui & hanc Alexandrinam appellarunt, alij Daphniten, alij Hydragogon, Romani Laureolã, alij lactaginẽ, Galli Vſubim. Virgas emittit cubitales ſingulari ramulo cõſtãtes, rectas, tenues, læues, folia lauri ſimilitudine, læuiora multo, ac viridiora, ſemen rotundũ, rubens, annexũ foliis. Illinũtur capitis doloribus trita folia. Stomachi ardores mulcent. Ad ſedanda tormina cum vino bibuntur. Potus cũ vino ſuccus mẽſes & vrinam ciet. Idem

facit pesso appositus.

De albo Veratro. CAP. CLI.

h Elleborũ albũ aliqui Ascida vocãt, alij Atomon, alij Pignatoxarin, Magi sanguinẽ herculis, alij Polyidos, alij Anaphyston, Aegyptij Somphiam, alij Oure, Latini Veratrũ albũ, Galli Laginũ, aliqui Anepsa. Fert folia plãtaginis aut betæ syluestris similia, sed breuiora, & nigriora, rubescentia, caulem cauũ, quadrantalem, tunicis conuolutum cum arescere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo capite exeuntibus, cæparum modo fibratis. Nascitur in montibus & asperis. Radices messibus colligendæ. Optimũ habetur cãdidũ, friabile, carnosum, modice extentũ, nec tamẽ iunci modo mucronatũ, quod frangẽdo puluerẽ emittit, & tenuem habet medullã, gustu nõ admodũ feruẽs, neq; saliuã subinde ciens. Huiuscemodi autẽ strãgulat. Primatũ cyrenaicũ tenet. Galaticũ autẽ & Cappadocicũ, candidiora, & puluere quodã obsita, celerius strangulatus mouent. Vomitione autẽ varios extrahit humores. Collyrijs ammiscetur, quæ caliginem oculorũ discutiunt. Partus impositũ necat. Mẽses pellit. Sternutamenta excitat. Mures interficit, cũ melle & polenta subactũ. Absumit carnes si coquatur vna. Datur per se ieiunis, & cũ sesama, aut ptisanæ succo, aut halicæ aut lentis cremore, cum aqua mulsa aut pulte, aut quauis alia sorbitione. Cogitur cũ pane, & ita inassatur. Præparatio corporũ, ac victus ratio, diligenter tradita est, cum ab his qui de medica eius potione scriptitarunt, tũ maxime a Philonide siculo ennensi, cui nunc assentimur. Quippe longũ nimis esset in hac præsertim æditione de materia, simul medicam viuendi rationẽ exponere. Dant nonnulli in pulte aut halicæ sorbitione, aut paucũ antea cibum dari præcipientes, statim veratrum offerunt, ijs præsertim, quibus nulla strangulationis suspicio imminet, si nulla valetudo corpus infirmat. Siquidem dum hæc ita contingunt, deiectio nihil periculi minatur, quod nõ intempestiue medicamẽtum corporibus offeratur. Vomitiones concitant subditæ ex eo balani, cum aceto.

De Veratro nigro. CAP. CLII.

h Elleborum nigrũ, aliqui Nelampodion vocant, alij Ecstomon, alij Polyrrhyson, alij Protion, alij Melanorrhyzon, alij Cyiranion, Magi Zomarition, Aegyptij Isæam, alij Elaphine, alij Cemeleg, Latini Veratrum nigrum, alij Saraca, Daci prodiorna. Appellatur Melampodion, quoniam caprarũ pastor nomine Melampus, furentes in se Proeti filias, primus purgasse, & sanasse fertur. Folia ei viridia, platani similia, minora, foliis sphõdylij proxima, subaspera, pluribus diuisuris incisa, caulis asper, flores purpurei race-

matim cohærentes, ſemen cnici, quod in Anticyra ſeſamoides vocãt. Quo deiectiones moliũtur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, a capitulo cæpæ ſimili confibratis. Quarũ eſt vſus. In collibus, aſperis, & ſitientibus locis enaſcitur. Optimum eſt quod ex quibuſdam petitur terris, vt ex Anticyra. Nigrum inibi probatiſſimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis ſit medulla, acre guſtu, ferueſq; Cuiuſmodi eſt Elicone, Parnaſo, & Aetolia natum. Attamen Eliconium præcellit. Veratrũ nigrum purgat ventrem. Detrahit bilẽ pituitaſq;, datum per ſe aut cũ ſcãmonia, & tribus obolis ſiue drachma ſalis. Decoquitur cum lente & iuſculis, quæ purgationis cauſa ſumptitantur. Prodeſt morbis comitialibus, melancholicis, inſaniẽtibus, articularijs doloribus, & reſolutis. Menſes inditum trahit. Partus necat. Purgat fiſtulas impoſitum, & tertio die detractum. Item contra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq; in alterum aut etiam tertium diem eſſe finitur. Scabiem ſanat, illitum cum thure, aut cæra & pice & cedrino oleo. Vitiliginibus, lepris, impetiginibus ex aceto medetur. Dentium dolorem collutione mitigat. Erodentibus medicamẽtis commiſcetur. Hydropicorum ventri vtiliſſime imponitur, factum ex eo, farina hordeacea, & vino, cataplaſma. Cõfitum proxime radices vitium, vinum purgandi facultate donat. Huius reſparſu domos expiari arbitrantur. Quare inter fodiẽdum ſtantes, Apollinem Eſculapiũq; precantur, ac vitant aquilæ volatus. Aduolare enim non ſine periculo tradunt. Namq; ſi auis effoſſionẽ hellebori conſpexerit, moriturũ qui ſuccidit augurium eſt. Celeriter effodiatur oportet. Quoniã odore caput aggrauat. Quapropter ad id arcẽdũ foſſuri, allium præſumere, & vinum bibere conſueuerũt. Nulli ita noxæ opportuni reddũtur. Veratri albi modo emedulatur.

De Seſamoide magno. CAP. CLIII.

Eſamoides magnum, aliqui Seſamiten, alij Seſamin, alij Lyſ coſcytalion, alij Anticyricon appellant, quoniam in anticyra albo veratro in purgationibus miſceatur. Simile eſt ſenetioni aut rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua, guſtu amaro, cætera ſeſamæ ſimile. Ventrem purgat. Datur tritum ad bilis pituitæq; deiectiones, q̃tum tribus digitis capitur, addito veratri albi ſeſquiobolo ex aqua mulſa.

De Seſamoide paruo. CAP. CLIIII.

Eſamoides paruum, aliqui Coronion, alij Seſamon ſylueſtre vocant. Cauliculi ei ſunt dodrãtales, folia coronopi, minora, hirſutiora, & in cauliculorũ cacumine capitula florũ pene purpureorũ, medio eorũ albo, ſemẽ ſeſamæ, fuluũ, amarũ, radix tenuis. De-

trahit bilē pituitaſq; ſemen ex aqua mulſa potum dimidio acetabulo. Illitum ex aqua tumores ac tubercula diſcutit. Naſcitur in aſperis.

De ſylueſtri Cucumere. CAP. CLV.

ſ ylueſtrem Cucumin, aliqui Elaterion vocant, alij Grynon, alij Balin, alij Syncriſin, alij Bubaliō, alij Scopion, alij Pherombron, alij Peucedanon, alij Notion, Romani Ancetum, alij Agreſtē, Pœni Cuſimezar. Fructu ſolo diſtat a ſatiuo cucumere, longe minorem pariens fructum, oblongis glandibus non diſſimilē. Folia atq; ſarmenta ſatiui refert, radice cādida, magna. Naſcitur in ſabuletis, & prope domicilia, frutice in totum amaro. Inſtillatus foliorum ſuccus, aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix, veterem tumorem diſcutit. Impoſita cū reſina terebinthina, tubercula rumpit. Iſchiadicis infunditur. Podagras diſcutit, decocta ex aceto & illita. Eius decocto dētes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginem, lepras & vitiligines abſterget. Nigris cicatricibus colorem reddit. Et in facie maculas expurgat. Radicis ſuccus ſeſquioboli pondere, & itē cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præſertim in hydropicis. Deiectiones autē citra ſtomachi iniuriam mouet. Radicis ſelibra, præſertim in vini Libyci hemina conteritur, danturq; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abunde deprimi cernatur.

De Elaterio. CAP. CLVI.

Fructu huiuſce Cucumeris, fit medicamentum quod Elateriū e vocatur, ad hūc modū. Decerpti cucumeres qui tacti protinus exiliūt, ſeruantur nocte vna. Poſtridie impoſito ſupra craterē rariore cribro, vtriſq; manibus prehenſi, ſigillatim ſupino cultro ſurſum verſus aciem habente finduntur, atq; per cribrum humor in ſubiectū vas exprimitur. Simulq; carnoſum quod hæſit cribro, quo facilius excidat eliditur, quod ita preſſum eſt, reſidere ſinitur, atq; in vicinam peluim demittitur. Coaceruata autem in cribro ſegmina, dulci aqua perfunduntur, & denuo preſſa abijciuntur. Humor in pelui agitatur, & linteo opertus, ſoli exponitur. Dumq; ſteterit, tota ſupernatans aqua cum humore concreto, effunditur. Hoc vero identidem fieri ſolet, donec exiſtēs aqua liqueſcat, qua ſtillatim exhauſta ſedimentū mortario ſuſcipitur, & conterendo cogitur in paſtillos. Sunt qui ad hauriendam protinus ſucci abundantiam, cribratos cineres humi inſpargant, & medium cauantes, triplicatum linteū obtēdant, per quod Elaterium cum ſua humiditate diffundunt, ſiccatumq;, in pila vt dictū eſt, conterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eluunt. Alij in nouiſſima lotione, mulſam aquam reſpergunt. Elaterium optimum eſſe conſtat, læue, non ponderoſum, cum candore leniter hu-

mectum, gustu amarissimum, quodq; lucernarumq; luminibus obiectum, facile flagret. Porraceum tamen scabrumq; si turbidum spectetur, atq; erui cinerisq; plenum sit, graue & vitiosum esse solet. Nec desunt qui cucumis succo amylum immisceant, vt candorem ipsum & læuitatem imitẽtur. A bimatu ad decennium deiectionibus vtile est. Integer modus obolus est, minimus semiobolus, pueris chalci duo. Siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem ac pituitam alterutra parte extrahit. Optima suspiriosis est purgatio. Quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo, & stibij quod colorare sufficiat, ex aqua erui magnitudine catapotia dato, postea cyathus vnus aquæ tepidæ sorbeatur. Ad citandas tamen vomitiones aqua diluens elaterium, subiectas linguæ partes penitissime pinna oblinito. Quod si quisq; difficilius euomat, oleo aut vnguento irino resoluito. Somnum inhibeto. Porro his qui eximie vacuantur, continue vinum & oleum dari conuenit. Etenim vomendo restituuntur. Quod si vomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densando corroborãt, offerenda sunt. Ciet Elaterium menses. Partus enecat in pesso subditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. Diuturnis capitis doloribus liberat. Efficax anginarum vnguentum est, cum vetere oleo, melle, aut felle taurino.

De Satiuo Cucumere. CAP. CLVII.

Satiui Cucumeris trita radix, & drachmæ vnius pondere potа in hydromelite, vomitus ciet. Si quis facile secundum cœnam vomere velit, binis obolis sit contentus.

De Staphide agria. CAP. CLVIII.

Staphida agriam, alij Triphyllon, alij Stesion, alij Astaphida, alij Phthiroctonon, alij Phthirion, alij Apanthropon, alij Polyides, alij Pseudopathes, alij Arsenoten, Aegyptij Ibesaœden, Romani hærbã pedicularią vocãt. Folia habet labruscæ, diuisa, & cauliculos rectos, molles, nigrosq;. Fert floremglasti, & folliculos virides, similes ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescẽtem, intus album, gustu acrem. Grana quina denaue, si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per vomitum purgãt. Sed qui hauserunt, ambulare debent. Prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam potui dare. Quoniam pericula strangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita & ex oleo illita, phthiriasi prodest. Itẽ prurigini & psoris. Cit plurimam pituitam commanducata. Decocta in aceto, dentium dolori colluto ore subuenit. Rheumatismum gingiuarum sistit. Vlcera oris manantia, cum melle sanat. Vrentibus malagmatis imponitur.

De Thapſia. CAP. CLIX.

t Thapſia aliqui Hypopion vocant, alij Pancranon, alij Scammonion, alij Thelyterin, Romani ferulaginem, alij Ferulam ſylueſtrē, Pœni Bœden. Nomē ideo accœpit, quod in thapſo eiuſdem nominis inſula, primum inuenta ſit. Tota vero natura ferulæ ſimilis eſt, graciliore caule, folijs fœniculi, vmbella aneti in cacumine a ſingulis ſurculis erumpente, flore luteo. Semen quale ferulæ, latum, ſed aliquanto minus, radix nigra, intus candida, longa, acris, craſſiore libro veſtita. Lactis extrahendi ratio hæc eſt. Facto in ambitu ſcrobe, cortices inciduntur aut radix in fornicis ſpeciem excauata, cooperitur quo merus ſuccus confluat. Oportet illuc ſequenti die ſe conferre, & cō geſtum ſuccum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & ſuccus organo per quallum expreſſus, fictili craſſo inſolatur. Aliqui folium vna terunt. Sed inualidior huiuſcemodi ſuccus. Hoc autē intereſt. Quoniā qui ab radice manauit grauius olet, & humidus permanet. E folijs autē extractus exiccatur, atq; teredinum iniuriā ſentit. Qui ſuccum colligit ſtare debet non obuerſus vento cū dies apricus eſt & a flatu filet. Quoniam ob vaporis acrimoniam facies vehemēter intumeſcit, nudaq; corpora inuadunt puſtulæ. Ob id prius liquido cærato & adſtringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedūt. Tam cortex radicis q̄ ſucſus, purgādi vim habent. Lacteus ſuccus in aqua mulſa potus, vtrinq; bilem extrahit. Radicis modus quaterni oboli, cum tribus ſeminis aneti drachmis, ſucci terni oboli, lactis obolus vnus. Quod eo amplius aſſumitur, periculoſum eſt. Huiuſmodi purgatio conuenit, ſuſpiriioſis & diuturnis laterum doloribus, reiectionibuſq;. Datur in cibis aut obſonio, quibus difficile ſit vomere. Tam radix q̄ ſuccus omnium maxime quæ pares cum eis vires adepta ſunt, vim habent tranſconcretiuā, vbi ex imo aliquid euocandum eſt, aut meatuum laxitas alio tranſferēda eſt. Vnde ſuccus illitione, & radix recens affrictu, alopecias explēt. Radix ſuccuſq; cum æquis cæræ thuriſq; portionibus, ſuggillata ſiuoreſq; tollunt. Sed nō plus binis horis dimittantur. Locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus. Lepras tollit. Tubercula diſcutit, perunctus cum ſulphure. Succus in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq; valetudinibus vtiliter illinitur. Valet ad integēdam colis glandem, ijs qui natura nō circūcifione curti ſunt. Tumorē enim excitat, qui pinguiū fotu emollitus, in pene iacturam reſarcit.

De Spartio. CAP. CLX.

f Partion aliqui Lygon, alij Lobon appellant. Frutex eſt longas ferēs virgas, ſine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus

vites vinciuntur, semen lenticulæ in folliculis phasiolorum modo nascens, florem vt albæ violæ, luteū. Purgant per superna hellebori vice, citra periculum flores & semina, quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis mox tusis extractus succus, ischiadicis & angina laborātibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibāt. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere. Strigmenta autē elicit cruenta.

De Silybo. CAP. CLXI.

f Ilybum lata spina est, folia ferēs Chamæleonis albi. Hæc recens cū sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pōdere potus vomitiones ciet.

De Vomitorio bulbo. CAP. CLXII.

b Vlbus, quem vomitorium vocant, folia habet lētiora & multo longiora cibario bulbo, radicem consimilem cortice nigro vestitam. Vomitiones concitat, si per se comedatur, aut eius decoctum ebibatur.

De vnguentaria Glande. CAP. CLXIII.

g Lans vnguētaria, fructus est arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad precioſa vnguenta pro oleo vtuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia & Petra oppido Iudææ. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pōdere pota lienē absumit. Cū erui farina & aqua mulsa podagricis illinitur. Psoras lepraſq; decocta in aceto, vitiligines & nigras cicatrices cum nitro emendat. Et cum lotio lentigines, varos & papulas in facie, & cutis vitia tollit. Vomitiones mouet. Aluum cū hydromelite resoluit. Stomacho aduersatur. Oleum quod ea exprimitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis adstringit. Verum tusæ & expressæ recremētum abstergentibus medicamentis adijcitur, quæ aduersus prurigines, & scabricias, idonea sunt.

De Narcisso. CAP. CLXIIII.

n Arcissum, aliqui Narcisson Anydron, alij Autogenes, alij Bulbon emeticon, alij Lirion, Romani Bulbum morbitariū Sūt et qui vt Lilium, lirium appelarint. Folia porro similia, tenuia, multo minora, & angustiora, caulis vacuus & sine folijs supra dodrantem attollitur. Flos albus in medio, intus croceus, in quibusdā purpureus, radix intus alba, rotunda, bulbosa, semen velut in tunica, nigrum, longum. Probatissimum nascitur in montibus, suaui odore. Cætera porrum imitatur, atq; hærbaceum virus olet. Radix cocta siue estur siue bibitur, vomitoria est. Ambustis igni prodest cū exiguo

melle trita. Præciſos neruos illitu glutinat. Luxatis maleolis diutur-niſq; articulorum doloribus, trita ex melle & impoſita ſubuenit. Vitia cutis in facie, vitiligineſq; cum ſemine vrticæ & aceto emaculat. Cum eruo & melle vlcerum ſordes expurgat. Abſeſſus rumpit concoctioni repugnantes. Infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina & melle.

De Hippophae. CAP. CLXV.

h Hippophaes, alij Hippophyes, alij Hippophanes, alij Hippion, alij Echinion, alij Pelecinon, Romani Lapaginẽ vocant, quo fulones veſtes interpolant. In ſabulofis maritimiſq; naſcitur, ſurculaceo frutice, dẽſo & largo, folijs oleæ, lõgioribus mollioribuſq;, inter quæ candicãtes ſpinæ emicãt, ſiccæ, anguloſæ, interſtitio quodam diſtantes. Flores hederæ corymbis ſimiles, racematim cohærent, minuſculi tamen, & molles, cãdidi, ex parte rubeſcẽtes. Radix lacteo ſucco madet, craſſa, mollis, amara guſtãti, ex qua perinde ac thapſia ſuccus eximitur, qui cum erui farina ſubactus ſiccatur, & ad vſum reconditur. Pituitas bilemq; detrahit oboli pondere cũ mulſo & quatuor obolis erui farinæ. Frutex cum radicibus ſiccatus tunditur, & cũ aquæ mulſæ dimidia hemina tritus datur. Radice liquamentum depromitur, vti in thapſia. Huius in purgationibus modus eſt drachma.

De Hippophæſto. CAP. CLXVI.

h Hippophæſton id quod aliqui Hippophaes appellant, naſcitur eiſdem locis quibus hippophaes, eſtq; ſpinæ fulloniæ genus, humilis hærba, ſine cauliculo, ſine flore, inanibus tãtum capitulis, folijs paruis, ſpinoſis, radiculas habens albas, molles, craſſas. Succus radice & folijs exprimitur, & exiccatur. Datus cui voles tribus obolis in aqua mulſa, aquã pituitaſq; detrahit. Priuatim comitialibus morbis, neruorum vitijs, & orthopnoeæ conuenit huiuſcemodi purgatio.

De Ricino. CAP. CLXVII.

c Ricinum aut Croton aliqui Seſamon ſylueſtre vocant, alij Seſeli Cyprion, alij Crotona. Aegyptij Siſtamna, aliqui Trixin, Magi Sanguinem febris, Latini Ricinum, alij Lupam. Id nomen accœpit, a ricini animalis ſimilitudine. Arbor prouenit paruæ ficus altitudine, folio platani, maiore, læuiore & nigriore, ramis caudicibuſq; cauis in arundinis morem. Semine in vuis aſperis, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræſentat, ex quo oleum nomine cicinum exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplaſtriſq; vtile. Grana triginta numero purgata, potu pituitas bilem aquamq; per aluum extrahũt. Vomitiones mouẽt. Sed iniucunda admodum eſt, & moleſta purga-

tio. Siquidem stomachum vehementer subuertit. Tusa & imposita, vitia cutis in facie, varosq; expurgat. Folia cum polenta trita inflammationes oculorum tumoresq; leniunt. Turgentes mammas cohibent. Eadem ex aceto illita, ignes sacros restingunt.

De Tithymalorum generibus. CAP. CLXVIII.

Tithymali genera septẽ, quorum masculus characias appellatur, ab aliquibus cometes, aut amygdaloides, vel cobios. Alter Myrthites qui fœmina existimatur, eumq; Myrsinitẽ aut Caryitẽ vocant. Tertius paralius, quẽ Tithymalida appellarũt. Alius Helioscopius. Quintus Cyparyssias. Sextus Dendrodes. Septimus Platyphyllos dicitur. t

De Characia appellato. CAP. CLXIX.

Haracíæ caules supra cubiti altitudinem attolluntur, rubri. Lacteo succo atq; acri madent. Folijs oleæ circum ramos, angustioribus & longioribus, radice dura, lignosa. Pendet in cacuminibus caulium coma iunci, & calyculati folliculi, aliquãtum caui. In quibus semen continetur. Nascitur in asperis & montibus. Succus aluũ purgat. Trahit pituitam bilemq;, binis obolis in posca sumptis. Et cum aqua mulsa vomitiones mouet. Appetente vindemiarũ tempore, succus congestis ramulis, mox decisis, & vase reclusis, excipitur. Aliqui adijciunt farinam erui & in pastillos digerunt, qui erui magnitudinem impleant. Alij in aridas ficos ternas quaternasve guttas instillant, vt cum his inarescant. Quas ad vsus recõdunt. Per se etiam tusus in pila, & in pastillos coactus reponitur. Porro cũ extrahitur lac neq; quo ventus aspiret, stare quemq;, neq; manus oculis admouere cõuenit, sed ãte eius collectionem, corpus, præsertim faciem, collum scrotumq; genitalis, adipe aut oleo cũ vino perungere. Fauces autẽ exasperat. Quapropter catapotia cæra aut decocto melle, oblini par est, & hoc modo dari. Binas tamen ternasve ficos, purgationis gratia sumpsisse, satis est. Recens lac ex oleo, perũctos in sole capillos euellit. Renascentesq; flauos & exiles efficit. Deniq; omnes destruit. Dentium cauernis incluſum, leuat dolores. Sed cæra dentes oblinendi, ne suo delapsu, fauces & linguam vitiet. Tollit illitu impetigines, formicãtes verrucas, pensiles, & quæ thymi florem repræsentãt. Valet aduersus pterygia, carbũculos, phagedænas vlcerum, gangrænas, fistulasq;. Legitur semẽ autumno, et siccatum sole leuiter tunditur, seruefactumq; loco mundo reponitur. Folia item siccantur. Semen et folia lactei succi effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui condiant admisto cum lacte lepidio, & caseo contuso. Radix drachmæ põdere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori au- c

xiliatur, colluto ore.

De Fœmina. CAP. CLXX.

f Oemina quam Myrſiniten, aut Caryiten vocarunt, ſimilis ſuapte natura Daphnoidi. Folijs myrti, ſed maioribus, in cacumine acutis, & pungẽtibus. Ramulos ab radice mittit dodrantales. Fructum fert poſt annum nuci ſimilem, mordaci guſtu. Naſcitur in aſperis. Succus, radix, ſemen, folia, conſimilem antedicto ſortiuntur facultatem. Sed ad citandas vomitiones inualidior eſt.

De Paralio. CAP. CLXXI.

a Liud tithymali genus dicitur paralios, quem Tithymalida, aut Mechona aliqui appellauere. Naſcitur in maritimis, ramis rubentibus, palmum altis, quinis ſeniſve a radice exeuntibus, folijs lini, anguſtis, paruis, oblongis, in verſus quoſdam digeſtis, capite in cacumine orbiculato. In quo ſemen vt eruum, vario colore emicat. Flos albus. Frutex totus cum radice lacteo ſucco turget. Similes ad vſus reconditur.

De Helioſcopo. CAP. CLXXII.

a Liud genus Helioſcopus dicitur, folijs portulacæ, rotundioribus, ramulis prodeũtibus a radice, quattuor aut quinq; rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis, capite aneti, ſemine in capitulis incluſo. Helioſcopi nomen accœpit, quoniã comas cũ ſole circumagat. Circa oppida naſcitur, potiſſimum in ruderibus. Colligitur ſuccus ſemenq; vt aliorum. Eædem quæ ſuperioribus vires, non tamen vſq; adeo validæ.

De Cypariſſia. CAP. CLXXIII.

c Ypariſſias in caulem exit dodrantalem, vel maiorem, ſubrubrum, ex quo folia piceæ ſimilitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. Et in totum naſcentem piceam æmulatur. Vnde nomen traxit. Candido ſucco madet. Cui eadem vis quæ ſuperioribus.

De Petræo Tithymalo. CAP. CLXXIIII.

g Enus Tithymali in petris naſcens, Dendroides cognominant, in cacumine largam ſpargens comã, ſucco lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs myrti tenuioris, fructu & characiæ. Eiuſdem effectus cuius ſuperiores, ſimiliq; modo reconditur.

De Platyphyllo. CAP. CLXXV.

p Latyphyllos verbaſco ſimilis eſt. Radix, ſuccus & folia, per inferna trahunt aquas. Piſces necat, tuſus & aquæ inſparſus. Reliqua Tithymalorum genera quæ ſupra ſcribũtur, eadem

efficiunt.

De Pityusa. CAP. CLXXVI.

Ityusam aliqui Clema, alij Crambion, alij Paralion, alij Canopicon vocant. Hanc specie a Cypariſſia differre cõſtat, etſi tithymalorũ generi aſſignetur. Caulis ſupra cubiti altitudinem aſſurgit, geniculatus, folijs piceæ, acutis, exilibus, flore paruo, purpureo, ſemine inſtar lenticulæ, lato, radice craſſa, candida, ſucco referta. Quibuſdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulſa. Item ſeminis drachma. Succi cum farina ſubacti cochlearium, in catapotio datur. Modus foliorum drachmæ tres.

De Lathyri. CAP. CLXXVII.

Lathyris quam aliqui Tithymalum appellant, eamq; Tithymalorũ numero adſcribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali craſſitudine, inanẽ. Gignũtur in cacumine alæ & folia in caule oblõga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. Quæ autem in ſummis ramulis exierunt, minora conſpiciũtur, ariſtolochiæ aut oblongæ hederæ figura. In cacumine fructum ſummis ſurculis gerit, triplici concœptaculo inſignẽ, rotundum, ceu capparin, in quo grana intercurſantibus membranis diſtincta continentur, eruis maiora, rotunda, quæ dũ corticibus exuuntur, candida ſunt, & guſtu dulcia. Nullus radicis vſus. Totus frutex lacteo ſucco turget, vti Tithymalus. Grana ſex aut ſeptem in catapotio, aut cum ficis aut palmulis deuorata, aluum purgant. Sed aqua frigida poſtea ſorbenda. Trahunt autem bilem, pituitam & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præbet. In gallinaceo iure aut oleribus folia decoquũtur ad eoſdem effectus.

De Peplo. CAP. CLXXIX.

Peplos quem aliqui Sycen, alij Mecona Aphrodem vocant, frutex eſt lactei ſucci plenus, folijs rutæ, paulo latioribus, rotunda coma, dodrantali, humi reſperſa, ſemine ſub folijs rotũdo, minore q̃ candidi papaueris. Pluribus ſcatet auxilijs. Vnicam radicem habet, ſuperuacuam, ex qua fruticat. Naſcitur inter vites, & in hortis. Colligitur meſſibus. Siccatur in vmbra & continue verſatur. Fructus tuſus & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. Obſonijs inſperſa conturbat aluum. Muria conditur.

De Peplide. CAP. CLXXX.

Peplis quam aliqui ſylueſtrem portulacam vocant, Hippocrates Peplion, in maritimis naſcitur, largo frutice, candidi

ſucci pleno, ſolijs ſatiuæ portulacæ, rotũdis, inferne rubentibus, ſemine ſub folijs rotundo, vti in peplo, feruente guſtu, radice ſingulari, ſuperuacua, tenui. Colligi & reponi ſolet. Datur vti peplos & conditur. Eaſdem habet vires.

De Chamæſyce. CAP. CLXXXI.

c Hamæſycen aliqui Sycen, alij ſpumoſum papauer vocitant. Ramos emittit quaternum digitorũ, teretes, ſuccoſos, in terram deiectos, folia lentis, parua, peplum plane referentia, tenuia, quæ a terra non attolluntur, ſemine ſub folijs rotundo, vt in peplo. Neq; caulem neq; florem promit. Radice firmatur tenui, ſuperuacanea. Rami ex vino triti vuluæ dolores ſedant, in peſſo appoſiti. Tollunt tumores, ac verrucas omniũ generum illiti. Decoctorum cibo, aluus reſoluitur. Succus ſimili effectu prodeſt. Illitus cõtra ſcorpionis ictum auxiliatur. Aduerſus caligines oculorum vtilis, & hebetudines, incipientes ſuffuſiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In ſquallidis petroſiſq; naſcitur.

De Scammonia. CAP. CLXXXII.

f Cammonia aliquibus Scambonia radix, alijs Colophonia, alijs Dactylion, Romanis Colophoniũ, Magis Apopleumonos, Aegyptijs Sanilum dicitur. Ramos ab vna radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil craſſitudinis præ ſe ferant, folijs Helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, denſis, & triangulis, flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente, radice prælonga, craſſitudine cubitali, cãdida, graui odore, ſucco grauida. Legitur ad hunc modum ſuccus. Capite exempto, radix in teſtudinis ſpeciem cultro excauatur, quo fit vt in cauum confluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. Alij ſcrobes in terra cõcamerato ſinu fodiunt, in quos ſubiectis iuglãdium folijs, profundunt ſuccum, ſiccatumq; extrahũt. Laudatur autem ſcammonium læue, nitidũ, rarum, & colore q̃ ſimillimum taurino glutini, fungoſum, tenuibus fiſtulis, quale ex Myſia regione Aſiæ cõtermina deportatur. Nec attendere ſolum par eſt, ſi linguæ tactu albeſcat. Hoc enim euenit adulterato, quod admiſto ſit Tithymali lacte. Sed longe magis antea narratis. Item ſi non vehementer linguam exurat. Id quod miſti Tithymali argumẽtum eſt. Natione autem Syriacũ, & Iudaicum deterrima habẽtur, grauia, denſa, erui farina & Tithymalo vitiata. Succus drachmæ vnius aut quaternum obolorum põdere hauſtus, ex aqua pura vel muſa, per inferna bilem & pituitam extrahit. Ad reſoluendam aluum binos obolos cum ſeſama, aliove ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. Dantur efficacioris purgationis cauſa, ſucci quaterni oboli cum duobus veratri

nigri,& aloes drachma vna. Fiunt purgatorij sales drachmis viginti succi scammoniæ,in senos salis cyathos adiectis. Horum modus proportione virium. Integer quidem tria cochlearia,medius duo,minimus vnum. Radicis drachma vna aut altera purgat,cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto & cum hordeacea farina teritur, cataplasmate ischiadicis vtili. Partus enecat, succus vuluæ in lana subditus. Tubercula discutit cum melle aut oleo illitus. Decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur. Diuturni capitis dolores ex aceto & rosaceo perfunduntur.

De Chamelæa. CAP. CLXXXII.

c Hamelæam aliqui Pyros agnen,alij Heracleon,alij Bdelyram,alij Coccon gnidion, Romani Citocacium,nonnulli oleaginem,quidam Oleastellum vocant. Surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. Folia oleæ similitudinē habent, tenuiora & amara,quæ gustata linguam mordent,& arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemq;, foliis præsertim in catapotio deuoratis. Namq; duæ absinthij partes,adiecta chamelææ vna, hydromelite excipiuntur,& in catapotia coguntnr. Ea autem in ventre non liquescunt. Siquidem quotquot fuere deuorata,regerūtur. Foliis cum melle tritis sordida vlcera & crustosa repurgantur.

De Thymelæa. CAP. CLXXXIII.

t Hymelæam alij Ghamelæam,alij Pyros agnen,alij Cestron aut Cneoron vocant. Ex qua granum gnidium,quod est thymelææ fructus,colligitur. Hoc Syri Apolinum, alij linū appellant. Quoniam satiui lini frutex suapte natura similitudinem refert. Virgas ædit perpulchras,tenues,tripedaneas,foliis chamelææ,angustioribus,& pinguioribus,viscosis,gummosisq; si mordeantur,flore candido,fructu myrti in modum totūdo,qui inter initia viret,& tādē rubescit, pulpa fructus dura, foris nigra,intus alba, quæ per inferna bilem, pituitā, aquasq; detrahit, si viginti granorū pars interna bibatur. Verū fauces adurit. Itaq; cum farina aut polenta, aut in vuæ acino dari debet, aut melle cocto obducta deuorari. Qui ægre desudant, trito semine cū nitro et aceto,inungūtur. Folia quæ peculiariter gneorum appellantur,per messes colligi debent, & siccata in vmbra recondi. Quibus dare libeat,antea tundere,& neruos eximere cōuenit. Illitū acetabuli modo cū diluta potione,aquā extrahit. Mediocrius purgat, addita lēte cocta, aut cōtritis oleribus. Thymelææ farina vuæ acerbæ

succo excipitur,& in pastillos diuiditur. Herba stomacho infesta. Partus impohta necat. Nascitur in mõtibus & asperis. Halucinãtur qui coccon gnidium fructũ esse chamelææ existimãt. Falluntur enim quadam foliorum similitudine.

De Sabuco CAP. CLXXXIIII

a Cten aliqui Dendron arctu, alij Hemeron, Latini Sabucũ, Galli Scobiem, Daci Sebam vocant. Ex eo genere quædam in arborem assurgit, surculos spargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. Folia iuglãdis, terna quaternave, ex interuallis circa ramos exeũt, grauia odore, minutim in ambitu secta, & in ramulorum cacuminibus cauliculisq; circinatæ vmbellæ, quæ florẽ candidum pariunt, mox fructum terebintho similem, in nigredine suppurpureum, acinosum, succo madentem, vinosumq;.

De Ebulo. CAP. CLXXXV.

a Lterum genus chamæacte vocatur, alijs Helioſacte, alijs Agria acte, alijs Euboica, Romanis Ebulum, Gallis Ducone, Dacis Oliua. Ebulum longe humilius est, magisq; hærbaceo generi assignandum, caule quadrangulo, geniculato, folijs amygdalæ, ex interuallo longioribus, geniculatim distributis in versus, graueolentibus, in ambitu serratis, muscario sabuci, flore & acino eiusdem. Radice nititur longa, crassitudine digitali. Eadem vtriusq; vis & vsus, refrigerans, & exiccans, aluo detrahens aquã, stomacho inutilis. Folia, olerum more coquuntur ad pituitam bilemq; detrahẽdam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in vino decocta & in cibis data hydropicos adiuuat. Prodest viperarum morsibus, eodẽ pota modo. Vuluas emollit insidentium, decocto. Laxat earum spiracula, & vitia corrigit. Acini in vino poti eodem fungũtur munere. Denigrant capillos illiti. Folia si prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationẽ mitigant. Ambustis & canis morsibus illitu prosunt. Vlcera quæ dehiscunt in fistulam agglutinant. Ijs qui podagra tẽtantur, cum seuo hircino prosunt illita folia.

De Pygnocomo. CAP. CLXXXVI.

p Pygnocomon constat erucæ folijs, acrioribus, scabris, & crassis, caule quadrangulo, flore ocimi, semine marrubij, radice nigra, rotunda, lutei coloris, exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxosis locis. Semẽ grauia somnia et tumultuosa facit, drachmæ instar potum. Tumores discutit, illitum cum polẽta. Spicula adactosq; corpori aculeos extahit. Folia illitu tubercula panosq; discutiunt. Radix eius in aqua mulsa duum drachmarum pondere, aluum et bilem extrahit.

De Apio ceu radice syluestri. CAP. CLXXXVII.

a Pion nonnulli iſchiada, alij Camæbalanam agriam, alij Linozoſtin, Latini Radicem ſyluestrem, Pœni Thorphathſadœ appellant. Iuncos duos siue tres spargit, rubros, tenues. Quia terra parum attolluntur. Foliȝs rutæ, oblongioribus tamen, & anguſtioribus, hærbaceis, ſemine paruo, radice haſtulæ regiæ, in formã pyri turbinata, ſucci fœcũda. Intus habet ſuccum candidum. Extra, cortices nigros. Superior pars eius vomitione bilem pituitaſq; extrahit. Inferior per aluum. Tota vtrinq; purgationes mouet. Succum ſi libet eximere, tuſa radix i fictili mergitur, & agitata aqua quod ſupernatat pinna ſelectum, exiccatur. Purgat vtraq; parte is ſuccus ſeſquioboloto potus.

De Colocynthide. CAP. CLXXXVIII.

c Olocynthis aliquibus Colocyntha ægos, alijs Sicya picra, alijs alexãdrina Colocyntha, Zoroaſtri tymbra, Oſtani autogenes, Romanis Cucurbita ſyluatica, Dacis Tuſtrata dicitur. Sarmẽta foliaq; ſatiuæ cucurbitæ emittit, per terrã repentia, diuiſa, fructũ in ſpeciem mediocris pilæ conglomeratum, vehemẽter amarum, quem legere oportet, cum cœperit in luteum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam vim habet, ſi quattuor oboli melle cocto myrrha & nitro excipiantur, & cogãtur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur, & infuſæ clyſteribus proſunt, neruorum reſolutioni, coxendicum doloribus, & coli vitijs, vt quæ bilem, pituitam & ſtrigmẽta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ enecant. Dentiũ dolorem tollunt, ſi vna repurgetur & luto oblita cũ aceto & nitro inferueſcat, hoc q; iure decocti dẽtes colluantur. Si aqua mulſa aut paſſum incoquatur & ſub diuo refrigeſcat, potu craſſum humorem & ſtrigmenta alui detrahet. Stomacho ſupramodum aduerſatur. Subdita ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virenti ſucco vtiliſſime iſchiadici perfricantur.

De Epithymo. CAP. CLXXXIX.

e Pithymum Romani inuolucrum vocant. Flos eſt e thymo duriore, ſatureiæ ſimilis. Capitula habet tenuia & leuia & in eis fibras, quaſi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitam bilemq; atram per inferna. Priuatim prodeſt melancholicis, & inflatis, acetabuli menſura, ad quattuor drachmas, cum melle ſale & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia & Pamphylia gignitur.

De Alypo. CAP. CXC.

a Lypon ſurculoſa hærba eſt, ſubrubra, latis ramulis, tenuibus foliȝs, flore molli, copioſo, radice betæ, tenui, referta acri ſucco, ſemine epithymi. Gignitur in maritimis. Hæc pleraq; li-

byæ loca ſcatent. Semen atram bilem deijcit, ſi menſura epithymo pari cum ſale & aceto ſumatur. Verum interanea leniter exulcerat.

De Empetro ceu calcifraga. CAP. CXCI.

Empetron aliqui Phacoides vocant, Naſcitur in mõtibus & maritimis, ſalſo guſtu. Sed quo propius terreno fuerit, amarius ſentitur. Trahit bilem, pituitã, & aquam, ſi bibatur in iure aliquo aut hydromelite.

De Clematide. CAP. CXCII.

Clematidem aliqui Epigetin, Aegyptij Philacuon, Romani Ambuxum nominant. Viticulis conſtat ſubrubris, folio vehementer acri guſtu, & exulcerante. Vicinis inuoluitur arboribus vt ſmilax. Tritum ſemen et ex aqua aut hydromelite potũ bilem pituitamq; detrahit. Illita folia lepras eximunt. Cum lepidio conditur ad eſum.

De Labruſca. CAP. CXCIII.

Labruſca ſarmenta vitis modo prælonga emittit, aſpera, lignoſa, rimoſo cortice, folijs hortenſij ſolani, longioribus ac latioribus, muſcoſo flore, & capillaceo, fructu exiguis vuis ſimili, poſt maturitatẽ rubente. Rotũda eſt acinorum facies. Feruefacta radix in aqua, & in cyathis duobus vini aqua marina diluti, pota humorem alui ciet. Ideo hydropicis datur. Vuæ eius vitia cutis in facie & maculas omneis expurgant. Enaſcentes ramuli cibi gratia condiuntur.

De Vite alba. CAP. CXCIIII.

Item albã aliqui Bryoniam, alij Ophioſtaphylon, alij Chelidonion, aut Melothron, ant Pſilothron, aut Archezoſtin, aut Agroſtin, aut Cedroſtin appellant. Folijs ſarmentis pampiniſq; ſatiuam vitẽ imitatur, ſed hirſutiora ſunt omnia. Ea quos prope ſe nacta ſit frutices, ſuis clauiculis complectitur. Fructus rubens in vua dependet, quo coria pilis ſpoliantur. Ex ea aſparagi qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluũ et vrinam cient. Folia, fructus, radix, acrẽ vim ſortiũtur. Itaq; vlcerum phagedænis, gangrænis, chironijs, putrentium tibiarum tedio, efficaciter ex ſale illinuntur. Radix corpus abſtergit, & cutem erugat. Vitia cutis in facie, varoſq;, lentigines, & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta chia, & fœnogræco. Eodem effectu prodeſt decocta in oleo, vſquedum liqueſcat. Sugillata tollit. Reduuias committit. Inflammationes diſcutit il-

lita ex vino: Suppurationes rumpit. Medicamento apte immiſcetur, quod carnem exeſt. Infracta oſſa extrahit, trita & impoſita. Datur comitialibus in potu, drachmæ pondere cotidie anno toto: Prodeſt attonittis & vertigine laborantibus, conſimiliter aſſumpta. Contra viperarum ictus pota drachmis duabus auxiliatur. Partus necat. Mentem interdū ſubturbat. Cit vrinā pota. Eclegma ex ea fit cum melle, difficile ſpirantibus, ſtrangulatu oppreſſis, tuſſiētibus, vulſis, ruptis, & laterum doloribus. Lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus conſumit. Illinitur ad eadem cum fico. Ad muliebres inceſſus decoquitur. Siquidem vuluas purgat, ſed abortum facit. Succus e radice vere exprimitur, qui trahit pituitam cū aqua mulſa potus. Ad pſoras & lepras, ſemen efficaciter illinitur. Lactis abundantiā facit ſuccus eius, ſi cum tritico decocto ſorbeatur.

De Vite nigra CAP. CXCV.

Nigra vitis quam aliqui nigram bryoniam vocant, alij Chironion ampelon, alij Bucranion, Romani oblameniam, alij Britanutem, alij Betiſalcam, Daci Priadelā, alij Pegrinam, Aphri Lauothen. Folia fert hederæ, ſed maiora, ſimilaceis proxima, caules etiam cognatos. Capreolis ſuis arbores quaſi adminicula compræhendit. Fructus racematim cohærēt, qui inter principia virent, et poſt maturitatem nigreſcūt. Radix foris nigra intus buxeo colore nitet. Caules qui primo germinum partu erūpunt, in olera recipiuntur. Menſes pellunt. Vrinas cient. Lienem abſumunt. Vertiginoſis, comitialibus, neruorum reſolutione tētatis, proſunt. Radix eadem quæ vitis alba præſtat, ſed inefficacius. Folia cum vino exulceratis iumentorum ceruicibus commodiſſime illinuntur. Luxatis itidem imponuntur.

De Filice CAP. CXCVI.

Terin Græcorū alij Pterineon, alij Dacidonon, alij Anaſphoron, alij Blechnon, alij Polyrrhizon, vocāt. Magi Hermubain, Romani Filicā, alij Laculē, alij Filifanariam, Aegyptij Aſini ſanguinem. Folia ſine caule, ſine fructu, ſine flore, ex vno pediculo, cubitali longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, ſubgraui odore, radice per ſumma ceſpitum nigra, oblonga multis capillamentis fibrata, ſubadſtringente guſtu. Naſcitur in montibus & ſaxoſis. Radix latas tineas excutit, ſumpta drachmis quattuor ex aqua mulſa. Melius ſi cum ſcamionæ aut veratri nigri totidem obolis detur. Sed qui ſumunt, alia præguſtare debent.

Laborantes lienis incremento recreat. Radix & potu & illitu prodest ijs qui arundinibus cæsi sunt. Probatur maxime quæ in arundinetis proueniat & locis pulegio scatentibus.

De Filice fœmina. CAP. CXCVII.

t Helypterin aliqui Nymphæam pterin nominant, Romani Linguam ceruinam, folijs filicis, surculosis & quæ nō singulari vt illa pediculo fulciantur, radicibus longis, pluribus latis, quæ ex nigro in luteum flauescunt. Aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia, cum melle eclegmate sumpto. Potæ cum vino drachmis tribus teretes tineas eijciunt. Datæ fœminis sterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, si supergrediātur. Farina humidis vlceribus & cicatrici repugnātibꝰ ispargitur. Iumentorū ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta māduntur vt ventrem emolliant.

De Filicula. CAP. CXCVIII.

p Olypodion aliqui Scolopendrion, alij Pterin, alij Polyrrhizon, Latini filiculam vocant. Nascitur in muscosis petris, & vetustis arborū caudicibus, præsertim quærcuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta nō tenui peride diuisura. Radix pilosa, in qua continentur cirri, ceu poliporum, crassitudine digiti minimi, coloris intus hærbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Purgandi vim habet. Coquitur cum gallina aut piscibus, aut beta, aut malua, ad aluum soluendam. Aridæ farina aquæ mulsæ insparsa, detrahit bilem & pituitam. Trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus digitorum fissuras.

De Dryopteri CAP. CXCIX.

d Ryopterin aliqui Pterion, alij Nymphæam pterin nominant. Nascitur in veterum roborum musco, filici similis, multo minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem vergentibus. Pfilotrum est cum radicibus trita. Illinitur enim primum vsq; dum sudorem euocet, mox sudor abluitur, & recens imponitur.

De Cnico. CAP. CC.

c Nicus folijs cōstat oblōgis, asperis, spinosis, caule sesquipedali, capitulo magnitudine grādis oliuæ, flore croci. semine cādido, alioqui rufo, lōgo angulo, so. Huius flore in obsonijs vtū

tur. Seminis tusi succus adiectis amygdalis, nitro, aneto, & melle decocto, cogitur in placentulas quæ aluum emolliunt. Hæc in frusta quattuor finduntur, quæ nucis iuglandis magnitudinem impleant. E quibus ante cœnam duo vel tria sumpsisse satis est. Ratio temperādi hæc est. Cnici cādidi sextarius, amygdalorum tostorum & delibratorum cyathi tres, anesi sextarius vnus, aphronitri drachma vna, cum carnibus triginta caricarū. Seminis succus laccogit, & magis ipsum resoluēdæ alui facultate donat.

De Mercuriali. CAP. CCI.

l Inozostin marē, e Græcis aliqui Parthenion, alij Argyron, alij Aritrillin, alij Chrysitin, Aegyptij Aphlopho, aliqui Hermu botanion, Latini Mercurialē masculā, alij Tessecu-latā. Aphri Asumes vocant. Folijs constat ocimi, minoribus, Helxinæ cognatis, ramulis duplici geniculorū nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu in fœmina copioso, quandam racemorum speciem præbente, mari e foliorum sinu dependente, paruo, rotūdo, ceu binis testiculis vna cohærētibus. Frutice dodrātali aut maiore. Vtraq; in oleribus manditur, ad aluum ciendam. Cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamq; detrahit. Constat vt mares gignantur, hunc facere, vt fœminæ illam, si a purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.

De Cynocrambæ. CAP. CCII.

c ynia aut Cynocrābe, aliquibus Linozostis, Aphris Armas, alijs Asumeslabon dicitur. Cauliculum binum palmorum altitudine emittit, mollem, subalbidum, folia mercuriali aut hederæ similia, certis interstitijs subalbida. Semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota aluum cient. Oleribus cōmendantur. Ius decocti & pituitam & bilē aquamq; detrahit.

De Heliotropio magno. CAP. CCIII.

h Eliotropium magnum aliqui Scorpiuron vocant, alij Heliotropon, alij Dialion, alij Heliopon, alij Scorpioctonon, alij Sesamon agrion, alij Scorpij vrā. Flos ei est effigie scorpionis caudæ. Vnde scorpiuro ei nomen. Et quoniam folia cum sole circumagat, Heliotropion dicitur. Folia ocimi habet, hirsutiora & candidiora, & maiora. Ramuli a radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis cōcaui, flos in cacumine cādidus, aut subfuluus. Incuruatur vt scorpionis cauda. Radix tenuis est & inutilis. Nascitur in

aſperis. Decocta ex aqua faſciculo manus plenæ, pituitã bilẽq; per aluũ extrahit. Contra ſcorpionũ ictus & potu & illitu prodeſt. Adalligatur vt concœptum adiuuet. Aiunt per horam vnam ante acceſſiones, ſeminis grana quattuor, quartanas finire, tria vero, tertianas. Illitum ſemen formicantes verrucas penſileſq;, & thymi florem repræſentantes, et epynictidas exiccat. Folia, infantiũ deſtillationibus quas ſyriaſeis vocãt, podagris, luxatiſq; vtiliſſime illinuntur. Mẽſes cient. Partus trita & impoſita pellunt.

De Heliotropio paruo. CAP. CCIIII.

h Eliotropion paruum quod & aliqui Scorpiuron vocant, naſcitur in paluſtribus iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotũdioribus, ſemine acrochordonum verrucarũ modo, penſili, rotundo. Hærba cum ſuo ſemine pota, adiecto nitro, hyſſopo, naſturtio & aqua, latas tineas teretesq; excutit. Penſilles verrucas quæ acrochordones vocantur, cum ſale illita tollit.

De Scorpioide. CAP. CCV.

f Corpioides hærbula eſt, folijs exiguis, ſemine caudæ ſcorpionis effigie. Illita ſcorpionum ictibus præſentaneo eſt auxilio.

Pedacij Dioſcoridis Anazarbei de medicinali materia Libri Quarti, Ioanne Ruellio Sueſſionenſi interprete,

FINIS.

PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MATERIA MEDICINA LI LIBER QVINTVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI NITERPRETE.

SVperioribus quattuor libris amicissime Ari, tradidimus de aromatibus, oleis, vnguentis, arboribus, & earumdem lachrymis ac fructibus, itē animalibus, melle, lacte, adipe, frumentis, oleribus. Necnon de omni radicū, hærbarum, succorum, seminumq; ratione. In hoc autem totius operis quinto disseremus de vinis & metallicis, & a Vite nostram commentationem auspicabimur.

De vinifera Vitæ. CAP. I.

FOlia Vitium & triti capreoli, capitis dolores illlitu mitigāt, & inflāmationē stomachi ardoremq; cū polenta. Folia etiam per se, vt quæ refrigerent & adstringāt, imponi solent. Potus eorū succus dysentericis, sanguinē excreantibus, stomachicis, & grauidarū malaciæ medetur. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma Vitiū quæ veluti gummi in caudicibus cōcrescit, ex vino pota calculos pellit. Illita lichenas & psoras lepraſq; nitro prius perfrictas sanat. Eadem cū oleo sæpius pillis illitis, psilotri effectum habet, maximeq; sanies quam accēsa fermenta Vitium exudarūt. Qua & perunctæ verrucarum informicationes extrahūtur. Cinis sarmentorū & vinaceorū erūpentibus in sede condylomatis & thymijs illitus ex aceto medetur. Prodest luxatis & viperarum morsibus. Contra lienis inflammationem illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto.

De sylvestri Vite. CAP. II.

SYlvestris Vitis duorum generū est. Alterius vua non maturescit, sed flore tenus œnanthen nominatam perducit. Altera ad frugē peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules & clauiculæ quibus repunt, vim habent cultæ Viti similem.

De Vua. CAP. III.

VVæ recentes aluum turbant, & stomachum inflant. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere, ideo q; in eis copia humoris exiccatur. Vtilesq; fiunt stomacho ægrisq;, atq; cibi auiditatem excitant. Vinaceis aut vinario vase seruatæ, ori & stoma-

cho gratæ sunt. Aluum sistũt, sed vesicam & caput tentant. Et sanguinem excreantibus conueniunt. Similesq; quæ in musto fuere. Sapa aut musto conditæ, stomachum magis infestant. At quæ solem prius passæ in aqua cœlesti cõduntur, minus vinosæ sunt, siticulosis, ardẽtibus & longis febribus salubres. Recõditi vinacei inflammatis mammis, turgẽtibus ac præduris, cum sale illinuntur. Decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & fœminas fluctione vuluæ laborãtes iuuat infusa. Ad desessiones ac fotus assumitur. Nuclei acinorum adstringendi vim obtinent. Stomacho vtiles sunt. Inspargitur farina tostorum polentæ modo, dysentericis & cœliacis & solutis stomacho.

De Vua passa. CAP. IIII.

Va passa alba adstringentior est. Prodest esitata caro earum tussi, renibus, ac vesicæ. Estur in dysenteria per se cũ nucleis. Et decocta in patinis cum melle, admista milij ac hordei farina & ouo, valet ad purgãdum caput. Eiusdem gratia cũ pipere commanducatur. Testium inflammationes sedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. Fauos, epynictidas, carbũculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita sanat. Podagræ cõuenienter cum opoponace illinuntur. Mobiles vngues illita extrahit.

De Oenanthe. CAP. V.

Enanthe vocatur vitis syluestris fructus, cum floret. Recondi debet fictili non picato, collectaq; substrato linteo in vmbra siccatur. Laudatissima in Syria & Cilicia & Phœnice. Vis ei adstrictoria. Quare pota stomacho ac ciundæ vrinæ vtilis. Aluum sistit, ac sanguinis excreationes. Cõtra fastidia & acorem stomachi, sicca & illita efficax est. Capitis doloribus tã viridis q̃ sicca ex aceto & rosaceo perfunditur. Sanguinoléta vulnera cataplasmate, & incipientes ægilopas, cicatrices in ore, & genitaliũ nomas, trita cum melle croco myrrha & rosaceo, ab inflammatione vindicat. Pessis miscetur ad sistendum sanguinem. Cõtra oculorum delachrymationem, et stomachi ardores, cum polline polentæ & vino illinitur. Crematæ carbonibus cinis facit ad oculorum medicamẽta. Rediuiuas, paronychia, abscedentes gingiuas, cruentasq;, cum melle sanat.

De Omphacio. CAP. VI.

Mphacion succus est acerbæ vuæ, nõdũ matureſcentis ethasia Vite, aut amminæa. Oportet autẽ ante canis ortum, expressam meliginem in cyprio vase linteo cooperto insolare, vsq; dum cogatur. Semperq; quod ceruici vasis concretum hæsit, reliquo humori permiscere. Noctu subdialibus locis auferre. Quãdoqui-

dem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendum est flauum, friabile, vehementer adstringens & linguam mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodest contra tonsillas, vuam, vlcera oris, humida gingiuarũ vitia, purulentas aureis cum melle aut passo. Item ad fistulas, vetera vlcera, nomasq; ex aceto. Dysentericis & mulieribus fluctione vuluæ laborantibus clystere infunditur. Oculorum claritati & scabriciæ & erosionibus angulorum conuenit. Bibitur ad recentem sanguinis excreationem, etiam si rupta parte aliqua cõtingat, sed pauco & aquatiore est vtendum. Valde siquidem exurit. Idem adstringit. Prodest stomacho qui cibi tenax non est, aut tardius cibum concoquit. Item ijs qui ilei dolore conflictantur. Conuenit in grauidarum malacia. Sorbtum auxiliari constat, cum populatim grassatur pestifera lues. Huiuscemodi omphacium non nisi post annos multos bibi potest.

De Vini natura. CAP. VII.

VInо vetere nerui lædũtur & reliqui sensus, gustu quod suauius est. Quare cauendum ijs qui internã alicuius partis imbecillitatem sentiunt. Attamen in secunda valetudine paucũ aqua dilutũ, innoxie sumitur. Nouum inflat. Aegre coquitur. Insomnia parit. Et vrinam ciet. Aetate medium vtraq; vitia fugit. Quare ad victus sanorum ægrorumq; vsurpatur. Album tenue, stomacho vtile est, ac facile in membra distribuitur. Nigrum vero crassum est, et cõcoctu difficile. Carnem alit. Et ebrietatem creat. Giluum, vtpote quod mediũ est, medias inter vtrũq; vires habet. In secũda tamen et sinistra valetudine, cum primis laudatur album. Quin & vina qualitate distant Siquidem dulce crassis partibus constat. Et difficilius a corpore discutitur. Stomachum inflat. Aluum & interanea vt mustum turbat, sed minus inebriat. Renibus et vesicæ aptissimum. Austerum per vrinam celerius transit. Sed capita dolore tentat, & temulentiam gignit. Acerbum ad ciborum per membra digestionem accommodatissimum. Aluum & cæteras fluxiones cohibet. Nouum neruos minus tentat. Vinũ aqua marina factum, stomacho aduersatur. Sitim stimulat. Neruos infestat. Aluo aptum. A valetudine se recoligẽtibus inutile. Passũ quod vuis sole siccatis in area, aut in sarmento adustis exprimitur, creticum cognomine aut pramnion aut protopon, & sapa quæ fit musto igni decocto, Greci syrion aut hepsema appellant, quodq; melas dicitur, aut melampsytium crassa sunt, & corpora multum alunt. Cãdidũ tenuius, & medium medias sortitur vires. Omnia tamẽ adstringũt & pulsus reuocãt. Faciunt aduersus venena, que exulcerando necant ex oleo pota, & vomitionibus reddita. Contra cicutas meconium, vene-

num,toxica & concretum lac. Item contra renum ac veſicæ pruritus, roſiones,exulcerationeſq;. Inflāt tamē & ſtomacho aduerſantur. Priuatim prodeſt melapſinthiū ſi vēter rheumatiſmū ſentiat. Albū magis cæteris emollit aluum. Gipſo conditum neruis officit,caput aggrauat et incendit,ac veſicæ aduerſatur. Contra venena cæteris aptius. Picata,aut reſinata,excalfaciūt, cōcoquunt. Sanguinem excreantibus inimica. Que vero parachyta vocant, admiſtam ſapā recipiūt,caput implent. Temulentiā gignūt. Aegrius a corpore diſcutiūtur. Stomachū male habent. Inter Italica vina falernum principem locū obtnet,quod inueteratum perq̄ facile coquitur. Languidos pulſus exuſcitat. Aluum adſtringit. Stomacho vtile. Sed veſicæ nocet. Atq; ijs qui viſus hebetudinem ſentiunt,& ad potus crebros minime idoneum. Albana craſſioribus conſtant partibus. Dulcia ſtomachū inflant. Ventrem emolliunt. Sed cōcoctionem non æque adiuuant,& neruoſa minus infeſtant Vetuſtate eadem,auſterum ſaporem concipiunt. Ceccubum dulce eſt et albano craſſius. Corpus et colorem alit. Aegre tamē coquitur. Surrentinum ſatis auſterum eſt. Quare inteſtinorū & ſtomachi fluctioues cohibet. Et cum tenue ſit,caput minus tentat. Inueteratum ſuauius reddit ur,& ſtomacho vtile. Adrianum & Mamertianum in Sicilia æque craſſis partibus gignūtur. Modice adſtringūt, & ocyſſime inueterantur,minuſq; ob ſuam tenuitatem neruos tentāt. Paretypianū,& quod ex adriatico ſinu defertur,odoratum ac leuius eſt. Quare multus epotus fallit. Diu ſeruat ebrietatē, & ſoporem adfert. Iſtricū paretypiano ſimile eſt,ſed vrinam vehementius pellit. Chium tamen antedictis mollius,& aptum potui eſt. Bene alit & minus inebriat. Fluctiones cohibet. Oculorum medicamentis vtile. Leſbium facile membra ſubit,chio leuius & aluo idoneū. Epheſium eādē vim habet,Empygela & etinolo aſiæ meſogites nomine,capitis dolores ciet,& neruos lædit. Coum vero & clazomeniū, quoniam multā ſibi maris aquā vendicant,facile corrumpuntur. Flatus mouent. Aluū turbant,neruis officiunt. Vinū omne,vt reliqua in commune dicātur, merum,ac ſyncærum,& ſua natura auſterum excalfacit. Facile in membra diſtribuitur. Stomachum adiuuat. Appetētiam ciborum inuitat. Vires alit,ac roburauget. Somnum conciliat. Et commendat colorem. Potum liberalius auxilio eſt, contra aſſumptam cicutam,coriandrum,pharicum,ixiam,meconium, argenti ſpumam,taxum,aconita,fungoſve. Cōtra ſerpentium morſus. & omnium ictus que refrigerando necant, aut ſtomachum in vomitiones effundunt. Facit ad longas inflationes, roſioneſq; præcordiorum, ac diſtentiones & ſtomachi ſingultum, & ſi venter aut interanea rheumatiſmum ſentiant. Conueniunt ſudatoribus, et quibus corpus

immodico sudore digeritur, diaphorumenos vocant, maxime alba, vetera, & odorata. Quæ tamen vetustate dulcescũt, renibus ac veſicæ accommodatiora redduntur. Vlceribus, inflammationibusq; in succida lana imponuntur. Tetra vlcera & phagedænica, & fluctionibus obnoxia, commode perfunduntur. Marina austera, & alba, ad sanorũ victus vsurpantur. Ijs præstant Italica, falernum surentiuum, ceccubũ, signinum, & per multa cãpaniæ, & parætypianum ab adriatico sinu, & ficulum quod mamertianum appellatur. Ex græcis chiũ, lesbiũ in phygela et epheso nascens. Crassa vero & nigra, stomacho negocium exhibent. Inflationem pariunt. Corpus augent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt, & minus carnes alunt. Vetera valde tenuia, & candida vehementius vrinam ciunt, & dolores capitis mouent. Neruosq; largius pota tentant. In media ætate vt a septimo anno, potui saluberrima sunt. Modus autẽ pro ætate, & tempore anni. & consuetudine, & qualitate vini definiatur. Non sitire & modice cibos prolui, optimum est præceptum. Nocet ebrietas omnis, & maxime assidua. Siquidem obsessos neruos quotidie relaxat. Largiorq; potus, acutorum morborum adfert initia. Modice tamẽ inebriari, aliquot diebus maxime post aquæ potus vtile. Namq; expurgans sensuũ excremẽta transfert & per cæca corporis spiramenta discutit. Sed aquam post ebrietatem bibere oportet. Namq; a cura constantis temulentiæ quendam auxilij modũ inducit. Omphacites nomine peculiariter fit in lesbo, ficcata sole acri vua, paulo ante maturitatem decerpta, triduo aut quatriduo, donec racemi in rugas contrahantur, expressũq; vinũ cadis insolatur. Vim ad stringendi habet. Prodest dissolutis stomacho, & ilei dolore laborãtibus. Itẽ prægnantiũ malaciæ, et crudis. In pestilẽtia quoq; sorbtũ auxiliari dicitur. Huiusmodi vina nõ nisi post multos ãnos bibi possũt. Lora quã deuteriã alij potimõ appellãt, fieri solet, adiectis metretis tribus aquæ, in vinacea, quibus trigita vini metretæ extractæ fuerint, calcatis vinaceis, expressoq; decocto ad tertias parteis, & additis in singulos cõgios binis salis sextarijs. Post hyemen trãsfunditur in vasa. Lora post annũ vtendũ. Etenim celeriter exolescit. Cõuenit ægris quibus timemus noxã vini, coacti sepe desiderijs eorũ obtẽperare. Item a lõga valetudine se recolligentibus. Fit & vinũ quod adynamon vocãt, loræ vires habens, hoc modo. Pares aquæ & musti mensuræ coquuntur, molli igne, donec absumatur aqua, quod vbi refrixerit elutriatum, picato vasæ reconditur. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis, & musti pares miscent portiones, & quadraginta diebus insolant, quo post annum vtuntur. Vinum e syluestri vua nigrum adstringit. Prodest alui & stomachi fluctionibus et cæteris quibus cõstrictione & cõtra-

ctione opus est.

De Melitide vino CAP. VIII.

Elitides datur in longis febribus, quæ stomachũ infirmarũt.
m Namq; aluũ emollit. Vrinam ciet. Stomachũ expurgat. Prodest articulario morbo, renibus, imbecillo capiti, et mulieribus abstemijs. Odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat a mulso quod fit e vino vetere, austero, & melle exiguo. Melitides autẽ adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis congio, & salis cyatho, cortinis magnis, quo magis ad efferuescendum locus pateat, fieri oportet, sensim aspersо sale. Cumq; efferuere desierit, in alia vasa transfunditur.

De Mulso. CAP. IX.

Vulsũ e vetere vino austeroq;, et bono melle factũ præfertur.
m Minus enĩ inflat, ac celeriter id genus vigorẽ adipiscitur. Vetus corpus alit. Media ætate, aluo prodest. Vrinã pellit. Ab vltimo cibo sumptum nocet. Et inter initia potum implet. Dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mulsum duabus vini metretis, ammista vna mellis. Aliqui quo celerius præberi possit, mel cum vino coquũt, & ita transfundunt. Alij vtilitatis gratia, ad sextarios sex musti fernentis, vnum mellis adijciunt, & vbi ferbuerit vase recondunt. Dulce autẽ permanet.

De aqua mulsa. CAP. X.

Qua mulsa easdem quas mulsum vires possidet. Decocta vti-
a mur, cum molliri deiectionem, aut vomitionem incitare, volumus, vt ijs qui venena hauserunt ex oleo. Dococta datur imbecillis, & hoibus elangueſcentis pulsus, quos illi dixere microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico sudore digeruntur. Iam paratum repositumq;, quod aliqui hydromeli proprie vocant, media ætate adynamo vino aut loræ correspondet, & similem vim adipiscitur. Quare inflãmationibus alicuius membri plus q̃ lora prodest. Inueterati tamen vsus damnatur, inflammatis, aut cõstrictis. Sed laboranti stomacho aut cibũ fastidienti, sudatoribusve conuenit. Fit duabus pluuiæ aquæ veteris ad vnam mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquũt & ita recondunt. Nec desunt qui hydromeli appellẽt, quod a melle elutis aqua fauis confici soleat. Sed meratius facere cõuenit. Aliqui id coquunt. Aegrotantibus noxium est, quoniam plurimam sibi floris cerei partem vendicat.

De Aqua. CAP. XI.

Quam in vniuersum, propter locorum proprietates & pecu-
a liares naturas, cœlũ et alia pleraq;, difficile est experiri. Magna

tamen ex parte optima est dulcis, syncæra nullius omnino qualitatis particeps. Et quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. Ad hæc quæ & facili via fertur, & citra molestiam. Si nec inflationes creet nec corruptioni cedat.

De Aqua marina. CAP. XII.

a Qua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur. Aluum enim conturbat. Pituitam expellit. Si vero calida ad fotus adhibeatur, elicit & discutit. Neruorum vitijs & pernionibus ante vlcera prodest. Miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. Ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur. Ad tormina calida, psoras, pruritus, impetigines & mammas turgentes, foueri vtile est. Liuores suffitu discutit. Ad venenatos ictus qui tremorem & refrigerationē adferūt, salutaris intelligitur, maxime scorpionum, phalangiorum aspidumq;. Etiam si quis in calidā descendat auxiliatur. Et malo habitu cōfectis iā diu corporibus, neruisq; balneæ ex ea vtiles. Hydropicos, capitis dolores, aurium grauitates, feruētis vapor leuat. Syncæra, & sine potabilis aquæ mistione reposita, virus deponit. Sunt qui etiā præcoquant & ita recondant. Datur ad purganda corpora per seſe, aut ex posca, aut cū vino aut melle. Verum post deiectionem, dant galinæ aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

De Thalassomelite. CAP. XIII.

q Vod Thalassomeli vocatur, vehementer purgare constat. Tēperatur autem æquis portionibus maris, mellis, et imbris ex alto, defæcatis, & picato vase per canis æstus isolatis. Alij ad binas marinæ coctæ singulas mellis adijciunt & vase condunt, moderatius aqua marina & mitius.

De Aceto. CAP. XIIII

a Cetum refrigerat & adstringit. Stomacho vtile. Appetentiā excitat. Erumpentem vndecunq; sanguinē, potu incessuve fistit. Prodest alui fluctionibus coctum cū cibis. Cruentis vulneribus inflammationes arcet, in succidis lanis aut spongia impositū. Reprimit procidētia sedis vuluæq;. Item abscedentes gingiuas, et sanguine manantes. Ad nomas, et ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est. Phagedænas vlcerum, momasq; fotu continuo cohibet. Podagricis calido fotu cum sulfure auxiliatur. Sugillationes rapit, cum melle illitū. Contra capitis ardores cum rosaceo in succidis velleribus, aut spongia imponitur. Ad aquam intercutem, grauitatem aurium et sonitus, sibilosq; feruentis vapor proficit. Instillatum quoq; aurium vermes necat.

Panos coercet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur. Pruritus permulcet. Contra venenatos morsus, qui refrigerãdo nocent, calidum commode fouetur. Et frigidum ijs, quæ exurẽs virus eiaculantur. Calidum potum atq; vomitionibus redditum, aduersus omnia venena efficax est, præsertim contra meconium & hausta cicutã. Conglobatum in ventre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq; cũ sale. Hausto voratas hirudines si sorbeatur eijcit. Tussim veterem mitigat, & recentem lacessit. In orthopnœa calidum commode sorbetur. Gutturis fluctiones gargarizatum inhibet. Anginis & iacenti uuæ conuenit. Contra dentium dolorem calidum colluitur.

De Aceto mulso. CXCV. XV.

a Cetum mulsum quod Oxymel vocant, hoc modo temperatur. Aceti heminas quinq;, salis marini põdo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescẽte cortina, atq; vbi refrixerit diffundito. Sumptum crassos humores extrahere & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. Contra morsum eius viperæ quam sepa vocant, haustum meconium, ixiamve, auxilio est, Anginis vtiliter gargarizatur.

De Acida muria. CAP. XVI.

a Cida muria quam Græci Oxalmen vocant. Contra nomas fotu, putrida vlcera, canũ morsus, & venenatos ictus auxiliatur. Sanguinis fluctiones post excisos calculos sistit, si statim calida in vulnus injciatur. Prociduam sedem reprimit. Dysentericis si nomas sentiãt, infunditur. Oportet autem eam ex lacte instillare, hirudines sorbitione aut gargarizatu necat. Furfures & manãtia capitis vlcera exterget.

De Thymoxalme. CAP. XVII.

t Hymoxalme veteres vtebantur, dabantq; laborantibus imbecillitate stomachi, ternos quaternosve cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. Crassos humores atrosq; trahit. Hoc modo factitatur. Thymi triti acetabulũ, salis idem modus, rutæ, pulegij, polẽtæ, singulorum exiguæ portiones in vas conijciuntur, aquæ terni sextarij & aceti terni cyathi infunduntur & circumposito linteo sub dio madescunt.

De Scyllino aceto. CAP. XVIII.

f Cyllinum acetum hoc modo fit. Scylla quæ cãdida fuerit expurgata conciditur, traiectaq; lino segmẽta modicis interuallis ne se contingant, siccantur in vmbra quadraginta diebus. Mina eorum in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & vase di-

ligēter operto ſeptenis diebus in ſole madeſcit. Poſt eū numerū dierū ſcylla eximit̄,& expreſſa abijcit̄. Defæcatū acetū trāſſundit̄ & reponi tur. Aliqui ſcyllæ minā, quiq; aceti ſextarijs miſcēt. Alij citra exſicca tionē repurgātes, parē mēſurā adijciūt,& ſenis mēſib⁹ macerari patiūt. Id multo magis humorū lēticias digerit. Gigiuas humore prægnātes collutione ſtringit. Et motos dētes firmat. Putredines oris & graues halitus tollit. Durat fauces,& calloſas facit. Vocē expedit et lipidā ca norāq; reddit. Dat̄ ſtomachicis,ægre cibū cōcoquētib⁹, melācholicis comitialibus,vertiginoſis,mēte captis. Itē vuluarū ſtrāgulationibus lienis incremēto laborātibus,iſchiadiciſq;. Imbecillos admodū recreat. Corpus ſanū reddit,et bonū colorē præſtat. Oculorū aciē exacuit. Tarditatē quoq; auriū infuſione purgat. In ſūma ad oia efficax. Cauēdū tamē inteſtinis exulcerationibus,in capitis dolore,aut neruorū vitijs. Datur quotidie ieiunis ſorbēdū, inter initia exiguū,paulatim adaugendo ad cyathū vſq;. Nonnulli binos dant cyathos aut largius.

De vino Scyllino. CAP. XIX.

f Cyllinū vinū fit hoc modo,diſectā vti dictū eſt ſcyllā,& ſole ficcatā cōtūdito,minā eius tenui cribro incernito, & liteo illigatā,in vicenos ſextarios muſti recētis ac boni demergito. Vbi trimeſtri ſpatio maduerit,elutriatū vinū obſtructo diligēter vaſe recondito. Licet quoq; ſic humida ſcylla vti. In orbiculos rapi modo diſectā duplicato pōdere,quadraginta diebus inſolari oportet,et inuteraſcere. Alia parādi ratio. Scyllæ diſectæ et repurgatæ tres minas, in italicā metretā muſti demittito,& ſenos mēſes in vaſe obſtructo macerari finito. Poſt id tēpus excolatū vinū recōdito. Vtile eſt contra cruditates,et ciborū corruptiones. Itē ijs qui reuomūt cibū,et ſi pituita in vētre aut ſtomacho coierit. Prodeſt lienoſis,male habitis corporibus, aquæ iter cutē,regio morbo,difficili vrinæ,torminoſis,iflationib⁹, reſolutioni neruorū,rigoribus lōgis,vertiginoſis,& vulſis. Mēſes pellit. Minime neruos infeſtat. Hoc vinū vetuſtate fit melius. Cauendus in febre vſus,aut ſi interanea vlcus ſentiant.

De vinis marinis. CAP. XX.

m Arina varie factitātur. Aliqui enī ſtatī quū decerptæ ſūt vuæ aquā maris āmiſcent. Alij in area vuas ſole ficcāt,quibus calcatis,marinā adijciūt. Alij paſſas prius vuas in dolijs marina aqua macerāt,mox calcatas exprimūt. Id magis paſſi generibus adſcribitur. Quæ tamen auſteriore guſtu temperantur,contra febrium aduentantium indicia valent, ſi modo meliora non adſint. Aluum ſubducunt. Proſunt purulenta extuſſientibus, aut ſi dura aluus exerceat. Quæ ex aminnæis vinis fiunt,caput tētant. Stomacho aduerſantur,fla

tus creāt. Verū quo plenior habeatur hiſtoria, ijs qui huius ſtudio teneretur, nō inutile exiſtimam⁹ varias vinorū cōpoſitiones adferre. Nō quod frequēs eorū aut neceſſarius exiſtat vſus, ſed ne quid omiſiſſe videremur, quod ad eorū rationē attineret. Sunt autē quædā ex ijs factícia, minoris curæ ac impēdij, quæ cadūt in vſus. Vti quæ ex cotoneis malis, pyris, ſiliquis, itē myrti baccis cōponuntur.

De vino Cydonite. CAP. XXI.

ydonites noīe alio melites appellat̄, & ita fieri cōſueuit. Ma-
c la cotonea exēptis ſeminibus, fruſtatim rapi modo ſcinduntur, & duodeci minarū pōdo, in muſti metretā trigīta diebus demergūtur. Poſtea defæcatū vinū reponit̄. Alia faciēdi ratio. Oportet ad ſingulos mellis ſextarios, denos ſucci cotoneorū tuſorū preſſorumq; adijcere, & ita recondere. Vinū hoc adſtringit. Prodeſt ſtomacho, dyſenreriæ, hepaticis, renum vitijs, & vrinæ difficultati.

De Melomelite. CAP. XXII.

Elomeli, quod et cydonomeli nomināt, ſic fit. Cotonea mala
m ſeminibus ſuis caſtrata, in q̄ plurimū mellis, quo demergi poſſint cōijciūtur. Id poſt ānū miteſcit, mulſo nō diſſimile. Præſtat eadē quæ ſuperior cōpoſitio. De Hydromelo. CA. XXIII.

It hydromelon duabus mēſuris aquæ coctæ, & ſub caniculæ
f ſidus inſolatæ additis ad vnā melomelitis facti ex cotoneis. Vis huius eadē eſt. De Omphacomelite CAP. XXIIII.

Mphacomelitis faciēdi ratio hæc eſt. Acerbæ vuæ immaturæ
o & tribus diebus inſolatæ exprimūtur, & ad ternas ſucci partes, mellis optimi deſpumati ſingulæ partes adijciūtur, & inſolatū in vaſa trāſtūditur. Vim adſtringēdi ac refrigerādi habet. Stomachicis cœliacisq; cōuenit. Vſus poſt annū eſt.

De vino Apijte. CAP. XXV.

It et e pyris perinde atq; cotoneis vinū, apijtes noīe, ſedita vt
f pyra nō magnopere matureſcāt. Ex ſiliquis etiā, meſpilis, ſorbis ſimili modo tēperat̄. Oīa hæc genera acerba ſūt, & adſtrīgūt, atq; inteſtinas fluctiones cohibēt. De Oenāthino CA. XXVI.

It e labruſca, hoc eſt vite ſylueſtri, quod vocat̄ œnāthinū. Sic-
f ci flores minis duabus muſti metreta macerati, poſt triginta dies mutantur, mox collatū vinū reconditur. Facit aduerſus ſtomachi imbecillitatē, cibi faſtidia, cœliacos & dyſentericos.

De vino Rhoite CAP. XXII.

It e punīcis malis maturis quod rhoitē nomināt, ſucco expreſ
f ſo ab acinis eorū, quib⁹ lignoſus nucleus abeſt, apyrina vocāt, aut decocto ad tertias, & ita repoſito. Efficax eſt cōtra fluctio

nes ĩternas,& febrim cũ alui profluuio exortã. Stomacho vtile. Adstĩgit aluũ & vrinã mouet. De vino Rhodite. CAP. XXVIII.

Rhodites sic fit. Rosarũ siccarũ tusarũq; minã liteolo deligatã in sextarios octo musti demergito. Et post tres menses, defæcatũ vinum transfundẽs, recõdito. Vtile ijs qui febri carent, & ad stomachi coctiones, & dolores in fine potũ, & cõtra humidas aluos & dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarũ, addito melle quod rhodomeli vocãt quod arteriæ scabricijs cõuenit.

De vino Myrtite. CAP. XXIX.

Myrtites fit baccis nigris post maturitatem tusis, & organo expressis. Aliqui ad tertias coquũt. Alij baccas prius sole torrẽt, et quaternis sextarijs cõtusarũ, ternas aquæ heminas adijciũt, et vini veteris parẽ modũ. Postea exprimũt & seruãt. Magnopere adstringit. Stomacho vtile. Fluctionibus ventris ac stomachi prodest, & cõtra intestinas vlcerationes & profluuia. Denigrat capillos.

Divino Myrsinite. CAP. XXX.

Myrsinites sic tẽperatur. Rami nigræ myrti cum suis baccis & folijs tusi, decẽ minarũ põdo, in tribus musti cõgijs feruescũt, donec duo supersint, aut certe sesquicõgius relinquat. Id vinũ colatũ adversus recõdit. Cõtra furfures, vlcera i capite manãtia, eruptiones papularũ, gingiuas, tõsillas, & purulẽtas aureis efficax est. Sudores sistit. De vino Lẽtiscino & terebinthino CAP. XXXI.

Entiscinũ similiter vt myrsinites tẽperatur. Nec secus terebinthinũ. Nãq; bacciferi eorũ rami sumi debẽt. Similes insũt vires. Adstrigũt. Stomacho accõmodant, & defluctionibus intestinorũ, vesicæ, & stomachi, & sãguinis profluuio. Vlcera oia fluctionibus obnoxia, fotu ad cicatricẽ perducũt. Fluctiones vuluæ ac sedis, isessione cohibẽt. De vino Palmeo. CAP. XXXII.

Almulas maturas quas vocãt chydæas, in vrseolũ imo pertusũ, & obstructũ picata arũdine, demittito, lino foramẽ sit obturatũ, & quadragenis sextarijs ternos aquæ cõgios infũdito. Quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinq; congios infudisse satis est. Post decẽ dies detracto ab arũdine linteo, assumito vinũ crassũ & dulce, et reponito. Suaue illud quidẽ, sed capiti noxiũ. Contra fluctiones propter adstrictoriã vim efficax. Stomachicis, cœliacis, sanguinẽ expuẽtibus cõuenit. Aliqui idem addita aqua iterũ capiunt, & tertio, quarto, quinto, sextove, faciunt, quod tandem acore vitiatur.

De Vino Catorchite. CAP. XXXIII.

Catorchites aliquibus sycites vocatur. In cypro fit, Ita vt palmeum. Sed hoc interest, quoniam pro aqua tantumdem hu-

moris adijciunt, in quo recenter pressa vinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ aut phœnicæ appellantur, præsertim nigræ macerantur, vti diximus, & post decẽ dies humor excipitur. Atq; iterũ aut tertio, idẽ modus aquæ in qua vinacea maduerint, infunditur. Simili modo intercedẽte spatio, quarto aut quinto assumitur. Demacerata rum liquor non secus acorem cõtrahit, & aceti vsum præbet. Id tenue est. Flatus gignit. Stomacho aduersatur. Fastidium parit. Aluo tamẽ prodest. Vrinã ciet. Menses trahit. Lactis vbertatẽ facit. Vitiosum sanguinẽ creat, & elephantiasin adfert, vt potio quã zethon appellamus. Aliqui sex amphoris, decẽ salis sextarios adijciũt. Alij muriæ amphoram, quod nõ facile vitiatur & aluo idoneum fore censẽt. Alij thymũ et fœniculũ imo subijciunt, & caricas superponunt & ita vicissim, donec vas expleuerint.

De vino Sycomorite. CAP. XXXIIII.

It & e sycomoris eodẽ modo vinũ. Sed in acetũ acre degenerat, qm̃ noiata præualet vis eorũ, vt fluẽtis liquoris dulcedinẽ retinere possit.

De Vino Resinato CAP. XXXV.

Resinatũ vinũ populatim factitari solet. Copiosum in galatia, quoniã vinũ illic coacescat, vua non matureſcente. Ideoq; refrigerat, nisi picea resina temperetur. Resina autem cũ cortice tũditur, & amphoræ, dimidiata hemina permiscetur. Aliqui vbi efferuerbuit excolant, separantes resinã. Alij relinquunt. Hæc vina vetustate dulcescunt. Omnia capitis dolorẽ & vertigines faciunt. Concoctionem tamen adiuuant. Vrinam cient. Tussientibus ac destillatione vexatis conueniunt. Itẽ cœliacis, dysentericis, mulierum mensibus, & hydropicis, & fœminis fluctione vuluæ laborãtibus. Altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans magis albo constringit.

De vino Strobilite. CAP. XXXVI.

Trobilites fit maceratis in musto nucibus pineis, recentibus, fractisq;. Præbetq; resinati effectus, si quis madefactas nuces pini musto decoquat. Potum cõuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

De vino Cedrino. CAP. XXXVII.

Edrinũ, Iuniperinũ, cupressinũ, laurinũ, pineũ, aut abiegnũ simili ratione fiunt. Diuisos recenter ramos cũ fructũ ædunt, aut soli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, vti desudẽt, cõgioq; vini minam vnã permiscere, & post duos menses trãsfundere. Et anteq; recõdantur insolare. Factitiorũ vinorũ vasa impleri debẽt, nãq; nõ plenis vasis, vina in acorem corrumpuntur. Medicata autẽ vina, recte valentibus insalubria. Omnia excalfaciunt. Vrinã ciẽt, & substringunt. Laurinũ tamen vehementius excalfacit. Fit quoq; e fructu cædri

maioris vinum, congio musti, adiecta tusarum baccarum selibra. Diebus quadraginta insolari debet, & defæcatum in vasa transferri.

De vino Iuniperino. CAP. XXXVIII.

f It etiã vinũ e baccis iuniperi, nõ aliter q̃ cedrites, & et ad eadẽ valens.

De Vino Cedrite CAP. XXXIX.

Edrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauãt, & singulas
c amphoras singulis cyathis diluũt. Et ita musto replẽt. Hoc genus vini excalfacit, extenuat. Tussi vtile sine febre, pectoris laterũq; doloribus, ventris & interaneorũ vlceribus, purulẽtis excreationibus, mulieribus vuluæ malo opportunis, hydropicisq;. Facit aduersus ventris tineas & rigores. Contra venenatos ictus auxiliatur. Serpentes necat. Aurium doloribus instillatum medetur.

De vino Picato. CAP. XL.

Icatũ ex liquida pice & musto tẽperatur. Picẽ autẽ primum
p marina aut muria tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, et syncæra maris aqua defluat. Mox aqua dulci proluẽda. Congijs octo musti, vncia picis vna aut altera adijcitur. Vbi efferbuerit & constiterit, in vasa diffunditur. Hoc genus vini excalfacit, concoquit, purgat, abstergit. Vtile doloribus pectoris, iocineris, lienis & vuluæ, si sine febre sint, veteri rheumatismo, exulcerationibus in altũ recedentibus, tussi, suspirijs, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

De vino Absinthite. CAP. XLI.

Bsinthitæ faciundi ratio euariat. Aliqui enĩ duodequinqua-
a ginta sextarijs italicarũ amphorarũ, ammistã absinthij ponti libram decoquunt ad tertias parteis, & vbi infuderint nonaginta aceti sextarios & absinthij selibrã, ac diligẽter permiscuerint, diffundũt in vas, dũq; cõquieuerit defæcãt. Alij absinthij minã in amphorã demittũt, tusamq; & raro linteo deligatã, in decẽ congijs musti macerãt, binis mẽsibus. Alij absinthij quadrantẽ, alij trientẽ, & nardi syriacæ, cinnamoni, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarũ, singulos sextantes inijciunt in metretã musti, & tũdentes prius pila, obstructo vasis spiraculo, binis terniſve mensibus dimittunt. Postea defæcatum vinum transfundunt ad vsus. Alij addunt in musti caddum, celticæ nardi drachmas quattuordecim, & absinthij drachmas quadragita liteo inuolutas, & post quadragesimũ diẽ elutriãt. Alij in vigiti sextarios musti, absinthij librã, & siccæ pini resinæ sextantem immittunt, et post decẽ dies excolant & recondunt. Vtile est stomacho. Vrinam cit. Tardã concoctionẽ accelerat. Hepaticis, regio morbo, & renũ vitijs auxiliatur. Fastidia discutit. Ijs prodest quibus

ſtomachus negociũ exhibet. Valet contra longã præcordiorũ diſtentionẽ, & inflationes, tereteſq; ventris tineas, & remoratos menſes. Cõtra hauſta ixiæ venena q̃plurimum potum & vomitionibus redditum auxiliatur.

De Vino Hyſſopite CAP. XLII.

h yſſopites e cilicio hyſſopo maxie laudatur. Fitq; ſimiliter foliorũ hyſſopi tuſorũ libra in amphorã muſti cõiecta. Liteoloraro cũ quibuſdã lapillis folia inuoluũtur, vt degrauatus põduſculo faſciculus fidat. Vinum poſt quadraginta dies defæcatum eluatur. Cõtra pectoris laterũ & pulmonis vitia, veterem tuſſim, & ſuſpiria prodeſt. Vrinam cit. Torminibus & rigoribus febrium circuitu repentibus auxiliatur. Menſes mouet.

De Vino Chamædryite. CAP. XLIII.

f Imili modo chamædryites fieri ſolet. Excalfacit, diſcutit. Cõuulſis, regio morbo, vuluæ iflationibus, tardæ cõcoctioni, incipiẽti aquæ itercutẽ, ſubuenit. Inueteraſcẽs melius redditur.

De Vino Stichadite. CAP. XLIIII.

f Tichadites nõ ſecus tẽperatur. Cõgijs ſex ſtichadis minã addere oportet. Craſſitiẽ, inflationes, laterũ, neruorũq; cruciatus, & perfrictiones diſcutit. Comitialibus cõmode datur, cũ pyrethro & ſagapenio.

De Aceto ſtichadico. CAP. XLV.

f It ad eadẽ acetũ e ſtichade hærba, vt paulo ante diximus aceto macerata. Quod eoſdem implet effectus.

De Vino Ceſtrite. CAP. XLVI.

f It vinũ e Betonica, quã ceſtron pſychotrophon appellant: Hærbã ſemine maturo prægnãtem, cũ ſuis ramulis minæ põdo, congijs duobus muſti macerant, & poſt ſeptimũ menſem tranſfundunt. Ad multa interaneorũ vitia, vt frutex ipſe pollet. Et vt in vniuerſũ dicatur, factícia vina, ſibi miſturarũ vires adſciſcũt. Quare non difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, vinorum vires coniectura quadam conſequi. Verumtamen vinorum vſus febricitantibus abdicandus. Fit etiamnum e betonica acetum ad eadem vicia vtile.

De Tragoriganite vino. CAP. XLVII.

t Ragoriganites fit quaternis Tragorigani drachmis, in quaternos muſti ſextarios coniectis, & poſt tertium mẽſem tranſfuſis. Prodeſt torminibus, vulſis, ruptis, laterum doloribus, ſpirituum diſcurſationi, ægris concoctionibus.

De Vino Bunite. CAP. XLVIII.

e Napis fit vinum nomine bunites, drachmis duabus tuſi napi in ſextarios duos muſti additis, & cæteris eodem modo fa-

ctis. Prodest stomachicis & dimicatione aut longo equitatu fatigatis.

De Vino dictamnite. CAP. XLIX.

d Dictamni drachmas quattuor macerato quaternis musti sextarijs. Facit duersus stomachi fastidia. Menses & purgamentum a partu subducit.

De Vino prasijte. CAP. L.

m Arubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, & reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc vinum pectoris vitijs & omnibus quibus marrubium.

De Vino Thymite. CAP. LI.

t Hymi tusi & cribrati vncias duas linteo colligatas, in amphorā musti adijcito. Valet cōtra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruorū & præcordiorum dolores, hibernos horrores, & venenata animalia, quorum morsum frigus ĩsequitur, aut putrescit locus.

De Vino Thymbrite. CAP LII.

Imili modo e satureia vinū fit, quod eadē quæ thymites præstat.

De Vino Origanite CAP. LIII.

f Ic quoq; origanites ex heracleotico Origano conficitur. Facit eadem quæ thymites.

De Calaminthite & Abrotonite vinis. CAP. LIIII.

e Calamintha, pulegio, & Abrotono vina fiūt eodē quo thymites modo. Prosunt stomachicis, cibum fastidientibus, & regio morbo, q; vrinam moueant.

De Vino Conyzite. CAP. LV.

f It & item e conyza vinum, cōtra venenata ante alia efficax.

De Vino Aromatite. CAP. LVI.

a Romatites ita fit. Palmæ, Aspalathi, Calami, nardi gallici, singulorū quattuor sextarios sumito, Postq̄ contrieris musto subigito, coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato vase, quadragita diebus quiescere finito. Deinde vbi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio. Calami vncia, phu drachmæ septem, costi drachmæ duæ, nardi syriaci drachmæ sex, casie vncia, croci drachmæ quattuor, ammomi drachmæ quinq;, asari drachmæ quattuor, omnia simul trita & linteo colligata in caddum musti demergūtur. Et postq̄ vinum deferbuerit transfunditur: Facit ad pectoris et laterum et pulmonis dolores. Difficilī vrinæ, rigoribus, retardatis mensibus, atq; ijs qui per frigora iter faciunt, potū conuenit. Pituitæ crassitiem extenuat. Colorē alit. Somnum conciliat. Dolorem finit. Renū & vesicæ vitijs auxiliatur.

De Vino e Pipere Myrrha & iride. CAP. LVII.

It & vinum ad destillationes, cruditates, tussim, inflationes, et si humor in stomacho coijt, myrrhæ duæ drachmæ, piperis candidi drachma vna, iridis drachmæ sex, anisi drachmæ tres. Omnia plenius tusa & linteolo inuoluta in sex vini sextarios cõijciuntur. Vinum post triduum colatur, & in lagena reconditur. Datur post deambulationem meraculum cyathi vnius mensura.

De Nectarite vino. CAP. LVIII.

It quoq; nectarites ex Helenio hærba, quam alij medicam, alij symphyton, alij Idæon Phlomon, alij Orestion, alij Nectarion vocant. Radice ficca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in congios sex musti addita, & post tres menses effusa. Facit ad stomachi & pectoris vitia. Vrinam pellit.

De Vino e syriaca nardo celtica et malabathro. CAP. LIX.

Syriaca nardo & celtica, malabathroq; vinum factitatur, hac ratione. Singulorum selibram in binos musti congios mittito. Post menses duos colato. Datur cyathus vnus cum tribus aquæ. Hoc vinum efficax est contra vitia renum, hepaticos, regiũ morbum, & vrinæ difficultatẽ. Prodest stomachicis, atq; ijs quos palor decolorat. Alij bessem, aut sextantem acori, & celticæ nardi quadrantem, in musti amphoram adijciunt.

De Asarite vino. CAP. LX.

Sasari quadrantem in senos musti sextarios itidem demittito. Id vini genus vrinam ciet. Hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, ischiadicisq; conuenit.

De Vino e sylueſtri nardo. CAP. LXI.

Adicis sylueſtris nardi recentis & tritæ cribratæq; bessem, in congium musti conijcito. Duos menses quiescere finito. Vtile est hepaticis, difficili vrinæ, inflationibus, stomachicis.

De Daucite vino. CAP. LXII.

Adicis dauci contusæ drachmas sex in musti amphoram imponito, & similiter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum & vuluæ. Menses pellit. Ructus ciet, & vrinam. Prodest tussi, ruptis, vulsisq;.

De Saluiato vino. CAP. LXIII.

Aluiæ vnciam in musti amphoram, quod idem cũ ceramio est, mittito. Valet cõtra renum, veſicæ, & laterum dolores, rejectiones sanguinis, tussim, rupta, vulsa & suppressos menses.

De Panacite vino. CAP. LXIIII.

p Anacis vnciam in musti congiũ mittito, & transfundito. Prodest ruptis, vulsis, fractis, orthopnœæ. Lienis crassitiẽ extenuat. Contra tormina, coxendicum dolores, efficax est. Tardas concoctiones accelerat. Menses & partus extrahit. Aquæ inter cutem, & serpentium ictibus auxiliatur.

De Acorite vino. CAP. LXV.

v Ina ex acoro & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorum vncias in senos congios mittere, tribus mẽsibus macerare, mox in vas transferre. Faciunt ad pectus & latera. Et vrinam mouent.

De Selenite vino. CAP. LXVI.

f Eminis apij recentis, maturi, & cribrati drachmæ nouem in musti amphoram demittãtur. Appetitum excitat. Stomachicis & difficili vrinæ auxiliatur. Oris halitum commendat.

De Marathrite & anethino vino. CAP. LXVII.

e X Fœniculo, anetho, & Petroselino, vina eodem modo fiũt, & ad eadem efficacia.

De vino e flore salis. CAP. LXVIII.

f It & e flore salis vinum multo ad purgandum efficacius, q̃ vi num aqua marina temperatum. Fauces, vesicam, renes, & stomachum infestat. Quare neq; in secunda neq; aduersa valetudine prodest. Fit etiam vinum quod Phthorion vocant, quoniam partus necat, & abortus facit. Veratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices vitium sato. Siquidem vites sibi illorum vires adsciscunt. Id vinum partus enecat. Datur ieiunis mulieribus quæ ante vomuerunt, cyathorum octo mensura, dilutum.

De Vino e thymelæa. CAP. LXIX.

r Amorũ thymeleæ cũ suis foliis & fructu triginta drachmas mittito in congios tres musti, & leui igne coquito, donec congij duo supersint, defæcatumq; recondito. Aquosa purgat excrementa, & lienem absumit.

De Vino e Chamælæa. CAP. LXX

c Hamælæa dum floret, cum foliis tusa, & cribrata decem drachmarum põdere, in musti congium additur. Post duos menses vinum in vas transfertur. Aquæ inter cutem, hepaticis, & lassitudine confractis, efficax est. Item mulieribus quæ a partu ægre purgantur.

De Vino Chamæpityino. CAP. LXXI.

Hamæpityinum simili modo fit, ad eadem cõueniens, Vri-
c nam quoq; ciet.

De Vino Mandragorite. CAP. LXXII.

Ibrum radicis concidito. Segmenta lino traijcito, quod seli-
l brã æquat in musti cõgios decẽ demittito. Ibiq; esse finito ad menses treis. Media potio heminæ dimidiũ. Bibitur, passo in duplum addito. Aiunt heminam vini congio mistam, potu soporem adferre. Cyathus vnus cũ sextario vini potus, enecat. Mediocris vsus eius, doloris sensum aufert. Fluctiones incrassat. Olfactu, instillatu, potuq; idem præstat.

De Vino Helleborite. CAP. LXXIII.

N congiũ musti aqua marina diluti, drachmas duodecim ni-
i gri veratri triti in linteo mundo, mittito. Dumq; efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim transfundito. Et vbi pleniuscule fregeris, inijcito. Post aliquot dies colato, & vtitor. Dato cyathum vnum ex aqua in potu ad aluum soluendam ijs qui euomuerũt a cœna. Alia ratio. Veratri drachmas vĩginti, iunci odorati vncias duodecim, spicæ syriacæ vncias tridecim, cribratas & linteo colligatas in septẽ vini coi sextarios, diebus quadraginta macerandas indito. Postmodum colato. Dabis in potu sesquiheminam. Aliter. Decoctæ marinæ aquæ ex pelago petitæ sextarios duodecim, veratri candidi libras sex, quadragesimo die q̃ madefeceris, colato & vtitor. Alia ratio. Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas in senis musti sextarijs diebus quinis denis macerato, mox colato, & semestri exacto, vtitor. Id vini genus abortus facit, & partus necat. Aut vuas in sole siccatas imponito in musti metretam, implet autẽ metreta congios decem, & gypsum in vinum mittito pondo drachmarũ viginti, & biduo residere finito, conijcito veratri nigri vncias triginta, iunci odorati, calami, singulorum drachmas triginta, baccarum iuniperi sextarios duos & heminã, myrrhæ et croci singulorũ drachmã, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito, postea colato, dabis heminas treis aut duas dillutas. Purgat a partu & abortu fœminas. Menses extrahit. Contra strangulatus vuluæ efficax

De Vino Scammonite CAP. LXXIIII.

Cammonites sic fit. Radicis scammoniæ per messes effossæ
s tritæ & linteo colligatæ drachmas quinq;, in vini cõgiũ mittito, ad dies triginta. Aluũ purgat. Bilẽ & pituitã extrahit.

De omnibus metallicis & primũ de Cadmia. CAP. LXXV.

X Cadmiæ generibus optima eſt cypria, botryitis nomine,
e denſa, modice grauis, & in leuitatem magis declinãs, racemoſa facie, colore ſpodij quæ fracta cinerulenta eſt, & æruginoſa. Proxima habeť foris cærulea, intus cãdidior, internatis ſegminibus, onychitæ lapidi ſimilis. Cuiuſmodi ſũt quæ e veteribus metallis effodiuntur. Quædam etiã placodes id eſt cruſtoſa dicitur, lineis quibuſdã perinde quaſi zonis cincta, ob quod eã zonitin appellauere. Alia oſtracitis nominatur, gracilis, & magna ex parte nigra. Sed quæ teſtaceam faciem habet, terram amplexa eſt. Improbatur candida. Oculorum medicamentis botryitis nomine, & onychitis, vtiles. Reliquæ ad empla ſtra & farinas quæ cicatricibus inducendis inſperguntur. Ad eadem cypria prodeſt. Ex macedonia vero, thracia, et hiſpania delatæ improbantur. Cadmiæ effectus adſtringere, caua explere, ſordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excreſcẽtia in carne coercere, cruſtas creare, & vlcera quæ cacoethe vocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur cadmia ex ære in fornacibus candente, fuligine egeſta flatu, et lateribus cameriſq; fornacum applicata. Prægrandes autem ac ferreæ ſunt fornaces, ab officinis appellatæ aceſtides, per ſumma nullo ſpiraculo relicto, concameratæ, vt quæ ab ære iactantur ſurſum corpuſcula cohæreant, & inibi detineãtur, quæ cum ſpiſſius inſidẽt, in corpus cõcraceſcunt, & modo genus vnum eius, modo alterũ, modo omnia perficiunt. Extrahiť & cadmia cremato lapide cui pyritæ cognomen eſt, monti ſoleo ſupereminente. In quo etiam quædam quaſi venæ, chalcitis, myſios, ſoreos, melantheriæ cærulei, chryſocollæ, attramẽti ſutorij diphrygiſq; inueniuntur. Nec deſunt qui cadmiam in lapidum fodinis iuueniri tradant, falſi quadam lapidum cognatione. Reperitur et apud cumas lapis nullã ſui vim oſtẽdens. Ij eo depræhẽduntur q; ſunt cadmia leuiores, nullumq; alienum mãdentibus ſaporem exhibẽt. Cõmanducatus autẽ lapis dentes offendit. Cadmia vtpote cũ cedat, eſum non reſpuit. Alio autem diſcerni poſſunt argumento, cadmia in farinã detrita, & aceto ſubacta, in ſole ſe comprimit. Quod in lapide nũq; accidit. Item tritus & igni appoſitus lapis, profilit, et fumum igni ſimilẽ eiaculatur. Cadmia vero quieta manet, fuliginẽq; luteo colore aut æreo ſplendentem expuit, vario zonarum diſcurſu. Inſuper lapis ignem expertus, atq; refrigeratus colorẽ mutabit, ac leuior multo fiet. Sed cadmia nihil euariat, niſi quis eam aliquot diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus candidior, ac minus ponderoſa, ſed viribus nequaq; comparanda ærarie. Vritur cadmia ſuperior carbonibus obruta, do-

nec translucida spectetur,& ferrei stercoris modo bullet,mox extingui tur vino aminnæo.Sed quæ ad psorarū medicamenta præparatur,aceto. Alij hoc modo exustam conterunt in vino,rursumq; fictili crudo torrent, donec pumicosa videatur. Iterumq; tritā ex vino, vrunt, donec in cinerem redigatur,nihil scabriciæ retinens. Hac spodij vice vtū tur. Lauatur in mortario trita, effusa subinde aqua,dū sordidum nihil emergat. Dein coacta in pastillos reponitur.

De Pompholyge. CAP. LXXVI.

Pompholyx specie sola,non genere, a spodio distat. Siquidē spodios nigricat,& plerumq; pōderosior est, palearum pilorumq; plena,quasi derasum quiddam, ac detractum ab æraria rum officinarū pauimentis & fornacibus q; videatur. Pompholyx vero pinguis est, & candida,vsq; adeo leuis, vt in auras euolare possit. Cuius duo fluxerūt genera. Vnum ad aeris colorem vergens, suppingue, alterum magnopere candidū, summamq; leuitatem nactum. Cādida fit Pompholyx, quoties in perficiūdo ære,fabri præstātiorem facere volentes,detritam cadmiam cumulatius insparserint. Namq; tenuissima fauilla quæ effertur,in Pompholygē coit. Cæterū Pompholyx nō ex æris modo materia & fabrili industria factitatur, sed ex cadmia quoq;,ad gignendam ipsam eximie proflata. Cuius faciundæ ratio hæc est. In domo binis tectis operta, fornax extruitur, iuxta quam mediocris fenestra versus tabulatū a supernis partibus pateat. Domicilij paries fornaci proximus,tenui foramine ad fornacem vsq; perforetur,ad excipiendam follis narem. Ostium mediocre habeat pro exitu ingressuq; artificis fabricatum. Domuncula altera coniuncta sit, in qua & folles & flator suo munere fungantur. Deinde carbonibus in camino succensis,assidens artifex cadmiam particulatim fractā inspargit, a locis supra fornacis caput extructis. Idē negocium obit artificis minister,simulq; carbones adijcit,vsq; dum indita cadmiæ copia prorsus absumatur. Itaq; egesta suffitu, tenuis pars & leuis materiæ in summam domum euolat,& parietibus tectisq; adhærescit,conflatum inde corpus, inter initia erumpentibus aquarum bullis simile prodit, postea maius incremētum capescens,elaboratis lanis simile redditur. Pōderosius autem in subiecta pedibus loca se recipit. Sed hoc fornacibus offunditur,illud domus pauimento cohæret. Quod tenuiore deterius existimandum est,ideo q; multum terræ collegerit,& spurcicia in aeruatione referciatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri spodiū arbitrantur, de qua antedictū est. Optima creditur cypria, quæ accepto aceto odorem æris præstat, colore aliquantum piceo,sapore luti horrido,& si fraudem non experta, flagranti carbone inferuescit, aereum colorem

contrahit. Antedictis autem notis, diligenter attendendum est. Siquidem a nonnullis adulteratur taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. Quod facile cognitu fuerit. Quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum, quæ antedicta sunt. Pompholygem ita lauari oportet, ligatam linteo mundo modicęq; raram, aut siccam, aut aqua respersam, in labellum demittito, quod imbrem contineat, & huc atq; illuc fasciculum deferens, immergito. Ita enim limosa pars eius ac dulcis effluet, & omne crassamentū in linteolo remanebit. Postea residere finens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito, mutata tantisper aqua & colata, dū arenosi nihil fidat. Demum aquam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij quantum maxime fieri potest siccant, & manibus in aqua cōterunt, dum mellis crassamentū imitetur. Deinde linteo faucibus excepturi vasis obtento, aut laxius illigato, colant, & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerem conturbant, mox spumosum quod traiectum est & supernatat vasi, concha excipiunt, & fictili nouo ad vsus recondunt. Quod vero resedit, et sensim cribratū, in aliud vas transfundunt, relicto harenoso quod pessum ierat. Rursus lapidosa fidere patiuntur, & in vas aliud excolant. Hoc identidem faciūt, donec cinis merus & harenæ expers inueniatur. Alij paulatim integrā in aqua respergunt, arbitrati arenas lapillosq; suo ponduſculo degrauatos, pessum ire. Pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. Cæterum cinerem medium separant & in pillā coniectum vt cadmiam eluunt. Quinetiam lauatur vino chio marina aqua diluto, modis quos supra diximus. Et ita redditur adstringētior, q̄ aquis elota. Vis Pompholygis adstringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquantum exiccare. Inter medicamenta numeratur quæ sensim crustas obducunt. Quod si spodium torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in pastillos, fictilique nouo, subiectis leuibus prunis, orbiculos continuo versabis, dū assicati fulueſcāt. Neq; ignorandū, ex auro, argēto, plumboq; fieri spodion. Verum post cypriam plumbea maxime commendatur.

De Antispodo. CAP. LXXVII.

Quoniam Spodos sæpe numero desideratur, necesse est ostēdere, quæ simili virtute polleant, vt in spodij locum suffici possint, antispoda vocant, quoq; modo sumi debeāt. Folia itaq; myrti, cum floribus & baccis immaturis, in fictile crudum conjecta, inditoq; operculo cōtinua foramina habente vruntur fornacibus donec figlinum percoquatur. Iterum in fictile aliud crudum transferuntur, quod vbi perassatum fuerit, exempta lauantur ad vsus. Idem quoq;

fit e termite syluestris oliuæ, si habeatur, sin secus, satiuæ cum suis floribus, aut malis cotoneis diſectis, & detractis ossibus, aut gallis aut laceratis linteolis. Item ex moris immaturis id est candidis, in sole prius arefactis, aut terebintho, aut lentisco, œnanthe, aut mollibus rubi foliis, vel e buxi coma, vel pseudocypero cum flore. Alij ficus in sole antea siccatas, eodem modo parant. Alij taurinum gluten. Alij succidas lanas asperas, pice aut melle irrigatas. Quæ omnia in spondij vicem vsurpantur.

De Aere vsto. CAP. LXXVIII.

a Es vstũ probatur rubrum, quod contritu colore Cinnabarim imitetur. Nigrum vero plusq̃ deceat, exustum est. Fit autẽ e clauis solutarum nauium, fictili crudo compositis, subsperso sulphure cum sale pari, omnibus vicissim insparsis, fictile circũlito figulari creta spiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidem pro sulphure & sale alumen inspargunt. Alij sine sulphure ac sale fictili, aliquot dies vrunt: Alij sulphure solo vtuntur, fuliginẽ tamen excutiunt. Alij oblitos scissili alumine clauos, cum sulphure et aceto, fictili crudo cremant. Alij in ænea olla aceto respersos, vrunt, & iterum aut tertio idem efficiunt, postea recondunt. Principem locũ tenet, in memphide combustum, proximũ in cypro. Adstringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit. Vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Vitia oculorum emendat. Excrescentia in carne consumit. Nomas cohibet. Vomitus ciet, cum hydromelite potum, aut cum melle delinctum, illitumve. Lauatur vt cadmia, mutata quater in die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat. Aeris recrementum, stercusve, quam scoriam vocant, eodem modo lauatur & eamdem vim sed imbecilliorem habet.

De Flore æris. CAP. LXXIX.

f Los æris quem nõnulli clauorum veterum psegma, quasi ramentũ, nominarũt. Optimus est, friabilis, in attritu fulueſcẽs, milij effigie, breuis, ponderosus, modice splendens, atq; constringens, qui delimatam æris scobem nõ recœpit, quasæpe adulteratur. Sed id facile depræhẽditur cum denti um illisu, dilatantur ramẽta. Fit autem cum æs fornacibus fusum, in receptacula delabitur, per cola fistularum ad ea pertinentium. Circa eas enim occupati, sordes expurgantes, aquam clarissimam infundunt, refrigerare volentes. Itaq; repẽtino concretu, ac addensatione, expuitur & scatet antedictus flos. Adstringit & excrescentia cohercet. Offusam oculis caliginem emendat, sed magnopere mordet. Quaternum obolorũ pondere datus, crassum humorem extrahit. Carnosa narium vitia absumit. Eruptiones papu-

larum cum vino cohibet. Contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellitur. Vuam tonsillasq; reprimit, farina eius cum melle admota.

De Squamma æris. CAP. LXXX.

Quãma æris excussa clauis, cyprio ære fabricatis, crassa quidem ipsa. Bona est quæ helitis nominatur. Sed ex malo ære aut cãdido, vitiosa intelligitur. Quam vtpote tenuem & inualidam dãnamus, maxime approbantes crassam, ruffam, præsertim si aceti respersu rubiginem cõtrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuãtem, reprimentem, & erodentem. Nomas coercet. Vlcera ad cicatricem perducit. Pota ex aqua mulsa aquam trahit. Aliqui farina subactam, dant in catapotio. Additur ad oculorum medicamenta. Genarum scabritiã absumit, & fluctiones exiccat. Lauatur hoc modo. Siccæ æris squammæ expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousq; pessum ierit. Abijcitur quod emersit, et effusa aqua, hæmina cœlestis himbris adijcitur, & distenta manu, squamma quasi exiccãda sit, vehemẽter cõfricatur. Dumq; lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas vsq; superinfunditur, terendo valide. Squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. Quo facto, expressus humor pixide ex ære rubro facta, excipitur. Hoc est enim velut flos squãmæ, valẽs viribus, & ad ocularia medicamẽta cũprimis efficax. Inutile quod supersit. Lauatur donec nullam prorsus lenticiam excernat, & linteo opertum biduo conquiescere finitur effusaq; extante aqua, vbi siccatũ erit, reconditur pixidicula. Alij vt cadmiam lauant, & reponunt.

De Squamma ex acie decussa. CAP. LXXXI.

Quammæ ex acie aut mucronibus decussæ quam vocant stomoma eadem vis. Lauatur modo simili, & recõditur. Sed ad moliendam alui deiectionem, inefficacior est.

De Erugine rasa. CAP. LXXXII.

Erugo rasa fit ijs modis. Super doliolum, aut aliud consimile vas aceti q̃acerrimi, æneum vas præsertim concameratum sin minus planum versetur, fitq; extersum, nullũq; habeat spiramentũ. Exempto vase quo doliolum obturaueris, decimo quoq; die, insidẽs ærugo deraditur. Aut æris lamina in caddis super acetũ ita suspenditur, ne attingat, et totidem post dies raditur. Aut massulæ æris aut laminæ, vinaceis iam accescentibus cõduntur, & simili modo versantur. Quinetiam ex delimata æris scobe æruginẽ facere licet. Nec non e laminis, quibus bracteæ auri concluſæ maleo ducuntur. Si quis eas aceto respargat, & ter aut quater versetur, donec æruginẽ contrahãt.

Tradunt æruginē in cyprijs metallis gigni, lapidibus quibuſdam nō nihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit. Adduntq; nonnumq̄ per caniculæ æſtus, e quodā ſpecu manare. Sed hoc exiguū, & optimū eſſe, illud ſpeluncis effluens, copioſū quidē, & boni coloris, ſed vitioſum, quod lapides multos collegerit. Pluribus autē modis adulterant. Aliqui pumice, alij marmore, alij attramēto ſutorio. Sed depræhēdemus pumicē aut marmor, pollice ſiniſtræ manus madefacto, & ærugi nis portiunculā in alterū atterente. Siquidē eā diffundi conſtat. Marmoris autem pumiciſq; partes, coeunt non diſſipatæ, demumq; tractatione crebra & humoris complexu dealbeſcunt. Quin & dentium appreſſu. Siquidem ſyncæra cedit, leuis, ſine aſperitate. Attramētum vero ſutoriū igne coarguitur. Namq; ſi fictile, aut lamina, adulterata ærugine illinatur, etferuenti cinere aut carbonibus incaleſcat, mutabit colorem. Attramentum ſutorium rubeſcit, quod vſtum ſuapte natura talem ſortitur colorem.

De Aerugine ſcolecia. CAP. LXXXIII.

a Eruginis quā vocant ſcoleciam, duo ſunt genera. Quædam foſſilis eſt. Altera facticia. In mortario cyprij æris dimidiam heminā aceti albi acriſq;, piſtillo cupreo conterito, donec ſtrigmenti craſſitudinem imitetur. Deinde aluminis rotundi, ſalis foſſitij, tranſlucentis, aut marini q̄ albiſſimi, ſolidiq; drachmam vnam, aut certe cum nitri pari pondere terito in ſole, æſtuoſiſſimis diebus, ſub fidus caniculæ, donec colore ærugineum, & coagmēto ſtrigmentoſum fiat. Vbi autem ſe in vermiculorū ſpeciem contraxerit, recondito. Efficax & boni coloris redditur, ſi duas parteis vrinæ veteris, cum vna aceti adieceris, & alia quæ dicta ſunt peregeris. Sunt qui æruginē raſilē, quæ in apparatu non reſpondit, gummi miſto digerant in formas, & ita vēdant. Quod genus, vt vitioſum improbatur. Fit & quædā ærugo ab aurificibus, mortario & piſtillo cyprij æris, cum vrina pueri impubis, qua aurū ferrumināt. Antedicta æruginū genera, vſto æri correſpondent. Sed magis effectu valent. Sciendum foſſilem ſcoleciam præſtantiſſimam eſſe. Deraſam ſequi, poſtremo loco facticiam. Mordaciſſima tamen eſt & magis adſtringens. Aurificum autē ærugo raſæ correſpondet. Aerugines omnes adſtringunt, extenuant, excalfaciunt. Oculorū cicatrices emendant. Lachrymas cient. Nomas ſiſtunt. Vulnera ab inflammatione tuentur. Vlcera ex oleo cæraq; ad cicatricem perducūt. Callos & ſordida vlcera purgant, cum melle coctæ. Callum fiſtularū erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. Adgingiuarum autem excreſcentias, & extuberationem vtiles. Magnopere extenuant genarum craſſitiem, cum melle illitæ. Verum poſt illitionē ſpon

gia ex aqua calida locus fouendus est. Resina terebinthina exceptæ cũ ære & nitro lepras abigunt. Vritur particulatim fracta, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita. Versaturq; donec se mutet, & colore subcinereſcat. Postea refrigerata reponitur. Sunt qui cruda olla eam vrant, vti dictum est, sed non prorsus eumdem colorem cremata contrahit.

De Rubigine ferri. CAP. LXXXIIII.

Vbigo ferri restringit. Sistit fœminarum profluuia admota. Potuq; præstat ne concipiant. Illita ex aceto ignibus sacris, & papularum eruptionibus, medetur. Perquam vtilis ad scabricias genarum, paronychia digitorum, & reduuias. Condylomatis prodest. Gingiuas firmat. Podagras illita lenit. Alopecias replet. Vinum aquave, in qua candẽs ferrum sit restinctum, potu cœliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur.

De Stercore ferri. CAP. LXXXV.

Tercus ferri quam scoriam vocant, eadem potest quæ rubigo, sed ineffícacius. Aconito ex hydromelite potum opitulatur.

De Plumbo eloto. CAP. LXXXVI.

Otura plumbi sic fit, in mortarium plumbeum aquam iniciens, pistillo plũbeo terito, donec nigreſcat aqua, & succi modo crasseſcat, aut cœnosa reddatur. Linteolo deinde colato, aquam infundens, quo facilius quidquid est resolutum incerni possit. Hoc facito vsq; dum satis habuisse videaris. Vbi consederit, priorem aquam effundens, nouamq; adijciens, vt cadmiam lauato, donec nulla extet nigricia. Postea in pastillos cogens reponito. Quidam scobem mundi plumbi lima quæsitam, mortario lapideo pistilloq; terunt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricãt, donec nigreſcat. Mox vbi crassamentum pessum ierit, colligunt in pastillos. Nam tritum vehemẽter, ceruſæ simile redditur. Alij elimatæ scobi modicam plumbaginem adijciunt. Affirmantes ita elotum plumbum præstantius esse, Potest refrigerare, adstringere, obstruere, mollire, explere caua. Sistere oculorum fluctiones, & vlcerum excreſcentia. Sanguinem supprimit. Prodest contra sedis vlcera, condylomata, & hæmorrhoidas ex rosaceo. Item ad ea quæ ægre cicatricẽ ducunt. Et in totum spodij effectus præbet. Nisi q̃ non obducit crustas. Integrum plumbum affrictu, marini scorpionis draconisq; plagis auxiliatur.

De Plumbo vsto. CAP. LXXXVII.

v Ritur Plumbum sic. Super q̃ tenuissimas plumbi laminas, fictili nouo inditas, sulphur inspargito, additisq; rursus laminis, interiecto semper sulphure, vsq; dum vas expleueris, succendito. Flagrante autem plumbo, ferrea rude versato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilq; non vstum hæserit. Tum demum obstructis naribus, eximito. Alioquin halitus plumbi noxius sentitur. Aut elimatam scobem in olla cum sulphure vrito. Alij laminas in fictili crudo, vt dictum est, imponunt fornaci, aut foco, et circumlinentes operculum, dato exili spiramẽto vrunt. Alij pro sulphure ceruſam aut hordeum inspargunt. Alij integras laminas imponentes, acri igne vtuntur, & rudicula ferrea cõtinue mouent, dum in cinerem soluantur. Sed difficilis huiusmodi vstio. et si vehementius vratur, contrahit spumæ argenti colorem. Magis placet nobis prima. Plumbum vstum lauatur vt cadmia, & reconditur. Eosdem effectus habet, quos plumbum elotum sed multo acriores.

De Recremento plumbi. CAP. LXXXVIII.

r Ecrementum plumbi quod scoriam vocant, optimum est dẽsum, fractu cõtumax, ceruſam plane repræsentans, nihil plũbosi habẽs, quod ad mali colorem accedit, & vitri splendorẽ imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs iususa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit. Idq; sæpius, dum recrementum absumatur. Dein quod subsidit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos.

De Molibdoide lapide. CAP. LXXXIX.

m Olibdoides lapis a plũbi similitudine dictus. Correspondẽtem recremento vim habet, & eodem modo lauatur.

De Stibio. CAP. XC.

s Timmi optimum quod splendidissimum est, modoq; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarũt, alij platyophthalmon, alij Larbason, alij Gynæcion, alij Chalcedonion. Vis eius adstringere, obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, vlcera ad cicatricẽ perducere, sordes & vlcera oculorũ expurgare. Sistit & sanguinẽ e cerebri membrana profluentem. Et vt in vniuersum dicatur, vis vsto plumbo similis est. Priuatim ambusta igni, in crustas erũpere non patitur, cum adipe recenti illitum. Crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cæra & exigua ceruſa. Torretur adipe circumlitum &

carbonibus obrutum donec carbunculetur adeps. Exemptumq; restinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut vetere vino. Vritur etiã carbonibus succensis efflatum, quoad flagret. Si enim paulo magis concremetur, plumbum fit. Lauatur vt cadmia & æs. Sunt qui vt plumbi recrementum eluant.

De molibdæna seu plumbagine. CAP. XCXI.

Molibdæna optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modice
m splendens, cum teritur ruffa. Cocta cum oleo iocineris colorem trahit. Vitiosa est, quæ aerem aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro & argento. Est etiam quædam fossilis, iuxta sebastiã & corycum inuenta. Quo in genere probatur quæ lapidosa nõ sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremento plumbi similem. Vritur lauaturq; eodem modo. Miscetur conuenientissime medicamentis, quæ liparas vocant, atq; emplastris minime mordentibus. Carnem recreat, & vlcera ad cicatricem perducit. Glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

De Recremento argenti. CAP. XCII.

Ecrementum argẽti quod scoriam vocant, aut helcysma, aut
r encauma, molibdænæ vim habet. Quare emplastris quæ phæas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, vt pote cum adstringat, extrahatq;.

Di Spuma argenti. CAP. XCIII.

Puma argenti quædam gignitur ex harena, quam molibditin
f vocant in fornacibus conflata, donec perfecte incandescat. Altera ex argẽto. Tertia ex plumbo. Probatissima est attica. Secunda hispanicnsis. Has sequitur quæ fit dicæarchiæ ideſt puteolis, baijs, in campania, & Sicilia. Plurima enim hijsce locis e flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, chrysitis appellatur, melior cæteris. Quæ in Sicilia, argyritis. Quæ ex argento, calabritis. Vis autem adstringere, mollire, explere caua, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricẽ ducere, refrigerare, & occludere. Vritur argẽti spuma, cõfractis partibus ad magnitudinẽ iuglãdiũ, ita accẽsa follibus. Abstergitur inſidẽs spurcicia, & recõditur. Aliquiquater aceto aut vino restiguẽtes, iterũ vrũt & eadẽ prosequuti, reponunt. Lauatur vt cadmia. Vt argyritidi nominatæ, aut si desideretur, alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarũ cõfracta, chœnicis atticæ mẽsura,

fictili nouo superfusa aqua, adiectis candidi tritici quattuor sextarijs, priuatimq; pugillo hordei, linteolo raro auribus vasis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dehiscat. Deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. Triticum abijcitur. Spuma argenti vehemẽter manibus affricando, aqua lauatur, assiccataq; in thebaico mortario teritur, affusa feruẽte aqua. donec dissoluatur. Excolata aqua, iterum tota die teritur, & vesperi infusa calida aqua finitur. Mane colis excernitur. Alia infunditur atq; ter die excolatur. Id septẽ diebus fieri solet. Postea additis ad singulas minas spumæ argenti, quinis salis fossilis drachmis, infusaq; calida aqua, ter in die teritur, & addita aqua excolatur. Cumq; inalbuerit, calida infunditur, dum nullã prorsus salsedinem resipiat. Demum ardentissimo sole siccata, ejecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina spumæ argyritidis diligenter teritur, addito sale fossili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur. Aqua infunditur ita vt superemineat. Mouetur quotidie mane et vesperi, aquaq; superinfũditur, priore nequaq̃ effusa. Hoc fit trigẽta diebus. Nãq; nisi moueatur crassescit, vsq; induriciẽ testæ. Post hæc effusa leniter muria, in thebaico mortario spuma argenti teritur, conjectaq; in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata subinde aqua, donec nullum salsedinis inditiũ præbeat. Deinde quod ex argenti spuma candidum apparet, in vas aliud transfertur, & redactum in pastillos, plumbea pixide conditur. Alij spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in ventre suillo crudo ex aqua coquunt, dum viscus eliquescat, exemptamq; cum sale pari terunt, & vt supra dictum est lauant. Sunt qui salis libram vnam, & spumæ argenti tantundem, in sole terant, aqua continue mutata, dum candor ei detur. Alia ratio: Sumito quantamuis argenti spumã, vbi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua, cum pugillo fabarum recentium repurgatarũq; decoquito. Cumq; fabæ disruptæ fuerint, lanaq; dealbuerit, exemptam argenti spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. Eadem tertio quæ supra, facito. In summa tantisper, dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortarium, ad singulas salis fossicij libras, adijcito octogenas spumæ argẽti drachmas atticas, & terito, intermittensq; nitri q̃albissimi cum aqua diuisi, drachmas. xlvij. indito. Iterum terito, donec satis candoris contraxisse videatur. Ita autem fundẽs eam ex alto in fictile oris ãpli, adiecta largiore aqua, vbi cõfidere deserit, colato. Vicissim eadẽ prosequere, dũ pura aqua dulcisq; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. Postremo in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus, sub caniculæ sidus

exponito,& ficcata vtitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse,& ad cicatricum fœditates tollendas,ad rugosas facies,& cicatricosas,laceratasq; et macularum plenas.

De Cerusa. CAP. XCIIII.

c Cerusa fit hoc modo,infuso in vrseum oris lati aut fictile labellum q̃acerrimo aceto, laminam plumbeam supra fictilis spiraculum,subiecta prius arundinea tegete, firmato,superiectisq; velaminibus,ne halitum expiret acetum, vbi resoluta fuerit, defluẽsq; deciderit,humorem purum ad summa delatum colato. Crassamentumq; transfundito. Debet quoq; ficcari in sole,mox trusatili molateri,alioquin tritum cribrari. Postea quod supereſt duri,in tenues partes redigendum,cribrandumq;. Viciſſim eadem tertio quartoq; facienda. Melior quæ primo cribrata est,& medicamentis oculorum assumenda. Secundum locum tenet sequens, & reliquæ suo ordine. Nec desunt qui ligneam rudem, in medio vase appendant, & supra cratem plumbũ imponant, ita vt acetũ nõ contingat,inditoq; operculo circũlinentes dimittunt. Post dies aliquot,laxato obturamẽto visunt. Cũq; resoluta materia fuerit, reliqua vt supra diximus exequuntur. Si autem quis in pastillos velit digerere,aceto acri subacta diuiditur,in pastillos qui in sole ficcantur. A estate tamẽ supradictũ opus obeũdũ est. Ita enĩ cãdida atq; efficax redditur. Quinetiã hyeme paratur, vrseis supra furnos,balnea,aut fornaces impositis. Ascendens enĩ calor, idẽ quod sol præstat. Laudatissimam fieri putãt rhodi,& corinthi,aut lacedemone. Proximã puteolis. Torretur hoc modo. Flagrantibus igni carbonibus,fictili nouo maxime attico,tritã cerusã iponito,& assidue versato. Cũq; cinereũ colorẽ traxit, eximens refrigerato, & vtitor. Est & aliud vrendi genus. Trita patinis supra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur,donec similis sãdarachæ fiat. Extractaq; ad vsus ministretur. Quæ vero ita parata est, sandyx a quibusdam dicitur. Lauatur cerusa cadmiæ modo. Vis ei adstringere occludere,emollire & explere. Insuper excrescentia reprimere, & ad cicatricem perducere. Miscetur cæratis & emplastris quæ liparæ vocantur,pastilliſq;. Est autem letalis eius potus.

De Chrysocolla. CAP. XCV.

c Hrysocolla laudatissima Armeniaca,colorem porri q̃ simillime reddens. Secundum locum sibi vendicat macedonica & proximum cypria. Quo in genere præfertur pura. Damnatur quæ terram aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc est. Tusam infusa aqua, mortario expassa manu ad pilam vehementer fricato,

& ſtatim q̃ conſederit colato. Alteram infundens aquam, rurſum teri to. Hæc viciſſim proſequere, donec pura ſyncæraq; ſpectetur. Dein ſiccato in ſole, & ad vſus recondito. Quod ſi vrere volueris, ex ea terēs quod ſatis eſſe videbitur, patinis ſupra carbones adponito, & alia facito quæ ſupra diximus. Dos chryſocollæ ad purgandas cicatrices. Excreſcentem carnem coercet. Adſtringit, purgat, excalfacit, & modice corpus mordendo exeſt. Inter medicamenta intelligitur, quæ vomitiones concitant, & necem inferre poſſunt.

De Armenio lapide. CAP. XCVI.

a Armenius lapis præfertur læuis, colore cæruleo, perq̃ æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ chryſocolla præſtat, ſed inefficacius. Quinetiam vſum habet ad pillos in palpebris alendos.

De Cæruleo. CAP. XCVII.

c Aerulei origo ex ærarijs metallis in cypro. Copioſius ex harena littorali, ſecundū quoſdam ſub cauatos ſpecus maris inuenitur, quod magis probatur. Eligi debet merum. Vritur vt chalcitis. Lauatur vt cadmia. Vim habet reprimentem & modice erodentem. Cruſtas gignit, & exulcerat.

De Indico. CAP. XCVIII.

i Ndici duo genera, vnum ſua ſponte naſcitur, tanquam ſpuma germinatione, indicis harūdinibus exiens. Alterum inſectoriæ dant officinæ. Et eſt ſpuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices ſiccant. Optimum exiſtimatur, quod cærulei ſpeciem præbet, ſuccoſum, & læue. Inter medicamenta eſt quæ velociter adſtringunt, & inflammationes tumoreſq; rumpunt. Purgat & reprimit vlcera.

De Ochra. CAP. XCIX.

o Chram leuiſſimam, & vehementer luteam eligere oportet, meram & aliena materia vacantem, non lapidoſam, friabilem, natione atticā. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adſtringere, erodere, collectiones & tubercula diſſipare. Excreſcentia in carne reprimit. Caua cum cærato explet. Et articulorum toſos comminuit.

De Cinnabari. CPA. C.

h Allucinantur qui cinnabarin minio eamdem eſſe exiſtimāt. Minium enim in hiſpanijs ex ladiqe quodam argenteæ harenæ permiſto, temperari ſolet. Alioqui nō dignoſcitur. Fornacibus autem in florentiſſimum flagrantiſſimumq; colorem permutatur. In metallis vero ſtrangulantem halitum eructat. Itaq; facies

incolæ vesicis obuelant, vt per illas spectent, nec respirando noxium aerem attrahant. Ea pictores ad sumptuosa parietum honestamẽta vtũtur. Cinnabaris quæ ex Aphrica defertur, magno cõstat. Hactenus inuenitur, vt vix versicoloribus pictorũ lineis satisfaciat. Densũ nec dilutum colorem reddit. Quare quidem sanguinem esse draconis existimauerũt. Vim habet cinnabaris hæmatitæ lapillo eamdem, verum efficaciorem. Cõuenit ad oculorum medicamenta. Magis enim adstringit, & sanguinẽ cohibet. Ambustis igni, & papularum eruptionibus cærato excepta medetur.

De Argento viuo. CAP. CI.

a Argentum viuum fit ex minio, quod abusiue cinnabaris dicitur. Patinis fictilibus, imposita ferrea concha cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. Siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in argentum viuum coit. Quinetiam inuenitur in argenti fodinarum tectis, stillatim concretum. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in vitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis vasis. Siquidem aliam materiam omnem exedit, & defluere facit. Potum vim pernicialem habet. Suo enim pondere interna exest. Remedio est lac multum, subinde potum, & vomitionibus reiectum, aut vinum cũ absinthio, aut apij decoctum, aut semen ormini, aut origanum, vel hyssopum cum vino. Auri limata scobs, idest ramẽtum q̃tenuissimum epotum, mirabili est auxilio.

De Rubrica ceu minio sinopico. CAP. CII.

m Inium sinopicum maxime probatur graue, densum, ad iocineris imaginẽ vergens, calculorũ expers, cõcolor, in resolutione succosum. Effoditur in capadocia speluncis quibusdã, expurgatumq; defertur in sinopen vrbem, in qua vænditur. Vnde cognomentum accœpit. Vim habet exiccatoriam, quasi inducendo obstruentem, & adstrictoriam. Quapropter vulnerarijs emplastris, & pastillis exiccantibus, & adstrictorijs commisceri solet. Aluum sistit, in ouo sumptum, aut clysstere infusum. Datur iocineris vitio laborantibus.

De Rubrica fabrili. CAP. CIII.

r Vbrica fabrilis, ad omnia sinopide inferior est. Optima ægyptia, & cartaginensis, lapidum expers, friabilis. Gignitur in Iberia quæ ad occidentem spectat, ochra exusta, & degenerãtein rubricam.

De Lemnia terra. CAP. CIIII.

Lemnia terra, cuniculoso in specu nata e Lemno insula, palu-
1 stri loco defertur, inibi electa, & caprino sanguini permista.
Quam incolæ cogunt in pastillos, & imagine capræ signant. Vnde & sphragida appellauere. Vim antidoti habet, contra pernicioſa venena singularem. Pota cum vino & præsumpta euomi venena cogit. Contra ictus morsusq; animalium, quæ exitiale virus eiaculantur, prodest. Antidotis familiaris. Sunt qui hac ad sacrificia vtantur. Est & dysenteriæ vtilis.

De Attramento sutorio. CAP. CV.

Ttramẽtum sutorium genere quidem vnum & idem est, mol-
a le & concretum. Sed in specie differentias treis habet. Vnum
nãq; humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis, cõcrescit. Quare ab ijs qui cypria metalla perficiunt, stalactis appellatur. Peteesius ipsum pinarion vocat, alij stalacticon idest stillaticium, alij pecton, Ephthon, Aracton, Lonchoton. Alterum simplici ratione fit in speluncis. Postea transfusum in excauatos scrobes, concrementum capessit. Quod pecton, id est concreticium, proprie nominatur. Tertium dicitur coctile, & in hispania fieri solet. Sed inutile, ac inualidissimum esse constat. Ratio parãdi hæc est. Aqua madefactum decoquũt, mox in piscinas trãsfundunt, & residere patiuntur. Hoc certis diebus coalescit, in complureis formulas digestum, tesserarum speciem reddẽtes, quæ racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cæruleum, graue, concretum, trãslucens. Cuiusmodi stillaticium est. Ab alijs lonchoton nominatum. Proximum concreticium. Coctile vero ad infectus & denigrationes, aptius cæteris esse cõpertum est. Sed ad medicinæ vsum inualidius esse, experimenta docent. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. Latas ventris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum, aut cũ melle linctũ. Vomitus ciet. Aduersus hausta fungorum venena, ex aqua potum auxiliatur. Purgat caput aqua dilutum, & in vellere naribus instillatum. Vritur vt paulopost in mentione chalcitis ostendemus.

De Chalcite. CAP. CVI.

Halcitis præfertur similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec inue-
c terata, intercursantibus oblongis venis, splẽdẽtibusq;. Huic
absterſoria vis inest, excalfaciens, & crustas vlceribus obducens. Purgat quæ oculis & eorumdem angulis hærent. Ad ignem sacrum, & vlcera quæ serpunt, efficax est. Sanguinem e vulua & naribus erumpentem, cum succo porri sistit. Carunculam gingiuis enatam, depascentia vlcera, tonsillasq;, eius farina compescit. Vsta & cũ melle tri-

ta, oculorum medicamentis longe vtilior redditur. Callũ genarum & scabriciam absumit, absterget q. Fistulas tollit collyrij modo, in eas adacta.

De Psorico. CAP. CVII.

f It ex ea medicamentum quod psoricon vocant, duabus chalcitis partibus, cum vna cadmiæ additis, & ex aceto tritis. Oportet autem in fictili, obruere fimo, diebus quadraginta per caniculæ ardores, sic enim fit acrius. Idem quod chalcitis potest. Alij pares vtriusq; portiones in vino terunt. Vritur chalcitis fictili nouo, viuis carbonibus superposito. Modus autẽ vstionis in humidioribus, est dum ipsa chalcitis bullas excitare desierit, & perfecte inaruerit. In reliquis vero dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit. Tum demũ eximenda est. Infidens autẽ spurcicia flatu expellenda. Mox reponẽda. Torretur etiãnũ perflatis carbonibus, vsq; dũ luteo colore palescat. Aut fictili subditis candentibus prunis, subinde versata, donec conflagret & colorẽ mutet.

De Misy. CAP. CVIII.

m Isy assumendum natione cyprium, auri simile, durum, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet & vstionem cum chalcitide eamdem, citra psorici compositionem, excessu defectuq; differẽs. Aegyptium autem cæteris præstat, vt pote quod efficacius habeatur. Sed ad ocularia medicamenta multo supradicto inferius.

De Melanteria. CAP. CIX.

m Elanteria geminæ est originis, quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, salis modo concrescit. Alia vero in summa facie supradictorũ locorũ coit, quæ terrena est. Quinetiam inuenitur in Cilicia, & alijs quibusdã regionibus, fossilis quædam. Præstat quæ sulphuris colorem trahit, læuis, pura, æquabilis & quæ cõtactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam obtinet misy similem.

De Sory. CAP. CX.

f Ory existimarũt aliqui melanteriã esse, aberrãtes. Siquidem sui generis est sory, ei nõ absimile. Verũ sory virus inest graue, & nauseã mouens. Inuenitur etiam in ægypto, & alijs quibusdã regionibus, vt in libya, hispania, & cypro. Præfertur ægyptiũ quodq; frianti nigrius apparet, spõgiosum, suppingue, insuper adstringens, & olfactu deuorationeq;, magnum virus olens, ita vt stomachus in vomitiones effundatur. Quod autem friatum scintillas misyos mo-

do non emittit,& alterius generis esse,& inualidū censendumest. Vim & vstionem supradictis similem habet. Dolori dentium,cauernis indi tum medetur. Labantes firmat dentes. Ischiadicis ex vino infusum auxiliatur. Illitum cum aqua varos extinguit. Medicamentis ammisceatur,quæ capillos denigrant. Hæc autem fere omnia quæ vstionem experta non sunt,perustis validiora esse existimantur,præter salem & vinifecem,nitrum,calcem,& consimilia,quæ cruda remissiora sunt. Cōbusta enim viribus efficaciora redduntur.

De Diphryge. CAP. CXI.

d Iphrygis tria genera esse creduntur. Quoddam enim metallicum est, quod in cypro sola gignitur. Lutosum namq; defertur, ex luto cuiusdam inibi regionis,postea delatum,sole siccatur,mox circūpositis sarmentis vritur. Diphryges ideo vocatū est, q̄ & a sole & a sarmentis vratur, arescat, & ferme torreatur. Alterum perfecti æris, quasi subsidens fex est. Siquidem post frigidæ aquæ offusionem,vt supra retulimus,cum de flore æris differeremus,sublato ære fornacum ima parte cohærens id genus inuenitur, & adstrictionem & gustum æris habens. Tertium sic fit. Lapidem pyriten vt calcem cremant,in camini aliquot diebus, cumq; colorem rubricæ contraxerit, eximentes recondunt. Quidam tradunt ex sola materia lapidem æris gignēte fieri,quoties in dictis areis assata & in scrobes trāslata perurantur. Tunc enim ambientem scrobis locum compræhendit,& exemptis lapidibus æquale nihil inuenitur. Præfertur quod saporem æris reddit,rubiginosum,adstringens, & linguam vehemēter exiccans. Quod sibi exusta ochra nō vēdicat,quæ cremata diphrygis vice vænit. Vis eius adstringere,perpurgare,excrescentia consumere, vlcera serpentia & quæ cacoethe vocant,ad cicatricem perducere. Suppurationes terebinthina aut cærato exceptum discutit.

De Auripigmento. CAP. CXII.

a Vripigmētum in eisdem metallis,quibus sandaracha, gignitur. Optimum existimatur crustosum,aureo colore micans, nulli materiæ permistum, fissile. Quale myſiæ & helespontо nascitur. Huius duo genera fluxerunt. Vnum supradictum est. Alterum glandis effigie, pallidum,& colore sandaracham imitans,gleboſum. Ex ponto & cappadocia defertur. Secundum locum tenet, has nactum dotes. Torretur in testa noua viuis carbonibus subiectis. Assiduoq; versatur,donec igne flagret,& mutet colorem. Deinde refrigeratum,tritumq; reconditur. Vim habet adstrictoriam & erodētem. Crustas cum vehementi punctione excitat. Reprimit quæ excrescunt,& capillos euellit.

De Sandaracha. CAP. CXIII.

Sandaracha probatur ruffa,& aliena materia vacans,friabilis,cinnabaris colore,ſulphuris virus redolens. Dos eadem & vſtio,quæ auripigmento. Explet alopecias,reſina excepta. Scabros vngues eximit. Contra phthiriaſin ex aceto efficax eſt. Tubercula cum adipe diſcutit. Prodeſt ad narium oriſq; vlcera, & cæteras papularũ eruptiones cum roſaceo. Item condylomata. Datur ex mulſo purulenta extuſſientibus. Suffitur quoq; cũ reſina, aduerſus veterem tuſſim,rapto per fiſtulam nidore. Vocem expedit,cũ melle delincta. Suſpiriоſis cum reſina in catapotio,optime datur.

De Alumine. CAP. CXIIII.

Omne aluminis genus fere in ægypto,& eiſdẽ metallis inueniſ tur. Eſt enim, ſciſſile quoddam, quaſi flos ſudorve electicius terræ. Gignitur & in alijs quibuſdã locis,in melo,in macedonia, in Liparis, Sardonia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, & pleriſq; alijs regionibus, rubricæ modo. Plurimæ eius ſpecies,verũ ad medendi vſum,ſciſſile,rotundum & liquidum expetuntur. Optimũ eſt ſciſſile, præſertim recens, candidiſſimum,guſtu perq̃ adſtringens. Calculorum expers, nec glebuloſe aut aſſuloſe compactũ, ſed figillatim in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens. Quale eſt quod trichitis,quaſi capillare nominatur, in ægypto natum. Reperitur quoq; lapis huic alumini perſimilis,qui guſtus iudicio dignoſcitur,q̃ nõ adſtringat. Damnatur in rotundi genere,quod manu cõfictum eſt. Sed ex figura deprehenditur. Aſſumendum autem ſuapte natura rotundum, bullis turgens,albo proprius,atq; validius adſtringẽs. Præterea nonnihil paloris cũ quadam pinguedine præ ſe ferens,ſine harenis,friabile,natione ægyptium,aut ex inſula melo. Liquidi probatio,vt ſit lympidũ,lacteum,æquale,& ſemper ſucco madẽs, ſine lapidibus,atq; quẽdam caloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi,ſtringendi,ſanandi,& expurgandi, quæ caliginem pupillis oculorũ offundũt. Genarum carnem,cæteraſq; excreſcentias extenuant. Sciſſile rotundo efficacius intelligitur. Vri & torreri chalcitidis modo debẽt. Putreſcẽtia vlcera compeſcunt. Sanguinis fluctiones inhibẽt. Gingiuas humore prægnantes comprimunt. Motus dentium cum aceto & melle firmant. Proſunt cum melle vlceribus oris,eruptionibus papularum, & fluctionibus aurium,cum ſanguinalis hærbæ ſucco. Lepris conueniũt cum braſſicæ foliis aut melle cocta. Item pruritui & vnguium ſcabricijs,pterigijs & pernionibus,aſperſa cum aqua. Valent cum aceto, fæce & galla,pari pondere cremata, ad phagedænas vlcerum, & cũ ſalis duabus partibus, ad vitia quæ paſcunt. Furfures cum eruo & pice

illita abstergunt. Ad lendes, pediculos, ambusta, cum aquæ illita auxilio sunt. Contra tumores, & graue alarum inguinumq; virus, illiniuntur. Ex melo autem aduectum mulieribus præstat ne concipiant, ante coitum ori vuluæ inditum. Partus quoq; extrahit. Gingiuis si caro excreuit, vuæ, ac tonsillis, accommodantur. Auribus et verendis cũ melle illinitur.

De Sulphure. CAP. CXV.

Sulphur optimum existimatur viuum, quod apyron vocãt, nitedulæ modo splendidum, perlucens, minime lapidosum. Probatur in genere sulphuris ignẽ nõ experti, quod viret, ac præpingue spectatur. Plurimũ in melo & lipara gignitur. Supradictũ sulphur calfacit, discutit, & celeriter concoquit. Prodest tussibus, suspiriosis, purulenta extussientibus, in ouo sumptum, aut suffitum. Præterea partus, vsti nidore extrahit. Lichenas, scabros vngues, cum resina terebinthina mistũ, aufert. Cũ aceto autẽ, illitũ ad lepras efficax est. Vitiligines tollit. Scorpionis ictibus addita resina medetur. Cũ aceto vero, draconis marini scorpioniscq; plagas sanat. Pruritus toto corpore erũpentes, cũ nitro detersũ sedat. Regiũ morbũ emẽdat, insparsũ frontí cochlearis mẽsura, aut in sorbili ouo sumptũ. Facit ad grauedinẽ, & destillationes. Sudores quoq; cõspersum inhibet. Podagricis cũ aqua et nitro illitũ, conducit. Grauitatẽ auditus, suffiti nidore raptim per fistulam hausto, sanat. Lethargicos suffitu excitat. Eumpentem vndecunq; sanguinem fistit. Fractis auribus cum vino & myrrha illitum medetur.

De Pumice. CAP. CXVI.

Pumicis probatio, vt magnopere leuis, spongiosus, teri facilis, nec harenosus, item fragilis, & cãdidus. Crematur flagrãtissimis carbonibus obrutus, & vbi canduerint, extractus, vino restringuitur odorato. Iterũq; incensus extinguitur, & tertia vstione exemptus & per se refrigeratus, ad vsus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. Purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt. Explet vlcera & ad cicatricem perducit. Excrescentia cohibet. Fit ex farina eius dentifricium. Corpori crustam obducit. Auellendis capillis aptus. Theophrastus author est, si quisq; in bullientem vrseum vini pumicem iniecerit, feruorem statim sedari.

De Sale. CAP. CXVII.

Sal fossilis efficacior est, cõmuniter si est candidus, calculis vacans, & perspicuus, densus, æquali compage. Peculiariter ammoniacũ genere laudatur, si modo findi facile possit, rectisq; segminibus diduci. In marino sale eligendus est candidus, æqualis,

Probatissimus in cypro fit & salamine cypri, & megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter dicta salis genera lacustris præfertur, sed multo validissimus est phrygius, noie tapeus aut tritæus aut gantæus. Salis natura. In cõmune perq; vtilis est. Adstrigit, absterget, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit. Sed hoc interest, q; alius alio sit præstãtior. Quin & a putredine vindicat. Ammiscetur medicamẽtis psoras abstergẽtibus. Excrescẽtia in oculis reprimit, & pterygia cõsumit. Cæteraq; carnis extuberationes tollit. Clysteribus infũditur. Discutit lassitudines ex oleo illitus. Cõtra hydropicorũ tumores auxiliatur. Dolores in saccis fotu mitigat. Et pruritus sedat, ex oleo & aceto infrictus, donec adignẽ sudent. Itẽ lichenas, lepras, psoraq;. Anginã ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. Tonsillis vuæq; cũ melle tostus, vlceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor vexat, & phagedænis vlcerum cum polenta crematus illinitur. Aduersus scorpionũ ictus cum lini semine. Contra serpentium morsus cum origano, melle, hyssopo. Aduersus cerasten cum pice aut cedria aut melle auxiliatur. Contra scolopendræ morsus cum melle & aceto. Aduersus vesparum ictus, & crabrones, albidaq; capitis pustulas, thymos, & tubercula cũ seuo vitulino. Furunculos cum vua passa, aut suillo adipe, aut melle discutit. Testium tumores cum origano & fermento maturius concoquit. Crocodilorũ morsibus auxiliatur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita vt vinculis loca constringantur. Prodest ad bestiarum morsus, sugillationes in facie, ex melle. Contra haustum opium & fungos, cum aceto mulso bibitur. Luxatis imponitur cum farina & melle. Ambustis igni cum oleo impositus, pustulas erumpere nõ patitur. Podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto. Ignes sacros & vlcera quæ serpunt cum aceto aut hyssopo illitus sistit. Vritur fictili, diligenter opertus, conditusq; prunis, vsq; dum efferuescat. Aliqui fossilem subacto polline, obliniunt & carbonibus subijciunt, vsq; dum pollen exuratur. Solet & sal communis eodẽ modo vri. Sed aquã semel abluitur & siccatus in ollam coopertam mittitur, subdito igne, moueturq; donec iam non exiliat.

De Spuma salis. CAP. CXVIII.

h Alos achne spumosi salis ramentum, in exilibus petris inuentum, cui vis eadem quæ sali.

De Muria CAP. CXIX

m Vria effectus salis præbet. Abstergitq;. Dysentericis infunditur, etiam si nome intestina corripit. Ischiadicis veteribus ad fotus, aquæ marinæ vsum præstat.

De Flore salis. CAP. CXX.

Los salis flumine nilo defluit. Lacubus tamen quibusdam innatat. Assumēdus qui crocei coloris est, odore ingrato, ceu gari. Interdum longe magis virus olet, gustuq; mordacior, et pinguiter lētus. Fucatus autem rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Præterea syncærus nō nisi oleo resoluitur. Adulteratus nonnulla ex parte, etiam aqua diluēte factitium colorem. Ad vlcera quæ cacoethe vocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulētas aureis, efficax est. Oculorum hebetudines, cicatrices, albugineſq; tollit. Emplastris vnguentisq; coloris causa, vt rosaceo, miscetur. Sudorem cit. Aluum turbat in vino aut aqua sumptus. Stomachum male habet. Additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in vniuersum acris est, & feruentis naturæ vt sal.

De Nitro. CAP. CXXI.

Humores transfert qui alicubi concreuerunt.

Ræfertur nitrū leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddā. Quale ex illyrico affertur, a buniorum ciuitate. Humores transiert qui alicubi concreuerunt.

De Spuma nitri. CAP. CXXII

Puma nitri optima esse putatur, leuissima, gleboſa, friabilis, colore pene purpureo, aut spumosa, & mordens. Qualis ex philadelphia lydiæ defertur. Secunda est ægyptia. Quin & in magnesia cariæ gignitur. Vim & vstionem salis habet, tam nitrum q̄ spuma eius. Præterea nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt, vti ruta vel anetho. Febribus circuitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. Miscetur emplastris, quæ extrahunt, & discutiunt, extenuant, & lepras abstergunt. Cum aqua autem calida aut vino infusa inflationes, purulentas aureis, & sonitus earumdem sanat. Sordes expurgat, cum aceto instillata. Canum morsibus ex asinino adipe aut suillo medet. Refinæ admista furunculos aperit. Aquæ inter cutem cum fico illinitur, opisthotonisq; iam remissioribus & luxatis cum cærato. In resolutione linguæ, pani cōmode permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus vrunt subiecta prius testa noua, donec incā descant.

De Fæce. CAP. CXXIII.

Ligenda fæx maxime a vino vetere, italico, sin minus ab alio consimili. Fæx aceti viribus longe acrior est. Crematur vt alcyonium ante diligēter siccata. Sunt qui noua testa igni lar-

go,vrant, vsq; dum penitus incandescat. Alij viuis carbonibus fæcis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ vstionis,vt aerio nitore inalbescat,linguamq; tactu vrere videatur.Eadem vrendæ fæcis aceti ratio. Vis eisupra modum vrens,& absterges. Vlcera ad cicatricem perducit. Vehemẽter exest,siccatq;. Sed recenti vtendum est, quoniam celeriter exnimatur, aperta,& nullo vase cõdita. Lauatur vt Pompholyx. Quæ vstionem experta non est,tumores & per sese, & cum myrto cohibet. Ventris stomachiq; fluctiones illita sistit. Muliebre profluuium, imo ventri aut genitalibus imposita, mitigat. Panos discutit,nõdũ exulceratos,& tubercula. Turgentes mãmas suiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta extinguit. Cum resina vero ambusta & scabros vngues aufert. Addito lentiscino oleo illita nocte tota, ruffat capillum. Elota oculorum medicamentis vt spodos adijcitur. Cicatrices & eorum caligines eadem abstergit.

De Calce. CAP. CXXIIII.

c Alx hoc modo fit. Marinorũ buccinorum testas igni condito,aut feruenti clibano nocte dimittito,postera die si candidissima fuerit,extrahito. Sin aliter,iterũ vrito, vsq; dũ vehemẽter inalbuerit. Dein vbi in aquam frigidam immersa fuerit,in fictile nouum conijcito, et exacte pannis operiens, noctem vnam conquiescere finito. Mane eam extrahens, si ad intentum finem perducta est,recõdito. Fit & e glebis lapidum crematis,necnon e vili marmore, quæ cæteris præfertur. Vis omni calci in commune ignea,mordens,adurens,& crustas inducens. Quibusdam alijs immista vt adipi,oleo,concoquendi vim assumit & dissipat. Vlcera ad cicatricẽ perducit. Efficacior existimatur recens nec aspersa aquis.

De Gypso. CAP. CXXV.

g Ypsum vim habet adstringendi, obstruendi. Sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet. Sed potũ strangulat, quodam suffocationis modo.

De Sarmenticio cinere. CAP. CXXVI.

f Armentorum cinis vrendi vim habet. Cum axungia autem vel aceto illitus,fractis neruis, articulorum collisionibus, & neruorum nodis prodest. Cũ nitro & aceto excrescentias carnis in scroto reprimit. Serpentium canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. Crustas obducentibus medicamentis ammiscetur. Fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & fungorum venena, cum aceto sale & melle.

De Alcyonio. CAP. CXXVII.

a Lcyonij quinq; esse genera compertum est. Vnum enim spissum,acerbi saporis, spõgiosa facie,Item tetri odoris, ponde-

roſum,& piſcem olens,quod plerumq; in littoribus inuenitur. Alterũ pinnulæ oculorũ aut ſpongiæ ſimile, fiſtuloſum, & leue, odorem algæ referens. Tertium vermiculi forma, & colore, magis purpureum, quod mileſium vocant. Quartum ſuccidis velleribus nõ diſſimile,ſpõgioſum,leue. Quintum figura fungi,ſine odore,aſperum,parte interna quodammodo punicoſum,foris læue,acre. Quod plurimũ in propõtide iuxta inſulam beſbicon appellatam gignitur. Patrio nomine halos achnen vocant. Duo priora,in fœminarum ſmegmata aſſumuntur. Cõtra lentigines,lepras,vitiligines,nigricias,& maculas in facie reliquoq; corpore. Tertium ijs qui difficili vrina vexantur, aut harenulas in veſica colligũt,idoneum eſt. Item renibus affectis,aquæ inter cutẽ, lieni. Vſtum autem & ex vino illitum alopecias replet. Poſtremum dealbandis dentibus aptum eſt. In alia abſterſoria,pſilothraq; aſſumitur cum ſale miſtum. Si quiſquam alcyonium cremare velit,in crudum fictile mittat, & oblinens vaſis ſpiraculum luto,ita fornaci mandet, & cum figlinum percoquetur, extrahens ad vſus recondat. Lauatur vt cadmia.

De Adarche. CAP. CXXVIII.

f It in cappadocia quod adarches appellatur. Eſt autẽ concreta ſalſilago, humidis & paluſtribus locis ficcitate emergens, & harundinibus ac hærbis agglutinata, colore flori lapidis aſiatici ſimilis, & omni forma molli alcyonio, & aliquantum cauo proxima, tanq̃ lacuſtre alcyonium eſſet. Ad euellendas lepras, lentigines,lichenas,& vicia cutis in facie, accomodatur. Et in ſumma vis ei acris. Humorem euocat qui in aliqua parte concreuit & iſchiadicis prodeſt.

De Spongijs. CAP. CXXIX.

e Spongijs alias mares appellauere,tenui fiſtula, ſpiſſas,quarũ duriores tragos nominarunt. Fœminas autem quæ contrarias dotes habent. Vruntur eæ vt alcyonium. Recẽtes ſine pinguitudine vulnerariæ ſunt,& tumores reprimũt. Recentia vulnera ex aqua poſcave conglutinant. Veteres ſinus ex decocto melle iungũt. Vetuſtæ autẽ inutiles. Aridæ & ligatæ lino,ſi penicilli modo adigantur,occluſa vlcera,calloſq; laxant. Recentes & vacuæ ſenilia vlcera,& quæ fluctione laborant,aut cuniculatim exedunt,impoſitu ficcãt. Sanguinis profluuium ſiſtunt. Crematarum cinis ex aceto,aridæ lippitudini auxiliatur. Et vbi quid abſtergere aut adſtringere opus eſt. Vtilius, in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem ſanguinem ſiſtit. Candidæ cura fiunt,e molliſſimis recẽtes,per æſtus tinctæ ſalis ſpuma,quæ petris cohæ

ret,insolantur inuersæ,hoc est parte caua sursum spectãte.& qua adhæsere,deorsum.Si vero æstiua serenitate ad lunam sternantur,perfusæ salis spuma,aut maris aqua,maximum candorem referent.

De Corallio. CAP. CXXX.

e Oralliũ quod aliqui lithodẽdron appellarunt, marinũ esse fruticẽ cõstat,qui imo extractus duratur statim atq; emergit, tanq̃ offuso aere protinus concrescat. Plurimũ inuenitur syracusis,in promontorio cui pachyno nomen est. Laudatissimum rubens, colore hastulæ regiæ,aut sandycis meri,nec secus terẽti facile cedens,æquabili vsquequaq; cõcremẽto,rursus algæ aut fuci marini odore,q̃ramosissimum,cinnamomi æmulum,forma fruticis. Quod autem in lapidis duritiam coit, scrupulosum, inane, & lacunosum,vitiosum existimatur.Adstringit & mediocriter refrigerat. Excrescẽtia coercet. Oculorum cicatrices abstergit. Vlcerum caua,& cicatrices explet.Cõtra sanguinis reiectiones magnopere efficax est. Vrinæ difficultati auxiliatur.Quin & potum ex aqua lienem absumit.

De Antipathe. CAP. CXXXI.

q Vod antipathes vocant,corallium esse arbitrantur,specie tãtum distãs. Est autem colore nigro,arboris figura, ramosum magis. Vires supradicti habet.

De Phrygio lapide. CAP. CXXXII.

p Hrygius lapis quo infectores in phrygia vtũtur,a qua nomẽ accœpit. Nascitur in cappadocia. Optimus habetur pallidus,modice grauis,inæquali compage corporis, intercedẽtibus albis segmẽtis,vt in cadmia. Vritur autẽ vino optimo perfusus, viuisq; carbonibus obrutus perflatur assidue follibus, donec mutato colore ruffescat.Rursus eodem vino restinguitur. Hoc iterum & tertio faciendum. Attendendum tamen, ne minutim confringatur, & in fuliginem euanescat. Vis crudo vstoq; adstrictoria,expurgans. Vlceribus crustas quadamtenus inducit.Ambustis cum cærato medetur. Lauatur vt cadmia.

De Asio lapide. CAP. CXXXIII.

a Sius lapis assumi debet pumicosus,leuis,fungosus,item friabilis, scissiles venas melini coloris ad imũ actas habẽs. Eius flos,salsugo subflaua est,sũmo lapide insidẽs, cõpage tenui,colore in aliquib⁹ albo,i alijs pumici simili,ad luteũ vergẽte.Admotus linguæ aliquãtũ mordet. Vim habet vterq; adstrictoriã,et modice erodẽtẽ.

Ammistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit. Lõge validior flos existimatur. Cæterũ siccatus flos, vetera vlcera & cicatrici repugnãtia sanat. Excrescẽtia cohibet. Tetra vlcera & fungis similia, cũ melle expurgat. Vlcerũ caua explet, depascentiaq; cũ cærato sistit. Fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento, & lienosis ex aceto & calce. Prodest phthisicis linctu. Podagrici iuuãtur pedibus in solio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; loculi, qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporum crassitiem absumunt, vice nitri in balneo. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

De Pyrite lapide. CAP. CXXXIIII.

Pyrites lapidis genus est, a quo æs extrahitur. Eligi debet æris similitudine, facile scintilas ædẽs. Vritur sic: Melle irrigatus molli pruna continuo flatur follibus, donec ruffescat. Alij in carbones igni candentes, lapidem melle perfusum deijciunt, et vbi ad fuluũ colorẽ vergere cœperit, extrahũt. Efflatoq; cinere, rursus madefactũ cremãt, donec æquabili tenore assicatus, friabilis reddatur. Siquidẽ sæpe facies summa solũ vritur. Ita crematus siccatusq; reconditur. Si eloto opus sit, lauari debet vt cadmia. Tã crudi quã vsti vis est, excalfacere, abstergere, offusam oculis caliginem expurgare, duricias concoquere, & concoctas discutere. Refina exceptus excrescentia in carne cohibet, sed calorem quemdam & adstrictionem parit. Ita vstum nonnulli diphryges appellant.

De Hæmatite lapide. CAP. CXXXV.

Hæmatites optimus habetur friabilis, puro colore niger, durus in se & æqualis, nulla sorde amissa, nullo q; zonarũ discursu. Vim habet adstringentẽ, & excalfactoriã aliquantum. Oculorum cicatrices & scabriciam cum melle purgat. Cum lacte autẽ muliebri, lippitudini, collisionibus, & oculis cruore suffusis conuenit. Bibitur contra difficultatem vrinæ, & fluctiones mulierum in vino, et ab ijs qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. Fiunt ex eo cotes & collyria oculorũ vitijs apta. Vritur vt phrygius, vino tantũ subtracto. Modus vstionis est, vt modice leuis fiat, & bullis quibusdã inturgescat. Sunt qui hæmatiten ita adulterant, densam glebã rotundãq; schisti lapidis, cuiusmodi sunt quæ radices vocantur, vase figlini operis, quod feruentem cinerem contineat, condunt, paucaq; interiecta mora eximunt, experiunturq; si trita ad cotem hæmatitæ colorem

reddat, q; si ita res se habet, reponũt, sin minus, iterum obruũt, & subinde conspicientes periculum faciũt. Siquidem in cinere diu dimissus colore mutato dissipatur. Coarguitur male cõfictus, scissilibus venis. Quippe in rectos venarum discursus refringitur, & longe secus se in colore habet. Nam; floridum reddit. Hæmatites vero sanguineum t; cinnabarin imitantem, Inuenitur in sinopico minio. Fit & e magnete lapide, vehemẽter ambusto. In ægypto sponte naturæ cum metallis enascitur.

De Schisto lapide. CAP. CXXXVI.

Schistos lapis in Iberia Hispaniæ cõtermina gigniur. Proba
f tur maxime, quæ croci colorẽ æmulatur, friabilis, suapte natura fissilis, concremẽto & serie cohærentiũ venarum, ammoniaco sali similis. Vim exhibet hæmatitæ, sed ad omnia infirmiorem. Quin & caua replet muliebri lacte perfusus. Ad procidentia, rupta, itẽ genarum crassitiem, & vuas oculorum, magnopere efficax est.

De Gagate lapide. CAP. CXXXVII.

N Gagatarum lapidum genere, præferendus qui celeriter ac-
i cenditur, & odorem bituminis reddit. Niger est communi ex parte, squallidus, crustosus, perq̃ leuis. Vis ei molliendi & discutiendi. Deprehendit sonticum morbum suffitus. Recreat; vuluæ strangulationes. Fugat serpentes nidore. Podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, qua influens amnis in mare effunditur, proxime oppidum, quod plagiopolis dicitur. Vocatur autem & locus & amnis gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniũtur.

De lapide Thracia. CAP. CXXXVIII.

Apis thracias dictus, nascitur in flumine quodã scythiæ, cui
l ponto nomen est. Vis ei gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restingui. Quod in bitumine accidit.

De Magnete lapide. CAP. CXXXIX.

Agnes lapis optimus est, qui ferrum facile trahit, colore ad cæ
m ruleum vergente, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulsa, trium obolorum pondere, vt crassos humores eliciat. Sunt qui magnetem crematum pro hæmatite vændant.

De Arabo lapide. CAP. CXL.

Rabus lapis elephãti maculæ similis. Is tritus illitu hæmor-
a rhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus.

De Galactite. CAP. CXLI.

g Alactites appellatur ꝙ lacteum reddat. Cinerei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorum fluctiones conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pixide plũbea recondere, propter vim glutini, quod obhæret.

De Melitite. CAP. CXLII.

m Elitites omnia galactitæ similis. Hoc tantum interest, ꝙ dulciorem succum remittit. Eiusdem vt galactites effectus.

De Morochtho lapide. CAP. CXLIII.

m Orochthus lapis quem aliqui galaxiam, aut leucographida vocauerunt, in ægypto nascitur, quo vtpote molli, & facile liquescente, linteones dealbandis vestibus vtũtur. Spiracula corporis obstruere videtur, conueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & vesicæ doloribus, cum aqua potus. Itidem fluctionibus vulnæ, impositus velleri. Mollibus oculorum collyrijs miscetur. Explet enim caua, atq; delachrymationes sistit. Idem cærato exceptus, vlcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit.

De Alabastrite lapide. CAP. CXLIIII.

a Labastrites vocatus onyx, crematus, resina aut pice assũpta duricias discutit. Stomachi dolores cum cærato leuat. Gingiuas comprimit.

De Thyite lapillo. CAP. CXLV.

l Apis nomine Thyites, in æthiopia gignitur, subuiridi colore iaspidem imitatus. Liquescens tamen lacteum succum reddit. Vehementer mordet. Tenebras quæ pupillis obuersantur expurgat.

De Iudaico lapide. CAP. CXLVI.

i Vdaicus lapis in Iudæa nascitur, glãdis effigie, candidus, scita admodum configuratione, discurrentibus lineis quasi industria detornatis. Solutus nullã qualitatem manifestã gustui repræsentat. Potest ciceris magnitudine tritus ad cotem, vt collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati vrinæ auxiliari, & calculos in vesica comminuere.

De Amianto. CAP. CXLVII.

a Miãtus lapis in Cypro nascitur, scisso alumini similis, quo vt pote flexili, pannos tantũ ostentationis gratia texunt, qui ad

ignes cõiecti ardent quidem sed flammis inuicti splendidiores exeunt.

De Sapphiro. CAP. CXLVIII.

f Apphirus lapis, percussis a scorpione potu, prodesse existimatur. Contra intestinas exulcerationes bibitur. Excrescentia in oculis vuasq; & pustulas inhibet, & ruptas membranas cogit.

De Memphite. CAP. CXLIX.

m Emphites in ægypto iuxta Mẽphin inuenitur, calculorum magnitudine, versicolor. Tradunt trito & illito, quæ vrenda aut secanda sunt, sine periculo obstupescere, ita vt non sentiãt cruciatum.

De Selenite lapide. CAP. CL.

f Elenites lapis quem aliqui aphroselenon appellarunt, quoniam noctu plenus, crescẽte luna reperiatur. Nascitur in Arabia, candidus, traslucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. Eo ad amuleta mulieres vtuntur. Arbores adalligato eodem frugiferæ redduntur.

De Iaspide lapide. CAP. CLI.

i Aspidum quædam smaragdum imitatur, alia chrystallum, similis pituitæ, alia non dissimilis aeri, ob id vocatur aerizousa, alia veluti fumo infecta, quæ capnias ex argumento vocatur. Quædam lineis albis & resplendentibus præcingitur, assyrios appellata. Alia therebinthinæ similis, quæ terebinthizusa dicitur. Alia colore calaida gemmam æmulatur. Omnes amuleta esse traduntur, & accelerare partum fœmoribus appensæ.

De Aetite lapide. CAP. CLII.

a Etites lapis est veluti prægnans, cum quatitur alio in vtero sonante. Grauidis continet partus, cum lubricæ sunt vuluæ & parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus e brachio amoueatur & fœminibus alligetur, vt sine doloribus pariant. Furem deprehendit, si quis in pane conditum offerat. Fur enĩ mansum deuorare non poterit. Quinetiam concoctus, furem coarguit. Quippe decocta cum eo, deuorare non poterit. Tritus & cærato exceptus, ciprino, aut gleucino, aut alio excalfaciẽte, comitiales magnifice iuuat.

De Ophite lapide. CAP. CLIII.

o Phitæ genera multa. Quidã grauis est odoris, niger. Alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. Tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes contra capitis dolores, & serpentium ictus prosunt. Feruntur qui lineas habent, lethargo & capitis doloribus auxiliari.

De Lapidibus spongiarum. CAP. CLIIII.

l Apides in spongijs inueniũtur, qui veficæ calculos rumpũt, in vino poti.

De Lithocolla. CAP. CLV.

l Ithocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. Fit autem ex marmore, lapide pario, & taurino glutine. Potest candente specillo admotum, incommodos oculis pilos replicare.

De Ostracite. CAP. CLVI.

o Stracites testæ similitudinẽ habet, gleboſus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice vtũtur. Menses drachmæ pondere potus, ex vino sistit. Si quattuor diebus a coitu bibatur sicilici pondere, fœminis præstat ne concipiãt, Cum melle autem impositus, mammarum inflammationes lenit, & nomas cohibet.

De Smyride. CAP. CLVII.

f Myris lapis est, quo annularij scalptores lapides expurgãt, ad erodẽdum, & vrendum vtilis. Gingiuis quas humor vexat, prodest. Dentifricio commendatur.

De Harena. CAP. CLVIII.

h Arena e littoribus sole feruefacta, hydropicorum tumores exugit, si capite tenus, in ea obruantur. Torreri solet ad aridos fotus, pro milio aut sale.

De Cote. CAP. CLIX.

c Cote naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitũ alopecias ad pilum reducit. Virginum mammas cohibet, nec increscere patitur. Potum ex aceto lienem absumit.

De Lapide Geode. CAP. CLX.

g Eodes lapis, adstringit, siccat. Caligines oculorum discutit. Illitus autem ex aqua, testium mammarumq; inflãmationes sedat.

De Terra. CAP. CLXI.

Omnis terra ad medendi vsum recepta, summam & primam
o vim habet occludendi. Sed specie distant, cũ alia adiunctis quibusdam, ad alia sit vtilis.

De Erethriade. CAP. CLXII.

Erethriæ duæ sunt, vna vehementer alba est, altera cinericia.
e Optima habetur ad cinereum colorem vergẽs, perq̃ mollis quæ si per æramenta tractim ducatur, lineam violaceam refert. Lauatur vt ceruſa, aut hunc in modũ. Teritur ex aqua, & vbi pessum ierit, humor leuiter excollatur. Siccata solibus iterũ teritur, interdiu adiecta aqua, vt vespere confidat. Antelucanis colo excernitur & demũ in sole trita si fieri potest, digeritur in pastillos. Quod si tosta desideretur, pastilli magnitudine ciceris in fictile perforatum conijciuntur, oreq; vasis diligenter obturato, supra carbones continenter follibus perflantur. Vbi vero cinis in fauillas se conuertit, aut æreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adstringentem & refrigeratoriam, leuiter mollientem. Caua explet & sanguinolenta cõglutinat.

De Terra samia. CAP. CLXIII.

Samia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinosa,
s mollis, succosa, friabilis. Cuiusmodi est quã aliqui collyrion, & vocarunt & vocant. Duæ enim species eius. Vnam antediximus. Altera aster appellatur, crustacea, & cotis modo prædensa. Vritur ac lauatur vt erethria. Vimq; cõsimilem habet. Sanguinis reiectiones sistit. Fœminis fluctione vuluæ laborantibus, cum flore syluestris punici datur. Testium & mammarum inflammationes illita ex rosaceo & aqua refrigerat. Sudores arcet. Contra serpentium morsus & venena pota ex aqua auxiliatur.

De Samio lapide. CAP. CLXIIII.

Samius lapis, in samia terra inuenitur, quo aurifices vtuntur
s polliendo auro vt resplendeat. Probatur candore & duritia. Vis ei adstrictoria, & refrigerans. Prodest stomachicis potus. Sensus hebetat. Verum ad lachrymationes oculorum & vlcera cũ lacte efficax est. Partus, vt tradunt, adligatus accelerat, & concœptus fœminarum custodit.

De Chia terra. CAP. CLXV.

Chia eligi debet candida, vergens ad cinereum, samiæ similis.
c Est autem glebosa, albaq;. Sed fictilibus formis differẽs. Vis eadem quæ & samiæ. Extendit faciem, & erugat, atq; splendidã reddit. Colorem in facie & corpore toto cõmẽdat. In balneis pro ni-

tro deterget.

De Selinusia terra. CAP. CLXVI.

Adē præstat selinusia. Maxime laudatur quæ vehemēter re-
e splendet, candida, friabilis & aqua dilui celerrima.

De Cimolia. CAP. CLXVII.

Imoliæ duo genera, cādida, & ad purpureū inclinans, Opti-
c ma existimatur quæ innatam habet pinguitudinem, tactuq; frigida sentitur. Vtraq; aceto diluta parotidas, & alia tuber-cula discutit. Ambusta igni si statim cimolia oblinātur, pustulas non sentient. Testium duricias, & totius corporis collectiones cohibet. Igni sacro imponitur. In summa vtraq; multum in medicina commē datur, si incorruptæ originis, nec spuria assumatur.

De Pnigite terra. CAP. CLXVIII.

Væ pnigitis dicitur, colore erethriæ similis est, grādioribus
q tantum glebis. Manum si quis admoueat, refrigerabit. Tactu linguæ, vsqadeo glutinosa, vt pensilis hæreat. Cui effectus idem qui cimoliæ, paulo tamen infirmior. Hanc aliqui pro erethriade vændunt.

De Testis. CAP. CLXIX.

Ornaceæ testæ vehemēter tostæ, crustas vlceribus obducūt.
f Quare prurigini & papularum eruptionibus medētur. Poda gricis prosunt. Strumas discutiunt, cærato exceptæ.

De Terra fornacum. CAP. CLXX.

Ornacum terra, quæ retorrida fuluescit, eiusdem cū testa effe-
f ctus.

De Melia terra. CAP. CLXXI.

Elia colore cineream erethriam imitatur, aspera tactu. Ea di-
m gitis friata, derasi pumicis modo crepitat. Vim habet alumi-nosam, sed remissiusculā, id quod gustu deprehēditur. Modi ce linguam siccat, purum corpus reddit, & colorem cōmendat. Pilos extenuat. Vitiligines & lepras abstergit. Pictoribus vsum præbet vt colores diutius perennent. Emplastris quæ chloræ dicūtur, efficaciter inseritur. Ex omni Melia terra & omni alia in vniuersum, eligi de-bet, recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cum humorem attige-rit facile resoluatur.

De Ampelitide terra. CAP. CLXXII.

X ampelitide terra quæ pharmacitis nomine, in seleucia iu-
e xta syriam nascitur, laudatur in primis nigra, piceæ carbones referēs, assulosa, æquabili splendore, quæ detrita, accepto oleo statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorem

non resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. Ad calliblepharа additur, tingendis capillis idonea. Vsus eius ad illinendas vites sub germinationis tempus. Vt pote cum innascentes vermiculos enecet.

De Fuligine pictoria. CAP. CLXXIII.

f Vligo qua pictores vtuntur, ex vitrarijs officinis colligi solet. Siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adstringendum et erodendum efficax. Fracta cum rosaceo cærato ad cicatricem perducit.

De Attramento librario. CAP. LXXIIII.

a Ttramentum quo scribimus, fuligine e tedis coacta colligitur. In singulas libras gummis, ternæ fuliginis vnciæ adijciuntur. Fit etiã e resinæ fumo, & pictoria fuligine, de qua paulo ante diximus. Assumitur autem fuliginis mina, gonus sesquilibra, glutinis taurini, attramenti sutorij, singulorũ sesquũcia. Additur cõuenienter erodentibus medicamentis. Ambustis ex aqua cõmode illinitur. Sed nõ ante soluatur q̃ cicatricẽ induxerit. Sanatis siquidẽ vlceribus, sua sponte decidit. Cæterũ habes amicissime ari abũde, quæ tradenda duximus, non pro operis modo, quem destinauerамus, sed pro materiæ & auxiliorum medicinalium copia.

Pedacij Dioscoridis Anazarbei De medicinali materia, Ioanne Ruellio Suessionẽsi interprete Quinti libri

FINIS

PEDACII DIOSCORIDIS PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE VENENIS, QVOQVE MODO ARCEANTVR, VITENTVRQVE, LIBER SEXTVS.

SVperioribus amiciſſime Ari libris, tradidimus de aromatibus, oleis, vnguentis, arboribus, & eorundem fructibus, lachrymiſq; Item animalibus, melle, lacte, ſeuo, frumentis, oleribus, hærbis, radicibus, liquamentis, vinis metalliſq;. In hoc vero totius operis vltimo, facultates eorum recenſebimus, quæ prodeſſe nobis, aut officere poſſunt. Vitantes itaq; nomenclationis tædia, ad inſtitutū reuertemur. Huiuſcemodi autem tractatus, cum bifariam diſtributus ſit, in partem venena præcauē tem, ita vt ne fallant ſumentes, aut ſiquando per imprudentiam dentur, vt tum quoq; innoxia fiant, irritaq;. Et in partem auxiliatricē. Primum diſſeram de præcauendi modo, quem eſſe difficillimū pleriq; maiorum arbitrantur, q; dantes clam venena, ita inſidias tēperāt, vt peritiſſimum quemq; decipiant. Siquidem venena ſua amaritudine, permiſtis dulcibus ſpoliant, & graue odoris virus miſtura odoramentorū eximunt. Aut medicamenta immiſcent, quæ leuandæ valetudinis gratia dari ſolent, et præſertim quæ infirmioribus, vt abſinthiū, tragoriganum, cunillam, aut hyſſopum. Quinetiam thymum, irim, origanū, caſtorium, aut ſiquid medicamentis, cognatum habere ſaporem videatur. Aut potionibus inſerunt, aut vinis, aut iuribus, aut paſſo, aut mulſæ aquæ, muſto, ſuccis, lenti, polētis, aut medicaminibus. Aut concinnantes ipſi, edulijs admiſcent. Quare qui in ea ſuſpicione ſunt, condita edulia vitare debent, omniq; intenſa ſaporis qualitate, dulcium, aut ſalſorum, aut acrium, abſtinere, nec ſitibundi aſtatim bibere, aut eſurientes voraciter comeſſe, ſemperq; ad ſaporem eſitatorum diligenter attendere, præſertimq; bibentes, frigidam aquam præſumere. Satiato enim appetitu qualitates ægerrime concoquuntur. In infirmis quidem facile vitare poſſumus potiones auxilij gratia dari ſolitas, quas offerunt improbi, qui beneficia moliuntur. Itaq; ob id laborantes morbo, non perinde audētium iniurijs patent. Et hæc quidem ne facile, ſeducti homines capiātur dolis veneficorum, occaſio eſt & facultas. Sed alia expeditior, vt ſuſpicioſi aliqua præſumant, quæ venenorum vires hebetent & inefficaces irritaſq; reddant, cuiuſmodi caricæ ſunt cum iuglan-

dium nucibus manducatæ, & quæ cedromela vocant ideſt citria, ſeminis napi drachma cum vino. Item folia calaminthæ, aut terra quæ lemnia ſphragis appellatur, pondere pari cum vino. Aut rutæ folia & nucis iuglandis nucleum aut caricas duas & ſalis callum ieiuni ſumant, & nullo veneni genere lædentur. Antidota ex vino ſumpta eũdem effectum præbent. Inter quæ intelligitur magnum metridatium, quod ſcinco & ſanguine temperatur. Quin & ſæpe venenis obſiſtunt peculiares affectus in corporibus certo quodam modo conſtitutis, & quadam cibi potuſq; qualitate, aut vini copia, ita temperatis vt cum venenis diſſentiant. Siquidem ingeſti veneni vires frangunt, atq; iam priore alimẽto farctis præcluſiſq; meatibus, obſtant ne mẽbratim per digeſtionem inſinuetur. Verumenimuero, quoniam fortunæ temeritas interdum ſimilia diſcrimina, peregre agentibus affert, abſq; vllis inſidijs hominũ, nõnihil diſſerẽdũ michi de hac re neceſſariũ duco. Iã primum igitur culinam apparare loco ſubdiali conuenit, ciboſq; & potus in huiuſcemodi loco ſtruere. Si id fieri commode nequit, ſecunda erit conditio hæc, apparandi apponendiq; ſub tecto. Sed tum diligẽter laquearia animaduertenda. Frequenter enim a ſuperioribus contabulamentis animalia decidunt, exigua quidem, ſed quæ non modicam perniciem moliãtur, vt phalangia, ſtelliones, & alia quædam reptilia. Porro vinaria vaſa diligenter intueri oportet. Namq; reptilia odore vini illiciũtur, quæ interdum ſorbentia, noxium virus eructant, interdum vero delapſa immerſaq; moriuntur, & exitij cauſas haurientibus afferunt. Sed hæc hactenus dicta ſint, cauti & prouidi inſidijs ne pateant. Quod ſiqui ſua ſponte, aut ex quorumdam inſidijs ſumpſerunt, auxiliari primo quoq; tempore oportebit. Siquidem dum comites ſingulorum venenorum notæ expectantur, immedicabile fit venenum, & pauliſper neglectum, medicamẽtis ægre cedit. Quare ſiqui compotes mentis, ſe virus ſumpſiſſe fateantur, aut eorum qui aderant teſtimonio conſtet, protinus ad idonea remedia tranſeuntes, facile peculiari natiuæq; conſtitutioni, reſtituemus. Neq; enim ijs aſſentimur, qui prorſus auxilia in hniuſcemodi, fruſtra adhiberi contendunt. Quo enim modo vitia, quorum cauſæ corporibus inſident, medicinam admittut, & quæ forinſecus incurrunt venena, medendi rationem aſpernantur. Aeque vero omnes morbi pro cauſarũ ingruentiũ magnitudine, aut priſtinis affectionibus, qualitatibuſq;, quibus ſit opportunũ corpus, vel medicabiles ſunt, vel nullis cedunt medicamẽtis. Quod ſi qui forſan obmuteſcentes, aut temulẽti, aut nolẽtes alioqui venenũ egeri, nullã nobis eius cognitionẽ præbeant, tum protinus accẽdendum ad ea quæ cõmuniter epotis quibuſcũq; venenis opitulari conſueuerunt,

Atqui nullum magis in omnia valens auxilium dari potest, q̃ vt proximo loco virus foras exhauriatur, priusq̃ inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, vt vomitare cogantur, dari conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrum cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, vrtica, fœnogræco, aut halicæ decocto, vicem eius exhibebit. Hæc enim non modo vomitionibus exigent vi illa sua laxatrice, aut nauseam ciente, sed aluum quoq; subducent, & corporũ inanitione ita aduersabũtur, vt acrimonias eorum hebetent. Id quod euidenter huiuscemodi argumẽto deprehendere licet. Esto vt quisquam viua calce, vel vini fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulcerationẽ non accipiet. Atqui neq; vehementer adstringi corpus neq; refrigerari poterit, si antea perungatur. Quinetiam vomitus non ob id modo q̃ vacuet, & noxium humorem excernat, iuuamẽtum adfert, sed quod assumptũ virus nonnũq̃ odore, coagulatis globulis, aut colore, prodat. Quippe cum odore & amaritudine, meconium colore, cerusam gypsumve, globulis lac aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Nam grauis odor regestorum, leporis marini, aut rubetæ veneficia deprehendit. Ita vt nonnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo, maluæ decoctum ammiscetur, aut glaucium, aut adeps anserinus, aut pinguium carnium iura, lixiuium lignorum cinere factum. Vbi vero vomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in vẽtre coierit, quæ hæserunt intestinis reliquiæ clystere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum & cum hydromelite sumptum. Vina vetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues pisces, vetustæ carnes pinguesq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. Aluum namq; subducunt vti diximus, & stomachum resoluentia, proniorem ipsum ad vomitionem reddũt. Et venenorum acrimonias hebetant, atq; meatus obstruentia, celerem virium penetrationem inhibent. Quinetiam medicamenta dantur, quæ communi dote prosunt, vt lemnia terra, agaricũ, abrotonum, irio, radix eringij, semen pastinacæ & calaminthæ, nardum gallicum, castorium, ferulæ virentis medula, flos rhododendri, succus marrubij, laser aut laserpitium, sagapenium, peucedani succus, aut panacis, & radix quam magudarim appellarũt, aristolochia longa, syluestris rutæ semen, & betonicæ quam cestron nominãt, folia. Singula cum vino drachmæ pondo sumi debent. Effectũ præbet polij decoctum, & seseli, & liquida pix lincta. Magnifice ferunt opẽ, antidota quæ in calce operis scripta reliquimus. Communis ratio præstandi auxilij, ita se habet. Cæterũ ab ijs quæ consueuerunt euenire, communia remedia sumptitari possunt. Fere enim vires venenorũ

quamplurimorum, in affectus consimiles, corpus tandem redigunt. Quam ob causam plerisq; communia conducunt auxilia. Permulta etenim venenorū genera, communes tamē nec multi ijsdem affectus oriūtur. Neq; fieri potest, vt omnia quæ contingere solita sunt, vnum venenum sequantur. Alioquin superuacaneus esset venenorum tractatus, sigillatim remedijs ab authoribus traditis. Neq; vero in vno eodemq; promptum est inuenire, vt stomachi, iecoris, renū & vesicæ dolore vehementer crucietur, vt singultuat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuellatur, pulsus elanguescat, veterno prematur, caligent sensus, stranguletur, sitiat, sanguis erūpat, febre conflictetur, ægre lotiū reddat, torminibus vexetur, crebro vomitet, nausea prematur, rubescat, liuore suggilletur, pallescat, desipiat, stertat, viribus deficiatur, & pleraq; alia eueniant. Vnumquodq; venenum in generales affectus diducitur, vt pauca numero & communia demonstrentur, quæ euenire consueuerunt. Quare in singulis quæ supra diximus nō facile fuerit deuoratum virus cognoscere. Nam stomachi & linguæ erosio, ventris ac renum inflammatio, vehemens vrinæ difficultas, & interdum cruoris exitus, laceratio, & in plurimis partibus quiddam adustionis sensus, non in cantharidibus modo potis reperiuntur, sed in erucis quoq; pinorum, & bupreste, & salamandra. Porro eos qui meconium hauserunt, non modo veterno aut sopore premi, stertere, liuore sugillari, torpere, refrigerari, stupescere, sensu priuari constat. Sed eos etiam qui mandragorā aut cicutam deuorarūt. Deliriū non hyoschyamus tantum infert, verum etiam quæ toxica appellantur. Itidem aconitum, & mel quod in heraclea pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis q̄ in sanguine taurino, lacte, aconito, ceruſa, gypso conspicitur. In summa difficile vnum vni veneno proprium inuenire signum, quod haustum virus prodere possit. Maxime q; hæc cæterorū etiam vitiorū quæ in corpore exoriuntur communia sequi solent. Cæterum in his quæ celeriter enecāt, adnotari fortasse, quod inspectū fuerit licet, vt postea trademus. Sed ijs qui ad longas ægritudines spectant nihil ad medendi rationem difficile, dumtaxat quod pertineat ad indicia noxæ, vtpote cum venena statim atq; præsentaneam vim illam perdiderunt transmutata in longos affectus communia reliquorum vitiorum remedia, compositionesq; flagitent. Cum venefica proprietas non amplius insit. Si vero longa sit affectio, in aliquod diuturnorum morborum genus recidet, a quibus facile fuerit medendi rationem assumere. Sed de ijs quæ generaliter auxilantur, hactenus. Consequenter quæ priuatim singulis prosunt, scriptis mandabimus, si prius simul exposuerimus, quæ ex singulis ordinibus exitialem aut malefica

vim sortiũtur, vt medicinæ studiosi intra obseruationẽ cauti, quibusdã eorũ medicamẽtorum misturis vtãtur quæ memoriæ literarũ tradita sunt & ab authoribus descripta. Imprudẽtia enim magnas adfert noxas, & sæpe continuo vsu eorũ, homo in pernicie agitur. Proinde animalia quæ exitiosam vim habent, hæc sunt. Cantharides, Bupresti, Salamandra, pinorum erucæ, Lepus marinus, rubeta, & rana palustris muta, deuoratæ hirudines. Semina sunt, hyoscyamus, coriandrũ, cicuta, gith, mãdragora, psylion. Liquamẽta, meconiũ, opocarpason, thapsiæ succus, elaterium. Radices quas mittit chamæleo, aconitum thapsia, veratrum, ixia, agaricum nigrum, ephemerũ, quod aliqui colchicum vocant, q̃ in colchide nascatur. Hærbæ oleraq̃, smilax quam aliqui thymion appellant, romani taxũ, solanum manicum, quod et doricnium dicitur, sardonia hærba quæ ranũculi genus est, corniculatum papauer, phtharicumt, toxicum, ruta syluestris, fungi. Ab animalibus taurinus sanguis recens, coagulatum lac, mel heracleæ in ponto genitum. Metalla gypsum, ceruſa, calx, auripigmentum, duo sandarachæ genera, spuma argenti, adarce, plumbum, & quod argentum viuum dicitur. E vitibus vinum abunde post balneas potum, aut passum & frigida aqua similiter.

De Cantharidibus. CAP. I

Vibus datæ sunt cantharides, signa eueniunt grauissima. Ab ore enim ad vesicam vsq̃, cuncta erodi sentiuntur. Picem aut simile quiddam cedriæ resipiunt. Dextra præcordia inflammantur. Vrinam ægre reddunt. Et subinde cum lotio sanguinem emittunt. Strigmenta non secus atq̃ dysentericis, aluo deferũtur. Fastidia vrgent. Animo liquuntur. Obortaq̃ vertigine concidunt. Postremo mente abalienantur. Ergo antea q̃ tale nonnihil accidat, dato oleo, aut supradictorum aliquo, vomere cogantur. Mox vbi vomitione plurima reiecerunt, halicæ aut oryzæ, tragi aut ptisanæ cremor, aut decoctum maluæ, aut seminis lini, aut fœnigræci, aut radicum altheæ, quam latinus sermo ebiscum appellat, clystere infundatur. Præterea nitrum eisdem dandum, ex hydromelite, vt quæ stomacho adhuc aut intestinis adhærent, lingendo excernãtur, ac descendant. Quæ nisi intercidãtur, ingesta ex nitro aqua mulsa, vacuari debent. Detur deinde vinum aut passum, in quo pineoli nuclei, aut cucumeris semina contrita sint, aut ex lacte, aut mulsa, aut anserinus adeps in passo liquefactus. Inflãmatæ autem partes, hordei farina aut mulsa perungãtur. Ab initio admota cataplasmata nocent, q̃ citatus ab eis calor, illapsum virus ita remoratur, vt in principes se parteis insinuet. Ipsa tamen interiecto tempore, molestissimis inflammationibus opitulantur. Vtpote quæ dolo-

res & permulceant & leniant. Quo tempore corpus calfaciente oleo, quo facilius introeat, eluere par est. Cæterum omnibus medicina, vt noxium virus per summa corporis excernatur. Deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur, & stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus & hædinis, aut suillis, catullis, maxime pinguibus, & tenerrimis vesci debent. Siquidē aluum ciēt, atq; venenorum acrimonias hebetant. Vinū dulce liberalius ebibatur. Prodest thuris cortex, & samia terra quæ aster appellatur, si quaternæ singulorum drachmæ cum passo sumātur. Item pulegium ex aqua tritum. Irinum aut rosaceum cum rutæ decocto, recentes vitis ramuli, cum passo detriti. Longe omnium potentissime, antidota auxiliantur, in quattuor drachmis aquæ mulsæ pota.

De Pinorum eruca. CAP. II.

Is qui erucas pinorum hauserunt, illico dolor in ore & palato exoritur. Vehemēs alui, linguæ ac stomachi, inflammatio torquet. Intestina dolor excruciat, ita vt pruriginem sentire videantur. Corpus totum exæstuat, fastidium vrget. Quibus est succurrendum, remedijs, quæ deuoratis cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro simplici oleo & irino, melinum quod e cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

i

De Bupreste. CAP. III.

Vi bupresti in biberunt, non dissimile nitro virus sapiunt. Stomachi ventrisq; vehemens dolor insequitur. Tā venter q̄ stomachus mirū in modū vt in aqua intercutem difflatus, inturgescit. Vniuersa corporis facies contēditur. Vrina supprimitur. Quibus eadem quæ potis cantharidibus auxiliantur. Priuatim post vomitus & vacuationes quas clysteribus molimur, aridæ ficus prosunt. Itē earum decoctum, ex vino. Vbi vero iam fere pericula inclinantur, thebaicarum palmularum cibo, aut earūdem tritarum in mulso aut lactis potu, iuuantur. Pirorum etiamnum omne genus esse, et lac humanū bibere, conuenit.

q

De Salamandra. CAP. IIII.

I Salamandrā hauserunt, linguæ inflammatio consequitur, mens præpeditur. Tremor cum torpore aut horrore quodam ac exolutione accedit. Partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaq; suggillantnr. Sæpeq; diutius immorante veneno, putrescentes defluūt. Quibus præstabimus cuncta quæ potis cātharidibus. Peculiaria vero remedia, resina pinus, aut galbanum ex melle linctum & trisaginis decoctum, in quo nuclei pinei conterantur, vrticæ quoq; folia, cum lilijs & oleo decocta. Prosunt etiam oua testudinis marinæ

f

aut terrestris, cocta. Item ranarum ius cum quibus eringij radix incocta sit.

De Ephemero. CAP. V.

f Vmpto ephemero, quod aliqui colchicon, aut syluestrem bubum appellant, pruritus in toto corpore excitatur, non secus atq; ijs qui vrtica aut scylla lacessuntur. Interna rosionē sentiunt. Stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. Cæterū inualescente morbo, cruor strigmentis ammistus, per aluum exigitur. Quibus vt ijs qui salamandram hauserunt, vomitione aut clysteribus auxiliari conueniet. Sed antea q̄ venenum inualescat dandum est decoctum frondium quærquus, aut glandium, aut florum mali granatæ. Lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. Item succum sanguinalis hærbæ, aut ramorum vitis, aut rubi, aut medullæ recentis ferulæ, aut myrti. Baccæ autem myrti tusæ tritæq;, et aqua maceratæ, vt liquor inde sumatur, opem ferunt. Medius sardoniarum glandium liber, similē effectū præbet, si crudus in aliquo supradictorum succo sumptitetur. Origanum quoq; cum lixiuio epotum. Eximie iuuantur asinini lactis aut bubuli potu, etiam si in ore contineant. Ita vt quibus copia lactis huius adsit, non aliud desideretur.

De Dorycnio. CAP. VI.

d Orycnion quod & aliqui manicon solanum appellarunt, epotum lactis saporem in gustu refert. Vehemētes singultus ciet. Humor linguam vexat. Sanguis subinde reijcitur. Strigmentosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egerūtur. Itaq; anteq̄ aliquid ex ijs eueniat, auxilio sūt ātedicta, vomitus, clyster, & quæcunq; potum venenū expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce vinum quod tepidū cum aniso bibatur, nuces amaræ, gallinacea pectora decocta. Quinetiam conchylia omnia, tam cruda quam tosta, esse salutare est. Conueniunt & locustæ marinæ & gammari, & pota eorumdem iuscula.

De Aconito. CAP. VII.

a Conitum statim in lingua inter bibendum, cum adstrictione quadā dulcescit, gustātibusq; maxime cū exurgere conantur, vertigines offundit. Lachrymas ciet. Grauitatem pectori & præcordijs adfert. Simulq; crebri spiritus deflantur. Quare venenum vomitione abigi, aut clystere per aluū egeri opus est. Vtimur inter arcētes potus, origano, ruta, marrubio, vel absinthij decocto, cum vino absinthite, vel sēperuiuo, vel abrotono, vel chamælæa, aut trisagine. Prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex vino. Coagulū hædi, leporis, aut

hinnuli, cum aceto. Ferri quoq; stercus. Item vinum in quo aurū, ferrum, argentūve candens restinguatur, potum. Lixiuiaq; cum gallina & vino decocta, aut carnium præpinguium iura cū vino sumpta. Fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire.

De Venenato heracliæ melle. CAP. VIII.

m El heracliæ in ponto, vbi aconitum gigni solet, athenis ionia, euboice siderites nominatur, quod qui edunt bibuntve non secus afflictantur, q̄ qui aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto aconito conueniunt. Adiuuantur in primis continuo vini mulsi potu, cui rutæ folia sint adiecta.

De Coriandro. CAP. IX.

c Oriandrum ob odorem latere non potest. Epotum autem densam vocem facit. Insaniam adfert, a temulentis nō abhorrentem. Qui sumpserunt pudenda dictu blaterāt, totiusq; corporis odore venenum fatentur. Quibus post vomitionē irino oleo concitatam, vti retulimus, merum & per sese, & ex absinthio potum auxiliatur. Item oleum. Nec secus oua in eodem exinanita, si liquefacta in muria sorbeātur, & epota muria & ius salsū ex gallina & anſere. Passum quoq; cum lixiuia sumptum.

De Psyllio. CAP. X.

p Syllion epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione et mœrore quodam affert. Cui omnia quæ exhausto coriano auxiliantur.

De Cicutá. CAP. XI.

c Icuta pota vertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit, ita vt eminus nō cernatur. Singultus ciet. Mētē turbat. Extremi artus gelantur. Deniq; conuulsi suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, vti in reliquis, cicutam vomitu excutiemus. Postmodum deiectionem moliemur, vt quod ad intestina prolapsum sit, excernamus. Tum demum in meracam potionem, quæ maximo est auxilio, deueniemus, dātes nōnihil intermissionis, in qua proderit lac bubulum potui datum, aut absinthium cum pipere, & vino castorio ruta menta cum vino, aut amomi cardamomi aut styracis vncia, aut piperis cū semine vrticæ & vino, aut lauri folia. Item laser ex oleo & passo. Passum per sese largius potum proficit.

De Taxo CAP. XII.

f Milax a quibusdā thymion, a Latinis taxus appellatur. Frigiditatem vniuerso corpori, strangulatus & celerem interitum infert, cui eadem quæ cicutæ conueniunt.

De Carpasi succo. CAP. XIII.

e Potus carpasi succus soporem, citamq; strangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ cicutæ remedijs.

De Sardonia hærba. CAP. XIIII.

f Ardonia ranũculi hærbæ generi assignatur, quæ vescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictum contrahit, vt risus speciem præbeant. A qua quidem affectione, de sardonio risu adagium, in vulgus aperte manauit. Post vomitum peculiariter cõuenit aqua mulsa liberalius epota, lac, irrigatio, perunctioq; a pinguibus totum corpus excalfacientibus. In calidam aquam oleumq; descendant. Sed tum multum perfricare & inungere expedit. Et in summa, curam omnẽ quæ conuulsioni neruorum adhibetur, exequi oportet.

De Hyosciamo. CAP. XV.

h yosciamũ potum aut comesum simile ebrijs abalienationẽ mouet. Sed facile medicamẽtis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiose data, lacq; præsertim asininum, si id desideratur, caprillũ, vel bubulũ, vel aridarum ficuum decoctum. Faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis semen ex passo sumptum, & vinum salsum cum adipe suilla recenti passoq;, itidem vrticæ semẽ, aut nitrũ ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis & nasturcium, radix cæpæ & allium. Et hæc singula cum vino sumantur, post conquiescant, vt vinum concoquatur.

De Mandragora. CAP. XVI.

m Andragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac vehemens veternum, nihil temere distans a lethargo. Cui anteq̃ aliquid ex ijs accidat, vomitus ex aqua mulsa proderit. Postea nitrum & absinthium, ex vino dulci aut passo sumantur. Caput rosaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio & motus corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, sinapis, castorij & rutæ, tritorum in aceto & liquidæ picis, & odor e lucernarum extinctu. Quod si ægre ij reuocentur, sternutamenta mouere alijsq; communibus auxilijs vti conueniet.

De Meconio. CAP. XVII.

e Poto papaueris succo, quem meconion vocant, consequitur veternum, cum perfrictione & pruritu vehementi, ita vt sæpe inualescente veneno tanta erũpat prurigo, vt hominẽ excitet. Corpus id medicamẽtũ olet. Post citatã oleo vomitionẽ, acres clysteres auxiliantur, acetũq; mulsum cũ sale potum, aut mel cũ rosaceo calido, merũ cũ absinthio aut cinnamomo copiosum, aut calidũ per sese

acetum,nitrũ ex aqua, & origanum cum lixiuia aut passo, & rutæ syl-
uestris semen cum pipere vino & panace, piperq; cum castorio & ace-
to mulso vel cum satureia aut origani decocto cum vino. Ij olfactili-
bus excitãdi. Ob enatam pruriginem in balneas descendãt & fouean-
tur. Post lauacrum prodest iurium pinguium vsus,cũ vino aut passo.
Medulla etiam ex oleo pota.

De Corniculato papauere. CAP. XVIII.

Quod corniculatum papauer appellant,& potu & cibo eadem
q inferre cõsueuit,quæ papaueris succus. Nec alijs expugnatur
auxilijs.

De Pharico. CAP. XIX.

Quod pharicon vocãt,sapore syluestre nardum imitatur. Re-
q solutionem neruorum potum affert,cum conuulsione & deli-
rio. Oportet autem post vacuationes vinum absinthiten po-
tui dare, cũ cinnamomo, aut myrrha,aut nardo gallico, quod serinen
aliqui vocauerunt,aut spicæ nardi duas drachmas,& myrrhæ totidem
obolos,cum passo,iri,& rosis ex vino. Derasumq; caput illinire hor-
deacea farina cum aceto,& trita ruta.

De Toxico. CAP. XX.

Toxicum ex eo nominari videtur,q; barbarorum sagittæ eo il-
t linebantur. Qui biberint,labiorum & linguæ inflatione tor-
quẽtur. Incoercitus furor varias ijs imagines obuersat. Qua-
re vix medicinæ locus est,raroq; qui hauserũt,euadent. Vinculis ergo
cohibendi,vt vinum dulce cum rosaceo bibere,& reuomere cogantur.
Rapi semen bibẽdũ. Priuatim ijs cõuenit, quinquefolij radix, & hir-
cinus sanguis,aut caprillus,eodem modo sumptus. Roboris,fagi,aut
illicis cortex cum lacte tritus. Malaq; cotonea trita esse,aut cum pule-
gio & aqua bibere,cõueniet. Amomum & balsami semẽ ex vino. Sed
qui periculis defuncti sunt,diu lecticis decũbũt,et vbi surrexere,stupi-
di reliquum vitæ tempus degunt.

De Ixia. CAP. XXI.

Ixia quæ vlophonõ appellatur, interpotãdũ aliquid ocimo
i simile redolet. Vehemẽtem linguæ inflammationem excitat.
Mẽtẽ mouet. Omnes excremẽtorũ exitus supprimit. Strepi
tũ cũ animi deliquio ciet. Ijs intestina latrãt,ne secedit quicq̃. Post vo
mitionẽ aluumq; resolutam auxiliũ præstat,aqua in qua absinthiũ ma-
duerit,ex vino largiore,aut aceto mulso pota. Rutæq; syluestris semẽ

aut laseris radix. Item tragorigani decoctum, cum aliquo supradictorum, aut lacte, aut resina terebinthina, aut nardo, aut castorio, aut laserpicio, quorũ singuli oboli cõueniũt. Quin & nuces iuglandes, cum resina, castorio, & ruta tritæ, ita vt singula drachmæ pondus æquent. Itidem chamelææ aut thapsiæ aut absinthij succi sicilicum cum aqua mulsa, & acetum calidum potum.

De Ceruſa CAP. XXII

c Eruſa ſuo colore proditur. Quippe palatum, gingiuæ, lingua, & commiſſuræ denti, candamore quodã inficiũtur. Singultus, tuſſim ac linguæ ariditatem excitat. Ijs extrema frigeſcunt. Mens labat. Membra torpeſcunt. Quibus dare conuenit aquam mulſam, aut ficuum aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut ſeſamam ex vino tritam, vel lixiuiam ex ſarmentis factam. Amaracinum oleum aut irinum, perſicorum oſſa cum lilij decocto. Columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod vlmus plorauit, aut humore quem vlmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. Sed tum quoq; vomant. Conuenit etiam thapſiæ ſuccus, aut ſcammoniæ cum aqua mulſa potus.

De Fungis. CAP. XXIII.

f Vngorum alij genere, alij copia lædunt. Omnes tamen ſtrãgulatus ſuſpendio ſimiles concitant. Quibus confeſtim ſuccurrendum. Communiter ex oleo vomere cogendi. Mirifice iuuat lixiuia ex ſarmentis aut pyraſtri ſurculis, epota cum ſale, poſca, & nitro. Pyra aut folia pyraſtri cum fungis decocta, ſtrangulantem illam vim auferunt, manſaq; eiſdem auxiliantur. Aduerſus fungos gallinacea oua cum poſca proficiunt, adiecta ariſtolochiæ drachma. Item abſinthium cũ vino melleq; ſumptum & ex aqua potum. Apiaſtrũ ex nitro. Panacis radix in vino. Fæx vini cremata cũ aqua. Aeris flos ex aceto. Radix ſinapis & naſturcium eſu proſunt.

De Gypſo CAP. XXIIII.

l Apideſcens gypſum ſtrangulationem creat. Quare eadem proferenda ſunt, quæ manſis fungis auxilia. Inter quæ habetur maluæ decoctum, quod etiam olei vicem penſat. Vtpote cum pingue ſit, euomendoq; lubricitatem inducens, deradi corpora non ſinit. Quod vbi duratur in lapidem, efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex aqua mulſa, aut ficorum decocto. Lixiuia e ficulneo cinere aut ſarmentis facta cum vino copioſiore pota. Origanum aut

thymum cum lixiuia aut aceto aut passo. Loca decocto maluæ proluenda.

De sanguine tauri. CAP. XXV.

Tauri recens iugulati sanguis epotus, spirãdi difficultatẽ strãgulatumq; concitat. Faucium meatus cum neruorum distentione præcludit. Lingua rubescit. Cruore dentes inficiuntur. Quædam concreti sanguinis vestigia, inter eorum commissuras restãt. Quare vomitum vitabimus, Sanguinis enim globi per extractionem eleuati, magis stomacho inculcantur. Dari ergo opus est quæ concretũ sanguinem discutiunt, aluum subducunt. Grossi lacteo succo turgentes ex posca, & nitrum per sese auxiliantur. Nec secus coagulum omne cum aceto & laserpitij radice, aut lasere. Itidẽ & brassicæ semen, cinisq; ficulneus. Conyzæ folia cum pipere, et rubi succus ex aceto. Aluus resoluẽda. Seruatis fluida per sedem ingeri consueuerunt. Stomachum aluũq; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

De Coagulato lacte. CAP. XXVI.

Os qui coagulatum lac hauserũt, frequens strangulatio inuadit, q; in globulos quosdam lac coalescat. Quibus pro antidoto iuuandis, coagulum ex aceto damus. Et bibere sæpius cogimus. Damus & calaminthæ folia arida, item succum. Aut laserpitij radicem, aut laser cum posca. Thymũq; ex vino & lixiuiam. Sed nulla sal. silago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caseum densaretur. Neq; illos vomere conuenit. Siquidem concretum lac sese in stomachi angustias insinuans, strangulat.

De argenti spuma. CAP. XXVII.

Puma argenti pota, stomacho, ventri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus adfert. Et nonnunq; pondere suo intestina vulnerat. Vrinã supprimit. Corpus intumet, plũbeamq; deformitatem concipit. Quibus subuenit secundum vomitionem, potum syluestris horminij semen, myrrhæ drachmæ septem. Absinthium, hyssopum, apij semen, aut piper, aut ligustri flos ex vino. Aridum palumbis fimum, cum nardo & vino.

De argento viuo. CAP. XXVIII.

Argentum viuum potum eadem quæ spuma argenti infert. Eisdemq; vtẽdũ auxilijs. Lac copiose potum auxiliari constat, sed postea euomant, qui hauseruut.

De Calce, sandaracha, et auripigmento. CAP. XXIX.

alx, sandaracha, & auripigmentū, pota aluum et intestina cū
c vehementi erosione excruciant. Præbenda cuncta quæ suffrenare & soluere possunt, & facilem lubricamq; aluum reddunt. Cuiusmodi maluæ succus est. Dandum decoctum seminis lini, vel fructus Tragi hærbæ, vel Orizæ, lacq; cū aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi.

De Lepore marino CAP. XXX.

Vi leporem marinum biberunt, piscium virus olent. Intercē-
q dente aliquo tempore, aluus dolore afficitur. Vrina sistitur. Et si quādo eā reddere cōtingat, purpureū colorē referet. Omne piscis genus auersantur, & odio habēt. Fœtido ac graui sudore manāt. Biliosus vomitus interdum sanguini promiscuus subsequitur. His dādum lac asininum, vel passum continue, aut radicis maluæ foliorumq; decoctum, aut trita cyclamini radix cū vino, aut veratri nigri, aut scamonij drachma cum aqua mulsa punicīq; mali acinis. Cedria contrita cū vino efficax est. Anserinus sanguis vt tepebit potus. Sed cum pisces omnes respuant, aspernēturq;, solis fluuiatilibus cācris vesci possunt. bibūtq; eos admisto vino, adiutiq; precoquunt. Cumq; comesse pisces cœperint, suæ salutis indicium est.

De Rubeta. CAP. XXXI.

Vbeta aut rana palustris assumpta tumores ciet. Pallor cor-
r pus vehementer decolorat, vt plane buxeum spectetur. Spirādi difficultas torquet & grauis halitus oris, singultusq;. Inuita genituræ profusio consequitur. Adiuuantur secūdum vomitionē multo meri potu, et harundinis radicis binis drachmis, aut cyperi. Breuiter cogendi sunt vt exercitationi & cursui se credant ob torporem quo corripiuntur. Quinetiam quotidie lauandi sunt.

De Hirudine. CAP. XXXII.

Euoratæ cū aqua hirudines, si oris ventri adhærent, tractione
d partium, nonnullam suctionis imaginem præbent. Eo enim argumento hausta hirudo deprehēditur. Has muria sorbitione excutit, & syrenaicus succus, aut laserpitij folia, aut betæ, cum aceto, aut pota niuis glebula, cum posca. Nitrum ex aqua gargazetur, aut attramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur & ad eam hirudines exilient. Prouidendum etiam ijs, quæ & si ferendi auxilij gratia tradantur, non minora tamen cæteris venenis pericula sæpius adferunt. Qualia sūt albū veratrum, tapsia, elaterium, agaricum nigrum. Siquidem ea strangulatus concitant. Aut immodicas deiectiones mouent.

Quibus ea medentur quæ in fungorum mentione & similibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ excrementa supprimunt coercebimus. Neq; negligenda quæ gliscente sensim nocumento, pericula ingerunt. Quo in numero sunt syluestris ruta, gith & nouæ glacies.

De Axe. CAP. XXXIII.

a Xos flos est spinæ eiusdem nominis. Eos qui vescantur sola vomitio recreat.

De Aqua frigida. CAP. XXXIIII.

a Qua frigida habunde pota, aut meracum vinum liberalius epotum, aut passum, præsertim a balneo, aut cursu, aut vehementi exercitatione, strangulatus, & dolores infert. Vbi sanguinis missio protinus, & vacuatio imminentia soluunt pericula. Sed de notis veneficiorum remedijs, & cauēdi modo, hactenus dicta sint. Subiungeremus etiam antidota necessaria quæ præclare auxiliātur, quibus vtimur, quale metridatium est præsertim quod sanguine & scincho temperatur. Verū quoniam alijs in locis diligentissime scripta sunt, hic ab eorum descriptione supersedemus.

FINIS

PEDACII DIOSCORIDIS PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE VENENATIS ANIMALIBVS ET RABIOSO CANE LIBER.

DE bestijs quæ virus eiaculantur, et exitialibus venenis, vt circuitus medicinalis ad vmbilicū perueniat, sermonē facere proposuimus, et quidem cæteris nō minus necessariū, ijs qui medecinæ artem exercent. Vt pote cū adminiculo eorum quæ in eo traduntur, doloribus, periculis, et cruciatibus, homines liberari cōueniat. Hic tractatus in summas parteis duas, sicuti ab initio relatū est, distribuitur. Nam qui de feris virus inspuentibus differit, theriacus dici solet. Qui vero de amoliēdis veneficijs, alexipharmacus, de quo cum commētabimur, simul quæ sequi consueuerunt, quæq; nōnihil auxilij ferunt, explicabimus. Omnia in promptu et ad manum artificem habere oportet, propter vrgentem sepenumero necessitatem. Siquidem pauca e venenis et virulentis animantibus, tarda et grassantia sensim pericula ciēt, ita vt dillationem admittāt. Pleraq; vero præsentaneā perniciem afferunt. Hominum autē partim male alteris cogitantes, ingenita prauitate maleficium ita temperare statuerunt, vt spatium curanti liberum non relinquant. Partim tristi aliquo euentu oppressi, hausto spōte veneno, mortem sibi cōciscere conātur. Qui postea deprehensi, aut resipiētes, et vitæ cupidi, præsentaneā opē poscunt. Non desunt qui hostiles sagittas illinentes, aut fontes aquasq; puteanas hac labe poluētes, citam aduersarijs perniciem moliūtur. In quibus ipsis maleficiū nō subito, sed aliquā to post respōdere natura sua cōparatū est, tū nisi primo quoq; tempore coerceatur, et remedijs subinde excipiatur veneficiū, frustra postea succurritur, occupatis iā corporibus exitiali vi veneni. Proinde non vulgari industria diligentiaq; in ea re vtēdū est, vt quod in alijs incōmodis ars cōsueuit, in his quoq; salutē mortalibus præbeat. Quin et apud priscos modus hic vnus existimabatur eius partis. Sed recentiores ipsum discreuerunt, nominantes præcautionem et modum præcauētem, salubris sanantisq; medium statuentes. Qui parua et leui supramodum persuasione freti, magno in errore versantur. Siquidē treis in humanis corporibus constitutiones esse contendunt. Vnam qua sani degimus. Alteram qua finistra valetudine corpora laborāt. Tertia mediū inter vtramq; locum sibi vēdicat.

In qua positi, sanitatem specie mẽtiuntur facileq; in morbos & pericula cõcidunt, propter mortiferam vim quæ in eorum corpus incumbit. Quemadmodum in ijs videre licet, quos excãdescens rabie canis mor morderit, necdum tamen aquam horrent. In ijs quoq; qui cantharidas hauserunt, sed nõdũ vrinæ tormẽto cruciantur. Tripartito igitur artẽ digeri triplicique constitutioni respondere tradunt. Salubrẽ partẽ esse volunt, quæ sanitatem tuetur. Præcauentem eamdemq; prohibentem, quæ obstat quo minus in morbos incidãt. Et in sanãtẽ, qua vitia discutiũtur. Quibus ita respõderi potest. Quod primũ per illud additamẽtũ nõ treis corporis tantũ, sed quattuor haberi constitutiones fatendũ esset. Quippe vt aliqui sunt, qui necdum morbo laborant, morbo tamẽ maxime ob impendentem causam sunt obnoxij, ita sunt qui iam priore morbo defuncti, nondũ tamẽ secũdæ valetudini restituti sunt. Id quod a morbo proximo sese recolligentibus cernere licet, qui virium recreationẽ et robur desiderãt. Sed quemadmodũ ægrotantiũ cura ad partẽ medicamentariã pertinet, ita quod morbos amolitur, eidem subijci par est. Ad arcẽdas enim valetudines vehemẽtibus vtimur auxilijs, altiore scarificatu, vstionibus, ãputatione, derodẽtibus epithematis, potionibus perniciei occurrẽtibus, & plerisq; alijs. Verũeniuero sũt vsq; eo rudes nonnulli, vt ne remedia quidem appellent, quæ morbos arceant. Cuius sententiæ inire rationem haud promptum est. Etenim cum verbum ipsum præcauere tum opus præcauentis, modum omnino auxiliarem remediariumq; præ se ferunt. Mirum vero, nisi etiam sua illa distributione partium, eos complectuntur qui in pestilentis cæli statu morbo nõdum correpti sunt, pesti tamẽ propter obuersantis aeris occasionẽ, opportuni et in morbũ proni reddũtur. Dicere forsitan quis posset salubris institutionis alimẽtaria præcepta non aliud esse, q̃ arcendorũ morborũ rationẽ. Quippe cum firma reddere corpora, et minus vitijs obnoxia nitamur, vt inoffensa valetudine degãt, nec morbis conflictẽtur. Neq; id silentio prætereundum, quod peculiariter ad rem pertinet, non oportere medicinæ partium distributionem, totidem corporis cõstitutionibus respondere, sed naturas peculiaribus vniuscuiusq; notis conijcere, vt suis locis ostendimus. Cum ijs igitur non pluribus agendum. Illud magis adnotare conuenit, affectus qui a virulentis animalibus veneniscq; contrahuntur, cæcos vocari. Quin & ea quæ eisdẽ auxiliantur, nulli sũt addicta causæ. Quapropter quæstionibus obseruatoriæ artis, quæ ratione fulciatur, annumerari solent. Neq; ex se verũ deprehenditur affectus huiusmodi cæcos esse. Nam quod semper se protrahit & nullum in quibusdam necessarijs vsum exhibet non facili cõiectura colligi potest. Et si secundum proprietates prorsus cæcos eos

affectus concedimus, qui ab exitialibus venenis & animantibus quæ virulento morsu sæuiunt, contrahuntur, nõ tamẽ quod ad opus nõnullum vsum præbet datq; medendi occasionem, aut imperceptibile, aut cæcum nullive causæ obnoxium reputatur. Sed magis ab ipso quis impulsus, fidẽ quã habet & opinionẽ de abditorum cognitione confirmare poterit. Nam etsi sæpe minora sunt q̃ vt sensibus percipiantur, euidenter tamẽ ex alijs correspõdentibus deprehendũtur. Diocles autem in eo commentario quem Plistarcho dicauit, satis modos perstrinxit, ad hanc verborum sententiam scribens. Nosse quis hoc potest cum in alijs non paucis, tum in viperis & scorpionibus, & reliquis id genus, secum animo reputans vt quamuis exiguo sint corpore vixq; conspectui subijciantur, magnorum tamen discriminum ac dolorum causas inferunt. In quibus nihil præter quandam corporis exiguitatem vehementiamq; præ cæteris animantibus datam illis, facile fuerit spectare. Quanta enim scorpij magnitudo aut corporis moles existimari potest? si ad eius ictum cõparauerimus aut reliquorũ id genus carne perimentium. Quorum aliqua vehemẽtes cruciatus excitant. Alia erodunt, & putredines cient. Nec desunt quæ præsentaneã perniciem moliantur. Nonne quod a phalangij morsu virus ingeritur, vniuersum corpus excruciat? At neq; quis vehementiam ipsorum a mole deprehendere posset, cũ prorsus exiguo corpore cõstent. Ergo q̃ hæc ad affectus referantur, constitit inter omnes. Verum q̃ exacte deprehẽsum sit, vim quandam ipsis ineſſe mortiferam, quæ permista corporibus molestiarum quæ exoriuntur causa fit, in confesso est, & omnium consensu defenditur. Nec quisq̃ offendi posset vsq; adeo contentionis studio flagrans, qui aliunde exoriri molestias assueueraret, q̃ a materia mortifera partem corporis attingẽte. Porro id fuit quod inter vtilia artis opera dicere cogit, nos nihil prorsus lædi ab incõprehẽsione per proprietatem communis causæ, cum euidenter tum indicari possit cum deprehensa est. Ideo Erasistratus empiricorũ pertinaciam graui cauillatione incessens, cæcis affectibus causas assignauit. Inficiatus communem causã quæ morbis accessit, esse incomprehensibilem. Et hanc in eo quem de causis scripsit commentario aptissime prodidit. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, vt in venenis, serpentium ictibus, & cæteris id genus, trita medendi ratione contentos esse. Obseruatio igitur comprehẽsionis causarum, nobis perfecte diuidẽtibus satisfaciet. Primum enim per genus comprehendi non possunt. Quod autem sit lætifera vis corporaq; permutans, ita vt perimat, ex ijs quæ per genus, non per speciem vagãtur, medelam subscribit, qua hæc hebetare, & prorsus expugnare liceat

Quando ſubiunxit, Ad aquã dulcem & potui idoneã venit quis, & ãte obſeruationem in vomitum, propter ferientis vehementiam, & demor ſæ partis fracturam. Cucurbitulas adfixit. Vrentia medicamẽta, aut ea quæ vim eandem adipiſcuntur admouit, poſtremo partem am putauit. Secum reputauit medicamina, quæ ad ſumma cutis adijci untur, immiſſæ ad intima perniciei repugnare. Hæc itaq; quæ pro poſuit Eraſiſtratus, veritati conſentanea ſunt, nec arti refragantur. Sed methodicos demirari licet, qui mortiferam vim corporibus illapſam negociorum quæ ipſa faceſſit, eſſe cauſam diffiteantur. Verum rudiuſcule nomini attendũt. Nam apud ipſos palam immiſa vis φθορο ποιὸς id eſt mortifera nominatur, φθοροποιὸν autẽ aliquid eſſe volunt, quod nulli rei ſit cauſa. Aiũt hæc nomina μάρσιππος & ἀρακαλίπτειν eſſe reliquis omnibus ſimilia, in quibus partes quædam dictionum nõ pro virtute, ſed nuda prolatione compræhẽduntur. Enimuero quem admodum in his vocibus μάρσιππος & ἀρακαλίπτειν partes, vernaculos & præcedẽtes nõ retinent ſignificatus, ſic in hoc verbo φθοροποιεῖν partes productionis gratia nõ pro virtute coalluerũt. Hinc ad cauſarũ differentias trãſeunt. Affirmãtq; cauſarũ aliquas euidẽtes eſſe, quæ dũ aduerſam valetudinem crearũt, ſeparantur. Cuiuſmodi ſunt frigus, labor, inſolatio, æſtus, et ſimilia. Quaſdã cõtinẽtes, quæ permanẽt poſtq; morbũ excitarũt, hoc eſt, cũ præſentes ſũt, et effectus eorũ adſũt. cũ increſcũt, effectus augẽtur. cũ decreſcunt, minuuntur. et cum definũt, finiuntur. Quin per ſe prodeuntes effectus, alicuius finis gratia eſſe poſſũt. Tales quidem probatiſſimæ ſunt cauſarum differentiæ, quarum nulli phthoropœon ſubijci poteſt. Euidens enim cauſa non eſt, quoniam morbus ipſe permanet, nec corpore ſeparatur. Nec continens cauſa dici poteſt, cum magna ex parte hæc adſit. Quemadmodum accidit, ijs qui a rabioſo cane ſunt demorſi. Quod ſi neq; euidens cauſa neq; cõtinens fuerit, neq; ad finem coadiuuãtẽ cauſam referri poteſt. Si vero a nulla cauſarũ differentia pthoropœon deducere poſſumus, cauſam non eſſe fatebimur. Quod autem aſſerunt, nomina quædam in ſe non habere parteis rerum ſignificatiuas, ſed nuda & ſimplici prolatione ficta eſſe, fateri neceſſe eſt. Verum non omnia ſed perpauca talẽ nãciſci conditionem exiſtimandũ eſt. Nanq; ποιεῖν in hoc nomine φθοροποιὸν, perinde atq; adſumpta profertur. Sed peculiariſſimã vſurpat ſignificationem. Quẽadmodum enim φθορᾶς id eſt corruptionis nomẽ mutationem in peius ſignificat, ſic hoc verbum ποιεῖν ſumi debet, vt nihil in dictione φθορὰ ſortiri ſe declaret, neq; prorſ9 id ſignificat quod omnes audiunt, & hinc ſimile redditur, παιδὰ ἔχειν λίψος. Si dant a

corruptione ſalubrē fieri morbū, cōcedūt vtiq; vi huiuſce verbi ποιεῖν, niſi quid corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, oſtēditur per ſingulas cauſas quæ corporibus ſubijciuntur, præſertim in immiſſis venenis. Verum nonnihil ſubiacere cauſarum differētijs prodūt. Quinetiam aberrarūt nō exactam diuiſionem aſſumentes. Qui vero ſe dogmaticos profitētur, cauſam eſſe partim præparantem, partim continentem aſſerunt, vt inguinum vlcus & inguinariam febrim, quod effectui tum aſſiſtant, tum etiam ſeparentur, vt a fractis præcipitatio. In ſumma quoties quidpiam ſuapte natura cauſa fuerit, nec vlla diuiſione compræhēditur, vitioſum eſt, neq; cauſæ adſcribitur, eorum quæ idem genus ſortiūtur. Sed quod phthoropœon id eſt mortiferū cauſa ſit, nomen ipſum argumento eſt, & in ijs quæ cōtingunt apertius oſtēditur. Quid aliud cauſæ arbitrantur eſſe poſt impreſſum a ſerpentibus ictum, q̄ ex animante vim & illapſum in corpora virus. Neq; enim frigus, neq; æſtum, neq; cruditatem, neq; aliud quicq̄, cauſari poſſunt. Verum quoniam cauſarum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes appellant, ipſis dicēdum, altero iſtorum modorum euidentem dici cauſam, q̄ effectum præcedit, & corporis compagem occupat. Continentem vero q̄ morbis præſentibus adeſt, qua ſeparata recedunt, quæ cum ipſa euenerant. Sed de ijs hactenus. Fatendum itaq; mortiferā vim intrinſecus manifeſtiſſimam eſſe cauſam. Ipſamq; principem facere ſcopum oportet. Et anteq̄ morbis conflictentur, varijs modis eſt certandum, donec vis tota corporibus excutiatur. Modo in loco præſertim principatum non obtinente, ante coerceatur, q̄ altius irrepens viſcera tangat. Aut eius pernicies eluatur, aut iam membratim peruagatura ſuffrenetur. Itaq; venena ſi hauſta ſunt, crebris vomitionibus, ſi morſu impreſſa, ſcarificatione, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumſcriptione, nonnunq̄ amputatione extremæ partis, euocantur. Clyſteribus, & impoſitu medicamentorum acrium cohibētur. Hæc ſimul vtiq; arcere virus & eluere poſſunt. Reſtinguntur meratiore potu, aut paſſo nulla aqua diluto, vel contrariorum eſu, quæ acrimonia ſint prædita. Poſtremo deiectio alui, euocatus ſudor, & alia quædam in commune quæ membratim demonſtrabimus, auxiliantur. Verumenimuero non lætiferam modo materiam, ſed & magnitudinem, & tempus efficere ſcopum & propoſitum oportet. Etenim ab ijs remedia q̄plurimum diſcrimē capeſſunt. A magnitudine quidē, cum nōnulla ex venenis, & virоſis animalibus pericula minantur. Alia putredines altas aut exteriores excitāt. Alia vehementiſſimos dolores aut cæcos cient. Alia vix medicamentis cedunt, & magis minuſve moleſtias excitant. Oportet autem ea quæ pericula

ferunt euincentibus auxilijs expugnari, & minus infesta mitioribus. Quippe absurdum fuerit in maioribus, tardiore medicamentorū vsu homines in discrimē afferre. In minoribus vero vehementiū auxiliorū iniuria lacessere. Finitio a temporibus in promptu est, aut enim subito in pericula & præsentes molestias adducit, aut sensim & dillatas in tēpus. Itaq; præsentibus multa simul auxilia repræsentari oportet. Reliquis paulatim. Hæc quadam artis formula breuiter definita sint. Iam membratim procedamus.

Signa rabiosi canis & demorsorum ab eo. CAP. I.

d E rabiosi canis morsu sermonē alijs præposuim⁹, q̄ id animal domesticū ac frequēs esse cōsueuit, et rabie sæpius corripit, ac perit, ab eoq; caueri difficile. Inde periculū ineuitabile hominē manet, nisi multis vtat auxilijs. Canis plærūq; flagrātissimis æstib⁹ in rabiē efferatur. Interdū quoties frigora incesserūt. Rabiosus autē potū & escā auersatur. Largā spumātēq; pituitā narib⁹ et ore proijcit. Torue & solito tristius intuet. In omnes passim fine latratu irruit. Aeque feras hominesq; tā familiares q̄ ignotos mordet. Nec protinus infestū quicq̄ infligit, nisi vt vulnus dolorē. Exinde morbus ille qui ab aquæ metu hydrophobicus graia est voce appellatus, contrahitur. Euenit autē cū distentione neruorū, totiusq; corporis rubore, præsertī faciei cum sudore & lāgore quodam. Aliqui auræ splendorem fugiūt. Alij sine vlla doloris intercapedine vexantur. Sunt etiā qui canū more latratus ædant, interuenientesq; morsu adoriuntur, ac mordentes simili vitio labefactant. Nisi forsitan narratione vnum aut alterum euasisse audiamus. Siquidem Eudemus superasse quendam affirmat. Themisonem aliqui demorsum in idem vitium incidisse & euasisse fatentur. Alij amico aquam expauescenti morem gerētem & officiū exhibētem, quadam naturarum concordia similem subijsse affectum. Sed post multos tandem cruciatus seruatum extitisse. Molestissimum itaq; genus morbi, a quo multos anteq̄ ipsum experirentur vindicauimus. Et complures ab alijs medicis seruatos nouimus.

Remedia demorsorum a cane rabioso. CAP. II.

r Atio medēdi duplex. Vna communis qua vtendū in omnes morsus, quos virulentæ animantes impresserunt. Alia peculiaris priuataq;, eorum duntaxat quos rabiosi canes momorderint. Quæ nonnullis quidem summam opem ferre consueuit. Alijs vero inutilis, maxime qui ex multo iam tempore, ictum accœperunt. Quæ ad hāc pertinent, primum exponemus. Deinde cursim perstringemus, quæ ad communem medendi rationem pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles cum sarmentis albæ vitis cremare oportet, & cinerem

eorum q̄ minutissime tritum habere reconditum. Itidem gentianæ radicem tusam cribratā q̄ reponere. Quoties autem canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos vini bina cineris cancrorum cochlearia vnū q̄ gentianæ conijciātur. Hæc in polētæ madefactæ modū subacta, quatriduo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur. Atqui si ab illato morsu duo aut tres dies fluxerint, curationem auspicabimur a triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus. Optimum hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & multis vnum satisfecit, eoq̄ cum fiducia vti licet. Sed vt alijs etiamnū auxilijs cōtra ineuitabile periculum muniamur, nihil cæteris vti prohibet. Satius autem multo fuerit medicamentorum sæuitiam tolerare, q̄ propter negligentiam in discrimen adduci. Nec ita in demorsis a rabioso animali maiora vulnera vereri oportet, vti minora, & vlcusculis cutis similia. Quippe maiori vulnere copiosus sanguis emanans, potest nōnihil virulenti liquoris exhaurire, quod in minoribus non accidit. Quin a maioribus abscedentes carnes hinc auferre, & labia acie scapelli circumscribere, & præhensam hamo carnem amputare oportet. In vtrisq̄ circumstantia loca altioribus vlcusculis scarificanda, vt sanguinis vacuatio resistat, ne venenum membratim insinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ id iuuamenti præstant, vt veneni vis extrahatur.

De Vstione. CAP. III.

Contra virulentos ictus, vstio expeditissimum est auxilium, c vt pote cum ignis cætera viribus præstet. Simul quod virus domet, & ferri penitus non patiatur, simul q̄ pars ignem experta deinceps non vilem nec indecoram loci instaurationem efficiat, manente diutius exulceratione. Animaduertendum ex eo tēpore cum crustæ decident, ne vlceris oræ coalescāt, & cicatrice induātur, sed si fieri potest ad præfinitū tempus vlcerationes & sordidas adhuc et inflāmationē minantes, prorogari conuenit. Quod inditum ijs salsamentū optime præstabit, et syluestre alliū detritū. Itē cæpe succusq̄ præsertim cyrenaicus, aut qui medicus aut parthicus appellatur. Tritici granā tam mansa q̄ non mansa imponantur, siquidē subacta pistave ob perfusionem vulnera dilatant. Sunt qui a mandentium ieiunio, sibi aliquid asciscere arbitrentur, quod suapte natura resistat. Verumtamen id non constat. Cæterum tempestiue his vtendum. Si vero quod persæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent committerenturq̄, manū postulabunt. Namq̄ eas diducere carnemq̄ scapello circinare, aut iterum inurere expediet. Vbi vero propositum tēpus præterijt, vlcus ad cicatricem ducendum, & emplastro quod e salibus cōficitur locus cō-

prehendendus. Nec multo post sinapismo vendum.

De Ratione victus in morsu rabiosi canis. CAP. IIII.

Quæ ad partem ictã pertinent præsidia, ita se habent. Cæterũ victus rationẽ ex ijs quæ veneno aduersantur, cõiectura quadam colligere oportet, simul vt veneni vires hebetet restinguatq;, simul vt arceat, quominus ad itima pernicies illabatur. Etenim assũpta pernicioſarũ viriũ penetrationi reſistũt. Quorũ vtrũq; præstare potest vini meratioris passi & lactis potus. Quippe qui hæc omnia capiũt ad curã, nõnihil veneno obijciũt, quod omnẽ eius acrimoniam obtũdat. Simili modo alliorũ pororũ cæparũq; cibus, q; ea difficulter cõficiãtur & aboleãtur. Nã multos dies huius cibi qualitates remanẽt, quo tẽpore nec euincuntur nec permutãtur a mortifera vi. Cõtrarijs illa vis expugnatur. Cui rei antidotorũ vsus accõmodatur, & theriaces metridatij & eius quod eupatorio tẽperatur, deniq; omniũ quæ magnã aromatũ partẽ sibi vẽdicãt. Quippe aromata omnia viribus & substãtia ægre permutãtur. Quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet. Nosse cõuenit pauorẽ aquæ nõ stato definitoq; tẽpore exoriri. Plurimũ tamẽ ad quadragesimum vsq; diẽ neglectis differri cõsueuit. Post semestre etiã nõnullos inuadit. Quẽdã post annũ aquã horruisse nobis præsertim cõpertũ est. Narrãt & aliquos post septẽniũ aquæ metu fuisse tẽtatos. Inter principia demorsorũ a cane rabioso curãdi ratio talis est. Verũ enimuero si ea quæ retulimus auxilia primis dieb⁹ prætermissa fuerint, nec scalpro carnẽ circinare, nec vstionẽ experiri operæpreciũ est. Nõ enĩ quod iã pertrãsijt satis euocare possent. Nulla vtiq; adiectionis vtilitas, sed in cassũ corpora doloribus sternẽtur. Alter vero curationis modus accedat. Deiectio magnũ præbet iuuamẽtũ, vt pote cũ mouẽdo, corporis habitũ trãsmutet. Et quæ colocyntidẽ recipit hiera, item lac scissum quod simul deiectionem moueat & venenũ domare possit. Cibi acres & meraculi potus, quibus vis veneni vehementer retunditur, quotidie sumi debent. Cæterum sudores ante cibos & post etiam ciendi. Dropacismi sinapismiq; particulatim per corpus totum adijciendi. Sed longe omniumefficacissimum auxilium heleborismus cognoscitur, quo cum fiducia non semel atq; iterum sed frequentius ante quadragesimũ vel post hoc tẽpus vti licet. Tantam enim vehementiam hoc auxilium habere fertur, vt quidam qui iam aquæ metum sentirent, sumpto heleboro, simulac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nam & iam vitio tentatos neq; parum adiuuare potest. Itaq; primum curam cõtra rabiosi canis morsus breui sermone exposuimus. Iã ad alia quæ venenatis morsibus sæuire consueuerũt, transeundum. Notas vno prætextu, deinde commu-

nem medendi modum, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. Cursim postremo subiungemus ea, quæ sua proprietate nonnullis auxilium præstare possunt. Subnectemus etiam venenata quæ nullis cedunt remedijs.

Pedacij Dioscoridis Anazarbei de venenatis animalibus & rabioso cane Septimi Libri

FINIS

PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE NOTIS EORVM QVI A VENENATIS DEMORSI SVNT, LIBER OCTAVVS.

De Phalangijs. CAP. I.

Emorsis a phalangijs locus quidē ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus, sed mediocriter subrubens. Vbi vero contrariorum occursu refrixit, consequitur corpore toto tremor, distentiones circa poplites & inguina, conuulsionibus non dissimiles. In lumbis collectio exoritur. Perpetua vrinæ libido lacessit, multaq; reddendis excrementis colluctatio. Vniuersa cute frigidus sudor emanat. Collachrymant oculi, offusisq; nebulis caligant.

De Scolopendra. CAP. II.

Scolopēdra aut dicta ophioctene, morsum intulit, locus per ambitū liuore fugillatur et cōputrescit, iterdūq; licet raro, fæculētus atq; ruber cernitur. A morsu ipso exulcerari locus incipit. Vlcus id negocium exhibet, fere remedijs inuictum. Præterea toto corpore prurigo sentitur.

De Scorpione. CAP. III.

Corpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, vicissimq; dolore premitur. Modo si quidem exæstuat, modo frigore occupatur, labor repente fatigata, liquando meliuscule habet, aliquando recrudescit. Consequitur

sudor, horroris sensus et tremor. Extremæ corporis partes refrigescũt. Inguina extolluntur. Tubercula in sede prosiliunt. Capilli erigũtur. Pallor mẽbra decolorat. Dolor tanq̃ ex pũgente acu, per vniuersam cutem sentitur.

De Pastinaca marina. CAP. IIII.

I marina pastinaca percussit, protinus accidũt molesti dolo-
s res, assiduæ cõuulsiones, labor, & ibecillitas. Mẽs percussis labat. Postea obmutescũt. Oculi calligãt. Percussus autẽ locus in ambitu cũ vicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, vt tãgentem non sentiat. Hunc si quis premat, atra sanies, crassa & male olens excernitur.

De Mure araneo. CAP. V.

Mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio
a exoritur, nigraq; pustula diluta sanie turgens exurgit. Proximæ partes liuent. Rupta pustula, deuorans vlcus, nõ ei dissimile quod serpit occupat. Intestinorũ quoq; tormina, difficultas vrinæ, & humoris offusio consequuntur.

De Vipera. CAP. VI.

I vipera momordit, corpus intumet, vehemẽter arescit, sub-
s albidumq; colorem concipit. Sanies a vulnere profunditur, suppinguis, mox cruenta. Pustulæ adustis similes erumpũt, & antea depascens vlcus, quod in proxima repens non summa modo corporis, sed intima quoq; corripit. Gingiuæ ijs cruore suffunduntur. Inflammatio circa iecur erumpit. Tormina & biliosi vomitus sequũtur. Sopor & vrinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur.

De Amphisbæna. CAP. VII.

Onsimilia eueniunt ijs qui ab scytala nomine, aut amphisbæ
c na demorsi sunt. Eademq; fere auxiliantur. Quare hoc venenũ priuatam descriptionem sortitum nõ est, q̃uis non eidem generi assignandum sit.

De Druino. CAP. VIII.

Druino morsis pustulæ molestiq; dolores incidũt, præsertim
a qua dilutæ sanies emissariũ subest. Quinetiam erosio tormina q; consequuntur.

De Hæmorrhoo. CAP. IX.

B Hæmorrhoo ictis vehemẽtes cruciatus accidũt, qui breuẽ
a strigosamq; prorsus raritatem ex continuo dolore præbent. Ex plaga copiosus cruor effluit. Et si qua cicatrix corpore nonnusq̃ adfuerit, frangetur, & sanguine manabit. Excrementa per aluum cruenta eijciũtur. Profluensq; sanguis in globos coijt. A pulmo-

ne sanguinem extussiunt, & nullo deniq; remedio euomunt.

De Dipsade. CAP. X.

Vos dipsas percussit, intolerabilis ardor premit. Sitisq; vsq;
q eo pertinax, vt satiari nō possit, ac fine vlla intercapedine ex-
cruciet. Et si potū affatim trahāt, illico in eamdē sitim relabū
tur. Is vero qui per initia potum non hauserunt simile quiddam pror-
sus accidit. Quare propter continuam sitim & presser & causon aut
dipsas appellatur.

De Hydro. CAP. XI.

B hydro demorsis vlcus dilatatur, & liuidum ac ingens eua-
a dit. Sanies ex eo multa & atra & male olens nō secus atq; ijs
quæ serpunt vlceribus expuitur.

De Cenchro. CAP. XII.

Enchri morsum, qui viperino ictui similis est, putridū vlcus
c sequitur. Carnes antea vt in aqua inter cutem prætumide de-
fluūt. Letargo corripiūtur, et veterno pressi somnos captāt.
Erasistratus eos iocinere, vesica, coloq; conflictari author est. Quippe
disectis ipsis omnes fere partes corruptæ reperiantur.

De Ceraste. CAP. XIII.

Ceraste percussis locus attollitur, cum duricia pustulosus.
a E plaga sanies profluit, modo atra, modo pallidior, sed circa
concrementum totum rutilescit, genitale intenditur, mens la
bat, oculorū caligo exoritur, deniq; rigore neruorum distenti cōmo-
riuntur.

De Aspide. CAP. XIIII.

B aspide ictis, vulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu
a citra eleuationem conspicitur. Sanguis exiguus ille qui-
dem sed ater destillat. Caligo velox oculos obnubit. Labor
in totum corpus multiplex, omnino leuis & non sine voluptate con-
sequitur. Ideo Nicander perpulchre cecinit. At vir perit absq; labore,
discolor atq; virens. Aliquātulus cordis æstus afficit. Frons perpetuo
reuellitur. Genæ contremiscunt, quasi fine sensu in somno vacillent.
Hos mors tollit ad diei trientem non dillata.

De Basiliſco. CAP. XV.

Rasistratus in libro quem de medicaminibus & venenis con
e didit, de vocato basiliſco scite ita refert. Cum basiliscus mor-
morderit vulnus ad auri colorem exflauescit. Itaq; in pluri-
mis quæ virus eiaculantur comites notæ ita se habent. Transeuntes
vtiq; ad medendi rationē primū, vt fieri poterit, de communibus dis-
seremus.

Cõmunis curatio in oẽs ictus virulẽtos. CAP. XVI.

Duersus quidẽ omnẽ animalis ictũ, quod venenũ vibrat, oris
a suctio conuenit. Sugentẽ vero oportet ieiunũ nõ esse, sed et cibũ sumpsisse, et vino os abluisse. Postea exiguũ olei in ore continẽs ictũ exugat. Locus ipse spõgia fouendus. Deinde scarificandus. Sed vlcuscula altius iprimere expedit, quo virosa materies profundo euocetur. Circinatio autẽ carnis, & sectio, scarificatione longe potẽtius opitulãtur. Nãq; ab ijs duo peculiaria præsidia fiunt. Vnũ quod virus e loco tollitur. Alterum q̃ ante occurrens q̃ interna subeat, cum sanguine copioso excernitur. Q̃ si locus carnis circũscriptionem nõ admittat, cucurbitulæ cũ largiori flãma adfigẽdæ sũt. Sed iã de vsti one supra in rabiosorũ morsu, disseruimus. Si vero icta pars vtpote extrema, sectionẽ cõmode nõ respuat, præsertim in omnibus serpentibus vt aspide, ceraste & similibus, proculdubio amputanda est. Conueniẽtiora supradictis auxilia sũt quæ epithemata vocãt. Imponat̃ sermẽticius cinis, aut ficulnus, cũ lixiuio, subacta sta cte, garo, & acri salsamẽto. Porri cæpæ & allia modo minutissime cõtrita illinũt̃, modo cremata vulneribus inijciũtur. Quinetiã dissecti gallinarũ pulli cũ maxime tepent, percusso loco cõuoluuntur. Nec desunt qui hisce tanq̃ discordia quadã naturali pugnãtibus vtantur, verũ huius rationẽ inire facil limum fuerit. Gallinæ enim calida natura præditæ sunt, argumento. q̃ deuoratũ insigne virus eliquẽt, & aridissima quæq; semina cõsumant. Item nõnunq̃ harenas lapillosq; quos faucibus infinuarint, dissoluũt. Itaq; animantis calore, spiritus ictæ partis impetũ capescens, venenũ exigit. Nec me fugit, quid i ægypto fieri soleat. Cũ spicas ægyptij metũt, ollã picis paratã habẽt, & appẽsã fasciã. Tũc eni maxime serpẽtiũ iniurias expauescũt, tũ propter spicilegij tẽpus, tũ q̃ opacis simul abditæ spelũcis, & cauernis, densoq; aruorũ cespite delitescũt. Molestiora enim animalia & virus eructantia, ægyptus in cãpis ferre cõsueuit. Vbi ergo aut in pedẽ aut partẽ aliã morsum intulerunt, assidentes, fasciam in ollã picis conijciunt, & semel aut iterũ brachiũ aut crus paulum supra vulnus obligant, et arctissime duo e præsentibus distringũt locũq; secãtes qua circũactus est laqueus, picẽ instillãt. Cũq; satis vulnus excepisse videtur, laqueũ resoluũt, & cæpis alijsq; supra memoratis illiniunt. Præterea pix liquida cum sale trito et feruente illita, præsentaneo est auxilio, si iugiter innouetur. Conuenit et cedrus, & simũ caprarum ex vino decoctum. Locũ aceto calido, calamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri salutare est. Quinetiam nõ desunt emplastra vehemẽtissima, et calidissima, quæ venenum ellicere, expugnare & discutere possunt. Cuiusmodi sunt quæ ex sale aut ni-

tro sinapi et semine roris marini componuntur. De quibus consequenter erit tractandum. Erasistratus autem non iniusta reprehensione eos incessit, qui incognitas ad hunc vsum facultates conscripserũt, vt elephanti fel, testudinis sanguinem, aut crocodili oua, et consimilia. Nã cũ iuuantia quædam literis tradidisse videtur, plane in hæc sola incidentibus imposuerũt. Quare talia deuitanda sunt, cum difficile nisi regia facultate, peruestigari possint, neq; quo nostra fides ijs obstringatur frequẽti obseruatione, sufficiens experimentum præstiterint. Quæ autẽ ad cõmunẽ omniũ vsũ pertinẽt, quæq; facile suppeditari, & omnibus a serpente percussis auxiliũ ferre queunt, subiungenda videntur. Intubus itaq; & erica & astragalus cũ aceto potus, cõtra omnes serpẽtium morsus auxiliantur. Item bitumen & virentes platani pillulæ in vino diluto coctæ, & paliuri decoctum, radix aristolochiæ et eringij. Decoctæ etiam lauri baccæ & deuoratæ piperq; largius esitatum, ruta anetum, & cyclaminus. Coma porrorũ priuatim ex pane, aut alliũ aut cæpe, salsamentaq; q̃acerrima, origani decoctũ cũ vino potũ, fœniculi, pulegij, calamithæ porrorũq; succus cũ melle desorbtus. Hæc quidẽ a plantis conquiruntur. A b animantibus vero quædã commode peti solent, gallinaceorum cerebella in cibo, leporinum coagulũ cum vino. Itidem castorij sextãs. Testes marinæ testudinis sumpti multum prodesse traduntur. Mustella sale inueterata inter auxiliaria medicamenta est. Inuenitur etiam prius exenterata, saleq; ficcescens inueteratur, ex aqua binas drachmas cũ vino bibisse satis est. Sed de simplicibus quæ dari solẽt hactenus. Percussis a serpente prodest alui deiectio, diffluẽs sudor, vrina copiose reddita. Cõposita etiã quædã recẽter remedia polliceri tradũtur, vt & opij & myrrhæ singuli oboli, piperis quĩ cũx. Ea melle excipiũtur & istar ægyptiæ fabæ dãtur. Itidẽ syluestris rutæ seminis, gith, cumini æthiopici, aristolochiæ, galbani, singulorũ pares portiones tritæ & cũ erucæ succo subactæ, digerũtur i pastillos, qui drachmæ pondus æquẽt. Dantur ex ijs terni cyathi cũ vino. Hæc habui de cõmunibus auxilijs quæ dicerẽ. De peculiaribus remedijs cõtra bestias quæ venena vibrant, consequenter est dicendum.

Pedacij Dioscoridis Anazarbei de venenatis animalibus & rabioso cane Octaui Libri

FINIS

PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE REMEDIIS CONTRA VENENATOS MORSVS LIBERNONVS.

INter ferientiū venenatorū notas nihil de veſpis et apibus articulatim digeſſimus, ꝙ conſpicuæ omnibus forent, et nihil excellens aut notatu dignum in his obſeruaretur, inter remedia tamē, earum meminiſſe non fuit alienum.

De Remedijs cōtra veſparū apūꝙ ictus. CAP. I.

Duerſus apū veſparūꝙ ictus, prodeſt illita malua & hordea cea farina cū aceto, ficulneū lac in vulnus inſtillatū, a muria aut maris aqua fotus.

De ictis a Phalangio. CAP. II.

Halangiorū ictibus ficulneū cinerē adiecto ſaletrito & vino imponere oportet, aut radicē ſylueſtris punici q̄tenuiſſime tritam, aut ariſtolochiam hordei farina & aceto ſubactam. Vlcera aqua maris proluenda, aut apiaſtri decocto. Folia eiuſdem illinenda. Lauacris perpetim vtendum, & potionibus quæ hæc medicamenta recipiant, abrotoni ſemen, aniſum, ariſtolochiā, cicer ſylueſtre, cuminū æthiopicū, cedrides tritas, platani corticē, & trifoliæ hærbæ ſemē. Priuatim autē ſingulorū ex ijs binas drachmas dare cū vini hemina cōuenit. Itē myricæ fructus & chamæpityos, & viridiū cupreſſi pillularū decoctū, ammiſto vino. Sunt qui fluuiatilē cancrū in ſuccū redactum, cum aqua aut lacte, aſſumpto apij ſemine cōfeſtim moleſtijs liberare prodant.

De morſu Scolopendræ. CAP. III.

I ſcolopendra morſum infixit, ſal q̄leuiſſime tritus ex aceto vulneri iſpargēdus, aut ruta ſylueſtris ſuperponēda. Locus acida muria perluendus. Dāda in potu ariſtolochia cum vino, aut ſerpillum aut calamintha, aut ruta ſylueſtris.

Remedia ad ſcorpionis ictum. CAP. IIII.

Ercuſſis a ſcorpione, præſenti eſt auxilio ficulnū lac in vulnus inſtillatum. Scorpius ipſe qui ictū vibrauit, tritus et percuſſo loco impoſitus, ſuæ plagæ remedium eſt, ob quamdā vt cōſtat diſcordiā. Præterea tritus et impoſitus cū ſale, lini ſemine, & althæa conuenit. Sulphur ignē non expertum reſina terebinthina exceptum, et emplaſtri modo adiectū auxiliatur. Itidē galbanū ad ſple-

nij formā ductum & calamintha quæ trita illinatur. Et farinā hordei in vino parata, in decocto rutæ. Semen trifoliæ herbæ tritū & vulneri iniectū opitulatur. Hæc ad affectum locū pertinent. Posthæc q̄ efficacissimis potionibus vtēdū, cuiusmodi sunt aristolochiæ præsertim corticis binæ drachmæ cū vino. Tusa gentiana & pulegium decoctū & baccæ lauri pauco numero tritæ, & calamintha cū posca, i qua magno pere discoqui debet. Cupressus cum vino & ruta. Nec secus ficulneum lac, laserpitiū si adsit, sin desyderetur, peucedani succo vtendū. Efficax est potus trifolij sucus, & ocimi semen. Omnibus autē ijs perppetuus lauacri vsus, euocatus sudor, & dilutæ vini potiones registrum.

Aduersus marinæ pastinacæ, Scorpij marini et draconis ictus. CAP. V.

Qui marina pastinaca icitur, omnia quæ de viperarum morsu paulo post referemus, simili modo cōueniunt. Peculiariter autē ictus a marino scorpione et dracone inferuntur, qui molestos cruciatus cient. Interdū autē sed raro nomas excitāt. Quibus absinthij saluiæ aut sulfuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa et vulneri impositā, sui ictus medela est.

De morsu muris aranei. CAP. VI.

Si mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano splenium per se vulneri exterius impositum, aut medicamenti modo aceto tritū, & hordeacea farina cum aceto mulso illita. Quin etiam mus ipse qui morsum intulit si dissectus apponatur, ictus sui veneficia luit. Resistunt quoq; acini dulcis punici decocti & illiti. Item porri & allia cōtrita, necnon aquæ calidæ fotus. Sed hæc ad locū pertinent. Prodest potum abrotoni decoctum, maxime si in vino detur. Præterea serpyllū & galbanū & eruca vino madefacta, recentes cupressi pillulæ cū aceto, et cyclaminus ex aceto mulso, & pyrethrū cū vino & chamælæonis herbæ radix. Nec desunt qui litterarū monumētis tradiderūt, tritū murē araneū cōtra suos ictus cōmode bibi. Quā historiā apud alios inuentam, dignam duntaxat censuimus, quæ annotaretur. Alij asseuerant demorsum non alias exulcerari, nisi extrinsecus mus araneus asstiterit, tum quoq; auxiliari referunt.

Ad morsum viperæ remedia. CAP. VII.

Si vipera morsum impressit, fimū caprinū cū vino impositum opitulatur. Item laurus & abrotonū & galbanū splenij loco superiectū. Origanū viride inditū. Pulli gallinarū discerpti et cōfesti admoti. Herui farina aceto mulso subacta. Radicis cortex vsq; eo tusus, vt in puluerem solutus abeat, & scylla tosta detritum chamæmelum, hordeaceū cataplasma in aceto mulso præparatū, sed locus ante

calida foueatur. Hæc loco imponuntur. Contra viperinos ictus rubus cũ vino prodeſt. Aliqui anchuſã tenui folio cõſtãtẽ auxiliari produnt. Leporini coaguli in vino terni oboli bibũtur, & porracei ſucci hemina in mero, & foliorum apiaſtri ſuccus, & ſylueſtris ruta. Hæc in vino potari debent, merũ continuo bibendũ, allia mandẽda & cæpe & porri recẽtes, ſalſamẽta acerrima et opipara. Simplicia hæc ſũt. Percuſſis a ſerpente præclare auxiliatur medicamentũ, quod myrrhæ, piperis, caſtorij, floris portulacæ ſeminiſq; dimidio acetabulo conſtat. Hæc omnia in cretico paſſo teruntur aut in alio probato vino. Eraſiſtratus in eo libro qui περὶ δυράμεως id eſt de viribus inſcribitur pleraq; alia tradidit, quæ ictis ab vipera auxiliũ ferre poſſũt. Inter quæ talia maxime laudantur, gallinacea cerebella cũ vino pota, ſemen ſatiuæ braſſicæ tritũ & acetabuli mẽſura cũ vino potũ. Quinetiã bonum eſt digitũ in liquidã picẽ intingere, deinde vinũ quo digitus fuerit elutus bibere. Hæc ſunt quæ contra ſerpentium ictus auxiliantur.

De Amphiſbænæ morſu. CAP. VIII.

d E amphiſbæna mẽtionẽ hoc loco fecimus, quoniã fere remedijs ad viperas ſcriptis, percuſſi ab ea adiuuari ſoleant.

Contra druini ictus remedia. CAP. IX.

a Druino ictis cõuenit ariſtolochia cũ vino pota, trifoliũ hærba, radix haſtulæ regiæ ſimiliter aſſũpta, & fructus ex oĩ quærcus genere. Tuſæ illicis radices & illitæ parti ictæ auxiliãtur

De Hæmorrhoi & dipſadis ictu. CAP. X.

h Aemorrhoi dipſadiſq; morſus velut immedicabiles a pleriſq; maiorum deplorati relinquebantur. Quare ſi peculiaribus contra dipſadem remedijs egeamus, communia experiri operæ precium erit. Protinus autem ſcarificatione vti, vſtionem facere, etſi locus patiatur ãputatione opus erit. Conſequẽter q̃acerrima cataplaſmata admouere, de quibus ſepenumero diximus. Necme fugit acres cibos maxime a ſalſamentis vtiles eſſe. Meracæ potiones & lauacra proſunt, quæ ſubinde interiecto breui ſpacio aſſnmenda ſunt priuſq; morbi genus emerſerit, quo ſemel erumpente opem ferre non poteſt vlla medici opera. In ictu hæmorrhoi eadem proſunt. Inſuper quæ in commune opitulantur vt ſcarificationes, vſtiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nuncin dipſade definiuimus. Quinetiam decocta vitis folia & cum melle trita.

De morſu Hydri. CAP. XI.

f I morſum hydrus adegit, prodeſt origanũ tritũ, et aqua ſubactũ, lixiuia cũ oleo indita, aut ariſtolochiæ cortex, aut quærna radix minutim contrita, & hordei farina cum aqua & mel-

le colliquato. Bibuntur etiam binæ aristolochiæ drachmæ in diluto vino, aut poscæ cyathis duobus, deinceps marrubij succus, vel decoctū vtriusq; cum vino. Fauus recens datur in aceto.

De morsu Cenchridij. CAP. XII.

Orsis a cenchridio auxiliatur lactucæ fructus cum lini semi
m ne illitus, et satureia trita & syluestris ruta & serpyllum cū xij. hastulæ regiæ drachmis et tribus vini cyathis, aut aristolochiæ radix. Item cardamomū, & gentiana.

De percussis a Ceraste. CAP. XIII.

I cerastes aut aspis percusserit, cita partis amputatio suffra-
ſ gatur. Quare sine mora ictam partē amputare, aut scalpro cō festim circūcidere, & ijs similia prosequi oportet. Vrentia insuper admouenda. Siquidem virus hoc veneno basilici simile est.

De morsu Aspidis CAP. XIIII.

Is qui ab aspide feriuntur, quæ de ceraste scripta sunt auxilia
i dari debēt. Nam venenum hoc quemadmodum basiliſci, aut sanguis bubulus, celerrime in arterijs sanguinem cogit.

De Basiliſci morsu. CAP. XV.

D basiliſci morsum, vt Erasistratus author est, auxiliatur ca-
a storij drachma in vino pota. Item papaueris succus. Ictuum remedia ita se habent.

QVAE SEQVVNTVR NON VIDENTVR ESSE DIOSCORIDIS.

De Rhamno.

¶Rhamnum si quis eruat silente luna, & secum ferat, contra venena & improbos homines proderit. Pecoribus iuuādis appenditur. Nauigijs circumponi solet. Valet contra capitis dolores & laruas.

De Artemisia.

¶Artemisiam hærbam si quis teneat, dum iter facit, lassitudinē discutiet, & si in pedibus ferat, bestias & lemures abiget. Si sanguis circa artus coaluerit, ramulos ex rosaceo in olla feruefacito, & locum totum oblinito, cū somno indulgendum est. Strangulatui vuluæ mirū in modum auxiliatur. Vrinæ stillicidia & opisthothonū leuat.

De Pentadactylo.

¶Pentadactylū si quis circum corpus portet, nullo dolore afficietur. Oculos, strumas, callosos tonsillarum tumores, vuam, articulos sub lingua, neruorum dolores & dentes, psorā perniciali fame contractā

iuuat. Remoratos a partu mẽses eijcit. Infusa manibus ex aqua tepida contra terrores fascinum & laruas, mirum in modum commendatur. Vellito hærbam cum luna crescit oriente sole.

De Verbenaca

¶ Verbenaca recta genitale intendit, sed supina exiccat. Recta appẽsa, doloribus oculorum auxiliatur. Contra hebetudines eorumdem et capitis dolorem efficax est. Trita ex aceto lassitudinẽ reficit. Strumas, callosos faucium tumores statim discutit. Febrium horrores sanat, si quis solum ex aduerso stans ramulos tenuerit.

De Dictammo

¶ Dictammum siccatum manibus terito, & redigens in farinam adiecta vini stilla corpus tangito. Siquidem contra omnes serpentium iniurias auxiliatur. Vlcera & putrescẽtes nomas præpurgans explet. Adactis corpori aculeis oblinitur, vt præsenti sit auxilio. Ad lienẽ & in abditis locis vitia inflãmatione turgentia, redactum in farinã illinito. Hærbam vere, magnis æstibus, autũnoq; eruito.

De Saluia.

¶ Saluia singultũ tussimq; discutit. Oibus malis vlceribus cũ cæra & rosaceo sũpta auxiliatur. Lienis dolorẽ dysẽteriãq; pota cũ vino albo pari modo sanat. Sãguinẽ excreantibus, potu medetur. Ad extrahenda vuluæ onera efficax est. Pessimæ mulieres pessum ex ea subijciunt, vt partus excutiant.

De Cupresso.

¶ Cupressus hærba contra raucedines auriculasq; prodest. Induratos tonsillarum tumores, aquam intercutem, & coxendicum cruciatus persanat.

De Centaurio

¶ Centaurium contra iuflammata vitia & pulsantes ictus valet. Fœminis vuluæ malo loborantibus auxiliatur. Stillicidij vrinæ calculo rũq; tormenta leuat. Hærbam vere oriente sole legito.

De Buphthalmo

¶ Buphthalmũ crescente Luna legere oportet. Facit autẽ cõtra pauores, laruas et mala medicamẽta, fascinationes, vt pote cum eas auertat. Radicẽ si quis mandat, dentẽ expuet, fluctionemq; confestim sistens auxiliatur. Quin & ventrem resoluit.

De Pæonia.

¶ Pæonia hærba per æstus caniculæ ãte solis ortũ vellitur, appẽsaq; co travenena, fascinũ, pauores & laruas prodest. Itẽ cõtra febrẽ cum horrore venientẽ, diurnam nocturnamve, & aduersus tertianam. Proditur lemures a monte in quo nascebatur fugasse.

De Moly hærba.

¶Moly hærba si secta radice seratur, veneficiorũ & fascinationis amuletũ est.

De Marina quærcu.

¶Marinã quærcũ cũ rosaceo et oleo misceto, et faciẽ illinito cũ adnegocia te conferes. Vegetiores reddit pueros imo vẽtri appẽsa, & ad arcẽdos pauores nocturnos manu teneto. Contra fascinũ & omnia maleficia prodest. Corpus tuetur. Cum enim fascinantes recedunt, arescentem ramulum occludit, & cũ propius accedunt aperit.

De Chrysanthemo.

¶Chrysanthemon si terra ante solis ortũ eruatur, et collo appẽdatur veneficas mulieres omneisq; fascinantes amolitur.

De Erysimo

¶Erysimon cũ vino tritum, aduersus ventris dolorẽ bibitur. Si quis grana septem domum ingesserit, rixæ & iurgia cõcitabuntur.

De Helleborine

¶Helleborine aliquibus Epipactis alijs Borion dicit. Frutex est exiguus, minimis folijs constans. Bibitur contra omne venenum et iocineris vitia.

Impressum est in præclarissimo Parrhisiorum Gymnasio hoc celeberrimum Dioscoridis opus in officina Henrici Stephani e regione scholæ decretorum. Absolutumq; octauo Calendas Maias. Anno domini M.D.XVI.

¶ERRATA EX OFFICINA RECOGNITA

Euphorbium legendum fo.j, superficie prima. versu Siquidem.
Iuuenta legendum fol.j. superfi.ij. versu. sua cognitione.
Accœpimus legen. fol.j. super.ij. versu. los vernacularum.
Celerius leg. serius fol.j. super.ij. versu, mentia maturus
Adstiterit et non astiterit legen. fol.j. super.ij. versu bæ dumtaxat.

ERRATA.

FO.	CAP.	VERSV	LEGENDVM.
ii	i	ne nomen	accœpit
ii	ii	obliquum tendentes	interceptas
iii	iii	culorum doloribus	eclegmate
iii	iii	autem illitæ	imo
iii	iiii	gie, quod	vim
iiii	viii	rem profert	eadem ad quæ
iiii	x	reis	Radice ſuperius ad digiti
iiii	xi	ſtomacho	prodeſt malabathri vis
v	xv	validi odoris	zingiber
vi	xix	Calamus	Melior
vii	xxviii	eſt Sumitur	ſumito
ix	xlv	de melano	de melanthino
xii	lxiii	contra vuluæ	cacoethe
xii	lxiii	emollit humect.	glaucedines
xv	lxxxiiii	videaris	aceruaſſe
xvi	xci	let atq; olim	Colophoniæ
xviii	xcix	Impoſitu,	gagatæ
xix	cix	aures	offendit
xx	cxviii	ſtri cætera	inequaliter aſperſum
xxiii	cxxxvii	loſa pelle	molem
xxiii	cxxxviii	phrenitide	ſubſtratu
xxiii	clx	Sanguinis	eruptiones
xxv	cl	lore viridi,	q̃ ſi
xxvii	clxxviii	auxiliantur Et	delinctu
xxviii	clxxxiiii	coctæ illitæq;	Parotidas et furũculoes mol
xxxii	xxvi	ex aqua victum	capeſſit liunt. Panos ad
xxxii	xxxi	abolet. Eius	garum
xxxii	xxxiiii	exulcerat	laceſſenda
xxxiiii	lv	reiectionibus	rheumatiſmis
xxxiiii	lxiii	tuſum, crudo	fictili
xxxiiii	lxv	rimi halitum,	exanimentur
xxxiiii	lxv	tentiſſime	luteis
xxxv	lxxv	ſum turbant	clematidem
xxxv	lxxv	tibus calculis	in ſumma
xxxvii	lxxxiii	tuli, verucula	concerptas
xxxviii	lxxxv	i exemptis mẽbris	aqua marina
xxxviii	lxxxvi	gue & excolatum	Imbuitur
xliii	cxi	atq; obſonijs	ammiſcetur
xliiii	cxvii	malis cotoneis	integris

FO.	CAP.	VERSV	LEGENDVM.
xlv	cxxi	queſcat	exulceratis pernionibus
xlv	cxxiii	tice. Ea	vomitione bilem
li	clxv	aphaca in	lente
lii	clxxi	Siquidem	calfaciendum
lii	lxxi	andum	pituitam
lii	lxxvi	lius. Sed	antedictis
liii	clxxvi		acoitu
liii	clxxvii	leniter emollit	vtilis
lvi	cxvi	tit. Cribrata	experto,
lvi	cxcvii	quæ	phœniceo
lvi	cxcviii	no	ſi bibatur
lix	i	brarunt,	ſubfixerunt
lxv	xxx	paſſo, ſi	gypſum
lxvi	xli	loſos,	pulegio
lxxi	lxxi	Romani	ſylueſtrem
lxxv	xcv	& acre	miſtione
lxxx	ixxvi	ductus,	contrita,
lxxxij	cxliii	let	fiſtulas
lxxxii	cxliiii	cumbendi	proniores
lxxxiii	clii	uiduntur	flaueſcentia
lxxxiii	cliiii	tera eſt folijs	aiugæ ſimilis
lxxxiii	cliiii	tæ. vulneribus.	autem aiugæ
lxxxiiii	clviii	roet nigro.	ſtomachicis & eroſionib⁹ ea
lxxxiiii	clix	ſemen	duritia
lxxxiiii	clx	men	cochlearis
lxxxv	clxx	ſa,	conuexaq;
lxxxviii	ix	crion, Romani	viticuloſū emittit ramulum
lxxxix	xv	ginis	folliculis (rubeſcētē, lentū
xciii	li	de cocco	ſeu vacat
xciii	li		Vltimū ex oibus hiſpanicū
xciiii	lvi	Aſperginoſis	Is illitus
xcv	lxv	tes. Naſcitur	niualibus
xcv	lxvi	bulbaceam	pubertatem
xcv	lxvii	bis, qualis	accerſēdus eſt
xcvii	lxii	terrarumq;	partium, inflammationes
xcix	lxxix	phure ignem	experto rubra
c	lxxxv	contra ſerpē.	addita. Imbecillæ
c	xc	viperalem	vocant
ciii	cviii	purulenta	in artubus aſtricti⁹ vinctis
cxiii	clxxxiii	re candido,	rotundo

Fo.	CAP.	VERSV.	LEGENDVM.
cxv	cxciii	prodeſt	attonitis
cxv	cc	da,alioqui	anguloſo
cxvii	i	folia vitium	illitu
cxvii	v	carbonibus	Reduuias
cxviii	vii	vino vetere	quodguſtu
cxviii	vii	male habent	obtinet
cxviii	vii	leuius & aluo	Ephygela
cxix	vii	timemus	ſæpe
cxx	xvi	nomas	inſtillare,Hirudines
cxxii	xxxii	palmulas	pertuſum
cxxii	xxxiiii	rat,qm̃	non ita
cxxiiii	li	dyſenteriam,	hybernos
cxxiiii	lvi	riaci drachmæ	caſiæ
cxxvi	lxxvi	ſpodios	ſpodos
cxxvii	lxxvi	A lij paulatim	harenas
cxxxiii	cxi	mant	in caminis
cxxxiiii	cxiiii	nihil	palloris
cxxxiiii	cxv	fiſtulam hauſto	Erumpentem
cxxxv	cxvii	natura	natura in commune
cxxxvi	cxxiii	recenti vtendum	examinatur
cxxxviii	cxxxv	tꝙ cnnabarin	atꝙ cinnabarin
cxxxviii	cxxxvi	ſciſtos lapis	gignitur
cxli	lxxiiii	lo ante	gonus lege gomis
cxli		improbi	beneficia.le, veneficia
cxlii		modo vitia	admittunt legendum
cxliii		papauer,	lege phtharicum
cxliiii	iiii	et triſaginis	lege & aiugæ decoctum
cxlv	ix	denſam vocem	a temulẽtijs
cxlvi	xxi	itidem chamelææ	ſicilicus legendum
clxvi	xxii	gua,& commiſſuræ	dentiũ,cãdore quodam
cxlvii	xxvii	nem,potum	hormini
cxlvii	xxix	ctus Tragi	vel Orizæ,
cxlvii	xxx	bibuntꝙ eos	adiutiꝙ percoquunt
cxlviii	xxxiiii	ne & ſcinco	ſcincho
cxlviii		minus	medicinæ
cxlix		Et hanc in eo	apertiſſime
cl		neꝙ continens	le.neꝙ ad finem neꝙ ad
cl		ciſci conditionem	Namꝙ.lege Neꝙ
clii	iiii	aromatum partem	et ſubſtantijs
clii	iii	quidem exæſtuat,	fatigat aliquando

a j Pedacij
ij um, ꝑceritates
iij Admuliebres
iiij odoris radice
b j hit, sextario
ij De lentiſcino
iij nionibus
iiij aſſumuntur
c j ſo manarunt
ij De bitumine
iij ſa mortuorū
iiij linteiſq;
d j Candida
iiij quoq; in
iij De pyraſtro
iiij abſceſſibus
e j De iure piſciū
ij Subdita
iii ac imbecille
iiii ri, vt
f j cum melle
ij teretes
iii coctā
iiii um, verrucas.
g j ſtrior magis
ij Contra adu.
iii De Aphaca.
iiii Siquidem
h j ſpectatur, et
iiii thoth, Daci
iii De Teliphio
iiii nunc ex aqua
i j nutim inciſis
ij De Pulegio
iii oblōgioribus
iiii De Maro
K i radix
ij De roſmarino
iii Et lac
iiii niæ ratione
l i tūculum
ii mile,
iii De altera
iiii nues emittit
m i ad rupta
ii farinam
iii De Echio
iii Aphri
n i cato humore
ii tex, in vino
iii Item
iiii graui
o i quoq;
ii renitent
iii los, alijs
iiii matin
p i nigri, et
ii De Apio
iii lita ex
iiii tur.
q i ligenter
ii nes internas,
iii maioris
iiii ctis.
r i gia ex
ii carbonibus
iii expoſita
iiii incolæ
ſ i ret,
ii reddat
iii ignes
iiii De Terra
t i hinnuli
ii acetum,
iii thymum
iiii Quibus
v i ſudor
ii Communis
iii Origanum
iiii Pedacij,

3738
41417

Nicolai leoniceni in libros galeni e greca in latinam linguaz a se translatos prefatio cõmunis.

Einsdem in artem medicinalẽ Galeni clarissimi medici prefatio ad Illustrissimum principẽ alfonsium estensem ferrarie ducem.

Galeni ars medicinalis nicolao leoniceno interprete que et ars parua dicitur.

Einsdem ad franciscũ Castellum illustrissimi ferrarie ducis prestantissimum medicum in opus de tribus doctrinis ordinatis fm Galeni sententiam prefatio.

Einsdem de tribus doctrinis ordinatis fm Galeni sententiam opus.

Galeni de differentijs febrium libri duo. Interprete laurentio laurentiano Florentino.

Nicolai Leoniceni in Libros Galeni e greca in linguam latinam a se translatos prefatio cõmunis.

QUam difficile sit ex greca lingua in latinã libros conuertere testãtur illi qui circa ꝟ grecos auctores interpretãdi studiũ summa cum laude fuere versati. Inter qs oiuꝫ iudicio Theodorus Gaza ꝓmas obtinet partes. Nicõlaus in sua ad Xistuꝫ Pont. in libros de aialibus prefatione ad alias interpretandi difficultates hanc quoqꝫ scribit accedere qꝫ exẽplaria greca si qñ librariorꝫ culpa: vel aliquo alio casu habent mẽdosa corrigere sit necessariũ. Aliogn vel ipsi interpreti vel auctori cuiꝰ opus interpretãdũ suscipit paratur infamia. Solere aũt homines potius de interprete qꝫ de auctore operis male iudicare: idem Theodorus enũciat qñ diuinaret fore vt ꝛ ipse aliqñ huius iudicij notã subiret: nam ꝛ si eiꝰ translationes sint alijs elegãtiores ꝛ fideliores Ita tñ aliqñ bonus dormitat Theodorus vt nõ possit vel ipse vel Aristoteles quẽ nobis latinũ fecit culpã erroris effugere qꝫ lis est ille libro septimo de historia aialiũ manifestꝰ vbi Aristoteles eodem Theodoro Gaza interprete scribit hec verba: Canes tribus laborãt vicijs Rabie. angina: podagra: facit rabies furorẽ ꝛ que momorderit oia rabiũt excepto hoie Intereunt canes hoc morbo ꝛ que morsa sunt excepto hoie. hec Aristoteles aut Aristotelẽ interpretãs Theodorus. Sed que est tã puerilis imperitia que nesciat ex morsu canis rabidi rabire hoiem secuti alia aialia ꝛ miserabiliter ex rabie obire? Hunc tñ ꝑ maximũ Aristotelis si ita scripsit errorem conatur Albertus cognomẽto magnus leui ad modum rõne obumbrare scribẽs in hunc modum libro suo itidem. 7° de historia aialiũ capite. 2° de infirmitatibꝰ ꝛ pfectibꝰ quadrupedũ aialiũ inscripto. Lanina aũt rabies mutat in insaniã demoniacã ꝛ est ipa infirmitas cũ veneno qꝫ in humore dentiũ transfundit in vulnera eoꝝ: qui mordent a cane rabido furiunt: ꝛ morĩtur ꝓter hoiem qui per medicinã poterit iuuari multi tñ ex hoibus moriunꝰ. Jam. n. vidi hoiem morsum a cane rabido in brachio ꝛ anno 7° post incepit inflari locus cicatricis ꝛ mortuus est infra duos dies. In quibus verbis nescio vtrũ albertꝰ magis accuset Aristotelez an excuset. Nam multos hoies ex morsu canis Rabidi mori idem albertus fatetur qꝫ in verbis paulo antea scriptis videtur oino negare Aristoteles in quibus neqꝫ rabire hoies morsos a cane rabido neqꝫ mori sicuti reliqua aialia scribit ꝛ preterea in his qui non rabiunt aut non moriuntur hoibus talem affert albertus cãm: que ꝛ in alijs quoqꝫ aialibus afferri põt: Nam ꝛ ipsa auxilio medicine iuuari pñt: qõ neqꝫ brutis deest qꝫuis arte medicine careant cum sint ꝛ vetorinarij ꝛ qui mulomedici nuncupant ꝛ curatores alij qui quotidiaꝫ brutorum saluti puident: qñ ꝛ albertus ipse non dedignatus est ad porcoꝝ morbos remedia scribere: quare si ea cã hoiem excipit Aristoteles qui neqꝫ rabiat: neqꝫ ex rabie moriat qꝫ per medicinã iuuari possit vt ingt Albertus tunc ꝛ equos ꝛ mulos ꝛ canem quoqꝫ debuit excipere quos constat a rabie eadem ope qua hoies sepe fuisse seruatos: naꝫ canis rabidus: ita suũ genus sicut alienũ dentibus impetit. Ego aũt nõ puto aliter hunc locuꝫ aristotelis posse pro vero defendi: niſi verbũ vnum qõ fuit librariorꝫ culpa viciatum prius in greco codice vt etiã in alijs faciendũ Theodorus precipit castigetur qõ vna tñ aut altera littera hic cõmutata Facillime possumus facere. Nam vbi greca scriptura habet πλὴν ἀοτροσ ω. i. excepto homie si loco πλὴν qõ verbuꝫ figat preter πρὶν scripseris qõ figat prius tunc verus sensus aristoteli erit restitutus: ꝛ vna syllaba vel duabus vt diximus litteris in greco codice pmutatis totius loci trãslatio ita se recte habebit. Canes tribus laborant vicijs rabie: angina: podagra. facit rabies furorem ꝛ que momorderint oia rabiunt prius hoie Intereunt canes hoc morbo ꝛ que morsa sunt prius hoie: quoꝝ verborum sensus non caret veritate: est enim talis. qꝫ oia aialia morsa a cane rabido prius rabiunt ꝛ consequenter obeunt qꝫ homo. Tardissime aũt ex cunctis aialibus rabire hoiem atqꝫ ex rabie interire ꝛ ipse albertus testatur exẽplo illius qui morsus a cane rabido septimo ab inde ãno ex rabie iterijt. Auicena quoqꝫ quorundam recitat opinionẽ qui aiunt hoies post duodecimũ a morsu annũ in rabiez aliqñ incidere. Quãuis aũt nõ sint prefinita aialibus mortis rabiendi tempora qꝫ ꝛ canis mordentis virus ꝛ aialis qõ mordet habitus multis modis potest variari puto tñ si oia agant paria verũ esse qõ dicit aristoteles idem quoqꝫ experientia cõprobante tardius rabire hoiem a cane rabido morsumqꝫ cetera aialia qõ fieri põt pp maiorem inter hoiem ꝛ brutum nature dissidentiaꝫ ficuti eiusdem nature ꝛsensus cã est vt canis citissime pre cunctis aialibus a cane rabido morsus in rabiẽ agatur qõ etiam vsu solet euenire in morbis non sine veneno contagiosis: nam crassante pestilentia hoies ab hoibus ꝛ affines ab affinibus citius ꝓtagiuꝫ patiuntur. Nos qdem ita hunc locuꝫ Aristotelis interpretamur atqꝫ ab errore non paruo vendicamus. Si quis vero nouerit melius summũ pbum Aristotelem rerũ nature ꝛsultissimũ neqꝫ rõni neqꝫ experientie cõtraria hoc loco scribentem demonstrare salua etiã greci codicis scriptura ꝛ Theodori Gaze interpretatione sciat se nõ modo alijs qui ꝛ aristoteli ꝛ eius interpreti Theodoro pñm afficiunt. Sed mihi quoqꝫ sũmopere placiturũ. neqꝫ. n. hec eo aio scripsim⁹ vt Theodorum de litteris atqꝫ vniuersa pbia optime meritũ tãqꝫ malũ interpretẽ damnaremus sed potius vt nos ipsos eiusdem theodori auctoritate tueremur si quãdo in nostris trãslationibus verba greca negligimus ꝛ veram auctoris sententiã malumus interpretari vbi presertim paruo deflexu lĩaruꝫ fcñ in greco codice errorem possumus coniectari quem parua litura valeat emendare. neqꝫ tñ hoc temere aut nimium licenter agimus. Sed vbi nescimus aliter illum quem interpretamur auctorez aut a ꝺictione aut a falso manifesto defendere sicuti ob hec ipsa incõmoda euitãda duo tñ in duobus artis medicinalis Galeni que vulgo ars parua noiat locis vba castigauimus ꝛ aliter qꝫ in multis alijs etiam antiqs codicibus scripta inueniantur legenda censuimus. Primus locus est in tertio eiusdem libri tractatu vbi Galenus docens curare iam factam egritudinem scribit hec verba secundum translationem que in vsu habet. facta vero egritudo curabitur dispositione a qua principaliter

Albertus magnus

Auicena

Theodorꝰ de vniuersa pbia optime meritus.

Contradictio i vbis galeni ꝑm trãslatiõez vsitataz.

ꝑm nãm opatio ledit ablata: quã t ipsaz dicim⁹ egritudinis cãm. Jn his vbis due sunt ꝯdictiones manifeste. ꝓ⁹ est qua Galenus suo dogmati ꝯdicit: si ita dicat dispõnẽ ledentẽ principaliter opatiões nõ eẽ egritudinẽ sed cãz egritudinis. Scõa ꝯdictio est: qua vba ipsa sibi ipsis repugnãt nam si talis dispositio de qua Galenus loquit sit cã egritudinis quõ põt ledere ꝑncipaliter. i. imediate opationes: sicuti. n. ꝓpriũ est egritudinis imediate ledere opatiões: ita ꝓpriũ est cause nõ principalis siue imediate: sed ꝑ cãm mediaz easdẽ ledere opationes. Hui⁹ qdẽ loci difficultatẽ tam Arabes qz etiã latini Galeni expositores aiaduertentes

Mali

varijs expõnib⁹ eã soluere tẽtauerũt: Mali primꝰ Arabicam exponẽs trãslationẽ putat hũc locũ esse defectuz t vnũ aut duo vba supplet: vt ita dicat. facta vo egritudo curabit dispõne ablata a qua oritur dispositio q principalit ledit opationes. Tertiũ hic exponẽdi modus ꝑter id qꝰ est violẽt⁹ t quãdã sapit Barbarie etiã hoc hz incõmodi qꝰ dum vnũ vulnus sanat aliõ exulcerat: videri. n. facit egritudinẽ factã habere cãz qõ tñ multis in locis Galen⁹ negat: Quare hãc Mali exponez tanqz a Galeni placitis abhorrentẽ respuit

Plusqz cõmẽtator

plusqz Cõmẽtator t alteraz affert tolerabiliorẽ: qz nihil ponit Galeno ꝓriũ Barbarã tñ ficuti primã Mali t tam grece qz etiã latine lingue repugnantẽ: nã non cãm casu accusatiuo: sed cã casu ablatiuo legenduz putat atqz ita vult vbũ relatiuũ quã nõ referre dispõnẽ ledẽtẽ ꝑncipaliter opationẽ: sed ipsaz opationẽ lesaz cui⁹ egritudo sit cã: Tertiũ si hũc Galenus habuisset intellectũ nõ ita Balbutisset: sed hoc vel alio mõ minime Barbaro locutus esset explicit gra fic: facta egritudo curabit dispõne soluta a qua ꝑncipaliter q hz nãz opatio leditur qõ ex egritudine fieri dicimus tũc eni illud relatiuũ qõ potuisset referre vbũ infinitiuũ. s. ledi opationẽ qõ relatiuũ quã nõ põt referre sicuti neqz etiã opationẽ lesam cũ hec in ipso vboz contextu nõ ponat: neqz etiã possit subaudiri. Hz t hic loquẽdi modus si ita dicat ꝑ subauditioñ opationẽ lesam esse cã egritudinis dat nobis intelligi egritudinẽ esse cãm finalẽ t nõ efficientẽ egritudinis vt si quis dixerit ambulationẽ esse cã sanitatis: nõ id significat sanitatem facere ambulationẽ sed sanitatẽ esse id qõ arit per ambulationẽ. Tertiũ hic mihi occurret aliqs philosophastes e numero illoz qui bonas odore liras: q in ea hereti sunt nõ posse quẽqz t recte loqui t recte philosophari atqz ita inquiet hoc genus argumẽtãdi sumptũ ex loquẽdi norma nõ est phoz aut medicoz sed grãmatistaz ꝓpriũ. Nos nõ istas curamus rhetorias vel potius pedagogias qui nõ eloquẽtiã sed sapientiã querimus. Si hec mihi obtecerint qui barbarã colũt vel phiaz vel medicinã t velim ad oia respondere cogar subire alterã multo priore lõgiorẽ disputationẽ de genere dicẽdi phoz tactã qdẽ t a veteribꝰ prudẽ nouissime aũt etate nostra iter picum atqz Hermolaum tãta eloquẽtia actaz vt appareat nõ posse illos q se lingua fateatur barbaros fine ea cui semper fuere infensissimi eloquentia defendi. Sed hac omissa q nõ est vel hui⁹ tpis vel instituti qõne remittã illos siue medicos siue phos siue vtrosqz q mihi ista obiectauerint ad Aristotelez atqz Galenũ: t qñ forte nõdũ ipsos legerũt vel nunqz lecturi sunt: eũ pleriqz eoz istis post habitis Aueroim atqz Auicẽnaz deos sibi alterũ phie alterũ medicine fecerint: ostẽdã locos

Aristotel.

vbi tam Aristoteles qz etiã Galenus ex tecto vsu loquẽdi argumẽtent Aristoteles qdẽ libro 2° moraliuz nicomachioz Jnter alias rões qꝰ pbat vtutẽ non esse affectũ vnã t ponit q ꝓuidetur dicẽdi ꝓsuetudini scribẽs in hũc modũ: Jnsup scõz affectꝰ moueri dicimur. sz scõz vtutes t vicia nõ moueri sz certo mõ dispositi eẽ. Galenus vo i expõne aphorismi illi⁹ g i secũda pticula p hec vba, pferẽ ꝑm antiqz trãslationẽ: vbicũqz cib⁹ ꝑter nãz inerat hic egritudinẽ facit Tres tãgit eiusdẽ aphorismi expões: t tertiã nõ alia ipzobat rõne nisi qz ex ea segẽ Hypocratez vsuz fuisse insueto loqndi mõ ficuti t nos paulo antea expõnem pluscqz cõmẽtatoris ifringebam⁹ qñ ex illa sequerer Galenũ virũ i sua ligua eloqntissimũ fuisse infantissimũ vel qõ abhominãdũ dictu barbarissimũ: sz age t ꝓcesso pbis t medicis barbaris talẽ eẽ sensuz illoruz vboz q Galeno ascribunt. s. egritudinis cã qlẽ putat pluscqz cõmẽtator: nõ ne p illa t qõdã cõmittit nugamẽtũ. nã q dicit egritudinẽ esse dispõnẽ ledentẽ opones t postea subiũgit egritudinis cã siue ex egritudine vt cã efficiente fieri lesionẽ opõnũ idẽ bis dicit p vba diuersa. Cõciliator aũt de hoc galeni loco t ipse dria. clxix. facẽ mẽtionẽ t neqz alia vba supplẽs ficuti Mali neqz pota comutãs ficuti Pluscqz cmẽtator aliã affert vboz galeni expõnẽ p quã se putat nihil dicere a galeno dissonũ cũ tñ plib⁹ modis peccet in eadẽ expõne que talis est. Facta vero egritudo remouebit dispõne soluta. i. cã ꝓiũcta que principaliter ledit opõnes nõ simpliter sed respectu cãe antecedentis: verũ ex hac expõne multa ꝓcingũt absurda t que oino galeni dogmatib⁹ aduersant. Primũ circa aliquã dispõnẽ ꝑncipaliter ledentẽ opões t tñ illã nõ esse egritudinẽ sed egritudinis cãm. vñ pari mõ ꝓcedi posset aliqõ aial esse rõnale t mortale t tñ nõ esse hoiem cum hoc totũ. s. dispõ ledẽs ꝑncipaliter opões sit eque diffinitio egritudinis apũd medicos ficuti aial rationale t mortale hois apud phos neqz obstat id qõ ait Galiator cãm ꝓiũcta ꝑncipaliter ledere opõnẽ nõ simpliter sz respectu cãe añcedentis qz hoc ẽt dici posset aliqñ de añcedente cã respectu cãe ꝑmitiue qꝰ vz t ipsa principaliter ederet opões quare illud verius exit ꝑm Galeni sniam qꝰ nulla dispõ ꝑncipaliter ledit opões ꝑter egritudinẽ. Cã aũt vel añcedens vel ꝓiũcta si ledunt opõnẽ nõ ꝑncipaliter hoc agũt sz p egritudinẽ mediaz. Scdm Galeno repugnãs esse aliquã egritudinẽ fcãz que hẽat cãm cũ tñ galenus tractatu tertio artis pue t plib⁹ alijs locis oino neget egritudinẽ fcãz hre cãz siue añcedentẽ siue ꝓiũctã. Tertiũ ẽt a galeni placitis alienũ cãz dari ꝓiũctã egritudinis in quo nõ solũ cõciliator sed ẽt pluscqz cõmẽtator t oẽs medici iuniores decipiũt putãtes ita apud Galenuz sicuti apũd alios medicos q alia dogmata colũt cãs ꝓiũctas egritudinũ assignari cũ tñ ipe Galen⁹ in libro cui titulũ fecit de cãis ꝓtẽtuis. i. ꝓiũctis phos stoicos scribat ꝑmos cãm cõtentiuã noiasse t atheneũ ataleũ pp eã quam hũisset cũ possidonio pho stoico ꝓsuetudinez primũ cepisse de causis cõtentiuis siue cõiunctis in medicina loqui. alijs vero medicis qui alia colunt dogmata atqz his pertiz qui volũt dispositionẽ ledentẽ opationẽ t nõ opõnẽ lesam esse egritudinẽ qõ est ipsius etiã Galeni dogma nõ ꝓuenire dicere aliqs esse cãs egritudinũ ꝓtentiuas vñ Auicena viderit qui se Galeni fatet interptez ne male in hoc Galenũ interptet qui egritudinẽ eodẽ mõ quo ẽt Galenus diffinit t nihilominus cãs ponit egritudinũ ꝓtentiuas siue ꝓiũctas. Quartũ absurdũ qõ segt ad cõciliatoris expositionẽ Galenũ in arte pua nõ ois egritudinis facte sed eiuz tñ cui⁹ cã antecedẽs in cõiunctã deserit curationez docuisse qõ tñ repugnat eiusdẽ libri instituto in quo

Expositio pluscqz cõmẽtatoris hz qõdam nugamẽtũ

Cõciliator

Galenus i libro d cauſis ꝓtẽtuis

Auicena viderit ne sit malꝰ gani iterpres

Galenus se potius vniuersalia q̄ pticulariora docere ꝓfitetur ¶ De sunt vt mihi videtur fortissime rōnes que mihi facile psuadent hunc de quo disputamus Galeni locū nōdū fuisse recte a latinis expositū neq; ēt cōuenīēter a plusq̄ cōmētatore emendatū Et ſi.n. q̄ marie cū ¶Plusq̄ cōmētatore censeā eūdē locū in eodē vbo librarij greci culpa fuisse viciatū nō tñ eodē ēt mō puto castigādū ſz alio potiꝰ ex quo nulla in Galeni ſmōe barbaries nulla nugatio nullaſ in eiꝰ dogmatib⁹ repugnātia ꝓsequī t ex quo ēt illud hīi pōt qđ i sua ꝓmū scribit expōne ¶Plusq̄ cōmētator locū de quo disserum⁹ tractatu tertio artis parue cōmētatiōe xxxiij. exponēs p hec vba. Deide dixit facta vo cē. Sz fcā discrasia siue illa sit q̄ est ps fētis siue q̄ absolute facta dr curabil p ablationē dispōnis principalr. i. imediate ledentis opationez q̄ nihil aliud est q̄ ipsa egritudo nā egritudis diffō sicuti Galienus dicit tertia pticula de morbis t accitib⁹ est q egritudo est cōpositio vel dispositio preter nāz ꝓncipalr ledens opatiōes: cā.n.nō ꝓncipalr ledit opatōes ſz mediāte egritudine. ¶Nec plusq̄ cōmētator q idē scribit qđ ēt Galenus loco de quo disserim⁹ ſi recte emendet Erit aūt recta emendatio ſi prio vbo cām essentiā siue subam posueris vt totuz ita scribat. Fcā vo egritudo tā curabitur dispōne a qua ꝓncipalr q̄ scōm nām opatio leditur soluta quā t ipaz esse essentiā egritudis dicim⁹ ¶Nec.n. vba idē significabūt qđ ꝓma ps expōnis plusq̄ cōmētatoris: nā reliquū eiꝰ expōnis qđ nos antea rephendum⁹ occasionē hz ex illo vbo cā prio quo nos essentiā scribim⁹. Si cui vo vr ēe nimis dissona castigatio pp magnā duoꝝ vboꝝ cause. ſ. t essentie nō solūz in scriptura ſz ēt in prolatione dissimilitudinē. Si qs in q̄ hanc mihi obijciat dissonātiā sciat me nō verbuz latinū cāz ſz grecū αιτιαν qđ idē significat apud grecos qđ apud latinos cā ꝓmo emendare a quo ad ουσιαν alterū vbu grecūm qđ essentiā figit est breuissimus transitus cū vna fere syllaba distent. ¶Hanc aūt duoꝝ grecoꝝ nominū vicinitatē fuisse cām erroris librarij Indicio eē pōt qđā greci codices in gb⁹ loco vbi ουσια scribitur aliquando viciose αιτια Sed t illud aduersus nos gſpiā dicere possit hāc nāz siue in greco siue in latino codice castigationē esse supuacuā cū idē sensus elici queat stante scriptura q̄ hz cāz sicuti ſi loco cause essentia scribat ga ſi p cām nō cām efficientē ſz formalē itelligamus eadē erit Galenī verboꝝ que hīitur in antiqua translatiōe sententia: nā cā formalis t essentia idē vident importare. ¶Huic aūt obiectioni facilime respōdet nō esse Galeni neq; aliozꝝ medicoꝝ ꝓsuetudinē p cām simplr cāz formalē itelligere ſz efficientē tantūmodo qđ probāt duoꝝ librozꝝ Galenī inscriptiones alteri⁹ de causis morboꝝ alteri⁹ de causis accidētiū in quoꝝ neutro cause formales ſz efficientes sole explicant. De solis ēt causis efficiētib⁹ ac ꝓseruātib⁹ medico eē sermonē testat alexāder in suo libro de febrib⁹. ¶Hoc ipſ cōfirmat Auicena p mo libro suī canonis ita scribens. Dicem⁹ q̄ cā in libris medicoꝝ est id qđ ꝓmo est t ex quo ꝓuenit inuētio alicui⁹ dispōnis in corpe humano aut eiꝰ fixionis. Cāz aūt hoc mō acceptā solū dici de cā efficiente vel ꝓseruāte ēt Jacobꝰ in suis expōnib⁹ ānotauit Quare si αιτια in greco codice cā autem in latino retineat nullo mō poterim⁹ difficultates antea tactas euitare. Venio ad alterū artis parue locū quez ēt duximus in greco codice emendandū ſz t huic greci codicis erroꝛi annexus sit ēt alter quē puto fuisse erroꝛē translatoris t nō codicis. ¶Hic tñ alter erroꝛ qui ꝓꝛ occurrit est vtriq; translationi cōmunis t grece. ſ. t arabice. Nos t ſi nō sit nostrum hoc in loco ꝓpositū loqui de erroꝛibus translationū qui culpa interpretū contigerunt: sed potius de his qui vicio grecoꝝ codicū accidere in quib⁹ fere oibus idē erroꝛ scripture inuenitur ¶Hoc tñ etiā de altero diseremus qñ ſcōs ex ꝓmo magis clarescere potest. Est aūt erroꝛ hic in eodez tractatu tertio artis parue vbi Galenus docet curare phlegmonez in corpe plethorico. i. abundāte humorib⁹ t ſcōz grecā translationē que in vſu est scribit in hunc modum. Si igit fuerit totū corp⁹ plethoricū nō opz p ipaz patientē ptez euacuare. Si.n. caraxatiōib⁹ t incisionibus sensibiliter euacuauerimus dolentes ptes attrahemus pp doloꝛez amplius Si vo calefactib⁹ diaforesim aggressi fuerimus facere trahemus pp calefactionez amplius in ptes q̄ diaforesiz factam⁹ Si vero velim⁹ recurrere qđ est in fluxū nō recipiet plenuz existens corp⁹. Et huc vſq; gdē translatio vna cū expōne plusq̄ cōmētatoris recte se hz sequēs vo eget correctione vbi ita scribit. Ad vtraq; igit hec opz euacuare totū t deide trahere e ꝓrio oino ad alias regiones id qđ influt patienti parti hoc vo facienti repellere a pte prius deinde diaforesiz facere aggredi paratior. n. euacuatio q̄sto p maiora: ¶Hec verba expōnis plusq̄ cōmentatoꝛ ita scribit. Cū declarauit ſtāte plethoꝛa totius corpis nullaz ſpēz euacuationis de supius assignatis ꝓuenire posse: nullā aūt aliā a predictis esse apostemati cōpetentez ostendit primo plethoriā totius adhuc impedientez esse remouendā dans de mū ordinē ipſaꝝ euacuationū ad inuicez t dicit Ad vtrāq; t. i. igit pp hec vtraq; indecentia euacuationis per eandez ptez t impossibilitatez recursionis ab ipsa ad alias pp corpis plethoriaz opz euacuare totū corp⁹ ¶Hoc aūt ꝓprijssime fit phlebotomia nō solū quidez in phlegmone sed in quibus cūq; alijs generibus apatuz cū plethoꝛia totius: augumētū. n. omnium humoꝝ in venis super equalitatem ipſoꝝ nullo melius educitur q̄ flebotomia figdez nec virtus nec etas obstiterit patientis. Deinde dat ordinez euacuationū fiendaꝝ ad inuicē post plethoꝛie amotionē t dicē deinde t. i. demū amota plethoꝛa opz trahere illō qđ influit patienti particule ad regiōes oppositas: tā quidez capaces recurrentis obseruata oppōne p veram diametrū tñ quia cū fit oppō p duas attractio est difficilis aut impossibilis nō correspondentibus meatib⁹ ¶Post hoc aūt añ aggressionē diaforesis priꝰ opz repellere qđ influxit parti deinde aggredi diaforesiz. i. euaporationē facere t dedit cāz huiꝰ t dixit patior. n. t. i. ga sicuti ꝓmissa euione plethoꝛie recursio erit facilioꝛ vacuis atq; latis exſtib⁹ vijs post recursionē ät facilioꝛ est euaporatio pp. ſ. latitudies meatuz mēbri t ꝑ itēdebat cū dicē patioꝛ. n. eūo q̄sto p maioꝛa: ꝓstrictio. n. meatuū a plethoꝛia vſi ipedit recursū a pticulari vo ipſius mēbri ipedit euaporationē ¶Hec oia plusq̄ cōmētatoꝛ q erroꝛes sequēs grece t arabice trāslatiōis ipe ēt errare coactꝰ est. Qđ vt ex eiꝰ pbabim⁹ expōne in q̄ fatet nō eē alūd melioꝛē modū sanādi phlegmonē in corpe plethoꝛico ꝓter illū quē Galenus scribit hoc loco scilicet p eūoez totiꝰ corpis primuz: deinde retractioneꝛ humoꝛis fluentis retractionem in q̄ ad loca opposita: excipit aūt plusq̄ cōmentatoꝛ corpoꝛa illa quibus vel ob etatem vel virtutis debilitatem non conuenit phlebotomia. Unde sequitur secundum eius expositionez q̄ phlegmon in his sic sit morbus insanabilis figdez nō potest in corpore humoꝛibus redundante sanari nisi p phleboto-

Error cōmunis arabice t grece translationi.

¶Plusq̄ cōmētator.

Alexāder in libro de febrib⁹.

Auicenna

Jacobus.

mlā qđ remediū non possunt alig hoīes vel pp etatē vel pp imbicellitatez corporis tollerare. Absurdū ät dictu videt tumorem qui ex sola humoꝛ habundantia fit esse in istis insanabilem. Si vero Galenus recte intelligatur sanabilis vutiqz fiet. Recte aūt itelligetur si verba eius que in plurib⁹ grecis codicib⁹ scripta inueniuntur fidelr transferantur: Erit aūt fida trāslatio hoc mō. Ad vtraqz igit hec oꝛ eūare totū vel oino retrahere ad alias regiōes id qđ influit Nꝛqz.n. hec duo iubet Galenus fieri ⁊ vnū post alterū ꝛ alterū trīm vel scilicet eūonez totius p phlebotomiā vbi ⁊ etas ⁊ virtus cōsentiāt vel p retractionē hūoris fluentis a loco ad quē fluit ad ptes oppositas. Fit aūt eadē retractio factis in eisdem partib⁹ oppositis scarificationibus q̄s etas tenella aut vis debilr pōt meli⁹ q̄z toti⁹ eūonē tolerar: Mā vt scribit Galenus in expōne aphorismi supra allegati scde ptīcule aphorismoꝛ ꝛ ita scribit scdz translationez vsitatā. Ubicunqz cib⁹ preter nām igredit hic egritudinē facit: Exquisitissima eūo oiuz humoꝛ fit p phlebotomiā prima aūt istī est scarificatio circa talos facta. Talez aūt modū curādi phlemonē in corpe plethorico. s. vel p phlebotomiā vel scarificationē factā in ptib⁹ oppositis. Docet ēt Galen⁹ libro. xiij. artis curatiue vbi ita scribit. Plethorico ät exīte vel malis humorib⁹ pleno corpe curatio cū calefacientib⁹ facit humorē fluere ad mēbrū nō tū alia possum⁹ vti. Logimur igit aliqn̄ eūare sanguiez vel venā incidentes vel scarificātes mēbra nihil patiēte manu qdē male se hīte crura. Altero aūt crure patiēte reliquū. Mas.n. eūones fieri iubet hūoꝛ multitudo sicuti humoꝛ maloꝛ vicīū qđ cacochymia vocat precipit purgationē. Ex his Galeni vbis qb⁹ filia respōdent in arte parua liquido apparet qūo hec quoqz in arte parua ita sunt sub disiunctōe legenda sicuti illa. Forte ät ad hec. Plusq̄z cōmētator obiecerit vl' aliquis sumēs ex vbis. Plusq̄z cōmētatoris q̄ scribit in sua expōne occasionē Oꝛ nisi fiat pri⁹ eūo toti⁹ corpis p phlebotomiā stante adhuc plethoria nō poterit fieri recursus humoris fluentis qa vie nō sunt capaces recurrentis. Responsio ät ad obiectōez facillima est: Per q̄s.n. vias fluebāt ad locū patientē p easdē etiā poterit retro fluere vel p alias ꝛaz factas patentiores pp sanguiez attractū atqz euacuatū p scarificationes i ptib⁹ vt ēt fuit antea dictū oppositis factas. Quib⁹ si solum cucurbitule apponerentur sine scarificatiōe sole adhuc sufficerēt humoꝛez fluētē ad locū patiētē in ꝓria retrahere. Sicuti.n. fluebat corpe adhuc plethorico exīte ita adhuc eadē manēte plethoria pōt p eosdē meat⁹ refluere. Ubi solū medicus velit hūoꝛē a loco nobiliori patiēte ad ignobiliorez auertere: humorez dico qui iā fluit nō q iā fluxit ad locū patiētē. Nic.n. vti iquit Galenus nō pōt retrocedere pp corporis plenitudinē: ⁊ hec oia probant nō esse nēcium pro curatiōe phlegmonis hec duo facere. s. ⁊ eūonez toti⁹ corpis ⁊ retractionē humoris fluentis ad opposita: cū alterū tm̄ sufficiat vel eūo toti⁹ p quā vene exinanite vi sola vacui sine alio diuersionis auxilio pnt humorez fluētē reuocare: Uel si ista eūo toti⁹ omittat aut pp etatē aut pp egrotātis imbecillitatē sola retractio humoris fluentis retractio inq̄z ad oppositā loca Presertiz si fiat cū eūone locoꝛ oppositoꝛ vt dixi ex auctoritate Galeni libro. xiij. artis curatiue p scarificatiōes prouidere possit ad illa vtraqz: que Galenus veretur si ad loci patientis veniamus curationē ante totius corpis eūonez vel humoris fluentis in ꝓria retractionez. Hanc aūt esse Galeni sententiā ēt in hoc loco tractatus tertij artis parue testant greci codices oēs quos ego viderim: in qb⁹ vba illa: Ad vtraqz igit hec oꝛ eūare totū et deide eꝛio trahere oino ad alias regiones nō copulatiz vt i hac trāslatiōe q̄z exponit. Plusq̄z cōmētator ⁊ i altera arabica q̄z exponit Mali: sed poti⁹ sub disiūctiōe legīt ꝟ mō. s. Ad vtraqz igr hec oꝛ eūare totū vel oino retrahere ad alias regiōes id qđ influit patienti ptī: Ez aūt supius dixerim errare hoc in loco ⁊ arabicaz ⁊ grecā translationē a q̄ traxerit. Plusq̄z cōmētator sue expōnis errorez. Inueni tm̄ ēt in qbusdā latinis codicib⁹ grecā hītib⁹ translationē hec eadē vba nō cū copula ⁊ sed potius cū dictiōe disiunctiua aut sicuti in grecis exēplaribus scribi ⁊ Nicolus sermōe septimo tractatu qnto capite. xij. de debita admīstratiōe recursus ⁊ extract⁹ allegat Galenū hoc eodē loco sub disiunctōe loquentē. Sed qđ nos volumus esse nō parue dubitatōis solutionē ipe nicolus facit maioris ambiguitatis occasionē sic. n. scribit capite allegato. Bene Galenus dixit in Techni eūandū esse totū corp⁹ in p̄mis aut e ꝓuerso trahere oino ad alias regiōes qđ influxit particule vt recipere possit repulsaz māz recurrentē: ⁊ vt possit nō amplius influere particule q̄z sit illud qđ extrahatur ex ea. Hoc idē ḃapio p̄mo breuiarij ⁊ Auicena p̄mi q̄rta ⁊ oēs voluerunt auctores: q̄uis Galen⁹ locutus fuerit per hāc dictionē disiūctuā aut: nō tamen voluit q̄ stante repletione multa corpis possit aliqn̄ fieri diuersio añ eūonē: qn̄ cōis ordo est vt icipiat ab eūone ⁊ postea fiat diuersio: Et ista dictio aut i dicto verbo nō tenetur distinctiue sz ordinez in curatione ostendit. s. q̄ prius euacuari oꝛ totuz corpus aut pro deide fieri diuersio. Dicūt tm̄ q̄ ista dictio aut pōt aliqn̄ teneri disiunctiue vt cū fuerit plenitudo solum in mēbro mandāte: in quo casu posset medicus inchoare ab diuersione q̄uis melius ⁊ recti⁹ sit semp ichoare ab eūone ⁊ precipue p oppositaz ptez sipse illa opposita cōmunicatiōez habuerit cū apostemosa particula quēadmodū natura quā medic⁹ seq debet vt oicit auerois eodē septio. Qn̄ creticat apa epatis p fluxuz sanguis narīū e nare dextra: qn̄ ista eūo cōtinet eūonē ⁊ cōmutationē: premissis aūt ⁊ eūone ⁊ diuersione deueniēdū est ad eūonē ptis apostemose. Hec oia Nicol⁹ q nescio ob quā cās p̄mā quoūdā appobet nō min⁹ Barbarā q̄z violētā expōnē Mā dictiōez disiunctiuā fieri aliqn̄ copulatiuā in tali oꝛone faciēduz hoc aut illud possit barbaris auctoriib⁹ q vboꝛ proprias significationes nihili faciūt cōuenire. Illis ät q nō minus loquēdi scia q̄z rerū peritia excelluere e quoꝛ nūero Galen⁹ fuit nullaten⁹ cōgruit. Uerū et hec expō nō taz recte loquēdi q̄z ēt recte opandi noꝛme plurimū aduersat cū frustra fiat p pla qđ pōt fieri p paucioza: Mā si eūo toti⁹ cōueniēter fcā Fit aūt cōueniēter vt ēt Nicol⁹ recte annotauit Si fiat p oppositā ptem nō solū euacuat humores supabundātes sz ēt retrahit ad loca euacuata humorē fluentē ad locuz patientez Quid opus est alia retractione seu diuersione si quidem vna operatione scilicet euacuando totum vtrumqz facimus? Oꝛ si queratur cur ergo Galenus vtrumqz fieri iubet licet sub disiūctione: sufficiebat.n. sola totius euacuatio cum hec etiaz vt obijciatur retrahat vi vacui sicuti antea dictum est. Responsio in promptu est ⁊ iam in precedentibus tacta: Nō posse medicuz in omnibus hoīb⁹ toti⁹ corpis facere eūonē q̄ cōueniēter ⁊ marie fit puene sectionē ⁊ ꝟ pp etatē vel senilē vel puerilē vel aliā corporis imbecillitatē. Quare recte sub disiunctōe Galenus pcepit vel

Galenus' libro artis curatiue

Nicolus sermōe septimo

totum euacuari: vel si hoc fieri non possit saltem humorem fluentez ad oppositum locum retrahere faciendo simul per eundem locum oppositum euacuationem que non est euacuatio totius: si non fiat per vene a toto trahentis incisionem: sed solam loci contrarij scarificationem. Galenus ergo tali vsus est loquendi modo quali vteretur quispiam ad alterum cuius saluti consuleret que ex mora in aliquo loco periclitaretur: vel tibi fugiendum est vel discedendum: Forte enim ille cuius saluti consulit posset qui dez discedere non tamen fugere propter pedum imbecilitatez vel equi carentiam: Sicuti enim omnis qui fugit a loco discedit etiam: non tamen quicunqz discedit etiam fugit: ita quicunqz euacuat totum corpus etiam retrahit humorem fluentem: non tamen quicunqz retrahit humorem fluentem etiam totum corpus euacuat. Quia vero Nicolus Auicenam Serapionem z Aueroim allegat quasi contraria Galeno sentientes qui sub disiunctione iubeat vel euacuationem vel retractionem humoris fieri Non puto hosce auctores quantumuis Barbare loquantur vt vix eorum sententia percipiatur esse in hac flegmonis curatione a Galeno dissentientes si modo in vocabulorum significatibus conueniamus: Nam si per humorem siue materiam recurrentem intelligamus illam que adhuc influit z nondum in loco est patiente recepta: neqz Auicena negauerit eam primum debere retrahi ad partem oppositā non facta prius altera totius corporis euacuatione: vt qui quarta primi quam allegat Nicolus scribat hec verba. Auicenna quarta primi. Quandoqz etiam confert loci z societatis simul sollicitudinem habere z hoc quidem est in eo quod facere debemus cum materia tota in membro fuerit euacuata z in eo quod facere debemus cum materia adhuc euacuatur: Quoniaz cum scitum fuerit q materia sit adhuc in descensu a suo loco materiam extrahemus: postqz quattuor conditionum curam habuerimus: Una est partis diuersitas quemadmoduz a dextra ad sinistram trahimus z a superioribus ad inferiora: Et secunda est vt societatis etiaz curam habeamus: sicuti menstrua ventosis retinemus quas etiam mamillis superponimus socio attrahentes: Et tertia est rectitudinum curam habere quemadmodum in egritudinibus licet epatis in dextra minutionem facimus de Basilica: et in egritudinibus splenis de basilica sinistra: Et quarta est cum sollicitudine elongationis ne quod extrahitur valde sit propinquum. Hec omnia de retractione humorum fluctiū ad aliuz locum nihil a Galeno dissonant: immo sunt ex varijs eius locis accepta presertim expositionibus duorum aphorismorum quinte particule altero quia scribitur: Posteriora capitis dolentia recta vena in fronte incisa iuuat: Altero vero ita. Si mulieri menstrua si vis retinere ficiam maiorem ad mamillas pone: Quamuis ista retractio que fit per ficiam. i. cucurbitam maiorem ad mamillas appositā non faciat ad ꝓpositū nrm: sed magis altera fcā per venā in fronte incisam: hec. n. fit cū eūone vt ēt Galenus in eiusdez aphorismi expōne anotauit. Duplex si qdez est retractio ad ꝟriū quā greci antispaſiz vocant: Una que fit cū eūone de qua logt Hypocrates in aphorismo dicta: Posteriora capitis dolentia: z Galenus in pluribus locis libro. xiij. artis curatiue vbi ꝑtiz agit de cura flegmōis epis z Auicena in vbis paulo antea adductis qbus iubet in egritudinibus epis in dextra minutionez facere ex basilica: Altera est retractio ad ꝟriū sine eūone de qua Galenus ēt libro eodē. xiij. et capite eodē ita scribens. Sic vero nexus manuuz ac pedū excogitati sunt thorace vel ventre vel colo vel capite patientibus z forte Plusqz cōmentator z Nicolus qui volūt Galenū iubere primū fieri totius corporis eūonē si corpus sit plethoricū: deinde ad ꝟria retractionē de tali retractione itelligūt. s. quā fit absqz eūone: Sed vt antea obiecim⁹ hec post totius corporis eūonē ē supuacua: qz totius corporis eūo que maxime fit per vene sectionē nō fit sine retractōe cū ptes exinanite vi vacui attrahāt humorez qui prius ad locū fluebat patientē: Nā vt ingt Galenus ēt in libro et capite libri antea allegatis: Nemo est qui volens eūare ad locū patientē trahat: si ēt de tali retractōe que fit sine eūone Galenus intelligat Curatio flegmonis in corpore debili vel pp etatē vel pp aliā cām erit pretermissa: si qdē tale corpus neqz pōt ferre flōmiā neqz sola sanari retractione tali que fit sine vlla eūone. Laueat aūt ipse Auicena quē allegat Nicolus ꝟta p̄mi tāqz rectius de curatōe flegmonis Galeno scribentē si Galenus sub disiūctiōe dixerit faciendā esse vel totius corporis eūonē vel humoris fluentis ad ꝟriū retractionē. Laueat inqz Auicena vel alij quos allegat Nicolus ne hanc omittentes disiūctionē minus sufficienter loquant: debiliū corpoꝝ in suo sermōe tacentes curationē: Nā vt de alijs taceaz eoꝝ princeps Auicena ꝟta p̄mi capite de medicatiōib⁹ apātū docens curare apāta que sūt cū repletiōe totius corporis scribit hec verba. Et si nō sunt loca vicina eūantia nullo mō aliqd ex resoluentib⁹ est applicanduz in ꝓncipio imo mēbrū expellēs est meliorandū Si ibi fuerit mēbrū expellēs aut totū corpus melioret si nō fuerit ibi mēbrū singulare ꝟtenus ad ea pueniat qcqd refrenat z ad diuersū trahit z stipticū efficit. In his vbis Auicena qꝟuis barbare scriptis z obscure nihil aliud videtur voluisse docere nisi qō ēt Galen⁹ loco de quo disserim⁹ tractatu tertio artis pue Oꝟ. s. anteqz veniamus ad resolonē faciendaz ex loco patiente corpore existente plethorico debemus prius totum corpus meliorare hoc est euacuare vt ad loca euacuata materia ex loco patiente repulsa per stiptica z refrenantia possit retrocedere. Et hec quidē omnia Auicena recte z Galeno consona. ſz omisit quid esset faciendum vbi corpus vel ob etatem vel imbecillitatem nō esset capax talis melioratiōis ideſt totius corporis euacuationis. Quod ne videatur etiam Galenus omittens eandem subire insufficientie notam tandem concludimus verba Galeni in hoc loco artis parue esse vt in grecis exemplaribus ita etiam in greca translatione sub disiunctione legenda. Sed venio ad vlterū errorē de quo precipue tractare intendebamus: Qui nō vicio translationis sed potius menda grecorum exemplarium in quibus vnum verbuz pro altero scribitur habuit occasionem: Qui etiam error fuit in causa vt eadem verba varie a diuersis expositoribus exponerentur: Sunt autez hec que statim sequitur illa de quibus tam longam habuimus contra eos qui ex disiunctiua faciunt copulatiuam contentionē. Nam cum Galenus dixisset in corpore plethorico patiēte phlegmonē p̄mū esse totū corp⁹ eūandū aut humorē fluentē ad ꝟria retrahēdū qd' sit agendū post hoc statiz subtungit ita scribēs vt hz greca trāslatio. Hoc vero facientē opz repellere a pte prius deinde diaforesis facere aggredi Paratior enim euacuatio ꝟto p maiora q̄ vba Plusqz cōmētator i hūc modū exponit: Post hꝫ at añ aggressionez diaforesis pus

Auicenna quarta primi.

Galenus. Li° xiij. artis. curatiue.

Auicenna quarta primi.

Plusqz cōmētator.

opz repellere qđ influxit pti deinde diaforesiz aggredi.i.euaporationē facere ⁊ dedit cāz huius. Paratior enim cē.i.qz sicuti premissa eūone plethorie facilior est recursio vacuis atqz latis existētibꝫ meatibꝫ ita post recursionez facilior est euaporatio pp.s.latitudinem meatuum mēbri ⁊ hoc intēdebat cū dixit paratior.n. euacuatio quāto per maiora: cōstrictio.n.meatuuz a plethoria vniuersali ipedit recursuz: a particulari vo ipsius mēbri impedit euaporationē. Ex his vbis plusqz Cōmētatoris illa precipue notāda existimo cū dicit. Et dedit cām huius supple tu qđ statiz antea Galenus ꝓcepit oportere.s.ptꝫ fieri repulsionē a loco patiēte deinde diaforesiz.i.euaporationē. Sed quō huius ordinis duarū operationū a medico faciendarū alterius post alterā vera assignabit a Galeno cā per vba illa Paratior.n.euacuatio quāto ꝓ maiora Per maiora: latiores meatus itelligēdo vt exponit plusqz Cōmentator: licet sit expositio satis exorta ⁊ parū Galeno ꝓueniens qui per verbū maiora nihil aliō addē do nunqz solet meatus latiores significare: quō inqz vera assignabit cā si supponamꝰ et Galenus hoc loco a sua scribēdi elegātia deuiasse. hoc.n.⁊ rōni ⁊ experientie repugnat meatus.s.fore latiores post repulsionem que fit cū stipticis ⁊ infrigidātibus vt paruz postea Galenus dicit. Stiptica.n.⁊ infrigidātia meatus astringere ⁊ non laxare nemo artis medicinalis professor ignorat. Causa ergo quam Galenus subiungit cur debeat repulsio anteire euaporationem potius infert ordinē cōuersum debere.s.euaporationē antecedere repulsionē si tunc fit euaporatio faciēda a mēbro patiente qñ meatus sunt latiores ⁊ nondum a stipticis ⁊ infrigidātibꝫ medicamētis obserrati. Nicolus aūt sermone sexto capite antea allegato. duas affert huius loci expōnes: alteram Mali q parum differt ab expōne plusqz Cōmentatoris. sic.n.ideꝫ Nicolus scribit. Mali tñ in Cōmento huiꝰ passus dixit Galenū voluisse assignare cām pp quā eūotio totiꝰ ⁊ deriuatio per partē oppositā debet precedere eūationē partis: qñ qñ facta est eūatio totius ⁊ deriuatio tunc vie sunt latiores: pp quā cām mā que influit ⁊ que locata remānsit facilꝰ recurrit: facilius.n.perꝫptē exhibit: hec hali expō mō quo a Nicolo recitat magnā hꝫet pbabilitatē neqz alia rōne sed ex sola elocutione a Galeno dissona posset ipzobari: si Galenus post illa verba opz eūare totū ⁊ deide ecōtrario trahere ad alias regiones id qđ influit patiēti pticule statim rōnē subiecisset per illa verba. Paratior.n.eūo quāto per maiora: sed cū illa verba interponat hoc vero facientez repellere a pte prius deinde diaforesim facere aggredi per verba sequētia que sunt. Paratior.n.via quāto per maiora nō prioris ordinis sed posterioris: magis attulit rōnē. s. cur repulsio a loco patiente debeat antecedere eiusdē loci euaporationē. Luz ēt eūo ptis non possit fieri sine repulsione: repulsio aūt non sine stipticis ⁊ infridantibꝫ meatus per quos mā influit sint facti ex eūone vel deriuatōe pcedentibꝫ latiores Ipsa tū mēbri patientis foramina nō sunt ex necessitate ampliata ⁊ per repulsionē aūcedentē ad euaporationē magis vt ditimus astringunt. Quātū igit attinet ad eūonē ex patiente loco faciendā nullo modo Galenus dicere potuit eiusdē loci patientis meatus post eūonē aut deriuatōez eē latiores: cū ꝓma infra eius que fit a pte patiente eūonis sint stiptica ⁊ infridantia que māz a loco patiente repcutiūt ⁊ ꝓstringēdo nō aūt dilatando meatus mām exprimunt in loco patiente ꝓtentā atqz ita ab eodē eūant. Altera eorūdē vboꝝ expō a Nicolo recitata est hec: Postea factis eūone ⁊ diuersione expellere opz prius a pte māz influentē deinde diaforesim aggredi facere ⁊ rō est dicit Galenus qz ipsa.s.eūo paratior est quāto fit ꝓ maiora siue latiora vasa: ⁊ sic inuit qz eūo per recursum fit per latiora vasa que vero per exctū fit per strictiora: ⁊.n.exctus qui fit per poros cutis diaforetiz faciēdo fit per vias strictas: recursus vo fit per venas que sunt vie late respectu poroꝝ cutis: ⁊ si diceret faciaz exctū per caraxationē vel incisionē qbus facta via latiz. dicendū est qz a tali mō nō est incipiendū pp dolorē quē caraxatiōes inferunt. Nec Nicolus vel alter cuiꝰ Nicolus recitat expōnē. Que expō sibi ipsi optime obijcit sed male soluit qz factis eūone ⁊ diuersione prius vt supponit eadez expō possumus audacter locū patientē si ita necessitas vrgeat scarificare nihil verentes ne dolor attrahat mām iam eūatā ⁊ ēt possumus ob hoc mēbrū patiens defendere positis vt post modū Galenus ꝓcipit sup loca supiacētia remedijs repcutiētibꝫ. Neqz puto per hec verba a Galeno inui qz recursus siue repulsio fiat per meatus latiores exctus vero qui fit euaporationē faciēdo per strictiores imo ab eisdē prūbus mēbri patientis ꝓmū repellit deinde euaporat vt inducant verba Galeni post modū in hanc sniaz scripta. Qz si ꝓtingat totā mām in membro patiente locatā per repulsionē primo factā retrocedere tunc nulla amplius necessaria est euaporatio vel scarificatio loci patiētis: sed si ꝓp hūoris crassitudinem ⁊ glutinositatē: aut qz ēt si nō sit talis nā humorū sit tū spatijs mēbri interceptis infusus ꝓtingat totuz nō retrocedere: sed aliquā eiꝰ portionē in mēbro patiente residere tandē deueniēdū est ad loci patientis integrā eūonē per scarificationē ⁊ medicamenta que vim hūt resoluēdi. Ide sunt rōnes qbus vt ego arbitor vtraqz expō possit refelli: quarū error habuit originē ex malis translatōibꝫ sicuti his mendam grecoꝝ codicū in qbꝰ pro vbo μειοῦται qđ significat miora vbū μείζονα qđ significat maiora scribit dedit errandi occasionē. Quare si id verbuz in greco codice emēdet qđ facilime vna dempta lra facere possumꝰ tunc vera rō assignabit ob quā oporteat primū a mēbro repellere deide facere euaporationē ita legendo Paratior.n.eūo qđto per minora. Iccirco.n.ingt Galenus prius debemus mām a loco patiente repellere qz quāto minor portio eiusdē māe post repulsionē relinquet tanto ꝓnptius per resolonē eūabitur: ⁊ hanc ipaz rōnē nō tñ tāqz Galeni rōnē sed tāqz suam affert Plusqz cōmētator circa finē siue cōmentatiōis volēs cāz reddere ob quā resolo debeat subsequi oēs alias eūones: sic.n.scribit Ultimo aūt resolo p euaporationem decenter efficit pp nō totū recurrere posse ⁊ pp paucuz esse qđ restat resolui: resolo.n.qz difficilis est nō est per eam elaborandū circa id qđ multū: non ne hoc ipz dicunt Galeni verba recte interpretata: Paratior.n.eūo.s.que fit per euaporationē quāto per minora.i.per minores agit partes: sunt aūt minores seu pauciores ptes resoluende per euaporationē post repercussionē que sufficiens est aliqñ totā mām a loco patiente eūare nedū ipsam ad minorē quātitatē redigere: nulla.n. ex eūonibꝫ pcedētibꝫ siue sit eūo totius fcā per flōmiā siue prima huic fcā per ptiū ꝛriarum scarificationē ita eūat māz in loco patiente ꝓgestam: quam iuniores medici causam coniunctam vocant sicuti repercussio que fit cum stipticis ⁊ infrigidantibus: Nec enim vt postea Galenus dicit non solum mām exprimūt a loco patiēte sed insup vasis eiusdez

loci robur adijciunt quo adiuuante a se mãm grauã-
tem transmittunt loca ẽt alia corporis euacuata nihil
ad se ex loco patiẽte trahunt nisi qñ ab eo repellit vt
verba illa Galeni manifestãt que ita deinde scribit.
Sed ⁊ euacuata ad se ipsa qñ repellit trahunt ex qb⁹
Galeni verbis quispiaz posset arguere solaz repulsio
nez ante euaporationẽ mãm in loco patiente ꝓtentã
euacuare vel totaz vel magnã eius partez. Ita vt mi
nimũ reliquat qñ sit postea per resolutionẽ euacuan-
duz ⁊ tanto facilior eũo subsequat quanto minus de
mã in loco patiente ex antecedente repulsione relin
quit. Recte ergo Galenus ꝓcipit prius esse repellen-
duz a loco patiente deinde euaporandũ ⁊ rõnẽ subij
cit qz tanto est eũo paratior per resolutionẽ quanto per
minores agit ptes post repulsionẽ remanentes. Hec
sunt duo artis pue loca in qbus transferendis paruz
a greca scriptura discessimus de qbus ꝓcipue libuit
in hac ꝓfatione facere mentionẽ ne qs nos forte dã-
naret qꝫ greci codicis fidẽ temere essemus aspnati cũ
sint potius alij vel arabes vel latini interpretes repre
hendẽdi qui eiusdẽ greci codicis menda nõ animaduer
terunt. In alijs vero locis in qbus eadẽ verba seruã
tes que in grecis codicibus scripta inuenimus non
tñ eandẽ sniam expressimus quã alij interpretes i suis
translatiõibus retulerũt non est nr̃m nũc institutũ hu
ius afferre discordie rõnẽ. Illud tñ in pñtiaꝫ dixeri-
mus: nos si in oibus priores interpretes sequẽdos cen
suissemus aut pua quedã ⁊ leuia tñ mutare libuisset
non potuisse effugere qn de nobis hoies duoꝫ alte-
ruz aut rez actaz voluisse agere aut appellis opus de
integro pingere vt vna pauciores intus crepidarum
ansas supplere mus: essent iudicaturi. In magna ve-
ro nr̃e translatõis ⁊ aliarũ dr̃ia vbi clarius atq; fide-
lius Galeni sensus apiant lector eruditus etiã nobis
tacentibus pnũciabit sed ⁊ ne quis forte miretur de
huius nr̃e prefatõis plꝛitate que libũ in quẽ scribit
fere magnitudine equauerit. Illud in calce eius ad-
iungimus nos hec nõ in pua artẽ tñ mõ sed ⁊ i alios
quoscũq; Galeni libros ipressos formulis sumus pu
blicaturi cõiter esse pfatos in qbus easdẽ ⁊ grecos co
dices castigandi necessitatis ⁊ nr̃aꝫ translationũ ab
alijs diuersitatis rõnes intelligi volumus ⁊ idẽ de ea
diuersitate iudiciũ faciẽdũ lectori erudito relinquimus.

¶ Nicolai leoniceni in artem medicinalem Galeni
clarissimi medici prefatio ad Illustrissimũ Principẽ
Alphonsum hestensem Ferrarie Ducem.

Si nemo sit
tam feri tãq; ipudentis ai
qui pacẽ bello pferendã nõ
iudicet Qñ vel ob hoc ipz
aliqñ Bellũ expetit vt par-
ta victoria i pace gescamus:
Illud tñ plerũq; venit in cõ
troversiaz: qui pncipes sint
maiori laude digni: an q pa
cis artibus: an qui armoꝫ gloria claruerũt. Hinc illa
in romanoꝫ regũ collatione dissensio. Alijs Numam
pompiliũ regẽ pacis amantissimũ: Alijs Tullũ hosti-
liũ qui pmus resides mouit in arma viros: anteponẽ
tibus: que ẽt cõparatio fieri potest inter te Alphonse
dux excellentissime ac felicis recordatõis Herculez
hestensem genitorẽ tuũ: qñtũ. n. hic oẽs sue etatis pn
cipes bellica virtute supauit tñ tu pacis studijs quã
oi opa seruandã ducis atq; colendaz antecellis. Qõ
gdeꝫ tui diuini ai institutũ tõ est laudabilius: qñ ho-
nesto pacis ocio nõ ad lasciuias ac corporeas volu
ptates abuteris: Sed ad regnũ tuũ vniuersuz ac pre-
cipue vrbẽ inclytã ferrariã sanctissimis legibus gu-
bernãdã: atq; optimarũ artiũ studijs exornãdaz assi-
duus fueris: Eiusdẽ pacis amore atq; illius ad quaz
natus videris humanitatis atq; ꝓcordie tu nõnullis
qui in tuã vitã ꝓspirauerãt pepcisti: ⁊ tanti facinoris
atrocitatẽ nullo satis luendã supplicio ipunitã relig-
sti: nõ qõ rei maiestatis pati meruissent animaduertens:
Sed qd te pncipẽ clemẽtissimus atq; Hercule satum
genitore deceret inspiciẽs. Qõ igit scelus in alios ex
cogitatũ tu pnceps iustissimus seuere vindicasses pe
ne in te quẽ sola diuina prudẽtia seruauit: admissum
pientissimus sontibus ꝓdonasti: in quo fcõ ẽt patris
ingẽtes cumulasti laudes: q filii clementia oibus illis
censuit ignoscẽdũ: q sibi in regno pr̃no asserẽdo fue-
rant aduersati: ⁊ regno iã parto multoꝫ noia q cõscij
pditõis dicebant: quã nepos ferrarie pfugus molie
bat: ad se delata ne legere qdẽ voluit: sed flãmis vt a
nemine pterea alio legerent iussit aboleri. Perge igr̃
vt cepisti: nõ regni tñ sed pr̃ne quoq; vtutis hrdẽ te
oñdes: ⁊ qñ in hoc quoq; magnanimũ imitaris prez
q semp laudis ac glie appetẽs extitisti: quebe studia
lrarũ: hec. n. sola tibi pnt nois dare imortalitatẽ: nam
pcelsa edificia ⁊ muroꝝ moles igẽtes: si ad lrarũ mo-
numẽta ꝓferant: que nec iouis ira neq; ignes: nec po
terit ferrũ neq; edax abolere vetustas: breui tpis spa-
cio sunt duratura. Nõ deerunt in tuo florentissimo fer
rariensi gymnasio si tibi cure fuerit viri ingenio ac do
ctrina pstantes: q suaꝫ lucubrationũ opa tue memo-
rie ꝓsecrabũt. Ẽn ego: si mõ in eoꝝ nũero hñdus sum
q possim tibi ꝓdigna scripta nũcupare: translationez
artis medicinalis galeni nũc pmũ emissurus Illam
censui tui nois glie dedicãdã: vt eaz quã pr̃i viuenti
multoꝫ alioꝝ auctoꝝ grecoꝝ trãslatõibus eius noie
incohatis atq; pfectis oñdi veneratione atq; obseruã
tiã: apud te quoq; hoc galeni opꝰ a me recẽtet trãsla
to ⁊ tibi inscripto testatã relinquã. qõ mole gdẽ exi-
guũ existit: sz viribꝰ amplũ: in eo. n. galenus illã quã
in oibꝰ fere alijs libris suis visus est affectasse latiloq̃n
tiã euitauit: ⁊ totius artis medicialis ꝓcepta mira est
breuitate cõplexus: faciẽs quẽadmodũ ⁊ ipse in ꝓhe
mio fatet doctrinã diffinitiuã: que qũo ab alijs dua-
bus quaꝫ altera resolutiua: altera cõpositiua noiatur
differat nos ꝓpa cõmẽtatõe dclauimus: in q̃ neoteri
coꝝ de eisdẽ doctrinis conati sumus destruere opi-
niones. Sz ne ꝛe lõga oꝛone dtineamus hoc vnũ nr̃e
apõ te pfatõi adijcimus: ac pollicemur: breui futurũ
si ea nobis ocia ꝓuaueris q optimus pens tuus pru-
dẽ dũ vixit efficit: nr̃a studia fouendo: ⁊ suo pcocinio
ꝓ iuidiã q̃ plena sũt oia ptegẽdo Breui inq̃ fore: vt
nr̃o labore tuo aũt ductu atq; auspicijs vetus medi-
cina q̃ oli i clarissima luce vsabat: nũc aũt i libris bar
baroꝝ mltis iacet obruta tenebris: tãdẽ exerat caput
⁊ i pstinã claritatẽ atq; splẽdorẽ reuocet. Huic tã lau
dabili: tã vite nẽcio opi: ne desis hũanissime pnceps
nõ ego te tñ q pm⁹ bñficiũ suz acceptur⁹: vel potius
mlto antea tua libalitate adiut⁹ accepi ex posco sup-
plex sz oẽs isup iuuenes quos recta studia delectant
deprecant: q nõ adeo mihi interpreti qstũ tue celsitudi
ni: cuius fauore fret⁹ ac gr̃a hũc interpretãdi laborez
susceperi debebũt qñ pr̃m q galenũ pncipẽ medico-
rũ quẽ pridem legere barbarũ nũc demũ lingua lati-
na loqui incipientem sunt audituri.

¶Galeni ars medicinalis. Interprete Nicolao leoniceno.

Res sunt oēs doctrine que ordini inherent. Prima quidez ex notione finis que per resolutionem fit. Scda ex cōpositione constat eoz que ex resolutiōe fuerint inuenta. Tertia ex diffinitionis dissolutiōe cui nunc incūbimus. Licet autem huiuscemodi doctrinaz appellare nō tātuz diffinitionis dissolutionem: sed ⁊ explicationem vt nonnulli vocarunt: vel resolutionem vel diuisionem vel vt nō nulli alij explanationē vel expositionez: vt alij. Conati sunt ⁊ herophiloz qdam talem facere doctrinā quēadmodum Heraclides erethricus. Conati sunt ⁊ eaz que per cōpōnē ⁊ ipsi herophilij: ⁊ qdam erasistrati sectatores: ⁊ Atheneus atalcus: neminem tñ ante nos eam que oritur a notione finis scripsisse cōperimus ex qua oēs artes via quada atqz ordine cōstituuntur. Sz illam qdem alio ptractauimus loco: hic vero diffinitiuam faciemus: que quātū ab ea que ex resolutione consistit: ⁊ dignitate ⁊ ipso docendi ordine linquitur: tñ ⁊ ad totius cōpendiū ⁊ ad singuloz memoriā prestare inuenietur sufficienter. n. facillime memorie cōmendant ex diffinitionis dissolutione vniuersa. Qm̄ totius artis capita in se optima diffinitio cōplectitur quā qdam substantialem vocant ex aduerso distinguentes alijs que notionales appellant: ille si qdem ab his que accidunt rebus diffinitis he vero ab ipsa essentia ꝓstituunt. elaborata aūt est a nobis particulatim et in pluribus cōscripta tractatibus totius medicine ꝓtemplatio: quibus vti quis possit ad triplicem doctrinā. Nunc vero diffinitiuā aggrediemur hoc vnum prefati: quod soluz capita ⁊ quedam veluti conclusiones eorum: que alibi latius sunt demonstrata: nunc a nobis dicentur.

¶Quid est medicina. CAP. II.

m Edicina est scientia salubrium ⁊ insalubriū ⁊ neutroꝝ. Nihil vero differt ⁊ si quis egrotū dixerit. (Nomen vero scie cōius non autē propie accipere oportet). Salubre aūt ⁊ insalubre: ⁊ neutrū: vnūqōqz tripliciter dr̄: hoc qdem vt corpus: hoc aūt vt cā: hoc vero vt signū. ⁊. n. corpus qō sanitatem natura suscipere aptuz est: ⁊ cām que eandem efficere: ⁊ signū qō pōt idicare. hec oia greci salubria appellare ꝓsueuerūt: eadem rōne ⁊ suscepciua morboꝝ corpora: ⁊ eosdem efficientes ꝓseruantesqz cās ⁊ signa indicantia: insalubria vocant. Nec aliter corpora neutra cās signaue dixerunt. Et scōm primam qdem rōnē atqz precipuam cāz salubriū est medicina scia: pp eas aūt ⁊ aliaꝝ scōo qdez loco insalubriū ⁊ tertio neutraꝝ: Et post has eodem modo corporuz primo qdem salubriū Scōo loco insalubriuz Tertio neutroz: itidem de signis dicendū: in actionibus aūt prima qdem est corpoz cognitio que habet ex signis. Post hec earum que in ipsis inuentio causarum.

¶Quot modis dicitur effectiuum indicatiuum et susceptiuum. CAP. III.

s Ed quoniam et effectiuuz et indicatiuum ⁊ susceptiuū dupl̄r vnūqōqz dr̄: hoc qdem simpl̄r: hoc vero vt nunc: nosse opz amborum esse medicine sciam. Ipsum vero simpl̄r duob⁹ dr̄ modis: ⁊ qō semper: ⁊ qō vt plm. de quoz vtroqz medicina pertractat. Neutra vero ⁊ cā ⁊ corpus ⁊ signum ⁊ qō simpl̄r dicit ⁊ qō vt nunc tripl̄r vnūqōqz appellat: hoc qdem qz neutrius ꝓnioz est particeps. hoc vero qz vtriusqz. hoc vero qz aliqñ huius aliquādo illius. Horū aūt ipsoꝝ scōm rursus duobus dicit modis: aut qz vtrūqz ꝓnioz ex equo participat aut qz aliqñ plus alterū. Est vero ⁊ in tota diffinitione si verba aiaduertimus ambiguitas quedam: quā ⁊ ipsam dissoluere opz. Cum. n. dr̄ medicinā esse sciam ⁊ salubrium ⁊ insalubriū: ⁊ neutroz: figur ⁊ qualium ⁊ qualiū: ⁊ qō quorūdā. Sed oium qdez infinitū qōdam est: atqz impossibile: quorūdam diminutum atqz artificio carens: qualiū vero artificiosum pariter atqz sufficiens: ad oia artis particularia: qō et dicimus in medicine diffinitione cōprehendi. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur qualia nam sint ⁊ salubria ⁊ insalubria: ⁊ neutra: post hec de signis ⁊ causis disseremus.

¶De corpore salubri. CAP. IIII.

q Alubre simpl̄r corp⁹ est qō ab ipso natura ortu bonam hz temperaturā in simplicibus ⁊ primis pticulis atqz in his que ex illis cōponuntur instrumētis est cōmoderatū: salubre vero nūc est corpus qō in pñti est sanuz. est vō ⁊ hoc eo tpe quo sanū existit bonā habens temperaturaz: ⁊ cōmoderōnem: non tñ optimā: at sibi pp̄riaz. Ipsius vero salubris simpl̄r corporis tale qdez est semper id qō est optima temperantia pditū ac maxime est commoderatū: vt multū autem qō a constitutiōe optima non valde admodum deficit.

¶De corpore insalubri. CAP. V.

i Nsalubre vero simpl̄r ē corp⁹ quod ab ipso ortu nature vel in cōsimilibus ptibus malā hz temperaturā vel in instrumetarijs incōmoderationē vel vtrūqz viciuz. Insalubre vero nūc est corpus quod eo tpe quo tale dr̄ egrotat: neqz obscurū est qz ⁊ hoc ipsuz eo quo dr̄ tpe egrotās vel in cōsimilib⁹ malam hz tēperaturam vel in instrumētarijs incōmoderationē vt vtrūqz: Est vero ⁊ semper insalubre: qō ex ipso nature ortu vel pessimā hz tēperaturā in simplicib⁹ ⁊ primis particulis oibus vel aliquib⁹: vel his que obtinent principatū: vel in instrumentarijs incōmoderatum existit. similiter aūt in his vel oibus vel aliqbus vel illis que obtinēt principatuz: Et multū vero insalubre est corp⁹ qō ab huiusquidem vicio recedit: nōduz tñ mediocritatē attingit.

¶De corpore neutro. CAP. VI.

q Oniam vero ⁊ neutruz corpus tripliciter dicebat: vnū quidē quod neutrius erat extreme dispositiōis ꝓcepsaliud aūt qñ vtriusqz: aliud qñ aliqñ huius aliqñ vero illius: iuxta primū significatum neutrū erit corpus: qō exquisite mediū est ⁊ salubernimi ⁊ insaluberrimi corporis: ⁊ huiꝰ hoc qdez simpl̄r tale: qñ ab ipso ortu nature ita est constitutuz hoc vō vt nūc qō in pñti tpe mediū exquisite existit

ſaluberrimi atq; inſaluberrimi corporis. Ipſius aũt ſimplr ſemp gdẽ tale eſt id qõ in oibus etatibus tale pdurat. Ut multũ aũt qõ nõ nullas recipit mutatões. Juxta vero ſcõz ſignificatũ neutrũ erit corpus qõ ab ipſo ortu nãe ꝓiaz ſimul eſt pticeps diſpõũ aut. ſ. in vna pte: aut in duabus differentibus: in vna qdez ſi ſcõm alterã oppõnẽ effectiuarũ qualitatũ bonã habuerit tpaturã vel ẽt Scõm vtrãq; ſed informatõe ⁊ magnitudine ⁊ numero ptiuz vel ſitu delinquat: aut ꝰ in his qdẽ recte ſe hẽat vel oibus vel qbuſdã: peccet aũt in tpatura: indifferẽtibus vero ptibus ⁊ iuxta oẽs oppões põt gcẽz ſimul pticeps eẽ ꝓioꝝ. Et ſemp gdẽ tale qõ per oẽs etates i eodẽ hitu pſeuerat. Ut multuz vo qõ aliqua ex pte euariat. Ita vo ⁊ nũc neutrũ erit corpus iuxta ſcõz ſignificatũ: qz vel pte in vna hec qdẽ ipſi ſalubria exiſt: illa vero inſalubria: vel in differentibus ita afficiẽ ptibus. Juxta vero tertiũ ſignificatũ neutrũ erit corpus qõ aliqñ qdez ſalubre: aliqñ vero inſalubre exiſt: vt nõ nullis accit: qui i puericia ſalubritate corporis vigent: quũ vero ad iuuentutẽ puenerint inſalubres euadũt: aut ꝰ. In vno autẽ tpe qõ ita eſt neutrũ ꝓſiſtere negt. Latius vo ſi acciplat ꝓtingit. Nouim⁹ aũt qõ nũc duplr dr. Salubre igit ⁊ inſalubre ⁊ neutrũ corpus quot modis dicat: ⁊ quale vnũqõq; ſit ſufficienter explicauim⁹. De ſignis vero deinceps dicendum.

¶ De ſignis ſalubribus. CAP. VII.

a **Unt autem** ex his ſalubria qdẽ quecũq; pñtẽ indicant ſanitatẽ ⁊ futurã pnũciant ⁊ preteritaz memorie ſubijciunt. Inſalubria vero que ⁊ pñtẽ indicãt egritudinẽ ⁊ futurã pnũciant: atq; preteritã memorie ſubijciunt. Eadẽ rõne neutra dicunt que neutram diſpõnẽ oñdunt pnũciant ⁊ memorie ſubijciunt: ⁊ que nihil oino de diſpõnibus indicãt. vel nihilo magis ſalubrẽ q̃z iſalubrẽ diſpõnẽ oñdũt: ⁊ ptim qdẽ ſalubrẽ ptim vero inſalubrẽ indicãt diſpõnem: ⁊ que aliqñ qdẽ ſalubrẽ aliqñ vero inſalubrẽ: et hec quoq; ꝑz tria tpa veluti ſalubria ⁊ inſalubria appellank. Uocank aũt non nũq; a vetuſtioribus medicis hec oia ſigna pnũciatiua q̃uis pñtiũ ac preteritoꝝ indicatiua: vſus vero nõ paruus ex pnũciatiuis atq; idicatiuis: minor aũt ex his que memorie ſubijciunt. Quũ vero ſint ſalubria corpora: hec qdez ſimplr: hec vero vt nũc: que ⁊ bene valẽtia dicunk. Salubriũ ſimpliciter corpoꝝ duplicẽ diximus eſſe drã: qñ nõ nulla qdẽ ſemp nõ nulla vero vt multũ eſſent talia: ⁊ ſemper qdẽ que optimã ꝓſtõnẽ ſortita ſunt: vt multũ vero que non magnopere ab illa recedunt.

¶ De ſignis optime conſtitutionis. CAP. VIII.

b **Oꝝ autem** dignotiões ſumende ſũt ab his que ſcõm eſſentie rõnẽ ipſis inſunt: et ab his que ex neceſſitate ꝓſequunk opõnibus caſibuſq; qui ꝓprie accñtia vocank. Ab eſſentia qdẽ ipſa eoꝝ que optimã hñt ꝓſtõnẽ: cõmoderatõe ꝓſimiliũ qdẽ in caliditate friditate: humiditate: ⁊ ficcitate. Inſtroꝝ vero in quãtitate ac numero: eoꝝ ex qbus cõponunk: ac ꝓterea formatõe: ſitu ptiũ ſingularum ac totius inſtri. Ex his vero que ex neceſſitate ꝓſequunk ꝓſilia quãtũ qdẽ attinet ad tactũ a mediocritate que in mollitie ac duritie ꝓſiſtit. Quãtũ vero ad aſpectũ a colore optio ⁊ leuitatis atq; hiſpiditatis mediocritate: in opõnibus a pfectione quã ⁊ ipſarũ virtutẽ appellamus. Ab his vero que inſtrarias ptes ꝓſequunk. a cõmoderatõe ⁊ pulchritudine oium totius corporis inſtroꝝ: ac ꝓterea earũ que ipſis inſunt virtute opõnũ. Optime igit ꝓſtõnis corpoꝝ ſigna idicatiua ſunt hec. Eoꝝ aũt que ab ipſa deficiunt ⁊ adhuc tñ ſalubria exiſt: nõ nulla qdẽ in ꝓſilium tpatura vitiũ aliqd paruũ hñt: nõ nulla vo in inſtrarioꝝ cõmoderatione: ⁊ hoc quoq; per exiguũ. Accit aũt hoc vel in oibus vel in aliqbus aut in vtriſq;. Ultioꝝ vo gñia eadẽ ſunt his que virtutẽ pficiũt. Tpatura qdẽ in ꝓſilibus: numerus aũt ⁊ formatio ⁊ magnitudo ⁊ ſitus inſtrarijs. Utriſq; vero cõis vnitas quã ⁊ ipſoꝝ cõtinuitatez appellamus. In his aũt ipſis gñibus ſunt corpoꝝ inſalubriũ vitia ꝑm vtrũq; inſalubritatis modum. Terminus aũt qui vtrũq; diſtinguit eſt opõnũ leſio ſenſibilis: que vero ab optima corpoꝝ ꝓſtõne breue aliqd deficiunt: re vera qdem ⁊ ipſa in aliquo ſunt offenſa: nõ tñ id ſenſu cõprehendit. Diſtinguũt vero ex eo qꝫ magis minuſue in opõnibus exiſt: ac qz cãis q̃ egritudinẽ pariũt nõ eque reſiſtũt: q̃ aũt ſimplr iſalubria ſũt corpa: diſtinguũt ob id qꝫ facile a cauſis que morbos cõmittendi viz hñt ſupank. Et qñ in vigore opõnũ plm deficiunt: in medio aũt amboꝝ collocank ea que neutra ſimplr appellank: ⁊ cũ latitudine quadã. Quo ſit vt tota ſanitatis latitudo i tres ptes quarũ ſingule latitudinẽ hñt nõ paruaz diuidak. Erit aũt ꝑma qdẽ ſalubriũ corpoꝝ: ſcõa neutroꝝ: tertia in ſalubriũ. Poſt que deinceps ſequunk que iam egrotant corpora: que ſenſibilibus opõnũ leſionibus diſtinguunk. Que igit dolore infeſtank: ⁊ quoꝝ motus ſunt vitioſi aut oino interierũt: manifeſtã hñt determinationẽ. Que vero imbecilles edunt opões i magnis qdẽ diſtantijs facile diſcernunk: in paruis vero ambigua ſũt. atq; iccirco in eo gñe nore collocatur. que neutrius ꝓioꝝ ꝓncipat diſpõ: quã ⁊ ipſam neutram diximus appellari: ita tñ vt hoꝝ oium ſenſus ſit iudex mõ ipſa nã rez inſpiciak: ne periculũ ſit in dogma ppetue paſſibilitatis incidere: ⁊ qdẽ ſigna ſanoꝝ corpoꝝ. Sed que inſalubria ſalubriaq; ⁊ neutra exiſt quãtitate diſtantie different duobus inuicẽ ꝓxijs terminis a nobis ſtatutis: optima videlz ꝓſtõne corporis: ⁊ nup facta egritudine: ac deinceps ꝓſiderantibꝰ vtri eoꝝ vicinioꝛa ſũt ea que ad examen corpora veniunt. Que. n. primioꝛa ſunt optime ꝓſtõni ſalubria que vero ab hac longius diſtant atq; ad ea que iam egrotant magis accedunt inſalubria. Que aũt intermedia atq; equaliter abvtriſq; diſtare videnk neutra. Optime igit ꝓſtõnis corporis indicia explicauim⁹. Eoꝝ vero que ab ipſa deficiunt totidez ſunt numero gñia que in magis ⁊ minus ſecari pñt. Luz aũt in tres ptes diuiſa ſint corporis inſalubris ſimplr indicia trademus. Ex his. n. ⁊ relique due latitudines innoteſcent. Gñaliꝛ igit prius a nobis in eo qđ de optima conſtitutione ſermonem habuimus: ſpecialiter autem nunc dicetur: ſi prius partes diuiſerimus.

¶ Quot ſunt differentie partium. CAP. IX.

c **Unt vero** earũ quattuor vniuerſe drie: qñ nõ nulle earum pncipia exiſt: alique vero ab ipſis originez hñt: alique nec aliarũ gubernationi pſunt: neq; aliũde gubernank: quũ inſitas hẽant a nã potentias a qbus regunk. Que dã vero ſunt que inſitas ſimul ⁊ aliũde emanãtes hñt. Principia igit ſunt cerebrũ: cor: epar: teſticuli. Ab illis vero ortũ hñt atq; eiſdẽ ſubminiſtrant: nerui qdẽ ⁊ ſpinalis medulla cerebroꝝ: cordi vero arterie: epati vene: ipſa vero ſeminaria vaſa teſticulis. Que aũt ⁊ ſe ipſis gubernãt ſũt cartilago: os: copula ſeu ligamẽtũ: mẽbrana: adenes:

adeps:caro simplex. Reliquę vero ptes quū vna cū istis hēant ex se ipsis regime:arteriis:neruis: ⁊ venis insup eguerūt. Capillo⁹ aūt atq; vnguiū neque regimen vllum est: sed generatio tantūmodo. Ne igitur sunt partium differentie.

¶De signis cerebri. CAP.X.

i **Vdicia autem** singulaꝝ tempature sumpto a cerebro initio deinceps dicemus. Sunt vero q̄q; insita gīia que ipsius nāz ostendunt. Primū qdē totius capitis dispō. Scōm vero sensibiliū opōnū virtutes ⁊ vitiū. Et tertiū actiuaꝝ. Quartū earū que tenent pncipatū. Et q̄ntū nālium. Aliud vero genus pter hec oia: ea que extrinsecus aduenit alteratio: ⁊ qdē tot⁹ capitis dispō ex magnitudine ⁊ figura sumitur atq; capillis.

¶De paruitate capitis. CAP.XI.

p **Aruum igitur** caput vitiose ꝓstōnis cerebri ppriū est iditiū. Magnu⁹ vo nō nēcio indicat bonā cerebri cōpositurā. Sed tamen ob insite virtutis robur: que multā atq; optimā mām afformauerit eueniat: optimū est signu⁹: at si ob mām tm̄ multitudinē haud quaq; bonū. Distinguenda vero sunt hec ⁊ ex figura ipsa ⁊ ex his que ab eo hīt ortū a figura qdē ipsa si ꝓcinna: semp.n. hoc bonum est signū. Ex his aūt que ab eo ortū hīt: si valida est ceruis ⁊ si alijs ossibus optime ꝓstet: atq; ois ptērea neruosa substantia boni sit habitus ac robur hēat intentū. Propria aūt capitis figura est: veluti si excogitares speraz exgsite rotūdā ex cera ꝓstructā paulatim vtrinq; depressam. In hac.n. necesse est vt posteriores pnores ve partes plus gibbe fiant q̄z sphere ꝓueniat. Que vero vtrinq; ꝓsistunt magis recte. Q⁹ si ea que scōm occiput eminentia minuat: simul intueri o⁹ neruos atq; ceruicē vna cū ossibus aliis: nam si scōm nām ꝓstiterint māe defectu nō virtutis imbecillitate ꝓtingit. Illis vero nō recte se hīntibus pncipiū est debile: sed magna ex pte defectus qui occipiti eueniunt: ꝓsequit eo⁹ que antediximus imbecillitas rarissime q; aliter euenire ꝓsueuit. Caput etiā qō scōm occiput in acutiem tendit aiaduertere op⁹ hīdē adhibitis distinguendi rōnibus: qbus antea in capite grandiori facto vtebamur. Ut plīm vero ⁊ hic optimū est signū figura ꝓcinna eius ptis que cerebro adheret quā non nulli medici posterius cerebrū appellare ꝓsueuerūt: quēadmodū ⁊ posterius exit ea sutura que grece lfe λ formā hz prefinitā. Est vo hmōi pars spinalis medulle pncipiū: ⁊ eius rōne neruoꝝ oium qui actionibus obseruiūt. Ipsa aūt pars posterior per se ipsam paucos admodū sensitiuos obtinet neruos plurimos vero actiuos: sicuti ⁊ anterior sensitiuos qdē plurimos paucos admodū actiuos. Quare vbi bene fuerit affecta vtraq; pars: robustas habebunt eas que ab ipsis deriuationes. Eedē quoq; distinctiones adhībende sunt ad ptes capitis anteriores ad frontē attinentes: que ēt ad posteriores: earūdēq; ⁊ puitatē ⁊ magnitudinē, inspicere oz: atq; itidē figurā: ⁊ sensus ibi collocatos: visum: gustū: atq; odoratū. Nec.n. se inuicē indicant atq; attestant: ⁊ que a principijs oriuntur pncipij virtutem vel vitium ⁊ pncipiū eorum que ab ipso nascuntur.

¶De opōnibus obtinētibus pncipatū. CAP.XII.

e **Arum autem** opōnū que obtinent pncipatū virtus ac vitiū sunt ipsius pncipij seorsum tantūmō indicia. Loco aūt opōnes principatū obtinentes: que a solo pncipio pueniunt. Ingeniu⁹ qdē igit subtilē cerebri substantiam indicat: tarditas vero intellectus crassam: discendi vero facilitas formarū facile susceptiuā. Memoria aūt stabilez ac firmam sicuti ⁊ discendi difficultas formarū nō facile susceptiuā: ⁊ oblīuio fluidā. Mobilitas quoq; in opinionibus calidā. Stabilitas aūt fridā. Adhuc āt duo indicio⁹ gīia mihi video: ptermisisse de qbus suz ab initio me dicturū pollicitus quo⁹ alterū ad opōnes attinet naturales. Alterum vero ad ea que extrinsecus occurrunt. Erit aūt in vtriq; sermo cōis.

¶Signa bone temperature cerebri. CAP.XIII.

e **Iquidem** cerebrū sortiat bonā quattuor pmarū qualitatū tpaturā oia que diximus hēbit moderata: ⁊ excrementa que vel per palatuz vel aures vel nares expurgant: hec quoq; modice se habebūt: atq; ab his que extrinsecus occurrunt minime ledet: que.s. vel calefaciūt vel frigefaciunt: vel humectant vel exiccant. Talibus igit capilli capitis cū adhuc sunt infantes subruffi: quū iaz adoleuerint flaui fiūt: mediiq; sunt inter eos qui oino sunt crispi ⁊ simplices: nō tm facile caluitiū patiunt. Que vero dicunt ac posterius dicēda sunt accipe op⁹ vt in bonam hītibus tempiez hitationib⁹. Que aūt ad capillos attinent: nō ad loco⁹ tm̄ sed ad humo⁹ quoq; tē peraturā qui cerebri tpature ꝓportione rident: sunt referenda. Si vero calidius sit q̄z oporteat: in altera vero oppōne bonā hēat tpaturā. Si qdē in caliditate excesserit: oia que dicent validiora erunt indicia: sed si paruus fuerit excessus imbecilia. Lōis aūt hec rō statuat in oibus ptibus quarum in temperaturis vniuersis indicia sumus traditurī.

¶Signa calidi cerebri. CAP.XIIII.

d **Einceps igitur** signa cerebri caliditatis pter ea que nuper diximus sunt q⁹ ea que circa caput omnia rubicunda ⁊ calida magis: ⁊ que in oculis vene magis sensui patēt. Capilli quoq; in his statim in lucem editis habent in capite ortum: ⁊ quū plīm in caliditate a mediocri tēperatura recesserint nigri ⁊ robusti ⁊ crispi fiunt. Cuz vero nō multū: subflauū qdē ab initio fiunt: deide nigricant ac pgredientibus etatibus caluitū patiunt: atq; eo magis qui plus modico sunt calidiores. Excrementa vero que per palatū ⁊ nares ⁊ oculos pauca ⁊ ꝓcocta ipsis exit: quū integrā habuerint sanitatem: cuz vero eis caput replet: continuo.n. ac tū pte sertim cum nullā victus seruanerint rōnē: tale qd eis accit: plura qdē in ipsis excrementa atq; incocta generant: iplenturq; atq; aggrauant eo⁹ capita a calidis cibis ⁊ potib⁹ odoribus atq; hīsce oibus que extrinsecus occurrunt. In quo⁹ numero est: ⁊ qui nobis circūfundit aer: sed pterea magis si non solū nāe calida sed ēt humida talia co:pota extiterint: breuib⁹ āt sōnis hmōi tpature ꝓtēte sit neq; admodū pfūdis.

¶Signa frigidi cerebri. CAP.XV.

f **Rigidiores** vo q̄z oporteat cerebri indicia sunt plura in ppriis meatibus excrementa: et capilli recti ⁊ ruffi ⁊ stabiles: ⁊ qui longo post natiuitatē tpe nascunt: tenues atq; ab initio male nutriti: ⁊ facile a causis frigidis offendūt: atq; hoc ipso offensionis tpe distillationibus ⁊ grauedinibus capiunt: neq; si tetigeris partes ad caput attinentes

admodū cale ſctiūt: neq; ſi iſpexeris rubicūde appēt: ⁊ oculoꝝ vene oio viſū effugiūt ⁊ ſonoléti q̄dāmō ſt.

¶Signa ficci cerebri. CAP.XVI.

s **Iccioris** ät cerebri idicia ſūt: pau ce ſupfluitates effluētes ⁊ ſenſuū pſpicacitas. Sūt autē ad vigilias pmpti: ⁊ capilloꝝ hñt robuſtos ⁊ q celerri me eis ſtati inaſcūt. Criſpi ät potiꝰ ſūt q̄ꝫ recti. Cito ät calui fiūt. ¶Hūidi cerebri idicia. CAP.XVII.

h **Umidioris** vo cēbi indicia ca pilli plani ⁊ neq̄q̄ calui fiūt. Senſui ät turbuléti ⁊ excremēto rū mltitudo: ſōni mlti atq; pfūdi ⁊ he gdē ſimplices ſūt itpature. Sig̃ ca. ⁊ fic. cēbri. C.XVIII.

c **Ompoſite** ät: pīnū cala ⁊ ficca ſcōz quā ⁊ ſupfluita tib⁹ caret ⁊ ſenſib⁹ vigēt ⁊ plz vigilāt ⁊ cito calui fiūt ⁊ pria gō capilloꝝ gīiatio celerrīna ē: ac pli mo abūdās aliūto. Capillos vo hñt nigros ⁊ criſpos ⁊ tāgētib⁹ caput cali ſentiūt ⁊ ſūt rubicūdi vſq; ad eta tē pfiſtētie. ¶Signa cali ⁊ hūidi cerebri. C.XIX.

e **Ivero** hūiditas adiūgat calitati pa rū vtriſq; q̄litatib⁹ ſupanti b⁹ mediocritatē: colo⁹ bon⁹ ⁊ q̄ circa ocu los caliora: vene magne: ⁊ plura excreñta ⁊ mediocriter cocta ⁊ capilli recti ſubflaui: ⁊ non fa cile calui fiūt. iplēt vo atq; agḡuāt eoꝝ capita a calis at ſi hūectēt, ptin⁹ mlto magis excremētoꝝ hñt mltitu dinē: ⁊ ſi plz calitas atq; hūiditas creuerit his caput ē egritudib⁹ obnoxiū atq; excremētis abūdās: ⁊ qō fa cile a calefacientib⁹ atq; hūectātib⁹ offendat. Auſter vo ſp ejs aduerſat: atq; optie i aglōe ſe hñt: nō tñ diu vigilare pñt: ⁊ cū ſe ad ſōnū ꝓuerterit ſil'gui ſōno tē tāt ⁊ vigilāt ⁊ ſōnia hñt imagiatōib⁹ plena: viſus eis turbuléti: neq; ſatis ſenſib⁹ vigēt. Oꝛ ſi plm i calitate cēbꝝ a mediocritate receſſerit: paululū aūt hūidus extiterit cale tpature idicia pſe feret: cū gb⁹ leuia q̄dā hūiditatis ſigna ꝓiūgēt: veluti ſi lōge gdē hūidi⁹: pau lulū vo calius vehemētia gō erūt ac mäifeſta hūidi tatis idicia. Debilia ät calitatis. Cōis vo hec rō i oib⁹ oppoſit; itpaturis exiſtat. Sig̃ fri ⁊ fic. cēbri. C.XX.

f **Rigide** vo ⁊ ficce cēbri intpature frīñ ⁊ mime colorat⁹ ſui rōne caput reddūt. ſp.n. memoria repetē da q̄ a nobis ab initio ē diſtictio ponta vt ꝑterea aduertam⁹ q̄ſtū ex hūoꝝ tpatura alterēt q̄ circa ipſz ꝓſtūt. Prior⁹ ät huiuſcemodi tpature venis carētes hñt ocl⁹ ⁊ a cāis fris facile ledūt. Quare et ie q̄li ſanitate fruūt: qñ nō nūq̄ leuiſſima hñt capita ⁊ excreñtoꝝ moderatos efflux⁹: nō nūq̄ vo ⁊ gūedi nibus ⁊ diſtillationibus minima ex cā capiunt.

¶De ſenſibus. CAP.XXI.

s **Enſus** ät eoꝝ i iuuētute gdē oēs vi gēt atq; oi vitio carēt: ſz pgre diēte etate cito marceſcūt. Et vt ſūmati di cak oēs celerrimā circa caput ſenectutē oñ dūt. Quare ⁊ cito cani fiūt. Capilli vo ipſis gō gētis vir exeūt: ⁊ male nutriūt ⁊ ruſſi ſūt: i pgreſſu ät etatis ſupante magis frītate calitatē q̄ſ ficcitate hūitatē nō caluescūt. Eō vo ſi ꝓtigerit ficcitatē gō plz dñari: hūi ditati frigiditatē vero calidtati paꝛ calui fiunt hi.

¶Signa cerebri frigidi ⁊ humidi. CAP.XXII.

h **Umide** vo ⁊ fride cēbri intpature faciūt hoies gui ſōno tēta ri ⁊ ad ſōnū facile ꝓuerti ſenſib⁹ q̄ſ mime vigētes: atq; excremētis redūdātes ⁊ q caput fritati ac repletioi hñt obnoxiū ac diſtillatōib⁹ ⁊ gūedib⁹ facile tētāt: neq; tñ hi calui fiūt. Nec igr idi cia ſūt cēbri tpature a gb⁹ ſi pgrediaris ad ynūq̄q ſenſoriū digtōes trāſferre licebit. De oclis. XXIII.

s **Ed ſufficiet** ō oclis facē mētōez. gcunq; tāgētib⁹ gdē mäifeſte calidi exūt ⁊ facili a crebro motu cienk: ⁊ venas latas hñt hi cali oēs ſunt. fri vo his ꝛrīj: ⁊ hūidi gō molles ſil ⁊ mlta hūiditate ple ni. ficci vo duri ſil ⁊ arridi a ſilib⁹ ät ſue tpature cāis facile offēdūt. Iuuāt ät a modico ꝛrioꝝ vſu. Sz hoc gdē cōe in oi cuiuſcūq; ptis tpature dignotione.

¶De magnitudine oculoꝝ. CAP.XXIIII.

m **Agnitudo** oculoꝝ gō (vbi ꝓci nitas ⁊ opationū vir tus) multitudinē bñ tpate ſube oñdit: ex q̄ ſūt ꝓformati: q̄ ſi ōſint mlta gō ſubaz nō tñ bñ tpatā oñdūt. ¶De puitate oculoꝝ. CA.XXV.

p **Aruitas** vo oclꝝ adūcta gdē cō cinitate ac ⁊rutū opone paucā gō ſz bñ tpatā ſubaz oñdit: ex q̄ ſūt ꝓformati. Si vo ſotiā habuerit icōcinitatē q̄ndā: atq; opōnū vitiū: tūc paucā ſil'ac vicioſaz mäz oñdūt. que vo ad colores attinēt ita diſtiguē oz. Blau ci gō oculi: q pura hūiditate ac nō mlta pfulgēt tales ſūt ob ſplēdidi luis abūdātiā. Ecōtra vo nigri ⁊ q in termediā näz ſeruant cās quoq; intermedias habēt.

¶De glaucedine oculorum. CAP.XXVI.

g **Laucus** igr oculus ſit vel pp ma gnitudinē vel pp ſplēdo rē hūoris q a grecis criſtaloides noiat vel pp ſitū pminētē: aut pp tenuis ⁊ ꝛaq̄ hūo ris q i pupilla exiſtit paucitatē ⁊ puritatē: atq; oib⁹ q dē i vnū ꝓueniētib⁹ ſit glauciſſimus oculus: q ſi aliq̄ adſint aliq̄ vo nō tūc maior minor ve glaucedo ꝛbīt.

¶De nigredine oculorum. CAP.XXVII.

n **Iger** vo oculus ſit aut ob puitatē cri ſtaloidis aut pp pfūdū ſitū vel qñ ſplēdidus ac fulgidus exgſte nō ē: vel qñ tenuis hūor vel ſupabūdat vl'pur⁹ nō exiſtit: vl'pp vnā aliq̄ ex his q̄s adīxim⁹ cās aut pp oēs fieri ꝓſueuit. In ipſis ät magis ⁊ min⁹ vt ätea dī xim⁹ repīt. Tenuis igr hūor q magis ad aq̄ näz acce dit ⁊ ſupabūdat hūidiorē oculuz oñdit: quē admodū ſi craſſior ac mior fiat ficciorē. Criſtaloidē ät ſi gdē du rior exiſtat ficciorē. Si vo mollior hūidiorē: ſic ⁊ ſi plz modico tenuez hūorē exceſſerit ficciorē ſi ät defecerit ꝛriū. ¶De cordis tpaturis. CAP.XXVIII.

d **Ecordis** ät tpaturis deiceps dicē dū ē. Si ꝓus hec i memo riā reuocauerim⁹: q vnāquāq; ptē ſe ipſa vel caliorē vel fridiorē vel ficciorē vel hūi diorē dicim⁹ fcāz: nō alicui rei alteri cōpantē vt cūq; n. extiterit cor nā fridius multo ſane calidiorē tpatu ram poſſidebit calidiſſimo cerebro.

¶Signa cordis calidi. CAP.XXIX.

c **Alidioris** igr cordis vt admodū q ei ꝓpriē ⁊ atq; ꝓcūcēs idicia q̄dā ſūt iſepabilia ⁊ ppa magnitu do reſpiratōis ⁊ pulſus velocitas ⁊ frequē tia ⁊ audacia ⁊ ad actōes nā ꝓmpta. Oꝛ ſi mltū i cali tate exceſſerit: tūc furibūda q̄dā iracūdia ⁊ temeritas adſūt. Eſt ät his thorax hiſpid⁹ ⁊ pſerti pect⁹: ⁊ q̄cūq; ilijs ptes ꝓximiores. Magna vo ex pte cali cordis tpatura: vniuerſū corꝑ calz reddit nīſi ep vehemēti⁹ obſtiterit. Dicem⁹ ät paulo iſeri⁹ toti⁹ corꝑis idicia. Eſt gō ⁊ latitudo thoracis calitatis indiciū: niſi ⁊ hic q̄ſ cēbrū plm obſtiterit: qñ ei magna ſpinalis medul la rñdet: tāte vo erūt verechte q̄ſta ⁊ ſpialis medulla. Quare ⁊ ſpina vniuerſa. ꝓfigit vo thorax ad eā ſpine ptē q̄ methaphrenō. i. dorſū dr: tāq; ad carinā nauis: q̄re nec̄io ei⁹ lōgitudo eq̄bit dorſos latitudo vo erit

ꝑ vtebraꝝ rõne:qñ ad ꝓportionẽ eaꝝ craſſitudis fuerit ꝓſtitut⁹. Cũ vo cordis calitas ſupans pflauerit ac dilatauerit:in pmo ſui ortu thoracẽ:erit eiuſdẽ calitati ꝓportõe rñdẽs:ãre cũ caput puũ thoraꝝ aũt lat⁹ extiterit:maximũ hoc tibi fuerit cordis calitatis idiciũ. Cũ vo magno exĩte capite puus fuerit ppinquiſſimum hoc erit cordis fridioris signũ. Si vo capiti fuerit ꝓportionẽ rñdẽs tunc alijs signis de corde diſtingues ex ipſius thoracis amplitudine nihil aſſumens.

¶Signa cordis frigidi CA.XXX.

i **Afridiore** vo corde pulſus minores exiſtũt: qꝫ mõ nãe ꝙueniat:nõ tñ nećio tardiores vel rariores. Reſpiratio aũt ſi gdẽ tãto thoraꝝ minor extiterit:qꝫto cor fridi⁹: pulſib⁹ erit ꝓportõaliꝫ:ſi vo maior fuerit:qꝫ ꝑ frigatis vehemẽtia:nõ mioꝛẽ tñ ſꝫ ẽt tardioꝛẽ ꝛ rariorẽ nãꝫ oſtdit. Tales aũt timidi ſũt:ꝛ obliuioſi ꝛ ſegnes:ꝛ nuduꝫ pilis hñt pect⁹: de ei⁹ vo puitate diſtiguẽdũ vt dixim⁹ puꝰ. Eodẽ mõ ꝛ õ toti⁹ corpis calitate. ¶Signa cordis ficci. CA.XXXI.

c **Oraũt** ficci⁹ pſius efficit duriores ꝛ irã nõ ꝓmptã gõ: ſꝫ ferã: ꝛ q̃ nõ facile ſedari queat magnaꝝ ex pte vniuerſuꝫ corp⁹ ficci⁹ exit:niſi epar obſtiterit. ¶Signa cordis humidi. CA.XXXII.

c **Ordis** vo humidioris ſigna pulſus molles:ꝛ mores ad irã gdeꝫ ꝑcliues:ſꝫ talẽ q̃ facile ſedari poſſit:ꝛ vniuerſuꝫ corp⁹ hũidi⁹ exiſtit:niſi epar obſtiterit. Scõꝫ vo ꝓiugationẽ q̃litatũ ꝓmarũ vicioſe cordis tpatur ita ſe hñt. ¶Sig̃ cordis cali ꝛ ficci. XXXIII.

c **Alidi** ꝛ ficci cordis pulſus duri ſũt: ꝛ magni ꝛ veloces ꝛ freq̃ntes ꝛ reſpiratões magne ꝛ veloces ꝛ freq̃ntes ꝛ multo magis ad velocitatẽ ac frequẽtiã vergũt:thorace cordi nõ aucto ꝓportõaliꝫ: hi vo pre cũctis pect⁹ hñt maxie hirſutũ ꝛ ilia. Ad actiões aũt pmpti ſũt ꝛ iracundi ꝛ ſubiti ꝛ mores tyrãnicos hñt ad furoꝛẽ faciles:nõ facile vo placabiles. De toti⁹ aũt corpois tempatura ꝛ thoracis amplitudine hís que ante dixímus proportionaliter eſt diſtinguendum.

¶Signa cordis calidi ꝛ humidi. C.XXXIIII.

g **Ivero** calitas vna cũ hũiditate domiabit:minus gõ his quos ãtea dixímus:hi ſũt hirſuti ad actões vo nihilominus pmpti nõ tñ ferꝰ eſt alius:ſꝫ ad irã ꝑcliuis tñmõ. pulſus vo magni ac molles et veloces ꝛ freq̃ntes exĩt ꝛ reſpiratio: cũ thoraꝝ cordi fuerit ꝓportõaliꝫ:eadẽ pulſib⁹ formã ſuabit. Si vo mior extiterit tãto illis velocior erit ꝛ freq̃ntior: qꝫto ꝛ thoraꝝ mior extiterit. ſi ãt multa fcã fuerit euerſio i tpatura:ac ſi hoc pſerti i hũiditate ꝓgerit: ꝑter ea q̃ dixim⁹ ꝓgẽt ẽt ex putredie morbi his:q in ipſis fuerit hũoꝛib⁹ corruptis ac putrefactis. Exſpiratões aũt maiores ſũt ac velociores iſpiratõib⁹ ꝛ ſubmiſſio arterie ĩ pſib⁹ velor. Sig̃ cordis hũidi ꝛ fri. XXXV.

h **Umidioris** vo ꝛ fridioris cordis pulſus gõ molles:morb⁹ ãt neq̃qꝫ audaces: ſꝫ timidi et ſegnes exĩt. tales ẽt glabũ pect⁹ hñt mimeqꝫ irã retinẽt ſicuti ꝛ ad irã nõ admodũ ſũt pmpti: que vero ad thoraꝛem ꝛ vniuerſum attinent corpus diſtinguere oportet:ſicuti ea que ante dixímus.

¶Signa cordis frigidi ꝛ ficci. CA.XXXVI.

f **Rigidius** vo cor ꝛ ficci⁹ pulſus gõ duriores reddit ꝛ puos:reſpiratione ãt:ſi gõ thoraꝝ puttateꝫ cordis fritati ꝓportõalẽ hũerit: moderatã: ſi vo maior extiterit:rarã:ac tardã: hi vo pre oĩb⁹ mi-

nime ad iraſcẽdũ ꝓmpti. cũ ãt coacti fuerit iraſci gebuſdã retinẽt irã:hñt ãt maxie oiuꝫ nuditũ pilis pect⁹. De puitate aũt thoracis ac ꝑterea toti⁹ corpis fritate ſiũ diſtiguẽdũ vnũ illõ cõe in hiſce oĩb⁹ memoria repetẽtib⁹ q̃ q̃cũqꝫ õ morb⁹ ſiue nũc:ſiue quis alio ſermone explicata ſũt ad tpature cognitionẽ nõ õ optimis morb⁹ aut viciosis q̃ ex phia hoibus aduenũt: ſe de inſitis ac naturalibus nos expoſuiſſe.

¶Signa calidi epatis. CA.XXXVII.

e **Patis** calioris idicia:venaꝝ latitudo:ruſſa bilis abũdãtior: inꝓſtẽti vo etate ẽt atra:calior ipſis ſanguis atqꝫ eadem ratiõe corpus vniuerſum niſi obſtiterit cor:his uenter ꝛ ilia hirſuta.

¶Signa epatis frigidi. CA.XXXVIII.

f **Rigidioris** vo ãguſtia venaꝝ pituita abũdãtior ſanguis fridior ꝛ totius corporis hit⁹ niſi a corde caleſiat: vẽter illis glaber eſt atqꝫ ilia.

¶Signa epatis ficci CA.XXXIX.

e **Iccioris** ãt ſanguis gõ craſſior et minus abũdãs vene duriores ꝛ totius corporis habitus ſiccior

¶Signa humidi epatis. CA.XL.

h **Umidioris** ãt ſanguis gõ abũdãtior:atqꝫ humidior vene ãt molliores:ita vo ꝛ vniuerſuꝫ corp⁹: niſi ptes ad cor attinẽtes obſtiterit.

¶Signa calidi ꝛ ficci epatis. CAP.XLI.

c **Alidioris** vo ſil ac ficciores epis idiciũ ilia pꝫ hiſpida ſanguis craſſior ſimul ac ficcior. Ruffa bilis plima ẽ inſiſtẽte ãt etate ꝛ atra. Venaꝝ ãt latitudo ꝛ duricies:Sic vo ꝛ vniuerſũ corp⁹ ſe hꝫ: nãq̃ ex corde calitas originẽ hꝫ ꝑt obtũdere eã q̃ ab epe naſcit fritatẽ:ſicuti ꝛ fritas calitatẽ. Siccitatẽ vo nõ pot hũidius cor ad ꝛriũ hitũ trãſferre. Media vo iter haꝫ:q̃ ab epe hũiditas oriꝫ:magis. n. a cordis ficcitate ſupaꝫ q̃ ficcitas ab hũiditate. Minus ãt calitate:adhuc vo multo minus fritate:hec. n. iter oẽs q̃litates q̃ ab epe eueniũt facillime vicit. Liqt ãt q cũ vnũ ꝙuenerit vtriuſqꝫ ꝓncipij tpature totũ exĩte hꝫ illas afficit corp⁹ paulo vo iferi⁹ ipſi⁹ dicenꝫ indicia.

¶Signa epatis calidi ꝛ humidi. CAP.XLII.

h **Umidius** ãt ac ſil calidius epar minus gõ q̃ꝫ calidi⁹ ꝛ ficci⁹ ilia reddit hiſpida. Pim vo ſanguis ꝛ venas ãplas:hitũqꝫ calioꝛẽ atqꝫ hũidioꝛẽ facit niſi obſtiterit cor:ſi vo ãpli⁹ in ãbab⁹ q̃litatib⁹ a nãe mõ recedat a morbis q̃ ex putredine ac viciosis hũoꝛib⁹ fiũt facillime capit. Adhuc aũt magis ſi pim augeat hũiditas:calitas vo nõ ita. Si ãt ꝛ paꝝ gdeꝫ hũiditas creſcat pꝫ vo calitas: mime viciosis hũoꝛibꝰ laborãt. ¶Sig̃ epis hũidi ꝛ fri. CAP.XLIII.

h **Umidi⁹** ãt ꝛ fridi⁹ epar hꝫ ilia glabra:ſanguinẽ vo ad pituite nãꝫ accedẽtẽ gĩat cũ venaꝝ ãgustia: ſic ꝛ reliquũ afficit corp⁹: niſi a corde ad ꝛriã nãꝫ trãſferat. ¶Sig̃ epis fri ꝛ ficci. CAP.XLIIII.

f **Rigidius** ãt ꝛficci⁹ epar cũ paco ſanguie ꝛvenaꝝ angustia efficit corp⁹ atqꝫ frigidius:ꝛ ilia glabra:niſi ꝛ hic cor dominetur.

¶Signa calide tpature teſticuloꝝ. CAP.XLV.

t **Empatura** vo teſticuloꝝ calã gõ ad vẽtrẽ pcliuis ẽ ꝛ maſculoꝝ gĩatrix ꝛ fecũda celerrimeqꝫ gẽitales ptes obſepit pil⁹ ſil ãt ꝛcĩ cũlacẽtes atigit ptes fridior vo ꝛria efficit:ꝛ hũida gdẽ mlto: ꝛ hũido ſeie

abūdat:ficca paucū ⁊ modice crassuz gīat semen.
¶Signa cale ⁊ ficce tpature testiclox. C.XLVI.

c **Alidiox** vero ac ficciox ⁊ crassuz semen hz ⁊ fecūdissima est ac celeriter ab initio ꝓtinus ad coitū excitat aial. Sz ⁊ his genitales ptes citissime hispide fiūt:atqz oēs q̄ circūstant supra qdez vsqz ad vmbilicū:infra vo vsqz ad media femora. Petulca igīr est ⁊ ad libidinē ꝓna huiuscemodi temperatura: statim vero satiatur ⁊ si cogatur offenditur.
¶Signa cale ⁊ hūide tpatur testiclox. C.XLVII.

s **Jautem** calitas hūiditati ꝓiugat hirsuti qdē tales plus vero seie abūdāt:nō tñ plus ceteris appetūt: sz mioꝛi ōtimēto ꝓter modū venereis idulgēt. Oz si satis excreuerit ⁊ caliditas ⁊ humiditas nō sine detrimento a venereis abstinent.
¶Signa frē ⁊ hūide tpature testiclox. C.XLVIII.

s **Jvero** fridioꝛē ⁊ hūidioꝛē tpaturaz testiculi habuerit: ptes circūposite glabre sūt ⁊ tarde rē venereā exercere icipūit:neqz ꝓni ad actū huiuscemodi sunt. Aquosum vero ⁊ tenue ipis est semen ⁊ infecundum ⁊ feminarum generatiuum.
¶Signa fride ⁊ ficce tpature testiculox. C.XLIX.

f **Rigidioꝛ** vo ⁊ ficciox tpatura similis qdē in religs est añdictis crassius vo i ipa semē exīstit. atqz oio paucū. ¶De habitu totius corpis. CAP.L.

t **Otius** aūt corpis hiꝰ dixim⁹ ⁊ superi⁹ qūo ⁊ epatis ⁊ cordis nāz seq̄f:ei āt magis assimilant:qō vnā aliquā ex ꝓmis q̄litatib⁹ potētioꝛē hūit: qō ⁊ effectiuas appellāt:tonꝰ vo corpis hitꝰ in illis marie dr ptib⁹ q̄ ꝓme oculis subiciūt: sūt vo he musculi: g oia ābiūt ossa:carnes q̄dā cōposite ex ꝓma ⁊ simplici carne ⁊ filis qb⁹ inalcūt. ꝓpa.n.musclox suba his duob⁹ ꝓstat:q̄ vo ad ipso vasa ptigūt veluti riui qdā sūt:g nō subaz cōplēt:sz eis submistrāt vt i vita pmaneāt. Dicenf igīr ⁊ hoꝛ tpature idicia i bñ tpata hitiōe:nā que male tpate sūt cutē pmutāt ex se ipis formātes:⁊ q̄dā ex idicijs corrūpūt: ita ⁊ in bñ tpata regiōe si qs se tpe estatis nudū solū exposuerit:pmutabit idicia q̄ ex colore ⁊ duritie ⁊ mollitie sumāt. si vo quēadmodū bonā tēpiē obtiet locꝰ: ita ⁊ ipse bñ tpato victu vsus fuerit vt g neqz se singulis dieb⁹ in sole torrefaciat:neqz ficuti pleriqꝫmore puellaꝝ ꝓtinue in vmbra degat:hic certa atqz exḡita tpature idicia pferet:tā q̄igīr ō his futuro ꝓmōe nūc ad ipz accedem⁹
¶Signa moderate temperature. CAP.LI.

m **Oderate** tpature idicia ad totuz aialis hitū. Colox qō ex rubro ⁊ albo cōmixtꝰ capilli vo flaui ⁊ vt plīn mediocriter crispi. Carnositatis āt mediocriter i q̄litate ⁊ q̄titate. mediū ē.n. exḡsite hmōi corꝑ iter oēs excessus: vt g ad ipz dicāf ⁊ cogīscāf: nā ⁊ crassuz corꝑ ad hoc cōpatū dr crassuz ⁊ tenue ad B eodē mō ⁊ carnosū ⁊ macilētū ⁊ pigue ⁊ duꝛ ⁊ molle ⁊ hispidū ⁊ glabrū: nullius igīr hoꝛ mediocritas ē. Sz q̄lis policleti regula ad sūmū totiꝰ puenit mediocritatis: adeo vt neqz tāgētib⁹ molle videat neqz duꝛ neqz calm neqz frīm: ispiciētib⁹ vo neqz hirsutuz neqz glabrū: neqz crassū: neqz tenue aut aliquē aliū hñs excessū vl̄ defectū. ¶De corpe calidioꝛe. CAP.LII.

q **Uecūqz** aūt in calitate a medio recedūt: nō tñ in hūiditate ⁊ ficcitate: hec quantum ad carnosuz genus attinēt (De hoc.n.pñs est ꝓmo) videnf qdem tāgētibus calidioꝛa tñ q̄ꝫtū ⁊ eoꝝ tpatura calidioꝛ. Tāto vo magis hirsuta sunt:quāto ⁊ calidioꝛa ⁊ minus pinguedinis hūt:colorē aūt rubrū ⁊ capillos nigros habent.
¶Signa frigide temperature. CAP.LIII.

f **Rigidioꝛis** aūt tpature idicia sunt piloꝝ carētia piguedo ⁊ fritas q̄ tāgētib⁹ obuiat. Colox āt vna cū capillis:ruffus ⁊ vbi fritas excesserit liuid⁹ q̄dāmō exīstit quē nō nulli medici colorē plumbeum appellant.
¶Signa ficce temperature. CAP.LIIII.

s **Jccioꝛ** āt tpatura tāto gracilioꝛ est ⁊ durioꝛ bōa tpatura q̄sto maioꝛ est ficcitas. Jn religs āt eodē mō se hz.
¶Signa hūide tpature. CAP.LV.

e **Thumidioꝛ** ēt in religs qō eodē mō se hz, melius āt carnosa ⁊ mollioꝛ: ⁊ qdē scōz ꝓiugationē qualitatum ꝓmaꝝ facte itemperature cōpositam habent indicioꝛum formam.
¶Signa calide ⁊ ficce tempature. CAP.LVI.

c **Alidioꝛ** simul ac ficcioꝛ est hirsuta magis ac cala ⁊ dura exīstit ⁊ pinguedie caret tenuisq̄ est: ⁊ capillos nigros habet. Si vero multuz i caliditate excedat colox quoqz niger illi adest.
¶Signa ca.⁊ hu.tpature. CAP.LVII.

c **Alidioꝛ** aūt ⁊ hūidioꝛ tpatura mollioꝛ ⁊ calioꝛ ⁊ carnosioꝛ tā to ē bōa tpatura q̄ꝫto ⁊ q̄litatib⁹ aucta fuerit. Oz si plīn augeaf cito a putredis corripif morbis:qm̄ ⁊ hūoꝝ vitio ꝓmpte laborat. si vo parū gō hūidioꝛ fit:multo vo calioꝛ: molliores gō parū hmōi sunt his:g bona hūt tpatura:⁊ magis carnosi: nō paꝝ vo hirsutiores ⁊ tāgētib⁹ nō paꝝ calioꝛes: nigri vo eis capilli ⁊ caro piguedie caret. Si vo paulo gō cladioꝛ mīsto vo hūidioꝛ mollis his caro est:⁊ multa ⁊ colox cōmixtꝰ est ex albo ⁊ rubro:⁊ tāgētib⁹ paulo caliores:⁊ vt sūmati dicaf i oib⁹ tpature ꝓiugatiōibus semp superexcedētis q̄litatis indicia eminebunt.
¶Signa frigide ⁊ humide tpature. CAP.LVIII.

f **Rigidioꝛ** āt atqz hūidioꝛ tpatura si paꝝ gō vtraqz augeatur pilis nuda est ⁊ alba ⁊ mollis ⁊ crassa ⁊ piguis: si vo magis excesserit reliq̄ gō sunt ꝑm ꝓportionē augumēti q̄litatū. colox aūt vna cū capillis ruffuz:quēadmodū si plīn vtraqz augeaf liuid⁹. si vo q̄litatū augmētū fuerit ie q̄le ei⁹ q̄ superexercuerit idicia eminebūt. ¶Sig̃ fri.⁊ ficce tpature. C.LIX.

s **Jaūt** fritas vna cū ficcitate eq̄str augeaf nā duꝛ ac tenue ⁊ glabrū corꝑ hūt:⁊ tāgētib⁹ frīm: piguedo tñ ipis ⁊ si graciles sunt p carnes dispsa. Capilli āt ⁊ colox fritatis mōz ac ꝓportionē sequūf. vbi vo cala ⁊ ficca tpatura in tpe decremēti in frīm ⁊ ficcū labitur hitū: tūc hi graciles fiūt ⁊ duri: atqz atra bilis i eis dominaf: ⁊ ob id nigri simul ⁊ hirsuti euadūt. vbi igīr altera q̄litas plīn dñaf: altera vo paꝝ a mediocritate recedit supabūt ei⁹ q̄ dñaf: exilia āt erūt alteri⁹ q̄litatis idicia. Jn oibus vo de qbus supradiximus ⁊ postea dicemus cōe est tpature indiciū si mēbrū facile frigefit vel friditatis vel raritatis: si vo nō facile vel calitatis vel densitatis: si vo a deficcātib⁹ offendaf ⁊ aridū ⁊ ficcū ⁊ non facile mobile fiat ficcitatis: quēadmo-

dū ⁊ si ab hūectātib⁹ ḡuiter se hēat hūiditatis. Inspicere aūt oz si eādē oēm musculi ꝑuāt tpaturā vel minime eādē: atqz in oib⁹ aiaduertere subiectoꝝ ossiuz ḡstitatē. Mō nūqz. n. gracile vr mēbꝝ cū tū ñ sit gracile q̄ ad musculos attinet: sz pp ossiū tenuitatē tale vr sic ⁊ crassius gbusdā plerūqz appet nō ob ossiū āplitudinē: sz ob multitudinē carnis q̄ vel aucta vel cōmiuta vel durioz aut molliоz effecta: ficcius aut humidius mēbrū oūdit. Pauca igr ac dura: ficcius: multa aūt ⁊ mollis hūidius: sic ⁊ itermedia spacia similariū corpoꝝ vt plus vel mīnus hūide subē in se ipsis ꝓtinēt: vel crassius vel tenuius vel hūidius vel ficci⁹ mēbrū oūdūt: hūidius qdē vbi subtilioz ⁊ plima est hūiditas: ficcius vō vbi crassioz simul ⁊ mīnoz. Ipse. n. solide corporis ptes q̄ vere solide sunt ac ꝑme nullo mō ꝑnt effici hūidiores: at satis est si qs eas celerius exiccari ꝓhibeat. Intercepta aūt in ipsis spacia hac vel illa hūiditate cōplere pole: hec vō est ꝓpriū ptiū similariū alimētū: qō ex appōne fit ⁊ nō p vasa attrahit. Cōis āt hec rō ⁊ oium ptiū existit. Et itez in salubriū atqz insalubriū cāz doctrina repetet nūc aūt ea que ordine sequuntur attingamus.

¶Signa ficci ventriculi. CAP. LX.

v **Ventriculi** indicia eius qdem g nā ficcioz existit: si celeriter sitibūdi fiāt ⁊ pauc⁹ eis sufficiat potus a plimo aūt aggrauent fluctuatōib⁹ ifestēt aut supfluiter id qō abūdat: ⁊ cibis delectentur ficcioribus. ¶Signa hūidi vētriculi. CA. LXI.

b **Umidioris** aūt si neqz sitibūdi fiāt ⁊ supabūdans hūidū facile tolerēt ⁊ cibis gaudeāt humidioribus. ¶Signa cali vētricli. C. LXII.

c **Alicuioz** vō nā vētriculus: melius qdē ꝓcoquit q̄z appetat ⁊ multo magis q̄cūqz dura sūt ⁊ nō facile alterationē suscipiūt: nā q̄ facile alterant in ipso corrūpūt gaudetqz calidis potib⁹: ac cibis neqz a fridis vllā pcipit noxā si modice ipsis vtatur.

¶Signa frigidi ventriculi. CA. LXIII.

f **Rigidus** vero nā vētriculus ad appetēdū qdē plm viget: ad ꝓcoquēdū aūt minime: tales ꝓserti cibos p fridi sūt ⁊ nō facile alterationē suscipiūt. Cito itaqz in ipso acescūt atqz tō acidis eructuatōib⁹ talis vētriculus plm abūdat ⁊ gaudet qdē fridis: sz ab eoꝝ vsu imodico offendit: ita ⁊ ea q̄ extrisecus frida occurrant negt tolerare: quēadmodū neqz calidus calfa. Male vō tpature q̄ morbi rōne vētriculuz occupāt hoc differūt ab his q̄ nāles existūt: quōn ꝓria nō aūt filia appetunt quēadmodū nāles.

¶De malis tpaturis i vētriculo ꝓiugati. C. LXIIII.

m **Ale autem** tpature in vētriculo cōiugate ex cōpōne simpliciū cognoscūt: oz aūt eas q̄ iam sunt dicte diligēter aduertere: easdē ab his que dicent distinguētes. Mō solū. n. vētriculus sitibūdos et minime sitientes facit: ⁊ fridi caliue potus appetētes sed ea qz viscera q̄ in thorace sūt: vt coꝛ ⁊ pulmo sz q̄ ob hoc sitiūt calitatē plus inspirāt ⁊ lōgius expirant atqz extū in thorace sentiūt: nō sicuti q vētriculi rōne in ulijs calitatē patiūt: ⁊ quū potauerint nō statiz sedat sitis: ⁊ magis quū frīn hauserint q̄z cuz calīn nimis Refrigerat aūt eosdez ⁊ fridi aeris inspiratio: q̄ nihil eos iuuat q vētriculi rōne sūt sitibūdi: ita ⁊ hi q ꝓximō se hēnt a frida ispiratōe sensibilē sentiūt affectum.

¶Signa pulmonis frigidi. CA. LXV.

e **Thoc** maximuz sit fridi pulmonis indiciū: vt vō frīn inspirātes manifeste dolorē sentiūt ⁊ friditatē ita ⁊ caliditas est ipsis amica: sed ⁊ putute excrementa cum screatu ⁊ tussi expuunt.

¶Signa pulmonis ficci. CA. LXVI.

p **Ulmonis** autez ficcitates excremētis vacāt ⁊ pituita ⁊ vocē clarā efficiūt quēadmodū humiditates obscurā reddūt ac raucā ⁊ cūvehemētius aut acuti⁹ log studuerit tūc itercidūt excremēta.

¶De voce. CA. LXVII.

n **On tamen** ipsa vocis magnitudo a calitate: sicuti neqz ꝓuitas a friditate inest: sed altera qdē aspe arterie latitudiné segt ⁊ vehemētiore efflatū: puitas vō a ꝓrijs aduēt cāis. Quāꝝ neqz sem per neqz ꝓmū sz ex accīti ⁊ solas nāles tpaturas nō aūt aduēticias vocis magnitudo aut puitas segt: qn̄ ⁊. n. talia instra tpature rōne sūt scā: ad hec āt ꝓsegt hmōi vox. Iccirco ꝓtigit ex voce ō nāli tpatura rōcinari.

¶De leni ⁊ aspera arteria. CAP. LXVIII.

n **Am et lenis** vox arterie lenitē ꝓsequit: sicuti ⁊ aspa aspitatē: lenitas igr arterie moderatā segt tpaturā: aspitas vō siccitatē. Aspitas ⁊. n. fit ab ineqlitate duri corpis: arteriā vō dura simi lariū ptiuz ex qbus constat: siccitas inequalem vero dispersē in eisdem humiditatis defectus.

¶De voce acuta. CA. LXIX.

e **Odē modo** neqz acuta nā vox sine angustia fauciū neqz q̄cuis sine latitudine fieri pōt: angustia igr ab insita atqz inata nascēt̄ frītate: latitudo aūt a calitate. Drijs igr nālīū vocuz he q̄ ex affectu aliq̄ fiūt sūt ꝓpriōtales: q̄ ⁊ ipse idicia sūt cāz a qb⁹ oriūt de qb⁹ in libris de voce sufficiēter dixi: relique vō ptes aiales iteriores exilia hnt tpature indicia. Tentādū tū ea ex iuuāntib⁹ atqz nocētib⁹ agnoscere: ac ꝓterea nālīū potētiaꝝ opōnes. Dcm vō est in tertio de causis accīti⁹ q̄ cuiusqz potētie vtus et vitiū tpatura ꝓncipalis existat: tpaturaꝝ itaqz idicia iaz explanauim⁹.

¶Signa nāe ifirie. C. LXX.

c **Ira** magnitudinē vō vel formatoez vel numeꝝ vel situ q̄cūqz qdem sensib⁹ subiacūt errata: cognitu facillima sūt: q̄ aūt sensu pcipi nequeūt: qdā cognitione hnt difficilē qdā vō facilē. Capitis igr magnitudo ac figura ⁊ cerebri simul i ꝓpatulo sr: ⁊ ō his ātea dximus: sic ⁊ q̄ thoracis sūt: ⁊ q̄cūqz ad scapulas et hūeros vel brachia vel cubitos vel extremas manus vel coxas vel femora vel tibias vel pedes attinēt: nō est difficile agnoscere: siue ꝑm formationē siue scōm magnitudinē: ex his aligd nō recte se hēat: siue scōm numeꝝ vel ptiū: ex qb⁹ ꝓstant cōpositurā: singularuz etiā opōnis detrimenta facile patent. Que aūt intra corpus sunt nor omnia possunt agnosci.

¶De ventriculo. CA. LXXI.

c **Uiusdā** .n. vētriculū ad eo puū ac rotūdū ac ꝓnū i ulia situm hnt ispexi: vt mānifeste ex circūscriptōe ꝓpria ⁊ videntibus ⁊ tangentib⁹ appareret.

¶De vesica. CA. LXXII.

o **Ic et cuiusdam** vesicā cōtigit intueri:

ſita expoſitam ac paruam: vt ſi quando vrina tardius excerneret: tumor quidam circũſcriptus manifeſte cerneretur: non tamen aliud ex interioribus quicq̃ mihi vnq̃ manifeſtũ prebuit indiciũ. Tentare autez opz q̃z maxime fieri põt virtutẽ ipſoz ac vitiũ: ꝛ ſi nõ certiſſima ſcientia artificioſa ſaltem coniectura comprehendere veluti exempli gratia in epate

¶De epate. CAP.LXXIII.

v **Idi enim** aliquos ꝛ gdez q̃plures gbus vene erãt anguste: ꝛ totum corpus colore priuatũ: gꝫ ſi plusculũ cibi aſſumpſiſſent qui preſertim flatibus excitandis aptus eſſet ꝛ craſſus ac tenax nõ nulli gdẽ veluti pondus q̃dã inſidens atq; ſuſpenſum in pfundo dextre ilioz ptis ſentiebant nõ nulli vero quãdã cũ dolore tentionẽ. Jn his gdẽ verisimile eſt epar eſſe puũ atq; angustos meatus habere.

¶De hoie pituitoſo vomẽte bilẽ. CAP.LXXIIII.

a **Lterum vidi** cuius totus habitus pituitam pre ſe ferebat quottidie tñ bilẽ ruffam euomebat. Lenſui igr inſpicienda alui excrementa in gbus minimũ bilis appebat: q̃re ꝓiectura q̃dã cõprehẽdi eũ meatũ qui biliosuz egurgitat huore nõ minimã eiuſdẽ ptẽ ad unũ vẽtriculi locũ quem greci Pyloron. i. hoſtiariũ vocãt effudere: vt i gbusdã appet aliub⁹ ex gb⁹ id ꝓſtat gꝫ plm ad eoz q̃ latẽt ſenſuz ꝓfert cognitionẽ ea q̃ ex ſectiõis inſpectõe hr̃ pitia ꝛ opõnũ atq; vtilitatũ iuẽtio. Quicũq; igr facultatẽ dignoſcẽdi hmõi corpa q̃ ita lapſa ſũt ꝓſeq; cupit oz ipz in ſectõib⁹ at in opõnũ atq; vtilitatũ iuẽtiõib⁹ exercitari. Scripſimus vo de oĩb⁹ ſeorſuz i tractatib⁹ aliis de gb⁹ in fine libri oino ꝓpoſuimus facere mentõez vt diſcẽdi cupidi itelligãt q̃cũq; diſcẽ optauerit: ex quo nã poſſint haurire tractatu: ſz tñ ꝺ hiſce ſatiꝭ.

¶Quõ cogſcãt corpa egrotãtia. CAP.LXXV.

q **Uecunqz** vo vt nũc ſalubria ſũt hoc eſt q̃ ia egritudinẽ patiũt dignoſcẽ ꝛ hec ipſa oz: q̃ gdẽ ſubijciunt ſenſui ex eoz q̃ ipſis inſũt ſcõz nãm pmutatõe in magnitudine colore figura ꝛ nũero ꝛ ſitu: ꝛ ea q̃ eſt ſcõz duritiẽ ꝛ mollitiẽ ꝛ fritatẽ ꝛ calitatez dria. Que aũt viſuz effugiũt vt ſũmatim dicã ex opõnũ leſiõib⁹: aut his q̃ excernũt: aut doloũb⁹: aut tuoribus preter naturam aut hoz gbusdam vel oĩbus.

¶Signa cerebri patientis. CAP.LXXVI.

p **Articulatiz** aũt q̃ gdẽ ſũt in cerebro egre diſpõnes aut demẽtie ſpẽb⁹: aut ſenſuũ vel imaginationũ leſiõib⁹: aut actuũ gꝫ pm electionẽ fiũt: aut ex his q̃ excernunt: p palatũ vel nares vel aures aut hoz qui ei dolores eueniunt differentijs.

¶Signa cordis patientis. CAP.LXXVII.

q **Uc vero** i corde fiũt ex difficil⁹ an helitus ſpẽb⁹ ꝛ tremulis motib⁹ q ipſi ꝓtigũt ex pulſib⁹ q̃z ei⁹ atq; arteriaz ab excẽdeſcẽdi celeritate aut tarditate: a febribus ꝛ refrigerationib⁹ ꝛ in colore driis ac eis qui ipſi aduenĩunt doloribus.

¶Signa epatis parientis. CAP.LXXVIII.

q **Uc aũt** in epe ex ẽfectu hũoz atq; abũdãtia ꝛ ad id q̃ preter nãz euerſione ꝛ colo⁹ malo ac pẽa ex pmutatiõe nãe i his q̃ ad digõnẽ aut enutritiõez aut ſupfluitatũ attinẽt excretõez: ſz ꝛ ex ĝnitatib⁹ ꝛ tumoribus ꝛ doloũb⁹: nõ mõ his q in eo ortũ hñt vez ꝛ illis q cõpatiendi rõne pueniunt quẽadmodũ in aliqua vel ſpiritus grauis vel tuſſis ſpecie.

¶Signa ventriculi patientis. CAP.LXXIX.

e **Jc et vẽtriculi** affectuz ag̃iſcit vbi i ꝓcoctiõe ꝛ appetitu hũidi vel ſicci alimẽti delingit. Jta ẽt ex ſingultib⁹ eructuatiõib⁹ nauſeis vomitibus ꝛ ipſis eorum que euomunt ſpeciebus.

¶Signa thoracis patientis. CAP.LXXX.

i **Ta et thoracis** agnoſcũt affectus exſpirãdi difficultatib⁹ tuſſib⁹ ꝛ doloribus: q in ipſo fiũt ꝛ ex eoz q̃ expuũt dria: ſic ꝛ aſpere arterie egritudines difficiles anhelit⁹ ꝛ dolor i loco ꝛ q̃ expuũt ꝛ vocis offenſiões oſtendũt. Scõz vo eadẽ ꝓportionẽ ꝛ in alijs oĩb⁹ accit ptib⁹: nã ex tumore dolore ꝛ opõnũ leſiõe ꝛ excremẽtoz dria ſumẽt idicia. Excreſcente aũt nõ nãles in inflãmatiõib⁹ duriſq; aclaris tumoribus ꝛ herẽſipelatis ſunt explorãde. Dolor ãt quẽcũq; obſederit locũ: aut ꝓtinuitatis ſolutiõne aut ſubitã alterationẽ oſtendit. Soluit aũt ꝓtinuitas inciſione: exeſiõe: fractõe: ꝛ tẽtõe. Alterat vo ſuba calitate friditate humiditate ſiccitate. Leditur aũt opõ tripliꝛ: aut q: vir aut q: vitioſe aut q: nullo modo fit.

¶De dria eoz que excernunt. CAP.LXXXI.

q **Uecũqz** aũt excernũt: nõ nulla gdẽ ſũt veluti ptes patientiũ locoz non nulla vo tãq̃ excrementa. Que vo in ipſis nãr ꝓtinent ſingula ꝑfaz faciẽt idicationẽ. Dcm̃ eſt aũt plenius de hiſce oĩb⁹ in tractatu ꝺ mẽbris paſſis quẽ nullus añ nos aut in artẽ redegit aut ad abſolutã pfectionẽ deduxit: quẽadmoduz ꝛ in oĩb⁹ alijs euenit gb⁹ initiuz gdẽ aliqõ ab antigo eſt datũ nõ tñ abſolutũ eſt opus. Egrotantiũ itaq; corpoz ex tractatu illo indicia ſunt ſumẽda. Eoruz aũt qui in egritudinem lapſuri ſunt ꝛ qui ſanitati reſtituendi pñs doctrina complectitur.

¶Signa future egritudinis. CAP.LXXXII.

e **Orum** ig̃ indicia gb⁹ egritudinis piculũ iminet mediam fortmã hñt iter ea q̃ ſanis ꝛ q̃ egrotãtib⁹ eueniũt: ſi gdẽ ſanis oia ꝑm nãz inſũt: ꝓter nãz vo egrotãtib⁹. Jn ꝓfinio ãt hoz ea q̃ ſũt corpoz neutroz indicia: quoz nõ nulla gdẽ ſũt ex eoz gñe q̃ ꝑm nãz ſed vel q̃litatib⁹ vel q̃ntitatib⁹ vel tpib⁹ pmutatur: q̃dã aũt ex his q̃ ꝓter nãz: at minora his q̃ egritudinibus adſũt. Atq; iccirco he gdẽ corpoz diſpões q̃ in egritudinẽ caſura monſtrant: ſũt ex neutroz gñe: atq; vna ea q̃ ipſa idicãt ſigna. Prio. n. hec ſãitatẽ oſtendũt ſcõ aũt egritudinẽ: ꝛ fiũt eadẽ ſigna ſcõz ad aliqd habitudinẽ: neutra ꝛ inſalubria: q̃ gdẽ pñtẽ diſpõnẽ oſtendũt neutra: que vo futurã pmõſtrãt. Inſalubria eadẽ vo rõne ꝛ q̃cũq; egrotãtib⁹ ſigna ſalutaria apparent dicenꝫ gdẽ ſalubria: q: futurã ſanitatẽ oſtendũt: dicenꝫ ẽt egra q̃ten⁹ pñtẽ oſtendũt egritudinẽ. Neq; in ãbiguo eſt: gꝫ q̃ ſũt vtroq̃z idicatiua: neutra dicẽt ſcõz vnũqõq; aliqõ neutri vocabuli ſignificatũ. Neq; vo mirari opz eadẽ ſigna tris in diuerſis rõnib⁹ ꝺfuare hitudines: q̃ ſalubria ꝛ egra ꝛ neutra dicãt. Scõz vo alteꝛ ſignificatũ: q̃cũq; his q a morbo referiũt inſunt ſigna neutra appellamus: neq; in alio ſignificato accipiũt ea q̃ ſenib⁹ inſũt: hec gdẽ oĩa plib⁹ ꝛ ꝓceptib⁹ ꝛ rõnibus ſubijciũt. Quecũq; vo his q integra ſanitate fruũt iter ſalubria tñmõ cõputanꝫ. Et q̃cũq; egrotãtib⁹ ſũt (neq; futurã pnũciant ſanitatẽ) ſoli ꝛ hec egroruz ꝓceptui ſubijciunt. Sed ꝺ his gdẽ poſtea dicẽt: nũc

que futurā ꝓmonstrant egritudinē prius exequamur. Quū vero sit eoꝝ ofia dupler: prius ea ptractemus que quātitatibus qualitatibus tpibus nō aūt ppriis spēbus ab eo qō scōm nām euariant: veluti ciboꝝ appetentia intenta vel dissoluta: aut que nō seruet tps ꝓsuetū: aut que ad edulia nō vsitata ferat: aut excretiōes cibi supfluitatū: que aut pauciores: aut plures: aut humidiores: aut duriores existant. Sic humidoꝝ excrementorum vel defectus vel supabūdantia ꝓter ꝓsuetudinē nālē: aut in colore: aut in ꝓsistentia varietas aliqua: aut in tpe excretionis: et vigilie plures: ac somnus: aut nō ꝓsueto tpe. Eodez mō potus caldi aut frigidi insolens appetitus: sicuti ⁊ circa rerū venerearū vsum in modica aut intēpestiua ꝓcupiscentia ⁊ plures aut pauciores sudores his qui sint opportuni: ⁊ ad motus torpor: aut si moueri tentauerint grauitas aut vehemens exsolo: menstruoꝝ occultatio: vel imodica aut diminuta eūo. Sic ⁊ que per otavena rū greci emorroidas appellant fit sanguinis effusio: sed nō eadē que prius in cibo potuq; voluptas sunt future indicia egritudis hebetudoq; ai nō nālis aut oblīuio quedam incōsueta: aut somni qui pluribus imaginatōib⁹ abūdant: q̄ prius: ⁊ odoratus visus vel hebetiores aut turbulētiores: ⁊ vt simplr dicā q̄cūq; scōm nām inerūt. Nec gdē augmētata: hec vero cōminuta: hec vero tpibus gbusdā aut qualitatib⁹ imutata: si gdē ⁊ ipsius corporis moles: aut maior aut minor: aut magis alba: aut magis rubra: quēadmodū liuidior aut nigrior: ructusq; ac sternutamenta: ⁊ flatus plures: aut pauciores his qui scōz nām: sic ⁊ que cūq; p nares vel palatū vel aures p quos meatus cerebrū expurgat: vel quātitatibus vel qualitatib⁹ imutata. Nec igit oia ex gīie eoꝝ sūt que scōm nām morsus quoq; ventris vel in ore ventriculi vel in aliquo intestinoꝝ aut quū aluus subducit: aut quū vomitus excitat: siue aligo alius dolor moderatus. Ex gīie gdē erit eoꝝ que ꝓter nām nō tū qui ita se hīt egrotare dicunt: sicuti neq; qui capite grauant aut dolēt: quū nōdū in ꝓsuetis impediunt opōnib⁹: hic. n. in huiusce modi dispōnibus terminus est. Atq; iccirco in eo qō ad aligd eandē dispōnē egram atq; neutrā appellabimus: nā pro vigore potētie que vel facile substinet: vel vincit: vnaquēq; ex his quas antea diximus vel morbus est vel neutra dispō: sic ⁊ quecūq; in sensib⁹ nō in eo qō magis aut minus inuicē differunt: sed toto gīie sunt ꝓter nāz. Et hec sūt signa morboꝝ donec modica fuerint ⁊ nōdū hoiem a ꝓsuetis opibus suffi ciunt a mouere: talia vero sunt in gustu qdē: quū vel salse vel amare aut alicuius alterius qualitatis saporē nobis indicat: siue in oibus que bibunt aut manducant: aut ꝓter q̄ aligd assumat saliua ipsa talis sentiatur. In odoratu aūt q̄ alicuius vnius qualitatis sensum habemus nullo odore psite: aut quū plura dria narribus admouemus oia veluti filia sentimus. Sepius vero nihil sentimus aut aligd fetens ēt si nihil adsit qō feteat. Quātū vero ad auditū soni ⁊ strepit⁹ ad id qō ꝓter nām ptinent: quēadmodū in visu quecūq; ante oculos apparere credunt nigra ⁊ atra ⁊ cerulea ⁊ russa ⁊ rubra: ⁊ nō nulla rotūda: nōnulla autē ob longa: quedā gracilia quedā crassa oculis ptendi vident. In sensu aūt tactus quū inequalitas aliqua vel spissitudo: vel grauitas: vel tentio: vel torpida: vel vlcerosa dispō in toto corporis habitu sentit: sic ⁊ in singulis pribus vel tentio vel compressio vel morsus vel grauitas q̄ modice fuerint ac minime firme: neutram quidem dispositionem adesse demonstrant: futuram vero egritudinem prenunciant.

¶Signa corporū egrotantiū. CAP. LXXXIII.

e Eque in iam egrotantibus signa videt: ex qbus nō nulla salutē nō nulla mortē portēdūt. Prima gō salubria: altera vero gīie qdē egra: secūdū spēm aūt pniciosa dīr. Sumunt aūt vt vlr dicamus ex opōnū virtute ac vitijs: scōm ptē vero ex pticularū opōnibus quoꝝ gīa antea diximus. Primū qdē eoꝝ que principia exīt: scōm vero illoꝝ que a principijs ortū hīt: et tertiū eoꝝ q̄ ex se ipsis gubernant. A pncipijs aūt quasdā deriuatōes hīt. Quartū si qdem genus eoꝝ que tunc diximus ex se qdē ad aligd prouidendū inutile est: sin accīs aūt ⁊ ex his aliqū precognitōes erunt: quēadmodū ⁊ ex excrementis: ex his qdē cōpatiendi rōne ex excrementis aūt qn̄ coctionis ⁊ incoctōis signa ꝓtinent. Quare fieri nō pōt qn oino significent aut nām māei: aut māz nāe: aūt neutrū neutro dīari. Sed que qdē manifestā indicāt coctionē ex salubribus sūt sicut q̄ crudītatē egre que vero neq; coctionē neq; crudītatē oīdunt: ex neutrorūz sunt nā. Sūt vero ⁊ neutra quecunq; nunc qdē hoc nunc vero ꝓtiū signīficāt: veluti digiti denigrati. Talia sunt ēt cretica. i. decretoria accītia de qbus oibus in libris de crisi dcīs est: sicuti ēt de his que ad vnam quāq; attinent opōnē: in his libris in qbus de causis accītiū agit. Quare oēm hoꝝ singulorū māz ex elsdē libris colligere opz. Ego vero plixitati parcēs hic sermoni de signis sermonem finem faciaz: transgrediar autem ad illum qui de causis.

¶De causis salubribus insalubribus ac neutris.

CAP. LXXXIIII.

q Voniam aūt ex his: nō nulle qdē ꝓseruatrices: non nulle vero effectrices: incipiendū est a ꝓseruatricibus. Quū igit nō vnū tū sit sanū corpus: sed plura vt supra diffinuimus: in eoꝝ singulis ꝓpria erit cā ꝓseruatrix. Si qdē ois cā in eo qō ad aligd exit. Nic igit denuo sumēdū initiuz ab optima corporis ꝓstōne: ac que ei salubria sint ꝓsideranduz. Eoꝝ aūt inuentionez ipsius rei nā insinuat. Si. n. impatibile atq; inalterabile esset corpus semp optima ꝓstō pduraret: neq; artis ꝓsidio indigeret. Quū vo alterāt corrūpit ⁊ vertit: neq; eūdē seruat prioris status tenorem ea ratione auxilium defideret.

¶Quot modis nīz corp⁹ altēt. CAP. LXXXV.

e Ecundum quot igit alterat modos: tot auxiliorum hoc est cāꝝ ꝓseruatriciū gīa habebīt: quas ex his que dicta sunt liquet esse ex correctiuarū gīe: sed q: paulatiz correctōes faciunt: añq; ois ingruat nora non ꝓseruātes ab futuro malo: sed pnīs status cōseruatrices medici appellant. Alterat igit corpus a nō nullis qdē nēcio: a qbusdā vero nō nēcio. Dico aūt nēcio: que nulla est euitandi rō: non nēcio aūt reliqua: nā aerem qdē nos ambiente semp attingere: comēdere q; ac bibere: ⁊ vigilare ⁊ dormire est nēciū: ensib⁹ aūt ⁊ exitialibus feris obuiare nō nēciū. Quare circa primū cāꝝ genus versat ars corporis ꝓseruatrix circa scōm aūt minime. Quot igitur numero sint ea que ex nēcitate corpus alterant distinguētes ppriū in singulis eoꝝ. Cāꝝ salubriū genus inueniemus vnū qdē ex ambientis aeris adhesu: alterum vero ex motu ⁊ gete ⁊ totius corporis ⁊ ptiū singularū: tertiū ex somno ⁊ vigilia: quartuz ex his que assumunt. gntū ex his que excernunt ⁊ retinent: ex-

tū ex aie affectibus. Ex his.n. neče est aliquo mō affici corpus: ab aere qdem ambiente: qz aut calefit: aut frigefit: aut exiccaf: aut humectaf: vel scōm hoz pati tur ꝓiugationē: aut in tota alteraf suba. Ex motu vero ⁊ gete: quū vtraqz modū excesserunt. Ex his que assumunf aut excernunf aut retinenf: hec si qdez oia ptim qdē euidenter: ptim vero per alias cās medias alterant corpus ⁊ sanitatē corūpūt: ⁊ de hoz singulis seorsum scripsimus in tractatu qui de salubribus inscribit. Oia igit nūc dicta gsia māe quedā sunt salubriū cāz. At vsu opportuno adhibito cāe fiunt cōseruatrices atqz salubres: sed vbi a modo deliquerit insalubres reddunf. Unde ēt liquet ex his non alias ꝓter has aut salubres: aut insalubres cās a nobis existimari oportere: at easdē potius qnqz qdē salubres: qnqz vero insalubres: in eo qō ad aliqd esse: nam vbi motū corpus desiderat: exercitatio qdē salubris: ociū aūt insalubre: quū vero eget gete. ociū qdem salubre exercitatio aūt insalubris. Eodē mō de cibis ⁊ potibus ⁊ de alijs oibus statuēdū. Noz.n. singula qū (vt necessitas corporis exigit) cuz mensura ac qualitate opportuna adhibenf salubria fiunt. At quū citra oēz nečitatē ac ꝓtermodū afferunf insalubria. Atqz he due sunt circa salubre ⁊ insalubre intentōes: rei. s. q adhibef qualitas ac quātitas: neqz.n. est rōni ꝓsentaneū: ēt tpis occasionē: que in his que dicta sunt cōtinetur veluti tertiū aliqd ab eisdē diuersuz itroducef. Si.n. tali ⁊ tanta re allata egeat corpus nemini dubiuz gn ēt in tpe opportuno afferaf occasio: figdez tpis inde ortuz hz: qm̄ fluxibile ac facile mutabile est mortale corpus: ac pro transmutatiōis mō alijs alio tpe eget auxilijs. Quare nō est tertiū aliqd ꝓter ea que dicta sunt tps. Sepius aūt eo tā qz tertio quodā ob eā quā diximus cām ad docendū vti ꝓsueuimus. Qm̄ vero in his ipsis intentionib⁹: ⁊ alie cāe salubres ⁊ id qd ꝓpositū est gen⁹ otinef rursus easdē repetamus. Optime igit corporis ꝓstōni quū circūfusus aer fuerit in tempie positus earū rerū de qbus nup diximus: getis. s. ac motus: somni vigilie: ⁊ eoz que assumuntur atqz excernunf quātitas moderata ꝓueniet: quū vero aer a tēpie recesserit: tm̄ a mediocritate euariare opz quātus fuerit ab optima tpantia recessus. Si vero sunt mediocritatis termini: in aere qdē ambiente vt neqz horreat pp frigus neqz sudet pp estum. In exercitijs aūt quū primū lassari cepit corpus ꝓfestiz gescere in cibis aūt coctiōis pfectio ⁊ excrementoz modus in quali quātoqz ꝓueniens. Equalis vero in his quodāmō est coctiōi appetitus. Quare neqz pre side egent: qui singnloz que assumunf quātitatē metiatur. Optima si qdē nā: quātū appetit: tm̄ ēt ꝓcogt: sic ⁊ somno modū ipsa nā ꝓfinit his qui optimā corporis ꝓstōnē sunt sortiti: ⁊ tūc a somno excitanf: quū corpus amplioꝛi gete nō eget: quūqz talē victus rōnē adhibuerint: nullū est in eoz excrementis delictuz: que vel per ventrē vel per vrine meatus vel per totū corpus egerunf: nā priora qdē ex mō eoz que assumunf tpanf: totū vero corpus salubriter pfari facit exercitij vsus moderatus. Liquet aūt ab ipsis caueri oportere oēs ai imodicos affectus: videlz ire tristitie: furoris: timoris: inuidie: hec.n. alterant atqz a naturali statu corpus auertunt.

¶ De venereis. CAP. LXXXVI.

Enereorum vero iuxta epicuri sniaz: nullus est vsus salubris: re vera aūt ꝓfert: si tm̄ interualli in eoz vsu adhibeatur: vt neqz resolo aliqua sentiaf: ⁊ ipse se ipso hō quodāmō leuior factus ac melius spirare videaf. Ips vero ad vtenduz opportunū: quū in excessuū oium mediocritate corpus fuerit ꝓstitutū: quū. s. neqz supra modū plenum neqz vacuū extiterit: aut in calore: aut frigore: aut ficcitate: aut humiditate excesserit corpus: gn si aberrare ꝓtigerit paruus sit error: melius aūt illi calefacto: magis qz infrigidato: ⁊ pleno qz vacuo ⁊ humecto potius corpore qz exiccato: vti venereis. Noz aūt singuloz que dicta sunt qualitas in optima corporis constōne est eligenda: exercitij qdē in quo totius corporis ptes equa ꝓportōe mouenf ita vt nō alie qdē vltra modū fatigenf alie vero citra. Libi aūt ⁊ potus optimā habeant tempiez: sunt.n. nāe ꝓuenientiores que optima fuerit pdita tpatura. Eadē in religs ēt est rō abhibenda. At si qō ab optima cōstōne defecerit corpus (nō aūt vehementer) ⁊ he que ipsius sanitatē cāe cōseruant: ꝓportioe mutabunf: sed quū multa sint huiuscemodi corpora per singula gsia seorsuz dicendū. Qō igit in tpatura euariat instrāz aūt ptiū seruat cōmoderationē duplicē hz salubriū cāz forma: alteram qdē earū que ipsius ꝓseruant tpaturā: alterā vero eam que ad optimā trāsferūt: que itaqz ipsius tpaturā conseruant: tm̄ a causis optime tpate nāe distabunt: quātū ⁊ totius corporis tpatura ab illa euariabit. Calidiora si qdē corpora calidioris victus rōnem exposcunt: frigidiora aūt frigidioris: ⁊ ficciora siccioris: ⁊ humidiora humidioris: ac sm̄ ꝓiugationē calidiora ac ficciora calidioris ac siccioris: eadē in religs ēt ꝓiugationib⁹ ꝓportione seruata. Recte si qdē cāz vtef mā qui nāles earū potēcias agnouerit: veluti qn motus: defectus alimenti: vigilie: excrementa: ⁊ oēs ai affectus corpus exiccant: at que his ꝓria exīt: humectant. Ita vero ⁊ calefacientia ⁊ refrigerantia vite instituta ⁊ ciboz ac potuū: atqz vt simplr dicā oiuz que corpori afferunf mās quis noscens atqz potentias salubribus vtef causis filia filibus afferendo: si qdem eius ꝓpositū fuerit in eodē in quo accepit hitu corporis seruare tpaturā. Q si pmutare atqz ad melius traducere statuerit: alterū est hic salubriū cāz genus: his qdē quas nup diximus ꝓriū: equalr vero declinās ad alterā ptē a bene tpatis ⁊ medijs: que optimis ꝓuenire naturis dicebamus. Calidioꝛ si qdez ac ficcioꝛ tpatura a calidioris ac ficcioris victus rōne ad exactissimū bōe tpature habitū minime trāsferf. At taliū erit vsus nečius que tm̄ eis que bū tpata exīt frigidiora sint: atqz humidiora: quātū ⁊ nā nām in caliditate ⁊ ficcitate supabat: nā tale cāz genus nāles corrigit intēpantias alteruz vero de quo supra diximus tpaturā ꝓseruat. Est aūt vtriusqz vicissim apud medicos vsus nečius: nā quū plm̄ suppetit ocij corrigere opz: ac sensim ad melioꝛa transferre: neqz.n. nā patif eas que subito fiunt alteratōes: hoiem aūt nečijs occupatiōib⁹ districtū i eodē pstat hitu ꝓseruare. Quo pacto igit ⁊ hoc ipm primū cāz genus cōseruatiuuz appellamus: nā forte magis alteratiuū ⁊ curatiuuz ⁊ nālium deffectuū correctiuū vocare ꝓuenīat: qm̄ ad vniuersuz sanitatis genus referentes: nō ad eas que sm̄ spēm dr̄ias que cūqz sanos ꝓseruant: cōseruatiua oia vocamus: siue pstinū tm̄ō hitū tueanf: siue ad melius totā traducant tpaturā: at que deteriorē statū efficiunt insalubria. Quecūqz igitur filiem hūt in oibus corporis ptibus intēptez eadē egent ꝓcuratione que vero dissiliem difficil. Nā fieri pōt vt ventriculus frigidioꝛ sit: cui oporteat: caput vo calidi⁹ atqz vtrūqz pprijs egeat auxilijs: ac rōne eadez singule alie ptes

quũ fuerint aut ꝑter modũ humidiores aut ficciores: aut: calidiores: aut fridiores: sue intempiei victũ exigant accõmodatũ. Neqꝫ igr̃ mõ eodẽ oẽs tales corporis ptes exercebimus: neqꝫ equaliter: humectabimus: aut exiccabimus: aut tale aliud quippiam agemus. Plenius vero de his diximus volumine illo: quod de salubribus inscribitur.

¶De causis salubribus partium instrumentariarũ. CAP. LXXXVII.

i Instrumentariarum aũt ptium cãe salubres quẽadmodũ: t hic ad optima ꝓstõne delinquit: ita t inuicez distabunt: alie. n. sũt salubres erronibus qui in formatione ꝓsistunt: alie his qui in magnitudine vel numero vel positu. In formatõe igit plures ꝓtingunt errores: nã t figura ptis: t si qua in ea cauitas est ꝑm nãz vel meatus: vel aspitas: vel leuitas qñ a nãli mediocritate recesserit. Si gdẽ parũ hoc patiant: salubrium corpoꝝ retinent appellationẽ: si vero amplius insalubriũ. Oꝝ si tantus fuerit recessus vt opõni afferat detrimentũ iam egrotare dicent: ꝑm quãtitatẽ aũt excessus: atqꝫ defectus ad easdẽ ducit dr̃ias. In numero vero siue vna siue ꝓtes quecũqꝫ ex similaribꝰ ptibus fuerint aut deficiant aut supabũdent. Ex hoc genere ẽt sunt quecũqꝫ in nobis substãtie ꝑter nãm ꝓsistunt. Reliquũ est aliud genus qđ ad nitũ cuiuslibet simplicis attinet ptis: in quo t ipso quattuor sũt oẽs dr̃ie: ꝓma gdẽ que optima exit. Scõa vero que parũ euariat atqꝫ ideo salubre efficit corpus: t tertia que insalubre qñ amplius a mõ recesserit: t quarta que iã egrũ recessu plurimo reddit. Quecũqꝫ igr̃ ptes i figura deliquũt veluti que blese varre t oblique appellant. Ne quũ nup natus adhuc tenellus est: formatõe atqꝫ alligatõe ad nãlẽ traducunt hitũ: q si iam aucto infante ad durities puenerint emendari nõ ꝑnt. Sic errores gdẽ qui ad cauitatez attinent quũ adhuc augeri ꝓseuerant correctionẽ admittũt. Quũ aũt iaz ad vltimũ puenerit: nullus est remedio locus. Cauitates igr̃ gete atqꝫ alligatõe pue reddũt: magne vero ptũ opõne t spũs retentõe: sic t quecũqꝫ foramina oraqꝫ Et gdẽ que nãlẽ magnitudinẽ ptes exurgant gete ac cõmoda alligatõe minores redduntur: augent aũt t nãli motu t frictiõe moderata t gbuscũqꝫ alijs plus sanguis attrahere nã aptis. Deficientes vero ptes q cũqꝫ ex sanguine ortũ habuerũt corrigi gdẽ nõ est impossibile. Que aũt ex semie ꝑpe modũ ipole existit: licet tñ aliquando loco eorũ alia formare que vsum haud dissilem ꝑstent. Earũ vero oium nã opifex est: medicus aũt minister. Que vero numero excedunt his ablatio cã salubris exit. Inspicere vero oꝝ in gbꝰ id fieri possit: nã si ipole appeat transponere tentãdũ est. Eadẽ est t eorum que in situ vitia sunt emendatio: neqꝫ in obscuro est q duo sepius: aut tria vitia eandẽ ptẽ nãt occupare: sicuti in eo q vẽtriculũ puũ simul atqꝫ rotũdũ atqꝫ aduersus septũ hũit incũbentem: in ipso t eni magnitudo formatio ac situs erant depranati: tpatura quoqꝫ fridior existebat hic nullo artificio ad nãlẽ habitũ trãsferri poterat. At ne adeo infestaret erat remedio locus: nã qñ repleto ventriculo difficultate spirandi ꝓmebat: minus cibi at magis alimento opportuni t qui nõ difficulter subduceret ter die assumebat. Alteri vero cui obstructio in epate ob vasorum angustiam sepius contingebat: extenuans victus ꝓ remedio inuentus est.

¶De solutione cõtinuitatis. CAP. LXXXVIII.

Reliquum igitur id morbi genus est qđ t similaribus t instrarijs ptibus cõe existit: solo. s. ꝓtinuitatis quã gspiã forte his vnqꝫ adesse negaret qui integra sanitate fruit. Quñ semper sit passio quẽ sane latet eandẽ in oibus gñibus fore dubitationem: nisi. n. opõnis lesio sensibilis senitatẽ ab egritudine sepet: sed qualitatẽ tñmõ dispõnis introspiciamus ppetue passibilitatis dogma nec̃io recipiemus: quũ nullus sit qui oẽs opões optimas habeat. Sed de hoc gdẽ vt qđ ad logicã potius ptineat ꝓcẽplationem seorsuz ꝓsideret: salubres vero cãs: vt his quos nemo dubitat egrotare deinceps pcurramus: a mala tpatura exordiũ facientes. Hic vero prius distigua mus que oẽs fere medici ptermittunt alias gdez esse salubres cãs eius intẽpature que iam facta est: alias aũt illius que t adhuc fit: sicuti ẽt alias eius que futura est: huius itaqꝫ postreme he gdez in ꝑseruatiua artis pte ꝓtinent: he vero in salubri. Prime aũt inter oẽs in curatiua tñmõ: sed eꝰ quã mediã inter vtrãqꝫ locauimus in ꝑseruatiua t curatiua. Jam. n. factam atqꝫ exitẽ egritudinẽ curare ops: sed que nõdũ gdez adest: at futura est: phibendũ est ne fiat ab ea que est in corpore dispõne. Eius aũt que adhuc fit qđ gdem fcñ est curare opus est: qđ aũt futurũ phibere ne fiat phibebit aũt sublata ea dispõne quã seq nã apta est. Talis vero dispõ cã aĩs appellat. Facta aũt egritudo curabit soluta ea dispõne a qua primũ ea que scõm nãz dedit opõ quã gdz ipsaz morbi ẽntiã dicimꝰ ẽ.

¶De comunissima intentione curatiua. CAP. LXXXIX.

c Curatio vero vnã precipuã ac cõmunissimã hz intentionẽ ad id qđ est dispõni auferende ꝓrũ. Ex hoc si gdẽ gñe sunt cãe ille omnes que sanitatẽ efficiunt. Scõm ptẽ vero ex vnicuiqꝫ dispositiõi ꝓrijs. Calido igr̃ affectui cã frida ꝓria existit frido aũt calida: eadẽqꝫ in ceteris ꝓportione. Et. n. si oẽ imoderatũ est ꝑter nãm: moderatũ vero scõm nãz necesse est oino vt imoderatũ ab imoderato ꝓrio ad mediocritatẽ redigat. At mãifestũ est qꝫ scõm potentiam nõ aũt imaginationẽ t calefaciens t refrigerãs t quecũqꝫ alia huiusce modi opz assumere. Loco aũt scõz potentiã qđ re ipsa vere tale existit quale esse dr̃. Scõz imaginationẽ ãt qđ ex ꝓmpto gdẽ sentit tale eẽ imaginamur: quũ tñ vere tale nõ sit: Sz qua sint hec rõne distinguenda diximus in his libris in gbus de simpliciũ medicaminũ ptãtibus agit. Ad inuentionẽ aũt salubriũ cãz quecũqꝫ gdẽ vt ad eam que iam facta est egritudinẽ cãe salubres exit: via illa doctrine vtendũ qua id qđ imaginamur: ab eo qđ talẽ hz ptãtem sepat. Quecũqꝫ vero vt ad eam que adhuc fit et hac eadẽvia atqꝫ illa ꝑterea ex qua egritudinũ cãe inueniũt. Esto. n. si ita ꝓtigerit in humoribus putrescẽtibus accendi febrez: indicatio in hmõi est eũo atqꝫ alteratio. Nec qđ que putredinẽ finiat manẽte adhuc subꝫ: eũo vero que totam ex corpore subam educat. sed dicta gdẽ alteratõis spẽs ꝓcoctio existit: qua vbi inuenerimus a gbus nã causis fieri ꝓtingat: tũc vtiqꝫ eoꝝ que hoc pacto salubria sunt sciam tenebimus: Eũones aũt fiunt t per sanguinis emissionẽ t clysteris vsum t per vrine vias atqꝫ eam que per cutem fit transpirationẽ ac ꝑterea per eam que fit ad ptes oppositas attractionẽ atqꝫ ad alias ꝓpiquas derivationem: nã t ad hoc idez genus ptinet citare menstrua atqꝫ ora venarum que greci emorroidas appellant

aperire:ac per palatū nareſq; expurgare. Quū igit̄ & hic mās inuenerimus gbus in qualitate & quātitate & mō vſus adhibitis eūo fit i ipſa artis pte ſalubria inuenient:atq; eoꝝ oium inuentio tradit̄ in eo volumine qō de arte curatiua iſcribit. Eadē rōne in alijs tribus itpaturis ſi vnū cōe ꝓceptū obſeruabimus vt vnāquāq; priꝰ que efficit cām reſcindamus: deide ita ad illā que ab eadē cā fcā eſt egritudinē accedamus cāꝝ ſalubriū inuentionez faciem⁹. Scōm vero cōpoſitas itpaturas ex ſimplicibus cōpō cōmoſtrabit ſalubria ꝓcepta:quū hic quoq; ſtuduerimus pro magnitudinē itpature eidē ꝓueniēs inuenire remedium veluti ſi ita ꝓtigerit q; in decē gdē numeris ad caliditatē maiorē ea que nāe ꝓueniat decidat corp⁹ ſeptē vero ad ſiccitatē maiorē:tunc ſalubrē cām i huiuſcemodi affectibus eſſe oportebit: decē gdē numerus frigidiorē:ſeptē vero humidiorē:ſi igit̄ ipſi ꝓtincule patienti admoueat tale remediū tanto erit fridius atq; humidius quantū exigit indicatio. Q; ſi ꝓticula affecta in penitioribus locis ſita ſit:machinari oꝝ inſuper tale inuenire ſalubre remedium cuius vsu nequāq; in itinere antea ſoluatur. Si itaq; calidius eſſe oportuerit eo qō eſt moderatū: nō ſolū tantā habeat caliditatē quātā exigit morbus: ſed vltra eandē menſurā tñ adijciat:quātū ex ſitu vt ptingere poſſit ad locū patientē ſit neciū. Si vero frigidus nō ſimplr tātū friditatē oꝝ augere:ſed & mā quoq; priꝰ eſt aiaduertenda:ſi.n. craſſa ſit nō admodū poterit ad ꝓfunda penetrare at potius ſtriū ꝓſtabit effectū ſpiſſando ſuperficiem atq; denſando at ſi tenuioribus ptibus cōſtet: poterit ſane plr̄n ſubire ꝓfundū. Idē in humectantibus atq; exiccantib⁹ accidit:in gbus craſſitudo atq; ſubtilitas ptiū ſube eſt inſpicienda. Al ſitu gdē loci vt nup dixim⁹ inuenit indicatio ſalubre remediū. Al formatiōe aūt & ſita ſimul qñ effluxus ſenſibiles atq; ad aliū locū foraminibus patētes habuerint: aut his oīno caruerint. Quos.n. effluxus ad p̄ncipalē deffer ri ptes cognouerimus: auertemus atq; ad illas ipellemus que nullū hūt p̄ncipatū. Illud vero manifeſtuz q; earum que intemperaturam efficiunt cauſarum curatio ſit per euacuationez: nam ipſe intemperatu re ſola alteratione ſanantur.

¶Curatio ſolutionis continuitatis in parte carnoſa. CAP. LXXXX.

c **Ontinuitatis** ſolutio itētionē gdē ſolonis cura hz vnionē que in ptibus gdē inſtrarijs impoſſibilis eſt:in ſimilaribus vero nō ſemp polis. At qñq; ſicuti i carnoſis ſanitas ꝓglutinatione ꝓficit: nihil vero differt neq; ſi coalitū appellaueris. Ipſam vero añcedit qñ vulnus maius extiterit ptiū applicatio diſtantiū que ex formatōis gñe exiſtit: vt autē hec ipſa firma ac ſtabilis fiat & alligatio cogens in vnū que diſtant & fibule & future vtiles ſunt. Coaleſcere aūt facit ea que inuicē diſtant: ac p̄ſtinā reſtituit vnitatē ipſa nā. Mēz vero opus eſt vt diximus applicare extrema diſtantiū ptiū atq; ita vt in vnum coacta ſit ꝓſeruare:& tertio loco cauere ne gd labris vlceris intercidat:& quarto ipſam ptis ſubſtantiā cōſeruare ſalubres: ſed quo pacto & primū & ſcōm impleamus officiū dcm̄ eſt. Tertiū vero in cogendo in vnū ptes diſtantes exequemur ſi nihil extrinſecus incidere p̄mittamus:qñ ſepius vſu euenit vt pilus aut oleū:aut aliqua alia humiditas interueniens earum que copulande ſunt ptiū vnitatē impediat. In eo aūt qō ſequit̄ tpe per ſuffluxiones tertia intētio retinet. Ipſam vero ſuffluxionē ex eiuſdē & ſtrij loci diuiſione:& figura opportuna cōparandū. Partis aūt ſubiz ſalubrē cū mediocriter exiccantibus cōſeruabimus. Hec gdez eſt ſolute ꝓtinuitatis curatio:quū ipſa ſola ſeorſuz in carnoſa pte ꝓſtiterit. Q; ſi alicui alteri morbo ꝓiungat plures ſunt indicationū intentōes quas in cōpoſitoꝝ vel cōplicatoꝝ ſiue vt cuiq; appellare libuerit doctrina trademus. In p̄ſti aūt ſermone ad reliquas vnitatis ſolutiones accedendum.

¶De ſolutione continuitatis in oſſe. CA. XCI.

f **Ractio** igitur eſt ꝓtinuitatis i oſſe ſolo:que quātū ad itētionem primā inſanabilis exiſtit. Quo ad ſecūdā vero quodāmodo ſanabilis ſit. Prima igit̄ intentio eſt coalitus ptiū qui ob oſſis duritiē fieri n̄ pōt. Scda alligatio que fit callo ſupnato ptes fractas alligante. Callū aūt gñatio qua gdez ex mā & a nā fit eſt & ad alia cōis. Qua vero formā oſſi vicinaz hz ex eiuſdem ſit alimento. Mollē vero & puerile os coaleſcere pōt. Sed perraro fit talis affectus gn cuz altero ſotiet:magna.n. ex pte muſculi aducētes vna corporibus alijs fractis oſſibus patiunt. Quare & curationis intentio oritur duplex:quarū altera gdez circa oſſa altera vero circa corpora adiacentia verſat: ſed hec gdē in carnoſaꝝ ptiū cōplicatis dicet affectibus. Nunc vero de fractionib⁹ dicendū. Qñ.n. harum ſanitas callositate ꝓcurat vt callus generet ꝓ priꝰ oſſis alimenti ſupfluitatē nāe ſugerere opz:hanc vero ſupfluitatē in qualitate ac quātitate ſeruare modum eſt neciū. Unde & rō victus eſt adhibenda que tñ ac talē influere oſſibus ſanguinē p̄pareat:qualis & quātus gñando callo fit opportun⁹. Qñ vero per fracti oſſis cauernas idē effundit̄ ſanguis eiuſdē qualitatē & multitudinē aiaduertere opz: atq; ita vel ficiorē vel humidiorē victū inſtituere. Sed hec oīa in libris i gb⁹ ō curādi rōne tractat pleni⁹ ſūt explicata.

¶De punctura nerui & chordē. CA. XCII.

n **Erui vero** & chordē pūctura pp ſenſus vehementiaz: & qñ hec pars p̄ncipio cōtinuat ꝓmpta eſt ad neruoꝝ ꝓuulſionē excitandā actum p̄ſertim quū nihil extrorſum exſpirat occecato cutis vulnere. Aperiendū eſt igit̄ atq; exiccanduz ſubatenui que vſq; ad ima nerui offenſi poſſit penetrare. De his vero exacte diximus in libris de arte medendi ꝓſcriptis. In ſimplicibus gdē huius gñis affectibus ſalubriū cāꝝ forma talis exiſtit. In cōpoſitis vero cōplicat vlceribus prima gdē cautas quā nō alterū affectū:ſed vlceris dr̄iaz eſſe arbitrant. Eſt aūt nō dr̄ia huiuſcemodi res:ſed alteꝝ aliqd̄ totius egritudinis genus:in quo ipſius ſube iactura facta eſt. Et gdē curatio in duplici morbo duplicē exigit intentionem:nā ꝓtinuitatis ſolo vnitate:ſube aūt iactura generatione indiget. Paulo vero ſupra gñatōis intentiones expoſite ſunt. Q; aūt primū gdē hunc affectū oporteat ſanare demū vnitatē reſtituere tentare ipſa rez nā cōmoſtrat. Cū itaq; repletū gdē fuerit vacuuz: vlcus vero ad equalitatē pductū: alterā intentionez aboleri ꝓtingit:nā media exīte inter labia vlceris ea carne que nup eſt genita:ptes gdē diſtantes vniri eſt ipoſſe:vnde fit vt alia ſit intentio pergrenda. Intētionem aūt ꝓſequemur: ex eo qō eſt ſcōm nām ipſi partī cōparando:erat aūt eidē cute obduci nāle. Quare hoc ipm a nobis ꝓcurādā:aut ſi hec intentio effectū ſortiri nō pōt ſiſe aliqd̄ cuti carnes. ſ. que cutis nature vicina ſit inſtauranduz. Eſt aūt hmōi que & ſicca &

calli fistitudinē pre se fert. Ad cicatricē igr obducendam nēcia erūt exiccantia ac fine mordacitate astringentia medicamina:ita t si sordities aliq fuerit adnata intentio qdez erit abstergendi erit medicamen salubre abstersiuū. Eorūdē vero mām in libris in qbus de medicaminib⁹ agit scripsimus: t qdē si aliqua inflāmatio vel attritio aut tumor pdurus vel mollis et laxus cū vlcere fuerint prius eoz curatōi intendere opz:eas sequendo vias ac rōnes quas prius exposuimus:sic t si aligd vlceri illabit ad illabentiū curationem intendendum. Eodē pariter modo si aliqua intemperies vlceratum locum obsederit ad eiusdē intēpiei remedia antea venīdū. Sed de his qdē satis.

¶De speciebus morborum secūdum formationez. CAP. XCIII.

n Nunc vero transeundū est ad formationis genus:qđ in plures secat dias:At ab eo qđ euidentissimū existit exordiū est sermonis faciendus qđ ex figure pmutatōe ptingit. In his igit qui adhuc crescunt pole est pluriū ptiū figurā emendare:in his autē qui iam aucti sunt minime. Intentio tñ quoad fieri pōt curationē adhibere ad ꝓriū euersionis addu cendo:si vero fractione aliqua nō recte ꝓformata alicui⁹ mēbri figura fuerit vitiata cui suba calloſa inasci puenerit:si qdez hec adhuc recens extiterit ptingere opz ac rursus recte afformare:deiñ callū supinducē.

¶De obstructione. CAP.XCIIII.

e Est vero t obstructio ex eodē gñe egritudinū que qdem ex lētis t crassis humoribus fit:vnam ex ipsa hñs intentionē morbo ꝓriā: dico aūt apertionē. Lāe vero salubres sūt abstergentia atq incidētia medicamina. Que vero fit a stercore qđ intersepit intestinū primū qdē habebit duritiei remediū ex humidis pinguibusq clysteribus:demū ex acribus eōnem exposcet. Que aūt a lapide fit in vesica in pūi q dez transponē regrit:integre vero sanitatis cā incisionem t extractionē. Nūditatis autē que preter nām ptinet sanatio in oimoda eūone ꝓsistit: quēadmodū et in suppuratis:imodica aūt repletio:imodica eūone curaf:vt quū sanguis intra venas redundat: sic et qbuscūq vel in ventricula vel in iteſtinis vel arteria vel pulmone pus ant sanguis ptinet integra eūo est nēcia:supfluī aūt cibi:aut potus adhuc recentis assū ptio eūone corrigit. Quecūq igit in pulmone vel pectore ptinent cuz tussi educunt at a medicaminibus extenuantib⁹. Quecūq vero in epate vel venis vel arterijs vel renibus aut per vrinā aut per vēticulū: sed per vrinā qdē ab his que vehementer extetuant: per ventrē vero ab his que attrahendi aut aperiendi ora vim hñt. Quecūq vero in supiori ventre cōprehendunt:per vomitū:que aūt in inferiori per subductionē: sed quecūq sub cute per sectionē vel ignem aut per medicamina adurētia. Sic vero aliqū q̄cūq in aliqua nāli cauitate vt in thorace t vt sūmatim oi cam qcqd preter nām in aligbus pribus ptinet sanationis itentio est ablatio:que si fieri nō possit trāspō. Que vero nō sunt ex gñe preter nām: at quātitate dānant:in his intentio est vacuatio. At itentio eoz que ad ipsoz sanationē pducunt:ptim qdē ex affectu:sed precipue ex ipsis affectis pticulis summitur.

¶De asperitate t leuitate. CAP.XCV.

q Secunqz ptes vero ob id qđ ex asperate sint nāle amiserint habitū his leuitas nālis est restituenda:ossa quidem leuigando: arteriam aūt t linguam leniendo humidis q̄ nihil mordeant:t lentore hēant Sz qbuscūq leuitas inest nō nālis asperitas est reuocanda medicaminib⁹ que sufficiēter abstergant t parū astringant. Quecūq vero vel obstructōes vel angustie meatuū alias sequunt egritudines ab illarum curatione prius est incipiendū. Ostensuz si qdē est in libro de dijs morboz qđ t inflāmationib⁹ t duris lapidosis tumoribus t siccitatib⁹ aliqñ imodicis ac preterea viciosis ptiū ꝓtinentiū figuris ea que nuper diximus sepius aduenunt sicuti t qbusdā tumoribus eoz que sūt in ambitu corpoz. Q⁹ si nō nulla ex prime dictis inuicē cōplicent varias habebūt indicatōes. Sufficiet aūt in vno exemplo habuisse sermonē:qñ de oibus in libri de arte curandi plenius sum⁹ exequuti. Supponatur cuipiā pticule multitudinē sanguinis influi adeo vt intēdant in ea vene nō maiores tantū: sed et parue que prius sensuz effugiebāt:nūc vero iam plene visu cōprehendunt:sicuti plerūq in oculis obtunice albedinē manifestissime pater:par si qdē est qđ et alia vasa que latent sensuz iaz plena diskendant: nōduz t ipsa ob puitatē visui manifesta: t iam periculū imīnet ne qđ ex vasis exsudat ad spacia vacua que in medio sunt effundat:aut ne iaz parū aliqđ fit effluxuz. Huius qdē affectus sanatio intentionez habebit eūonē aut vt manifestiori vocabulo vtamur abvacuationē:si qdē morbus erat imoderata ptis repletio. Necessariuz igr est vt aut supfluitas retrocedēs euacuet aut per ipsam patient pticulā. Retrocedet aūt vel impulsa vel attracta vel transmissa:vel horz vno aliquo modoz vel oib⁹. Per locū vero patientē eūabit ptz qdem manifeste t sensibilr:ptim vero in vapores resoluta. Si igr vniuersuz corpus plus equo plenū fuerit per patientē locū minime eūandū:nā si scarificationibus aut sectionib⁹ sensibilr euacuabimus:plus rōne excitati doloris attrahemus:si vero calefacientib⁹ dispergere tentabimus:plus erit id qđ vi caloris ad partem attrahetur q̄z dispersum. Q⁹ si in eo elaborabimus vt qđ influxit retrocedat corpus plenū nō admittet. Ad hec igit ambo totū corpus eūare opz aut oino ad ꝓria loca retrahere qđ patienti pticule influit. Quo pfecto ope prius a pte repellendū:mox dispargendū. Quāto.n.per minoza fit tanto expeditior est eūo. Al patiente vero loco astringendo ac refrigerando repellemus: sed t exānanita loca attrahunt ad se ipsa quecūq repcutiūt. Hoc si qdē oñsuz est in eovo lumine in quo de potentijs nālibus agit:t vasa preterea vigore ex medicaminib⁹ astringentib⁹ addito a se ad alia remittēt. Si igitur hac via supfluū oē retro cesserit:bene se res hz:at si aligd fuerit in pte retentū ꝓiecturandū erit id lentū ac crassum existere:atq ea rōne iam coactū atq astrictū vt cuz difficultate solui possit. Fieri aūt pōt et si nō ei⁹ nāe fit:vt ad spacia que in medio sit effusum: in quo casu tunc ad id veniendum esse tps suadet: vt hoc ips qđ reliquū est per patientē locū euacuemus iponendo supra iacentib⁹ ptibus ea que influentē humoz repellendi vim habēt. Maxime vero euacuabis si in spatijs itermedijs aliquid ptineri ꝓiectura assequeris t scarificationū auxilio t medicaminuz que vim habeant dispergendi: Sz qñ hec oia vires calidas hñt eiusdē vero tpature opus est mordere qñ modū excesserit: cauēda ex eis sunt vehementissime calida:at tum pīsertim quū patiens locus inter sūma fuerit:neq.n. puus excitabit dolor si preter ppriū affectū insup mordeat:oisq pre terea dolor fluctiones cōmouet. Qđ igit mediocrem

caliditatē obtinet in his sensum dolotis nō inuehit: atq; eo amplius oi dolore vacat: si humidū extiterit: ⁊ qdē gcgd per sūma heret potens est id medicamen dispergere: qō ēt validas nō habuerit ad dispgendū vires. Oa si sūme qdem ptes oi nocua caruerint: id vero qō eārī oporteat in penitiorib⁹ ptibus fuerit: intendendus atq; augendus dispergentis medicaminis calor quū dubitandū sit ne pauſq; pfundas attigerit ptes interim vires amittat: neq; nī ex eo supiores ptes aliqué dolorē sentient: quū oi vacēt affectu. Quare nunc hec duo simul initant ad calidioz pariter atq; acrioz medicaminū vsum: ⁊ sūme ptes que tolerant ⁊ pfunde que egent. Hec igitur ex patiente pticula indicatio assumebat. Deincepo vero si quid ad sanitatē deficiat ꝓsideremus: neq; n. paruuz aligd de esse vī. Affecte ptes in qbus fluctiōis supfluitas retinet non nulle qdem rare ⁊ laxe ⁊ molles nā exīt: non nulle aūt densē ⁊ prestē ac dure. Priores igit facile eūant: reliqe aūt acriorib⁹ eūantibus ac preterea tenuiores ptes hūtibus egent atq; eo ēt magis quāto pfundiores sitū habuerint. Hec igit tibi rursus sit idicatio altera a pticule patiētis suba: Alia vero a formatione simul ac situ. Supponat. n. si ita ꝓtingerit in epate esse prime dcīm affectū in angustiis vasorū sintibus intrusis humoribus qui vel lenti ac tenaces vel crassi existant vel supabundent nō ne in pmptu est. Primū qdem crassitiem vna cū lentore ⁊ tenacitate cibis ac potibus extenuantib⁹ ad subtiliorū ptiū suba transseri oportere. Scō aūt loco non per angustos atq; inuisibiles sed latiores meat⁹ gcgd infestū existit esse eūandū. Sunt. n. in epate vene nō minus amplitudine q̄ numero excedentes: terminant ſ ät he qdē in gibbis ad venā cauā: he vero in cauis ad portā. Unde haud difficile tibi futuz vbicūq; pressi ac stipati humores fuerit: eosdē expedite eūare trahendo qdem ad ventrez cū his que attrahendi vim hūt medicaminib⁹ gcūq; ex ipsis in venis ad cauā epatis ptinentib⁹ acceruati: ad vrine vero meat⁹ pmouendo per cauā venā gcūq; in venis ad eā ptinentibus sunt. Sed preter supradictas alia est indicatio ab epate ipso veluti a venaz principio: nā cum non tūm se ipm regere nā aptū sit: vt plereq; aialis partes: sed venis preterea virtutē largiatur periculū imminet: ne si eius vigor madefactōib⁹ ac relaxātib⁹ cataplasmatib⁹ fuerit resolut⁹: ⁊ ipm pmū: ad sui op⁹ atq; oēs subide vene ei⁹ rōne imbecilles efficiāt. Quare in eius curationib⁹ aliqua ex astringentib⁹ medicaminibus miscere opz. Sed qm̄ in pfundo admoduz loco situ est dubitādū erit ne astringentis medicaminis vis debilitet: nisi ab aliqua altera subtiliū ptium suba qualis aromatū est traducat. Melius vero fuerit si ⁊ ipm attingens medicamen vnū ptinus ex aromatū gne fuerit: nā si duas habuerit nā insitas qualitates ac ptātes valenti⁹ opabit. Et qdem euacuetur qō preter nām in membrū ꝓfluxit. Seruet aūt humorum modū nāe ꝓuenientē. Quare ⁊ illa aiaduersio a nobis est adhibenda: ne qd ab hūoris ꝓfluentis qualitate: eiusdē membri temperies sit alterata si pituite nām tenuerit ad frigiditatē: si vero bilis ad caliditatē vt hanc ipsam curantes intempiem sanitati restituamus. Curabimus aūt ẽriā ex aduerso afferentes qualitatem quēadmodū in intpatura curationib⁹ diximus: quātū vnuz qōq; calidius aut frigidius fcm̄ est tūm refrigerantes aut calefacientes. Quare vt hic rursus agnoscenda est ipsius scōm nām tempies: nam quo pacto sciemus quātū in friditate ac caliditate a nāe modo recesserit aut qm̄ a frige faciendo supsedebimus: si non latuerit ea que est ꝑm nām calitas? Ita vero ⁊ si frigidius effectus calefaciemus: ignorantes frigiditatis nālis moduz: neq; oppotune calefacere neq; in tempore a calefaciendo desistere poterimus.

¶ De morbo secundum numerum. CAP. XCVI.

s **Ed quoniam** de his satis diximus transire iam tps ad ea in qbus numerus non est secundū nām. Quū vero duplex sit eoz dria qbus qdem aliqua pticula deficit his intentio est alteram efficere subministrando nāe eo quo antea diximus modo. At qbus supabundat hanc resecare oz aut ferro aut igne aut medicamine qō vtendi viz hz. Hec igit oia sanare possibile ē: at nō eque oia gīari pūt: vt in libro de semine diximus. Quedā vero sunt que ⁊ si renouari non pūt. Licet tm̄ pro ipsis alterum efficere quēadmoduz in osse ex toto sublato alteram suba in eius sede reponere a carne atq; osse differē tem. Est. n. que in eius gignī loco quedā veluti caro callosa vel callus carnosus ⁊ ꝓgressu tps magis ac magis ad calli duritiez transfert: quū ab initio carnis poti⁹ imitet nāz. Quecūq; vo pre sublata quū neq; eāde hz spēz suba neq; silez efficē possum⁹ tertia nobis itētio quēdā ōcoē iuēit: quēadmōz i mutilatōib⁹.

¶ De morbo scōm magnitudinē. CAP. XCVII.

c **Omnicat** aūt hoc genus totū cuz eo qō ad magnitudinē ptinet. Maz qōcūq; ex eo est hz nām illi ꝓpinquū existit. Id vero tm̄ seiunctū est ac sepatuz qō inter ea que sunt e gīie nō nāli ꝓnumerat: in quo qdem prima intentio est ablatio: si vero hec ipolis existat: scōa est trāspō quēadmodum in suffusionib⁹. Quecūq; vero non integris ptibus: sed ptiū tm̄ pticulis deficiunt aut exceduntrefectio qdem vel gīiatio in his q̄ deficiunt ablatio vo ⁊ abolitio i his q̄ supabūdāt. Quare neq; i ipsis altera itētio neq; medicaminū forma gīie diuersa.

¶ De morbo scōm situm. CAP. XCVIII.

s **Ed iam** veniendū est ad reliquū salubriū cā gen⁹ qō ea corpora emendat que in situ sunt vitiata veluti luxationes ⁊ intestinū in scorto sit autē hoc ex violenta tentione atq; impulsu. Hoc vero ex dilatato ac rupto ꝓtinente. Quare ⁊ duplex sanandi modus alter qdem ad oppositā ptē intendendo atq; ipellendo. Alter vero id qō ꝓtinēt firmius solidiusq; reddendo. Quibus vero vijs ac rōnibus singula inueniri pūt in libris de arte curandi explanauimus.

¶ De causis preseruatiuis. CAP. XCIX.

c **Onsequens** est vt ea omnia exequamur que cunq; in superiori sermone dicere distulimus. Uocant aūt eadē ꝑseruatiua: est aūt hoz triplex scōm genus dria. prima qdem hois qui integra fruitur sanitate. secūda vero eius qui non integre valet. tertia eius qui egrotat. Primū igit genus ad salubrē attinet artē atq; in duas vt antea diximus diuidit partes. Scōz vero ad preseruatiuā spectat. Tertiū ad curatiuā. Hoc aūt vniuersus genus cira humores precipue negociat: quos neq; lentos eē oz neq; crassos neq; plurimos neq; vehementer calidos ac frigidos neq; mordaces neq; putredini obnoxios neq; veneni nāe affines. Nā vbi aucti fuerint gīiant morbos. Augent vero non nūq̄ eadē ex cā q̄ ab initio generauit. Illud aūt plerūq; accīt vt sua alteratione infi-

cianť eos q̄ sunt in corpore humores. Intentio vero ꝛ horum sanationis duplex existit alteratio atq; eō. Alteranť igit vel ab ipso corpore ꝓcocti aut ab alīs bus alijs que vim medicaculā hñt: e quoꝝ numero ēt sunt ea que extialiū ferarū venenis aduersanť: ac preterea pharmaca que venena appellanť transmutant. Eūanť aūt a satis calidis medicaminib⁹ ꝛ purgationibus ꝛ clisteribus ꝛ sudoribus ꝛ vomitibus. Ide q̄dem igit sunt cōes eūones ꝑprie aūt ex locis in q̄bus coaceruanť assumunť: vt in libris de salubrib⁹ oñdimus tertio ꝓsertim ac quarto: in q̄bus de lassitudinibus egimus ac religs dispōnibus que lassitudini nā ꝑprime sunt: ꝑmptius.n. eúanť per ventrem q̄cūq; in ꝑmis venis ꝓtinenť supfluitates. Que autē in his que in epate sunt per vrine meatus. At que in toto corpore per sudorē: sicuti que in capite vel ꝑpalatū vel per nares vel per vtrūq;: que vero sūt in spatijs pectoris laxionibus per guttur simul ꝛ tussiz: que in renibus sunt vel vesica per vrinā. At trahendi ex oi loco ad oppositas ptes cōis idicatio est: ad q̄z maxime distantia. Deriuatio vero ad vicina: quecunq; vero huiuscemodi curant dispōnē cās salubres appellamus sicuti insalubres eas que ad augent: ꝛ neutras que neq; obsunt neq; iuuāt. Posset vero q̄spiaz neq; oino cās appellare: quēadmodū maior pars sophistarū qui rerū q̄dem dr̄iam inuentre ꝓtenūt: plm vero tpis in noibus ꝓterunt ꝑ quos in alijs vberius disseruimus. At pars q̄dē artis ꝑseruatiua talis est

¶ De parte artis que ꝙualescentes reficit ꝛ senibus congruit. CAP.C.

Qe autem reficit atq; restaurat in ꝙualescētibus ac senibus locū hz. Que vero sit hoꝝ dispō ꝛ a q̄bus precipue causis ad nālē reducitur habitū in libris in quibus de medendi arte tractauimus: abunde explicauimus: sed nunc per capita dicetur. Dispō q̄dem igit talis est optimus q̄dē sed exiguus est sanguis atq; vna cū ipso spūs aialis atq; vitalis. Ipse vero ptīcule solide ficciores ꝛ iccirco eorum vires sūt imbeciliores atq; earūdez rōne corpus vniuersuz frigidius. Cāe vero salubres que hanc emēdant dispōnē vt vno cōprehēdā capite sunt quecūq; pūtaneū atq; securū exibent alimentū. Scōm ptem aūt in motibus moderatis ꝛ cibis potibusq; cōsistūt. Sūt vero motus māe: vehicula: ambulatiōes frictiones ꝛ balnee ꝛ vbi non parū se ex his ꝑfecūsse senserint paulatim se ad ꝙsueta opera transferant. Libos aūt assumant in principio q̄dem humidos ꝛ ꝓcoquī faciles: ac quū ꝓgressi fuerint eos ēt qui plm pstant alimentū. Potus vero opportunus est vinum etatē q̄dem his mediocrem in suba aūt purū atq; per lucidum. qō. ſ. vel subflauū vel subalbuz existat: atq; suauiter olens. Gustui vero neq; aqueum oino neq; cū aliqua insigni qualitate aut dulcedine: aut acritudine aut amaritudine sentiať. Ut autē ꝑprime diximus de hīsce oibus in libris de arte curandi ꝓscriptis plenius disseruimus. Nunc.n. neq; oia ꝑticulatiz recensere est nīi ꝓpositi institutū. Sed solū capitū mentionem facere intendimus eoꝝ que in alijs voluminibus latius explicauimus. Quoꝝ oium si prius ꝛ numerū ꝛ qualitatē exposuero finē libro imponā. Diximus itaq; prius q̄ alter est liber in quo de ꝓstone artis medicine disseruimus: antecedūt aūt euz alij duo ꝓstone artiū: sed hi q̄dem vna cū hoc cui nūc extremam manū adiecimus seorsuz sunt ab alijs libris in q̄bus plenior doctrina expliceať. Illi vero talem inter se ordinē hñt. De elementis q̄dem ſm Hippocratem liber vnus. Post hunc aūt tres de tpaturis ex q̄bus q̄dez duo sunt de tpaturis aialiū. Tertiꝰ vero de his que simpliciū medicaminū sunt. Quāobrē ꝛ tractatū ullū in quo de simpliciū medicaminū ptātibus agiť: nemo recte intelligentia assequi pōt: nisi prius tertij libri de tpaturis integrā cognitionē fuerit adeptus. Est vt alius liber puus qui ordine sequiť duos alios de tpaturis: inscribitur aūt de inequali intpatura. Sīlr aūt ꝛ hunc alij duo parui: alter q̄dez de optima corporis ꝓstōne: alter de bono habitu. Alius vero tractatus est qui tres cōplectiť libros de potentijs nālibus quē si quis legere velit: post librū de tpaturis siue post librū de elementis vtrūq; erit ꝓsentaneū. Post hūc in pluribus alijs libris de potentijs aialibus disseruimus: sed q̄n ad earū demonstratōes nō parū ꝓferunt que per sectiones oñdunť: in illis exercitari opz. Est aūt maxime inter alios vtilis ille tractatus qui de sectionū aggressibus inscribiť. Alij aūt sunt post eum plures: duo q̄dem de discordia sectionis: vnus vero de sectiōe mortuoꝝ post quos sequūť hij in q̄bus agiť de sectione viuoꝝ. In alijs vero qui busdā ꝑticulatim ob eos scripsimus qui introducunť de ossibus: sectio quoq; musculoꝝ ꝛ neruoꝝ ꝛ arteriarū ꝛ venarū ꝛ quedā alia huiuscemodi ex eodem numero exīt: ꝛ liber ēt i quo queriť nūq̄d in arterijs ꝓtinet sanguis nasť. Qui vero earūdē ptium opōnes demonstrant duo q̄dez sunt de motu musculoꝝ: tres aūt de pectoris ꝛ pulmonis motu: post quos sequiť liber de causis respiratiōis post hunc liber de voce. De principatu aūt aie ꝛ de oibus alijs que de nālib⁹ vel aialibus opōnibus in qōē trahunť in longo volumine scripsimus qui de dogmatibus Socratis et Platonis inscribiť. Ad eiusdē generis ꝓplationez ꝓtinet liber de semine seorsum ꝓscriptus ꝛ amplius de sectiōes ſm Hippocratē quos oēs ordine sequiť tractatio de vtilitate ptiū. Ad dignoscendas autem egritudines vtilis est liber ille in quo de membroꝝ passionibus agiť. Itidē ꝛ ille in quo de pulsibus scribitur: in quo ꝛ ꝓcognitiones edocemus. Libruz vero de pulsibus ꝓcedunt alij duo: alter qui de vsu respirationis ꝛ qui de vsu pulsuuz. Is vero in quatuor diuidiť ptes: primā que eoꝝ dr̄ias: scōaz que dignotiones: tertiā que eoꝝ cās: ꝛ que illā que per eosdem fit ꝓtinet ꝓcognitionē. Ex eodem gñe est ille qui his qui introducunť de pulsibus scriptus est. Alibi vero in aio est aliū scribere librū veluti q̄dam oium istorum cōpendiū quē inscribā vel artez de pulsibus vel cōpendiū. Ad hāc quoq; iuuant ꝓtemplatōez: que a me exponunť ꝛ simul iudicantur in libro archigenis de pulsibus. Ad ꝓcognitionē aūt plm cōfert liber de crisibus idest decretis nāe: quē ꝓcedit alter de decretorijs diebus. Sz liber ēt qui de difficili anhelitu inscribiť ꝛ ad dignoscendū pūtē affectū ꝛ ad ꝑscienda bona vel mala que egrotanti sunt euentura ꝓducit: Hi igit oēs atq; vna cū ipsis tractatus q̄dam vno tm̄ libro cōprehensi cognitu vtilē sunt: sicuti his qui de ꝓncipientib⁹ causis inscribiť ꝛ de medicinali experientia: ꝛ de extenuante victu: ꝛ qui de venarū sectione ad Erasistratū ꝛ qui de tumorib⁹ ꝓter nām ꝛ qui de multitudine atq; alij ꝓterea sites. Ꝑre ceteris aūt ad curandi sciam maxime necessarius existit qui de morboꝝ dr̄ijs agit ꝛ de accūtibus: ꝛ tertius preter illos in quo morboꝝ cās: explicauimus: post quos sūt tres alij qui accūtiū cās explanāt: sūt etiā de medicamentoꝝ viribus libi de q̄bus supra meminimus: et

qui de medicamentoꝝ cõpõne:quos sequunt libri de arte curandi: his qui de salubribus inscribuntur seorsum a nobis cõscriptis. Q̃ vero ante hosce oẽs prius exercitari oporteat in libris de demonstratiõe: si quis hanc artem cum rõne sit tractaturus mõstratũ est a nobis in libro qui de optima inscribitur heresi. De alijs aũt libris ⁊ cõmentationib⁹ a nobis scriptis trãsigere nũc minime necessariũ: quũ de hisce oibus alibi sumus tracturi in vno fortassis aut duob⁹ libris qui ita inscribentur. Galenus de voluminibus ab eo conscriptis.

¶ Nicolai leoniceni in opus de tribus doctrinis ordinatis ꝑm Galenũ prefatio ad Franciscũ castellum Illustrissimi Ferrarie Ducis medicuꝝ benemerituꝝ.

Eam de tribus doctrinis ordiatis ꝑm Galeni sententiam disertationem: cui magis q̃ tibi Francisce castelle dedicauerim:qui optimi parentis tui:tum in alijs rebus tum i hac maxime vestigia imitaris:q⁹ bonaꝝ artiũ studia apud illustrissimũ Ferrarie Ducem Alphonsum estensem: cui ob medicine facultatem:atq; ad oia obsequia tui ingenij dexteritatem merito charissimus es foues atq; sustentas:aduersus iniuriam temporum que hactenus eisdem studijs fuere inimica. Nam ⁊ diluuia aquarum ⁊ pestilentia grauissima que pridem ciuitatem ferrariam infestarunt cum reliquarũ artium tũ precipue litterarum studia ita perturbarant: vt vix sperandum esset hec in pristinum cultum atq; splendorem in eadem ciuitate posse recuperare. Tandeꝝ diuina gratia ⁊ nostri principis summa prouidentia te precipue exhortante:gymnasium Ferrariense nobis fuit restitutum. Unde omnes studiosi ⁊ deo immortali in primis ⁊ illustrissimo Duci Alphonsi ⁊ tibi fatenk debere q̃ plurimum. Ego vero pre ceteris tibi obligatum me sentio: quem dum reliqui ⁊ medicine ⁊ philosophie professores ꝓpter eas quas dixi difficultates suis vacarent stipendijs tu noluisti gratis ociari. Hosce ergo ocij non inutilis tibi offero fructus:vberiores in posterum oblaturus:si eo quo cepisti fauore studia nra pmoueris ⁊ nre vere statũ feceris lenorez:de nostris sũt ista scholis. Impone:aut certe nõ facile ꝑclare ab eo agi cui desũt facultates:que vba sapiẽtissimi phi Aristotelis in oib⁹ gdẽ laude dignis opib⁹. Sz marime in his que ab ingenio pficiscunk verissima cõprobantur. Honorem autem alere artes:omnesq; accẽdi ad studia cupiditate glorie sũmi oratoris est dictũ. Cui ⁊ ager tusculanus ⁊ prepotentiũ hominuꝝ clientelle ingentes opes suppeditabant: adeo q̃ omnib⁹ fortune bonis abundans nihil aliud preter gloriam concupisceret. Nos neq; magnas diuitias neq; inanem querimus gloriam: sed tantum quod vite sufficiat: vt aliorum vite prodesse possimus in transferendi atq; exponẽdis Galeni de medicina libris: quos non fuisse hactenus a Junioribus medicis propter Barbaras translationes intellectos. Indicio erat nostra hec contra neotericos de tribus doctrinis ordinatis disputatio: quam si tu approbandam duxeris. nihil erit cur maliuolorum aut oblatrantis inuidie morsus pertimescamus.

¶ Nicolai leoniceni de tribus doctrinis ordinatis ꝑm Galeni sententiam.

Ater ceteras q̃ones que agitari solent in artis parue Galeni expositiõe illa que est de trib⁹ doctrinis ordinatis quas Galenus in eius libri ꝓhemio statim notat difficillima habef:sed precipue de duabus altera que resolutiua altera q̃ cõpositiua nominaf:nã de tertia que diffinitiua dr nõ aduerti latinos Galeni expositores esse admodũ differẽtes. In duabus vo q̃s diximus ita iuicẽ aduersanf vt alij asserãt doctrinã resolutiuã esse demfrationẽ quãobrẽ siue pp gd cõpositiuã vo ỗmfrationẽ vt sit siue ga sit (liceat.n. mihi aliqñ cõiectis itelligẽtie gra neotericoꝝ ꝓsuetudinẽ i loquẽdo imitari) alij ꝛria disserãt resolutiua doctrinã ex posteriorib⁹ ad ꝓra ꝓcedere:cõpositiuã vo vice versa ex ꝓrib⁹ posteriora demfrare. Prie assertinois auctor ⁊ pnceps fuit Brufianus cognomento Plusq̃ cõmẽtator. Scõe Petrus aponẽsis dict⁹ ꝓciliator. Quocirca fcm est vt in tãta hoium magne euonso aucitatis discordia nõduꝝ satis Galeni de hisce doctrinis explorat⁹ sit itellect⁹: quẽ nos volẽtes hoc ope declarare neciuꝝ hẽmus:ꝓus gd antiq phi ỗ doctrinis pncipalib⁹ senserint:quot ⁊ q̃les existãt explicare. Demũ q⁹ alr hi de q̃ttuor modis doctrinaꝝ:alr Galenus de trib⁹ doctrinaꝝ ordinib⁹ locuti fuerint: rẽ nõdũ a recẽtioꝛib⁹ Galeni expositoꝛib⁹ aiaduersaz vitatis amatoꝛib⁹ mãifestare. Hammonius phs apõ grecos grauissimus i his que ꝑfak ad libri porfrij de gnq; vocibus expõnẽ ita de q̃ttuor doctrinis scribit. Quattuor sũt modi doctriales:diuisiuus: diffinitiu⁹ demfrativus ⁊ resolutiuus. Dicunk aũt doctriales:q⁹ vnusq;q aligd docẽs vtik eoꝝ aliquo: veluti si ostẽsurus sim q⁹ aial est genus vtor diuisiuo ⁊ dico: qñ dicimus genus esse qd diuidit in multas spẽs:hoiez.ſ. captã ⁊ bouẽ. Igit aial ẽ gen⁹. Si aũt hois nãz oñdere volo vtor diffinitiuo. Ita.n. dico: hõ ẽ aial rõnale itellect⁹ discipline ⁊ capax. Si aũt velim oñdere ꝓp gd hõ est aial vtor ỗmfrativo atq; ita rõcinor Hõ est rõnalis:oẽ rõnale est aial:ois igit hõ est aial. Si autez velim oñdere hoiem esse cõpositũ vtor resolutiuo et dico Hõ cõponit ex aia ⁊ corpore corpus qdã totũ est:ois totalitas ex aliqb⁹ ptib⁹ ꝓstat. Corpus igit imediate cõponit ex ptib⁹ organicis. Organice aũt partes sũt caput pedes ⁊ reliqua qñ vnusq;q istis vtẽs instris opat. Singule vero ex his organicis partibus cõposite sunt:ex venis arteriis musculis carnibus et ossibus:que omnes sunt partes similares composite ⁊ ipse ex sanguine pituita flauabile ⁊ nigra. Hi vero quattuor humores ex quattuor elementis igne: aere:aqua:⁊ terra:consistunt. Idez Hammoneus in Lommentarijs in priores resolutorios Aristotelis ita scribit. Quattuor sunt methodi dialetices que sunt quedã facultates ⁊ veluti germina eiusdem diuisiua diffinitiua demõstratiua ⁊ resolutiua ⁊ tribus methodis prioribus opponit resolutiua. Percurramus aũt

Quattuor modi doctriales iuxta Hammonium

Quattuor methodi dialetice

singulas vt quēadmoduꝫ eis opponi perdiscamus. Diuisiua gdeꝫ vnū in multa diuidit. Diffinitiua aūt plura que vni rei insunt colligens in vnū eandē rem ab alijs seperat atq; distinguit. Demonstratiua vero aliud alij inesse demonstrat. Resolutiua vero a compositis ad simplicia regreditur ⁊ resolutiuā gdē oppoꝫ diuisiue nemo dubitat. Nec.n. vnū i multa partit. Resolutiua aūt multa i vnū cogit. Opponitur aūt et diffinitiue. Nec.n. ex pluribus que alicui insunt veluti ex genere ⁊ dīfijs vnam cōpositam perficit diffinitionē. Resolutiua vero cōpositū in simplicia resoluit. Considerat.n. ⁊ genus ⁊ dīfias ex qbus est ꝓstitutum. Opponitur autē ⁊ demonstratiue: hec.n. aliud alij ꝓiungit veluti aīe inesse imortalitatē cōposito syllogismo syllogistice oīdit: resolutiua aūt eūdē diuisim git. Ut aūt sūmatim dicatur diuisiua qdeꝫ genera secat in species: resolutiua vero species in genera colligit. Rursus diffinitiua ex ptibus totū aliqō ꝓstituit. Resolutiua aūt a toto ad partes transcendit ex qbus cōponit totū. Rursus demonstratiua ex causis causata demonstrat. Resolutiua aūt a causatis ad causam ascendit: oibus igitur opponitur resolutiua. Querit aūt Ammonius in eisdem Cōmentarijs cur duo primi libri in qbus agit Aristoteles de syllogismo simpliciter inscripti sunt priores resolutiui. Scdi autē duo in quibus tractat de syllogismo demonstratiuo resolutorij posteriores simpliciter iscribant: atq; his que stionibus ita satisfacit. Dicimus inquit q in syllogismis est cōpositio. Est aūt ⁊ resolutio: quēadmodū et apud grāmaticos est cōpositio ⁊ resolutio. Cōpositio qdem p̄m quā ex elementis vel syllabis noīa cōponuntur ac verba. Resolutio aūt p̄m quā ea que composita sunt resoluunt in simplicia ex quibus componuntur. vꝫ. in syllabas ⁊ elemēta. Est aūt ⁊ apud phycos cōpositio ac resolutio. Cōpositio qdeꝫ qñ a simplicibus formis veniunt ad cōpositas veluti a per se bono ad id qō est in mente bonuꝫ ad id qō in aīa ad id qō in corpib⁹. Resolutio aūt est qñ a formis que sunt in sensibilibus ascendūt ad formas qua sunt in intelligibilibus. Est ⁊ amatoria resolutio que vtitur Plato in sympolio a pulchritudine que in sensibilibus reperit ad intelligibilē pulchritudinē ascendēs. Est ⁊ geometrica resolutio vnde querit qūo totus secundus liber Euclidis resoluit. Talem aūt resolutionem Geminus diffiniuit hoc modo. Resolutio ē inuentio demonstrationis: a cōclusione .n. icipiunt qui resoluere dīr: q si inuenerint se opportune resoluisse postmodū cōponentes que per resolutionē inuenerint faciunt demonstrationē: quare recte Geminus diffiniuit: resolutio est demonstrationis inuentio. Est aūt ⁊ apud astronomos cōpositio ⁊ resolutio: est ⁊ in syllogismis: ⁊ cōpositio qdem dr collectio ꝓpōnum ⁊ ipsius syllogismi generatio: veluti si velim demonstrare q aia sit imortalis colligo ꝓpōnes aliquas ex qbus ꝓstituo syllogismū hoc modo. Omne p se mobile est semp mobile: aia est per se mobilis: igit semper mobilis. Item omne semper mobile est imortale anima est semper mobilis: igitur ē imortale: hec quidem compositio appellatur. Resolutio vero quādo inuento syllogismo apud aliquem auctorem querimus ad quam figuram reducantur atq; ita ipsum in propositiones resolvimus ex quibus est constitutus veluti nuper dictum syllogismum apud Platonem inuentuꝫ: si resoluere voluero incipio a conclusione ⁊ dico anima est imortalis: vndehoc probatuꝫ est ex eo. vꝫ. q omne semp mobile ⁊ imortale ⁊ omne per se mobile est semp mobile: ⁊ ita resoluo syllogismuꝫ in ꝓpōnē ex qbus ē ꝓstitutus. Ipsas quoq; ꝓpōnes si resoluere voluero resoluam in terminos: ois.n. propositio hꝫ oīno subiectū ⁊ p̄dicatū. Dicit aūt in hisce libris ⁊ de resolutione: neq; .n. qui nouit qdem componere: nescit āt resoluere: hic methodi syllogistici sciētiam tenebit. Ipse qdem Aristoteles ꝓposito tractatu de generatione syllogismoꝝ hoc est de cōpositōe eorūdem: deinde de inuentione ꝓpōnū qua. s. via ac rōne qspiam possit inuenire ꝓpōnes ex qbus cōponitur syllogismus: subiungit deinde ⁊ de resolutione ⁊ dicit qūo resoluere oporteat. Incipiens aūt tractare de resolutione dicit q est necessariū de resolutione dicere: qui.n. nouit cōpōnē syllogismoꝝ ⁊ facultatem habet ꝓpōnū inuentiuā ⁊ resoluendi scientiam habens hic ꝓpositū recte assequet hoc est scientiam habebit syllogistici methodi tanq̄ non sufficiat solū scire cōpōnē: sed etiam resolutionē oporteat cognoscere: que cōpōni opponit. Nec.n. a simplicibus ad cōposita procedit: resolutiua vero econtra a compositis ad simplicia. Inquit aūt ipse incipiens a sermone de resolutione. Si.n. cōponere nouerimus ⁊ facultatem inueniendi habuerimus. Adhuc aūt et resoluēdi terminuꝫ habebūt qō erat a principio propositum. Tanq̄ non de sola cōpositione dicere proposuisset: sed etiam de resolutione syllogismi docere in duob⁹ propositis libris ⁊ in alijs duobus sequentibus oēs resolutorios appellault. At obijceret aliquis si de cōpositione ⁊ resolutione docet: quare non appellault compositiuos atq; inuentiuos: sed potius resolutorios que nam hec sortitio? Respondemus q a parte magis artificiosa ac digniore nominault. Qui.n. artificiose scit resoluere nouit etiā componere: veluti Architectus per resoluere nouit ⁊ materias seruare incorruptas omnino ⁊ componere nouit. Scit.n. quid primum quid medium ⁊ quid vltimum composituꝫ sit ⁊ ita resoluit. Quia igitur resolutiua dignior atq; artificiosior exīstit ⁊ plura cōplectens atq; perfectior ob id quod diximus cum qui sciat resoluere scire et omnino componere non contra: qui cōponere sciat omnino ⁊ scire resoluere de resolutione resolutorios appellauit. Et breuitatis philosophus affectator satis habuit a perfectiori parte non autē a duobus inscribere. Dico etiam ⁊ aliter q de syllogismis: multi etiam alij ante Aristotelem vī sunt sicut Plato ⁊ pleriq; alij: ⁊ ipsi preterea vulgares hoies in agendo ac disputando syllogismis vtunt. Nemo tī ante Aristotelem artem syllogisticā tradidit: neq; tres figuras adinuenit ad quas oēs syllogismi reducūt. Gloriat igit Aristoteles ⁊ merito gloriat in triū figuraꝝ inuentiōe atq; excogitatōe q tres sūt figure et neq; plures neq; pauciores: ad quas oēs syllogismi reducunt oīq; fides siue inductiua siue qualiscūq; fuerit ad aliquā istarū triū figuraꝝ reducit. Quia igit qui resolutōe vtitur oēm syllogismū fidēq; oēm ad aliquā vnā harū trium figuraꝝ resolvit: ideo hosce libros resolutorios vocauit. Sed qñ vt dictum est rectus ordo ⁊ ꝓsentaneus expostulat vt primū que cōiter insunt omni syllogismo doceamus: deinde que proprie huic vel illi. Iccirco hosce duos primos libros in quib⁹ doceret de syllogismo simpliciter priores resolutorios vocauit. Alios aūt duos in qb⁹ nō de syllogismo simplr: sz de mixtiuo ptractat posteriores resolutorios appellauit ⁊ hec qdē dicta ad iscriptionē attinēt. In eādē pariter sniam scribit Joannes grāmaticus in Cōmentarijs priorū resolutiuorū vbi cām iscriptōis igrit ita scribēs.

Cur duo libri Aristotelis de syllogismo simplr pores resolutorij Duo vo d syllogismo demonstratiuo posteriores resolutorij dicantur

Geometrica resolo

Quid resolutio quid cōpositio

Obiectio

Solutio

Cur resolutorij pores ⁊ resolutorij posteriores

Jo. grāmaticus

Causam autem inscriptionis querere opꝛ: cur naꝫ resolutoꝛij ⁊ non de syllogismis inscribunt: nam resolutio pluribus modis dicitur: est. n. resolutio totius in partes ⁊ cõpositoꝝ in simplicia qua vtuntur geometre ⁊ corpoꝛ naturaliũ in elementa quattuoꝛ ⁊ etiam reductio syllogismoꝛ in ꝓprias figuras. Aliogn autẽ cuꝫ resolutionis nomen multipliciter dicatur. Licet ⁊ scõm hoc dicere resolutionẽ esse regressionẽ quandam ad id qõ ꝓius est ⁊ causa cõpositiõis existit vnde querendi datur occasio cur cum syllogismus cõpositio sit ⁊ pluriũ propositionũ collectio: non aũt resolutio libꝛos in gbus de syllogismis pertractat resolutoꝛios vocauit: opportuit. n. potius compositoꝛios inscribere. Ut igitur simul ⁊ inscriptionis cãm ⁊ totius voluminis diuisionez explicemus ita dicimus. Diuidit hoc volumen in tria capita. Docet aũt nos in primo qdem cõpõnem syllogismoꝝ in scõo vero quo pacto nobis ꝓpositionũ copia suggeraf: in tertio aũt agit de syllogismoꝝ resolutõe. Ex tertio igitur capite vt qõ ceteris dignitate ꝓstaret (ois qdem syllogismus ex resolutione cognoscit in qua figura ponatur) hosce libꝛos censuit inscribendos. Alioquin qui resolutionẽ nouit pariter ⁊ cõpõnem nouit. Que. n. dissoluit hec eadem haud magna cũ difficultate cõponit. At vero contra se res hꝫ: naꝫ ⁊ vulgares hoies sciunt qdem cõponere veluti noia ⁊ verba ⁊ oꝛonez ꝓstituere atqꝫ ꝓferre veluti Socrates ambulat: ipsaꝫ aũt resoluere nesciunt ⁊ docere quid naꝫ eoꝝ sit verbum quid nomen. Iccirco aũt ꝓiores dicuntur qñ de syllogismo simpliciter qui materiei ꝓpꝛtione respondet cum nullam formaꝫ habeat hoc in loco pertractatur ⁊ qñ genus suas species antecedit. Est aũt vniuersaliter syllogismus genus ⁊ demonstratiuoꝝ ⁊ reliquarũ specierũ nõ absqꝫ rõne libꝛos in quibus de eoꝝ genere pertractat ꝓiores: in quibus vero de speciebus posteꝛiores resolutoꝛios iscripsit. Nec aũt Joannis grãmatici ratio cãm tñ aperit ob quam hi duo postremi libꝛi in gbus de syllogismo agitur demonstratiuo qui est species syllogismi simpliciter posteꝛiores dicantur. Cur aũt resolutoꝛij sicuti ⁊ duo antecedentes hoc in loco non explicat: sed in Cõmentarijs in scõm libꝝ posteꝛioꝝ quoꝝ alteri latini verbuꝫ ex verbo vt videtur ex greca lingua translati prolixi tñ ⁊ ꝓtoꝛibus in ꝓmũ libꝛuꝫ de demonstratione Cõmentarijs eiusdem Joannis grãmatici expõnuꝫ ac dubitationum copia rũdentes. Alteri vero greci habentur multo latinis breuioꝛes adeo vt veluti qõdam eoꝝ cõpendiũ esse videantur: causaꝫ assignas cur duo libꝝ sequentes in quibus agitur de demonstratione resolutoꝛij inscribant ita scribit. Qñ autẽ ⁊ hoc antiqui expositoꝛes ꝓtermiserũt cãm verã assignare ob quã demonstrãdi ratio resolutoꝛia sit appellata hanc quoqꝫ afferre est necessariũ: quam. n. expositoꝛes in ꝓtoꝛibus resolutoꝛijs inscriptionis causaꝫ attulerunt illi qdem ꝓuenienter assignari videmus. His vero gbus demonstrandi scientia traditur minime: neqꝫ. n. demonstrãdi scientia imperfectioꝛ est ea que singulos syllogismos docet in ꝓprias figuras reducere adeo vt ex illa nuncupatione traxisse videatur: si qdem oia que de syllogismis tractantur ad demonstrationẽ tãqꝫ ad finẽ referuntur; qõ etiã Aristoteles ipse in primo ꝓtoꝝ resolutiuoꝛ exoꝛdio testatur cum ita scribit. Primum dicere opꝛ circa quid: ⁊ de quo consideratur: quia circa demonstrationem ⁊ de scientia demonstratiua ⁊c. Quid igitur de resolutoꝛij vocabulo dicemus: videtur qdem ꝫpositũ ad significandũ ꝓgressum ab his que ex ꝓncpijs ortum hũt ad ipsa ꝓncipia qõ ⁊ ipsuꝫ resolutionis nomẽ oñdit. Est. n. resolutio effectuũ posteꝛioꝝ in ꝓioꝛa ac superiora ex gbus constãt: videturqꝫ per trãslationem sumptũ ab his qui post peregrinationẽ ad ꝓpꝛios lares reuertunt. Nam qui a patria recedunt ac deide regrediunt resoluere dicunt. Sicut aũt ⁊ diffinitio ⁊ diuisio ⁊ demonstratio multipliciter dicit ita ⁊ resolutio. Est. n. resolutio transitus a compositis ad simplicia ex gbus tãqꝫ ex ꝓpꝛijs ꝓncipijs idest elementis sunt constituta: est ⁊ syllogismoꝝ resolutio in figuras veluti in ꝓncipia quedam ac regulas artificiosas ⁊ scientiam pariẽtes: est ⁊ alia eoꝝdem syllogismoꝝ resolutio in ꝓncipia: hoc est in propositiones ac terminos ex gbus ꝓmus fuere constructi. Dicitur etiam resolutio ad vniuersalia a particularibus ascensus vt a singularibus ad species specialissimas ⁊ ab his ad suꝑtema genera qõ resolutionis genus Aristoteles vt que magis sit diffinitionis inuentioni accõmodata diuisioni ꝓeponit. Dicitur ⁊ resolutio cum notuꝫ aliquid in ꝓncipia ⁊ cãs ex gbus ⁊ qꝫ fit ⁊ qꝫ noscatur hꝫ resoluimus iuxta qõ resolutionis significatum scientia demonstrandi resolutoꝛia appellatur. Oꝛ. n. luna interiectu terre defficiat ex posteꝛioribus ad ꝓioꝛa ascendentes agnoscimus ac postmodum inuenta cã demonstrationẽ cõponimus: naꝫ lunam qdem deficere sensu cõꝓhendimus: huius deinde cãm intellectus inueniens de eadeꝫ scientiã instituit hoc pacto. Luna qdem deficit. qõ ẽficit aliqõ hꝫ qõ obijcitur lune igitur aliqd obijcitur: hic ab effectibus ad cãs ꝓgressus resolutio appellat: post quẽ sequitur demonstratio descendens a causis ad effectus hoc modo. Lune aliqd obijcitur cuicũqꝫ obijcitur deficit luna igitur deficit. Item terra mouetur cũ autem mouetur ventus in penitioribus eius cauernis includitur: igitur terra ventuꝫ habet introclusuꝫ: hec qdeꝫ resolutio dicitur. Postmodũ fit demonstratio hoc pacto ventus in terre cauernis includit: vento autem introcluso terra tremit: igitur est tremoꝛ terre. Aut igitur hanc ob causam demonstrandi scientia resolutoꝛia appellatur aut qñ medius terminus in demonstratione vim obtinet omnem. Hic autem est rei diffinitio que ex resolutione inuenitur vt ipse Aristoteles sentit atqꝫ ideo ars demonstrandi resolutoꝛia dicitur vt que sint resolutione cõstare nõ possit. Post aũt quis ⁊ illud affirmare ꝓiores qdem libꝛos dici resolutoꝛios ob cãm ꝓius assignatam: qñ nulla est in ipsis ꝓemplatio ꝑfectioꝛ ea per quã syllogismi in ꝓprias figuras resoluunt: ac primus liber posteꝛioꝝ qui antecedit hunc ob cãm superius expositaꝫ: qñ. s. demonstrationis ꝓncipia per resolutionẽ inueniuntur. Propositus autẽ liber. s. ex duobus posteꝛioribus scõs ideo resolutoꝛius iscribit qñ in ipso de medio demonstratõis qõ est ipsa diffinitio rei tractatur. Nec aũt per ascensum a cõtinentibus ad cõtẽta inuenitur: qui modus quidam resolutionis existit vt ipse Aristoteles in sequẽtibus indicabit: atqꝫ hoc pacto singulis libris sue inscriptionis cã erit assignata. Fortassis aũt ex hac eadẽ inscriptõe monstrat non placere Aristoteli modũ illũ inuestigandi diffinitionem per diuisionem quem Platonici maxime ꝓbabant. In alijs autem Cõmentarijs grecis qui etiã ad Jo. grãmaticũ referunt auctoꝛẽ in eãdẽ fere sniaz ista scribuntur: que causam exponunt Cur ꝓmus liber atqꝫ scõs posteꝛiores eque ac duo ꝓiores resolutoij inscribunt. Qñ medius terminus in demꝛatõe

Resolutio multipliꝛ

obiectio

Nõ oẽs q sciũt cõponere sciũt ẽt resoluẽ

Cur ꝓores resolutoij

Cur posteꝛiores Joannes grãmaticꝰ

Nõ vocabuli ꝛsolo

Resolutio quid sit

Resolutio scõm Aristotelẽ pꝛs facit addiffinitionez ꝗz diuisio hꝫ Plato. diuisio ꝓefertur

Ars demõstrãdi cur resolutiua

est diffinitio: ex accidenti etiam dē diffinitōe in hoc libro consideraf. Nam propius de diffinitione disse rendi locus est i septimo eius voluminis libro quod post naturalia inscribit. Nic aūt non tā q̄z de diffinitione sed de causa potius ⁊ medio doctrinā insinuat. Cuz vero ⁊ demonstratio resolutio dicaf. Pars autē demōstratōis est ista tractatio vt q̄ de medio eiusdez edoceat. Iccirco ⁊ ipsa resolutoria vocatur. Primus aūt liber demonstratiue scientie resolutorius inscribitur non eadē ratione qua duo antecedētes. Illi. n. a potiori artis syllogistice parte talem sortiti sunt inscriptionē. Nam prior atq; prestantior est ille tractatus in quo docetur qūo singuli syllogismi in ꝓprias figuras resoluunt si qdem syllogismū in ꝓpositiones resoluimus has in terminos: ⁊ medium assumimus atq; hinc syllogismi figura reperif. Q; si illa omnia p pter demonstrationez querunt vt ipse Aristoteles in principio trium figurarū inquit q. vz. cōsideratio de demonstratione existit. Finis aut dignitate precellit ea que ad finez sunt oibus que añ ipsaz sunt dignior ent demonstratio. At qñ species quedaz demonstrationis est demonstratiua scientia Iccirco resolutoria appellaf: naz eius principia a nobis per resolutionē inueniuntur cum ab his que nobis priora sunt ad ea que natura antecedunt. vz. ad causas ipsas ascendimus. Primū. n. percipimus sensu lunaz deficere. Intellectus deinde causaz rimaf: ⁊ inuenit: ita. n. ratiocinatur. Cū deficit ei aliq̄ obijcitur: hec resolutio ad causas ex effectibus progredif. Deinde demonstratio descēdit a causis ad effectus: hoc modo lune aliquid obijcif: cui aliqd obijcitur deficit. Luna igitur deficit. Rursus ēt terraz ꝛcuti videmus vnde ita dixim⁹. Terra concutitur: cum terra concutitur ventus in eius cauernis includitur: hec quidem resolutio est deinde sequif demōstratio. In terre cauernis ventus includif: vento intercluso fit terre tremor. In terra igitur tremor fit. Vel igitur ex hac cā inscriptioni occasio data est vel qñ in demonstratiōe medius terminus sūmā obtinet vz. Nic aūt est diffinitio rei. ipsa vero diffinitio per resolutionem inuenif: cuz. n. hoiem ꝛspicimus in illa resoluimus ex qbus ipm natura ꝓstituit videlz animal rōnale mortale intelligentie ac discipline capax: atq; ita hec oia assumētes hominis diffinitionē cōponimus. Dicif etiaz resolutio a particularibus ac singularibus ad vniuersalia donec ad ipsum generalissimum pertingamus ascensus. Est etiaz resolutio a re aliqua nota ad principia causasq; ex quibus res ipsa constat: atq; innotescit regressus: iuxta quod resolutionis significatuz etiaz demonstratio dicitur resolutio. Est etiam resolutio ex effectibus ac posterioribus ad principia causasq; ex quibus effectus consistunt recursus. Sumptum est resolutionis vocabulum per translationem ab his qui post peregrinationem in patriam reuertuntur: nam ad proprios lares ab externis regionibus reditus resolutio vocatur. Dicitur etiam resolutio a compositis ad simplicia ex quibus componitur transitus. Est autem ⁊ syllogismorum in figuras resolutio si quidem eosdem in ꝓpositiones ⁊ terminos resoluimus. Hec quoq; ex commentarijs Joannis grammatici in secundum librum resolutiuorum posteriorum vel potius ex eorundem compendio sumpta sunt: sed ⁊ idem Joannes grammaticus in magnis commentarijs dictorum librorum Aristotelis non minus q̄z ceteri greci expositores de quatuor doctrinis quales nam sunt ⁊ cur tot numero existant tam docte q̄z copiose etiam conscripsit: cū inquit. Quattuor sunt genere methodi quibus omnis doctrina ac disciplina artificiosa perficitur. Diffinitiua. s. ac demōstratiua diuisiua ac resolutiua: haud iure supuacuuz videret cum de demonstratione ac diffinitione sermo habeatur: de quattuor pariter doctrinarū modis explanare: ⁊ qd sint ⁊ ꝓpter quid sint: ⁊ qō nam singulorū sit opus: ac quo pacto ad inuicem se habeāt. Sunt. n. vie quedam ac rōnes intellectuales cū quibus humana mens proprias ingnitiones apprehendit. Ad hunc. n. inuente sunt finez vt earū adminiculo ea que sunt occulta: atq; recondita intellectus inueniat. Est aūt diffinitiue qdem opus ꝓpriam rei ꝓpositē subam oīdere. Demonstratiue vero p se accīdentia per medias cās ꝓpijs inesse subiectis demonstrare. Diuisiue ät gña spēz siue subalternaz siue spālissimaz assumē atq; eadē specificis dīsjs diuidere nihil preter eundo intermedū. Resolutiue vero ex indiuiduis ac singularibus ascendere ad specialissima atq; a specialissimis ad subalterna simpliciterq; a postremis ad priora ⁊ predicata: cum enim plurima sint resolutionis ac diuisionis figūra he sole que dicte sūt propriam hūt appellationē vt que ad diffinitionē ac demonstrationē ꝛducant. Quas ēt ambas Aristoteles ipse in hoc libro ꝓposito ad diffinitionuz accipit inuentionē. Ultrāq; qdem ad idem ꝛferre asserens resolutiuā in diuisioni ꝓponens: hec qdem sunt quattuor doctrinaruz sua singulis opera deputata. Reliquum esset quo pacto se inuicez habeant exponere. Est. n. dubitatōe dignū nūqd principales exīt: ⁊ an diffinitiuā ac demonstratiuā relique due veluti cāe ꝓstituant: si qdem per eas diffinitiōes inueniri videmus vel non ita se res hz sed he potius tā q̄z ministre illis subijciunf eisdē quodāmō subseruientes: ac rōni scia cōite: illam que rebus aduenit ab illis specificatione ꝓparantes. Si. n. tā q̄z illarū cāe hasce ꝓcederent ipse per seipsas pfectione ⁊ nō relatione ad illas hrent. At nunc intueri hz ipsas ad illas respicere ac nō dī q̄z arte secandi ⁊ qua metalla effodiunf fabris lignarijs atq; aurificibus habilē illis mām pficere: si qdem gña sunt diffinitionū māe que eū sint indeterminata assumens diuisio dīsjs distinguit atq; idonea ad diffinitionū formationē opaf. Demū ita elaborata gña suscipiens ⁊ ꝓuenientē eis ordinez ac cōpōnem adiungens diffinitiones istituit: eodē mō resolutiua ab indiuiduis ad spālissima ascēdit atq; ab his ad supiora gña ac semp subiectis cōta perquirit: que demū inuenta diffinitiue suppeditat: que deīde ipsa diffinitiua suscipiens ac ꝓuenienti ordine iugens ex his qdem que sunt cōta singularibꝰ specierū conficit diffinitiones: ac rursus ex his que sunt cōta spēbus generū ꝓstruit diffinitiones. Quare si quis diuisiue ac resolutiue cum auferat vsum quē diffinitionibus prestant atq; ab illarū respectu seiungat: impfecte et nihil aut parū aliqd vtilitatis afferre videbunf. Hec igif ita se hūt. At diffinitiua ipsa est per se ipsam perfecta ⁊ rerū explicat subas ipsaq; demōstratiuā ꝓstituit cū illi mediū submīstret: ⁊ cāz sine qua demīratiōne fieri est ipossē oēm si qdē vim ab illa demīratio nāscif. Post hāc vō est demīratiua statuēda. Reliqueharū ministre ac famule exīt sed principalr qdē diffinitiue per hanc aūt mediā ēt demīratiue. Non absq; rōne aūt diffinitiua demīratiue preponif illa si qdem rerū substantias explicat hec rebus ipsis assequentia demonstrat. Sicuti aūt se hz suba ad illa que ipaz cōsequūt ita diffinitiua ad demīratiuā. Neq; vero sup-

Jo. grāmatici d quatuor methodis

Quattuor doctrinaz officia

Diffinitio per resolutionem inuenitur

Diffinitiua demonstratiue ꝓponitur

uacáneuꝫ videtur de numero earum aliquid dicere.

Cur tantuꝫ quattuor

Cur naꝫ cómunes doctrinarũ ac disciplinarũ vie: ac rationes sint tantúmodo quatuor neqꝫ maiori numero neqꝫ minori cõprehendantur. Uel igitur subaruꝫ certaꝫ querimus habere scientiaꝫ aut eorũ que easdẽ substãtias assequunt. Ad substantiarũ cognitionẽ vtimur diffinitiua. Ex his autẽ que quod quid est manifestant in ꝓsequentiuꝫ venientes notionẽꝫ ad eorũ probationeꝫ vtimur demonstratiua. Quia vero diffinitiue necessaria est materia eandeꝫ diuisio ac resolutio suppeditant: naꝫ cuꝫ diffinitiones sint vel specialissimarũ vel subalternarũ: aut a superioribus aut ab inferioribus istas inquirimus: ⁊ cũ a prioribus rimari placuerit vtimur diuisione: sicut cuꝫ a posteriorib⁹ resolutione: adeo qꝫ principales quidẽꝫ scientie sunt diffinitiua ac demonstratiua ad has autem dirigunt diuisiua ⁊ resolutiua

Joannes damascenus

Joãnes quoqꝫ damascenus in libro in quo de arte que logica dicit tractat de eisdẽ quattuor doctrinis ita scribit. Sciendũ est qꝫ quattuor sunt dialetice. i. logice methodi: diuisiua que genus in species per differentias secat: diffinitiua que ex genere ⁊ differentijs quibus vsa est diuisiua proposite rei diffinitionẽꝫ constituit. Resolutiua que id quod magis composituꝫ existit in simpliciora resolvit: hoc est corpus in humores hos in quattuor elementa: hec autẽꝫ in materiaꝫ ⁊ formaꝫ: demonstratiua aũt est que per mediũ aliqd̃ reꝫ propositã demonstrat veluti propositũ est mihi demonstrare qꝫ anima est imortalis per hoc mediũ: qd̃ semper mouetur est imortale: aia semper mouet igitur aia est imortalis. Illud quoqꝫ nosse opꝫ fillogismos ad demonstrationem pertinere. Neqꝫ nos lateat resolutiuã esse triplicez. Est. n. resolutio naturalis cuius paulo supra exẽplꝫ attulimus. Est ⁊ resolutio logica qñ ꝓpositꝫ syllogismũ in propriã figurã resoluimus. Est ẽt mathematica resolutio qñ accipimus id qd̃ queritur tãqꝫ cõcessum atqꝫ ab eodem ꝓgredimur donec ad aliquid oiuꝫ opinione ꝓfessuꝫ pueniamus ex quo postmodũ ꝓpositũ astruitur: veluti si in questionẽꝫ ducat: nũqd aia sit imortalis hoc ipsuꝫ qd̃ queritur accipio tãqꝫ concessum atqꝫ ita ratiocinor. Qñ qdem aia est imortalis sunt ꝓ malis ⁊ bonis actionibus premia repensa: si sunt ꝓ bonis: ⁊ malis actionibus premie repensa est qd̃ iudicat ⁊ iudicat: si est qd̃ iudicat ⁊ iudicat est qd̃ puidet ⁊ puidentia tandem in puidentiã deuenimus quã oẽs ꝓcedunt: mox per cõpõnẽ dico qñ qdẽ est puidentia atqꝫ iudiciũ premia rependunt: si ꝑmia rependũt est aliqd̃ qd̃ iudicat si est aliqd̃ qd̃ iudicat aia est imortalis.

Resolutiua triplex,

Alexãder in prioꝝ reso.

Alexander ẽt in comentarijs priorũ resolutiuoꝝ Aristotelis assignans ⁊ ipse cãm eorũdẽ librorꝫ inscriptionis multiplex resolutionis significatuꝫ his verbis oñdit. Ideo aũt resolutorij dr̃ qñ cõpositi cuiusqꝫ ad ea ex qbus cõpõ facta est reditus resolutio vocat. Nã eꝫ se hꝫ resolo qꝫ cõpõ. Si qdem cõpõ a principijs via est ad ea que ex principijs oriũtur: resolo aũt reditus a fine ad pncipia: nã ⁊ geometre resoluere dicunt qñ a ꝓclusione pncipiũ faciẽtes ordine quodã per ea que ad ꝓclusionis demonstrationẽ assumunt ad pncipia ꝓpositi qõnis ascendũt. Sed ⁊ qui cõpõsita corpora i simplicia reducit resoluere dr̃: ⁊ qui simpliciũ vnũqõqꝫ in ea ex qbus eorũ essentia est ꝓstituta. s. in mãm ⁊ formã: sed ⁊ qui oro nem in ptes diuidit ⁊ easdẽ ptes in sillabas ⁊ has in elementa: hic quoqꝫ resoluere dr̃. Proprie aũt resolo appellat: cũ fillogismi cõpositi in simplices resoluuntur. Sed ⁊ simplices in ꝓpões ex qbus cõstant: sed ⁊ fillogismoꝝ imperfectoꝝ ad perfectos reductio resolutio quedaꝫ existit iuxta qõ maxime resolutionis significatũ: hij libri resolutorij inscribunt. Nã in fine primi libri quãdam viam ac rõnẽ Aristoteles tradit: per quaꝫ hoc cõmode facere valeamus nec minus quo pacto simplices fillogismos i ꝓpões ex quibus constant resoluamus idẽꝫ Aristoteles docet: eundeꝫ quoqꝫ auctorẽ inuenimus aliqñ dicere qũo fillogismi cõpositi ex simplicib⁹ fiant ac quo pacto ad eosdẽ reducant. In qbus igitur libris de fillogismoꝝ resolutione pertractat hos resolutionis priores. In qbus aũt de demonstrationib⁹ hos quidẽꝫ resolutionis et pfos sed posteriores inscripsit. Alcinous quoqꝫ philosophus Platonicus in libello in quo placita Platonis exponit de quattuor doctrinis ex eiusdẽ Platonis sniã facit mentionẽ. Cuius dicta non grauabor apponere vt vnusqꝫ facile intelligat vtriusqꝫ secte ⁊ Platonice ⁊ Aristotelice familiares philosophos: non longe diuersa de quatuor doctrinis ⁊ multiplici resolutionis significato: sed eadeꝫ prope modũ litteris tradidisse sunt aũt hec Alcinoi in eodeꝫ libro verba. Maxime vero proprũ atqꝫ intimũ dialetices esse arbitrat vniuscuiusqꝫ rei subam inspicere deinde accidentia: cõtemplat aũt quid vnaqueqꝫ res sit vel ex superioribus per diuisionẽꝫ ac diffinitionẽ: aut ex inferioribus per resolutionẽ. Accidentia autẽ que substantijs insunt vel ex contentis per inductionem vel continentibus per syllogismũ: adeo vt rationabiliter he sint dialetices partes vna diuisiua: altera diffinitiua altera resolutiua ac preterea inductiua ac syllogistica siue collectiua. Diuisio igitur alia est partitio generis in species alia est totius in partes: veluti cum animaꝫ dividimus in rationalẽ atqꝫ passibileꝫ: ac rursus passibileꝫ in irascibileꝫ ac cõcupiscibilẽ. Alia est particio vocis in plura significata: vt quando vnuꝫ ⁊ idẽ nomen plura significat: alia est accidentiũ in subiecta: vt cum dicimus bonoruꝫ alia animaꝫ alia corpus exornant: alia sunt que externa appellant. Est ⁊ subiectorum in accidentia diuisio vt cuꝫ dicimus hominuꝫ alij boni alij mali alij medij. Oportet igitur in primis vti ptitiõe generis in species vt vniuscuiusqꝫ rei essentiam cognoscamus. hoc aũt fit diffinitione fieri non potest. Diffinitio autem ex diuisione ortum habet hoc modo: rei que diffiniẽda sit genus discere oportet veluti quia genus hominis ẽ animal. Deinde ipsum genus per proximas secare differentias vsqꝫ ad species descendendo veluti per rationale ⁊ irrationale ⁊ mortale ⁊ imortale ita qꝫ si proxime differentie cum genere coniungantur ex ipsis hominis diffinitio constituit. Resolutionis autẽꝫ species tres sunt' vna est ascensus ꝺa sensibilibus ad intelligibilia prima: alia est a demonstratis ⁊ subdemonstratis ad indemonstrabiles ⁊ imediatas propositiones regressus: alia est a suppositione ascendens ad principia que suppositione non egent: ⁊ prima habet talez naturaꝫ veluti si a bono corporis transeamus ad animẽ bonum. Ab hoc autem ad bonum quod in legibus est: deinde ad infinitũ pelagus bonitatis: vt hoc modo indaganteꝫ ipsum per se bonum reperiamur. Secunda resolutionis species talis existit: suppone re oportet id quod queritur ac contemplari que naꝫ sint illo priora atqꝫ a posterioribus ad priora ascendendo demonstrare donec per ventum sit ad primuꝫ atqꝫ confessuꝫ a quo rursus incipiẽtẽ ad reꝫ quesitã

Alcinous

Alcinous de varijs modis resolutionuꝫ

Diuisionũ modi.

Resolutionis species tres

per compositionis modum descendamus: veluti si queramus. Nunquid anima sit imortalis hoc ipsum supponentes: quero an semp mobilis deide hoc demonstrato: iterum quero an id quod semper mobile sit per se mobile quo demonstrato rursus quero an per se mobile principium motus existat. Deinde si principium an ingenitum: quod veluti pro confesso habetur cum quod ingenitu est etiam incorruptibile sit. Sūpto igr ab hoc qō ex se patet initio talis demonstratio cōponitur. Principiū ingenituz est ⁊ incorruptibile. Principiū motus est id qō per se mouetur. Anima aūt est per se mobilis: igitur ingenita ⁊ incorruptibilis atq; imortalis est anima. Que autē per suppositionem resolutio sit talis est. Qui aliquid inquirit idee supponit: deinde quid sequatur ad ipsuz suppositū inspicit ac postmodū si sicut de suppositione ratio afferenda aliam faciens suppositionē inquirit: an id qō prius supponebat ad aliam sequitur suppositionē ea nūq; inquisitōe cessante donec ad aliqō principiū peruenianus qō suppositione non egeat. De inductione autem ⁊ syllogismis gbus ⁊ quēadmodum ⁊ alijs dialetices partibus vsus est Plato plura subiungit. Alcinous que prolixitatis euitande gratia pretermitto. Nec minus Proclus philosophus eximius qui precipue Platonis dogmata excoluit in primi libri elementorū Euclidis expositionis prefatione ita de quatuor dialetices facultatibus scribit. Sic dialetica philosophie purissima pars super disciplinas proxime extenditur omnēq; illarum continet inuolutionē atq; earūdem doctrinis varias ex ipsa tribuit facultates que perfectiue sunt iudica atq; intellectuales. Resolutiua dico diuisiuam diffinitiuam ac demonstratiuā a quibus adiute atq; perfecte he discipline que a grecis mathematce vocantur: non nulla quidem per resolutionem inueniunt non nulla per cōpositionem ⁊ alia quidem per diffinitionem alia per moduz diuisionis ponunt: non nulla aūt quesita per demonstrationes absoluunt hasce facultates suis adoptātes subiectis singulisq; ad mediorum vtentes cōtemplationem: quo fit vt in eisdez disciplinis resolutiones diffinitiōes diuisiones atq; demonstrationes sint proprie ac scām modum disciplinarum cognitioni congruentem reuoluantur. Recte igitur dialetica sepes disciplinarum appellatur. Hec sunt que greci auctores nō minus platonice q̄z aristotelice secte familiares de quattuor doctrinaruz modis ⁊ varijs resolutionū significatis concordi fere sententia scripsere. Illud autem in eoz scriptis diligens lector animaduertet omnis eos quos cōmemorauimus auctores resolutiuam doctrinam demonstratiue ac reliquis duabus tāq; ab illis diuersam opposuisse. Latini autem expositores Galeni in hoc omnes cōueniunt q̄ doctrina resolutiua de qua Galenus loquitur in ꝓhemio artis parue sit doctrina demonstratiua. Sed vtrum hec vtatur eo demonstrationis genere que demonstratio propter quid: an altero que demonstratio quia a Neotericis nominatur: vt circa initia operis diximus: adhuc sub iudice lis est. Et si vō non nulla q̄ supra ex veterū philosophorum sententia sunt a nobis exposita: de eo resolutionis modo quo a cōpositis ad simpliciora aut a posterioribus ad priora siue ab effectib⁹ ad causas ascendimus probare videantur illoz opinionem qui aiunt doctrinam resolutiuaz esse demonstrationē que a recentioribus philosophis demonstratio quia nūcupa Si quis tamen eorūdē veterū philosophorū non modo scripta: sed etiam intimos sensus diligenter subtiliterq; scrutetur inueniet id omnes fere inuere: nō esse veram demonstrationē nisi cum a prioribus que per resolutionem inuenta sunt: ad posteriora cōponendo: procedimus: adeo vt vera comprobetur Gemini sententia resolutionez nihil aliud esse nisi demonstrationis inuentionem: cui etiaz sententie astipulantur verba Themistij in paraphrasi primi libri posterioruz resolutoriorū aristotelis ita scribentis. Demonstratio vero semper priora que secundū naturam sint priora desiderat: q̄p si ex prioribus secūdū nos demonstratio aliqua nectitur vt demonstratio appellari possit: non tamen simpliciter sed secundū nos demonstratio dicitur. Idem pariter simplicius adstruit: in expositione primi libri aristotelis de phȳsica auscultatione. Ubi querit qualis sit cognitio que habetur de rebus naturalibus ab his qui haruz principia ⁊ causas ex cōpositis ⁊ iam confusis inuenerūt. Manifestum. n. esse inquit: q̄p cōiecturalis est huiusmodi cognitio principiorū ⁊ non demonstratiua. Unde concludit simpliciū Platonem recte phȳsiologiam. i. rerum naturaliū scientiam esse quandam icotologiā. i. coniecturalem locutionem putauisse: cui etiam opinioni inquit aristotelem cōsentire: qui illam que est proprie demonstratio vult fieri ex imediatis ⁊ principijs per se creditis ⁊ ex his que proprie sunt cause ⁊ natura priores. Neq; illud resolutionis genus quo mathematici frequentissime vtunt ad aliud tendit: nisi ad principiorū ex quibus demonstratio cōponitur inuentionem. Quare eijdem mathematici resolutionem ac cōpositionem hoc modo diffiniunt. Resolutio est assumptio quesiti tāq; confessi per consequentia progrediens ad verum aliqō atq; confessuz. Compositio est assumptio confessi per consequentia procedens ad quesiti cōprehensionem. Sunt autem mathematicorū libri ⁊ precipue tertius decimus liber elementorū Euclidis ex editione Theonis ⁊ resolutionū ⁊ cōpōnū pleni. Iccirco Hali i expōne artis pue Galeni q̄uis nō explicet q̄lis sit doctrina resolutiua qua vtuntur mathematicl ait tamen: hanc ipsam doctrinam esse mathematicis notam: quo quidem Hali testimonio frustra. Plusq; cōmētator suā de doctrina resolutiua opinionem tentauit asseuerare. Si. n. vt testatur Hali mathematici vtuntur resolutione siue doctrina resolutiua: non autē est apud eos vsitata demonstratio quia sed potius propter quid: hinc se colligere arbitratur idē. Plusq; cōmentator doctrinam resolutiuam esse demonstrationem propter qd. Nos aūt ex his que supra exposuimus satis constare arbitramur mathematicos ⁊ diuisionib⁹ ⁊ diffinitionibus ⁊ demonstrationibus ⁊ resolutionibus vti: nihilq; aliud apud ipsos esse resolutionem nisi demonstrationis propter quid inuentionem nō ipsam demonstrationem propter quid. Unum autez mathematice resolutionis exemplum non grauarer apponere: nisi scribendi fugerem prolixitatem in re presertim quaz vnusquisq; qui mathematicorū disciplinas vel mediocriter degustarit possit ex eorundez mathematicorū libris per discere: vnde non possum non parum admirari Conciliatorem qui habitus est etate sua vt nostra quoq; habetur in mathematicis scientijs vsq; ad necromātie suspitionē excellentissimus: ausuz contra Hali sententiam differentia octaua pronunciare mathematicos non nosse doctrinaz resolutiuam: vel si eam sciunt non tamen vti ea: quare ait Halin suos sectatores in ignorantie barathruz

Proclus

Mathematice discipline q̄ daz per resolutionez inueniunt quedā per cōpositionem

Dialetica sepes disciplinarum.

Germin⁹ Themist⁹ in postes.

Simplicium in p̄m⁹ phȳ.

Plato dixit phȳam nālē eē cōiecturalez

Resolo ⁊ Cōpositio ꝑz mathe.

Euclidis. xiij. Hali

Aduersus plusq; cōmentatorē

Aduersus Conciliatorē diff. octaua negātē mathematicos vti methodo resolutio

Proclus mathematicus excellētis.

detrusisse. At qui Proclus ⁊ Euclidis expositor: et omnium grecorum iudicio mathematicus excellentissimus testatur mathematicos non minus resolutiua q̄z reliquis alijs tribus dialetices facultatib⁹ uti. Quēadmodū eiusdem auctoris uerba que supra de quatuor doctrinis recitauimus apertissime ondunt: ac quēadmodū etiam sine aliquo Procli testimonio mathematicorū libri pleni resolutionū ac cōpositionum: ut diximus: manifestant. Quocirca Hali vere potuit affirmare mathematicos ⁊ nosse ⁊ uti doctrina resolutiua: si modo eam potius esse demonstrationis inuentiuam q̄z demonstratiuam: ut nos ex veterum philosophorū auctoritate probauimus: intellexerit: alioquin conciliatorē non temere contra ipsum uenehi in processu huius nostre disputationis concedemus: qui tamen conciliator ⁊ ipse visus est ignorasse ⁊ quid sit resolutio mathematica ⁊ cur priores ac posteriores libri Aristotelis resolutorij noiati talem sortiti sint appellationem: que omnia nos in precedentibus ex sententia veterum philosorum abunde docuimus. Sed vt tandez ad principale nostri instituti propositum reuertamur ad ostendendum scilicet que fuerit Galeni de tribus doctrinis ordinatis ⁊ de illa presertim quam dicit in prohemio artis parue ex notione finis inchoare ⁊ fieri secundum resolutionem sententie: illud necessariū habemus adijcere q̄ preter supra tactos resolutionū modos est quidaz alius qui vt testatur. Aristoteles libro tertio moraliū est resolutioni mathematice similis quem Galenus precipue methodum resolutionis nominat: quidam ex neotericis sillogismū practicū vocāt. Fit autē hoc modo: proponitur finis quem assequi intendimus: deinde inquiruntur illa per que eundem finem possumus attingere nunq̄ cessante inquisitione donec ad aliquod vltimū peruenerimus quod sit actionis principium. De tali resolutione simili illi quam diximus mathematicam appellari Aristoteles libro allegato loquitur in hunc modum. Nec sane de finibus consultamus sed de his que sunt ad finem. Medicus. n. non consultat an sanum faciat: nec orator an persuadeat neq̄ gubernator reip. an bene instituat ciuitatē: neq̄ aliorū quisquā de fine deliberat: sed posito fine quēadmodū ad illud perueniatur considerat: ⁊ si per multa fieri posse constat per quod illorum facillime ⁊ optime fiat perquirunt: si vero per vnum quēadmodum per vnum fiat: ⁊ id rursus per quod donec perueniant ad primam causam quod in inuentione vltimum est. Qui enim consultat videtur querere ac resoluere predicto modo quasi diagrāma. Eiusdem resolutionis que a fine proposito sumit initiū habetur exemplum etiam apud Aristotelez libro septimo prime philosophie quam metaphysica. i. post naturalia nominant: vbi scribuntur hec verba. Fit autem sanū ita cogitāte scilicet medico. Cuī sanitas est tale quid necesse est si sanum futurum sit vt hoc adsit scilicet equalitas ⁊ si hoc caliditas: ⁊ ita semper ratiocinatur donec reduxerit ad hoc qđ ipse efficere potest. Hoc in loco Aristoteles vult ostendere quomodo fiat sanitas: non quomodo facta sit vt male exponit Auerois dedit cōciliatori errādi occasionem vt paulo infra ostendemus: ostendit inq̄z Aristoteles quomodo sanitas a medico restituat si quez contingat egrotare ita scilicet eodem medico ratiocinante. Si sanitas est equalitas calidorū ⁊ frigidorum oportet factam in his inequalitatem ad equalitatem peruenire ita q̄ alterū non superexcedat alterum sed modice se habeat. Si vero debeat esse equalitas oportet vt adsit caliditas. Supponatur. n. frigiditatem supabundare. At si caliditatem adesse conuenit opus est frictiōe. Incipit ergo medicus a frictione quam facere potest: que quidez frictio vltima est secundū intentionem ad sanitatem ⁊ equalitatem ⁊ caliditatem collata. Primū. n. medicus mente concipit sanitatem deinde equalitatem deinde caliditatem vltimo loco frictionem: que tamen in opere primas partes habet. Primus. n. frictio caliditatem: caliditas equalitatem: equalitas sanitatem: ⁊ hoc est illud quod dicitur q̄ principiū operatiōis est finis cognitionis ⁊ principiū cognitionis est finis operationis: que postrema verba cōmuniter dicta vsurpat et cōmentator in huius loci expositione cōmento vigesimo tertio. Sed pter hec verba reliqua expositio falsa est ⁊ sensuz Aristotelis omnino deprauat: Neq̄z. n. proponit sanitatem quam medicus facere intendat sed tam factam supponit: neq̄ equalitatez nominat quam adesse oporteat: si sanitas futura sit: sed fluxuz nature qui si fuit oportuit affuisse caliditatem ⁊ si caliditas afluit oportuit bibisse pharmacū seu laxatiuū vt vtar vocabulo quo Auerois: cum tamen Aristoteles in suo exēplo non de fluxu sed de equalitate qualitatem: non de pharmaco sed de frictione loquatur que faciens caliditatem facit etiam equalitatem: ⁊ consequenter sanitatem. Laxatiuum autem tam frigiditatem q̄z etiam caliditatem posse facere si nō per se saltez ex accidenti nemo medicus nescit: ex frictione de qua loquitur Aristoteles fieri caliditatem tam a vulgo q̄z etiam a medicis scitur. Non est autem admirandum si auerois expositio corrupta est: cum etiā translatio quam ipse exponit sit deprauata: qđ vnusquisq̄z poterit animaduertere qui translationem arabicam grece ꝓtulerit: que licet ⁊ ipsa barbara sit multo tū fidelior est altera quā auerois sequut⁹ ⁊ ipse graiter errauit ⁊ philosophos nr̄e etatis de illis loquor q̄ non ei minorē q̄z aristoteli adhibent fidē tetra insciētie caligine obtenebrauit: mille. n. sunt huiusmodi locā: ne dicam decem milia apud Aristotelem male e greca in arabicam linguam translata ⁊ consequenter perperaz a cōmentatore declarata. Sed de hoc ipso loco libri septimi de prima philosophia non satis recte a Cōmentatore exposito etiā inferius loquemur vbi de conciliatore suaz ex Auerois expositione opinionez de doctrina resolutiua confirmante verba faciemus. Jaz ad id vnde digressi fuimus reuertamur. De tali etiam resolutione que a fine concepto sumit initiū facit mentionem Simplicius in expositione libri secundi Aristotelis de naturali auscultatione: vbi Aristoteles conatur ostendere quo pacto eodem fere modo in mathematicis ⁊ in his que a natura fiunt inueniatur necessitas. Verba autem simplicij locum illum exponentis hec sunt. Habere autem consecutio similitudinem si quis finem tāq̄z natura primum considerauerit: quoniā ⁊ propter hunc ⁊ materia est. Hoc autem ⁊ ipse Aristoteles confirmat ex artibus. Quispiam. n. statim ab initio concipiens vsum domus atq̄z vtilitatem ⁊ prius figuram animo fingens sic apponit materiam: est. n. finis notio principiū speculationis sed non actionis. Duplex. n. principium alterum speculationis alterum actionis ⁊ notio quidem finis est speculationis principiū. Quia egemus defensione ideo ⁊ tectum facere oportet: igitur ⁊ parietes ⁊ fundamenta: finis vero speculatiōis est principium actionis. Idem simplicius in expositione li-

Aliusresolutōis modus aristoteles 3° moraliū Sillogismus practicus.

7° methaex^m resolonis.

Auerois dedit cōciliatori errādi occasionem

Conciliator nescuit qd cēt resoluttioma-thematica

Auerois Aduersus, male exponentē verba Aristotelis.

Simplicius i phyſicis de resolutione.

Duplex principium Actionis ⁊ speculationis Finis notio

bri predicamentoꝝ Aristotelis volens oſtendere quã
preſtet vtilitatem hic liber cuꝰ ad totius philoſophie
Simp. in pdicamtis tum ad artis logice introductionẽ. Declarat obiter
ꝑm quam methodum fuerint omnes partes ſillogiſ-
mum demonſtratiuum conſtituentes ab Ariſtotele
inuente ꝑm methodum ſcilicet reſolutiuam ⁊ eodẽ
vtitur exemplo artis edificatiue in hunc modum ſcri
bens vtilis autem horum doctrina ad totius philo-
ſophice ⁊ logice tractatõis introductionem. Liquet
n. qꝫ ſimpliciora ad elementationem ſunt vtilia: pro-
pter quod ⁊ geometer a ſimplicioribus inchoans pri
mum de triangulis deinceps de quadrãgulis docet
⁊ tunc de quinquãgulis ⁊ de alijs qui ordine ſequũ
tur multangulis: ⁊ qui numerorum ſtudium habent
quid par quid impar atqꝫ ita quid pariter par ⁊ quid
pariter impar. Cõ autem ad logicam tractationẽ vti
lis ſit ſimplicium vocum principiũ hinc manifeſtuꝫ.
Contemplatio ⁊ actio aduerſum iter tenent: ⁊ enim
contemplatio a fine incipiens via incedit ad princi-
pium. Actio autem a principio ad finẽ progreditur
veluti in domo nam ipſius contemplatio vſum pro-
tinus concipit propter quem eſt domus qꝫ propter
tegumentũ quod a ventis imbribus atqꝫ eſtu defen-
dit: ⁊ quo modo hoc fieri poſſit conſiderans inuenit
qꝫ ſine parietibus tegumentum nequit ſubſiſtere: pa
rietes autem ſine fundamentis firmari nõ ꝓt. Sed
neqꝫ hec poſſibile eſt vt faciantur niſi ꝓius terra fo-
diatur ⁊ hic definit vnde actio incipiens primum fo
dit terram deinde fundamẽta iacit ⁊ his ſuperſtruit
parietes vltimo tectũ ſuper imponit. Hic igitur etiaꝫ
mihi ſimile obſerua. Sicuti. n. idigemus domo que
nos tueat ab ea quã venti ⁊ imbres ⁊ eſtus facit cor
ruptione: ita ⁊ egemus demonſtratione que prohi-
beat illam que vere ſit a falſo in contemplatione ⁊ a
malo in actione corruptionem. Sicuti. n. in contem
platione opponitur vero falſum ſic ⁊ in actiua philo
ſophia maluꝫ opponit bono ⁊ aliquo egemus inſtru
mento quo ipſa ſeparet atqꝫ diſtinguat: ne falſis pro
veris ⁊ malis pro bonis incidamus. Hoc autẽ inſtru
mentuꝫ eſt demonſtratio quod eſt examen vniuſcu-
iuſqꝫ rei: neqꝫ permittit nos debili forte vel veri vel
boni ſimilitudine decipi: ſed omnia aperit ⁊ explorat
Sicuti igitur domuꝫ qualiter fiat cõſiderantes in ter
re foſſionẽ definimus: ſic ⁊ demonſtrationis gene-
rationẽ contemplantes quoniaꝫ demonſtratio ali-
quid alicui ineſſe dicit ⁊ aliquid non ineſſe alicui nõ
ſimpliciter: ſed ⁊ cauſaꝫ apponens ob quaꝫ inſit vel
non inſit: manifeſtuꝫ eſt qꝫ non eſt ſimplex oratio: ſed
pluriuꝫ collectio ⁊ eius quod ineſt ⁊ cui ineſt ⁊ cau-
ſe induas ad minimũ propoſitiões collecte. Mã qui
demonſtrat animã eſſe imortalẽ per mediũ hoc per
ſe mobile ita dicit. Anima eſt per ſe mobilis: per ſe
mobile eſt imortale: ⁊ ita ſub infert Concluſionem qꝫ
anima eſt imortalis: ſillogiſmus igit demonſtratiuus
eſt demõſtratio. Sꝫ quomodo diſcerem⁹ ſillogiſmũ
demonſtratiuuꝫ niſi ꝓius diſcamus ſillogiſmuꝫ ſim-
pliciter: neqꝫ. n. ſcribere hanc vel illaꝫ formaꝫ poteri
mus niſi antea ſimpliciter ſcribere didicerimus. Sil
logiſmuꝫ autẽ ſimpliciter quomõ ſcontingit ꝺiſcere
niſi ea ex quibus conſtat predicamus. Hec autẽ ſũt
propoſitiões veruꝫ ⁊ he ex nominibus ſunt ⁊ verbis
his quidẽ ſubiectis his vero predicatis: quare ⁊ ho
ruꝫ cognitio eſt neceſſaria ⁊ neqꝫ vſqꝫ ad has reſolu-
Reſolutio tio terminatur naꝫ ⁊ has ipſas antecedit ſimplicium
vocuꝫ contemplatio: ſecunduꝫ quaꝫ omnia ſunt no
mina: quoniaꝫ prima impoſitio tanqꝫ nominuꝫ exi-
ſtit. Cuꝫ. n. neceſſariuꝫ haberent homines res inuicẽ
ſibi ſignificare quia a cõmuni diſtabant intellectio-
ne: huic quidẽ nomen corpus impoſuerũt: huic ve
ro dextruꝫ: ⁊ alteri facere vel pati nunduꝫ facta diffe
rentia ſecundũ quaꝫ hec quidẽ ſubiiciuntur hec ve
ro predicantur ⁊ hec quidẽ conſignificant tempus
hec vero non. Accedit igitur vocuꝫ ſimpliciuꝫ con-
templatio ⁊ ab his incipiendũ volenti facere demõ
ſtrationẽ. Conuenienter igitur a predicamentis inco
hamus quoniaꝫ per ipſa ad orationeꝫ ſignificatiuaꝫ
⁊ ad res ſignificatas introducimur a ſimplicioribus
ad compoſitiora: naꝫ poſt ſimplices voces quid no-
men quid verbuꝫ addiſcimus deinde quid affirma-
tio quid negatio ⁊ que ſint harum differentie que in
libro de interpretatione docentur: deinde quid ter-
minus quid propoſitio quid ſillogiſmus ⁊ que ſillo-
giſmorum ſpecies ⁊ quot in vnaquaqꝫ figura ⁊ quot
in ſingulis figuris modi fiant: que diſcimus in priori
bus reſolutoriis ⁊ ita ad demõſtratiuaꝫ venimus tra
ctationẽ quaꝫ poſteriora reſolutoria inſcripſit Ariſto
teles. Recte igitur a libro predicamentoꝝ ⁊ logice
tractationis ⁊ totius philoſophie initiuꝫ facimus: ⁊
ex his que dicta ſunt habemus ordinẽ libri propo-
ſiti lectionis. Sed ⁊ Galenus ipſe de cuius opinio- Galent de reſolõ ne exẽpluꝫ in. xi. artis curatiue
ne diſſerimus vſuꝫ ẓ Methodi reſolutiue libro vnde-
cimo artis curatiue tali exemplo declarat. Dis igitur
qui febreꝫ ſanare conantur neceſſariuꝫ eſt putredinẽ
amouere: ꝗre due fiunt itentões altera a febre altera
a putredine: vt qõ qdeꝫ febris factuꝫ iaꝫ eſt curef: qõ
vero iaꝫ ſit prohibeatur. Sꝫ rurſus alie due intentio-
nes ſuboriuntur ⁊ iaꝫ factaꝫ putredineꝫ auferre ⁊ eã
que iaꝫ ſit prohibere. Hec autẽ que iaꝫ fit cauſaꝫ ha-
bet carent iaꝫ tranſpirationis: naꝫ nihil prohibet ita
nominare clarioris doctrine gratia. Quare ⁊ ab hac
due alie rurſus erũt indicationes ⁊ qõ iaꝫ retentũ eſt
euacuantibus ⁊ quod futuruꝫ eſt vt retineatur prohi
bentibus: prohibebit autẽ ſanantibus nobis obſtru
ctioneꝫ cuius ⁊ ipſius id quod iam factuꝫ eſt ſanare
oportet: quod vero futurũ prohibere. Sanabitur au
tẽ id quod factuꝫ ab aperientibus prohibetur vero
futuruꝫ ſi humoruꝫ influxũ qui obſtructioneꝫ faciũt
coerceamus. Quod igitur vltimuꝫ inuentũ eſt ꝑ me
thoduꝫ reſolutiuaꝫ hoc primuꝫ facere oportet in cu-
ratione. Hoc eſt veruꝫ exempluꝫ doctrine reſolutiue
libro vndecimo capite decimo a Galeno poſitum ⁊
non illud quod ſcribit Conciliator differentia octa- Contra cõ ciliatorẽ
na ex eiuſdẽ libri capite ꝓmo ⁊ ſcõo ſũptũ duꝫ ſuã
probare nititur opinioneꝫ: qꝫ videlicet doctrina reſo
lutiua ſit demonſtratio quia ⁊ nõ propter quid: qui
etiã Conciliator eiuſdẽ probationis gratia citat Aue
roim locuꝫ illuꝫ Ariſtotelis ſupra a nobis adductum
in exempluꝫ methodi reſolutiue ex libro ſeptimo de
prima philoſophia exponentes his verbis. Et cũ iſte
infirmus eſt modo ſanus neceſſe eſt vt fluxus nature
fuerit ⁊ ſi fluxus nature fuerit neceſſe eſt caloꝛẽ fuiſſe
⁊ ſi calor eſt neceſſe eſt potaſſe laxatiuuꝫ ⁊ hoc inten-
debat cuꝫ dixit ⁊ ſi hoc eſt iaꝫ fuit calor: ⁊ ſecũdũ hũc
moduꝫ dicemus vnũ poſt aliud. i. ⁊ ſic dicemus vnũ
poſt aliud ſecundũ diſſolutioneꝫ ſcilicet incipiendo
a poſteriori ⁊ perueniendo ad primuꝫ principiuꝫ in
cognitione. Deinde dicit ⁊ motus qui ex hoc eſt ac-
tio ⁊c. i. motus qui incipit ab vltimo in diſſolutione
⁊ eſt compoſitio dicitur actio procedens ad ſanitatẽ
ita qꝫ accidat qꝫ ſanitas que eſt extra animaꝫ ſit a ſa
nitate que eſt in anima: ⁊ intendebat qꝫ eſſe ſanitatis
que eſt in anima eſt in compoſitiõe ad eſſe ſanitatis

que est extra animam ⁊ hoc est illud quod dicitur q̄ principiū operationis est finis cognitionis ⁊ principium cognitionis est finis operationis. ¶Nec quidez Auerois qui in aliquibus verbis plurimam ostendit resolutionis a notione finis inchoantis cuz resolutione mathematica similitudinē. Quē.n. motū Aristoteles atq; simplicius vocant actionē: vel factionem: cōmentator nominat cōpositionē quasi actio in agibilibus cōpōni in mathematicis ⁊ simpliciter in oib⁹ speculabilibus proportione rūdeat: verum in multis ab Aristotele dissidet ⁊ sibi ipsi non consentit: mā postremū dictū qō est cōe dcīm ⁊ maxime Galeni li. xj. artis curatiue quem antea allegauimus: q̄ videlicet finis cognitionis est principiū actionis ꝑm methodū resolutiuā: sicuti principiū cognitionis est finis operationis: hoc inq̄z oiuz ⁊ precipue Galeni dcīm verissimū existit: cui nō repugnant verba priora cōmentatoris dicentis q̄ in dissolutione vnū post aliud dicitur incipiendo a posteriori ⁊ pueniendo ad primū principium in cognitione. Neq;.n. in methodo resolutiua quā Auerois dissolutionē noiat incipimus a posteriori: neq; ab eo puenimus ad principiū cognitionis imo ꝑ incipimus a principio cognitionis qō est notio finis scdm simpliciū donec pueniamus ad vltimū cognitionis qō est principiuz actionis. ¶Primus aūt pgressus vocat ab Aristotele cogitatio siue vt habetur in greca translatione intelligentia. Scdm autē factio ab Auerois aūt vt diximus cōpositio. Quare ex hoc loco Aristotelis libri septimi de prima philosophia male meo iudicio apud arabes interpretato et peius ēt ab Auerois cōmentatore exp̄ō ꝓtū elicitur ei qō vult hr̄e pro sua opinione astruenda Conciliator. Illud.n. a quo icipit doctrina resolutiua qō ꝑm Galenū est notio finis siue principiuz cognitionis nihil aliud est nisi finis mente conceptus: vt declarat Simplicius in verbis supra a nobis adductis ex expōne libri scdi Aristotelis de physica Auscultatione exemplo artis edificatiue. Ipse vero Aristoteles loco stati antea allato ex libro libro septimo de prima philosophia duobus exemplis altero artis medicinalis cuius finis ē sanitas: altero artis edificatiue cuius finis est domus siue eius vtilitas vt Simplicius i allegata expōne declarat: quē finē vult idē Simplicius posse considerari tanq̄z naturā priorem his que sunt ꝓpter ipsum: si eodem modo oino ⁊ in mathematicis ⁊ in his que a natura fiūt debeat necessitas inueniri. Quā necessitatis similitudinē videt Aristoteles i suis verbis que exponit Simplicius insinuare: quā ēt simplicij expōnē confirmat Aristoteles libro scdo de partibus animaliū: vbi ꝑm translationē Theodori scribit hec verba. Sed cuz contra in gīatione atq; essentia agatur: que.n. posteriora sunt gīatione: hec natura priora sunt: ⁊ qō primū est natura id vltimū est generatione: non.n. edes laterū aut lapidū gratia sunt sed hec gratia edium petunt. In eandem sniaz scribit ē Simplicius in expōne eorū que post predicamēta nominātur exponēs quot modis dicatur prius atq; posterius ꝑm peripatheticos opinionē atq; illū quoq; inter alios adducit quo aliquid dicitur esse cōceptu prius sicuti finis. Sunt aūt hec eiusdem simplicij verba. Illud aūt qō est ꝛceptu prius est sicuti finis quoniam preintelligimus finez sicuti tegumentū ante parietez ⁊ fundamenta ⁊ effossionē. Hoc igitur sub illa ponetur que sūt priora tpe. Ipsius vero subsistere posterius est tpe substantia autē prius. ¶Prima vero ꝑm substantiā que sunt perfectiora: qō prioris significatum nō videt mihi ptermisisse Aristoteles vt Jamblicus inquit: sed in quarto modo cōprehēdisse in quo honorabilius ⁊ optimū ꝑmū dicebat. Ex his Simplicij verbis apparet finez dupliciter ꝓsiderari: vel quatenus in mente est ⁊ sic notio finis siue ꝛceptus finis noiat ⁊ hoc modo acceptus prior est tpe his que ꝓpter finem esse dicunt: vel quatenus extra aiam sub sistit ⁊ sic posterior est tpe: sed prior dignitate ac perfectione atq; ēt natura: vt verba Aristotelis manifestant: que quartū modū prioris in his que post predicamenta vocant exponunt: sunt aūt hec. Adhuc vero melius ⁊ honoratius prius esse natura videt: hanc ēt duplicē finis ꝓsiderationē tangit Auicēna sexto libro eius opis qō metaphysica inscribit ingens. Causa finalis nō est cā inuenta extra sed inuenta in intentione agentis. Quā Auicēne sniam ꝓfirmat Alexander in expōne quinti libri de prima philosophia statim circa initia eiusdez libri vbi Aristoteles quot modis principiū dicatur exponit. Sunt aūt verba Alexandri hec. ¶Principiū vocat. s. Aristoteles: finis ⁊ ꝓpositi cognitionē: ¶Hoc.n. in agibilibus primū principium: ⁊ cā vt agibile fiat. Quare qō scribit Conciliator supra allata dria ex Boetij in topicis auctoritate q̄ finis ⁊ effectus idem sunt ⁊ vterq; posterior de finegdem qui extra aiam subsistit ⁊ in idem coit cū effectu illis ꝛcedemus q̄ sit posterior ꝑm tpe licet nō secundum essentiam vel naturā: de fine aūt mente concepto qui notio finis siue ꝛceptus finis appellat qui est principiuz speculatiōis vt ait Simplicius siue cognitionis vt Auerois loquitur minime assentiemur: ¶Hic.n. illa ēt que ad finem extra aiam subsistentē quaruntur ne dum finem ipsuz quez assequi intendimus tpe ꝛcludubio antecedit vel hoc ipsum Auerois expositōe ꝓfirmante que dicit ex intentione Aristotelis sanitatem que est in aia esse in cōpōne ad esse sanitatem que est extra aiam. ¶Hic vero modus prioritatis scdm tpe primus est atq; precipuus iuxta Aristotelez in eo tractatu quem diximus post predicamenta nominari. Ex his oibus volumus esse ꝛclusuz nō posse Conciliatorez ex eo q̄ Galenus scribit in prohemio artis parue doctrinā resolutiuā fieri ex notione finis: non posse inq̄z suaz asseuerare opinionē q̄ doctrina resolutiua sit demonstratio qz cum ex eiusdem Galeni verbis ꝓtū potius colligat eandem. s. doctrinam ex priori non aūt ex posteriori ꝓcedere. Neq; tamen plusq̄z Cōmentator qui aduersam Conciliatori tenet opinionē quicq̄z ex tali ꝛclusione lucrat: imo ex multis que supra a nobis dicta sunt de notiōe finis ex auctoritate Simplicij: liquere pōt quātū idē Plusq̄z cōmentator a vera Galeni snia deuiauerit: nam sciēdū Plusq̄z cōmentatoris expōnē notio finis sequit resolutionem. Scdz aūt Simpliciū atq; Galenū vt ēt magis ac magis postea declarabimus notio finis antecedit resolutionē: sed añq̄z vtriusq; opinionis tam. s. Plusq̄z cōmentatoris q̄z ēt Conciliatoris falsitatē oñdamus prius est a nobis vera Galeni snia aperienda nam ex recto vt dici solet obliquum magis apparet. Nos gdem hactenus de conceptu siue notione finis generaliūs fuimus locuti. Si vero velimus ad opinionem Galeni de doctrina a notione finis inchoante explicandū ꝓprius accedere. Notio finis in ea oratione Galeni que statim ꝓponit in ꝓhemio artis parue in his verbis. Tres sunt oēs doctrine que ordini inherent: prima que fit ex notione finis scdm resolutionem: hoc inq̄z qō notio finis dr̄ arctius est accipiēdum: nam Galenus de doctrinis loquens per notio

Jamblic⁹

Auicenna sexto metaphisice

Alexāder qnto metaphisice

Doctrina resolutiua incipit ex priori ⁊ nō ex posteriori non tamē eo modo quo putat Druſianus.

Notio finis

Cogitatio

Conciliator male ꝓ se allegat Aristotelē libro septimo de prima philosophia

Aristoteles scdo ◌ptib. aialibus.

Simplicius an post ꝓdicamēta

Prius

nem finis non quelibet finem notum intelligit quem vnusquisq; sibi aio ꝓponit ⁊ assequi intendit: sed solum spālem finem alicuius artis vel scie quā doctor intendit ꝓstituere atq; obiter ꝓstituēdo docere. Per doctrinā aūt a notione finis incipientē ⁊ factam ꝑm resolutionē non methodū aliquā siue doctrinalē modum ex illis quattuor apud veteres celebratis de quibus nos ab initio latissime scripsimus idez Galenus videtur accipere: sed quādā aliam sui generis doctrinam que ab ordine potius quē in docendo seruat ꝺ̄ a modo docendi vel diuisiuo vel resolutiuo vel diffinitiuo vel demonstratiuo suam recipit denoiationē: Neq; n. ideo resolutiua dicit quia vel resoluere doceat vel resolutionibus frequenter vtatur: sed quia sequitur ordinē resolutionis a notione finis inchoantis vt postea plenius sumus ostensuri. Mā pūs illud opꝫ declarare quo Galenus velit vnāquāq; scientiā vel artem ꝓpriaz hꝫ ex sui finis notione ꝓstōnem: hinc. n. ⁊ vna aperietur sensus illoꝝ verboꝝ que in antiqua translatiōe scribuntur in hūc modū. Nemo tū ante nos scripsit eam que ex notione finis incipit ex qua oēs artes ꝓsistūt ꝑm rōnē. Que verba male intellecta magnā dedere duarū opinionū ꝛriarū assertoribus inuicē altercandi occasionē vtriusq; studentibus hoc oēs artes ꝓstituendi munus doctrina ascribere demonstratiue: sed alteris demōstrationi ꝓpter quid alteris demonstrationi qz a Junioribus philosophis vocitate. Galenus in libro cui titulus est. Num quid salubre ptineat ad artem medicinalez vel gymnasticā siue athleticā: volens oñdere quo vnaquaq; ars a suo fine propriaz hꝫ ꝓstōnem scribit hec verba. ¶Manifestū igitur q; neq; ex materijs opꝫ artes iudicare: neq; n. si quis alias qdem cōes mās ⁊ vt qlibet diceret scām accūs alias ꝓprias ⁊ primas vnicuiq; arti supponens: quatenus qdem naturale est corpus nrm diceret esse scie naturalis materiā: quatenus vero sanabile medicinalis. Quatenus vero optimo habitu preditum gymnastice neq; sic aliqs ex alio ꝺ̄ ex fine artes distingueret: dicere. n. hoc aliqō corpus eē sanabile est eius qui finem cognoscat. Neq; vero si quis ex theoremat⁹ artes distiguat ac separet aliūde potentia icipit ꝺ̄ ex fine: propria. n. vniuscuiusq; artis theoremata sunt que qlibet cognoscens inuak ad fine. Mā; ⁊ in grāmatica ⁊ in arte fabrilli ⁊ in musica ⁊ quauis aliarū quecūq; vel ipm finē manifeste vel id ipm qō melius vel citius afferre possunt ꝓpria sunt artis. Quecūq; vero nihil iuuant ad finis factionem hec propria non sunt. Undequaq; igitur ratio iubet ad finem venire ⁊ per hunc artes iudicare: propter hunc. n. ⁊ per actiones vniuersales ⁊ per ꝓpria theoremata atq; principia si qdem ⁊ hec ipsa variantur ꝑm fines artiū. Sanitas. n. finis est: ipsa vero in calidis frigidis humidis ac siccis: in his vero ⁊ materie principiū ⁊ speculationis principiū circa horum noticiam. Sed non eodē modo: medico ⁊ naturali: hoc ipm vero q; non eodē modo a fine scientiarū cognitus fuit ac diuidicatū: ⁊ puenienter semp rō adinuenit finem regulam atq; iudiciū oium que tractant in artibus: naz vniuscuiusq; artis ꝓstō. Hinc sumpsit initiuz. Neq; n. quispiam artem medicinalē ꝓstituere ꝓperasset si prius sanitatē non desiderasset: neq; artem edificandi domū nisi domū appetisset: neq; textoriam nisi vestem ꝓcupisset: sed ⁊ que oēs artes inuenit hinc sumpsit initiuz. Ostensum aūt est alibi quo qlibet fine presuppōsito artem eius ꝑm methodū. i. viam quādā atq; ordinatū ꝓgressum adinueniret: et primū opꝫ in illo libro exercitari qui vult ad vnguem ea que hic scribimus intelligentia cōprehendere: nā manifeste discet q; ambe medicine partes salubris. s. ⁊ curatiua sub eandem cadunt ꝓemplationez. Hec Galeni verba aperte declarāt qd sit notio finis apud ipm. s. finis artis alicuius mente ꝓceptus ac desideratus ⁊ quo sumpto a notione finis initio oēs artes secundū methodū. i. viam quādaz atq; ordinatū progressuz ꝓstituunt: nam fine artis semel cōstituto atq; ꝓposito inueniunt principia ac theoremata eiusdez artis per relationē ad finem. Ut. n. Galenus inquit: finis: est regula ⁊ examen oiuz que i quauis arte aut scia traduñ. Illa. n. principia atq; theoremata artis esse dicunt que ad finez eius artis vel facilius vel citius assequendū vtilia sunt: alioquin si nullū prestarent ad finem artis vsum nec theoremata qdez vt ait Galenus in libro qui de optima doctrina inscribit: dicerent. Ex eisdem ēt Galeni verbis nobis aperit sensus illoꝝ que in ꝓhemio artis parue ꝑm antiquam translationē grecam ita scribunt. Nemo tū ante nos scripsit illam. s. doctrinaz que ex notione finis icipit ex qua oēs artes ꝓsistunt ꝑm rōnē: in qua trāslatione nulla ambiguitas esse pōt si leges grāmatice sequimur que volunt verbuz relatiuū referre illud qō statiz antecedit: nulla inq; dubitatio esse pōt quin relatiuum qua referat notionē finis que primior est: ⁊ non doctrinā vt cōiter oēs medici Juniores referri putarunt. Unde semetipsos in ierricabiles difficultates iniecerunt: querentes q̄ sit illa doctrina ex qua oēs artes ꝓstituunt. Nos autē ⁊ si fateamur oēs artes a suo fine propriaz hꝫ ꝓstōnē: hoc ipm nō vno in loco sed pluribus Galeno testificāte. Mā ⁊ in libro qui inscribit de ꝓstōne artis medicinalis clarissima voce pnunciat ex veterū philosophoꝝ sniā vnicuiq; arti fieri a suo fine ꝓstōnē: ⁊ vt primo libro artis curatiue ēt ex propria asseuerat: oēs artes que ꝑm aliquā methodum. i. viam atq; ordinatū pgressum ꝓstituuntur: notionem finis sue ꝓstitutionis hꝫ principiū. Licet inq; nos hoc credaz Galeni dictum verissimuz esse ꝓcedamus: non tū cogimur assignare que naz sit illa doctrina ex tribus in phemio artis parue a Galeno numeratis cuius hoc munus exīstat oēs artes constituendi: cum non dicat Galenus inibi doctrinam ex notione finis incipientē oēs artes ꝓstituere: sed soluz a notione finis a qua doctrina incipit que fit ꝑm resolutionem oēs artes ꝓsistere siue ꝓpriam hꝫ ꝓstōnez: quasi voluerit isti doctrine vel ex hoc ipso quādā dignitatem corogare: q; inde sūmat initium vnde oēs artes atq; scie suam habeant ꝓstōnē ⁊ si ipsa aliq; artem non solum doceat: se d ēt inueniat atq; cōstituat q; hoc habeat ex eo vnde sūmit initiū idez Galenus nobis studuerit insinuare: aut forte Galenus cuz primum dixisset se alibi. i. in libro de ꝓstōne artis medicinalis scripsisse doctrinā que incipit a notione finis per verba sequentia: a qua. s. notione finis oēs artes ꝓsistūt nobis intenderit declarare non solum artem medicinalem sed oēs alias ꝓpriam hꝫ ex suoꝝ finiū notione ꝓstōnē. Plurimū aūt interesse censeo an dicatur ex doctrina a notōe finis inchoante: an ex ipsa notione finis oēs artes constitui: nam de notione finis nulla pōt esse cōtrouersia: si verba Galeni que ex libro cui titulus est. Nūqd salubre ad artem attineat medicinalem vel gymnasticā: Paulo supra allegauimus sane intelliganf. Sed nūqd illa doctrina que incipit a notione finis ⁊ fit ꝑm resolutionē possit omnes artes atq; scientias ꝓstituere atq; eodem' ordine; quo

Snia Galeni de doctrina resolutiua

Gal. in libello scripto nūqd salubre sit artis medicinalis vel gymnastice

Ex fine vnāquāq; artē ꝓsistentiā hꝫ

Quid sit notio finis ꝑm Gale.

Theoremata artis

Galenus i libro ō optima doctrina

ab ipsa ꝓstituunt edocere ⁊ quo noie hec ipsa doctrina fuerit a veteribus ignita. Nec ē illa questio que Iuniores medicos atq; phos miserabiliter perturbauit: ⁊ que inter eos magnā discordiā ⁊ qdā veluti ciuile bellū suscitauit: frustra tñ ab ipsis susceptū: quādo qdem Galenus vt diximus sicuti alijs in locis q̄plurimis ita ⁊ in phemio artis parue non ex doctrina aliqua ordinata que resolutiua vocatur: sed tñ ex finis notione dixit oēs artes ꝓsistere: siue ppriam hr̄e ꝓstōnē. Sz nihil refert inquiet aliquis siue Galenus dixerit ex notiōe finis oēs artes ꝓstitui siue ex methodo aliqua que semper a notione finis sumit initium. Qualis est illa que ab eodē Galeno libro vndecimo artis curatiue methodus resolutiua noiat: scōm quā illud qd̄ est primū in opere est vltimū in inuentione. Uideo.n. aliquos ex his Galeni verbis maxime motos credere Mali in sua artis parue expōne asserenti hanc esse illam methodū quā etiam Galenus innuit in phemio artis parue cū ait. Primā fieri doctrinaz ex notione finis p̄m resolutionē quā pariter doctrinā putat Mali esse demonstrationē q:: sicuti alteraz huic oppositā que fit p̄m cōpōnē inuentoz per resolutionem esse demonstrationē pp quid: atq; ideo ait idem Mali iccirco voluisse Galenuz de his duabus doctrinis atq; vna de diffinitiua facere i phemio artis parue mentionē vt nos ad discendā artem dialetice inuitaret. Sz qualis erit ista exhortatio? q̄ñgdem si vera sit expō Mali tres idem Galenus nobis totius dialetices. i. artis logice: sustulit partes ⁊ vnā tantū scilicet demonstratiuā noiauit: nam diffinitiua de qua ipse loquit diuersa est ab ea que alijs tribus artis logice partibus a priscis phis annumerat. In nullo igit numero Galenus habuit neq; veram diffinitiuaz neq; diuisiuā neq; illam que ppie dr̄ resolutiua que opponitur diuisiue: quas duas. s. diuisiuā ac resolutiuaz Plato voluit esse duas precipuas dialetice ptes: quarum altera docet vnū in multa partiri: altera vnuz in multa colligere. Quas ēt duas Plato sentit ⁊ in dialogo qui dr̄ Phedrus ⁊ in altero etiā qui Philebus noiat ad artiū ꝓstōnē eē maxime necessarias. Tacuit ergo Galenus p̄m Mali expōnē non solū Platonis cuius alioquin magnū se vbiq; imitatorē oñdit resolutiuā: sed illam etiā qua mathematici vtunt que ob id resolutio mathematica noiat: de qua nos supra inter alias resolutionū species fecimus mentionē. Si vero Mali existimat vt sane videtur existimare in sua expōne: hanc mathematicā resolutionē esse demonstrationē q:: magno est in errore ⁊ iure ob hunc a Cōciliatore reprehendit: q̄ multos in barathrū ignorantie detruserit: nisi q̄ ⁊ ipse Conciliator in idez incidit barathrū in altera parte assentiens Mali q̄ doctrina resolutiua de qua Galenus loquit in prohemio artis parue sit demonstratio q:. Nāc. n. opinionez partim satis antea falsaz ostendimus partim magna sumus in sequentibus destructuri. Quicqd aūt sit doctrina resolutiua de qua recentiores medici inter se tātopere digladiarunt: siue demōstratio q:: siue pp qd:: siue sui generis doctrina qua vnū post aliud querit quaz est vbi Galenus methodū resolutiuā noiat: harū nulla seorsum pōt oēs artes ꝓstituere atq; doceret: vnde merito dicatur doctrina ex qua oēs artes ꝓsistant p̄m rōnē. Q̄ aūt hec verba vere dici possint de notione finis satis est antea ex varijs Galeni locis declaratuz qbus etiā illa ꝓsonant que a recentioribus phis conceduntur. A fine principali scie ⁊ precipue practice sūmi principia eiusdez scie: sed idem finis est primuz

Cōtra Mali

Plato in Phedro ⁊ Philebo duas ptes dialectice maxime extollit diuisiuam ac resolutiuā

scie subiectuz de quo loquit Aristoteles quarto libro prime phie his verbis: vbiq; primi proprie est scientia ex quo alia dependens ⁊ pp qd̄ dicunt: hoc greci auctores Scopon appellant: quasi metam vel signum dicere velint. Translatū. n. est nomen a sagittarijs. Maz sicuti hi signū hñt ante oculos ad qd̄ intendunt sagittas ita doctor artis vel scie ad finem aliquē respicit ⁊ eius gratia illa scribit quecūq; scribit. Quā libet aūt artem vel sciam suam capere a proprio fine ꝓstōnē ⁊ ab alijs distinctionē vt Galenus sentit verissimum existit: non solū in scientijs practicis: sed etiam speculatiuis q̄ñ ⁊ he per suos fines specificant. Ut declarat ex verbis Aristotelis libro primo prime philosophie vbi volens ostendere quid sit sapientia: ait eam esse veritatis ꝓtemplatricē: quem locū exponēs Alexander in hunc modum scribit. Cum visus fuisset veritatis noie in phia nūc q̄ rōnabiliter ita vocatur ostendit. q̄. n. phie noie intelligat speculatiuam per ea que subinfert declarat inquiens: speculatiue. n. finis est veritas: ⁊ adhuc magis istius illa pars que de primis principijs agit ⁊ causis que oīno a sensu sunt separate ⁊ sua natura entia quaz sapientiā nominat. Q̄d aūt prius dixerat hoc modo ꝓbat quū finis phie speculatiue sit veritas: a fine aūt proposito vna queq; methodus specificet ⁊ essentiā habeat q̄uenienter a veritate ipsa noiat. Nec. n. ipsius est finis: hec quidē Alexāder. Si q̄s vō obijciat aliquas esse scias speculatiuas veluti mathematicas que fine careant: huic quoq; obiectioni occurrit Alexander in alia expōne libri de prima philosophia de eisdem mathematicis faciens mentionē atq; ita scribens. Adhuc autez non omne bonuz sua natura agibile est cum sit aliud bonū agibile aliud speculabile ⁊ nō agibile q̄d est in mathematicis: nam circa ea veritas bonum existens ipsis est finis. Ex qbus verbū Alexādri idem pōt colligi q̄d etiaz habef ex libro Galeni supra allegato cui titulus est. Mūgd salubre attineat ad artē medicinalem vel gymnasticā dr̄ias specificas per quas scientie inuicem distinguūt a fine accipi: quo fit vt de eadem re etiā varie scie ꝓsiderēt: sed diuerso modo pp suoz finiū diuersitatez. Ut. n. inquit Aristoteles libro primo moraliū faber qdem ac geometer differenter rectuz perquirit: alter quantū ad opus vtile est: alter quid sit ⁊ quale: ꝓtemplatoz. n. veritatis. Si ergo vna queq; scia a fine ppio suam hz essentiā q̄d vult Aristoteles p̄m Alexandri expōnē cōuenienter vt Galenus sentit a fine noto siue subiecto p̄m formalez eius rōnē que a fine sūmit scōm ipsuz ꝓsiderato illa sūmū que faciūt ad eiusdē artis ꝓstōnē. Et hec ipsa p q̄ndā modū resolutionis inueniunt sicuti ēt per resolutionem: quā qdam recentiores syllogisimū practicū vocant fine semel ꝓstituto illa pergrimus que ad eūdez finem assequendū sunt necessaria: non tñ ppterea cōcedimus id q̄d in sua expōne Mali videf cōcederet doctrinā resolutiuā de qua Galenus in phemio artis parue primū facit mētionē esse methodū que alibi a Galeno methodus resolutiua: a neotericis aūt aliqñ syllogisimus practicus noiat. Maz licet hac methodo vtatur ad inueniēda illa que artem ꝓstituunt vtitur nihilominus ⁊ alijs. s. ⁊ diuisiua ⁊ diffinitiua ⁊ demonstratiua tam que ex priorib⁹ q̄ñ que ex posterioribus demonstrat: quēadmodū discere hz legentibus libri de ꝓstōne artis medicinalis in quo Galenus scripsit doctrinā ex notione finis inchoantē ⁊ factaz p̄m resolutionē quā ob id resolutiuā noiant. Q̄d etiam animaduertit nō minor pene phs q̄ñ medicus

Aristo. 4° methaph.

Scopos

Ari. p̄ metha.

Ale. p̄ metha.

Obiectio

Bonū agibile ⁊ speculabile

Aristote. p̄ moralium

Ugo senē-sis.

Ugo senensis qui vt de se ipo fatetur in expōne pro hemij artis parue duas que suo tpe erant celebrate ficuti ⁊ nostro quoq; sunt secutus est de doctrina resolutiua ⁊ cōpositiua opiniones: mox cū ad eius manus pueniſſet liber Galeni de ꝓstōne artis medicinalis in quo Galenus doctrinā facit resolutiuā easdez opiniones pro falsis ⁊ minime Galeni snie ꝓgruentibus repudiauit. Sed lz Ugo fateatur diuisiones resolutiones diffinitiones ⁊ ois generis demonstrationes ad eaz admitti doctrinā que resolutiua noiatur. Nō tñ cur magis resolutiua noiet q̄z vel diuisiua vel demonstratiua ⁊ qui differat qui ve ꝓueniat cū alijs duabus.ſ.cum cōpositiua ⁊ diffinitiua satis explicauit que oīa in pñtiaruz declarare aggrediemur. Nos doctrinā resolutiuā non a docendi modo vt Junio-res medici sunt ꝓpinati:sed ob ordine potius quem in docendo seruat sortitā hāc appellationē existimamus:q̄z̄q̄z Galenus non resolutiuā dicat:sed factam ꝑm resolutionē. Unde illam medici Juniores resolutiuaz appellarūt. Sicuti.n. doctrina diffinitiua apud Galenuz dicitur vt testatur etiam Plusq̄z cōmentator non qz diffinire doceat vel qz ipsam diffinitionez ꝓcludat seu qz semper diffiniendo ꝓcedat:ita doctrina prima resolutiua ideo vocatur non qz doceat resoluere vel quia resolutōibus frequenter vtatur:sed quia in docendo sciam aliquā seruat ordinem illoruz que per resolutionē a notione finis incipientez inueniuntur:quem qdem ordinez seruati a Galeno videmus in libro de ꝓstōne artis medicinalis cuius libri doctrinā dicimus esse resolutiuā. Primū.n.que sit finis notio declaratur sanitas.ſ. deinde querit per vias resolutionis que sint ad faciendā vel cōseruandam sanitatē necessaria ⁊ primū occurrit qz cognitio corporū sanoz:⁊ egroz habenda est. Nec igitur quo beatur primo loco docetur. Quia vero corpora sana egent ꝓseruatione:egra aūt curatione: sed maior necessitas vrget ad corpus egrum pristine sanitati restituendū q̄z ad sanū ꝓseruādū. Ideo methodus curatiua que est vna ex principalibus partibus artis medicinalis omnibus alijs in docendo preponit. Sed qz hec pars medicine curatiua nō pōt exerceri sine altera parte eiusdez artis que pars diagnostica greco vocabulo noiat:qz per ipsas singulos morbos presertiz intrinsecos atq; latentes docemur cognoscere:ideo post curatiuam diagnostica scdo traditur loco. Quia etiam pars altera artis medicinalis que pgnostica a grecis noiat:non mediocrez prestat ad curādas egritudines vtilitatez. Iccirco ⁊ ista post diagnosticā suo loco docetur:atq; ita oēs alie eiusdez artis medicinalis partes vel principales vel principaliū cōstitutiue quo ordine per resolutionē inueniunt eodez etiaz in libro quem diximus de ꝓstōne artis medicinalis inscripto a Galeno tradunt. Pars vero sanitatis ꝓseruatrix cum sibi adiacentibus ob id vltimo loco docetur:ne interim ordo partiū que ad ptem curatiuā recte exequendā pquirunt interrūpat. Sed nihilominus ⁊ ipsa methodus sanitatis conseruatrix sicuti ⁊ oēs alie per relationē ad finem inuenit atq; docetur: nam quecūq; in eo libro scribunt principiuz habent seu cām gratia cuius quā greci Scopon appellant: sanitatem. Ad haruz aūt oium ptium artis medicinalis pfectam doctrinaz tradendaz oīa afferunt instra opportuna ⁊ diuisiones.ſ.⁊ diffinitiones ⁊ demōstrationes tam ex prioribus q̄z ex posterioribus quicq̄z probantes:sicuti materia subiecta vel harum vel illarū est capax demōstrationū:que etiā instra ad easdez partes artis medicinalis edocendas sub alio tamen ordine in doctrina diffinitiua adhibentur. Neq.n. tres doctrine de quibus statim in ꝓhemio artis parue Galenus facit mentionē modis docendi differunt: sicuti Juniores medici intellexerūt: sed ordine potius: naz per doctrinā que actio est doctoris in discipulū possumus tam ordinez eorum que docentur q̄z modū ipsuz doctrinalez intelligere. Sed qz Galenus in his verbis prohemij allati Tres sunt oēs doctrine ordine potius q̄z modos doctrinaz nobis insinuauerit:declarant alia verba que statim subiungunt.ſ.ordinem habentes:vel que ordini inherent scōm nraz translationē. Q; si Galenus illuz habuisset intellectū quez ex verbis eius medici Juniores exceperūt:auctore Mali ac Plusq̄z cōmētatore qui in hac expōne sequitur Mali qz videlz doctrina ordinaria sit illa per quā extrahitur quesitū vel per quā res esse certificat: talibus.n. ipsi vtunt vocabulis:tunc Galenus ad doctrinas quas inuebat non illa verba:ordinez hītes: addidisset:sed potius hec:scire facientes:q̄z̄q̄z ⁊ hec forte frustra fuissent adiecta:cuz sit nulla doctria que scire non faciat qualiscūq; sit illa scientia siue certissima siue min⁹ certa ⁊ quodāmodo ꝓtecturalis. Qua re qui per doctrinā ordinariaz modū doctrine intelligunt ex quo extrahitur quesitū:huic significatui tam greca lingua in qua Galenus scripsit q̄z etiam nostra repugnante in eandem ⁊ ipsi cadunt dubitationem cur Galenus doctrinas dixerit ordinatas vel ordinarias (sic.n. ipsi loquunt) cum nulla sit exordinata vel inordinata .i. que nō certificet aliquomodo quesitū. Huius aūt dubitationis Plusq̄z cōmentator duplicem affert solutionē scribens in hunc modū. Luz aūt Galenus dixit tres sunt doctrine ordinarie suppone re videtur aliquas esse inordinarias:aut fortasse dixit tres sūt doctrine ordinarie ad similitudinē eius qd dicitur spondiles dorsi:nō.n.hoc dicitur quia alibi sint spondiles q̄z in dorso: sed modus hic loquendi potius innuit qd dorso sunt ꝓprie. Similiter ibi fortasse non dicitur qd tres sint doctrine ordinarie.i.alie quedam sint inordinarie:sed quia doctrinis ꝓpriuz est ordinem habere. In hac prima solutione Plusq̄z cōmentator non videtur meminisse Galenū fuisse medicum atq; ꝑm nō aliquez e numero poetarū quos decent figurate locutiones:vt cum dicunt sydera celi: cum tū sydera nullibi sint preterq̄z in celo. Nam per eandem figuram que Pleonasmos noiat:putat Galenū vel alterū medicū minime barbarū aliquando dicere spondiles dorsi cum tū in nulla alia parte corporis preterq̄z in dorso spondili.i. vertebre quas ipse spōdiles corrupto vocabulo noiat sint. Simili errore vel aliquanto maiore paulo post in eodem ꝓhemio parue Plusq̄z cōmentator aūt Galenū verba illa de suis libris qbus expedit vt ad tres doctrinas p figurā hipalagen ꝓtulisse:vt sit sēsus. Ad quos expedit vti tribus doctrinis. Ex qua expōne Plusq̄z cōmentator licet nobis ꝓiectari ipm qdez forte fuisse vel medicū vel ꝑm egregiū:parū tū habuisse bonarum litterarū eruditionē:vt qui nesciverit figurā Hipalagen a grāmaticis dictam neq; oratoribus nedū medicis atq; ꝑbis licitam sed solis poetis esse cōcessaz: qui cogente metri necessitate quādoq; dicunt dare classibus austros.i.dare classes austris. Sz obsecro illos qui barbaraz vel medicinaz vel ꝑbiaz ꝓfitenť ne tantam credant affuisse Galeno viro in sua lingua disertissimo loquēdi imperitiā: qz ordinarū pro scientifico dixerit:⁊ qz in suis sermonibus quos de medi-

Diffinitiua doc.

Unde dicatur doctrina resolutiua Galeni.

Dub⁹ cur Gal. doc. dixerit ordinarias.

Solu. monaci

Aduersus cMonacū male exponentē Galenum.

cina scr ipsit adeo frequenter figuris vtatur qua etiaz oratores tam greci quam latini cauent: cuz presertiz possimus eosdem Galeni sermones sine vlla figura conuenienter exponere. Nam sphondilos dorsi ficu bi Galenus dicit non per figuram pleonasmum dicit: sed ad ostendendam differentiam inter hos et septez sphõdilos colli ⁊ alios quinqz qui ad lumbos attinent. Sunt enim omnes sphondili.i. vertebre numero viginti quattuor septem colli duodecim dorsi quod aliquando Galenus noton.i. dorsum aliquando metaphrenon.i. post precordia nomiat ⁊ reliquegnqz ad lumbos vt diximus attinentes. Quomodo autem intelligantur illa alia verba prohemij: quibus expedit vti ad tres doctrinas recte vt iacent sine obliqua figuratione in sequentibus declarabimus. Alteram affert supradicte dubitationis solutionẽ Plusquãcommentator his verbis. Aut re vera supponendo aliquas iordinarias vocat omne id quo quoquo modo aliquid certificatur esse doctrinam vt topicam inductionem ⁊ exemplum ⁊ diuisionez ⁊ descriptionem: in quibus sine dubio non attenditur ordo cum certificent rem per ea que sunt extranea a re ipsa nec sunt verissime doctrine quia nõ extrahitur per ipsas quesitum ex necessitate. Hec solutio illam quam antea notaui barbariem pre se fert: quia vult per ordinarium intelligi id quod rem per propria ⁊ non extranea certificat. Excludit etiam doctrinam diuisiuam a numero doctrinarum veraruz quo nihil potest esse Galeno qui Platonicus fuit contrarium magis: sed de hoc postea latius disseremus quum illorum opiniones qui falsis falsa sunt coacti defendere refellemus. Excludit etiam topicam inductionem ⁊ exemplum quas Aristoteles in principio libroꝝ posteriorum resolutoriorum pro veris doctrinis computat. Alioquin modo ex his quoqz sicuti ex scientijs mathematicis traherek argumentuz q⁹ omnis doctrina ⁊ disciplina intellectiua ex precedenti fiat cognitione: neqz n. ad rationem vere vel verissime doctrine exigitur vt omnia ex necessitate probet. Alioquin neqz grãmatica: neqz scientia moralis imo neqz medicinalis essent vere doctrine: quoniam grãmatica non rationibus: sed solis constat auctoritatibus: moralis autem Aristotele teste in libro primo moralium circa iusta ⁊ honesta versatur que tantam varietatez habent: vt lege dumtaxat non autem natura constare videantur. Qui etiam Aristoteles in eodem libro postea concedit in materia morali nullam esse certitudinem sicuti neqz in sanis: adeo q⁹ secundum ipsum neqz philosophia moralis: neqz scientia medicinalis que tractat de sanis nõ habent omnino necessarias conclusiones siue in vniuersum siue particulatim: vt etiam Aristoteles apertissime ostendit verba illa subiungens. Cumqz hoc habeat vniuersuz genus multo magis in singulis esse est existimandum. Galenus quoqz in diffinitõe q dicit medicina est scientia: scietie nomen cõiuz ingt audiri oportere inuens per hec vba medicinã nõ esse certe ⁊ exghte vitati sciam lato tñ vocabnlo sciaz noiari. Scda ergo solutio plus quãcommentatoris in dubitatione antea tacta non modo Platoni ⁊ Aristoteli verum ipsi quoqz Galeno repugnat de cuius opinione disputatur. Secunduz vo nostrã expotionem qui per tres doctrinas ordinem habentes intelligimus tres ordines doctrinarum facillimum est eandem soluere dubitationem. Iccirco enim dicimus Galenum doctrine vocabulo adiecisse ordinate siue ordinem habentes: quoniã sunt alique etiaz exordinate siue carentes ordine vniuersali: qualis est doctrina aphoristica ⁊ quales multas alias possumus imaginari: que licet suas conclusiones ex necessitate demonstrent: non tamen eundem ordinem seruant in vna aliqua tota scientia tradenda. Quez duplicem ordinem scilicet vniuersalez seu generalem ⁊ particularem etiam notauit Jacobus in quinto notabili sue questionis de tribus doctrinis ordinarijs. Verum ipse aliter ordinem ⁊ doctrinam ordinariaz capit. Est enim doctrina proprie ordinaria secundum ipsum: que inter suas partes generalem essentialemqz continet ordinem atqz ideo doctrina diffinitiua secundum ipsum est doctrina ordinaria: quia inter diffinitionem ⁊ diffinitum est ordo huiusmodi essentialis ac generalis. Similiter doctrina resolutiua ac compositiua ideo sunt doctrine ordinarie quia inter causam ⁊ effectum vel econtra est ordo dictus. Verum hic modus diffiniendi doctrinam ordinariam videri facit doctrinam diffinitiuam esse magis ordinariam atqz perfectiorem doctrina resolutiua: cum essentialior sit ordo inter diffinitionem ⁊ diffinitũ q̃z inter effectum ⁊ causam: qõ (.s. doctrinam diffinitiuam esse resolutiua digniorem) neqz Galenus vult neqz ipse Jacobus opinatur. Tres ergo doctrine ordinate apud Galenum non modis docendi differunt sed ordine potius neqz ordine talis qualem Jacobus Conciliator ⁊ Plusquãcommentator existimarunt: sed qualem nos ex Galeni sententia supra declarauimus: ⁊ magis etiam in processu nostre disputationis ostendemus. Quod autem tres doctrine ordinate non sint docendi modi tali argumento colligitur. Doctrine ordinarie siue ordines doctrinarum secundum Galenum sunt tantum tres: modi autem doctrinales inxta antiquos philosophos sunt plures q̃z tres ad minimum: quattuor ergo modi doctrinales non sunt doctrine ordinate de quibus Galenus loquitur. Ordines autem sub quibus vnaqueqz scietia doceri potest esse tantũmodo tres ita probatur: scientia que docetur aut eodem ordine docetur quo inuenitur ⁊ primum in mente cõstituitur: ⁊ hic ordo docendi vocatur resolutorius vel ordine conuerso: ⁊ hic ordo vocatur compositorius. Ut si quis volens docere artez constituende domus primum doceret qua forma: ⁊ qua materia tectum fit construendum: secundo loco quomodo parietes fint erigendi: tertio loco vt fint iacienda fundamenta vltimo loco qualr terra excauanda: hic ordiné docẽdi seruaret resolutoriũ qui a notione finis incipit. Tegumentũ. n. ⁊ defensaculuz a frigoribus ⁊ imbribus est finis quẽ sibi ꝓponit qui domũ vult ꝓstruere. Si vero ꝓrariũ seruaret ordinẽ ⁊ primum doceret quo modo terra effodienda secũdo loco vt iacienda fundamẽta: tertio quomodo parietes attollendi: vltimo loco qua forma ⁊ qua materia tectum fit fabricandũ

Sphondilos dorsi sine figura Oẽs sphõdili numero.xxiiij.

Alia so. monachi

Excluderẽ diuisiuaz a nũero doctrinaz est ꝓriũ Platõicis quorũ dogma Galenus sequitur.

Neqz i moralib⁹ neqz i sanis aliquã eẽ certitudinem

Doctrina aphoristica

Doctrina ordinaria ꝓz Jacobũ

Cõtra Jacobum

Oz tres doc. ex nõ sint modi

Tres tãtuz eẽ ordines doctrinaz

talis ordo diceretur compositorius qui ordo congruit ordini quo fit domus sicut primus resolutorius est idem cuz ordine quo ratio faciende domus inuenitur. Si quis vero diffiniat scientiam quam intendit docere ⁊ in docendo sequatur ordinem partium diffinitionis hic doctrinam facit diffinitiuam quam se facturū promittit Galenus in prohemio artis parue. Quare recte dixit Plusq̄ cōmētator huius doctrine ordinem pendere ex ordine partiuz deffinitionis: sed cur non dixit etiam doctrinaz resolutiuā pendere ex ordine resolutionis ⁊ compositiuam ex ordine compositionis eoruz que per resolutionē fuissent inuēta: vt par ratio seruaretur in tribus doctrinis suarum denominationum. Duorū quidem ordinuz doctrinarū primi scilicet ⁊ tertij habemus exēpla apud Galenum manifesta resolutiui qdem in libro de constitutione artis medicinalis: diffinitiui autem in arte parua. In his enim duobus libris seorsuz sub duobus etiam ordinibus separatim totam Galenus docuit artem medicinalem summatim tamen ⁊ per capita tantum: veluti ⁊ ipse Galenus in multis horum librorum locis profitetur remittens nos ad alios libros in quibus earundez rerum doctrina traditur copiosior. Quā q̄ talem sumamus. s. ⁊ per capita tm̄ cōpendiosam totam artem docentē medicinalem: non posse esse doctrinam illaz que resolutiua vocatur putet Plusq̄ cōmentator multa super hoc cōtra Galin disputans: quoniam nesciuit idem Plusq̄ cōmentator ordinem a modo ita in doctrina resolutiua sicuti in diffinitiua distinguere. Videtur enim putasse doctrine nomen tam apud Galenum q̄ apud Aristotelem equiuoce dici: sed quis putauerit tam accurate viros eruditionis suos voluisse libros statim a propositione ambigua in qua nomen poneretur equiuocum exordiri? Aristotelem quidem vbi vult docere scientiaz demonstrationis in qua fugiendas esse omnino equiuocationes censet Auerois Cōmentator: Galenum vero vbi docere intendit per modum cōpendij totam artem medicinalem in qua tanto plus fugiende sunt ambigue orationes quanto in ea maiori periculo q̄ in quacunq; alia arte peccatur. Hūc autem errorem ascribi a Plusq̄cōmentatore Aristoteli in doctrine vocabulo etiaz supra monstrauimus Vbi idez Plusq̄cōmentator syllogismum inductionem ⁊ exemplum a munero eximit doctrinarum verarum quas tamen Aristoteles veras putat esse doctrinas per eas probans omnez doctrinam ⁊ disciplinā intellectiuaz ex precedenti fieri cognitione. Q̄ si doctrinas non veras summeret in exemplū futilis esset ⁊ vana probatio ⁊ nequaq̄ tāto digna philosopho. Q̄ autem in eundem rursus errorez trahat Galenuz Plusq̄cōmentator patet ex eo qp vult doctrine nomen de tribus doctrinis equiuoce dici: quoniaz cū de diffinitiua dicitur ordinem tantum docendi totā scientiam vel capitum totius scientie numerationez videatur significare: cum de alijs duabus modos demōstrandi vel ex prioribus vt in resolutiua vel ex posterioribus vt in compositiua. Hec enim sunt verba Plusq̄cōmentatoris rationem afferentis ob quam Aristoteles nullaz de genere doctrine diffinitiue de qua Galenus loquitur in prohemio artis parue fecerit mentionem. Et de hoc genere doctrine Aristoteles nequaq̄ mentionem fecisse videtur: eo qp hoc genus doctrine non videtur aliquod ignotum per notum declarare: sicuti ex cōclusione vnde nec eo vtimur ad particularia quesita scientie declarande sicuti alijs duobus. Sed vtimur eo ad tradendum scientiam totam sub vno ordine simul imo ad numeranda capitula scientie generalia vt habeatur per id aliqua memoria scientie totius: nam habitis capitibus vniuersalibus facilem habet homo progressum ad particularia capitula facilēq; memoriam eorundez: ⁊ propter hoc subtiliter inspiciendo potest dici qp vtimur eo ad memorandum ⁊ non ad docendum vel discendum: ex quo nec rationabiliter sibi visum est esse genus doctrine. In his verbis Plusq̄cōmentator manifestum se facit qp putet doctrinam diffinitiuam quaz Galenus facit in arte parua pro quadam ordinatione potius ⁊ capitum accipi numeratione q̄ pro modo doctrinali imo neq; esse genus doctrine si quidem rationabiliter inquit Aristotelem illud silentio pretermisisse. Nos vero ita Plusq̄cōmentatorem coarguemus. Si rationabiliter Aristoteles doctrinam diffinitiuam de qua Galenus loquitur ipse reticuit: vt que doctrina non sit: irrationabiliter illaz Galenus alijs duabus doctrinis annumerat. Sed rationabiliter illam Galenus habet in numero doctrinarum: ergo irrationabiliter fuit ab Aristotele preter missa. Non ne ad has angustias redigitur Plusq̄cōmentator vt ipsi sit necessarium vel principem philosophorum vel regem medicorum coarguere irrationabilitatis? Nos vero hos laqueos faciliter euitamꝰ qui volumus doctrinam resolutiuam compositiuaz ⁊ diffinitiuam equaliter esse doctrinas ⁊ qua doctrine sunt nihil aut parum inuicem distare. Sed quatenus altera resolutiua altera compositiua tertia vero diffinitiua nominatur: eatenus esse differentes ⁊ sic non varios modos doctrinarum sed ordines potius apud Galenuz significare ⁊ ostendere possumus: vbi Aristoteles vel inueniendo vel in docendo hisdem tribus vtatur ordinibus quos Galenus tres doctrinas ordinatas appellat. Aristotelez quidem vsum fuisse ordine resolutiuo in arte logica inuenienda declarant verba Simplicij supra a nobis recitata in qbus idem Simplicius vsum libri predicamentorum atq; ordinem ad alios libros Aristotelis de arte logica editos nititur declarare: nam ⁊ resolutionem nominatim exprimit inquiens resolutionē ad Simplices voces terminari. Declarant autem ⁊ ordinem compositiuum verba sequentia que dicunt illum qui vult facere demonstrationem a Simplicibus vocibus debere incohare quoniam a simplicioribus ad compositiora procedimus. Nā post Simplices voces quid nomen ⁊ quid sit verbū adiscimus: deide quid affirmatio: quid negatio ⁊ que horum differentie: deinde terminus quid propositio quid syllogismus ⁊ que syllogismorum species ⁊ quot in singulis figuris ⁊ sic in demonstrationem definimus. Hūc autem ordinem ꝓriū esse resolutiuo ipsa euidentia demōstrat ⁊ Simplicius ipse p illa v̄ba ⁊t supra allegata declarat q̄ dis-

Vbi Gal. reso. ⁊ diffinitiuam doctrinaz fecerit

Arguit Plusq̄cō mentatorē

Vbi Aris. vsus fuerit ordine resolutiuo

Vbi cōpositiuo

cunt speculationez ⁊ actionem aduersum iter tenere quoniam speculatio a fine incipiens via progredi-tur ad principium actio autem a principio ad finem pergit: sicuti in domo. Hec.n. verba Simplicij nihil aliud innuunt nisi resolutionem incipere a notione finis que est speculatiõis principium ⁊ terminari ad principium actionis quod est finis speculatõis. Ido tus autem qui hinc incipit tum actio tum etiam cõ-positio nominatur vt etiam supra docuimus auctori tate Aristotelis ⁊ Auerois cõmentatoris libro ſeptimo de prima philosophia. Illud autem sciri oportet ordinem docendi resolutiuum maxime artibus que factiue vocantur congruere quẽadmodũ in arte edificatiua supra monstrauimus que eodem ordine docere potest quo etiam inuenitur. Quod nõ contingit in speculatiuis que ordine quidem resolutorio inue niuntur ⁊ ob hoc dicuntur ⁊ ipse suam habere a notione finis constitutionem: ordine autem compositi uo docentur vt in geometria arithmetica ⁊ demum i logica Simplicius loco supra allato declarat. Reliquum est vt ostendamus Aristotelem vsum fuisse in suis de philosophia libris etiaz ordine diffinitiuo eo demqz docendi causa: ꝯ̃ videatur Pluſq̃cõmentatori doctrina diffinitiua solum ad memoriam non autem ad discendum conferre: atqz ideo omnino fuisse ab Aristotele pretermissa. Hic ipse philosophꝰ libro secundo de naturali auscultatione volens quid sit natura declarare hãc ita diffinit. Natura est principium motus ⁊ quietis ⁊ postea libro tertio quid sit motus ostendit ⁊ quia motus non potest esse nisi in loco ⁊ in tempore: ideo i quarto subiungit de vtroqz diligentem tractationez. Sic in Nichomachijs moralibus cum in primo volumine eius libri felicitatez diffinisset qz est operatio secundum virtutez: mox in sequentibus de humanis operationibus que fiũt secundum electionem exactam doctrinã tradidit: que quatenus explanat partes diffinitionis ⁊ secundum illarum procedit ordinem potest diffinitiua nominari: licet nõ sit ordo generalis in ea sub quo tota scientia doceatur quia neqz eiusdem scientie prius assumpta est diffinitio: sed quarundam rerum tantũ modo de quibus in scientia tractatur. Patet ergo hoc doctrine genus non omni ex parte latuisse Aristotelem alioquin eo varijs in locis nõ esset vsus. Liquet etiã doctrinam diffinitiuam non esse ordinez merũ: alioquin male a Galeno doctrina diceret: ⁊ frustra etiaz Galenus ipsam ad totã artem medicinalem per modum compendij edocendaz facilioris memorie gratia elegisset. Maz qz Galenus in arte parua non soluz memorie studeat: sed doctrine magis illud potest eẽ argumẽto: qz idem Galenus vbicunqz de hoc libro meminit quem nos artem paruam vocamus ipse artem medicinalem appellat: quasi in eo tota scientia medicinalis sub quodam tamen compendio docea tur. Neqz ob id qz hec eadem doctrina diffinitiua et non demonstratiua nominatur: putandum est ipsaz carere omni genere demonstrationum propter quaz carentiã: nec proprie doctrina dici mereatur: ob quã etiam causam fuerit vt Pluſq̃cõmentator existimat ab Aristotele repudiata. Maz ⁊ demonstrationẽ quia ⁊ propter quid venire in vsum doctrine diffinitiue coactus est ipsa veritatate impellente tandem fateri idem Pluſq̃cõmentator qui libro tertio cõmentatione .lxvj. scribit hec verba. Et est hic attentione dignuz qz doctrina huius libri dicitur diffinitiua per comparationem ad explanationem diffinitionis ꝓposite de medicina in principio libri ad huius enim explanationem totus liber ordinatur. Sed nihilominus propter hoc etiam apud talem explanationẽ alicuius partium diffinitionis accidit vti ⁊ resolutiua ⁊ compositiua. His enim duabus maxime vtimur ad particularia problemata scientie declarãda sicuti incipientes dicebamus: diffinitiua vero maxime ad totius scientie compendiationez. Hoc ipsum quod dicit esse attentione dignum Pluſq̃cõmentator ait per alia verba non esse negandum Conciliator qui ⁊ ipse differentia octaua i hũc modũ scribit. Sed neqz negandum est quin sepe in scientiam vna doctrinaruz possint cadere in causa doctrine aliarum ordinariarum ⁊ inordinariarum sicuti apparet per Galenum vtentem in tecni doctrina diffinitiua ⁊ tamen vtitur ꝓprie doctrina ordinaria cuz nititur ꝓbare hoc principium. Omnis cura fit per contrarium. Inductione ac syllogismo: hec quidem duo viri precipua inter alios qui de tribus doctrinis scripsere auctoritate qui mirum in modum nostre opinioni suffragãtur: qui volumus tris doctrinas apud Galenuz non modis docendi sed ordinibus esse differẽtes. Unde mirandum est ipsos qui contrariam sequuntur opinionez ⁊ tres doctrinas tres esse docendi modos arbitrantur. postmodum eosdem modos resolutiue ac diffinitiue promiscue assignare. Atqui audire potuerunt Galenũ in prohemio artis parue ambas doctrinas manifeste separantez his verbis. Sed hanc quidem scilicet doctrinam resolutiuaz alibi scripsimus. Hic vero diffinitiuam faciemus atqz insuper alteraz alteri methodo ⁊ dignitate preferentem: quod fieri non posset si nihil aliud essent ipse doctrine ꝯ̃ modi doctrinales: ⁊ tamen eisdem modis doctrinalibus vterentur: tunc enim eadem doctrina ipsa se ipsaz superaret ⁊ non alteram a se diuersam. Sed accidit inquit Pluſq̃ cõmentator doctrine diffinitiue vti resolutiua. Impropium etiam vsum esse ait Conciliator doctrine resolutiue in doctrina diffinita. Nam ⁊ ipsi viri sunt animaduertere obiectionez que fieri potest contra illam quam faciunt doctrinarum non parum differentium confusionem: cui obiectioni voluerunt per verba iam dicta satisfacere. Sed hec nihil excusant: quod enim accidit aut impropium est: in aliqua doctrina rarissimum esse debet. Usus autẽ demonstrationis: tum quia: tum propter quid in doctrina diffinitiua non soluz in duobus locis quos notauere ⁊ Pluſq̃commentator ⁊ Conciliator: sed in pluribus alijs si diligenter: inspiciatur inueniet: quos ego vitande prolixitatis gratia in medium adducere pretermitto. Cum presertim ipse Galenus testetur in prohemio artis parue ea que scripturus est in eo libro in quo proculdubio doctrinam facit diffinitiuaz esse quasdam veluti conclusiones illoruz que in alijs suis libris latius demõstrauit. Signanter autem Galenus loquitur: neqz enim dicit esse simpliciter conclusiones: sed veluti conclusiones. Qd aũt est veluti tale non est oino tale: si vero essent tñmõ ꝯclusiones Pluſq̃cõmentator ⁊ Conciliator qui quantum ad

Resolutiuus ordo factiuis artib⁹ marie congruit

Ubi diffinitiuo ordine Aris. vsus fit

In vsũ doctrine diffinitiue demõstrationes venire

Solutio monachi nõ satisfacit.

hoc videntur esse concordes forte aliquid dicerent dicentes doctrinā diffinitiuā nō esse ꝓprie doctrinā quia nihil in ea ſyllogiſtice: vel vt eorum vtar verbis nihil ignotum per notum probaretur: ⁊ ideo non ad docendum seu discendum: sed tantum ad memoriaz foret opportuna. Ueruz ꝙ in doctrina diffinitiua aliquid resolutiue probetur exempli gratia non esse faciendam euacuationem partis per scarificationē seu vt vtar verbo Pluſq̄ cōmentatoris per scalpellationem. Idez Pluſq̄ cōmentator cōmentatiōe. lxvj. antea a nobis allegata concedit. Q. etiam contraria cō trarijs curentur probari a Galeno ⁊ ſyllogiſmo ⁊ inductione in eadem doctrina Conciliator non inficiatur: ſz neqz ambo possunt negare quin ossa fracta nō posse propter eorum duritiem in grandiori etate consolidari: etiaz inibi demonſtretur vt taceam alia que simili modo probantur ⁊ breuitatis causa vt nuper dixi a me pretereuntur. Quod vero inquit Pluſq̄ cōmentator eadem libri tertij cōmentatione ſexagesima ſexta: nos maxime vti doctrina diffinitiua ad cō pendiationem (tali. n. ipſe vtitur verbo) totius scientie falsum esse supra monſtrauimus. Sed nūc quoqz repetimus non esse propriuz doctrine diffinitiue per capita tantum ⁊ quasdam veluti conclusiones compendiosam facere traditionem imo hoc est ipsi cum resolutiua cōmune vt patere potest legenti librū Galeni de constitutione artis medicinalis: in quo Galenus fatetur se summas tantum ⁊ generales regulas pertractare: ⁊ sepe lectorem remittit ad vberioreꝫ earundem rerum que habentur in alijs libris suis tractationem: quod etiam facit vt diximus in arte parua. Quare ſi propter breuitatem demonſtrationū doctrina diffinitiua non est vera doctrina non erit ⁊ resolutiua. Nos autem putamus ambas esse doctrinas ab alio autez habere ꝙ doctrine sint ab alio vero ꝙ altera resolutiua altera diffinitiua dicatur: nam a demonſtrandi modis qui in vtraqz ſidez sunt ambe doctrine dicuntur a vario autem ordine qui in tota medicinali scientia docenda seruatur: hec diffinitiua illa resolutiua nominatur. Eosdem esse in duabus doctrinis docendi modos tum ex pluribus alijs vt dictum est discere licet: tum ex illo ipso ꝓncipio cuius meminit Conciliator differentia octaua: quod eque per ſyllogiſmum ⁊ inductionem in libro de conſtitutione artis medicinalis a Galeno probatur ſicuti ⁊ in arte parua. Quin ſi loca contuleris non modo rationes ſimiles ſed eadem prope verba perpendes ⁊ ſicuti in vno libro omnes partes scientie medicinalis sub quodam compendio docentur: ita ⁊ in altero ordine tantum vt sepe diximus variato. Unde non absqz ratione Galenus alterum librum inſcripſit de conſtitutione artis medicinalis alteram de arte medicinali: quoniam in hoc artem tantum docet medicinalez sub ordine diffinitiuo: in illo vero ꝓſtituit ⁊ ꝓſtituendo docet sub ordine resolutiuo. Uerū ad hec gſpiaz posset obijcere: certū gdē esse ꝙ in libro qui ars medicinalis a Galeno a nobis autem ars parua nominatur doctrina ſit diffinitiua: ſed non ita constare id quod veluti p certo atqz indubitato accipit Ugo ſenenſis in libro de ꝓſtitutōe artis medicinalis doctrinam fieri resolutiuam. Age igitur hoc ipſum non alterius q̄ ipſius Galeni teſtimonio probemus: licet forte ſatis ⁊ antea probauerimus cum ordinem doctrine resolutiue qui in eodem libro a Galeno seruatur conati fuimus declarare. Nunc tamen idem ex prohemio artis parue demonſtremus: in quo ſcribūtur hec verba ſecundum veterem translationez que in vſu habetur quam potius q̄ nostram vbi non ſit error allegamus: ne videamur noſtris probationibꝰ quaſdam veluti ſuppetias ex propriis verbis corrogare. Uerba inq̄ antique translatiōis hec sunt. Nullus tamen ante nos ſcripſit illaz que ex notione finis incipit ex qua omnes artes conſiſtunt ſecundum rationem. Sed illam quidē alibi pertranſiuimus. Hoc verbum alibi exponit Pluſq̄ cōmētator. i. in varijs libris ſuis. Sed ꝙ Galenus per alibi non varios libros ſuos intelligat de medicina editos: ſed vnū tantum qui de conſtitutione artis medicinalis inſcribitur ex ipſo Galeno probatur qui circa finez artis parue: vbi omnium librorum ſuorum numerum ordinēqz recenſet: de hoc ipſo libro facit mentionez ⁊ de eo ait ſe antea ſcilicet in prohemio dixiſſe: ita. n. ſcribit. Dictum quidem ⁊ antea est: ꝙ est vnus alius liber in quo de conſtitutione artis medicinalis tractauimus. Nuſq̄ autem Galenus in tota arte parua inuenitur de illo libro quicq̄ dixiſſet niſi in prohemio in quo licet nominatim non exprimat librum de cōſtitutione artis medicinalis: per alia tamen verba eū nobis dedit intelligendum cum dixit ſe doctrinā ex notione finis incipientem alibi ſcripſiſſe. In eo. n, libro quid ſit notio finis nobis euidenter offendit. Et quomodo ex illo quiſpiaz promotus poſſit artez medicinalem ſecundum quandam viam ⁊ progreſſum conſtituere ſecundum quem ⁊ alie artes ex ſuorum finium notione primum inueniuntur ac conſtituuntur. Uerba autem Galeni illud quod diximus declarantis hec sunt. Quam igitur in priore libro didiciſti methoduz in huiuſmodi artibus tempus est transferre ad illam quam intendis conſtituere: idem ⁊ hic ſermoni initium faciens quod in omnibus illis poſuiſti: ſcilicet notionem finis quam vnde adepti ſumus iam tempus est explicare. Primum est facta cognitio de nobis ꝙ ſani ⁊ de alijs pariter hominibus: ſecunda post hanc etiam de egrotantibus: vnde ⁊ nos cepit deſiderium bene valendi ⁊ conſtituendi artem que bonam valetudinem ſeu ſanitatem efficiat. Ex his Galeni verbis duo colligere poſſumus ⁊ ꝙ liber de conſtitutione artis medicinalis ſit ille in quo Galenus teſtatur i prohemio artis parue ſe ſcripſiſſe doctrinam ex notione finis incipientem ſcilicet ex ſanitate in nobis cognita ⁊ deſiderata: ⁊ ꝙ nō recte duarum que adhuc celebrantur antiſtites opinionū Galeni ſenſum de notione finis interpretentur: quoruz alter per notionem finis intelligit vltimam cauſam que per reſolutionem inuenitur alter effectum quēlibet qui ſua cauſa notior exiſtat: cum tamen Galenus quemadmoduz ex hoc loco ⁊ multis alijs ſupra a nobis adductis cognoſci poteſt: per notionez finis intelligat finem notum eius ſcientie vel artis quam conſtituere intendimus atqz obiter conſtituendo docere. Sicuti in arte medicinali finis est ſanitas cuius deſidrio ⁊ amore quiſpiam permotus artem medicinalē ſanitatis ꝓſeruatricē atqz effectricē ꝓſtituit ⁊ dū eius ꝓſtituende tradit rōnez ſimul eiuſdez artis affert

Mō esse ꝓpriā diffinitiue cōpēdiatiōe

Ugo ſenēſis.

Cōtra monacū qd p alibi intelexerit Galenus

Motio finis male exponit a Cōciliatore ⁊ Monacho

disciplinaz. Quia vero supra diximus tris doctrinas de quibus in prohemio artis parue Galenus loquitur variis differre ordinibus potius q̄z modis. Altera dubitatio suboritur: quia hoc non videtur cohere re his que a Galeno in prohemio artis parue scribūtur vbi doctrinam resolutiuaz comparat diffinitiue: nam in ea collatione videtur ponere inter easdez doctrinas non modo quantum ad ordinem: sed etiam quantum ad modos differentiam. Resolutiuam inquiens ratione quidem z dignitate prestare diffinitiue sicuti diffinitiua z totius compendio z facilitate memorie excedit resolutiuam. Nos vero hanc dubitationem volentes soluere dicimus eam sicuti pleraq̄z alias ex mala translatione habere occasionem. Ubi.n. interpres dicit ratione grecus Galeni codex habet methodo: quod verbuz apud grecos significat viam atq̄z ordinatum progressuz ad cognobile aliq̄d. In hoc autem ordine procedendi vult Galenus doctrinam diffinitiuam a resolutiua superari: quarevera illa prohemij recte interpretata magis nostraz cōfirmant opinionem: qui volumus tres doctrinas varijs ordinibus esse differentes quorum alter z altero potest esse artificiosior atq̄z ita facere doctrinaz excellentiorem. Iccirco autem etiam dignitate dicitur doctrinam resolutiuam esse diffinitiua superiorez quia quum ex notione finis incipiat z fiat secundum resolutionem habet ex hoc q̄ non solum docere sed etiā inuenire ac primum constituere artem aliquam potest siue scientiam: quorū alterum potest efficere diffinitiua scilicet docere tantūmodo. Cum vero laudebeatur inuentioni z prime constitutioni: quis dubitauerit doctrinam resolutiuam anteire dignitate diffinitiuam: sicuti vero resolutiua habet ex principio suo scilicet notione finis z eo quez seruat ordine q̄ fit ad inueniendas z primum constituendas artes accōmodata: ita diffinitiua ex ipsa diffinitione scientie quaz docet z ordine partium eiusdem diffinitionis quem in docendo sequitur: hoc plus habet supra resolutiuam q̄ facit scientiam vel artem perdiscendam facilius totam sub quodam veluti compendio comprehendi z esse etiam secundum partem memorie commendabiliorem. Nā vt inquit Galenus bene memorie mandantur sufficienter omnia ex diffinitiōis dissolutione ob id q̄ optima diffinitio quam substantialem quidam terminum vocant totius artis capita in se contineat. Non est autez propter hec verba Galeni existimandum id quod putat Plusq̄z cōmentator doctrinam resolutiuam non posse z ipsam totam artem medicinalem per capita z generales summas in vno volumine tradere sicuti diffinitiuam. Hoc.n. fieri etiam in doctrina resolutiua siue ordinez seruante resolutiuum probat vt ante diximus liber de constitutione artis medicinalis: in quo eadem doctrina vt etiam paulo supra probauimus continetur. Nihil autem aliud voluit Galenus per verba statim antea adducta nobis insinuare nisi q̄ ambe quidem doctrine scilicet z diffinitiua z resolutiua sub quodam cōpendio totam artem medicinalem cōplectuntur propter quod etiam ambe ad memoriam conferunt: in his tamen duobus scilicet z in cōpēdio totius scientie docende z in memoria faciliori particularium doctrina diffinitiua primas partes habet z nihil vetat resolutiuam secundas obtinere. Sicuti licet resolutiua z methodo z dignitate vincat diffinitiuam. Non tamen ideo diffinitiuam omnis est methodi expers ac dignitatis alioquin id sequeretur absurduz in qō etiam supra diximus incidere opinionem Plusq̄z cōmentatoris duas doctrinas non dici vnuoce doctrinas atq̄z ita non esse inuicez comparabiles quod est contra Galenum: alteram alteri vt apparet manifeste comparantem. Uerum falsus intellectus prime propositionis prohemij. Tres sunt omnes doctrine ordinem habentes fecit tum Plusq̄z cōmentatorem tum etiam Conciliatorem plurima dicere que etiam sunt a Galeni placitis aliena. Plusq̄z cōmentator autem tanto maiorem habuit aberrandi occasionē quāto fungens officio expositoris verba omnia Galeni in prohemio artis parue scripta cogebatur sue de tribus doctrinis opinioni consona demonstrare. Q; si hec ipsa propositio talem habeat sensuz qualem nos illi tribuimus: mille sunt obiectiones que non facilli me dilludantur: nulli occurrunt nodi qui statim non dissoluantur. Nam z illud quod quispiaz posset obijcere ex auctoritate Plusq̄z cōmentatoris cōmentatione prima libri primi artis parue ordinem non facere doctrinam: sed magis consequi non habet difficilez dissolutionem: possumus.n. nostre intentes expositioni ita dicere. Doctrinas quidem quibus vna tota aliqua scientia docetur non sortiri ex vario docendi ordine (de tribus ordinibus nobis itelligentibus de quibus Galenus loquit) non sortiri in q̄z ex his vel maiorem vel minorem certitudinē: ideo neq; ex his ipsis habere potissimum q̄ doctrine dicantur. Sed q̄ hec resolutiua dicatur hec compositiua illa diffinitiua nominetur: hoc singule ex suo ordine sortiuntur. Qui tamē ordo dat ipsi doctrine nō soluz denominationis: sed etiam rei quandam precipuam proprietatem: nam ex ordine resolutiuo qui a fine artis initium summit quod est principium speculationis habet doctrina resolutiua q̄ fit ad artez inueniendaz z constituendam idonea: ex ordine vero compositiuo doctrina compositiua aptissima existit ad eandez artem inuentam z summatim siue per capita traditā postea magis secundum partem amplificandam. Ex ordine autem diffinitiuo quem habet doctrina diffinitiua ex partibus diffinitionis fit eadez doctrina ad artem cuius assumit diffinitionem totam sub cōpendio docendam z faciliter memorie suggerendam comodissima. Q; si dixerimus ordinem etiaz ad doctrine essentiam conferre: aliquid non erit hoc dissonuz a Galeni dogmate qui libro primo artis curatiue volens ostendere inter medicos rationales z illos qui ab experientia se empericos vocant differentiaz scribit hec verba. Querere igitur cum methodo quicq̄z inuenire opponitur ei quod fortuna z casu fit est autem veluti via quadam atq̄z ordine ita q̄ est aliquod primum in inquisitione z secundum z tertiuz z quartum z ita seriatim alia vniuersa donec quispiam perueniat ad id quod fuit ab initio propositum. Qui igitur se ab experientia empericos vocant recte agentes confitentur q̄ neq; ad inuentionem neq; ad doctrinam ipsis necessarius est ordo quia inartificiosuz quoddam z expers rationis est experientia z bona fortuna indigens. Qui vero rationez atq̄z ordinē sibi ducem fecere inuentionis z viam vnaz ad finez perducentem supposuerunt: his necessariuz est a primo aliquo incipientibus cōfesso apud omnes homines sic transigere reliqua. Ex his verbis Galeni liquido apparet q̄ medicorum rationalium doctrina non solum rationem: sed etiam ordinem in se continet z q̄ in hoc differt a doctrina empericoz q̄ neq; rōnez hz neq; ordinē liquet z q̄ cū methodo aliqd ārere nihil

Dub°

Cur diffinitiuus ordo sit resolutō ignobilior

Obiectio

Solutio

Cur tres doctrie varias recipiāt denominatiōes

Ordo aliqd ad doctrinā ꝓfert hb.ꝑ artis cura.

aliud est q̄ via q̄dā atq; ordine ad inueniendū⁹ ꝓcedere. Nec autē verba Galeni vna ꝓfirmant nostrā exp̄onē quā⁹ supra scripsimus q̄o. s. doctrina resolutiua methodo vincat diffinitiuam. Hac difficultate dissoluta que ex verbis Plusq̄ cōmentatoris volentis ordinē⁹ non facere doctrinā⁹ sed magis sequi habuit occasionē⁹ iam ⁊ alias que in nostrā cadere p̄nt de tribus doctrinarū ordinibus opinionē diluamus.

Dub⁹ vbi vsus fuerit Ga. cōpositiuo ⁊ cur diuisiuum ꝓtermisit

Nō temere. n. quispiā⁹ dubitauerit: si sint tres doctrinarum ordines vbi Galenus vsus fuerit cōpositiuo: nā⁹ de resolutiuo ⁊ diffinitiuo satis ex his que antea dicta sunt puto esse manifestum. Cur etiā⁹ Galenus quartū non adiecerit. s. diuisiuū. he. n. sunt due ambiguitates que se fuerint a nobis q̄uenienter dissolute non paru⁹ nostre exp̄onis veritatē⁹ ꝓfirmabūt ⁊ aliarum coarguent falsitatē⁹. Nā⁹ vt inquit Aristoteles libro primo moraliū. Vero q̄dē⁹ oia ꝓsonant falso aūt cito dissonat verū: primam dubitationē stultā⁹ putat Plusq̄ cōmentator q̄n in ea hereſi est q̄ nō sit possibile ꝑticulariter tradere totā⁹ artem medicinalē⁹ sub vna aliqua specierū doctrine: ⁊ q̄ vtimur tribus doctrinis ad illud: in quā⁹ etiam opinionē⁹ ductus est idem Plusq̄ cōmentator ex malo intellectu illorum verbo⁹ Galeni que in antiqua translatione scribuntur in hunc modū. Que vero scōm ꝑtem est tractatio vniuerse medicinalis speculationis in multis alijs a nobis scripta est negocijs q̄bus expedit vti ad tres doctrinas: que postrema verba per figurā⁹ hipalagen exponens Plusq̄ cōmentator in hunc sensum. i. ad que negocia expedit vti tribus doctrinis ꝓsequēter affirmat q̄ possimus etiā⁹ in vno libro vti tribus doctrinis: sed duo dicta ex his vera sūt si per doctrinas modos doctrinales intelligamus ⁊ non ordines doctrinarū de quibus Galenus intellexit in illa ꝓp̄one Tres sunt oēs doctrine ordinē⁹ habentes: impossibile. n. est totam artē⁹ medicinalē⁹ vel in vno libro vel in multis sub varijs doceri ordinib⁹. Ars. n. tota medicinalis ita in arte parua docet sub ordine diffinitiuo seorsum q̄ nō admittit resolutiuū vel cōpositiuū. Sic etiā traditur in libro de ꝓsōne artis medicinalis sub ordine resolutiuo q̄ reliqui duo ei non ꝓiungūtur. Sic quoq; in multis alijs libris eadem ars vniuersa vberiore scribit tractatione vt postea magis liquebit: ſm ordinē cōpositiuū: q̄ ipsi nō cōpetit ordo ꝓrius qui dr̄ resolutiuus: neq; etiā⁹ diffinitiuus vt ēt in sequentibus ostendemus. Primū aūt dictū Plusq̄ cōmentatoris q̄ videlz nō sit possibile scōm ptez siue ꝑticulariter tradere totā⁹ medicinā⁹ sub vna aliqua specierū doctrine: etiā Galeno repugnat qui non solum in cōpendio totius: sed etiā⁹ in memoria ꝑticularium ꝓfert doctrinā⁹ diffinitiuā⁹ doctrine resolutiue que cōparatio vna forte nisi sub doctrine ordine diffinitiue tota ars medicinalis etiā⁹ scōm ptem siue ꝑticulariter in arte parua traderef: sicuti fuit in multis alijs libris scōm partem eadem ars tota conscripta: q̄ō verba Galeni supra a nobis allata manifestāt Alioquin etiam videtur impossibile totam artē⁹ medicinalem scribi in doctrina diffinitiua ⁊ non secundum partem cum totum non sit preter ꝑtes. Q⁹ si per ꝑticularia Plusq̄ cōmentator intelligat quedā⁹ specialiora ad que doctrina diffinitiua non descendit: neq; talium tractatio ꝑticularium doctrine repugnat diffinitiue neq; resolutiue: sicuti neq; compositiue. Quid. n. vetuit Galenum vel in libro de constitutione artis medicinalis secundum ordinem resolutiuum vel in arte parua secundum ordinem diffinitiuum non breuiter atq; concisim: sed late ac copiose vsq; ad specialissima ꝓgredientem totam scribere artem medicinalem: quod in multis alijs libris se fecisse testatur in quibus seruauit vt postea declarabimus ordinem compositiuū⁹. Sed licet potuerit secundum triplicem ordinem vberem facere tractationem libuit tamen ei secundum duos ordines tantum scilicet diffinitiuum ac resolutiuū⁹ compendiosam totius scientie medicinalis facere traditionē⁹: vt de doctrina diffinitiua ipse Galenus statim in ꝓhemio testatur cuⁱ⁹ ait. Ea que in hac doctrina dicūtur esse sola capita ⁊ veluti conclusiones que alibi latius fuere demonstrata. De vtraq; autē⁹ tam scilicet resolutiua q̄ diffinitiua circa finē⁹ operis: vbi inquit q̄ liber de constitutione artis medicinalis ⁊ alter cui extremam manum adiecit scilicet ars parua in quo doctrinam tradit diffinitiuam sicuti in altero resolutiuam seorsum sunt ab alijs in quibus plenior doctrina explicatur. Expediebat autem imo omnino fuerat necessariuum vt sicuti in vno libro docuerat modum inueniende ac primum constituende artis medicinalis secundum ordinem resolutiuum in altero vero eandem artem totam ordine scripserat ad memoriam aptiore scilicet diffinitiuo sic in multis alijs libris vniuersam pariter totius scientie medicinalis contemplationem latius atq; diffusius complecteretur q̄bus libris ad tres doctrinas vti possemus idest ad tres doctrinarum ordines: que. n. sub duarum ordinibus doctrinarum sunt abreuiata ⁊ quodam modo decurtata ꝓpter compendiosam ⁊ per capita tantum eorum traditionem possumus ex alijs supplere libris secundum vberiorem: vt Galenus in quit tractatione conscriptis. Nā ad hunc finem quo dam in loco artis parue Galenus inquit se de illis omnibus circa finem operis facturum mentionē⁹ vt sciret lector: vnde essent supplenda que in doctrina diffinitiua ꝓpter nimiam eius breuitatem desiderarentur: qui sane artis parue locus manifeste demōstrat verba illa ꝓhemij quibus expedit vti ad tres doctrinas male fuisse a Plusq̄ cōmentatore per figuram hipalagen posita que figura vt diximus tantum poetarum est ꝓpria ⁊ a medicis atq; philosophis quin etiam oratoribus euitanda. Utimur. n. libris in quibus elaborata est. i. plene ac perfecte tradita seorsum secundum partē⁹ idest per singulas partes totius scientie medicinalis contemplatio: sicuti in libris qui therapeutica. i. curatiua inscribunt pars curatiua: in his q̄bus de salubribus titulus est pars sanitatis cōseruatrix: ⁊ in libris qui de mēbris passis apud grecos apud nos de interioribus nominantur pars illa que a grecis diagnostice. i. dignoscitiua dicitur. Utimur in q̄bus his libris ad doctrinam diffinitiuam vbi que sunt in ista defecta supplemus atq; amplianus quod facere possumus non variato ordine doctrine diffinitiue: ⁊ hic est sensus illorum verbo⁹ que supra diximus male fuisse a Plusq̄ cōmentatore intellecta adeo vt putauerit Galenum inuere nos vti tribus doctrinis ad dictos libros ⁊ non libris ad tres doctrinas. Eundem autem vsum isdem libri secundum vberiorem tractationē⁹ conscripti ꝓbent etiam ad doctrinam resolutiuā⁹ que ⁊ ipsa quoq; breuis est atq; concisa vt que sit magis ad inueniendā⁹ ac constituendam q̄ ad docendam artem accōmodata. Quare Galenus ita in libro de constitutione artis medicinalis sicuti in arte parua ad memoriam plerūq; reuocat loca illorum librorum secundū⁹ vbe

Aduersus Conci. ⁊ Plusq̄

Ordo vn⁹ doctrie nō admittit alium.

Necessitas siue rō cur cōpendio se sub duob⁹ tñ ordinibus medicinalem artem tradiderit

Verba ꝓhemij male exponū tur a monacho.

riorem tractationem conscriptorũz. Vnde possimus eiusdẽz libri in quo doctrina habetur resolutiua supplere breuitatem. Jam ergo liquet qualis sit vsus librorum Galeni in quibus elaborata est secundũ partem totius scientie medicinalis ꝓtemplatio ad duas doctrinas. s. ad diffinitiuam ac resolutiuam. Promptior autem est horum ipsorum librorum vsus ad doctrinam compositiuam: si eo legantur ordine quo circa finem artis parue a Galeno disponuntur. Talem enim ordinem non esse diffinitiuum omnibus liquere potest: cum ex nulla medicinalis scientie diffinitione dependeat: sed neqz resolutiuus est vt statim probabitur: relinquitur ergo qꝫ sit compositiuus. Talem autem ordinem librorum siue doctrine que in ipsis habetur non esse resolutiuum eo potest constare argumento qꝫ incipit ab elementis secundum Hippocratem ad que ea que fit in libro de constitutione artis medicinalis resolutio terminatur dum cognitio queritur corporum sanorum ⁊ egrorum vt notio finis exigebat. Ultimus autem in eo ordine librorum Galeni quem dicimus esse compositiuum est liber de arte curatiua que prima docetur iter alias partes scientie medicinalis que per resolutionez inueniuntur in eodem libro de constitutione artis medicinalis in quo diximus seruari ordinem doctrine resolutiue. Libri vero medij inter primum de elementis et vltimum de arte curatiua liquido ostendunt ordinez doctrine compositiue: nam a libro de elementis progressus fit ad libros de temperaturis siue complexionibus ⁊ ab his ad libros de potentijs naturalib⁹ atqz animalibus atqz ad alios libros qui in eo loco a Galeno cõnumerantur donec ad illos perueniatur qui continent illam scientie medicinalis partez que diagnostice nominatur de qua etiaz supra fecimus mentionem. Nec autem medicine pars in ordine doctrine resolutiue secundo docetur loco post curatiuam: quare in ordine doctrine compositiue debuit precedere in quo ordine etiam libri partem prognosticam complectentes antecedũt que tamen pars tertio docetur loco post curatiuam in ordine doctrine resolutiue. Deniqz omnes Galeni libri qui circa finem artis parue eo ordine numerantur quem nos dicimus esse compositiuum ita sunt inuicem priores atqz posteriores sicuti scientie medicinalis partes que in illis comprehenduntur sunt duabus eiusdem scientie partibus que finales appellantur curatiue. s. atqz salubris vel proximiores vel remotiores. Hunc ordinẽ doctrine cõpositiue visus est voluisse seruare in suis libris quos de medicina edidit Auicenna licet eum aliquãdo interrumperit quia prius scripsit canones generales de curatione morborum qꝫ de simplicib⁹ medicamentis de quibus egit in secundo libro sicuti de compositis egit in vltimo scilicet in quinto: que due tractationes secundum ordinem librorum Galeni compositiuum libros de arte curatiua antecedũt Adeo vt Gentilis expositor Auicẽne in multis in quibus animaduertit Auicennam a recto ordine cõpositiuo deuiare nullam aliam scit afferre male continuantis ordinis rationem nisi qꝫ ita principi placuit. Dicit tamen Gentilis etiam Galenum voluisse in libris de arte curatiua libros de compositiõe pharmacorum eisdem libris de arte curatiua esse posteriores Atqui Galenus in ordine illo quo libros suos circa finem artis parue cõnumerat libros de compositione pharmacorum arti curatiue preponit: que dubitatio fuit digna speculatione apud gentilem presertiz: qui propter suarum questionum subtilitatem est speculatoris cognomentum adeptus. Ne vero gspiam Galenus sibi ipsi in varijs locis de ordine horum librorum repugnasse suspicetur breuiter dicemus duplicem esse componendi pharmaca rationem: vnaz quidem que stabilis est atqz imutabilis sicuti de theriaca andromachi tam Galenus qꝫ etiam Auicenna cõmuniter sentiuntur qꝫ non sit ab andromachi instituto in numero ac pondere simplicium medicamentorum ex quibus eadem andromachi theriaca temperatur discedenduz: qꝫuis Auicẽna Galenũ quodã modo per calũniaz reprehendat qꝫ sibi volens totius compositionis gloriam vsurpare non nulla citra necessitatem de cõpositione andromachi cõmutarit: ⁊ hec compositio seu ratio componendi medicamenta immutabilia debet precedere ordine libros de arte curatiua quod videtur voluisse Galenus in librorum suorum circa finez artis parue cõnumeratione. Alia est compositio medicamentorũz que fit pro medici arbitrio varias sumentis ab egrotantium varijs dispositionibus ac temporum diuersitatibus indicationes: ⁊ hec rationabiliter sequitur libros de arte curatiua vt in eisdem libris Galenus videtur insinuare. Sed hec obiter dicta sint volentibus nobis soluere alteram dubitationem qua dubitabatur vbi Galenus doctrinam scripserit compositiuã siue totam artem medicinalez sub ordine tradiderit compositiuo. Liquet. n. hoc ipsum fecisse in varijs libris eius secũdum plenioꝛem tractationem conscriptis. Que plenioꝛ tractatio doctrine diffinitiue ac resolutiue supplet breuitatem: ⁊ simul etiaz seruit doctrine compositiue absqz hoc qꝫ trium ordo doctrinarum varietur: adeo qꝫ veriſſime Galenus ait: nos posse vti huiusce modi libris ad tres doctrinas: hoc est vt nos exponimus ad tres ordines doctrinarum siue tres docendi ordinis ⁊ non per figuram hipalagen tribus doctrinis ad libros: quia si per doctrinas modi doctrinales intelligerentur pluribus etiam qꝫ tribus doctrinis ad eos vti possum⁹ vt sane galen⁹ visus est scilicet diuisiua: resolutiua: diffinitiua ⁊ demõstratiua ⁊ qui busdaz alijs vt satis supra fuit a nobis declaratũ verum ex nuper tacte dubitationis solutiõe altera subortur dubitatio. Cur Galenus non eque totam artez medicinalem in vno libro eadem breuitate complexus fuerit sub ordine compositiuo: qua ipsum fuisse vsum videmus in tradenda eadem arte sub duobus ordinibus scilicet diffinitiuo ⁊ resolutiuo. Ad quam dubitationem soluendaz respondemus potuisse quidem ⁊ sub ordine compositiuo: idem Galenum facere verum forte liber ille fuisse superuacuus: naz quãtum ad docendum viam atqz ordinem constituende artis medicinalis eandẽqz artem simul sub breuitate docendam vnus liber sufficiebat qui de constituone artis medicinalis inscribitur scriptus sub ordine resolutiuo quantum vero ad faciliorem totius artis memoriam cõmodius etiam sub compendio tradice alter sat erat qui ars parua vocatur ordinem continens diffinitiuum. Quis autem fuisset vsus tertij libri eandem seruãtis breuitatem in tota arte medicinali docenda sub ordine compositiuo non facile est excogitare quando quidem ordinem talem sibi vberior tractatio eiusdem artis vendicabat quaz per plures transigi libros in omni arte vel scientia perfecte tradenda sit necessarium: nam si verũ fateri velimus doctrina resolutiua est propter compositiuam. Primum. n. inuenire oportet scientie vel artis principia

Vbi doctrina cõpositiua Galenus vtak

Auicẽna i suis libris seruat ordinẽ cõpositiuũ lz aliqñ interrũpat

Gentilis

Dub⁹ de ordie libri de ꝓpõne pharmacorum

Dupler medicamẽtoꝝ cõpõ.

Cur Galenus nõ tradiderit per modũ cõpendij totã artẽ medicinalem sub ordine cõpositiuo

Null⁹ ẽt vsus artis medicinalis sub ordine cõpositiuo compendiose tradite. Resolutiua i cõpositiuaz ordinantur.

ac theoremata per resolutionem: deinde hec breuiter tradita postea componentes conuerso ordine latius explicare. Quare videmus Galenum doctrinā resolutiuam non compositiue sed diffinitiue tantum in methodo ac dignitate preferre. Si tamen queratur a nobis vtra duarum alteram dignitate precedat resolutiua ne an compositiua (nam via eadem est secundum subiectum: licet differat secundus rationē) dicimus resolutiuam vno qdem respectu quatenus scilicet artem primum inuenit atq; constituit esse digniorem quatenus vero ea que per resolutionem inuenit adhunc ipsum finem inuenit vt cōpositiua suo ordine digerat atq; componat ac copiosius edoceat: hac consideratione dicimus compositiuam esse perfectiorem ac prestantiorem sicuti finis prestantior est his que sunt propter finem. Gloriatur autem Galenus in prohemio artis parue neminem ante ipsum doctrinam scripsisse a notione finis incipientem: qz plures scientiarum opifices illam quidem inuenerūt per ordinem resolutiuam: sed postea docuerunt sub ordine compositiuo quorum vtrūq; fecisse Aristotelē in iuenienda atq; docenda tota arte logica supra ex Simplicij auctoritate mōstrauimus. Sic veteres medici sicuti Herophili z Erasistrati sectatores z Atheneus de gb⁹ in phemio artis parue cōmeminit vt forte inuenerint scientiam medicinalem per methodū resolutiuam eandem tamen sub ordine doctrine cōpositiue docuerunt. Vere igitur Galenus gloriatur se primum ex medicis atq; philosophis doctrinam scripsisse seruantez ordinem qui a notione finis incipit resolutiuus. Supereſt altera dubitatio diluenda: Cur Galenus tribus doctrinarum ordinibus nō adiecerit quartum scilicet diuisiuum: hanc dubitationem soluentes dicimus ordinem diuisiuum reduci ad ordinem resolutiuum. Eodem.n. fere ordine partes omnes artem medicinalez constituentes per methodum resolutiuam sicuti per methoduz diuisionis inueniuntur vt patere potest legenti librum Galeni de partibus artis medicatiue. Unde in eodem libro Galenus methodum diuisionis per quaz docet partiri artem medicatiuā vocat resolutionē z hec quoq; in eo libro initium sūmit a partibus finī propinquioribus z terminatur ad eas que sunt remotiores z prime in ordine compositiuo: verba autez Galeni in libro allegato sūt hec. Dico igitur esse medicatiue quidem primas z proprias z maxime partes illas per quas nobis aduenit finis artis. Alie vero sunt his superiores. Prime quidez igitur z proxime tot sunt numero quot sunt materie propinquissime eius: propinquissima autem materia medicatiue artis sunt dispositiones nostri corporis siue due sint secunduz genus siue tres siue plures: deinde paulo inferius Galenus subiungit. Alie quidem igitur sunt prime z propinquiores artis fine quibus non sunt he. Prima qdem igitur signatiua cuius sunt partes due hec quidez dignoscitiua presentium hec vero futuroruz precognitiua: neq; n. absq; qd dignoscatur passio curationem eius possibile est inuenire neq; absq; hoc qd cognoscatur terminus criseos possibile est curare conuenienter. Has autem rursus necessarium est precedere illam partem que est circa cognitionem omnium ptium animalis que in anatome siue dissectione corporum inuenitur. Secundario vero ex superabundāti illam que est de actibus z tertio eam que de vtilitate earum est. Ipsas autem rursus has eam que de contemplatione circa elementa corporis z secundo eam que de virtutibus naturalibus que inueniuntur ex dissectione animalium: ad tot. n. principia resolui tur pars significatiua quam pcedere curatiuam z salubrem penitus diximus. Hec quidem Galenus in libro quem diximus inscripto de partibus artis medicatiue in quo z partes scientie medicinalis principales z principalium constitutiuas eodem fere modos inueniri per methodum diuisionis quo etiā per viam resolutionis inueniuntur nobis insinuat cum ait: ad tot. n. principia resoluitur pars illa que z curatiuam z salubrem antecedit. In libro etiaz de constitutione artis medicinalis Galenus ait se non in eo proposuisse tractatu ea que ad artem pertinent medicinalem omnia transigere: sed solum ex quibus z quot principijs z per quas vias eadem ars constituatur edocere: que omnia inibi quo ordine per resolutionem inueniuntur eodem etiam docentur. In hoc.n. differt liber de constitutione artis medicinalis a libro de partibus artis medicatiue quoniaz in hoc solum partes eiusdem artis inueniunk in illo vero non solum inueniuntur: sed etiam docentur licet vt sepe diximus breuiter atq; concisim. Cum vero in eisdem principijs siue partibus constituentibus artem medicinalem inueniendis idem fere ordo seruetur in libro de constitutione artis medicinalis per methodū resolutionis: in libro vero de partibus artis medicatiue per methodum diuisionis: ob hanc vt arbitror causam Galenus tris tantum z non qnattuor docendi ordines enumerauit vt qui diuisiuum computet cum resolutiuo seu diuisiuuz reducat ad resolutiuū. Unde z Petrus leo qui iter alios medicine professores maxima meruit etate nostra Patauij stipēdia doctrinam resolutiuam eandem cuz diuisiua apud Galenum censeri putauit: z recte quidem si per tres doctrinas docendi ordines itellexisset: sed quia per tres doctrinas z ipse modos doctrinales accepit in easdē cum alijs incidit difficultates z tanto magis quanto a numero doctrinaruz excludere cogebatur demonstratiuam: quoniam resolutiua eadem esset secunduz ipsum cum diuisiua: vnde non potuit neq; ipse seruare numerum doctrinarum apud antiquos philosophos: non solum Aristotelem: sed etiam Platonem cuius sectator: haberi volebat celebratarum. Ordinē autem diuisiuum seu doctrinam hunc seruantem ordinem esse vnaz ex tribus a Galeno enumeratis visi sunt quidam etiam ex recentioribus olfecisse: quos licet odorem veritatis sentientes: reprehendit tamen Plusq̄ cōmentator his verbis. Credunt autem aliqui sicuti in eorum expositionibus reperitur non imitari in hoc Galin qp ordinatio capitulorum in scientia siue libro vel reductio ipsorum siue ipsarum partium scientie ad vnam diuisionem principalem z generalem continet omnes partes sicuti genus continet omnes species z qp vniuersaliter ordinatio partium scientie ad totam scientiam sit genus doctrine: alterum scilicet duorum quod est falsum: quoniā prima diuisio generalis in scientia cuz subdiuisionibus ab illa dependentibus nihil est probans: sed nititur ipsa tantum diuersitati acceptionis subiecti z specierum z partium subiecti cum diuersitate suarū passionuz z propterea non est dicenda doctrina. Sed illud vnde dependet ordinatio capitulorum z librorum z vniuersaliter omnium partium scientie propterea in hoc nulla diuersitas est inter scientias: omnius .n. scientia diuiditur diuisione prima continente quasi infinitas subdiuisiones que omnes ad illaz reducun-

Quedignitate precedat reso. an cōpo.

Cur Galenus dixerit neminē ante ipsuz scripsisse doctrinaz a notiōe finis icipiētem

Diuisiuus ad resolutiuum reducitur

Galenus i libro ō ptibus artis medicatiue

Petr⁹ leo

tur ſicuti in medicina notum eſt ⁊ in naturali ⁊ omnes ſcientie ab illa incipiũt: ⁊ ſic ſequitur quod vni cum tantum eſt genus doctrine quod nihil eſt. Hec verba Pluſq̃ cõmentatoris tendunt etiam aliquo modo contra opinionem noſtram qui putamus ordiné reſolutiuũ partũ a diuiſiuo differre ⁊ alterũ reduci ad alterũ ⁊ tũ diuerſa ponimus genera doctrinarũ qz ⁊ diuerſos ordines quos tamen Pluſq̃ cõmentator vnum tantum eſſe opinatur in quacunq; ſcientia vel arte ſcilicet diuiſiuum. Nos tamen preter hunc qui in idem coit cum reſolutiuo vel ad ipſum reducuntur duos alios docendi ordines luce clarius manifeſtauimus ſcilicet compoſitiuum ⁊ diffinitiuũ. Neq; ipſe Pluſq̃ cõmentator ſiſtare velit in his que de doctrina diffinitiua ⁊ eius ordine determinauit qui ſumitur a partibus diffinitionis ⁊ non ſubiecti ſcientie vel artis negare poſſit ordinem diffinitiuum differre ab ordine reſolutiuo ſeu diuiſiuo quem facit omnibus ſcientijs eſſe cõmunem: cuius aliud ſit ſubiectum ſcientie diuidere in partes ⁊ partes partiũ aliud diffinitionem ſcientie ⁊ alius ordo ex hac alius ex illa diuiſione proueniat: vt liquere poteſt legenti duos libros: alterum cui titulus eſt de partibus artis medicatiue: alterũ qui ars parua nominatur. Q̃ autẽ etiã obiecit Pluſq̃ cõmentator diuiſionem illam a qua ordo ſumitur capitulorum nihil probare: ⁊ ideo non eſſe doctrinam: facile ſoluitur ex his que antea nos ſepiſſime declarauimus: cum alia ratione tres doctrinas cõmuni vocabulo doctrinas nominari: alia hãc reſolutiuam: hanc compoſitiuam: hanc vero diffinitiuam diximus nuncupari ⁊ paulo antea in hoc differre librum Galeni de partibus artis medicatiue a libro de conſtitutione artis eiuſdem ſignificauimus: quoniam in hoc tota ars medicinalis docetur ſub ordine reſolutiuo: in illo autem ſole partes totius artis per methodum diuiſionis inueniuntur non aũt etiã ſub eodem ordine diuiſio docent: ſicuti in altero ſub ſolutiuo: quos tamen ambos ordines vnum eſſe vel ſaltem alterum reduci ad alterum arbitramur vt qui non magno inter ſe diſcrimine diſtent. Quia vero ẽt ſupra diximus ordinem compoſitiuum obuerſus eſſe ordini reſolutiuo: idq; manifeſtari ex ordine librorum quem ponit Galenus circa finem artis parue: quem credimus eſſe compoſitiuũ. Illud quoq; lectores admonendum duximus q; ſi non adunguem hi duo ordines ſua ſibi inuicem contrarietate reſpõdent: nihil oporteat admirari: cum idem liber in eodem ordine poſſit variis reſpectibus eſſe altero prior atq; poſterior. Quod etiam ita eſſe declarat magna expoſitor Ariſtotelis de eius librorum ordine non ſolus in philoſophia ſed etiam in logica cõtroueria. Sufficit autem in his de qbus diſerimus vt ordo compoſitiuus ordini reſolutiuo magna ex parte videatur oppoſitus ſed ⁊ illud fieri poteſt vt in diuerſis doctrinarum ordinibus eadem pars alicuius ſcientie vltimo loco doceatur: ſicuti pars illa que de ſalubribus titulum habet tam in libro de cõſtitutione artis medicinalis in quo ordo ſeruatur reſolutiuus: q̃ in ordine librorum Galeni ſecundum vberiorem doctrinam ſcriptorum qui eſt cõpoſitiuus vt diximus vltimus ſortitur locũ. Quod ideo fit i ordie reſolutiuo ne ordo partiũ que partem curatiuam cõſtituunt doctrina partis ſalubris interpoſita diſrimatur in ordine autem compoſitiuo eadem etiam parte dilata: vt melius idem ordo cõpoſitiuus continuaretur. Sed ſatis eſt in his duobus ordinibus q; maxima ex parte diuerſificentur ⁊ q; ſua ſequantur principia alter notiones finis. I. principium ſpeculationis: alter actionis ſiue compoſitionis principium quod eſt vltimum vt ſupra oſtenſum fuit ſpeculationis. Quantũuis autem tres ordines dicti ſint inter ſe diuerſi ⁊ varia ſequantur principia: in omnibus tamen qõ etiam ſupra monſtrauimus ſunt ijdem doctrine modi. I. tam demonſtratio que ex prioribus q̃ altera que ex poſterioribus aliquid probat. Alioquin non poſſemus vti eiſdem Galeni libris ad tres doctrinas ſiue tres ordines doctrinarum: neq; poſſet tota ſcientia medicinalis ſub ſingulis ordinibus ſeorſum doceri quorum primum poſſe fieri ipſe Galenus teſtatur in prohemio artis parue. Secundum vero oſtendunt libri duo alter ſtatim dictus: alter qui de conſtitutione artis medicinalis inſcribitur: in quorũ vtroq; ſeparatim eadem ars tota breuiter tamen atq; cõciſim in altero ſub ordine diffinitiuo in altero ſub ordine reſolutiuo docetur vt ſepius antea dictũ fuit: nam eadem crebro repetere eſt nobis neceſſarium q; volentibus illa que a maxima viris auctoritate ſunt pernegata aſſeuerare. Hoc enim eſt q; duobus auctoribus de hiſce doctrinis contraria diſputantibus plurimum aduerſatur: neq; n. poſſunt ſuis opinionibus inherentes oſtendere quomodo Galenus totam docuerit artem medicinalem ſub ordine reſolutiuo ⁊ cõpoſitiuo ſicuti ſub ordine diffinitiuo: ſi gdem Pluſq̃ cõmentator ⁊ ipſe fatetur non eſſe poſſibile in omnibus queſitis vti doctrina reſolutiua. Quare illi fateri eſt neceſſarium doctrinam reſolutiam dici ordinariã in vno aut pluribus ſcibilibus particularibus ⁊ non in tota ſcientia que docetur. In eandem etiam trahitur difficultatem Conciliator qui vult doctrinã compoſitiuam eſſe demonſtrationem propter quid: cum neq; ſub huius doctrine ordine poſſit tota medicinalis ſcientia doceri: neq; etiam naturalis in qua nõ raro cognitio cauſarum ex effectibus inueſtigatur. Vnde caueat idem Conciliator ne male alleget differentia octaua Cõmentatores ſuper doctrina que per anonomaſiam dicitur ordinaria que eſt doctrina compoſitiua ſecundum eundem Conciliatorem ⁊ eſt vt ait idem Cõmentator incipere a cognitione cauſarũ primarum rei cognoſcende perfecte: deinde itendere ad cognitionem cauſarum remotarum ſecundus ordinem donec peruentatur ad cauſas propinquas. Innuit autez per hec verba Cõmentator ordinẽ quẽ ſeruat Ariſtoteles in tradenda ſciẽtia naturali in qua ſicuti dixi ſolum effectus per cauſas ſed etiam cauſe per effectus demonſtrantur: quẽadmodum etiam in ſcientia medicinali ſub quocunq; doceatur ordine ſiue diffinitiuo ſiue reſolutiuo ſiue compoſitiuo. Et ſi. n. ordo compoſitiuus hoc habet precipuum q; illa que in eo priora ſunt vim habeant principiorum ad illa que ſequuntur: tamen in hoc ordine vniuerſo ſiue in libris hunc ſeruantibus ordinem multe fiunt demonſtrationes ex poſterioribus veluti in libro de elementis ſecundum hipocratez qui tamen primus eſt in ordine compoſitiuo vt ſupra a nobis fuit declaratus. In hoc nãq; libro corpus humanum non eſſe ſimplex ex eo probatur q; dolet ⁊ q; ſit ex quatuor elementis conſtitutum ex eo q; quatuor humores illis proportionales in deiectionibus ſeu ſponte ſeu arte factis appareant: vt non parum mihi ſubeat de Conciliatore admirari qui volens oſtẽdere vbi Galenus vſus fuerit doctrina cõpoſitiua adducit in exemplũ librum de elementis ſecundum hipocratez. In quo tamen libro Galenus plurimum vtitur doctrina re-

Concilia tor pericli taſ ne male alleget Aueroim.

Error Cõciliatoris

solutiua si per doctrinam resolutiuam intelligamus vt intelligit conciliator illam que ex effectibus causas ⁊ ex posterioribus priora demonstrat. Illud autez verius de eodem libro dici possit q̄ est primus in ordine compositiuo cui non repugnat neq; demonstratio quia neq; propter quid sicuti neq; duobus alijs ordinibus quēadmodum a nobis in precedentibus abunde fuit declaratuz. Habent etiam ⁊ hoc due famose opiniones incōmodum q̄ non possunt vel probabilem afferre causam ob quam Galenus totam artem medicinalem sub quodam compendio traditurus de artis logice methodis volueris prohemiari:

Cōtra hali

nam quod ait Hali fuisse id Galeni propositum statim nos ad studiū dialetice excitare: huius cause assignatio preter id q̄ incidit in repugnantiam vt supra notauimus i alteri subijcitur note. Neq; n. vlla ratio afferri potest cur Galeno in hoc prohemio precipue libri artis parue tali genere exhortationis vti libuerit vbi videlicet minime fuit necessariuz quoniaz in eo libro vt Galenus inquit non plene demonstrationes: sed eorum que alibi latius fuere demōstrata quedam veluti conclusiones tantūmodo contineantur. Adde q̄ hec eadem exhortatio circa finem eiusdem libri superfluo repeteret: vbi Galenus facta omniuz librorum suorum quos secundum vberiorem doctrinam ꝓscripsit cōmemoratione admonet nos priusq̄ ad eorūdem librorum lectionem perueniamus: in libris de demonstratione debere exercitari ⁊ recte admonet quoniam in his illa latissime demonstrantur que in arte parua per moduz veluti conclusionū breuissime perstringuntur. Quare illorum quidez librorum nomine ea exhortatio fuit quodāmodo necessaria: sed libri artis parue gratia fere supuacua. Plusq̄ cōmentator vero preter hanc ⁊ aliaz inuit eiusdē prohemij rationem: statim. n. in principio expositionis scribit hec verba. Traditurus medicinaz scilicet Galenus sub insueto genere docendi sciētias operi premittit prohemium de diuisionibus doctrinarum vt eliciat quam intendit. Ego autem non puto doctrinam diffinitiuam esse insuetum docendi genus cuz fuerit ex parte etiam apud Aristotelez vt nos antea ostendimus vsitatuz: quo etiam teste Galeno quidā Herophila sectatores ⁊ Heraclides Erethricus vsi fuere. Quare inconsuetum docendi genus potuit dicere verius esse doctrinam resolutiuam quam se solum scripsisse galenus gloriatur. Ratio autem probabilior ob quam Galenus voluerit librū suum ab hac oratione exordiri. Tres sunt omnes doctrine ordini inherentes est ista quia cum sint tres ordines generales qui seruari possunt in tota aliqua scientia docēda: scilicet resolutiuus cōpositiuus ⁊ diffinitiuus: voluit statim nobis notificare quem ex his tribus in arte parua esset secuturus scilicet diffinitiuuz: ꝓpter totius scientie medicinalis compendiosam traditionem ⁊ memoriam illorum que sub illo ordine docerentur faciliorem. In multas etiaz alias incidunt taz Cōciliator q̄z etiam Plusq̄z cōmētator difficultates quas non possunt subterfugere vel verisimili ratione dissoluere. Maz si per doctrinas ordinarias docendi modos seu methodos logicas sicuti demonstrationem quia ⁊ propter quid Galenus intellexit: cur his non annumerauerit diuisiuaz: cur non etiam diffinitiuam que docet artem diffiniendi? de qua Aristoteles ac Theophrastus apud grecos Boeti⁹ ⁊ alij apō latinos tam accurate scripsere. Si diuisiuaz dixerint fuisse a Geleno a numero doctrinarum que ordinarie dicuntur exclusam quoniam nihil probet non animaduertent se Galeni sententiam volētes interpretari ipsum sibi ipsi facere repugnantem: qui multis in locis idez munus constituendi omnes artes ex opinione Platonis tribuit diuisiue quod tam Conciliator q̄z etiaz Plusq̄z cōmentator dant resolutiue qualiscunq; ipsa sit siue demonstratio quia siue propter qd. Anceps sane locus ⁊ nequaq̄z ab illis dissimulandus qui inter se de opinione Galeni super tribus doctrinis tam operosa disputatione contenderunt. Oportuit. n. ipsos cum de Galeni opinione disceptarent eundem Galenum non Aristoteli a quo non raro dissentit: sed magis Platoni cuius semper summus fuit imitator ostendere cōsentientē: q̄z neq; cū dicūt doctrinā diuisiuam nihil probare atq; ideo non esse ordinariaz omnino in hoc placent Aristoteli qui libro secundo resolutoriorum posteriorum vult methodum diuisionis probare aliquid: sicuti et inductionem licet neutra earum syllogistice probet. Inductionem sane Aristoteles in primo statim initio libri primi posteriorum resolutoriorum inter alias doctrinas intellectiuas numerat que ex antecedenti fiunt cognitione vt etiaz antea diximus. Sed viaz diuisionis esse certiorem via inductionis censet Aueroys in expositione libri quinti Aristotelis de naturali ausculatione cōmento septimo: vbi ait. Aristotelē postq̄z enumerauerat illa per que determinātur species motus ex inductione velle enumerare eadez secundum diuisionē que est via certior. Quare sequitur secundum cōmentatorem q̄ si inductio doctrina aliqua sit siue aliquid doceat multo magis diuisionem siue methodum diuisionis esse doctrinam ⁊ debere alijs doctrinis etiam secunduz peripatheticos annumerari. Galenus sane in libris suis frequenter vtitur methodo diuisionis siue ad probandū aliquid siue docendum: nam aperte ait in libro de differentijs morborum cui titulus est apud neotericos De accidenti ⁊ morbo per methodū diuisionis ostendi nō esse plura morborum genera q̄z illa que ipse inibi numerat vel membris similaribus vel dissimilaribus ꝓpria. Solutionē vero ꝓtinuitatis esse morbuz vtriusq; cōmunem: in libro autem de febribus ad glauconez dicit errores medicorum quācūq; heresim profiteantur maximam atq; precipuam habere causam vitiuz diuisionis. Plato vero hanc eandem methodum diuisionis adeo extollit atq; admiraf: vt in dialogo qui inscribitur Phedrus dicat ex persona socratis se hominis qui diuidendi artem recte pertractet a tergo tanq̄z dei vestigia respicere. Equidez miror fuisse aliquos qui talem qualē nos conamur refellere methodo diuisionis opiniones tam a Platonis dogmatibus abhorrentes Galeno homini Platonico ascribere ausi sint. Sed fac ipsum fuisse vt sane in multis fuit Aristotelicū: nō ne altero simili de doctrina diffinitiua implicantur errore? de illa loquor de qua Aristoteles ꝑcepta accuratissime tradidit. Maz hāc quo q̄z volunt fuisse a Galeno exemptam de numero doctrinarum ordinariaruz que tamen tanto dignior est doctrina demonstratiua quanto cognitio principiorum certior est cognitione conclusionuz quanto etiā est illa doctrina prestantior que rei essentiam explicat q̄z que accidentia substantiam cuipiam inesse demonstrat. O quanta dignus foret Galenus reprehēsione si suam doctrinam diffinitiuam nihil probantē atq; ideo vt videtur sentire Plusq̄z cōmētator: nihil docentem sed tantum ad memoriam facientem alijs

Cōtra plusq̄z cōmētatorē dicētē doctrinaz diffinitiuā eē isuetuz docēdi genus.

Diuisiue munꝰ oēs artes cōstituere

Anceps locꝰ dissimulatus a cōciliatore ⁊ a mōacho

Diuisiua aliqd probat ꝑz Aristotelem.

Uia diuisiua certior est inductiua secūdū Aueroim

Galenus vtitur methodo diuisiōis ad ꝓbandum morbum cōmunez.

Plato

Diffiniti ua demōstratiua dignior

duabus doctrinis ordinarijs annumerasse alterã autem docentem diffinire: rem tantopere in omni philosophie genere expetendam pro doctrina inordinaria repudiasset. Qui quidem audent hanc adeo absurdam Galeno tribuere opinionez q videlicet doctrina que docet diffinire non sit vera doctrina non parum videntur ipsum Galenum infamare: nõ parum etiaz Aristotelis detrahere existimationi: qui circa artem diffiniendi tantum opere studijqz consumpserit: ⁊ nihil aliud nisi doctrinam inordinariaz peregerit: qui sapientis officiuz esse iudicauit posse diffinire. Que facultas si vana foret nullus esset actus sapientie in quo vltimum finem hominis ille philosophus collocauit: atqz ita ad incertum vita humana laboraret. Viderint autem tam Conciliator q̃ etiam Pluſq̃z q̃mentator ne non modo veterum placita destruant: sed etiam sibi ipsis repugnantia scribant. Nam si doctrina diuisiua non sit vera doctrina non erit neqz diffinitiua ⁊ si diffinitiua non sit: nõ erit neqz demonstratiua diffinitio si quidem principiuz est demonstrationis: ad diffinitionem autem inuenendam diuisio est necessaria. Quare si due p̃me doctrine vacillabunt lababit ⁊ tertia: patet ergo ipsos neqz veteribus neqz sibi ipsis in suis scriptis consentire.

Pluſq̃z q̃mentator ⁊ Cõciliator pclitant sibi ipsis repugnare

Non possunt etiam verba Galeni que in prohemio artis parue scripta inueniuntur suis ostendere opinionibus consona. Naz prima expositio Pluſq̃z q̃mentatoris verborum illoruz Galeni tres sunt omnes doctrine ordinez habentes: prima ex notione finis que per resolutionem fit: omnino est dissona grece litterature secundum quam illud relatiuuz que: non potest referre notionem finis sed doctrinam tantũ ⁊ vt etiã antea ex Simplicij atqz ipsiꝰ Galeni auctoritate fuit declaratũ: notio finis nõ fit ex resolutione sed antecedit resolutionem. Aut Galenus in prohemio dicto neminem ante ipsum scripsisse doctrinam ex notione finis incipientem ex qua omnes artes consistunt secundum rationez vt habet antiqua translatio quaz exponit Pluſq̃z q̃mentator. Sed mirũ quantuz hic expositor a vero Galeni sensu deerret dum conatur ostendere primum Galenum in scientia medicinali tradenda vsuz fuisse demonstratiua doctrina que ex prioribus probat: quaz idem Pluſq̃z q̃mentator putat esse resolutiuam. ex qua Galenus direrit omnes artes consistere secundum rationem: neqz hic veram intelligens relationem ullius verbi que: quod refert notionem finis ⁊ non doctrinam vt antea diximus.

Pluſq̃z q̃mentator mirabiliter a Galeno deuiat

Causa inquit Pluſq̃z q̃mentator pp quam antiquorum nullus in medicina tradenda vsus fuerit ista doctrina quia in alijs nõ dubitamus philosophos qui precesserunt Galenum sicuti Aristotelez ⁊ alios ipsa vsos fuisse: quia hec doctrina valde difficilior est cõpositiua. Facilius eniz est videre q̃ homo habeat febrem quia habet ea que consueuerunt concomitare febre que sunt dolor capitis sitis pulsus spissitudo ⁊ itensio coloris vrine ⁊ similia q̃z discernere pp quid habet febrem quia habet putredinem calefacientẽ.

Cõtra pluſq̃z q̃mentatorez male de ãtiqua medicina sentientez

Antiqui eniz quasi rudes ⁊ primi scriptores de medicinalibus a sensibilibus incohantes a posterioribus venerũt in nõ sensibilia ⁊ priora. Nec omnia ad litteraz Pluſq̃z q̃mentator quem nollez tam male de antiquis medicis iudicasse cum presertim Galenus cuius comparatione eosdem medicos veteres deprimit Pluſq̃z q̃mentator ipse inq̃z Galenus fateatur plures ex illis fuisse non solum in medica sed etiam in logica arte preclaros veluti Herophilus quez ob

Herophilus

precipuam differendi facultatem dialeticum nominat atqz Philotimuz eius condiscipulum ⁊ amborũ preceptorem Praxagoram qui ab Esculapio originem duxit ⁊ cum his atqz ante hos Erasistratuz Diocliim Dnestheum Dieuchen Philistionem Plisthonicum: ⁊ Hippocratem ipsum quibus Galenus cõqueritur in primo libro artis curatiue ausuz se preponere Thesalum quendam omnis methodi ⁊ demonstrandi scientie ignarum. Atqui si libuit Pluſq̃z q̃mentatori omnes prisce etatis medicos damnare hebetudinis: non debuit profecto intra eandem aleaz etiam Hippocratem ponere: ex cuius Philologia multa Platonem Plurima etiam Aristotelem accepisse pluribus in locis Galenus testificatur qui etiaz in libro cui titulum fecit q optimus medicus sit etiã optimus Philosopus hoc ipm nullius alterius: sed tantum Hippocratis probat argumento qui non solum medicã facultatem sed omnes philosophie partes fuerit adeptus. Cuius etiaz imitatione alios medicos exhortatur ad artem logicam capescendaz tantum a vero abest id quod scripsit Gali ⁊ vulgus medicorum postea credidit fuisse quidem Hippocratez medicum excellentem: sed logice artis expertem: solaqz ingenij bonitate tantuz quantus habetur ab omnibus medicuz euasisse. Quare si nihil aliud hoc vnũ saltem Galeni de Hippocrate testimonium probare possit falsum esse Pluſq̃z q̃mentatoris de antiqua medicina iudicium. Vnde ⁊ falsa esse expositio conuincitur per quam inuit primum Galenum ex mediis vsum fuisse doctrina resolutiua per hanc intelligens demonstrationem propter quid quam nulli antiquorũ propter rationis subtilitatez potuerunt attingere. Sed quãtuz pertinet ad dignotionẽ febris neqz ipse Galenus arbitratur aliam esse methoduz magis artificiosam per quam possimus morbos latentes et eorum causas perquirere q̃z ex accidentibus que sũt posteriora. Sic. n. ⁊ ipse decerit in libro de ꝯstitutione artis medicinalis: vbi quẽadmodum vera methodus huius partis totius scientie medicinalis inueniatur ostendit. Neqz vero cum eandem methodum ad particulariora deducit: quod facit i libro qui apud Latinos de interioribus inscriptus est aliam sequitur ad membroruz intrinsecas passiones inueniendas doctrine rationem. Quare si medici veteres qui hac incessere via rudes fuerunt iudice Pluſq̃z q̃mentatore Rudis etiam Galenus fuit qui eandem viam secutus est: ⁊ alios docuit. Sed multo etiaz maioris ignorantie arguuntur antiqui medicine interpretes ex sententia Cõciliatoris si neqz ex effectibus qõ sit humane rationi facillimum scierint demonstrare. Quis enim nõ videat hoc sequi? si p̃mus ex ipsis Galenus doctrinam ex notione finis. i. ex effectibus procedentem. Sic. n. exponit Conciliator in scientia scripserit medicinali: ex qua doctrina vt idez censet Conciliator omnes artes consistunt secundum rationem. i. doctrine secunduz quas facilius procedit humana ratio ⁊ qualem sunt in quibus seruatur processus quia. Nam sic etiaz exponit verba Galeni Cõciliator vel Jacobus forliuiensis p Cõciliatore. Que sane expositio viderim facit antiquos medicos non dico homines rudes atqz hebetes vt iudicat Pluſq̃z q̃mentator: sed plane asinos extitisse qui illum etiaz processum ignorauerint qui sic humanam habenti rationem expedit. Hanc tamen vetustatis infamiam tentauit Jacobus per alia verba quodãmodo excusare inquiens nullum medicuz ante Galenũ sciuisse

Philotimus Praxagoras Erasistratus Diocles Dnestheus Dieuces Philistonicus Hippocrates: omnes medici atqz philosophi.

Plurima ex Hippo. Platonẽ ⁊ Aristotelẽ accepisse.

Optimus medicus optimus pbus.

Ex opinione Cõciliatoris antiq medici maioris in scitie arguunt q̃z ex opinione monachi.

effectus debitos ⁊ secundum ordinem in aliqua doctrina totali in suas causas resoluere. Sz neqz Galenus sciuit hoc facere vt manifestum se reddit in terciodecimo artis curatiue vbi agit de medicinis dolorum qui ex venenis proueniunt quas dicit nō ratione sed sola experientia cognosci: ⁊ vbicunqz fatetur plurima esse quorum cause sunt inexplicabiles: quoniam non a qualitate fiunt manifesta sed a tota substantia quam formam specificam vocant: neqz etiam Galenus vsqz̄ totius scientie medicinalis doctrinaz ita ordinauit vt semper vtatur demōstrationibus qa: ⁊ non aliquando propter quid. Quare vt venerabilem antiquitatem tanta ignorantia ⁊ simul Galenuz inanis iactantie suspitione liberemus illud dicamus quo nihil fit credibilius quod etiam antea diximus. Primuz Galenum sub tali ordine qualez nos declarauimus resolutiuo totam artem medicinalem docuisse cum nulla extent de medicina scripta que dictuz ordinū in tota medicina tradenda seruent: adeo vt bono periculo possimus asseuerare Galenum primum non modo ex medicis sed etiam philosophis doctrinam scripsse ex notione finis incipientem ⁊ ordine factam resolutiuo. Q3 si etiam vlimuz fuisse diximus non procul a vero deflexerimus: neqz enim obstat id quod de se scribit Haliabas qz modum elle gerit doctrine diuisiuū: nam vt etiam antea sepe declarauimus aliud ē modus doctrine aliud ordo: neqz repugnat modus doctrine diuisiuus ordini doctrine cōpositiuo ⁊ nihil insuper obstat esse quinqz modos doctrinaruz quot haliabas enumerat. Ordines vero tantummodo tres quāuis videatur neqz ipse Haliabas sciuisse doctrinarum modos ab ordinibus seperare atqz distinguere ⁊ ideo ansam dedisse posteriozibus tot ac tantaruz de numero doctrinarū altercationuz. Aut enim idem Haliabas Galenum in arte parua vsuz fuisse modo doctrine diffinitiuo: quod tamen falsuz est: cum in eo libro Galenus neqz doceat diffinire neqz semper diffinitiuo procedat. Sicubi vero Galenus seruauit modū doctrine diffinitiue hoc fecit in libro qui ad ipsum refertur auctorez̄ sub titulo diffinitiones medicinales: in quo libro omniū fere rerum de quibus in medicina tractatur sole scribuntur diffinitiones. Sz redeamus ad Plusq̄z cōmentatorem qui ⁊ si cum minoz dedecore veterum medicorum non minus tamen ⁊ ipse barbare q̄z Conciliator atqz a vero Galeni sensu dissone exponit eadem verba Galeni que in veteri translatione ita scripta leguntur. Nemo tamen ante nos scripsit eaz que ex notione finis incipit ex qua omnes artes consistunt secundum rationem. i. vt Plusq̄z cōmentator exponit ex qua extrahitur quesitum in omni arte per viam rationis. i. per causam cuius expositiōis falsitatē ostendit liber Galeni de constitutione artis medicinalis ⁊ antea a nobis super hoc allegatis: in quo libro Galenus per eadem fere verba eandem scribit sententiam ex veterum philosophorum auctoritate qz videlicet vnicuiqz arti a notione finis sua fit constitutio ⁊ per notionem finis neqz causam remotam neqz effectum postremum intelligit sed finem artis mente conceptuz vt supra declarauimus. Per artes etiam hoc ipso in loco Galenus intelligit neqz soluz scientias speculatiuas in quibus est vsus demonstratione propter quid vt intelligi vult Plusq̄z cōmentator neqz solas actiuas vel factiuas que ex effectibus et omnino ex posterioribus ratiocinantur quemadmodum opinatur Conciliator sed vtrasqz vt plurimum artium exemplis manifestat quorum alie finem habent opus alie contemplationez̄. Adeo illi duo Galeni expositores quanto ingeniosius studuerunt verba eiusdez̄ Galeni antea dicta interpretari: tanto magis a vero illorum sensu deuiarunt: verba etiam illa Galeni de suis libris quibus licet vti ad tres doctrinas neuter potest auctor sue opinioni stante verborum eorum serie vt iacēt accōmodare. Quare coactus est Plusq̄z cōmentator non solum verba sed etiā sensuz figura insueta frustra accersita peruertere. Lōgior fuerim: si velim etiam alias adducere rationes vtranqz opinionem probantes: longe a vera Galeni sententia deerrare. Possunt enim hec que iaz a nobis sunt dicta sufficere: si etiam illa addentur quibus se mutuo vtraqz opinio destruit cuz hoc ipsum sit maximum duarum opinionum falsitatis argumentum qz dico pari auctoritate magistri tantum in illis opinionibus sibi inuicem aduersantur: quantum duo contraria que simul quidem faba esse possunt simul vero veritatem continere non possunt. Unde illud est cōsuetum vt scindente se in duas partes turba scholasticorum: questio de doctrina resolutiua nonduz satis fuerit resoluta. Nos vero si qui futuri sunt qui nō se adeo auctoritatibus manciparunt quin possint ēt fauere atque accedere veritati: speramus hic multum caliginis multum adimisse tenebrarum. Quare sicuti prideni a medicis qui in operibus artis exercitantur gratiam exegimus tiro serpente indicato quez illi ex egypto vsqz queritabāt cuius tamen foret magna in italia abundantia: ita nunc a tuuenibus medicine studia emulantibus poscimus dempto illis taz longo dispendio de tribus doctrinis secundum Galeni opinionem disputandi. Nec enim questio modo quo fuit hactenus in publicis litterarum gymnasijs pertractata perplexas habet ⁊ inexplicabiles dubitationes. Secunduz autem opinionem nostram si ad doctrinarum ordinem transferatur tam facilez habet explicationem vt me peniteat in ea dissoluenda taz multa verba consumpsisse. Sed non facile fuit inueteratas opiniones illoruz̄ presertim qui habentur etate nostra non solum in medicina: sed etiaz in omni philosophia admirabiles ex animis hominuz qui vt assueti sunt ita loquunt tentare abolere. Atqz vtinā hic noster conatus non modo temerarius sed ponē furiosus a pluribus non iudicetur: sed sentiant alij quid velint. Nos hec omnia animo non ad ostētationem: sed solam veritatem spectante scripsimus de tribus ordinibus doctrinarum secunduz veraz (nisi nostra fallimus opinione) Galeni sententiam: quibus si forte plures inueniantur: nos tamen de illis disseruimus: quos Galenus precipue approbauit: sub quibus ⁊ ipse totam scripsit medicinalem scientiam sed sub duobus compendiosam sub tertio vero vberiorem faciens tractationem. Et hoc quidem breuissimo epilogo nostra omnis hec disputatio quadaz veluti coronide terminetur.

Aliquos effectus impossibile est in suas cās resoluere

Haliabas nesciuit modos doctrinaz ab ordinibus separare.

Liber ad Galenum relatus qui inscribitur diffinitiones medicinales.

Cōciliator ac Mona chus ḡsto ingeniores tāto magis a Galeni sensu deuiarunt

¶Cesar optatus neapolitanus: Laurentio laurentiano florentino. S.D.

MEMINI Laurentiane duz in etruria medicinā publice profitebamur ſrarū nos calamitatē amicis (vt fit) ſermonibus identidem eſſe conqueſtos. Quare daturum te operam pollicitus es vt ſexaginta illa Hippo. volumina totidēq; Galeni opera tua lima reformata in vſum latinum ederentur. Tantumq; abfuturum vt garrientium maledictis ab honeſtiſſimo propoſito deterrereris: vt hoc potius ad ſcribendum excitare te poſſit. Nunc igit letatus ſum ſūmopere tuz q; Galeni libros de differentijs febriū ⁊ latinos feceris: ⁊ candidos ad nos miſeris: tum maxime q; tumultuante paſſim italia a propoſito ⁊ ſepiſſime promiſſis minime deſiteris: perge mi Laurentiane nam qui aliter plenioꝛe officio etatem noſtram ac poſteritatem tibi deuincias probiſq; ingenijs ſatiſfacias? Noſti. n. quantum hec a doctioꝛibus ⁊ bene inſtitutis deſiderentur: ne tam diu ⁊ tam turpiter cum barbaris ⁊ ineptis ſcriptoꝛibus verſari cogamur. Adde q; non modo barbara ſunt ⁊ inepta que paſſim medici ex grecis habemus. Sed inuerſa ac prorſus deformia: adeo vt melius cum re medica actum exiſtimauerim ſi ſemper caruiſſemus his q̄z male haberemus. ¶Dirum dictu eſſe homines quos inculta hec delectent. Et diligentia omniſq; humanitas apprime diſpliceat: an quia ſenticoſiſſimi ſunt ideo ab omni cultura abhorrent? Sed colluctentur licet inter indomita ac prerupta frugem nihilo mitioꝛem repoſituri. Nos vero te duce qui vtraq; lingua es abſolutiſſimus planioꝛa ac molliora ſectabimur: cuius etiam ſtomachi eſt Franciſcus iacetus florentinus Platonicus amiciſſimus noſter. Mobiſcum etiam ſentit Nicolaus leonicenus vir litteratiſſimus ⁊ in medicina Hercules: nā non minus idem q̄z tu in vertendo Galeno quottidie verſat: ſed plinij: Auicēne: ⁊ recentioꝛum errata rationibus validiſſimis: auctoꝛitatibus etiaz Hippo. Gale. Pauli Nicandri Oribaſij ⁊ Dioſcoꝛidis nixus conatur euertere. Interim noſtras medicine diuiſiones cudimus moꝛ in lucez ꝑdituras. Vale Venetijs. M.D. kalen. Januarij.

¶Galeni de differentijs febriuz liber primus interprete Laurentio laurentiano.

¶Que nam ſint febriū differentie principales ⁊ vt eſſentia febriū ſint in gſie caloꝛis ꝓter nām. CAP. I.

Differētie febriū maxime q̄dez ꝑpꝛie ac maxime ꝓncipales ſm ſubſtātiā: alie vero ſcōm aliq̄d accñs ſūt. At vō cū accñtiū non vna nā ſit: Sed alia ꝑpingora magiſq; ꝑpa diuiſe ſubſtātie ſint: alia vō remotioꝛa ac magis aliena. Accirco inde ēt ſumēdo dꝛias minime vnū genꝰ ē. Letex maxie peccāt q̄cūq; dꝛias ꝓncipales ac maxime ꝑpꝛias omittunt. Deinde q̄cūq; mentionē faciunt haz: ſed pmiſcēt cū eis dꝛias accñtales equalr oēs minime diſcernētes vtiles ab inutilib⁹. Non ſolū aūt peccant pleriq; me dicoz in ipſis dꝛiaz gñib⁹: aut vltra q̄z ſit neceſſariū mentionē facientes inutiliū: aut minus q̄z ſit neceſſariū nō nullas vtiles omittētes: ſed ēt diuidendo gſia ipſa in ꝑpas dꝛias ſiſt errāt. Cū igit primū dꝛiaz genus ſit ab ipſa diuiſe rei ſuba ſūptū videre lz nō nullos medicos ꝓtermittētes vniuerſuz hoc genus: alios vero diuidendo plura q̄z opus ſit attingentes: aut neceſſaria quedā omittētes. Atq; Hippocrates optime fecit diuiſionē libꝛo. vj. epidemiaz: Dictio hz in hūc modū. Febres he q̄dez moꝛdaces manu ipſa: ille mittes ſunt: alie minime moꝛdaces ſz increſcētes: nōnulle acute ſunt: ſz ab ipſa manu deuicte: quedā ſtatim ardentes: quedā vō ſemp debiles ficceq; ſūt: alie affixe viſu terribiles: alie manu ipſa hūide: alie rubicunde: alie croceę: alie liuide: ⁊ alia iſtiuſmodi. Perſpicue. n. hoc loco ab ipa rei ſuba ſimul atq; ab ipſa cognitōe in ꝑpas dꝛias fecit diuiſionē: eēntia. n. febriū eſt in gſie caloꝛis ꝓter nāz. Dꝛie vō caloꝛis he q̄dē ab eo q̄ō eſt magis ac minus ducunt atq; ab ipſa mā in qua caloꝛ ille ꝓter nām exiſtit atq; ab ipſo mouendi mō: quas oēs adiūgens mō cognitiōis ſcripſit quēad modū ꝓcedente ſermone docebimus. Que igit ab eo q̄ō eſt magis ac minus ducūt in hoc gſie dꝛie medici noiant: magnā ac puā febrē dicentes minime ꝓpꝛie qualitati deferentes vocabulū quātitatis: tñ ita conſueuerunt nō ſolū in q̄litate ſed in multis alijs facere hūtib⁹ in q̄litate ipſa ſoliditatē: q̄ tū magna puaq; noiant. At vero dꝛie que de mā ducunt in qua caloꝛ ille ꝓter nāz exiſtit maxime ꝑpe caloꝛis ꝓter nāz ſunt: ſiue corpus ipm cordis ꝑhendat ſiue hūoꝛes cōditos in ipſis vētriculis. Reliqua aūt ac tertia dꝛia eſt vbi aeris ſuba ſola admoduz incaluerit. Corpoꝛa vō ſolidiora atq; humida caleant q̄dem ſed nōduz in caluerint: nō. n. pui refert calere atq; incaluiſſe. Sz diſceres potiſſimū id q̄ō volumus in his exēplis. Finge aquā calidā inditā lebeti frido: deide ab ea ipſa aqua calefieri pre vicinitate ipſius lebetis corpꝰ: nōdū aūt vniuerſuz exq̄ſite incaluiſſe. Et rurſus finge in calm atq; ignitū lebetē frām aquā inditā deinde calefieri q̄dez: nōdū aūt incaluiſſe. Ex his exēplis in ſcō q̄dem prima febriū dꝛia eſt: quas corpus ipm cordis ꝑhēdiſſe docuimus: in ꝑmo aūt ſcōa vbi ꝓditos in vētriculis humoꝛes occupaſſe diximus. Reliq̄ āt ac tertia dꝛia exēplū penitus ſiſte minime hz: ſed cognitōis cā finge eneuz follē trahentē ad ſe aerē admodū calm: deinde calefieri ab eo: nōdū aūt incaluiſſe. Sz exēplū magis idicabit nām rei: ſi fingeres in folle cōtineri humoꝛē: atq; adhuc magis ſi foramina follis p que trahit atq; emittit aerē ita āguſta efficeres vt humoꝛi q̄ō impuia aeri vero puia forent. Qua in re potiſſimum diſſidēt nāe opa ab his que hoies ipſi efficiūt. Et. n. ſuba aeris pmiſcēt cum ſanguie in oib⁹ arterijs ex multis foraminib⁹ ꝓter ſpirāb⁹: ac nihilomin⁹ i ſpo corde quoniam per eas omnes diſcurrit.

¶Caloꝛē accendi interdū in ſpiritib⁹ interdū in humoꝛibus interdū in ꝓtibus aialis ſolidioꝛibus quas Hippocrates ꝓtinentia noiauit. CAP. II.

Ergo caloꝛ quez diximus appellari febriez alias ex alio de ꝓdictis icipit. Occupat aūt ac ſimul diſponit cū ꝑte affecta reliqua duo gſia. Facilli me ergo caloꝛ ex humoꝛib⁹ ad ſpū trālmeat: minus

vero ꝓmpte humores cum ſpū igniunt atq; ēt ſolidū
corpus ꝓinptius tribuit calorē humorib⁹ aerieq; ſu-
ſtantie q̄z ipſum ab illis accipiat: ois .n. ſuba tenuis
facilius q̄z craſſa alterat. Tenuiſſimus āt aer craſſiſ-
ſima aūt corpora ſolida ſūt humores medio gñe am
bigūt. Nec gc̄z refert pñti loco ſpñ vel aerē appel-
lare: nā de his alibi fuſius diffinitū iaz ē: nūc vo ſuffi-
ciet illud tātūmō ſcire qđ puto ill⁹ipp. indicās dixit.
Cōtinētia ac ꝓtenta ꝛ ipetū facientia: cōtinentia qdē
appellās ipſas corpis ptes ſolidiores: ꝓtenta aūt hu
mores: ipetū vero facientia ſpūs: febrilis ergo diſpō
alias ex alio de ꝓdictis icipit. Sed in ꝑmo gñe affecti
corpis minime ꝑmanet: ſed occupat reliqua duo: ac
niſi ꝑus ſoluat ꝓceſſa tꝑis illa ſiſt afficit atq; hec ſum
ma ſermonis eſt. Sed opz ea que dicta ſunt indicare
cognitionēq; vniuſcuiuſq; gñis febriū ꝑcurrere. Sta
tim itaq; de gñatione earū dicere aliquid opus eſt.
¶Quo nam modo febris ephemera. i. diaria ex cāis
ꝓmitiuis atq; euidentibus prehendat. CAP. III.

c **X** labore ergo iracūdia meroze ca
loze frigoze iſomnia cru
ditate temulētia ac repletōe quoſdā febri-
citare cūctis hoib⁹ ꝓſpicuū eſt ab ipſo rei
effectu edoctis: gn ēt vt peſtilens aeris ꝓditio afferat
febrē minime ignorāt gcūq; itellectu ꝓcipāt: quēad
modū vt ꝓuerſari cū his qui peſte laborāt fallax ſit:
affici. n. ꝑiculū eſt q̄ſi ſcabie quadā aut lippitudine.
Fallax ꝓterea eſt ꝓuerſari cū his qui tabe tenenk atq;
in totū cū oib⁹ qui putridū expirant ita vt domicilia
in qb⁹ habitāt grauiter oleant. Cōſtat ꝓterea ex lōgo
rerū vſu vt qui ꝓſuetudinē exercitatiōis omiſerint vt
alijs multis morbis ita febribus corripiant. Et itē vt
repletio gñet febres atq; etiā ꝓraui cibi ac medicamē
ta ꝛ eſtus circa canis ſideris ortuz: ꝛ alia huiuſmodi
cūctis hoibus vt ita dixerīz ꝓſpicuū eſſe. Que vo ab
ipſis i corpib⁹ nr̄is fiat affectio ex qua febricitamus
minime ſciūt neq; pleriq; hoiuz neq; qdā medicoꝝ.
Duplex. n. genus ignorātiū talia eſt: alterū. n. ab ipſa
expiētia tātūmodo aſtruens tā q̄z nulla entū nā rone
poſſit inueſtigari. Alterū aūt genus eſt eoꝝ qui ſapien-
tes qdē videnk ſed cuz ignorent eque q̄z priores ſcie
tū hñt exiſtimationē. Ignorare aūt eos ꝓtingit q: nul
laz hñt rōnalis diſcipline exercitationē ex qua cogno
ſcunk ac diſcernunk veriſimilia ab his que vera ſunt:
q̄re neq; iuenire neq; idicare aliqđ pñt: q: ꝓbabiles
ꝓpōnes nō nouerūt diſtiguē ab ipſis ſūptōib⁹ ōm̄ra
tiuis. Huic āt inſcitie inſolentia acceſſit ob quā nō-
nulli ex eis in tātā audaciā atq; amentiā deuenerūt
vt ea que oēs hoies cognoſcūt expientia ipſa edocti
neq; ea qdē ipſi febriū cās hñt cōprobēt. De gb⁹ cū li
bro de cāis ꝓmitiuis abūde docuerim nihil opus eſt
hoc loco mētionē facere temerarie loquacitatis eoꝝ.
Neq; n. ꝺicere neq; ſoluere ſophiſmata hoc libro
inſtitui: ſed iſtituere ac docere ſubijciendo ea que ali
bi a nobis ſunt demonſtrata: ac docēdo differentias
febriū. Subijcūt ergo calitatē fritatē ficcitatē atq; hu
miditatē eſſe elementa corpoꝝ ac fieri ꝓmas egritudi
nes ex intēpie hoꝝ e gb⁹ vna febris exiſtit quotiens
calor qdā ꝓter nām in corde extiterit. Drie aūt ſm ge
nus caloris de gbus pñs ſermo tractat ab ipſa māe
dria ducunk ſuſcipientiū igneaz caliditatē. Cūq; tres
ſint ſcōm genus aut enim in ipſo corpore cordis: aut
in humorib⁹ accēdit: aut in ſpiritu: pueniunt nōnul-
le cāe oibus manifeſte de gb⁹ paulo ante docuimus
gbus empiricus medicus ex obſeruatōe ad curatio
nem remedijs abundat. Rōnalis vo ad ipſam rei na

turam accedens demonſtratiue ab illa in futurorum
preſenſionē atq; inuentionē curatōis iuuat vtens oi-
bus qdē expiētia ipſa inuentis adijciens aūt multa
ex docendi via rōnali. Que ergo ſint per vtrāq; ꝓte
inuenta expimentū intelligo ac rōnē alio loco docui
mus. Que vero diſpō ab vnaquaq; cā ꝓmitiua i cor
pore ꝓſtat accēdēs febrē hac pte docere iſtituimus.
¶Multas eſſe cās caloris ꝓter nām ex qbus gignit
febris quotiens ſuſcipientia corpa ꝓmpte ſe hēant
ad ꝓtinendā diutius caliditatem. CAP. IIII.

c **U**m ergo videamus nō vnū mo
duz neq; gñatōis neq;
auctionis calitatis qñ ne ipſius qdez ignis
modus vnus eſt. Sed gignit aut ꝓp motū
aut ꝓp putrefactionē aut ꝓp ꝓuerſationē alterius ca
liditatis aut ꝓp ſuppſſionē calidi effluuij: aut ꝓter
ꝓmixtionē calide ſube tā q̄z de fonte quodā ebullen
tis aut genite. ſ. ad nr̄m ſenſum aut augentis calidita
tem neceſſe eſt oēs febriū cās in ꝓdictos modos re-
uocari: quēadmoduz eſtus eſt: ſiue ex ipſo ſole actio
talē hēat appellationē ſiue affectio que i corpore effi-
citur ſiue ea que iam effecta eſt. Nam ꝛ id caliditas
eſt ꝓter nām: nōdū tñ febris niſi cor ipm ꝓcalefecerit.
Et. n. totū hoc genus cāe ex ꝓuerſatōe efficit rei ca-
lefacientis: ſiue ſoli ſiue ignis ſiue medicamentū fue
rit id qđ calefacit extrinſecus attingēs aut ꝓpinquās
aut ꝓuerſans aut quouis alio modo libeat appellare.
At vero iracūdia quaſi ebulitio quedā ac motus ve-
hemens eſt iraſcentis facultatis in ipſo corpore cor-
dis reſidentis. Concaleſcit aūt interdū cū ea ſpiritus
atq; interdū ſanguis: ꝛ ſi ꝓmpta ſe hēant ſuſcipientia
corpora ad ꝓtinēdū diuti⁹ caliditatē: ꝛ q̄uis ipſi⁹ cor
dis motus deſtiterit hec ꝑmanent calida ꝓter nām
tunc febricitare hoiez neceſſe eſt. Nec ergo febris ꝓn
cipiū hz motū atq; ebulitionē natiue caliditatis. Fe-
bris aūt que ex meroze ꝓſtit nō iſup ebulitionē ſed
motū tantūmodo principiū hz. Si aūt ex labore effi-
ciat ꝓncipiū qdē hz motū ampliozē muſculoꝝ ac ner
uoꝝ ꝛ copularū ꝛ articuloꝝ que qdē prima caleſiūt.
Calor aūt ꝓtinēter cordi diſtribuit ac tunc febricitāt.
Ubi vero febris ꝓp denſitatē accendit qualis maxi-
me adſtrictis refrigeratiſq; corporib⁹ fieri ſolet colle
cta in corpore mordaci effluuio ꝓſtit. Diffland eniz
ſemp aialium corpora duobus modis emiſſio foras
quottidie vaporoſis fumoſiq; ex crementis: attracta
aūt aeria ſubſtātia intro refrigerante atq; ventilante
naturalem caliditatē. Ubi igitur fortis cauſa conden
ſando cutem predictos meatus adſtringat ſepe facie
tatis morbuz inducit quotiens vaporoſa ac benigna
materia de corpore effluit: iterdū febrē cōmittit quo
tiens aſpera ac mordax fuerit. Calor aūt potiſſimum
auget vbi refrigerans aer itra corpus minime trahit
Excernit aūt excrementū acre ac mordax aut ijs qui
ſūt malis humoribus pleni: aut ijs qui malos cibos
ingeſſerunt aut non bene concoxerunt: maxime autē
id accidit ex cibis dictis vbi cenoſam aut feculen-
tam ac ſtercoroſam aut paluſtrem aut ſtagnantez aut
alio quouis modo corruptam aquam bibant. Eodez
modo euenit vbi imoderate laborēt aut vigilent aut
angore afficiantur aut acria medicamēta ingeſſerint.
Cibos autez malos ſtelligo oēs qui aut ex natura ta-
les ſunt vt allia cepe naſturtiū porrum braſſica oci-
mum vrtica ꝛ alij quicūq; noiank agreſtes vt eruca
apud nos: atq; etiam qui boni ſunt ex natura ſed ob
putredinem quandam predictis equalem aut maio-
rem ſepe numero vitiū acceperūt vt ordeū ac triticū

ꝛ alia omnia edulia putrida: partim ob temporis longitudinem ad putridam dispositionem deducta: partim situ quodaꝫ repleta quia prave reposita sunt: partim ex prima generatiõe ab ipsa rubigine vitiata. Tales igitur cibos etiam nunc pleriqꝫ comedere coacti pre fame vel febribus putridis ac pestilentibus morbi sunt: vel pustulis scabiosis aut leprosis correpti. Vbi igitur corpus fuerit plenum talibus humoribꝫ: nulla autem opilatio in visceribus fuerit atqꝫ animal in cute libere diffletur ac refrigeretur sanum quidem existit sed breuem fallaceꝫq; obtinet sanitatem. Vbi vero exterior terminus aut astringatur aut in profundo meatus opilentur: si astringatur nunc dictum febrium genus si opiletur id qõ paulo post dicendũ est consistit. Nihil igitur mirum videri debet si ex crudi tate hi quideꝫ febricitent: illi nihil eiusmodi patiant Et.n. ijs qui malis iam humoribus pleni sunt ac male diffiantur: aut inoportune laborant aut lauantur propensius ꝓmptũ est febricitare. Ijs aũt qui bonis sunt pleni humoribus ac probe diffiant ꝛ quiescunt ac fouẽt iecoris ac ventris sedes impossibile est febricitare: quoniam in iecore ac ventre manet quicquid corruptũ est ac temporis spatio paulatim concoquit atqꝫ efficit benignũ. Quẽadmodũ vbi motus fortiores sustinuerint aut in soleꝫ estiuũ steterint aut in balneum calidarũ dulciũ aquarũ descenderint. Itidem vbi corrupta cibaria in ipsum corporis habitũ deferuntur febris minime sequit: nisi propter aliquã aliã causam vt si sepenumero surgendo laborauerint aut ventrem ipsum inflãmatio tentauerit.

¶ Ex putredine accendi febrem cuius causa est opilatio: ac potissimum putrescere quecũqꝫ calida atqꝫ humida sunt. CAP. V.

c Eterum si meatus opilentur atqꝫ humores stipentur (nã de ea ipsa re docere distuli) animalia putridis febribus tentant. Promptissime.n. putrescunt quecũqꝫ calida ꝛ humida sunt ꝛ sepe in locis calidis nisi diffletur ac refrigerent. Porro neqꝫ mirum videri debet qꝫ ob rem febres sequant repletionem: qm̃ per eiusmodi dispositiones multe opilationes efficiunt ac totũ corpus difficulter diffletur. Igitur ex multitudine que est ad ipsas vires humores ipsi cito corrũpunt neqꝫ euicti neqꝫ concocti probe quippe quidem vires cõficientes eos debiliores existãt. Quo circa quecũqꝫ cibaria glutinosa crassaqꝫ sũt morbos cõmittere magis possunt: opilare.n. atqꝫ stipare humore ex illis facilius est. Sed nõne ꝓrarie sꝫ extenuantia ꝛ acria morbos cõmittere pñt. Cõstat enim vt qui altero viuendi genere, exupant febre silr prehẽdant: qꝫ hec oia vt ante diximus malos humores gignere assolent. Nec ergo rõne ea qꝫ malos humores gignunt febriũ cã sunt: alia vero rõne putredinis quecũqꝫ glutinosa crassaqꝫ exñt. Nec secus ptes inflãmatione affecte rõne putredinis accendunt febrem: humor.n. decurrens stipatus vbi fuerit natura calidus qꝫ non bene diffletur putrescit. Vbi igit decurrens humor fuerit diligenter bilioſus caliditas sacro igni subsimilis occupat partem: vbi sanguineus inflãmatio vbi pmixtus ex vtroqꝫ aut sacer ignis inflãmationi subsimilis aut inflãmatio sacro igni subsimilis efficit nomen qdem sumens ab humore dominante: denoiationẽ vero accipiens ab altero. At vero ex his oibus sequit febris rõne societatis. Semp.n. simul cum eo qõ incaluit pars ꝓtinua calefit quousqꝫ distributio ad cor ipsum deuenerit. Naꝫ carbũculis quoqꝫ ptes ꝓtinue simul calefiunt genitis ex sanguine per qꝫ calido sed melancolico ꝓpter exustionem. ¶ Pestilentis febris cãm esse inspirationeꝫ potissimũ quotiens corpus in eã disponẽ sit preparatũ: qm̃ maxima pars generationis morborum est corporis preparatio. CAP. VI.

c Alidiores pterea ambiẽtis nos aeris ꝓditiones quales sunt circa canis sideris ortum potissimum per inspirationẽ perspicue cor ipsuꝫ calefaciunt: extrinsecus vero circũfuse corpori totuꝫ ipsum calidum reddunt maximeqꝫ arterias: vt que non nihil substantie ipsius ambientis aeris attrahãt ex qbus oibus simul afficiat cor necesse est: atqꝫ ipm in primis in modice calefiat maximeqꝫ febrili dispõne tentet atqꝫ ipsi corpori imittat opꝫ. Vbi vero pestilentes subeant ꝓditiones inspiratio potissimũ cã est. Interduꝫ.n. efficit pp humores in corpore aptos in putredinẽ quotiens aial breuem quãdã occasionem ab aere circũfluente susceperit: sed magna ex parte incipit ex aeris circũfluentis respiratione quem putrida exhalatio infecit. Precipiũ aũtẽ putredinis aut multitudo mortuoꝝ ẽ miníme crematoꝝ: quẽadmodum in bello fieri solet: aut ab exhalatione paludis cuiusdã aut stagni tpe estiuo: atqꝫ interdũ imoderatꝰ calor circũfluentis aeris incipit quẽadmodũ in pestilentia que athenienses iuasit vt Thucidides ait viuẽtes hoies in paruis tugurijs estate corruptio afficiebat: est aũt initiũ pestilentis febris eo qꝫ humores corporis ex prauo victu sint in putrefactionẽ parati. Forsitan aũt accit id pp ꝓtinuitatẽ ex ethiopia fluxerunt quedã mala ingnamenta que ijs qui habebant corpora lesioni parata cãe febris extiterunt. Huius enim semp meminisse opꝫ toto sermõe vt nulla cã sine corporis aptitudine efficere possit: aliogn oẽs qui in sole diuersant estiuo in febrẽ inciderent: ꝛ qui plus equo mouent aut bibũt aut irascunt aut ꝓflictant. Nec secus oẽs egrotarent circa canis syderis ortũ atqꝫ in pestilentia perirẽt. Sed vt est dictũ maxima pars gñatõis morboꝝ est afficiendi corporis ꝓparatio. Subijciatur ergo pro exẽplo in ipso aere inuehi quedã pestilentie semina: atqꝫ eorũ corpoꝝ que versant in eo hec esse oium excrementoꝝ plena paratoꝝ qdẽ ex se ipsis putrefieri: illa sine excrementis ac pura: atqꝫ addatur prioribus in esse opilationẽ meatuũ vndiqꝫ ac repletionẽ appellatã ac vitã ociosam admodũ comedentibus ꝛ bibentibꝰ ꝛ re venerea imoderate vtentibus ꝛ item minime cõcoquentibꝰ id qõ hec oia que dicta sũt nec̃io comitat. Alijs aũt oibus corporibꝰ puris ac sine excrementis inest vltra ea que diximus bona facilitas spirandi in oibus meatibꝰ nequaq̃ opilatis neqꝫ adstrictis: exercitationẽ vero moderataꝫ ac vitaꝫ castiorẽ: deinde his ita subiectis cogitabis quonam mõ ꝓsonũ sit vtraqꝫ corpora affici ab aere putrido in se inspirato. Non ne ꝓsonũ est hec statim a prima inspiratione initiũ putredinis accipere: ac plurimam ꝓtrahere tabem: illa nullo modo vel paulũ afficiat ita vt facille ad habituꝫ natute recurrant? Itidem ꝙtiens aeris tpamẽtuꝫ ab ipso nãe habitu imoderate recessit ad humiditatẽ ꝛ caliditatẽ pestilẽtes fore morbos necesse est: affici aũt per eos maxime qui iaꝫ ꝓpus pleni fuerit humiditate excrementosa quẽadmoduꝫ qui laboribus moderatis ac vita proba vti sunt pentus ipatibiles gmanent per oẽs eiusmodi affectiões hic sermo sup vno exẽplo dictus est: sed in oi gñe cã verus est ac cuilibeat integre in eo exerceri legat li-

bruz de causis pro catarcticis.i.primitiuis. Ego vero pñti libro parcens longitudini vno capite oēm eum cōprehendens finē faciaz. Opz.n.in vno quoqz cāz gñe scrutatē qua potissimū facultate egrotare soleat: deinde ꝓsiderare ꝓgruētes ⁊ repugnantes ei dispōnes corpoz scientes vt ꝓgruentib⁹ qdez pmpta lesio est:aduersus aūt ac repugnātib⁹ quanta vim habeat ⁊ magnitudinē ꝓrietas tm inuicti pmanebunt. Ipse vidi nō nūqz eueniente tali cōditione qualez Hipp. in oppido Cranone fieri dixit carbūculos eruperare nō paucos:quoz gñatio ⁊ alia oia eo quo ille scripsit mō diligenter fuerunt: qn ēt quecūqz tertio libro epidemiarū in pestilenti scripsit ꝓditione ea quoqz etiaz oia per aliam silem illi ꝓditionē fiēr exitterūt. Sūma eoz vt ipse Hippo.dixit putredo fuit:atqz id ipsi cognoscentes statim inciplente ꝓditione quecūqz corpora vidimus humida statim quouis modo exiccare tentauimus:quecūqz vero ficciora pristinā nām in his custodiuimus:quecūqz vero excrementis plena purgationib⁹ sanauimus:quecūqz vero opilationes meatuū soluimus atqz aperuimus. Sed hec quo nāmō se hēant libro de curandi via ⁊ rōne dicunt ꝓstat vt eo loco plīn dicek. Nūc sat erit meminisse eoz exponentes sermonē docentē quo nā modo ab vna cā exurpante qdaz phendunt febre:alij ipatibiles pmanent alij cū difficultate patiunt:dispōnes.n.corpoz dissimiles multiformesqz sunt:⁊ iccirco qdam facile vincunt ac pmptissime patiunt ab ipsa cā efficiente alij inuicti penitus ⁊ ipatibiles sūt aut difficulter patiunt. Ad eius rei demonstrationē coacti sumus mētionē fecisse ēt curatōis pinde vt Hipp. faciētes pscribēs eodē mō celebre illō vbū. Id sanatio ipa idicat.

¶De precautione ⁊ quo nā modo febris ex inguine ephemera.i.diaria consistat. CAP.VII.

Precautio igit quodāmō sanatio ē. Sane ⁊ ipsa nomina sepenumero ꝓfundunt apud medicos:vt.n.alio loco dixim⁹ ois medici opō corporis ipsius vitia corrigit: sed nihil in pñs pficit talis exgita locutio. Siue.n.feces in duo noia totum sanationē ac precautionē:siue in vnū ambo colligas sanationē appellans non puū indiciū est vt non oēs ab eiusmodi cā sibi patiant dispō corporū que phibent corripi epidemijs ac febrib⁹ pestilentib⁹. Una.n.pri maqz intentio oib⁹ cōis est vt corpus vacet excremētis ⁊ spirantius sit: scda vero deinceps huic vt exuperāti cāe repugnes quo ad fieri pōt. Quib⁹ vero cōtraria hoz insunt ocissime patiunt maximeqz egrotant. Sed qñ febriū pestilentiū memoriā feci ex putredine humoz oium effectaz par est instantē sermonē hoc loco scrutari de antiqua opinione oēm febrē ꝓsistere humoz putredine dicentē. Ac vident ita sentire ij qui ab atheneo fluxerūt nō obscuri qdē viri in hac arte pscrtim ea que est de febrib⁹ scia in qb⁹ ego plīn cū illis sentio ꝓterqz vnū dimitto ephemeras.i. diarias noiatas febres. Nō.n.mihi vident he subsēg putredinē humoz sed qui ob estū febricitat ab ipo efficiētis cāe calore alterari solet. Ob iracūdiā vo febricitāti ei qō ebulitionē fieri sanguis i corde necesse est:nō tū putredinē:nec nō p exercitationē caliditatē ampliorē pter nām sine putredine accendi:⁊ qsqs cutez habuerit adstrictā per quā acriora excremēta euacuank illis collectis febricitauit sine putredie humorū. Quin ēt febris ex inguine ois mala ē excepta ephemera vt Hippo. dixit. Qñ ēt inguina ipsa inflāmationū gñe ꝓtinenk atqz assentio in hoc sermoni putredinis:nā ob eaz rez ex inflāmatōe febricitāt nō quēadmodū. Erasistrat⁹ existimauit. Attū nōnulla sunt ex inguine febres in gñe ephemere quēadmodū die quedam nūciant nō faciles curatu morbos inflāmatōis aut vlceris aut abscessus aut alterius talis in viscerib⁹ dispōnis alūnos. Letez dissident febres ex inguine ab ijs que putredine humoz ꝓsistūt aut ex aliquo viscere aut ex cauo ac maximo ꝓceptaculo: qñ vbi febris ex inguine cōsistit pars ꝓtinua subinde calefit: caloraz vsqz ad ipz coz succedit. Sz putredo fumusqz vsqz ad ipz minime puenit:sz vbi manēs circūscripta in loco ipsius inguinis alterat tūmō ꝓtinēter vsqz ad ipz coz pmeans calor. Quo potissimū mō ēt per estū ac per exercitationē ex ptib⁹ pmo calefactis distributio ad ipm pncipiū vitale. Tibi aūt putredo fuerit inuiscerib⁹ atqz in magnis cōceptaculis veluti fumus ad ipsos cordis sinus pmeat. Accit igit vt humores i inguine oēs cūctim putrescāt siue vno die siue duobus:vtpote semp inuicē puersantes ⁊ inclusos vno loco. Humores aūt in viscerib⁹ ꝓditi ⁊ in magnis cōceptaculis vtpote diffluētes semp ac simul putrefacientes quos magis attigerint:tpe ampliori putridū accendūt calorē. Sed vt vno verbo dicak quēadmodū in exteris oib⁹ qcūqz calefiunt pter nām a quauis cā si nequeat putrescere id qō calefit: velut lapis aut lignū aut aliqd aliud tale eo vsqz remanet calm quo ad refrixerit paulatim. Id autē qō putrescere pōt depascentē semp pm ꝓtinuitatē hz calorē. Quēadmodū interdū vidi in agro stercus pecudū simul ⁊ colūboz ex pte quapiā ab ipso sole calefactuz ita vehementer vt multa exurgeret exhalatio instat fumi ascēdens vehementer mordens atqz afficiens siquis ppinquasset oculos ⁊ nares. Porro stercus tangentib⁹ erat ita caliduz vt deureret diutius ipositas manus aut pedes. Nō tū semp id accīs durabat: sed sequenti die refrigerabat quātū stercoris vehementer feruiduz pridie fuerat idqz ꝓtinenter acciderat qz qō tunc calm erat qñ pūmū stercus vigebat id dū illud inclinabat ipm rursus calm reddebat ac feruidū:ac paulo post vigebat pmo refrigerato:atqz id rursus iclinabat subincalescente eo qō ꝓtinuū erat:⁊ paulo post accendebat illud ac vigebat:pcedens aūt refrigerabat. Erat autē hec circuitio fere tps diei ac noctis:ita vt exēplū sit maxime ppriū febris quotidiane. Si vero duob⁹ diebus ac noctib⁹ circuitio fuisset exēplū foret ita febris tertiane:⁊ si trib⁹ quartāe:⁊ si quatuor qntane. Si febris vlla qntana est ipse eniz nōdū pspicue vidi neqz eam circuitionē neqz aliqz aliam vltra quartanā. Sz de febrib⁹ repetentib⁹ per circuitionē alio loco dicetur. Putredo aūt humoz in ꝓceptaculis posita subsimilis est putredini inflāmatōis ⁊ abscessuū ⁊ aliorū tuberculoz ea duplex gñe est. Ex pmixtiōe aūt duorū genez alia tertia varia specie existit:si qdez in mixtione magis ac minus supare ⁊ superari alteruz genus haud facile numerari pōt:sed duo gñe sūt quoz alterū fit supante nā:altez euicta. Supante qdez vt p inflāmatōes ⁊ ipsa tubercula oia:pus:in humorib⁹ aūt venaz ⁊ arteriaz id qō subsidet in vrina ꝓportionabile puri. Atqz hec putredo nō simplr putredo censetur sed ēt hz aliqd ꝓcoctōis:manente.n. pterea ꝓcoquendi facultate venaz putrescens tūc humor ad talem alterationē deducit. Porro alia est putredo ꝓcoquendi facultate adeo debili ita vt nulla mutatio ad benignū putrescentis excrementi efficiat. Qō fit interdū illa extreme debili cuius putrescēs humor fuerit modice prauus. Interdū aūt facultas ad extremā

debilitatem minime deducitur: sed humor extreme prauus existit. Huiusmodi excrementi putredo neq; conditionem neq; calorem neq; odorem habet vnū. Sed putrescens humor semper permutatur ac varia tur: altera vero putredo quā diximus haberi concoctionem ad vnum genus puris semper mutatur ⁊ colorem ⁊ conditionem ⁊ odorem.

¶Ut pus optimum sit candidum ⁊ corpulentum et minime fetidum: ⁊ vt optima vrina habeat sedimentum candidum equale ac minime fetiduz ⁊ quibus inditijs febris diaria cognoscatur. CAP. VIII.

v Bi igitur nā ipsa diligēter supet pus optimū existit visu candidū ac corpulentuz ⁊ sibi sile vndiq; leue aūt tangenti: ac minime fetidū. Ob si velut semiputridū fuerit tertiū genus in tali mutatione qō paulo supra diximus ꝓsistit. Porro diximus vt tale genus per q̄s multiforme existat. Lū.n. magis ac minus hēat ꝓcoctionē inumerabilis dria est. Sepe enī candidū effectū aut fetidū est: aut tenue ꝓditione q̄q; vo nō candidū sed liuidū appet atq; in oib⁹ his magis ⁊ minus infinitū censet. Leteꝝ quot in absces sibus dīe sunt tot in febrib⁹ putredine accēsis vrinaꝝ forme exīt. Optima.n. vrina: que ex putrido humore suscipiēte ex ꝓtinēti ꝓceptaculo ꝓcoctionez efficit candidū leue equale ac minime fetidū sedimētū hz. Pessima vo q̄s maxime ꝓriū penitus huic hz. Ea vo que media est quo magis alteri earū ꝓpinquet tāto melior aut deterior est. Sed de vrinaꝝ dria libro de indicatoib⁹ docuim⁹. Febres aūt accensas putredine humoꝝ alias ab ephemeris .i. diarijs esse existimari opz: atq; eaꝝ dinotatio nequaq̄ difficilis ē. Quāuis ipolis qbusdā videat: idq; re ipsa milies idicauimus ꝑma accessiōe sedata post balneū ac modici cibi ac ceptionē solitas opōnes efficere ꝑcipiētes qppe cui nō eēt ꝑterea febricitādū ⁊ ita fuit. Unū igit ac ꝑmū inditiū febris ephemere .i. diarie vt ab aliq̄ cā ꝓgressa icipiat recēti atq; euidēti quā ꝓsueuerūt oēs medici Juniores appellare cām ꝑ catarcticā .i. ꝓgressaz. Sz id q̄s inſepabile sit ab hmōi febrib⁹ eaꝝ ꝓpriū minime est: qm̄ ⁊ alie nōnulle incipiūt cā q̄dā euidenti ꝓgressa. Inſepabile ergo ac ꝓpriū est vrine cōcoctio statiz ꝑmis diēb⁹: ⁊ ad hec vt pulsus i magnitudinē ac celeritatē insignē crescat ita vt frequētia ꝑ exterioꝛē: getē minime ꝑuet ꝓportionē. ¶Magis ꝑterea ꝓpriū atq; inſepabile eaꝝ inditiū est vt ꝯtio minime crescat in celeritatē: vel si crescat iterdū id puissimū sit ac cognitu difficile paulū ab ipso nāe hitu absistēs. Quin ēt ꝓpriū atq; inſepabile ē taliū febriū vt calor suauis existat. Inſepabile ēt ē si pulsus ac calor eq̄bilis: si incremētū eq̄le existit: nō tñ ꝓpriū ē. Et.n. qbusdā alijs inest quēadmodū neq; si vigor mitior sit: neq;.n. id ꝓpriū ē q̄s his potissimū insit: ac melius erit vt hec que cōmunia sunt per incrementuz ac vigorem propria censeantur: eo q; ephemere .i. diarie potissimuz insint. Erit enim ita quāuis non ipsa rei species sed optimum diligentissimumq; talium febriuz proprīū simul atq; inſeparabile inditium: quēadmodum vbi inclinatio cum sudore aut humore aut penitus vapore quodam suaui existat: quam integritas ipsa excipiat. Atq; his inditijs febres ephemere .i. diarie ꝑmiscue cognoscuntur. Sed de singulis seorsum secūdum speciem agetur.

¶Quibus inditijs cognosci conueniat febrem putridam ac de duritie pulsus nonnulla contra Archigenem. CAP. IX.

a Liud aūt genus febriū qō ex aduersum ephemeris .i. diarijs diductū est nullū nomen cōe oiuz hz. Dīe aūt ꝓprie due exīt non obscuris speciebus definite: quēdā.n. ex eis putredine humorum accendunt. Alie vero ptes ipsas aialis solidas occuparunt: atq; appellant eas ecticas febres vel q: stabiles sunt ac solutu difficiles quēadmodū habit⁹ vel q: ip̄s corporis habitū occuparūt. Ita nāq; solēt noiare solidas ptes exaduersum diductas ptibus humentionibus. Febres igitur humoribus accense cognoscunt adhunc modū. Primū igitur inditiū ꝓpriū qdem sed minime inſeparabile est: vt nulla pregressa cā tales preueniat febres: nulli.n. alteri generi inest eo q; ois ephemera .i. diaria ex cā pregressa consistat. Ectica aūt quotiens sine ea existat nūq̄z ab initio prehendit: quo circa quotiens sine pregressa cā quis febricitet cām huius esse in humoribus sciendum est. Sed interdum euenit vt cā euidens pregressa ephemeram .i. diariam febrē quātū est in se ipsa cōmittēs. Subsequit febris ex humoꝝ putredine quotiēs affectum corpus ita se hz .i. quotiens impurū excremen tosum q; fit. Ubi.n. excrementa per ephemeraz .i. diariam febrem plus equo calefacta initiuz putredinis susceperint alterū febriū genus accendunt ꝓiore se dato. Sed internoscit successio talis febris inditio ꝓprio simul atq; inseparabili vt febris ephemera .i. diaria nequaq̄ definat ad exḡitaz integritatez. Accit.n. interdum vt per ꝓsistendi vigorem ephemere .i. diarie transeat in putridam ac multo magis per inclinationem quotiens vt paulo ante diximus dum maxima tranquillitas febris abest que adesse deberet hec sunt ꝓmutationis inditia vt transeat in alienā febrē. At vero vt febris ex rigore incipiat nequaq̄ ꝓuenientе estu vel frigore forti: qualem maxime patiunt qui per nuem faciunt iter vel alio modo in forti frigore diuersant diutius: inditium qdem ꝓprium est febriū putridarū sed haud quaq̄ inseparabile: neq;.n. oib⁹ quēadmodū nec horoz inest: his.n. non solū non inseparabile est ab hmōi febribus: sed nullo pacto ꝓprium est. Leterū vt pulsus atq; etiā calor inequalis sit per initia accessionū aut etiā per incrementa taliū generi febriū ꝓpriū est sed haud quaq̄ inseparabile. Sepe.n. sine inequalitate sensibili incipiunt atq; increscentes vigent. Id ꝑterea multo magis inseparabile non est vt accessio quasi sepius prehendat: qō quidem repetere accessionem appellamus. Quēadmodum vt pulsus arctior sit (ita enim dicimus vbi incipiente accessione paruus admodum ⁊ inequalis existat) neq; id talium febrium inseparabile est: non tamen cōmune est alteri generi febrium. Sed haruz proprium quēadmodum ipsa inequalitas quotiens per aliquod accidens extiterit. Sepe enīz in ore ventriculi collecto quodam prauo humore ac mordaci vel frigido ipse paruus simul inequalisq; existit. Sed vbi frigidus humor sit paruitas vbi mordax inequalitas ipsa exuperat. Sed vomentibus hec ambo statim desistunt. Ubi vero ventriculus nihil eiusmodi patitur predictarum generis febriuz talis pulsus existit. At vero maximum inditium febrium putridaruz est caloris ipsius qualitas. Nihil enīz suaue neq; moderatum neq; simile habet febribus ipis ephemeris .i. diarijs. Sed quēadmodum optimi ante nos medici direrūt mordax quodāmō potius afficit mordetq; tactū veluti fum⁹ oculos ipos ac nares. Uerū iter initia accessionū vtpote strāgulato calore ac succēsis in-

tus excremẽtis nõ statim imittẽtib⁹ manũ dignoscit: sed diutius imorantibus predictus caloris genus de pfundo emergit. Ac mihi videt tale aliquid cognoscens Themison ppriũ atq; inseparabile esse oibus febribus existimauit. Sed de his suo loco rursus agetur. Predictũ autẽ genus caloris per pungens vtita dixerim aut mordens veluti medicamentũ acre iposita manũ putredinis humox alumnus est pspicue per incrementa accessionũ atq; vigores febriũ apparens: non tñ statim per initia accessionũ pspicue exi stit. Propriũ preterea inseparabile est generi febrũ ex humox putredine infestãtiũ velocitas ptradictionis pulsus: euidentior qdem per incrementa sed minime obscura per ipsos vigores atq; initio accessionum. Simulq; cũ ita existit per initio paruus simul ac velox pulsus: per vigores aũt magnus simul ac velox. Nec secus frequentia ipsa per exteriorẽ quietẽ perspicua est i hmõi febribus neq; ephemeris. i. diarijs neq; ecticis similis. Maxime propriũ preterea est talium febrium vrine cruditas atq; obscura concoctio: ppriũ inditiũ est febriũ humoribus psistentium Neq; n. cruda neq; obscure pcocta i febribus ephemeris. i. diarijs existit: vtrũq; eorũ seorsum ppriũ est febriũ putridarũ. Sed ambo simul per ipsam enũciationis disiunctionẽ penitus inseparabile est: qñ prime vrine in tali febriũ genere vel penitus crude vel obscure concocte existunt. Magnũ. n. atq; insigne inditium cõoctionis in primis vrinis nũq; existit per hmõi febres nisi ab ephemeris. i. diarijs transeatur id qõ paulo ante docuimus. Ceterũ ab his que dixtmus inditijs id quoq; existit si per ipm accessiõis vigores accidens qõdã ardentis febris extiterit: quẽad modũ si qõ epiale ac lipyrie vel semitertiane vel typhodis vel alterius talis febris accñs fuerit que propria qdem sunt febriũ putredine humox psistentiũ non tñ inseparabilia: t ob eam rem quotiens hec minime ad fuerint ex alijs inditijs querendũ. Sed iterdum non solũ genus talũ febriũ sed spes quedã vna significat. Q; si inclinatio minime desinit ad integritatem siue per sudorem siue etiã aliter alterũ e duobus erit: aut inditiũ vt trãseat in alienã febrẽ vbi prius oia ephemere. i. diarie fuerit iditia: vel si nullũ ex his fuerit febrez qdem humoribus psistentẽ statum ab initio prehendisse oñdit. Vbi vero pulsus prima die durus existat psiderandũ nõ pcretio quedã ex frigore an ficcitas an attentio conuulsiua in corpore laborantis an inflãmatio quedã an duricies sit sciẽtes vt ex his tantũmodo pulsis durus efficiat. Archigenes. n. que cũq; peccat circa notionez cognitionẽq; duri pulsus libro de pulsibus abunde docuimus quẽ euoluentẽ tales cõmentatiões intelligere necesse est: ac potissimum eum cui libeat scire diagnosticen. i. pulsuũ dinotationez. Et. n. pulsuũ ipsox noia ac significata ab eis oia oẽmq; numerus vno volumine indicauimus qõ qdem inscripsimus de dria pulsuũ. Sed quo naz modo vnũqõq; cõueniat dignoscere alio volumine diximus in quattuor libros distincto qõ inscripsimus de dinotatione pulsuũ. Quẽadmodũ alios deinceps quattuor libros de causis pulsuum effecimus: t item quartũ ab ijs dictis de pulsuũ psensione non solus verbis sed etiam re ipsa indicantes huius scie vtilitatem. Et si quis nobiscũ vna accessit ad egrum indicantibus eam sciam re ipsa vt alia credidit ita nouit vt pulsus durus neq; ppriꝰ neq; iseparabilis taliuz febriũ existat. Sed de hoc nũc nõ est dicendi locus: nam predictis libris diximus t alijs octo libris quibus scrutamur libũ de pulsibus Archigenis abunde hec oia accñtia docuimus: hoc loco qõ sit neciuz tantũmodo indicabile. Pulsus durus neq; propriꝰ neq; inseparabilis cuipiam generi febrium est neq; ephemere. i. diarie neq; putride neq; ectice. Sed ecti ce inest magna ex parte atq; interdũ in alijs duobus generibus ob accñs qõdaz existit. In ephemera quidem. i. diaria quotiens febris affligat ob refrigeratio nem fortem vel attentio quedã neruosa insit: atq; interdum efficitur ob estum fortem vel laborem simul vel inopiã alimenti vel insomniã imoderatã vel eiõnem quotiens cum inopia alimenti hec quoq; constiterint. Per febres aũt putridas pulsus quoq; durus habetur quotiẽs inuiscere inflãmatio fatiget vel duricies vel accidens qõdaz existat: vt si nerui ipsi extendantur vel ficcitas adsit. Nam t ob id pulsus durus euadit velut si in opportune bibas frigidaz aquã aut in balneum frigidũ descendas vel fructus quosdam largiter cõmedas. Sed pulsus durus nũq; efficitur per ipsam febrem qua febris est: neq; per ipsaz ephemeram. i. diariam neq; per ipsam putridã: neq; enim quotiens ex inflãmatione febris affligat: eodẽ modo febris ipsa ac pulsus duricies comitatur. Sed febris quidẽ sequitur putredinem humoruz: duricies autez propterea q; conceptacula ipsa ob repletionez extenduntur. Sed vt semel dicatur duricies tunicu lis arteriaꝝ accedit vel pp pcretionez vel attentionẽ vel duritiẽ. Concretionẽ igit forte frigus cõmittit: attentionẽ vero inflãmatio ac duricies atq; ẽt neruoꝝ pportionalis inflãmationib⁹ dispõ. Siccitatez vero eũones diutine vel ob alui fluorẽ vel lenitatẽ intestinoꝝ vel difficultatẽ intestinoꝝ vel vomitũ longũ vel aliud isthusmodi fames diutina atq; ardentes febres diutine: t vt in totũ dicaz quecũq; vehementer exiccãt ipsius aialis ptes solidiores velut ectica de q̃ nũc cõmodeagẽtes ei⁹ febris gñationẽ i pmis dicemus. ¶ Quibus inditijs febris ectica cognoscat t quo nã mõ pcupto admodũ humore cordis dispõ efficiatur quã Philippus noiat ex morbo senectã. CAP. X.

f **Ebris igitur** ectica noie efficitur duobus modis magna exprte post febres ardentes que proganf adeo vt pcumant spatio trium humorẽ corpis cordis vel ẽt si pterea mult⁹ pmãeat. Illa igit nõ solũ ectica: sz ẽt marcor existit vbi vo pmanet humor corpus ips cordis phẽdẽs inde marie accẽdit quẽadmodum lucernarũ flãma ex elichnio atq; vna eius gñatio est pdita. Reliqua aũt est quotiẽs statim ab initio phendat primã gñationẽ fiez hñs epheme re. i. diarie ob merorẽ iracundiaz laborẽ plurimũ vbi simul cũ estu fatiget. Manc igit febrẽ sanare nequaq; difficile est vbi vero ex ea deuenerit in tabem pp inscitiã pcipientium medicox sanare non solũ non facile sed etiaz non pole est quotiens integre iam extiterit nec pterea icipiat. Matura. n. eius calida ac ficca existit ac cor similez recipit pditionez velut elichnium in lucerna quotiens plurimũ crematuz fuerit. Et. n. ita exustuz effringit atq; exoluitur pditurq; pti nuitas ab ipsa ariditate: vt neq; si affundas abunde oleuz queas rursus accendere flãmã copiosam. Parua. n. atq; infirma flãmula semp pcutitur: ac subinde minor efficit vsq; quo extinguat. Hec igit febris tabifica diligẽter existit: neq; ea ipsa est ac affectio q̃ dicimus marcorẽ. Nec. n. i ijs efficit qui cõsenuerũt sine febre exicto i illis natiuo calore q̃ potissimũ sine merore mors est ac scdz nãz ex siccitate cõsistẽs velut

vbi emarcent preter naturaz gènus illud efficitur qō Philippus nominat ex morbo senectam. In quam multos nouimus non senes solūz sed ēt pueros incidisse. Febris aūt tabifica nō soluz ficca sed aūt calida affectio est. Extinguit. n. per eā multo magiz caloz in ializ atqz tabescit totū corpus instar arboris in plenū arefacte vel ob tpis longitudinē vel flāme vicinitatē vel fortez atqz imoderatū squalorē. Sed de tabe quenam affectio sit. Seorsum diximus. Ectica aūt febris cum duplex eius genus sit vt ante diximus inditia deinceps explicabimus.

¶ De febre ectica ⁊ vt ephemera .i. diaria sepe numero trāsmeet in ecticū cuius rei inditia multa existunt. CAP. XI.

f Ebris igitur ectica cuz marcore coincidēs pmptissime ac facillime cognosci pōt. Primus .n. q̄z tangas pulsum atqz calorem oculos supra modū cauos videbis: quasi fouea quadā ꝓditos ob totius hūide substātie corruptionē: ita vt ossa gbus palpebre annere sunt pmineant. Quin ēt lippitudines existunt aride ac quedā squalida dispō qualis maxime fit vbi per pluuerē multū tota die i sole calido feceris iter. Flos preterea viuidus coloris perijt atqz id in totovultu existit ⁊ imoderatus squalor habetur totius cutis circa vultū maxime eqz circa frontē: ita vt pp ficcitatē ficca atqz itenta efficit: nō tñ queūt palpebras ipsas diutius extendere perindere affecti semp vt qui dormiūt. Quin etiā coniuent magna ex pte quēadmodū qui dormiūt. Est āt talis affectio ne quaq̄z somnus sed ipotētia vigilandi. Carnes preterea cōsumunt circa tēpora ita vt ea loca collapsa cauaqz euadant. Nec quicq̄z aliud totuz est q̄z ossa ac cutis: ita vt si eos nudos pspicias in vētre nullū esse intestinū nec vlla viscera atqz ilia ipsa retrahi i thoracē admodū videant. Qō si libeāt illos tāgere cutis gdē per q̄z ficca existit: ⁊ vbi attendas apprehendens digitis quasi bursa q̄dā efficit. Pulsus aūt puus durus debilis frequens habet. Caloz aūt in primo gdez occultus debilis sed paulo post acer atqz erodēs apparet: maxime eqz vbi tāgendo diutius imoreris. Sed minime ꝓuenit reliqua inditia cōmemorare in re tam perspicua. Itaqz satius erit vt ad ipsam tabem adhuc incipientez veniamus. ¶ Marcor ergo incipite quotiens humor insitus in vnoquoqz corpore insparsus per loca media ptiz similariū ex quo membra primū alūtur prope est vt in ipso corpore cordis minime insit: quouisqz. n. aligd ipsius seruat ectica febris tantūmodo est nōdum tñ tabifica. Vbi vero prope est vt nihil insuper huius humoris existat dilīgēs iam tabes ꝓsistit. Difficilis ergo cuiuslibet ectice febris dispositio est quotiēs ipsius principij tps trāsmeauerit. Definiri aūt volo principiū non dieruz vel horarū numero quēadmodū neqz in ceteris morbis: sed ipsa qualitate dispōnis ⁊ enim dum corpus ipm cordis discedit ab ipsa temperie naturali non statim insitus humor perit neqz facultas debilitat. Sed in pmis velut ebullitio quedā efficitur ipsius humoris quo tpe talis febris facillime curat: quippe qō facultas nōdū ppessa est. Deinceps aūt ꝓsumptio accidit post ebullitionē: eaqz ipsa amplius iam procedente corpora similaria que velut elementa cordis exīt ficciora euadūt atqz alimento carent ac facultas debilis redditur tñ quātū ficcitas ac calditas i eo erupet. Egbus altez suffi ciens erat vt erupans infirmā redderet facultatē. Talis febris iam quodāmō medio gisse ambigit ac media est insanabilis illius penit⁹ marcoris eiusqz quez paulo ante diximus adhuc icipientē facillime posse restitui in sanitatem: atqz in ea per q̄z multa latitudo existit qm̄ nō pua affectiois ipsius pmutatio ꝑm magis minusqz censet. Itaqz quotiens ab vtraqz febre discedit equalr ab ipsa. .i. diligenti iaz tabe: eaqz que nōdū quippiā eiusmodi hz media quodāmō est atqz in ipsam curationē ambigua hīs vtroqz vsus momētū. Quotiens aūt ab ipsa tabe ꝓpius absit piculo ꝓpinquat quēadmodū prior alteri ꝓpinquior spez obtinet nō puā sanitatis. Sed tps est vt ad eius inditia transeamus: prime. .i. quam posse facile curari docuimus nisi i multos tales medicos incidat. Est aūt vbi sola ꝓsistat nequaq̄z difficilis cognitu. Impleta autē cuipiā putride difficillima iam existit ob pmixtionē. Sz in pmis subijciamus vt ipsa sola ex quadā cā predicta ꝓsistat: atqz appareant pma die cuncta inditia febris ephemere. .i. diarie. Simul igit apparebit i ea statim cāe pregesse genus: atqz id indicabit ꝓcedēte oīone: sed interrogādo egrotū ipsum licebit discas si alijs in rebus nō male affectus ex iracūdia forti tātū modo vel meroze febricitare icepit. Q⁹ si videāt hec ita se hre febriseqz extendat vsqz in pm diez nequaq̄z desinens ad integritatē: sed neqz vehementior existit imo squalidissima suspicari ecticaz fore debes. Q⁹ si tertio die sine cibo viuere voluerit ⁊ pterierit suspectas horas accessionis que tertio die venire solet: ac neqz additio vlla extiterit neqz minutio isignis: sz prime febris parue reliquie extendant pmaneantqz cuz squalido corpore ⁊ caloze mitiore. qdem in primo ocursu manus imoranti aūt diutius mordaci ⁊ squalido talem febrem ecticaz esse existimare debes. At vero maximū atqz indubitabile inditiū erit nature eius nutrienti hoiem quotiens maxime videatur firmiter transiuisse oēs horas suspectas: statim. n. post cibum post vnam horam vel alterā oibus tangentibus egrū alterū incremētū febris ipsa habuisse videatur. Nec deerit qui increpet tanq̄z inopportune dantes cibuz ⁊ vt ipso potissimū tpe accessionis: ⁊ vt cibū longiori tpe metiri ꝓueniat: ⁊ vt accessio cunctet. Sed res non ita se hz. Cuilibet. n. ectice febri ꝓprium inseparabile id est vt ingesto cibo caloz accendat pulsuqz in magnitudinē ac velocitatem increscat ita vt equalis esse accessio videat. Equalem aūt accessionē intelligi volo in qua nec horroz extitit nec frigus extremorum neqz somnus neqz pigritia insignis vel inequalitas quedaz penitus vel i caloze vel i pulsu: ⁊ adhuc magis neqz paruitas neqz debilitas neqz aliud istiusmodi: sed tanq̄z alio quodam nutrito pulsus maior ac velocior redditur. Accidit preterea interdum in alijs gbusdā febrib⁹ incrementuz equale: ⁊ quātū est ex hoc videbitur minime esse ectice febris accidens ꝓprium inseparabile. Sed nō paruī refert si ad vniuersam inditiorum collectionez perspexeris. In omnibus enim alijs febribus tales accessiones existunt sine alimento. In ectica autez penitus contrariū euenit nullo enim tempore accessio prehendit sed vna continua febris est velut ea que synochos. .i. cōtinua propie nominatur. Sed illa quasi flāmam quadam per multam occurrentem habet imponentibus manū: ita vt pulsus q̄z velocissimus freqntissimus maximusqz existat. In febre āt ectica neqz caloris multitudo occurrit ac pulsus tāto minor rariorqz tardiorqz ē q̄z in synocho. .i. ꝓtinua quāto caloz ipse minor habet.

¶ De inditijs cōib⁹ cuiꝰ ectice febri ⁊ q̄z ob cāz post igestū cibū caloz ipz augeri ꝓtigat. CAP. XII.

c Ommune igit cui⁹ ectice febris est vt exigua sit atq3 eqlis semp a prio initio vsq3 ad vltimū finē. Siccitas aūt ꝓpa ē ei⁹ q tabi affinis existit qñ ectica febris sepe nūero sine siccitate ꝓsistit ne quaq3 trāsmeans in tabē: qualis ēt nūc p sepe in magna penuria extitit: febris igitur ectica dissidet a synocho. i. ꝓtinua quēadmodū dictū iam est. Ab aliis aūt hūtibus accessiones equales eo ipso maxime dissidet q inequalitatē quādā hz penitus post alimentū sub ipsam accessionis prehensionē. Ectice autez post alimentū velut accessio quedā equalis cōtingit: que vt paulo ante docui minime accessio habet. Sz imperitos circa talia decipiens cum caloris multitudine ac magnitudine velocitateq3 pulsus. Talis autē febris sequenti die planius cognoscet: vbi diligentius cōsideres q3diu pmaneat post cibū ipa pulsus caloriscq3 alteratio. Inuenies. n. tādiu pmanere oēs alterationē donec distributio alimenti atq3 adiectio squalorem cordis humefaciat: deinde rursus in pristinā remeat ꝓditionē que erat anteq3 sumeret alimētū. Si igitur alio tpe nutrias ipm sequenti die rursus que alio tpe sequenti die inuenies ita fieri vt dixi augeri qdem calorem pulsumq3 ipm alterari. Constat. n. vt illis accidat quēadmodū in calce ac lapide calefacto. Si eniz ei affundas frigidissimā aquaz multo calidior efficit tāq3 calor squalidus in eo ab humida mā nutriatur. Si qua ergo cā ē ob quā ita eueniat qō nālis existit: sed vt ita efficiat cui vis tentanti discere licebit. Ubi ergo manibus sūmas glebulā calcis ꝓtēnes eius caliditatē ac minime senties. Ubi vero deponens ipsuz humi affundas illi aquā perspicies statim admoduz calefieri atq3 adeo feruere velut lebetes quotiēs in multa flāma versent. Undebis ꝓterea vaporem de ea haud exiguuz efferri: qō si audeas tangere facile senties ardorem. Adhunc igit modū ad ipm sensuz humidus calor non paulo hz vim euidentiorem q3 siccus. Leterū vt calor siccus existat per ectica febrē cui subsequit tabes hinc discas licebit. Nemo statim ab initio prehensus est tali febre qui corporis habitudinem habeat humidā. Sed qui siccior nā existit: maximeq3 vbi calidus quoq3 nā sit: sed qui vitam delegit in labore insomnia cura ac victu tenui his assolet statim ab initio prehēdi ectica febre ex iracūdia ac meroe ac multo magis quotiens estas conditio calida ac ficca locusq3 eiusmodi fuerit. Principiū aūt eius definitur quotiēs eo tpe quo ephemera. i. diaria per inclinationē mittorē deducit ad itegritatē: adeo nihil eiusmodi accidit vt siccitas ipsa perspicue intendat: tunc. n. primuz succedens ephemere. i. diarie ectica ipsa efficit. Definit ꝓterea aliter eius in cremētū atq3 perfecta generatio per accessionē tertie diei. Si. n. vt paulo ante diximus eo die alia accessio minime prehendat: neq3 eger sine febre existat sed siccitas ipsa intendatur: talis febris haud dubie ectica censet: ac p cessu tpis tabida erit sine mora nisi recte curet. Definitur aūt abitio eius in tabem cum primū pulsus debilis simul ac durus fuerit cōtinuoq3 paruus ac frequens necessario est: nō tū ꝓpterea tabes existit: sed pp debilitatē ac duritiem. At vero cuz debilitas accidit ob fortem cordis intempiē durities aūt ob siccitatem: q si tales affectus prehendant cor ipm tabida febre detineri hoiem necesse est. In eandem ꝓterea febrem incidunt ex acuta atq3 ardenti pleriq3 eorum qui male curant maximeq3 gcūq3 frigidā aquaz bibere desiderantes adeo nihil eiusmodi bibunt vt nec quicq3 aliud infrigidans remediuz thoraci atq3 ilijs habuerunt. Oz si adeo nihil eiusmodi habeant vt insuper cataplasmatis ex melle plurimū vtant que nūc in vsu sunt tabidos illis fore ꝓmptū est: siue sim pliciter febricitent: siue ex iecoris aut ventris inflammatione. Maxime. n. his inflāmationibus haud recte curatis sequit tabes: ita vt qdam existimarint nō aliter posse fieri hmōi affectionē: nequaq3 sciētes vt neutrū horū nec aliud quicq3 viscus aut membrum: neq3 tabem nec penitus ecticam vllam febrem cōmittit prius q3 vt diximus cor ipm afficiat. Talis igit affectio incipit interdum ei ex se ipsa vt ex iracundia ac meroe forti ⁊ longo: interdū ex febre ardenti: quā doq3 vero ex affectibus pulmonis ac thoracis maximeq3 purulentis ac tabidis. Ut igitur ex his ita accidit ex ventre ac iecore ⁊ vt simpliciter dicatur cuius diutine inflāmationi in membro precipuo simul cuz siccitate totius aialis maximeq3 cordis. Ego vidi inflāmationi laxioris intestini diutius in morantī subsequi tabem ac stomachi ac vesice ac renum fuerunt nōnulli qui affecti difficultate intestinoz in tali febre laborantes inflāmatione. s. intestinoz atq3 ēt lenitatibus intestinoz ⁊ fluore intestinorū longo: quotiens statim ab initio aut tempe ꝓcedente febris exigua incidat tabes ipsa subsequit: ⁊ vt simpliciter dicat quotiens ꝓriccatū cordis ipsius corpus febrilem calorem susceperit solutu difficilem.

Maxime undiq3 esse febris ectice quotiens arterie ipse sint q3 corpora que circiter sūt calidiores: ⁊ vt non oporteat solum circuitiones sed ipsum febrū genus considerare. CAP. XIII.

m Maxime itaq3 signū febris ectice est quotiens arterie ipse videantur calidiores q3 corpora que circiter sunt: qō inq3 per alias febres illis minime accidit. Est aūt accūs euidētius vbi laueris aut alio quouis modo rare feceris ita vt humor quidem ꝓfluat atq3 calor ipse efflet. Calor. n. moderatus per alias partes oēs post talem expirationez apparet: in ipsis autē arterijs nequaq3 minor est q3 qui antea erat. Ea vero q3 maxime exquisite sentitur per ipsam pulsus diastolem. i. distractionez qui inq3 minime mutatur post dictaz expirationē: sed similis penitus pmanet. Sola ergo ectica febris ꝓsistens ꝓpria ē siue simpliciter ectica siue etiaz tabida extiteri. Ubi vero cum alia fuerit difficilius cognoscit quēadmodū nuper in quadā muliere nō solū die sz etiaz nocte nō obscure increscebat. Latuit. n. tabida febris oēs ꝓsiderantes medicos existimātes oportere neq3 principiū prehensiōis sensibile esse ectice febri neq3 incrementū neq3 vigorem: tanq3 minime contingat ecticam febrez putride posse implicari? sed nobis statim pmis diebus in hac muliere cognita est. Utraq3 enim accessio que die ac noctu extitit breues efficiebat partes accessiones: ac sepe cum humore quodaz aut spiratione vaporosa soluebat perspicue ita vt corpus ipsum bene tempatū tangentibus videret. Indicia aūt in arterijs paulo ante dicta semp extiterunt nequaq3 refrigeratis: similiter atq3 alijs partib⁹ neq3 velocitatez aut frequentiā motus exoluentib⁹. Que ergo alio loco sepe numero docuim⁹ ea ipsa hac pte dicemus: vt non oporteat solū circuitiones atq3 proportiones accessionū ꝓsiderare sed multo prius ipsaz speciem febris ex eaq3 cognoscere ipsam: quēadmodum ipsuz hoiem ex propria forma. Ipsi sepe prima die adhūc modū spēz febris cognouim⁹ minie expe

tertianam aut quartanam aut quotidianam circuitionem. Sed de his secundo libro de iudicijs latius docuimus: atq; eoipso libro diximus vt oporteat ephemere. i. diarie febris cognoscere differentias. Promiseram scio me dicturum hoc loco de illis. Quq; recordarer nonnulle ex eo libro in hunc locum eē transferenda ad integram notitiam alia quidem transcribere superuacuuz duxi hoc loco adijciens ea tm̄odo que minus q̄z fuerit necessarium sunt prodite.

¶Quibus inditijs febres ephemere. i. diarie a se inuicem discrepent: quoniam interdum propter estum quandoq; ex frigore ipso febris ephemere. i. diarie consistit.

CAP. XIIII.

v **Bi igitur** propter estum febricites cuius magis ad habitum calidiorem ⁊ squalidiorez q̄z pulsus ad febrilem dispositionem mutatur quo circa sitis minus infestat q̄z vbi equalem habeas caliditatem. Ac primo occurſu manus calorē ipse vigere videtur: econtrario ac vbi egrotes propter adstrictionem: sic enim calor ipse rursus increscit. Caput preterea puri maxime videtur quotiens febricites propter estum. Gaudentq; ⁊ iuuantur frigidis vnguentis: atq; oculi caliditores ⁊ rubicundiores videntur cum siccitate quotiens fine grauedine ⁊ defluctione febricites. Interdum enim pp estum talia incedunt: caputq; redditur non soluz calidum sed etiam plenū sanguinea vt omnes vene admodum contendantur: ⁊ oculi omnes ac tempora ⁊ frons ⁊ facies vniuersa. Id preterea non parū distinguit eam ab alijs que ex humoribus affligunt. Ji enim vbi caput afficitur propense prehenduntur grauedine ⁊ defluctione ⁊ febris ipsa interdumaccidens est solius in capite dispositiōis. Sed magna ex parte magis febricitant quotiens corpore ipso refrigerentur vel exurantur. At vero cutis minus calida est vbi ex frigore laborez: atq; in mole maiori corpus existit nec quisq̄z squalor circa faciem qualis propter estum febricitanti euenit sine capitis repletione. Sz magna ex parte caput solet repleri semper in tali febre nisi quis fuerit admodum purus ac sine excremētis: sic enim tantum modum conuenit calefieri caput sine repletione. Verūtamen interdum sine repletiōe multus calor prehendit ipsum totum exustum. Hec igitur affectio perspicue dissidet ab affectione frigoris. Q; si cum repletione difficile distinguitur vpote defluctionem inferens vocatam ac grauedinē que per frigus accidunt: sed vt diximus squalor ⁊ magn⁹ calor cutis ⁊ quecūq; alia pauloante dixi propria caloris existunt de quibus in plenum libro de curandi via ⁊ ratione dicetur cuz alijs omnibus ephemere. i. diarie febris differentijs quas quia secundo libro de iudicijs perstrinximus non insuper hoc loco dicenda sunt: sed hunc sermonem hac parte finiemus: deinde febrium ex humoribus omnes differentias indicabimus.

Liber secundus.

¶De differentia febrium ex humoruz putredine infestantium: ⁊ q̄zobrem febres per circuitum repetāt.

CAP. I.

Sequitur vt de differētia febrium ex humorū putredine infestantium disseramus: id prius de eis admonentes vt mīme sufficiat vt quidam voluerunt in generationem febrium augeri atq; exuperare humorem bilio sum quem alij croceā non nulli flauā nomināt bilem: omnes enim arquati maxima afficerentur febre quibus copia talis bilis in toto corpe continef: sed haud queq̄z febricitant pus q̄z alia quedā causa cōcurrat de qua paulopost agetur. At vero absurdū est i tertiana ⁊ quotidiana febre diligenti colligi flauā bilem existimare quēadmodū in tertiana atq; ardore. Ecōtrario enim in quotidiana ⁊ quartana febre neq; vomit⁹ biliosus neq; sudor neq; vrina atq; deiectiones videnf biliose: adeo vt nec qc q̄z aliud qō extiterit aut simul existat cū eis patrocinetur. Febris enīz tertiana pte plurima cōsistit in corpe natura biliosō: ⁊ in etate vigoris que est oium etatuz maxime biliosa: ⁊ estiuo tpe maxie quo talis humor exupat. Jtidez in regione calida ⁊ sicca tēperamento ⁊ cōditione cōtinentis aeris tali ⁊ vita sit nō in ocio ac secordis plurimuz sed labore cura insomnia estu ⁊ victu parco eoq; calido ⁊ sicco. Nec sec⁹ imoderatus vsus medicamēto⁹ calefacientiū ⁊ exiccantiū cōmittit febrem tertianā. Quotidiana vero ecōtrario penitus efficit in natura pituitosa ac tpe hyberno ⁊ cōditione frigida ⁊ humida senib⁹ ⁊ pueris potiꝰ in regione frigida ⁊ humida ⁊ vita ociosa simul cuz repletiōe maxime eq; quotiēs post cibū lauenf: ac multo magis vbi ipse cib⁹ pituitosus natura existat. Nō tñ vomūt tales biliosum humorē neq; deijciūt neq; sudāt quēadmodū in tertiana febre: talis enim ex flaua bile putri fieri solet. Quotidiana vero pituitoso humori subsequi tñ qūo quartana melancolico. Sic igit natura corpis melācolica ⁊ etas inclinās ⁊ autūm tempus: nec nō oia his ꝓportionalia ex cibo potuq; ⁊ tota victu frigido ⁊ sicco febrē gignūt quartanā. Et ob eam rem p̄cedens rigor nequaq̄z simile est: sed in tertiana quasi pungens ac vulnerās sensuz efficientē cām indicat. Jn q̄rtana aūt quasi refrigeret. Sed de forma rigoris libro de causis accidentiū diffinitū iam est: vbi de similiū febriū differentia est ꝑditū vt intermittentes (ita appello eas q̄ ad integritatē sensibilē definūt) ex humore eunte ac moto vsq; quaq; in corpe efficiēte febrē consistant. Cōtinue vero ex materia cōdita ⁊ cōtenta in venis de quaꝝ cognitione secundo libro de iudicijs docuimus.

¶Febrium intermittentium tres haberi differentias quotidianam tertianam ⁊ quartanam: atq; esse synochon. i. continuam quartanam flaua bilis cōmittat.

CAP. II.

f **Ebrium igitur** intermittentiuz omnes differentie tres existunt quotidiana tertiana ⁊ quartana ex pituita putri quotidiana: ex vtraq; bile flaua q̄dem tertiana: atra autez quartana efficitur. Continuarum vero que flaua bile consistant duplex genus est: vnum quidem que synocha nomine. i. continua censetur quarum omne tempus vna accessio est ab initio vsq; in finem. Alterum continua quidem dicta sz equiuoce suo generi ex multis particularibus circuitionibus procedens: ceterum continuarum differentie omnes tres existunt interdum ab initio vsq; in finem equalis persistit: interdum paulatim decrescit: quandoq; paulatim crescit: ac nonnulli primam nominant homotonon. i. equaliter affligentem ac vigētem: alteram epaumasticam idest ascendentem atq; increscentem. Tertiam vero peraugmasticam idest inclinationem appellant. Continuarum flaces due differentie prime existunt: interdum tertio quoque die tantummodo accedit: interdum in medio alteram infert accessionem: atque has nullum nomen

peculiare obtinuit. Febrem autem tertio quoq; die accedentem ego quidem nomino tertiane finitimã: non tñ prohibeo quin possis vbi libeat aliter appellare: modo serues in rebus ipsis differentiã. Alia enĩ est natura quotiens definunt ad integritatẽ: alia quotiens ad inclinationem febrilem finiant. Vbi vero febris tertio quoq; die accedat ꝛ ad hec vbi in medio altera fuerit accessio natura quidẽ diuersa est: ꝫ nullam ex his semitertianã appello: non tñ prohibeo ita nominare volentes: si id vnũ mihi efficiatur ab eis vt nullum febris genus omittat: sed vnũquodq; deide dicetur quẽadmodũ ego hoc loco talem institutionem. Ex continuis enim que in medio accedunt quedã in forma quotidiane pcedit duas accessiões simillimas inuicẽ efficiens: quedã vero dissimiles habens duas accessiones. Prime quidẽ tertiane simillimam obtinet. Secũde vero quantã in forma duarũ tertianarũ procedẽs: sed hec ex bile potius illa singulis diebus similiter accedens ex pituita cõsistit. Portro tertiũ aliud genus est febriũ ꝓtinuarũ raro eueniẽs quotiens accessio in forma tertiane circuitionis procedit nequaq; desinẽs ad integritatẽ. Accidit aũt quẽ admodũ febris tertio quoq; die accedẽs interdũ duplex ac triplex: ita hec nõ soluꝫ duplex sed ẽt tripler. Sed hi febriũ implexus libro de formulis cõmodi⁹ indicant. Febrium aũt simpliciũ ex humoribus infestantiũ simplices differentie: vt numero sunt quot prime docuimus. Ex earũ aũt pmixtione alie quedaꝫ efficiunt de quibus deinceps dicam: si prius de simplicibus febribus id adiecero: vt quecũq; fuerit simplex febris vnã speciẽ quasi regulam quandã obtineat earũ quas proxime indicauim⁹. Quecũq; vero de generat aliquatenus eatenus ab ipsis febrib⁹ simplicibus abscedit.

¶Quo nã modo ex flaua bile delata in vniuersum corp⁹ rigor existat ꝛ vt ipsius tertiane accessio quod longissimũ sit horas. xij. occupet. CAP. III.

f **Ebris igitur** ex flaua bile delata per corpora sentiẽtia prehendit cũ rigore atq; ardoris specie hꝫ ꝛ vomitu bilis vel sudore vel qbusdam hoꝝ vel oib⁹ soluitur. Huius febris pterea longitudo accessionis que maxime sit horarũ est equinoctialiũ. xij. atq; appellant eam diligentẽ tertianam ex tẽperamento egri bibosi ac tpe ꝛ regione ꝛ conditione ꝛ victa calido ꝛ siceo effractaꝫ. Sed oia pauloante docuimus quecunq; conducunt ad eius generationẽ. Atq; accessio breuior est magna ex parte q̃ que antea dicta est longitudo per q̃ multã maioris ac minoris obtinẽs differentiã: vel propter quantitatez ꝛ qualitatem ipsius bilis: vel propter egri vires: vel ꝓpter presentez tunc in egro corpora dispositionem. Bilis enĩ si multa sit longiorem: si pauca breuiorem efficit accessionem. Si tenuis breuiorem q̃ crassa. Nec non vires vbi superant breuiorem: vbi desint longiorem. Et item corporis dispositio si rara breuiorem q̃ si densior habeatur. At vero tempus itermissionis in tali febre ex pulsu inditium putredinis humoris penitus inspectũ habet sequenti die aut nocte accessionis. Leuiter autem succensam obscure cognosci cõuenit primis⁹ pribus posteriorꝭ diei: sed adhuc clari⁹ circa fines eiusdem diei aut noctis: atq; adhuc clarius proxime die que precedit. s. diem aut noctẽ accessionis. Et enim in ea ipsa perspicuũ iam est inditiuꝫ multoq; magis quotiens accessio prehẽdat ac multo magis vbi ascẽdat ad ipsum consistendi vigorem. In eo vero minus q̃ per incrementũ rursusq; multo minus per inclinationem. Hanc febrem si libeat nominare diligentem tertianam nomine veteris antiquo: si minus ſꝫ nobis dabis ita noiare gra perspicuitatis doctrine.

¶Pituitam refrigerate partes extremas p initia accessionum difficulterq; accendi calorem minime purum sed similem fumo quasi viridioribus accensis lignis. CAP. IIII.

a **Lia preterea** est simplex ac diligens febris ex pituita putri per mẽbra sentientia pulsa ab ipa natura consistens: ea incipit ex frigore partium extremarum: atq; horrore potius non rigore difficulter caloꝝ accenditur longumq; obtinet incrementũ in ipm consistendi vigorem: quoniã humor ipse ex quo consistit frigidus atq; humidus est temperamento ac glutinosus conditione. Itaq; difficulter accenditur ac tarde meat ac sepe in ipis meatibus detentus. Collidit interdũ grauatq; vires. Inequalem autem ac magis debilem efficit paruumq; pulsum in principio ac primo incremento. Per febrez igitur bilioſam existit inter initia accessionum vnaqueq; affectio ex dictis circa pulsum: sed in illa quidem cito desistunt tũ alia tum etiã inequalitas magna ex pte nec adest quidez prehendente febre: ꝛ calor ipse non multo post q̃ destitit rigor accenditur. Splendidus quemadmodum ignis quidam diligenter purus in quo nulla fumosa caligo inuehitur. Calorez vero pituitosi humoris assimilabis igni fumoso lignis virentibus accensis. Euacuationes igitur in eo incertiores existunt ac longitudo accessionis diuturnior ꝛ tẽpus intermissionis nõ eque ac primum purum est: sed semper seruãs in calore ꝛ pulsu: putredinis humoris inditium. At vero in tali febre circa principia atq; incrementa accessionum inditium putredinis est manifestissimuꝫ. Attamen hec vbi diligẽs fuerit videtur multis habere puram intermissionem: ꝛ nos ipsi ita etiã dicimus quotiens importuna diligentia extiterit. Accedit aũt nature corporis tempori regioni cõditioni studio victui ꝛ alijs omnibus pituitosis: accedit preterea singulis diebus: ac min⁹ calida est q̃ bilioſa que tectio quoq; die fatigat. Sed constat vt illa quoniam humorez habet propensum incensioni ꝛ quoniam seruẽs humor facile semper in accessione omnis purgatur ad integritatem magis puram desinet ꝛ exiguuꝫ post accessionem semen putridi caloris relinquat. Vbi vero febris ex pituita consistat nec integre purgatur per iclinationes accessionũ neq; exiguum quiddam succensum relinquitur: ita efficitur vt intermissio multo vitiosior in ea existat: ꝛ vt initium secunde accessionis maturius prehendat.

¶De quartana que ex atra bile consistit ꝛ qñ modo fieri possit vt rigor sine febre efficiat. CAP. V.

a **T vero** tertium genus intermittentiũ febriũ quartana diligẽs quotiens ex humore melancholico solo efficitur vtpote frigido ficcoq; paulatim succenditur: quemadmodũ lapis quidam vel testa vel os vel aliud qdam frigidũ ꝛ ficcũ corpus. Vbi vero flãma quedaꝫ ex eo accẽdit nihil relinqt fumosum neq; semiustum post accessionem ꝛ ob eam rem euacuatiões plures ex tali humore magis q̃ pituitoso ꝛ intermissio pura diligẽter eẽ videtur eo q̃ in ea omne id humoris melancolici quod est exustum euacuatur atq; discutitur. Et ob eam rez accidit illis rigor qualis potissimũ in forti frigore refrigeratis non qualis interdũ existit

per estum vel laborem vel medicamentum calidum ac mordax vlceri adhibitū. Ceterum opus est hanc febrem antecedere quicqd colligit atrā bilez ex studio victu:cōditione:tpe:regione:natura ⁊ etate egri melancolica. Accessio preterea huius febris longitudine tpis tertiane similis est: atqz interdum accidit vt sit longior cuius diligens fuerit qui ex humore frigidiore consistit. Causa aūt similis est in his febribus ⁊ alijs oibus que dr̄iam longitudinis efficit accessionum: quēadmodūz paulo ante diximus in diligenti tertiana: in multitudine ⁊ qualitate humoris ⁊ robore ⁊ infirmitate virium: ⁊ ad hec ipsa egri dispositōe dr̄iam hr̄te: ⁊.n.oia alia ꝓportionant ijs que ex humore bilioso consistunt. Quo circa si humor melancolicus neqz putrescat neqz vehementer feratur per membra sentientia nequaqz efficit melancolicaz circuitionem diligentem: atqui arquatis affectibus qō proportione respondeat ex liene morbi diutini sunt melancolici: corpusqz totuz decolor redditur. Serpētia ac sacer ignis ex flaua bile cōsistunt: cancri quoqz ⁊ comesa ita enim dixerim Phagedene qō suppetat ꝓportione efficiunt. Sed neqz ex his neqz ex melancolicis affectibus necessario febricitāt nisi prius humor melancolicus putrescat. Natura.n. semper nitit suis viribus vtens assimilare ptibus nutritis quicqd forte vtile ꝓuenit excernit aūt id qō minime istiusmodi est. Q; si interdū pre corpulentia vel copia vel lentore excrementi vel angustia quadaz meatuū vel sui debilitate nequaqz possit excernere humore prauuz imorantem diutius in ipso corpore alis putrescere necesse est. Nullus.n. humor pmanere qualis extitit abinitio potest: neqz adeo vitiosus est vt non insuper queat suscipere ab ipsa natura ꝓfectionem. Sed aut concoctus coaugmentat solidis aialis partibus: aut corrumpit atqz putrescit. Ad hunc modū per arquatos ac melancolicos quotiens humor bilios⁹ exuperans incorpore diutius imoratur febris supuenit. Sepe etiam dispō in iecore ⁊ in splene attulit febrez quotiens aut inflāmatio aut infartio comiserit predictos affectus. Pari ratiōe nec vbi pituitosus humor exuperet febris sequit nisi putrescat prius: ex eo (qō ab antiquis existimatū est esse ipossibile) sepenumero visum est: id aūt est vt sine febre existat rigor. Accidit aūt interdū per circuitū pluribus diebus vel continuus ab initio vsqz in finem vel ita penitus mediocris vt nequaqz esse videat quotiens quieuerint. Sz vbi moueant tm̄modo efficiat sensum: vel etiam fortior vt etiam sine motu infestet. Sed quotiens talis humor spatio tpis putrescat non rigent soluz sed etiā febricitant ⁊ diuturnus admodū ⁊ solutu difficilis febris ex forma quotidiane talibus cauſis comitatur.

¶ De febre epiala que simul febricitant ac rigent ac de humore quem praxagoras vitreum appellauit et quot nam pituite genera sint. CAP. VI.

♄ De genere cōtinet febris epiala ꝓprie noiata quotiens simul febricitent ac rigeant ⁊ vtrūqz sentiant eodē tpe in quauis corporis parte. Archigenes existimat nulli alteri tale nomen deferri epialon qz vni huic febri. Sed constant vt attici qdam viri rigorem ipsum ante febrem ita appellent praxagoras videtur mihi appellare vitreum humorē talem. Recentiores aūt e quibus Philippus est crudum simpliciter nullum adijcientes vocabulum ad exquisitam definitionez. Is profecto ex specie pituitosi humoris est: vt qui admodū frigidus atqz humidus sit. Quisquis enim humor frigidus simul ⁊ humidus fuerit sub ipsam pituite cadit appellationez: si quis Hippocratem imitari ac seruare consuetudinem non solum veterum sed etiam aliorū scriptorum voluerit. Prodicus enim libro de natura hominis praue noiat errans circa tale vocabulum ab ipsa demiranda etymologia deceptus. Sed non est presentis tpis in talia vertere orationem aliam dicaimus illis disputationē. Sed rursus ad institutum veniamus. Quisquis in corpore humor fuerit frigidus ⁊ humidus ipsi hunc noiamus pituitaz: tu si libet appellabis scindapsum nihil enim mihi cure est vocabuloz sed scire debes vt huius humoris plures dr̄ie existant. Una species eius est admodū frigida: ita vt maximos dolores moueat quotiens loco calido infarciatur ⁊ sepenumero multos dolores eorum qui dicuntur intestini laxioris morbo affecti ex acri clysmate talem humorem euacuante statim sedari intueri licet: talis humor videtur similis vitro fuso. Altera species pituite est quaz excreantes sepe expuunt quidam sensibilem obtinentem dulcedinem. Constatqz vt id nequaqz contingat esse diligenter frigidū si recordemur eoz que libro de simpliciū medicamētorū viribus docuimus. Tertia preterea species alia pituite est ipsis expuentibus acida apparens que minus qz vitrea magis qz dulcis frigida est: quēadmodū altera salsa habetur aut ob putrefactionez aut ob pmixtionem salse serose humiditatis ex qua febricitantes minime rigent sed horrent tantūmodo prehendente accessione. Acida aūt ac vitrea si moueatur per corpora sentientia pmeans infert rigorez sine febre. Q; si qua putredo moderata illis extiterit epialam committit febrem. Vbi vero magis putrescat: rigor preuenit: febris ipsa subsequit deuicto frigore ab ipsa multitudine caliditatis: ita vt nullo modo existat per incrementa ⁊ vigores accessionū. At vero vitrea pituita fortitan acide qualitatis particeps est: ita vt omnes dr̄ie trēs existant acida dulcis salsa: atqz ex pituita dulci rigor minime subsequit febrē: ac forte neqz simpliciter neqz ex simplici causa quis existimarit tales fieri febres. Pituita.n. vbi putrescat accendit febrez: vbi minime putrescat ex quo rigent non eiusdem est qualitatis atqz ea que putrescit. Si igitur ab hac rigor ab ipsa autē putrida pituita febris efficit duplex semper causa erit. Conuenit.n. dicere febrem ab altera fieri causa: rigorem aūt ab alia vt qui non id sit qō febris. Per febrem tertianam flaua bilis rigorez efficit ac febrem. Sed hec logice magis sunt considerationis nos ad institutum nostrum redeamus. Vbi igitur pituita putrida ex qua fieri quotidiana docuim⁹ permiscet: flaua bile efficiente tertianam permixta duplexqz causa ⁊ dispositio erit. Alter.n. humor vno quoqz die alter tertio quoqz die committit accessionez ita vt alter dies duas habeat accessiones: vnus vero alteram quotiens tempora accessionis prope horas ipsas minime coincidant. Vbi enim coincidāt vna erit confusa neqz tertiane neqz quotidiane diligenter speciem seruans: ⁊ quoniam vtriusqz febris duplex species est implexus quatuor erunt. Vnus in qua tertiana permiscetur quotidiane: secundus in quo tertiana permiscetur continue quotidiane: tertius in quo permiscetur quotidiana tertiane ꝓtinue: quartus autem in quo permiscetur quotidiana continua tertiane continue.

¶ Quot modis fieri ꝓueniat iplexus febriū ex qbus eger minime deducit ad integritatē. CAP. VII.

Eterum oium dictoꝝ implexuꝝ differentia duplex est: interdum enim accessiones eodem tempore simul incurrunt quandoqꝫ diuersis temporibus accessiones prehendunt: sed hi cognosci facile possunt preter qꝫ qꝫ sepe itermittens: minime cognoscitur ab ipsis medicis paruꝫ exercitatis quoniã egri nunqꝫ deducuntur ad integritatem: sed oportet speciem considereꝫ accessionis: quẽadmodum secũdo libro de iudicijs satis dictum iam est ⁊ inde cognoscere non ex ipsa circuituuꝫ proportione. Subiiciatur enim venisse accessionem simul cũ rigore qui videatur interpungere carnez laboranti: deinde omnia alia tertiane febris inditia vsqꝫ ad vigorem proposita: cum vomitu bilis simul ⁊ sudore benigno inclinare: atqꝫ esse iam diei horam nonam. Porro conicctare nos ex toto accessiõis motu circa vndecimã horam fine febre esse egrotum ea. s. integritate qꝫ in ipsis circuitibus nominare solemus. Ita vero speranꝫtibus statim subsistere sudorem: aut astricta soluꝫ aut etiam inhorrescente cute: deinde initium atqꝫ incrementum ⁊ adhec vigorez ipsum in genere continue pituitose haberi. Duplicem enim ita cognoscemus causam esse ac speciem febrium quia intermittens continue permixta sit. Et qꝫuis nulla inueniatur remissio sequenti etiã die sperabimus prehendere accessionem hora nona ⁊ si vt expectabamus res ipsa existat penitus tertio die similiter sperabimus adhuc febricitante egroto prehendere eum tertiane febris accessionem hora prima. Qꝫ si preueniat aut cunctetur accessio qꝫ secunda die existimabamus fore hora nona: atqꝫ ea qꝫ tertio die credebamus futurum prima hora non insuper sequentibus diebus neqꝫ nonam horam neqꝫ primam expectabimus. Sed tanto prius aut posterius quanto proportio ipsa prime circuitionis accessionem peruenientez ab hora qua cepit aut cunctantẽ indicauit. Quecũqꝫ vero earuꝫ defitura sit prius ex ipsa morbi specie scrutari opus est: atqꝫ ex ipsa accessionis longitudine ⁊ magnitudine ⁊ indole ⁊ motu: ⁊ item circuituum ratione eo qꝫ vel preueniant vel cunctentur: ⁊ adhec inditijs que postea existant crudita te ⁊ concoctione totius morbi quorum in vrina potissima censenꝫ ac de his omnibus libro de iudicijs satis dictum iam est. Vbi vero pituitosa continua nequaqꝫ circa nonam horam sed quintam aut sextam occupet intermittentẽ bilosam: que prima hora incepit adhuc difficilis cognitu est: plerisqꝫ his medicis quibus talis consideratio minime cure est: an sit vnum genus febrium an duo ⁊ quod nam vtrũqꝫ eorũ sit vtpote nihil tale cognoscentes non solum nescisunt quo nam modo oporteat curare eas nequaqꝫ cognoscentes quales nã sint sed neqꝫ vtrum secunda die suspicari conueniat vtrasqꝫ horas que prima die accessiones attulerunt. Ego igitur visus suꝫ eis sepenumero vaticinando potius qꝫ presentiendo vt medicis solent coniecisse initium ipsum accessionis

¶ Permisceri inuicem febres. s. tertianaꝫ diligentez ⁊ quotidianam ⁊ quonaꝫ modo Agathinus errauerit circa semitertianam. CAP. VIII.

Per hanc igitur mixtionem de qua nunc agimus: cuꝫ ea que quotidie accedit vidi interdum circa primam horam prehendere accessionem diligentis tertiane sexta autem existere accessionez eius quam recentiores ppie nominant cathamerinon. i. quotidianam. Solent ita nominare febrem que singulis diebus accedit nequaqꝫ definentez ad integritatem. Ipse solitus sum talem nominare quotidianã continuam nomen enim cathamerinon. i. quotidianam nequaqꝫ licet inuenire apud auctores scriptuꝫ: sed amphimerinon. i. quotidianã appellant rem omnem singulis diebus similiter venientem: sed vt Plato dixit contemnere oportet nomina eos qui tantarum ac talium rerum profitentur cognitionez. Appelletur igitur gratia clarioris doctrine ea que singulis diebus accedens definit ad integritatem quotidiana simpliciter ita nihil insuper addendo el per orationem. Vbi vero minime definit quotiana continua: ac liceat tibi si libeat alteri adijcere itermittens. Pari ratione dicendũ quotiens febris tertio quoqꝫ die accedat: altera enim differentia tertiana simpliciter vel etiam intermittens tertiana habetur: altera tertiana continua est. Licet preterea continuam tertianaꝫ nominare tertianam simpliciter ita fine adiectione vlla: quẽadmodum nonnulli appellant. Sed enim non opus est prorogare sermonem de nominibus sed redire ad institutum. Adolescens enim in quo dixi implexuꝫ extitisse tertiane cum quotidiana continua prima quidem die mane incepit cum rigore tertiane proprio febri: alia omnia seruans diligentis tertiane inditia vsqꝫ ad sextam horam: subitumqꝫ vomitum bilosum ac paruum sudorem a quo statiꝫ contractus est atqꝫ inhorruit homo: deinde rursus prehendente accessiõe pulsus erat paruus ⁊ inequalis: post vsqꝫ ad horam vndecimam succensa adhuc paulatiꝫ pleraqꝫ ipsius accessionis habebat propria: pauca vero quepiam ipsius quoqꝫ incrementi: deinde vsqꝫ ad noctem hora quarta incrementuꝫ diligẽs erat: post in eadem magnitudine pmanebat ad ipm sensum vsqꝫ ad horam noctis sextam. Vnde iam perspicue videbatur inclinare vsqꝫ ad quartam horam in secunda die: in ea enim contrahebatur atqꝫ ipsius accessionis inditia ostendebãtur vtpote partibus extremis frigidioribus ac pulsu paruo atqꝫ increscebat vsqꝫ ad vesperaꝫ paulatim neqꝫ horrorem quẽpiam nec inequalitatem aliam efficiens: deinde rursus vigebat circa horam quartam noctis ac sensibiliter inclinare incipiebat circa sextam. Vt igit tertia die hora circiter secũda opus erat eius expectare accessionez fore quotidianam perspicuum erat: non tamen tertiana an seruatura sit eandem horam an non perspicuum erat. Accessio igitur horrifica incepit hora secunda que citius qꝫ ex accessione in prima ac secũda die continue quotidiane increscens vsqꝫ ad quintam horam initium rursus efficiebat post quintaꝫ horam atqꝫ ei erant omnia accidentia similia ijs que secunda die extiterant. Deinde rursus increscens pmptius vsqꝫ ad octauam horaꝫ rursus horruit in illa hora ac paulo post accessio prompte ascendebat increscens ita vt circa horam noctis quartam ad consistendi vigorem deduceretur. At quid nam aliud qꝫ diligens semitertiana hec accessio extitit? Cũ due febres eadez hora inciperent eo qꝫ hec singulis diebus accedens duabus horis preueniret tertiana vero duabus horis cunctaretur. Quo circa vbi possit dignoscere speciem febris perspicue videri temperata ac pmixta tertiane ac continue quotidiane accidentia. Cum enim tertiana cum rigore incipiat: quotidiana vero sine rigore: permixta ex vtrisqꝫ horrorem statim intulit: rem quidem minorez rigore: maiorem vero frigore ac tanto maiorẽ frigore quanto minor rigore est.

Qua propter equaliter abſistentem extremis vtriſq; horrorem in medio amborum exiſtere rigoris. ſ. atq; frigoris id qđ tpatis inuicem extremis potiſſimũ fieri ſolet: ita efficitur vt nõ ab re nomen tali febri ſemitertianã poſuerint. Temperata. n. ex quotidiana continua ac tertiana intermittente totius earum nature partem mediam predictarum febrium habet. Vt igitur hemionus .i. mulus ac ſemideus dictus eodem modo ſemitertiana eſt. Mulus. n. medietatem equi condncentis ei ad generationẽ medietatem aſini habens ab altero eorum tantũmodo dictus eſt. Et item ſemideus indicatur quidem participaret dei medietatem: ꝛ cum homo ſit altera ex parte omittitur. Itidem ſemitertiana medietatem alteram habet tertianam: medietatem alteram quotidianam continuaz. Sed duplex modus generationis eius eſt: aut enim in vnuz tempus due acceſſiones concurrunt vt paulo ante dixi: qꝛ altera preuenit altera cunctatur: aut ambe ſtatim ab initio inuicem temperantur. Si igitur ambe in vnum tempus concurrant vnam ſolam habent acceſſionem nature ipſius ſemitertiane: altera vero omnes ob initio morbi vſq; in finem vt qui maxime proprie ſemitertiana ab omnibus nominetur. Sed de hoc paulo poſt agetur potiſſimum propter Acathinũ ꝛ Archigenez. Adoleſcenti igit quoniam per enarrationem propoſuimus tertio die tali veniente acceſſione propterea qꝺ in vnũ tempus ambo acceſſionum initio inciderent pkeueniente duabus horis quotidiane ipſius acceſſione ſemper. Tertiana autem cunctante acceſſio quarta die incepit oriente ſole ſpeciem ſeruans diligenter febris quotidiane. Erat autem ex proportione futurum initium acceſſionis quinte ab ea circa decimam horam noctis qñ ſemp preueniebat horis duab⁹ ab initio: tertia autem acceſſio febris biliose habitura principiuz erat quinta die hora quarta: ita vt medium interſtitium initij duarum acceſſionum foret ſex horarum. Quod igitur etiam fuit circa decimam horam quarte noctis incipiente acceſſione ſecundum ſpeciem pituitoſe febris: atq; ita pcedente vſq; ad horã quartam diei attingente vero eam biliosa ſimul cum modico rigore: deinde rurſus permixtam ſpeciem habente acceſſione ſecundum biliose ſimul ac pituitoſe ſpeciem. At vero ſubſequenti nocte circa octauaz horam pituitoſa febris incipiens diligens ac ſola totam obtinuit ſequentem diem que ſexta fuit tum autem incipiente nocte inclinans rurſus incepit eodez modo. Poſtea reliquam noctis medietatem ꝛ tempus vſq; ad meridiẽ ſeptime diei obtinens iam quodãmodo inclinauit. Sed tertiana ei ſucceſſit cum rigore incipiens quẽadmoduz ſolet incipere diligens tertiana atq; alia omnia eodem modo diligentiora afferens inditia bilis vomitum effecit: ꝛ deiectionez biliosam ꝛ vrinam bonam ꝛ quẽdam paruum ſudorem veſpere tardo indicans perſpicue ijs qui didicerunt cognoſcere genera febrium vt concedat atq; inclinet ꝛ vtiq; deſtitiſſet poſt vnam vel qꝺ plurimuz ſit alteram circuitionem. Et enim inclinatio facilitatez habebat mirabilem quãdam: ꝛ qualez non altera ex prioribus vſq; ad horam noctis quartaz. In illa enim febris pituitoſa ſingulis diebus accedens horis autem duabus preueniens incepit atq; occupans totam noctem ꝛ totum ſequentem diem: rurſus incepit octaua nocte ſecunda hora qꝫ quidem noctem totaz occupans inclinauit ſequenti die nono. Acceſſio autem tertiane erat futura in illa die circa octauam horam: quoniã duabus horis cunctabatur. Sed tũc circa nonam horam incepit indicans id ſuã inclinationem. Sole autez occidente attigit ipſam acceſſio preueniens pituitoſa quẽadmodum ſolita erat ꝛ noctem occupans illam ꝛ ſequentem diem rurſus incepit decimo die hora decima. Deĩn rurſus vndecima die hora octaua diligenter permanens pituitoſa: deinde circa horam noctis primam initium honorificũ tertiane febris quattuor horis cunctando extitit: tum autem ſexta hora noctis venter deiecit biliosa ꝛ quidam in toto corpore ſudor extitit: ꝛ poſt hec tota inclinatio prope integritatem deuenit: atq; erat iam perſpicuum tertianam deſtituſſe integre: pituitoſam autem eſſe relictam ſolam iam ꝛ inclinantem. Nec igitur circa duodecimaz diem nec inſuper acceſſio preuenit horis duab⁹ quẽadmodũ antea ſolita erat: ſꝫ ſeptima hora icepit deiñ circa duodecia haud qq̃ ſexta ſed cunctabatur ac ſeptima hora incepit poſt inſignem facilitatem atq; inclinationem. Quarto decimo autem die inclinatio multo melior extitit atq; acceſſio incepit hora nona ꝛ in vrina inſigne ꝯcoctionis inditium apparuit prenuncians fore ſolutionem futuro decretorio ſed de hoc nunc non eſt agendi locus alio enim tempore magis ad propoſituz dicetur ſed vt ſepenumero permiſceantur biliose ac pituitoſis itemqz continue intermittentibus id quod multi medici ignorarũt ꝓſcripᵗ⁹ egrotus ꝓſpicue idicauit.

De differentia ſemitertiane. CAP. IX.

Sed cum de his ſatis dixerim⁹: ad id quod paulo ante promiſimus rurſus veniamus. Cõpoſita enim ex tertiana ac quotidiana continua quam vocamus ſemitertianam: vel habet flauã bilem exuperantem proindeq; flaue bilis accidentia fortiora vel hanc pauciorem: pituitam vero ampliorem: proindeq; quotidiane cõtinue affectiones firmiores vel neutrum altero humore exuperantioreꝫ. Sed ambos equales qualis diligens ſemitertiana exiſtit talis ſpecie qualem Hippocrates ipſe indicauit ſcribens libro primo de epidemijs adhunc modum. Plerisq; in hunc modum afficiebantur febris horrifica continua acuta in totuz minime intermittens. Modus autem ſemitertiane erat diem quidem vnuz habens leuiorem altera autem grauius affligens atq; ad acutiorem diſpoſitionez increſcens. Horrifica autem dixit non ſimpliciter febriũ incipiens cum rigore quẽ admodum inumeris febribus id accidit de quibus deinceps docebo. Sed in quibus parte plurima acceſſionis horrorꝓhendit altera die in qua ſimul affi ciunt tertiana ac quotidiana cõtinua. Sequens enim dies quotidianam tantũmodo habet. Quo circa prima dies magna exparte permixtam ex vtriſq; febrez cõmittit: ſecunda autem continuam quotidianam. Interdum enim prima die incipere pituitoſam ſecũda autez vtrãq; contingit. Acceſſio igitur cõmunis ex vtriſq; quotiẽs equales fuerint humores talis eſt qualem paulo ante deſcripſimus ſemitertianã. Vbi vero tertiana exuperet febris ipſa magis horrifica eſt: atq; habet cum rigore acceſſionem. Statim itaq; calidior talis eſt atq; ardentior ac celerius permeat ad conſiſtendi vigorem: ꝛ item quẽdam bilis vomitum vel deiectionem vel ſudorem infert. Vbi vero alter pituitoſus exuperet frigus extremarum partium exuperat: ꝛ horror paruus eſt ꝛ pulſus ipſius contractio fortior ac diuturnior eſt ac tarde acceſſio increſcit et multo poſt tẽpore viget: non tamen ſitim efficit neqz

ardorem neq; vomitus neq; defectio biliosa vel sudor per eam existit. Atq; huius quoq; mixtionis duarum febrium Archigenes ipse in notitiam deuenit sed confuse ⁊ inexplanate quēadmodum indicabimus nono libro de pulsibus quem contra ipsius cōmentarios effecimus. Existimat ergo in semitertiana quandoq; exuperare tertianam febrez quandoq; quotidianam: non tamen de mixtione equali earum que sola semitertianam diligentez cōmittit neq; cognouit neq; indicauit sed penitus omisit. Cū.n. equales magnitudine sint intermittēs tertiana ⁊ quotidiana continua initium accessionis cum horrore existit: id.n. mediuz rigoris frigoriscq; existit e quibus alterū tertiane: alteruz quotidiane continue inest. Incremētum vero post initium propter tertianam facile suscipit caliditatem atq; ad ipsum consistendi vigorez festinat. Propter pituitosam autem tardum quantum in se est efficiens incrementum detinetur atq; intersecatur: atq; est veluti quedam pugna accidentium interdū calefacto egro quotiens tertiane calor preualens ad ipsum cutem humores efferat. Detinente autem ac retrahente intro huius motum: quia pituita ociosa ac frigida sit ex natura ac difficile moueatur ⁊ tarde transmeet. At vero in tali pugna exuperante frigido humore cōtractio efficitur horror ac frigus partium extremaruz ⁊ cutis: ita vt altera accessio incipere videatur. Quod si calidior exuperet vniuersim calefacere et prope vigorem deduci videtur. Dein paulo post exuperante pituitoso egri rursus contrahuntur refrigerantur ⁊ horrent. Idq; minime definit vsq; ad consistendi vigorem qui maturius q̄; ex pituitoso humore: tardius q̄; ex bilioso existit: quoniam pituitosus detinet bilioſi celeritatem: biliosus autez tarditatem ac segnitiem pituitosi cohibet. Atq; hec diligens semitertiana est ex equali temperamento: duarum febrium effecta. Ea vero que minime diligens est vel humorem biliosum vel pituitosum obtinet ampliorem.

¶Semitertianam esse febrē continuā nec vnq; deduci ad integritatem: sed errasse agathinū vocantē semitertianā oēm febrē diuturniorem. CAP.X.

a Tvero secunda implexio ac mixtio est duarum febrium tertiane ⁊ quotidiane subsimilē efficiens accessionem predicte q̄; diximus. Sed differt eo q; deducatur ad integritatem: ⁊ quoniam secunda die vel cum horrore vel rigore quotidiana sola effecta incipiat. Quo circa talis febris nō insuper semitertiana erit: siquidez semitertiana continua censetur. Si vero in altero genere febrium eam annumeremus non solum talis: sed etiam alie quedaz febres nominabuntur semitertiane: ob eam rem mihi videt Agathinus oēs extentas tertianas appellare semitertianas. Sed.n. cuz de noibus potius q̄; de rebus tales ingressiones sint imorandus in eis minime censeo. Nam alio libro seorsuz de vocabulis medicinalibus dictuz iam est: in quo id ostenditur ac definit in plenum que nam sint de rebus ⁊ que naz de noibus dubitationes: quo circa rursus ad res ipsas redeamus. Semitertianaz ab Hippocrate noiataz horrificam et ꝓtinuaz q̄; tertiana quotidiane ꝓtinue pmixta cōmittit. Intermittēti aūt minime efficit ꝓpterea q; febris ex vtraq; cōposita necessario intermittēs existit: neq; etiam ex duabus cōtinuis. s. biliosa ac pituitosa posse est fieri semitertianā: neq;.n. mixtio efficiet horrificā talem accessionē neq; multas ingeminatōes hītem. Cuiuslibet.n. ꝓtinue febris suapte rōne quotiens diligens fuerit neq; habeat horrorez neq; rigorez neq; ēt febris ex eis cōposite horrifica erit. Opz ergo si eadem futura sit horrifica simul ac cōtinua gīationem hīe ex duab⁹ febribus altera qdez intermittente altera aūt ꝓtinua: ⁊ ob eaz rem tertiana pmixta quotidiane ꝓtinue comittit semitertianā: neq; ambe intermittentes neq; ambe cōtinue pūt cōmittere talez febrez. Restat igit vna mixtio que ex quotidiana intermittēte ac biliosa ꝓtinua pōt ꝓtinuā simul atq; horrificam cōmittere febrē. Sed hec ꝓtra quā prima se habebit: ita.n. ꝓtinua ex biliosa: horrifica aūt expituitosa efficietur atq; ingeminatio ex pugna que inuicē est maximeq; quotiens humores ipsi fuerint equales. Vbi .n. exupet alterutrū eorū tuz accidentia tuz ēt notitia in prima mixtione explenata iaz est. Atq; hec oia de quattuor mixtionibus biliose febris ac pituitose magis propria sunt libro qui est de formulis. Sed in hec necessario incidimus pp semitertianā cuius gīationem Archigenes in tertianam quotidianāq; rettulit nequaq; videns vt intermittentē efficiat febrē. Agathinus pspicue ꝓfessus est sub eodez gīe ꝓtineri tertianaz ac semitertianā diffidentē tantūmodo magnitudine febris. Si igit oēs febriū dīas scripsissent diligenter lapsi noibus nullū id fuisset erratū. Sed cuz neq; simpliciū neq; cōpositarū oēs scripserint dīas: ⁊ ad hec q̄sdā alias supuacuas adiecerint nihil neq; in presensionē neq; in curationē iuuantes nos nitemur pro viribus quantū fieri pōt diligenter excolere oēm formulā longo tpe exysu simul ac rōne vtiles ac in re dīas puestigātes. Simplices ergo ad pīnē attinent librum: implexe aūt ex his attinent ad librum de formulis: cuius penitus ignarus nō eris vbi hunc diligenter euolueris. Ex ijs enim que diximus de febre pituitosa ac biliosa inuicez permixtis licebit hec ad atram bilem transferendo de implexu ac tpamento ad vtrāq; earū conjcias: implexū noiantes vbi diuersis horis incipiant tpamentū: vbi initiū eodē tpe sit. Nec secus tres febres implicare ac tpare quis poterit ex se sumpta rōne de pdictis. Doz.n. oium initium fozis ⁊ elementū est diligenter iternoscere oiuz simpliciū febriū spēm. Nō.n. multis numerus earuz est sed oēs tres exist biliosa melica ac pituitosa: quaruz oiuz duplex discrimen est intermittens ⁊ ꝓtinua: ita vt oēs iplices dīe febriū ex hūoīb⁹ putridis ꝓsistētiū sex nūero sint. Q; si q̄ accesserit ad hec pticulatiz differentia ex copia humoris quantitate ⁊ qualitate putredinis: nec non modo motus: ⁊ parte in qua putrescit generationem habebit.

¶Quo pacto erret Agathinus appellās febrē oēs semitertianā cuius accessio plīm ꝓducat. CAP.XI.

a Jigitur febris intermittens tertio quoq; die accedat accessionis tps breue ē ⁊ initiū cū rigore ⁊ solutio cum sudore ac vomitu bilis: vel etiam inferna aluo deficiente biliosa: huic nomen indutum diligens tertiana. Vbi aligd horuz desit minime diligens: sed simpliciter tertiana vocetur. Vbi vero intermissionez minorez habuerit ꝓducta. s. accessione tertiana hanc nolant ꝓductā: hec tñ scōm magis ac minus dīaz magnā obtinet. Sed licebit simpliciter nominēs ꝓductā eam quatuor ⁊ viginti horas accessionis efficiens reliquas sine febre obtineat. Quādam admodū ꝓductā videre licet: vt circa triginta horas extendat accessionē: aliam ad hec magis ꝓductaz vt in sex ⁊ triginta ꝓcedat. Aliaz vero plīm vt in quadra

ginta ac plures etiaz protogetur. Sed hec oia definire certis terminis minime conuenit ob socraticā dubitationem. Non tñ necesse est talez nominū diligentiam pueſtigare cum liceat nobis ēt sine ipsa iudicare ijs qui adsunt diligēter: de vnoquoq; egro ⁊ recte curare ac presentire euentuz rei. Subijciamus quēpiā gnq; ⁊ decē horis febricitare: forte aūt sine febre trib⁹ ⁊ triginta: atq; id deinceps ei accidere ex ꝓportione. Cōstat vt alimonie tps quis sciat ex tpe accessionis atq; intermissionis ⁊ quātū ex tpe pōt sumi in psensionē ac curationez bene admodū habebit nequaq; querendo an tertiana simpliciter oporteat nominare talem febrem: an cum quadam alia adiectione definiente ipsas dñas. Sed vbi libeat indicare alteri febrem egri que nam sit diligentius indicabit accessionis ⁊ intermissionis dicens longitudinem aut querens vbi nomen perspicue ac definite indicare queat. Hec igitur optima enarratio atq; doctria est. Scōa aūt est quā paulo ante dixi diligentez tertianā noiando: alia vero simpliciter tertianaz siue aliā paulo ꝓductiorez siue aliam admodū siue magis siue plurimuz aliaz. Sed ex oibus obscurissima ac pessima prima est prodita: ex qua recentiores medici inuicez litigant ⁊ quotidie certāt minime cognoscentes id vt de noie litigent. Sed de alijs quis forte minus mirabitur. Agathinus vero admodū demirari libet figdez productaz quādaz noiando quotidianā ⁊ quartanaz in ipsa tertiana minime seruauit ꝓportionez: sed vbi plurimū ꝓducatur accessio, hanc noiat semitertianaz sed de nominū rōne hactenus: nā ⁊ ipse plus q̄ par est temporis in ipsis contero: proinde tempus est vt in considerationem aliarum rerum veniamus.

¶Quo naz modo ex sanguine putrefacto febris accendatur bilīosa ⁊ vt sanguis pars tenuior vertat in flauam bilem: crassior in atram. CAP. XII.

Equens est vt agitetur consideratio nihilo vitiosior vtruz quēadmodū in vtraq; bile ac pituita accidunt genera quedam febriū: ita in sanguine putrefacto eueniat. Febris.n. ephemera. ſ. diaria eo tantūmodo calefacto vt dixīmus haud quaq̄ putrefacto consistit. Per ipsam vero putrefactionē: necesse est.n. interdū sanguinē putrefieri: querenduz febrium ipsarū genus: ac inueniri id par est si prius inuenerimus quo nam modo sanguis putrescit. Cōstat vt Aristotelez recte dixerit fieri putrefactionē ab alienа caliditate: intelligit aūt alienaz eam que exterior non insita neq; in vnaquaq; re propria: ea.n. concoquere aliena vero corrūpere solet qō q̄dem est putrescere. Extrisecus aūt caliditas supuenit sanguini per estum ac pestilentē ꝓditionez ⁊ vt simpliciter dicatur per oēs febres ex quacūq; causa in generationez deducant. Sed vbi in quapiaz aialis parte sanguis supra modum collectus supra vires eius fuerit eorum pitur maximeq; quotiens infarciat ob crassiciem in paruis ꝓceptaculis aut stipetur pre copia. Quēadmodum accidit ex inguine ⁊ pustulis ⁊ vt simpliciter dicatur per oēm inflāmationē. Nam in tali dispositiōe sanguis duplici ex causa corrumpitur tum quia minime diffiatur: tum quia ab ipsa natura minime vincitur. Ceterum vt que minime diffiant putrescere soleant in cunctis exteris corporibus intueri licet fructibus seminibus atq; etiam vestibus: atq; indicare id q̄ dicimus maxime pōt morb⁹ costalis. Excreant enim per eum interdū spumosum: interdū croceum: q̄nq; rubuz humorē: pro vt materia ipsa per inflāmationez dñatur que minime contenta pre tenuitate resudat. Interdum ⁊ etiam talis humor niger existit: ac neq; statim ab initio sed processu temporis precedit croceum sputum q̄ erat inditium flaue bilis exuperantis: quēadmodū spumosum pituite rubri sanguinis. Quo circa conuenit interdū putrescere sanguinem in ipsis locis inflāmatiōe affectis: febriq; ex eo simpliciorez esse q̄ ex alijs humoribus. Proportionem aūt accessionū tertiane circuitionis potissimuz sumit: ita.n. constat vt per costalem morbū quotiens rubrū expuunt: vbi vero admodū exuritur mutāt penit⁹. Pars.n. tenuissima simul ac pinguis in croceaz bilem: crassior aūt in antea vertitur. Quēadmodum accidit in carbunculis: ⁊.n. in his ex sanguine fortiter buliente abijtio est in humorez melancolicū. Ad hunc modū inaudire opz humorē melancolicū tā q̄ nondū effecta sit atra bilis: sed in confinio quodam existit. Febris igitur consistet pro natura humoris in quem sanguis mutetur tantūmodo dissidens propterea q̄ malignus sit aut minime malignus. Simpliciorez.n. est ex mutatione sanguinis vt in alijs ita caliditate mitiori. Si.n. q̄ maxime multus existat ex ipsius manus occursu sed penitus mutis est quēadmodum ea que post balnea accidit. Copia.n. semper caloris febrilis in ipsa effluuij copia posita est: sed vt afficiat imittentes extrinsecus manū ex ipso caliditatis acroze efficitur: idq; erit tibi inditium maximuz humoris cōmittētis febrē: intelligo aūt ipsius humoris qualitatē. Si.n. vaporosa sit atq; inocua sanguis est: si afficiens erodensq; ⁊ mordax ex bile consistit. Vbi vero in primo occursu vaporosa potius q̄ mordax existat: diutius autem imorātibus paulatim itendatur acroz maximeq; ineq̄us fit ita vt appareat quasi per colum vel cribrum percolari: talem febrem ex pituita putri consistere sciendum est.

¶Multa morborum genera repetere per circuitionem vt lippitudinem capitis dolorem podagraz dolorem articularem. CAP. XIII.

Eterum cōsideranti mihi querentiq; causaz ob quā febres ex alijs humoribus calorem habent equaliter incidentē: que non ex pituita cōsistūt talem obtinent inequalitatem apparuit mihi potissimuz cause esse lentor crassitieſq; humoris ⁊ q̄n difficulter exoluitur. Huius.n. vt aliorū oium quicquid quotidie extenuatur expirat: vix aūt extenuat qcqd crassissimū ac multo magis vbi frigidum nā existat. Quo circa neq; totus nec equaliter sed quicqd putredo corripiat id vnū extenuatū efflat atq; educitur ac perinde euenit vt in rebus glutinosis crassisq; humoribus per elixationē. Consistunt.n. in eis bullule: qbus rescissis spiritus vniuersim educitur simul abducēs humorē tenuiorē. Vbi vero tenuis humor elixetur neq; bullule efficiūt atq; eductus ab eo vapor vsq; quaq; simulis ac sibi ipi continuus est sed cū de his satis dictum sit sequens est vt agamus de causa febrium continuarū. Mirabile.n. videtur sepe vsq; ad quartum vel quintum ⁊ interdum vsq; ad septimum diem vnam fieri accessionem in eis ab initio vsq; in finem. Quod si quis consideret diligenter mirabilius est quasdam febres repetere per circuitionē Exemplum enim supra dictum a nobis de stercore paulatim putrescente non admodum videtur accidere in corpore animalis permixtis putridis humoribus ijs qui minime putridi sunt: eo q̄ ex omnibus concursus conspiratioq; in cucta existat. Quo circa

minime fieri pōt vt putredo vno loco alias alio afficiat: nisi inflammatio ligando detineat incipientem putrescere humorē. Sed cuz sermo econtrario sumatur difficilius est inuenire causaz febrium circuitione repetentium q̄z continuaruz. Sed de vtrisq; nitemur percurrere neq; hac parte producentes sermonem neq; contra dicentes erratis aliorum: sed vt ante semper effecimus veritatez ipsam tantūmodo agredientes ex quibus incipiens possis inuenire errata aliorū. Incipiendū igitur ab ijs que conspicua sunt quēadmodū ab ipsis lippitudinibus. Ne nāq; singulis diebus interdū vel tertio quoq; die accedūt. Nec secus auriū dolor & capitis vel totius vel medietatis quem nominant hemicraniam. Interdum podagra ac dolor articularis repetit per circuitionē. Vt igitur in his omnibus videre licet venas ipsas in parte affecta intentas ac fluctionem nocuam profusam foras ita intelligere cōuenit in parte interiori quotiens minime appareant seruari eandez proportionē. Verbi gratia per inflāmationē morbi costalis ac pulmonie intumescunt inter initia accessionū discutiunt contrahunturq; per inclinationez. Sed quo nam modo id accidat forte iueniemus si de inflāmationis generatione & fluctionū vocataz decursu dixerimus que cunq; alio loco indicauimus. Si.n. simul cum illis adiecero quecūq; propria huic sermoni sunt presentibus sufficient.

¶Quam ob causam fluctiones certis temporibus decumbant & vt partes debiliores promptius suscipiant excrementa. CAP. XIIII.

f Fluctio igitur decumbens oculis vt omnes cōcedunt ab ipso capite decurrit. Sed que nam causa sit ob quam prefinita circuitione sepenumero decurrit dicere minime possunt vt g nequaq; philosophentur de viribus naturalibus de quibus ipsi tribus libris perscripsimus indicantes vt omnes quatuor existant ex quibus plante & animalia gubernantur. Una ergo est que attrahit proprium alimentum: altera id ipsum detinet tertia autem ab his alterat: quarta ab his aliena expellit. Alienum autem in omnibus rebus duplex est alterum qualitate alterū quātitate. Id igitur in ipsis partibus colligitur ob viriuz fortitudinem atq; imbecillitatem. Et enim quotiens meatus equipotentes existant deferentes excrementa se habuerint per naturam membra ipsa sana sunt. Ubi vero plus q̄z id qō alteratur deducatur: excremētum omne excerni ab ipsa facultate secretoria pulsum necesse est. Q; si hec imbecillis sit eo loco pmaneat opus est: atq; interdum grauat eum ipsum atq; extendit interdum: si acris sit derodit & mordet: quēadmodum si calidum sit calefacit si frigidum frigefacit: atq; hec perspicua sunt vbi materia in ventriculo existat. Quoniam si quis ingerat plus alimenti interdum vomere cogitur nauseabundus: interdū alui fluore corripitur. Qō igitur hic per maxima loca excernitur eructantibus foras excrementuz id in alijs partibus animalis per tenuiores meatus non foras sed ex alijs in alias decumbit partes expellentibus qdem fortioribus suscipientibus debilioribus. Quo circa rursus expellitur ex his in alias atq; ex illis in alias decurrit: quousq; in ipsas debilissimas omniū decumbat. Idq; rursus recurrere inde in alias fortiores nequaq; possibile est: & ob eam rem per repletionem ac vitium humorū partes omniū debiliores vel inflāmatione vel sacro igne vel serpentibus vel alia quadaz affectione prehendunt aut afficiunt affectione q̄z fluctionez noiant: de qua seorsum docuimus. Quo circa minime mirum videri debet vt cerebruz vel totū caput interdū colligens excrementū in aliq̄z partem debiliorem expellat aut in aures aut oculos aut tempora aut labrum aut dentes aut gene particulam tenuiorez aut palatuz aut gingiuas & gurgulionē & tonsillas & adenas sibi contentas: atq; vbi nullus ex his fuerit imbecille in thoracez pulmonez fauces gulā ventriculū fluctionē trāsmittit. Quēadmodū ergo caput sepenumero predictis mēbris causa morbi est ita inflāmationis in iecore & liene aut proximarū ptiuz: aut Hercules in partibus longius positis vbi excrementa gignuntur crescunt decumbunt & circuitione affligunt. Neq; mirabile est perinde accidere vt eueniat per affectiones excrementoz ventriculi. Si igitur videas id qō excernitur singulis diebus: sed ignores causam secretionis miraberis ordinem: ita quotiens haud scias neq; generationis in capite excrementorum neq; secretionis causaz: potro ignores q̄z ob rem hec extra decumbant illa in aliquā aliaz partem ambigas atq; miraberis decurrentis materie proportionez. Pari modo si minime cognoscas neq; excrementa in iecorem transmissa neq; causam ob q̄z transmittuntur miraberis proportionem febrium de iecore. Ubi vero cognoscas vt decumbens in viscus ipsum fluctio primuz comiserit inflāmationis initiū atq; accessiōis ptis affecte cāz teneas mirari dines.

¶Quo nā mō ex calore attrahunt excremēta & vt dolori ois irritet fluctiones. CAP. XV.

c Eterum duplex causa ē decursus humorum vna q̄z proxime indicaui quotiens ex alijs in alias partes debiliores excrementa decūbant altera vero quotiens attrahantur de qua hoc loco agendum initio petito ab ijs que omnibus perspicua cōfessaq; sunt. Si enim thapsiam linias cuipiam videbis paruo tempore partem ipsam calidiorez atq; in molem ampliorē elatam. Nec secus vbi foueas partem quāpiam iuxta ignem aut fortiter frices aut vngas resina aut pice modice calida: deinde paulo post euellas vniuersim aut etiam vbi vngas partem quāpiam medicamento calido videbis in his omnibus elatam in molez quia calor ipse vel ad se trahere vel suscipere soleat fluctionez. Non.n. necesse est in presens talia definire id qō vtile est instituto iam habentes q̄z q̄z sine his philosophemur. Semper.n. partibus admodum calidioribus decumbere materiam perspicuum est: vbi corpora plena sint atq; abūdent excrementis per q̄z multa decurrit: parum vbi vacēt excrementi. Decumbit preterea vbi dolor affligat. Sepe.n. si summuz digitum manus minimo acu pugeris statiz dolor sentitur & paulo post partes que circiter sunt inflāmatione laborant atq; in molē maximaz tolluntur. Interdū absessus sub ipsis alis erūpunt suscipientibus aliquid excrementi vt que rare & spongiose existant quas nominant adenas. Interduz accidit id in medio brachio vbi insignes adenes ea parte extiterint. Perspicue id videre licet quotiēs vlcus exiguuz sine inflāmatione ac dolore prope vnguem affligat. Si.n. contemnatur neq; curetur & incicatricez deducatur in nutrita carne sub vngue colisa in primis dolore afficit deinde totus digitus ac vola eorum & interdum manus vel pes in maximaz deducit inflāmationez. Ita igit dolor attrahit dolore affectis ptib⁹ fluctionē nō tū hāc eē cām huiꝰ rei hic

dicere oportet. Alibi.n. cõmodius de hoc dictum est nec illius in presens indigemus. Perspicuũ ergo est vt causa fluctionum ex ipsis partibus laborantibus fluctione ꝑ duplex sit. Una ex calore qui in eas ipsas transmittitur: altera ex dolore qui affligit. Eius autẽ qõ est vt plus aut minus aut benignius aut deterius sit causa est non ex ipsis soluꝫ partibus laborantibus fluctione: sed vt benignius deterius ve sit i ipsis partibus mittentibus causa est: in vtrisqꝫ aũt est vt plus minus ve affluat. Calor.n. fortis ac dolor plus: debilior minus attrahit. Itidem corpora excrementis vacua exiguum qõdam trahentibus mittunt. Excremẽtosa aũt ac replete tanto plus mittunt quantũ ab ipso nãe habitu destiterint: atqꝫ he fluctionũ dñe sine debilitate partiũ fluctione laborantiũ existũt. Alie vero ob earum debilitatez ac fortitudinẽ mittentiũ excrementa efficiunt. Dis.n. inflãmatio sine vulnere ac collisione ꝓhendens ptem excrementis ꝗbusdam decũbentib⁹ ex fortioribus in debilioꝛa existit talisqꝫ inflãmatio statim accendit febrem quotiens ob magnitudinẽ aut vicinitatẽ calor earum ad cor ipm pue nerit. Decũbentia igitur excrementa in omni inflammatione putrescit ꝑp cãs ꝓius dictas: nec similiter oia putrescunt eo ꝙ quedã sunt pituitosa: alia melancolica nõnulla biliosa. Ipsis aũt putrescentib⁹ accenditur calor ꝓeter nãm in parte inflãmatione affecta. Simul quidez calefaciens partes quascũqꝫ primas attigerit: deinde alias illis cõtinuas: ex ꝗbus rursus alie ratiõe vicinitatis calefacte rursusqꝫ alie ab illis vsqꝫ ad ipsum cor deferunt interdũ caliditatez. Sed que nam sit dispõ in parte inflãmatione affecta diximus libro de intemperie inequali: ⁊ item libro de tu moribus ꝓeter nãꝫ. Sed vt necesse sit ꝓtentuꝫ in ea sanguinez putrefieri sepenumero simul cum materia defluxa hoc loco definietur.

¶ Colligi excremẽta diuersis tpibus que sepenumero ordinez minime seruent atqꝫ esse qñqꝫ breuẽ qñqꝫ longam accessionem.

CAP. XVI.

Excrementum igitur decumbẽs ex vna pte in aliam interdũ adeo multuꝫ prauũqꝫ est vt partis ipsius laborantis fluctione ledat vires. Interdũ adeo mite ac paruũ vt suscipiens cor pus minime offendat. Si igitur adeo debilitet vires vt exoluat nec preterea euincat ea que ꝓius vincebat tunc sanguinẽ putrefieri necesse est duplici ratione: ⁊ qꝫ humor minime euictus a calore ꝓpio reliqꝫ hꝫ in putredinẽ mutationẽ: ⁊ qꝫ simul cum excrementis putrescentibus putrescit. Ubi vero non tñ ledat vires vt exolute penitus desistant semipraauus ⁊ tãqꝫ semiputris in tali ꝯditione sanguis efficit vicinitate gdem putrescentiuꝫ excrementoꝝ simul putrescens: perslstens tñ i habitu nãe quãtũ est rõne ipsius facultatis ꝙficientis. Ut cũqꝫ aũt accensus calor se habeat per primã putredinẽ penitus acrior ac mordacior est qꝫ foret dum per nãm hꝫet: atqꝫ tñ crescit quãtũ nã ipsa excrementoꝝ sufficiat. Nec.n. similez hñt ꝓportionem ad ipm calorem ex eis accensum: qualem ligna ipsa ad ignem obtinent. Nec.n. minime in infinitum sufficiunt ad alterationẽ: sed terminus alterationis est vbi humor ipse inditus defecerit: naꝫ eo vsqꝫ cremari queunt dum inditiũ habeuerint humorez: atqꝫ eo ꝓsumpto cremari desinunt ac reliquie eoꝝ noiank cinis. Quin ⁊ putrescentiuꝫ humoꝝ sisꝫ calor ꝑmanet dum in plenũ assank ac par est vt reliquie humorum exigue sint nequaqꝫ multe: quẽadmodũ in lignis: ꝓpterea ꝙ in essentia eoꝝ elemẽti humidũ nõ siccũ exupat. Simili modo vbi libeat coquere humorem exteriorẽ quẽdam vt oleuꝫ aut vinũ terrestre gdam qꝫ maxime exiguũ relinquek totũ autez aliud in vaporez atqꝫ aerem extenuatũ discedet. Ita efficit vt tota substantia ebulientiũ humoꝝ ex putredine exte nuatoꝝ ab ipso calore dispgit per vigorẽ inclinationem qꝫ febrium. Remanet aũt excrementuꝫ vel exiguum vel nullũ: in humoribus gdez crassioribus exiguuꝫ: in serosioribus aũt nullũ. Q; si nulla debilitas extiterit viriũ partis inflãmatiõe laborantis: nec rursus mittank excrementa morbus desistit: nec mox homo febricitabit neqꝫ sequenti die neqꝫ tertio quoqꝫ die neqꝫ quarto quoqꝫ. Ubi vero per eandez causam mittank excremẽta per quã ab initio parti mittebank aut hec minime mittank: ꝓmãeat aũt viriũ debilitas mox febricitare hoiem necesse est. Subijciatur.n. vt ꝓius facultas constans colligat in tempore medio excrementa ex primis imittentibus ptibus talia qualitate ⁊ tanta quantitate: qualia ⁊ quãta ab initio trãsmiserit: id autem erit in quibus dispositio mittentiũ ⁊ attracti ad ipsa alimenti quantitas ⁊ qualitas eadẽ permanet. Existimo enim fore necessariuꝫ equale ac simile ab eadem alteratum facultate equalia ac similia facere excrementa. Quin etiam tempus colligendi ea necessario equale erit. Partes enim que alũtur quo ad similem habuerint conditionem ab eodẽ nutrita alimento equalia quantitate ⁊ similia qualitate atqꝫ eodem temporis tractu colligent excrementa. Nec secus eadem circuitione cõmouebuntur ad expellenda ea atqꝫ mittenda debilioribus. Quotiens tunc primum expellendi facultas mouetur ad operationem suam vbi grauatur multitudine excrementorum aut qualitate ipsa afficit. Sed de his omnibus in cõmentarijs de viribus naturalibus diffinituꝫ iaꝫ est. Jn quibus exerceri conuenit eum qui nunc dicta sit cum demonstratione intellecturus: magno ei premio ꝓposito ex tali contemplatione ad ipsaꝫ curandi viam ⁊ rationem. Nam vt omnia omittaꝫ que sum dicturus eo libro vnius rei tantũmodo faciam mentionez ꝓmptissime quidem ⁊ quã ipsi sepenumero effecimus. Ubi enim lippitudo repetat per circuitionem non parum existimo suaderi audientẽ cõclusam hoc loco a nobis ediscere doctrinam. Econtrario enim ac ij qui se nominant ab oculorum curatiõe ophthalmicos curauim⁹ semp huiusmodi lippitudinem illis semper oculis ipsis adhibentibus remedia. Nobis autem interdum vtentibus purgatione interdum balneo interdum meri potione vt Hippocrates dicit: interdum sanguinis missione: interdũ vtrisqꝫ vel clystere cuꝫ sanguinis missione: atqꝫ interdum statim his adhibitis definit: quandoqꝫ etiaꝫ capiti succurrendo. Omnes enimꝫ qui ita curati sunt aut non insuper talis morbus aut semel solum sed multo leuior qꝫ prius accessit. Sed de remedijs in curandis morbis adhibendis ac de inditijs neqꝫ est hoc loco agendũ. Sed vt conueniat interdum totum caput aut minime affectum sed sanguine prauo atqꝫ excrementoso nutritum colligere excrementa plura ac peiora qꝫ ante: ita vt nequaqꝫ eis sufficiãt naturales meatus ac spiracula: sed cogi naturam expellere excrementum ad aliquam partem debiliorem: aut humoribus habentibus per naturam ipso aut affecto aut etiam vtrisqꝫ concurrentibus colligi excrementa atqꝫ decumbere in aliquam partem presens sermo indicare studet. Et enim quo ad decũbens humor

similis fuerit ⁊ capitis dispō eadem eo vsq; excremē
ta equalia colligenk tpe similia ⁊ equalia ⁊ accessio-
nes oculoꝝ similes erunt. Simili modo quotiens nō
totius capitis sed vnius in eo partis aut mēbranule
aut cerebri ipsius fuerit dispō ita vt ex tali nutrimen
to colligat tiñ taleq; excrementū tanto tpe: deinde ex
pellat excrementū id tunc primū vbi ab eo insigniter
afficiak accidet tūc laborare per circuitionē accessio
ne vel oculos vel aures vel aligd aliud tale: in qō de
bilius expellak excrementū. Ut igit in oculis vel au-
ribus ac pedibus ⁊ alijs multis ptibus talibus pspi-
cue videt fieri accessio per circuitionē quēadmoduꝫ
ostensum iam est. Quid miruꝫ in costali ⁊ pulmonia
⁊ delirio ⁊ alijs oibꝫ quoꝝ non licet intueri inflāma-
tiones fillr fluere excrementū? ⁊ si pars inflāmatione
laborans minime afficiak nec quicq̄ aliud ꝓpriū ha
beat in gstionē dictoꝝ preterq̄ qꝫ pars mitens ex-
crementa illo tpe debilior existit. Neq; etiaꝫ mirū vi
deri dꝫ vt non eodem tpe colligank oia excrementa.
Quia enim neq; decumbens ratione alimenti san-
guis semp filis est neq; dispō ptiū que aluntur eadeꝫ
aliud alteri tps prescribi in tanti excremēti collectio
nem par est. Ex quo primo natura partis afficit: co-
giturq; velut alienū sibi id qō afficit. Quin etiā neq;
mirari debes vt ipsarū accessionuꝫ tps inequale exi-
stat: cum. n. neq; genus neq; multitudo excremento
ruꝫ vna scit neq; fillr accendi in oibus neq; discuti cō
uenit. Maꝫ plura frigidiora glutinosa ⁊ crassa longio
res cōmittunt accessiones: pauciora aūt calidiora et
tenuiora breuiores: ꝓducente ad id non parū totius
corporis preparatione eo tpe ⁊ virīū robore. Corpus
enim rarius breuiores quātū in se est efficit accessio
nes: densius aūt longiores. Et item robur virium bre
uiores: debilis aūt longiores. Facultas. n. valida ꝓm
ptius a se expellit id qō est alienū: Corporis aūt rari-
tas minime detinet id qō effecť. Quo circa ita affe-
ctis cito euacuari excremētū necesse est: cūjus alia si
milia existant. Pari rōne qbus ecōtrario corpus ipm
afficik ijs neče est fore lōgiorē secretionē excremētoꝝ
debiliter expellente excrementa facultate. Detinēte
aūt ea que efferuntur angustia meatuū. Omnibꝫ aūt
simul concurrentibus aut breuissima aut longissima
accessio erit. Longissima qdeꝫ ob corpulentiā ⁊ mul
titudinē excrementi ac virīū imbecillitatē meatuūq;
angustiam: breuissima aūt ob tenuitatē ⁊ paucitateꝫ
excrementi ⁊ robur virīū ac viarū amplitudinem.
¶ Que ob causam accessiones definant ad integrita
tem. CAP. XVII.

a **Simili modo** q̄ ob cāꝫ acces-
siones quedā de
finant ad integritateꝫ nequaq̄ difficile est
inuenire. Quotiens enim priorīs accessio
nis tps adeo breue fuerit vt prius q̄ scda icipiat iaꝫ
sit exolutū mediū ꝓncipij scde prioriseq; finis interual
lum totū sine febre existit. Sed vbi scda prius icipiat
q̄ prior dligēter solnak nihil mediū relingk. Hec igīr
vt diximus sunt vbi facultas in parte suscipiente ex
crementa similis sibi pmaneat. i. euincat contentū in
se sanguinē. Queadmoduꝫ ante solita erat. Ubi vero
debilis efficiak idq; ei cā sit non excrementa solū sed
ipsum sanguinē corrūpi ac putrefieri ⁊ febrem accen
di alterū inde initiū erit repetētiū accessionū. Si igit
predictus seruetur calor duplex erit genus febriū in-
uicem implexarū. Si vero ille definat qdeꝫ dispō ve
ro suscipientis fluctionez pmaneat que de mittente
sunt dicta prius id de hac intelliges. Nec. n. pars effi
ciet in se excrementa duplici modo: quēadmodū illa
tu ga prauus est sanguis ꝓtentus in ea tum qa facul-
tas debilis est. Nec secus vbi ex quauis cā reddak in
terdum debilis partis ipsius dispō: adeo vt pondus
potius q̄ alimentū sit sanguis adiectus. Corrūpetur
enim ⁊ si calidus fuerit facile corrumpet. Si frigidus
ac pituitosus non statim sed ꝓcessu tpis is quoq; eaꝫ
ipsaꝫ suscipiet dispōnē. Quin ērvbi nequeat ꝓcoque
re qōlibet membrū genita in se excremēta aut expel-
lere ad alterū tale sibi initiū febricitandi quale alteri
mittens existit. Sed vt nequeat alteri mittere excre-
menta prima cā ex viribus mittentis suscipientisq;
altera aūt ex meatuū opilatione glutinosis crassis et
multis fieri solet humoribus. Nihil igit mirabile est
si nequaq̄ mittendo alteri ū alterī excrementū quēad
modū caput oculis ipsi⁹ mittebat: ex ipsis excremētis i
eo preterea manantib⁹ in eam ipsaꝫ suscipienti alie-
na dispōnē deuenent. ¶ Materia. n. infarciens natura
les meatus processu tpis putrescat necesse est ⁊ cā sit
opꝫ ob q̄ multitudo excrementoꝝ in parte minime
vacuentur ⁊ vt solita erat diffletur. Putrescūt igitur
vt illa ea quoq; que posterius colligunk ⁊ oia inuicē
accendunt statim in parte caliditatē febrilem. Ut. n.
supra indicauimus vbi accendit vel etiā augetur ca
liditas quedam in eam partem ab alijs sanguis ipsa
decūbit: ita efficitur vt tpe quo defluit partes ille re
frigerentur sanguine vacue: pars aūt affecta generet
atq; extendak: decūbensq; sanguis alterek pp duas
causas: ⁊ qꝫ putrescentibus iam humoribus permi
scetur ⁊ quia stipatus minime diffiatur. Quo circa
succenditur igitur instar lignorum humentium vni-
uersim ex aggeratorum ex igne flāmule atq; id tēpus
omne initiū accessionis appellak. Ubi vero calor su-
peret mām appellak incrementū ⁊ ascensus tale tps.
Etq; eo tpe augetur calor tam multus: vt non solum
deurat locuꝫ ipsum qui velut cā putredinis est: sed
iam ex ptinuitate depascit vniuersum corpus: ⁊ vbi
ad sūmū deuenerint ebulitionis incensi humores ap
pellatur vigor talis paro accessionis. Uniuersuꝫ igni
tum esse videt tūc egroti corpus calore in vniuersuꝫ
aīal extento equaliter: deinde quotiens humores te
nues sint ac facultas valida ⁊ corpus raruꝫ paro⁹ plu-
rima ebulientis humoris fusa in sudoreꝫ educitur qꝫ
si crassi fuerint ac secretoria facultas debilis ⁊ vie an
guste nihil sensibile effluit ꝫ materia ita extenuak vt
in vaporis naturā transmeet: appellaturq; id tempus
inclinatio vt que spiratio quedam humorū ebulien-
tium habeak. Sed cum in parte preterea dispō pma
neat necesse est alterū in ea gigni excrementū attrac-
to rursus in eam alimento non in plenū toto conse
cto. Oꝫ rursus. vt ante docuimus ab ipsius excremē-
tis putridis in pte ipsa relictis: ⁊ ab ipsa propria pra-
uitate initium putredinis suscipit: ⁊ vbi satis incalue
rit rursus decūbit in ipsam vt prius diximus ex alijs
animalis partibus sanguis: rursusq; eodeꝫ modo ini
tium incrementuꝫ vigor ⁊ inclinatio accessionis exi
stit idq; repetere minime definit quo ad dispositio in
parte generante excrementa seruetur.
¶ Quam ob rem febres interdum repetunt per cir-
cuitionem interdum continue sunt quarum putredi
nem praxagoras consistere in vena caua existima-
uit. CAP. XVIII.

a **Et vero** dispositio talis duplex est:
altera quidem partis debi
litas per quam gignuntur excremēta: alte
tera vero ex ipsis subide genitis collecta.

Neq; n. credi ꝑt i vasis externis gb⁹ elixa cibaria nidoruleta sunt dispone q̃dã ꝙari i ꝓib⁹ aũt gb⁹ hũores putrescũt mime ꝓmanere. Maxieq; ipossibile vr̃ solui dispone q̃tes vniuersu3 corp⁹ mal' hũoꝛib⁹ abũdet ac repletiõis morbo laboret potissimũ q̃tẽ in eo ipso meat⁹ ipi angustiores extiterit ꝓtinetes excremẽta ptis. Que admodũ igit̃ sanctio subsequt̃ q̃tes meat⁹ ipi expurgent vt ꝑs ipsa diffari q̃at ⁊ vires ꝛstẽt: ⁊ dispõ corrigat: ⁊ vniuersu3 corpus neq; mal'hũoꝛib⁹ scateat neq; repletiõe laboret. Igit̃ q̃uscq; b ꝓmaneat circuitione accessionũ ꝓmanet̃ neẽe ẽ. Sitr accidit i mulierib⁹: in eis. n. q̃ad filis cãe ⁊ eq̃lis ꝓmaneat mẽstruoꝛ ex ipsa circuitio retinet. Sz de his oib⁹ libro de ỏfluctionũ dispõib⁹ lati⁹ docuim⁹ ⁊ nũc imorari diuti⁹ i ꝛfirmadis ijs q̃ alibi onsa ia sunt mime ꝙue nit: neq; ẽt ꝑterire cogita rex i ꝑs vtilia. Maxie aũt vtile ẽ in his cogscere vt aliq ꝓtes alijs trãsmuttũt excremẽta quẽadmodũ caput oculꝫ ipsis. Quedã vo ab excremẽtis in se genitis initiũ febricitãdi suscipiũt. Et vt his oib⁹ cõis excremẽtoꝛ putredo ẽ. Proprius vo ifractio ac stipatio cor ceptaculoꝛ aut ex hũor glutinoso vl̃ crasso vel multo iterdũ angustia meatuũ vel sensibiliũ vel mime sensibiliũ iterdũ: qs oia loca vacua i toto corpe repleãt ⁊ ab his oib⁹ multitudo ad ipsos vires relata: quẽadmodũ libito de multitudine docuim⁹. Febriũ igit̃ circuitiõe repetẽtiũ nõ nouit nũ q̃pia cã omissa sit. Eaꝛ aũt q̃ nullũ eiusmõi fuet ordinẽ cã ẽ: vl̃ q: hũor trãsmouet in alienũ vel q: errore viuẽdo cõmittãt ad eiusmodi deducunt dispõnẽ. Sãguis igit̃ putrescẽs maxie vtit̃ in alienũ hũorẽ: quin vt añ dixim⁹ sanguis ꝓtiꝫ flaua bilis: ꝓti atra efficit. Quãtũ igit̃ hũores in corpe egro tm circuitiões accessionũ euariãt. Quo circa mime mirũ videri dz p tales mutatiões ordinẽ q̃z mutari. Sz nõ paꝛ mutank vbi qõ icipit putrefieri aliq̃ ꝑte existat alterũ: alteꝛ ãt ex alijs decubat atq; illis tale existat: aut in toto aialis corpe exupet. Nec sec⁹ q̃cũq; egri ipi viuẽdo cõmittũt. Nec q̃z nihilomin⁹ corrũpũt circuitiõis ipi⁹ ordinẽ. vt enĩ in sanis ꝓtau⁹ vicꝫ⁹ morboꝛ cã ẽ: eo dẽ mõ vel magis ẽt i egris q̃tes errore cõmiserit accessiões existũt. Nec solũ adhuc egrotãtes sz ẽt ipso refectionis lãpores ꝓpte ex q̃uis cã ledũt. Quocirca p oẽz signẽ leõnẽ vl̃ puenire circuitiões ipsas cogũt: aut dissiles gdẽ gignũt mãs ex gbus accessionũ ordo corrũpit. Sepe ẽt ob iplexionũ circuitionũ icognitã medicis egri videnẽ pati iordinates acceſsiões. Sz tales ordinũ ꝓmutatiões ne q̃q̃ sunt: sz tñmõ videnẽ. Sz q̃cũq; re va sunt: aut ob ꝓmutatione hũoꝛ cõmittẽtiũ morbos: aut ob viuẽdi errores efficit. Sed restat ꝓtinuaꝛ gen⁹ q̃ꝛ totũ tps vna accessio ẽ: aut sp eq̃l: aut decrescẽs aut icrescẽs vsq; ad iudiciũ ex tali cã fieri solet q̃s oiuz febriũ Mra xagoras subiecit putredinẽ hũoꝛ i caua vena ꝛsistere: sz absolutioꝛ ẽmo ac vioꝛ ẽ mõ euadet. Quicũq; circuitiõib⁹ gbusdã repetunt morbi ꝓtiũ ipsaꝛ accedũt dispõib⁹ vel mittẽtiũ vl̃ suscipiẽtiũ vel gignentiũ vel trahẽtiũ excremẽta eo q̃ supra dixim⁹ mõ. Ubi vo fine circuitiõe fatigãt i his null⁹ loc⁹ peculiaris affect⁹ ẽ: sz hũores in venis ⁊ arterijs oib⁹ sũt: maxieq; vbi i maxis ⁊ calidissimis sint aut ob aliquã aliã cãz vt in ephemeris. i. diarijs aut ob putredinẽ ebulitẽtes accẽdũt febrẽ vnã ꝓtinuã ab initio vsq; i finẽ mime intermittẽtẽ eo vsq; durãtẽ ac deurẽtẽ hoiem q̃usq; gignẽtes eã hũores consumantur aut concoquantur aut vtrũq; patiantur.

¶ Impressum Venetijs per Jacobum pentium de Leucho. Anno Domini. 1508. 10. Maij. Cum gratia ⁊ priuilegio.

FINIS.

Errores

¶ Folio. 1. col. ꝑ⁹. secuti alia ꝓ sicuti alia. eadẽ col. vetoſinarij ꝓ veterinarij. ¶ Col. 1. canẽ ꝓ caneo. eadẽ col. morsumq; ꝓ morsum q̃z. ¶ Col. 3. ꝓ cãs ꝓ ꝓ egritudinẽ. eadẽ col. efficiẽtẽ egritudio ꝓ efficiẽtẽ lese opatiõis. in eadẽ col. phophaſtes ꝓ phophaster. ea. col. odore ꝓ odere. ea. col. fatear ꝓ fatenr. ea. col. cũ pleriq; ꝓ cũ pleriq. eadẽ col. ex tecto ꝓto ex recto. ¶ Col. 4. ierat ꝓ itrat. eadẽ col. ꝑ⁹ area ꝓ ꝑ⁹ ẽt. ¶ Folio. 3. col. ꝑ⁹ Glanc ꝓ Galeni. ¶ Col. 1. hoc tñ ꝓ hictũ. eadẽ col. per verã ꝓto ꝓ vnã. ¶ Col. 4. distinctiue ꝓ distinctiue. ¶ Folio. 4. col. 1. quã sit ꝓ que sit. ¶ Col. 3. ẽt Galen⁹ ꝓ ẽt Galenũ. ¶ Col. 4. vt inducãt ꝓ vt idicãt. eadẽ col. nã humoꝛ ꝓ nã humoris. eadẽ col. mendã ꝓ mendũ. ¶ Folio. 5. col. 2. clemẽtissim⁹ ꝓ clemẽtissimũ. eadẽ. efficit ꝓ effecit. ¶ Col. 3. crethicꝰ ꝓ crethicus. eadẽ col. atalecꝰ ꝓ ataleus. ¶ Folio. 6. 2. col. mõ ipsa ꝓ nõ ipsi. ¶ Col. 3. cernio ꝓ cernit. eadẽ col. ibecillitas ꝓ ibecillitatẽ. ¶ Col. 4. tũ pleritq; ꝓ tũ pleriq. eadẽ. nature cali dꝰ ꝓ nã calidꝰ. ¶ Folio. 7. col. 1. cap. 17. sensui ꝓ sensus. eadẽ cap. 19. oppositio ꝓ cõpositio. ¶ Col. 2. cap. 23. a credio ꝓ ac credio. eadẽ col. cap. 27. crisꝫ lode ꝓ crisaloideo. eadẽ. ca. 28. cõparãtẽ ꝓ cõparateo. eadẽ. ca. 29. magna ſpinalis medulla ꝓ magnitudo ſpinalis medulle. eadẽ col. ⁊ ca. dorſoo ꝓ dorſo. ¶ Col. 4. ca. 45. ventrẽ ꝓ venerẽ. ¶ Folio. 8. col. 1 ca. 50. ad ipso ꝓ ad ipsos. eadẽ col. ca. si mediocriter ꝓ mediocritas. col. 2. ca. 57. cladios ꝓ calidios. ¶ Col. 3. ca. 59. oẽz musculi ꝓ oẽs musculi. eadẽ col. ca. 63. ꝓ ꝓ q. ¶ Col. 4. ca. 68. vo durã ꝓ vo efficit durã. eadẽ col. ca. 69. q̃uis ꝓ grauis. ¶ Folio. 9. col. 1. ca. 76. q ꝓ ꝓ q. ¶ Col. 2. ca. 82. vnũq̃q; vbũ: q̃q; supfluit. ¶ Col. 3. ca. eodẽ. erit ꝓ exiſtit. ¶ Col. 4. ca. 83. egre ꝓ egra. eadẽ col. ⁊ ca. vbũ ſmonẽ: supfluit. ¶ Folio. 10. col. 1. ca. 85. excesserint ex hio ꝓ excesserint eadẽ aũt rõne ex hio. ¶ Col. 2. ca. 86. filiam ꝓ ſimilẽ. ¶ Col. 3. ca. 87. ad optia ꝓ ab optia. ¶ Col. 4. ca. 88. senitatẽ ꝓ ſanitatẽ. eadẽ col. ⁊ ca. dedit ꝓ ledit. eadẽ col. ca. 89. ſenſit tale ꝓ ſenſu tale. ¶ Fo. 11. col. 1. ca. 89. frigidꝰ ꝓ frigidũ. eadẽ col. ⁊ ca. ⁊ fita ꝓ ⁊ ſitu. eadẽ col. ca. 90. ſalubres ꝓ ſalubrẽ. ¶ Co. 2. ca. 91. aducẽtes ꝓ adiacẽtes. eadẽ col. ca. 92. ꝓcurandã ꝓ ꝓcurãdũ. eadẽ col. ⁊ ca. carnes ꝓ carnẽ. ¶ Col. 3. ca. 93. puenerit ꝓ ꝓuenerit. eadẽ col. ⁊ ca. ptigere ꝓ pfringere. eadẽ col. ca. 94. vẽticula ꝓ vẽticulo. ¶ Col. 4. ca. 95. ſuffiet ꝓ ſufficiet. eadẽ col. ⁊ ca. in libri ꝓ in libro. ¶ Fo. 12. col. 1. ca. 95. imitãt ꝓ imitãt. eadẽ col. ⁊ cap. vt hic ꝓ ⁊ hic. ¶ Col. 2. ca. co. ſi nõ ꝓ ſinoo. eadẽ col. ⁊ ca. effect⁹ ꝓ effectũ. eadẽ col. ca. 96. vtẽdi ꝓ vrẽdi. eadẽ col. ⁊ ca. q̃cũq; ꝓ q̃cũq. eadẽ col. ca. 99. vniuersus gen⁹ cira ꝓ vniuersu3 gen⁹ circa. eadẽ col. ⁊ ca. ⁊ cã q̃s ꝓ ⁊ cã que. ¶ Col. 3. c1. 100. ꝛſtõne ꝓ de ꝛſtõne. ¶ Col. 4. co. ca. vt ali⁹ ꝓ ⁊ ali⁹. eadẽ col. ⁊ ca. de lectiõe. eadẽ col. ⁊ ca. vtilẽ sunt ꝓ vtileo sunt. ¶ Fo. 13. col. 1. alphonſi ꝓ alphõſio. eadẽ col. vere ꝓ vite. eadẽ col. trãſferẽdi ꝓ trãſferẽdio. eadẽ. erat ꝓto erit. ¶ Col. 2. assertinoio ꝓ assertiõio. ¶ Col. 3. q̃ sunt ꝓ q̃ sunt. eadẽ col. q̃ vtil ꝓ q̃ vtil. eadẽ. igit̃ est imortale ꝓ igit̃ est imortalis. eadẽ col. ⁊ imortale ꝓ ẽ imortale. ¶ Col. 4. architect⁹ ꝓ ꝓ architectꝰ q. ¶ Fo. 14. col. 1. oio gdẽ ꝓ oio figdẽ. ¶ Col. 1. q̃ sint ꝓ q̃ fine. eadẽ. post ꝓ pot. ¶ Col. 4. idiuiſioi ꝓ tñ diuiſioi. eadẽ. nõ dꝫ ꝓ nõ alr. eadẽ eũ sint ꝓ cũ sint. ¶ Fo. 15. col. 1. ꝑmie ꝓ ꝑmia. eadẽ col. corpe ꝓ corpa. ¶ Col. 2. ꝑſoo ꝓ ipſoo. eadẽ col. icipiẽtẽ ꝓ icipiẽtes. ¶ Col. 3. idee ꝓ id eẽ. eadẽ co. ſi sicut ꝓ ſi fit. eadẽ. sunt iudica ꝓ sunt iudicatiue. eadẽ col. adoptãtes ꝓ adaptãtes. eadẽ. tangs ꝓ tangũ. ¶ Col. 4. ſimpliciũ ꝓ ſimplicꝰ. eadẽ col. ijdẽ ꝓ ijdẽ. ¶ Fo. 16. co. ꝑ⁹. fortiti ſine ꝓ fortiti sint. eadẽ col. ſnie ꝓ ſnia. ¶ Col. 2. frictio caliditatẽ ꝓ frictio facit caliditatẽ. eadẽ. q̃litatẽ ꝓ q̃litatũ. eadẽ col. hẽ ꝓ hict. ¶ Col. 3. q̃ ipsa ꝓto qs ipsa. ¶ Fo. 17. col. 1. ſcribit ẽ ꝓ ſcribit ẽt. ¶ Col. 2. ſtidũ ꝓ ſm. ¶ Col. 3. doctrina ꝓ doctrine. ¶ Fo. 18. col. 1. magna ꝓ magio. ¶ Col. 2. depẽdẽs ꝓ depẽdẽt. eadẽ col. vbũ ꝓ vbio. ¶ Col. 3. ob ordie ꝓ ab ordie. eadẽ col. fuati ꝓ ꝙuari. eadẽ col. ꝓ ipsas ꝓ ipsa3. ¶ Col. 4. ordie potꝰ ꝓ ordies potꝰ. eadẽ col. vt ad ꝓ vti ad. eadẽ col. pluſq; cõmẽtator ꝓ pluſq; cõmẽtatorio. ¶ Fo. 19. col. 1. qua ẽt ꝓ q̃o ẽt. eadẽ col. mõ ex hio ꝓ nõ ex his. eadẽ col. q dicit ꝓ q̃ dicit. ¶ Co. 4. mẽtionũ ꝓto mẽtionẽ. eadẽ col. deide termia⁹ ꝓ deide gd termin⁹. ¶ Fo. 20. col. 3. alterã ꝓ alterũ. ¶ Col. 4. diuiſſet ꝓ diuiſſe. ¶ Fo. 21. col. 1. voluẽtes ꝓ volẽtes. eadẽ col. ideo diſſinitiaꝫ ꝓ id diſſinitiua. ¶ Col. 2. mille ꝓ nulle. eadẽ col. diludant ꝓ dilluant. ¶ Col. 3. q̃ se ꝓ q̃ ſi. eadẽ col. vna forte ꝓ vana forte. ¶ Fo. 22. co. 2. Galen⁹ ſibi ꝓ Galenũ ſibi. eadẽ col. ſentiunt ꝓ ſentiũt. eadẽ ordio ꝓ ordieo. eadẽ. col. tradice ꝓ tradite. ¶ Col. 3. ordinẽ reſolutiua ꝓ ordinẽ reſolutiuũ. eadẽ col. reſolutiuꝰ ꝓ reſolutiuũ. ¶ Col. 4. fore modos ꝓ fere mõ. ¶ Fo. 23. col. 1. reducunt ꝓ reducãt. eadẽ col. diuiſio ꝓ diuiſiõis. eadẽ col. ſolutiuo ꝓ reſolutiuo. ¶ Col. 2. diri ſolũ ꝓ diri nõ ſolũ. ¶ Tertia col. voluerio ꝓ voluerit. eadẽ. in alteri ꝓ ẽt alteri. eadẽ col. crethicꝰ ꝓ crethicus. ¶ Col. 4. auſcultatiõe ꝓ auſcultatiõe. eadẽ col. ſbam ꝓ ſbc. ¶ Fo. 24. col. 1. ãnumeraſſe ꝓ annumeraſſet. eadẽ col. veluti Herophil⁹ ꝓ veluti Herophilũ. ¶ Col. 2. q̃lẽ sunt ꝓ q̃les sunt. eadẽ col. videriꝫ ꝓ videri. eadẽ col. q sic ꝓ q sit. eadẽ col. expedit ꝓ expedit⁹. ¶ Col. 3. ordinũ ꝓ ordinẽ. eadẽ col. allegatio ꝓ allegatꝰ. eadẽ col. vt plurimũ ꝓ vt pluriũ. ¶ Col. 4. q: dico ꝓ q: duo. eadẽ. faba ꝓ falſa. eadẽ col. ſ3 pone ꝓ pene. eadẽ col. fallim⁹ ꝓ fallimur. ¶ Fo. 25. col. 4. ca. 4. fine ſoli ꝓ fiue ſol. eadẽ col. ⁊ ca. agreſtao ꝓ agreſteo. ¶ Fol. 16. col. 1. ca. 6. tadẽ pro labẽ. eadẽ col. ⁊ ca. natute ꝓ nãe. eadẽ col. ⁊ ca. gſie cã ꝓ gſie. ¶ Col. 3. ca. 6. ea q̃s q̃s supfluit. ¶ Col. 4. ca. 7. die q̃ ꝓ alie q. eadẽ col. ⁊ ca. ſ3 vbi ꝓ ſz ibi. eadẽ co. ⁊ ca. vtale vbi ꝓ vtale exiſtit vbi. eadẽ col. ⁊ ca. iſtat ꝓ iſtar. ¶ Fo. 27. col. 3. ca. 9. cũ ita exiſtit ꝓ initio ꝓ cũ ea exiſtit ꝓ initia. eadẽ col. ⁊ ca. nõ ꝛcretio ꝓ nũ ꝛcretio. ¶ Co. 4. ca. co. ſ3 febrio ꝓto febrio. ¶ Fo. 28. col. 1. in rubrica ecticũ ꝓ ecticã. eadẽ col. ca. 11. pideꝫ ꝓ pide. eadẽ co. ⁊ ca. icipite ꝓ icipit. ¶ Co. 1. co. ca. penit⁹ marcozio eiusq; que ꝓ penit⁹ eiusq; quã. eadẽ co. ⁊ ca. diersie ꝓ diarie. eadẽ col. in rubrica cui⁹ ꝓto cuiuio. ¶ Col. 3. ca. 11. cui⁹ ectice pro cuiuio ectice. ¶ Col. 3. co. ca. dicat cui⁹ pro dicat cuiuio. ¶ Fo. 30. co. 3. ca. 7. puenietẽ pro puenietẽ. eadẽ co. ⁊ ca. vt medicio pro vt medici. ¶ Fo. 31. col. 1. ca. 8. initio iciderẽt pro initia iciderẽt. eadẽ co. diligẽter pro diligẽtẽ. ¶ Col. 1. ca. 8. honorificũ pro horrificũ. eadẽ co. ca. 9. febriũ icipiẽo pro febrẽ icipiẽtẽ. ¶ Co. 3. ad ipſs pro ad ipſas. ¶ Co. 4. explanata pro explanata. eadẽ co. ⁊ ca. ſozio ⁊ pro ſono ⁊. eadẽ co. ⁊ ca. multio numer⁹ pro multus numer⁹. eadẽ co. ⁊ ca. ipliceo pro ſimpliceo. ¶ Fo. 32. co. 1. ca. 11. agatim⁹ ẽo pro agatinũ ẽo. eadẽ co. ca. 12. putrefecre. ꝓ putrefacere. ¶ Co. 1. co. ca. in antea pro in antrũ. eadẽ co. ca. 13. q̃ nõ pro q̃ ẽo. ¶ Fo. 33. co. 1. ca. 15. ꝓ duplex fit: ꝓ supfluit. ea. co. ⁊ ca. ac replete pro ac repleta. eadem col. cap. 16. alterationis pro mutationis. ¶ Col. 3. co. ca. effecretur pro effertur. eadem col. in rubrica que pro quam. ¶ Col. 4. vacuentur pro vacuetur. eadem col. ⁊ ca. ſanguis ipſa pro ſanguis ipſe.

4719.

Pillulariuz omnibus medicis q̃z neceſſariuz
clariſſimi doc. magiſtri Panthaleonis.
Summa lacticinioꝝ completa omnibus ido
nea eiuſdem doctoris.
Cautele medicorum non inutiles clariſſimi
docto. magiſtri Gabrielis zerbi veronẽſis.

Cum Priuilegio.

31

41418

¶ Panthaleonis ꝓclari medici Pillularium feliciter incipit.

Cum inspicerem fragilitatem humane nature: q̃ tum propter superiores impressiões tum propter contrarietatez corpus hominis cõponẽtiuz vt sunt humores ⁊ elementa: tuz propter varietatez rerum non naturalium eidem corpori ineuitabiliter occurrentium ⁊ intus ⁊ extra vltra causas preter naturam passibilis redditur. Ita vt a minimis etiam causis alterantibus fatigetur ⁊ plerumqz a proprio temperamento remoueatur (vt omnis tenet schola medicoruz). Ideo opusculum facere institui in actu practico iudicio meo vtilissimum. Quod licet ad conseruandã sanitatem: ⁊ preseruandum ne corpora in egritudines prolabantur principaliter valeat. non parum tamen proderit etiam ad ipsas egritudines extirpãdas maxime cronicas: quarum plures cum dei auxilio: qui solus sanat langores omnes: ⁊ sine quo bonuz nullum fieri potest: notabiliter minorauit: immo ⁊ plures perfecte sanauit. ¶ Verum in primis clementiam diuinam exposco: Inuocando etiam diuum Panthaleonem martyrem ⁊ clarissimum medicum intercessorez vt ingentolum meum illuminare dignetur ad scribendum que ad sanitatem humani generis conueniunt. deinde dirigere posteros qui huic adherebunt doctrine vt eorum opera ad fines intentos felici prosperitate deducat. ¶ Sed quoniam hic tractatus ad plurimas se extendit egritudines: ⁊ cum paucis scriptis omnibus egritudinibus satis fieri non possit (scienti fice dico). Ideo breuitati inherendo aliqua pretermittam generalia que in hac materia nedum vtilia sunt verum necessaria.

¶ Et primo q̃ loqui intendo cũ viris doctis: qui primo complexiones hominum annotabunt: regiones: etates: tempora anni: formas: artes: virtutes: consuetudines: repletiones: ⁊ sinthomata de quibus princeps noster quarta primi capitulo tertio amplissime tractat: ⁊ sine quib⁹ non bene posset medicus operari.

¶ Secundo premitto q̃ plures sunt egritudines pendentes a multa ⁊ grossa materia que etiam aliquando est in locis remotis: ad quam euacuandam fortiores medicine aut pillule requirerentur q̃s iste quas infra describere intendo. Et sic vbi isti casus reperient laudo procedatur cum digerentibus ⁊ euacuantibus fortioribus: iuxta canones locis propriis perquirendis. Et si quid postea de materia remanserit. poterit cum infrascripta doctrina ⁊ ordinandis pillulis euacuari.

¶ Unum tamen commemoro quod guta cauat lapidem ⁊c. ⁊ consequenter q̃ stat etiam in multa materia has paulatinas euacuationes conuenire: maxime dum contingitur aliqualis virtutis debilitas: ⁊ eo maxime cuz princeps noster in locis q̃plurimis doceat materias grossas paulatine digerere ⁊ paulatine euacuare. Nec curo de multis allegatiõibus in hoc opusculo.

¶ Premitto Tertio q̃ licet in corpore temperato ⁊ debite recto parce valde generentur superfluitates ad quas euacuandas non requirerentur medicine cũ solum exercitium debite administratuz sufficeret. Iuxta principis sententiam: tertia primi capitulo de exercitio dum dicit.

¶ Exercitium est motus ⁊ cetera. ⁊ subdit. ad quẽ cõuersus ꝑm sue equalitatis modũ ⁊ borza sua nullo indiget medicaminũ que in materialib⁹ egritudinibus sunt necessaria.

¶ Verum quia paucissima corpora temperata reperiũ tur: alia vero a temperamento lapsa plurima quorum aliqua magis temperamẽto proxima: aliqua vero magis distantia aut per simplices complexiones aut cõpositas: tam totius corporis q̃s particulariuz mẽbrorum omittendo etiam compositiones que non parum faciunt in sanitate conseruanda ⁊ amissa recuperãda: que quidem corpora ita a temperamento lapsa etiam naturaliter: licet per debitam administrationem rerũ non naturalium: etiam conseruari possint si sana sint ⁊ in sua naturali dispositione talia remanere per omnes suas etates. Tamẽ quia difficile est attingere medium. teste philosopho ethicorum primo. Si quis bene considerat non bene regi corpus potest quin peccatum accidat in quanto vel in quali ⁊ sic ne superfluitates alique generentur: dico etiaz vltra eas quas a qualibet digestione quantũcũqz naturali resecari oportet: que quidem superfluitates ⁊ ita dietim paulatine cõgeste tandem virtutem aggrauabunt ⁊ aliquam causabunt egritudinem ꝑm humorum naturam ⁊ membrorum suscipientium dispositionem. Hinc euenit q̃ aliqui passiones arteticas: alij dolores renales: intestinales: stomachi: epat]: splenis: uelice: pectoris: guttu ris: lingue ⁊ aliarum partium capitis: febres: oppilationes: ⁊ huiusmodi patiuntur.

¶ Premitto Quarto q̃ pro preseruatione ab huiusmodi dispositionibus ⁊ remotione harum superfluitatum: tam antiqui practici q̃s moderni ordinant vniuersales purgationes semel aut bis in anno quas ad veritatem non reprobo cum multis quodãmodo necessarias videam: verum dico etiam aliquibus non prodesse: dico si fiant cum medicinis laboriosis aut scamoneatis vt faciunt cõmuniter practicantes. Nam cum plurimi reperiantur hodiernis temporibus habẽtes complexiones ⁊ stomachos debiles quibus certum est medicinas scamoneatas: aut alias fortes ipsis esse nocuas. certum est si talibus detur huiusmodi medicine: licet sequatur iuuamentum ex parte euacuationis: insurgit tamen nocumentum ex parte debilitationis: quod forte erit prestantius iuuamento. ⁊ sic debilitato stomacho cuz aliis virtutibus naturalibus sequitur noua reaggregatio superfluitatuz: vnde infra paucum tempus erit reaggregata tanta materia q̃ necesse erit aliam facere euacuationem ad quam etiam vlterior ⁊ maior sequetur debilitatio: ⁊ sic noue materie accumulatio. dico etiam procedente medico cum cautelis quantum fieri poterit saltem in pluribus ita continget: ⁊ sic tandem virtus perducetur ad non gradum.

¶ Isti sermões elici pñt ex textu principis tertia primi doctri. scõa capl'o. j. Et ad veritatem hec fuit causa que fantasiã meã excitauit ad consulendum ꝛ ordinandum pillulas in quibus nulla est venenositas: immo cõfortatio omniũ virtutũ que cõfortãdo euacuãt omni die aliquas superfluitates itavt nõ possit fieri in corpore tãta materierũ accumulatio que possit aut sonere aliquã preexistentẽ egritudinẽ aut aliquã de nouo inducere que nõ faciliter ꝛ cito sanetur.

¶ Et hanc credo fuisse mentem. d. Mesue in suo ỹ appropriatis capitulo de aloe. dum dicit.

¶ Et qui assiduat acceptionẽ eiꝰ diebus ꝓtinuis nõ videt i corpore suo nec in instris sensuum suorũ egritudinez que nõ sit habilis sanari: ꝛ preseruat a putrefactiõe: ita ꝙ etiã cadauera ꝛc.

¶ Et nota ꝙ ista auctoritas non parum facit pro opinione mea videlicet ꝙ omni die possit pillula exhiberi vt latius infra deducetur.

¶ Terum quia plures visi sunt contradicere ne pillule tales exhibeantur vt fuerũt in curia Illustrissimi do. ducis Britanie aliqui medici maxime. d. magister Oliuerius qui alias legerat in monte Pessulano vir sane doctissimꝰ. Ideo volo hanc primo absoluere questionem. Utrum scilicet dari possit vna pillula elefangina: gratia exempli aut consimilis etiam in qua sit granum vnum vel duo reubarbari aut agarici trociscati vel similium ante cenam ꝛ continuando omni die. Et vt questio melius dilucidet arguo primo ad ptes.

¶ Et primo ad partem negatiuaz sic quia. Ex tali cõmixtione medicina attrahitur simul cum cibo ad venas ꝛ sic poterit sanguinẽ inficere aliqua mala ql̃itate

¶ Secundo. In tali cõmixtione impeditur cibi digestio ꝛ operatio medicine cum natura non bene possit vtriqz vacare: ꝛ sine natura: nec cibi, digestio: nec medicine operatio fieri potest.

¶ Tertio. Id non est fiendum quod est causa descensus cibi a stomacho ante ipsius digestionem: sed exhibitio pilule ante cibum est multotiens causa huiusmodi descensus: ergo non est exhibenda: consequentia nota cum maiori: ꝛ minorem dicunt multi se vidisse ad experientiam ꝙ post talem exhibitionem ante cenam de mane videbant vnam partem egestionis aut chilosaz aut cibalẽ: sicut etiã egomet aliqñ vidi.

¶ Quarto arguitur sic. Tales pillule notabiliter tendunt ad calidum. sed multa sunt corpora quorum cõplexio excessiue calida aut habentia stomachuz calidũ aut epar aut cor aut renes: ꝛ sic etiam in febrientibus ꝛ aliis preternaturaliter ad calidũ discraxiatis in quibus iste pillule nullo modo conuenire videntur: quia discraxia calida augeretur.

¶ Quinto. In regiõibus calidis tempore calido etate calida maxime si regimine calido vtantur etiam nõ conuenire videntur.

¶ Sexto. De natura aloes est aperire venas ſz multa sunt corpora in quibus est periculum de apertione vt sunt mulieres apte incurrere superfluum fluxum menstruorum: ꝛ homines superfluum fluxum emorroydarum: in quibus casibus aloes maxime cũ illis speciebus elefanginis posset: imo de facto superflue prouocaret quare saltim in istis casibꝰ minime cõueniret.

¶ Septimo arguo auctoritate principis quarta primi capitulo quinto, vbi prohibet medicinam cõmiscere cum cibo dum dicit.

¶ Oportet ergo ne medicie potator comedat vel bibat donec medicina suam perficiat operationem.

℣ Et sic non erit cõmiscenda cum cibo.

¶ Octauo arguo auctoritate Mesue in capitulo de aloe dum dicit.

¶ Est de tarde solutionẽ facientibus quare oportet vt sumẽs ipsum cibari differat.

℣ Et sic cum cibo misceri non debet.

¶ Nono arguo auctoritate principis ꝛ Mesue in capitulis propriis de aloe: vbi ꝓhibẽt ipsum exhiberi tẽpore frigido quare videt saltz nõ omni tpe cõuenire.

¶ Decimo arguo ꝙ non omni die ex textu principis quarta primi capitulo quinto: dum dicit.

¶ Amplius nature nõ est faciẽda cõsuetudo bibẽdi medicinã cũ qua fit necesse mollificare ventrẽ: qz fieret consuetudinaria: ꝛ hoc babẽs ad impedimentum mali finis proueniet.

℣ Et sic non omni die est exhibenda.

¶ Undecimo arguo etiaz auctoritate principis tertia primi doctrina secunda capitulo primo dum doceno necessitatem euacuationis nisi fiat exercitium dicit.

¶ Nobis necesse est ergo eas ꝑculdubio euacuare. earũ autẽ euacuatio ſm plurimũ nõ cõpletur nisi cũ medicinis fiat venenosis que ꝑculdubio naturam debilitãt: que etiã si venenose non essent non posset esse quin eas bibere nature laboriosum esset.

¶ Ecce quomodo medicine etiã non venenose laborem prestant: ꝛ sic nõ omni die conueniunt.

¶ Isti ꝛ cõsimiles auctoritates ꝛ rõnes induxerunt ꝛ presentialiter inducunt plures medicos ad non assentiendum dationi istarum pillularuꝫ ante cibum: ꝛ multominus omni in die.

¶ Ad partẽ tñ appositã est primo experiẽtia rerũ magistra. Maz totiens ꝛ tã longo tpe exhibui dictas pillulas in Italia ꝛ ptibus vltramõtanis: vt in Sabaudia burgũdia: alamania: flandria: britania: ꝛ francia in quibus omnibus ꝓuincijs practicãdo exhibui nec reperi de centũ vnũ cui fecerint nocumẽtũ: ꝛ sunt hodierno tẽporibus mille homines saluo pluri qui ipsis pillulis dietim fere vtunt reperiẽtes notabile iuuamentum. Nec credat aliquis eandem esse receptam. nam vt apparebit notabiliter variantur.

¶ Probo etiaz ratione sic. id exhiberi põt qõ aliquid de superfluo euacuat sine aliquo nocumẽto: imo cum cõfortatione omniũ membroꝝ. sed talis est vel esse potest hec pillula: ergo ꝛc. consequentia nota cum maiore: ꝛ minor ꝑz ex presuppositis ꝛ clara etiã apparebit in responsionibus argumentorum.

¶ Nunc arguo auctoritatibus. Et primo Nicolai qui in suo antidotario componit pillulas ante cibum ꝛ post cibum in quibus aloes etiam non iotus ingreditur: ꝛ reubarbarum in satis bona quantitate: si ergo ille

go ille concedi possunt ergo ꝙ pillula elefangina ꝙ ante ꝙ post cibum.

¶ Item princeps noster prima tertij illo elegantissimo capitulo. Cum materiaz. describens pillulas asaꝛeret docet ipsas exhibere eunti dormitum licet aliqui glosent sine cena. vsus tamen communis practicantium exhibet post cenaz etiam cibo existente in stomacho. Et ꝙ post cenam possit exhiberi pillule: patet auctoritate Joannis damasceni in aphorismis suis dum dicit sic.

¶ Cuz quis vult purgare caput aut cerebꝛū aut instrumenta sensuū pillulis maioꝛibꝰ idest grossioꝛibus ꝙ post cenā eunti dormitū datis faciēdū est.

¶ Et similis fere sententia habetur a Rasi sexta particula suoꝛum aphorismoꝝ dum dicit.

¶ Medicinas accipere q̄ caput purgant post cenam cū dormiendi est tēpus magis est conueniens.

¶ Item Mesue in antidotario describens pillulas lutijs maioꝛes dicit ꝙ presumitur super ipsis etiam sine abstinentia: nec potest melius intelligi q̄z de cibo: ergo ꝙ ante ꝙ post exhiberi possunt. ꝙ certum est ipsas esse foꝛtioꝛes q̄z sint pillule elefangine: vt patet inspicienti descriptionem.

¶ Item inde Mesue in capitulo de aloe dicit.

¶ Et qui assiduat acceptionem eius diebus continuis nō videt in coꝛpoꝛe suo nec in instrumētis sensuum suoꝛū egritudinem que non sit habilis sanari: ꝙ sic patet ꝙ possumus vti omni die: ꝙ per consequens a foꝛtioꝛi pillulis elefanginis.

¶ Arguo nunc ꝙ possint cōmisceri cum cibo: auctoritate principis secundo canonuz in capitulo de aloe. dum dicit.

¶ Et quando assumūtur de eo mane ꝙ sero pillule permixte cum rectificātibus ipsum soluunt ventrē ꝙ non coꝛrumpunt cibum.

¶ Nescio si possent clarius loqui maxime cuz species elefangine sint ō rectificātibꝰ ipsum aloes si rectificatione indiget: vt vult Mesue in capꝰ proprio. Item princeps in quinto canonis tractatu nono describens pillulas fetidas alchindi. docet ipsas exhiberi in principio noctis cū aqua tepida: ꝙ dicit.

¶ Et sit super eas pulus conditus.

¶ Ecce quomodo ante cibuz ꝙ in ipsis ingreditur turbith quare ꝛc. Item ibidem per mediam colūnam describens alias pillulas dicit: dantur cum vino ante cibum: ꝙ precipit ꝙ cibetur hoꝛa sua.

¶ Item infra per vnam colūnam describens pillulas fili vberet dicit.

¶ Et bibūtur omni die ac nocte hyeme ꝙ estate. Et tamen ingredit aloes turbith ꝙ salgēma.

¶ Preterea Moderni omnes practicantes exhibent ℥.ſ. vel circa cassie ante cibum licet dicāt aliqui ꝙ cassia potest conuerti in nutrimētum non sic autem pilula. hoc non obest quia medici ipsam exhibentes non querunt ꝙ conuertatur in nutrimētuz: sed ꝙ euacuet aut leniendo aut etiaz a proꝑietate. Sed vide qualis est proportio vnius vncie cassie ad vnam pillulam ex quibꝰ fiunt. viij. ō vna dragma cōmuniter. dico de istis pillulis que exhibentur ante cenam. vnde cum valde magis apta sit cassia ad deponēdum cibum indigestū lubricando q̄z possit pillula relinquitur ꝙ valde tutius pillula exhiberi possit q̄z cassia. Istud argumētuz licet persuasiuū sit fecit tū aliquādo mutare sniam aliquoꝝ medicoꝝ qui nullo pacto assentire volebant: vt etiaz vna sola pillula daretur ante cenam.

¶ Preterea moderni practicantes de quoꝝ numero fuit ꝙ forte primus Bartholomeus de montagnana in consilijs suis elegantissimis non in vno solo: sed in pluribus cōmendat vnius pillule exhibitionem ante cenam maxime contra stipticitatem ventris ꝙ in multis alijs casibus. ꝙ claruz est ꝙ ipse etiam foꝛtiores cōcedit q̄z sint pillule elefangine: imo i aliquibus apponit diagredium quod tamen ad veritatem facere non audeo. Auctoritas tamē tanti viri cogit ad assentiendum ꝙ nocere nō possit maxime quādo in valde modica quātitate ponerek. quicquid tamen sit sufficit ꝙ pillula elefangina nō cōmixta alicui medicīe veneno se exhiberi potest ꝙ ante ꝙ post cenam.

¶ Plures alie rationes ꝙ auctoritates adduci possent pro hac parte quas gratia breuitatis omitto ꝙ sic videtur questio dubia.

¶ Respondendo igitur ad questionem credo partem affirmatiuam questionis esse veram presuppositis his que superius dicta sunt: ꝙ his que dicentur in responsione argumentoꝝ partis negatiue: quibus solutis manifeste apparebit quāta vtilitas sequi possit ex vsu istarum pillularum ꝙ sine nocumento ꝙ si per aliquod erit multominus erit iuuamento.

¶ Ad primum igitur dum dicebatur ꝙ ex tali cōmixtione medicina attrahitur simul cum cibo ad venas ꝙ sic poterit inficere sanguinem aliqua mala qualitate ꝙ alios humoꝛes. dico duobus modis. Primo ꝙ non est necessarium ꝙ ista pillula trahatur cuz chilo ad venas: quia non tantuz cibo cōmiscetur vt oporteat vnū trahi cum reliquo: ꝙ causa est: q: assumpta pillula: tuz propter ipsius grauitatem: tum propter figuram suam sphericam cito trāsit ad fundum stomachi vbi cōmuniter reperiuntur aliqui humoꝛes maxime flegmatici cum stomachus sit lacuna flegmatum ꝙ cum illis bene cōmiscetur: superueniente postea cibo ibi dissoluit ꝙ stat donec perfecta digestione aperiatur portanarij ꝙ tunc egreditur pillula cum illis humoꝛibus aut aliqua ipsoꝝ parte cum quibus cōmixta ꝙ inuoluta erat ꝙ sic nō attrahitur per meseraicas cum non sit res multum attrahibilis ratione conuenientie nec tantuz cibo commixta ꝙ vt supra necesse sit ipsam simul attrahi. ꝙ idem dico dum erit in intestinis.

¶ Aliter dicere possum ꝙ etiaz si attraheretur aut ꝑm partez: aut ꝑm totum ipsa tamen non inficeret sanguinem nec alios humoꝛes. Primo aliqua qualitate venenosa cum nullā in se habeat nec etiā qualitate manifesta: tum propter ipsius modicaz quātitatem: tum etiam ꝙ: cum dubitamus de supercalefactiōe ex parte complexionis naturalis aut accidētalis regionis tēporis aut similium cōmiscemus cū dictis pillulis aliqua infrigidantia: vt manna tamarindi vt infra videbitur

ꝛ sic calefacere non poterit.

¶ Ad scõm dum dicebat q impedit digestio cibi. Negatur: imo potius iuuat merito aromaticitat] speciex elefanginax. Nec diuertit natura a digestione pp illã paruam pillulã que vt supra manet in fundo stomachi ꝛ pauca indiget actuatõe: imo calor nãlis digerẽdo cibus actuat pillulã: ꝛ sic facile est nature vtrũq facere.

¶ Ad tertiũ dico q illa pillula nõ faciet descẽdere cibum indigestũ: imo potiꝰ iuuabit ad celebrãdã digõnez pp aromaticitatẽ vt supra: nec ita sunt stimulatiue virtutis vt cogãt stomachũ expellere nõ digesta.

¶ Ad experientiã aũt p alios: ẽt p me aliqñ visum. dico hoc cõtingere posse pp multã humox repletionem incitantẽ expulsiuam stomachi ad expellendum: vnde exeuntibus humoribꝰ alique partes cibi que nondum digeste erant simul exeunt: ad qõ etiaz aliquãdo iuuat stomachi debilitas. Et ideo dum video similes casus aut desino p aliquod dies: aut addo de mastice in satis bona dosi: aut de mirabolanis: aut de vtriusqz: ꝛ tũc sic cure procedit. Preterea multa reperio corpora exuberantia in comedendo notabiliter a quibus ẽt si aliqua portio cibi nõdum digesti expelleretur. nedũ non noceret: imo manifeste prodesset.

¶ Ad quartum ꝛ quintũ simul respondeo. Et primo q ista parua pillula nõ potest notabiliter calefacere cũ ibi valde modicũ sit de multitudine forme penes quã actio rei attenditur. Secundo dico magis medicinaliter ꝛ practice q medicus in ordinãdo has pillulas cõsideret aut considerare debeat: vt supradixi in responsione primi argumẽti cõplexiones vniuersales ꝛ particulares tam naturales q̃ accidẽtales ꝛ alia de quibus in primo presuppposito dictum est. Et sic ꝑm exigentiã ordinat pillulas suas cõmiscẽdo tamarindos ꝛ alia ẽfrigidantia vt supra. defebricitatibꝰ vero dico q in istis raro exhibent. Sed canonice pcedi debꝫ ꝑm doctrinam principis prima quarti maxime in continuis ꝛ puris tertianis qñ in non puris signanter in multũ elongatis a puris ꝛ aliis interpollatis: vt sunt quartane ꝛ alique flegmatice. reperi multotiens singulare iuuamẽtũ dando vnam ante cenam diebus interpollationis vel quietis dũmodo sit bene cõditionata considerãdo materiam: cõplexiones: ꝛ alia vt supra.

¶ Ad sextum de natura aloes est aperire venas ꝛc. Dico primo q aloes qui ingredit dictas pillulas est lotus. ꝛ sic sunt resolute ille ptes subtiles que faciũt ad apertionem venax. Scõdo dico q cũ tales casus occurrũt in quibus est periculũ apertionis venax: nõ contenti de sola lotione aloes: cõmiscem⁹ etiã iuxta doctrinam ¶Mesue aliqua prohibẽtia: vt bdeliuz: gũmi arabicum dragagãtũ masticẽ ꝛ talia que faciliter reñstẽt supascriptis nocumẽt]. ꝛ sic sequi pñt iuuamẽta sine nocumentis. Tertio dicere possum q in illis casibꝰ possunt dimitti: de hoc ẽt infra videbitur.

¶ Ad septimum dum arguitur auctoritate principis quarta primi.

¶ Opz ergo ne medicine potatoz ꝛc.

¶ Dico primo q verba principis sonãt de medicina potabili. Sed credo ẽtellexerit de medicina laboriose soluente in qua sit aliqua venenositas: q talis attracta cum chilo ad epar ꝛ venas inficeret: aut inficere posset sanguinẽ aut alios humores aliqua mala qualitate ꝛ sic nocere posset ipsuz cibum inficiẽdo. de ista aũt pillula secus est vt patet.

¶ Et si volumus saluare ¶Montagnanaz qui apponit aliquãdo vyagrediũ: possumus dicere q ponit in taz modica quãtitate q nocere nõ põt. princeps aũt intelligit de modica venenosa in notabili vel cõi quãtitate vt dixi. Et si quis replicãdo diceret q in tam modica quãtitate nõ opabit. ꝛ sic nullũ segtur inuamẽtũ. Posꝰ dicere q lz merito modice q̃titatis ex se nõ eua cuaret tñ poterit fortificare virtutẽ solutiuã aloes sicut faciunt species elefangine ꝛc.

¶ Ad octauum auctoritate ¶Mesue.

¶ Sumens ipsum cibari differt ꝛc.

¶ Dico q ¶Mesue intelligit qñ volumus dare notabilem quãtitatẽ ꝛ posim cõem vt dragmaz vnã vel duas ex q̃ expectarem⁹ notabilez ꝛ ordinatã eũnez: tũc deberet differri cibus: nõ sic est in casu nro. Etiã possumus dicere q intelligit de aloe puro ꝛ solo. in pillula aũt nõ est solũ aloes. ¶ Itraqz rñsio satisfacit.

¶ Ad nonũ q: Aui. ꝛ ¶Mesue ꝓhibẽt exhiberi tpe frigido. Credo intelligãt in magna quantitate: q: dubitant apertionez venarum facta recluſione caloris ad intra: ꝛ maxime si puruz exhibeat: sed hic multa essent dicenda que transeo.

¶ Ad decimuz q non omni die textu principis quarta primi.

¶ Non est facienda cõsuetudo ꝛc.

¶ Dico primo q princeps loquitur de medicina potabili. Nam dicit cõsuetudo bibẽdi medicinã ꝛc. Nos aũt loquimur de pillulis. Sed q: princeps aliqñ dicit pillulas esse bibẽdas. dico secũdo q natura nõ est fienda ꝓsuetudinaria ad aliqua violentantia vt essent medicine fortes ex quarũ frequenti vsu deueniret ad exitum mali finis. Etiam princeps dicit cum qua sit necesse mollificare ventrem. vnde siquis vellet quottidie mollificare ventrem cũ cassia deueniretur ad exitum mali finis. Sed q non possumus assuescere istis medicinis benedictis quax vsu etiam quotidiano sequi possunt plurima iuuamẽta princeps nõ ꝓhibet: sicut non ꝓhiberet vsum quotidianuz aromatici rosati aut similium. Terum q: dicit ab eo q consuetum est non fit passio. videtur adhuc stare difficultas q non sint continuande: quia nihil tandem operabũtur. Dico inhe/rendo superius dictis q ista pillula non obstãte continuatione operabitur. sic etiam ex continuo vsu aromatici rosati stomachus frigidus ꝛ humidus semp confortabitur. Et sic dico q auctoritas principis intelligitur q a rebus fortiter aut violenter imprimẽtibus continuatis tandem natura nõ patitur. Et hac ratione precipit quarta primi non esse standum super vna medicina. Et sic etiam. xvj. tertij precipit medicinas vermium variari. Et sic voluerunt aliqui venenũ propter assuefactionẽ non ledere. Non sic aũt de istis medicinis benedictis que ꝛ similies apprximent eundem aut cõsimilez semper effectum inducũt: vt de aromatico rosato supradixi. Et q me mouet ad sic dicendum est quotidiana experientia tam in persona ꝑpria q̃ in aliis. Primo enim in me ipso: tam annos septem dum vidi me intrasse senectutẽ: ꝛ cõsequẽter virtutes oĉ in dies magis debilitari arguebã: q ex necessitate stante equali regimine oportebat in me plures solito generari superfluitates. ꝛ cõsequẽter q in aliquã inciderem egritudinẽ nisi harum superfluitatũ fieret euacuatio. Et sic tutius agendo incepi capere de istis benedictis pillulis cõplexioni mee apprxopriatis q̃ tam a principio q̃ in medio etiã tempore ꝓsenti quasi vniformiter operate sunt ꝛ ꝓsentialiter operatur. Nec dubito me perseruarũ a multis egritudinibus in quas

indubitãter

indubitāter incidissem attentis itinerationib⁹ longis per montes ⁊ alijs etiā inordinationib⁹ in modo viuē di. Nam in quāto ⁊ quali me aliqi ⁊ sepe peccasse cō fiteor occurētibus etiā accidētibus aie non mediocri/ ter excessiuis. Idem ēt accidisse conspicio in pluribus alijs in quibus dicta pillula eque bene nunc operatur vt in principio faciebat.

¶ Ad duodecimū qui est textus principis tertia pri/ mi qui dicit q⁹ bibere medicinas etiaz non venenosas est laboriosum nature. dico q⁹ sumere medicinas etiā non venenosas est laboriosum nature vbi sumant in tāta dosi q⁹ possint euacuare. gratia exempli agaricus describitur ab Auicēna in de viribus cordis inter me/ dicinas cordiales: tamē siquis caperet vnam vel duas dragmas maxime omni die: certū est q⁹ esset laborio/ sum nature. nō sic aūt est de ista pillula.

¶ Preterea princeps loco allegato docens necessita/ tem euacuationis q⁹ ex necessitate in corpore etiaz de/ bite recto generant superfluitates vt ibi ostendit vult q⁹ euacuatio istarum superfluitatū aut ipsorum resolu tio est quenientior per exercitium q̄z per medicinā. si fiat dicit ꝑm sue equalitatis moduz ⁊ in hora cē. Sed quis est hic ⁊ laudabimus eum. qui ita mensuret vitā suam quin generētur superfluitates ad quas euacuā/ das non sufficeret exercitium.

¶ Nolo tamē negare possibilitatez quin bene possent superfluitates que in aliquo corpore generātur per so lum exercitū resolui. sed hoc est de possibilib⁹ longin quis. Sufficiat pro nunc q⁹ princeps vt cōparare eua cuationez superfluitatuz per medicinas ad eādem que fit per exercitium. ⁊ dicit istam meliorē de quo nō du/ bito. Sed q⁹ vt in pluribus solum exercitiū non suffi/ cit. Ideo laudo visum istaruz pillularū quas princeps non diceret esse laboriosum.

¶ Spero plures rationes ⁊ auctoritates adduci pos/ sent pro parte negatiua ad quas tamē facile est respon dere cū fundamentis iam dictis.

¶ Restat inuestigare causas vnius cōtingentie quaz reperio in hac materia ⁊ erit in forma problematis. propter quid est: q⁹ si hec pillula exhibeat ante cenam imediate facit operationē cōuententē. Si autem exhi beatur per vnam vel duas horas ante cenaz vel ante prandiū non operatur vel saltim nō eque bene. Veri/ tas problematis colligitur ad experientiam. Nam mi lies in actu practico hoc vidi.

¶ Hoc problema fecit me quādoq⁹ cogitare. Sed di/ cere possumus. q⁹ duz hec pillula exhibetur per duas horas ante cibum stante stomacho vacuo calor natu/ ralis non habens aliud obiectum in qō agat: agit in ipsam pillulam que propter ipsius debilem resistentiā faciliter spoliatur sua pauca virtute solutiua. ⁊ sic ces/ sat operatio: vel saltim diminuit. Si autem statim suc cedat cibus stomacho ipsum amplectente calor natu/ ralis agit in ipsum. ⁊ sic pillula nō sustinet totam ca/ loris naturalis actionem. sed vt supra maneno in fun do stomachi paulatine liquefit ⁊ actuatur. ⁊ sic facta di gestione ⁊ aperto portanario egreditur cuz aliquibus humoribus in fundo stomachi existentibus: ⁊ cuz ista etiam parua virtute solutiua potest mūdificare intesti na. Nec credo q⁹ virtus sua attractiua se extendat ad membra remota: sed soluz ad extremitates meseraica rum in quibus frequenter alique superfluitates conti nentur que possunt faciliter euacuari etiā a debili me dicina ⁊ maxime si virtus expulsiua meseraicarum for tis fuerit: quia tunc paucum sufficit adiutoriū vt vult princeps decimaquarta tertij in capitulo cure oppila tionum epatis dum dicit.

¶ Et q̄nq⁹ mēbro si virtuosuz est suf ficit quodlibz adiutoriū ad expellēdū.

¶ Et ita etiaz pōt esse cū q⁹ plus euacuat in assuetis capere pillulaz q̄z in nō assuetis: q̄n natura peripiens q⁹ per illas extremitates meseraicaz fit suauis euacua tio superfluitatū temptat cōtinue ad ipsas extremita/ tes aliquid superfluitatis transmittere.

¶ Et sic videre possumus rationez apparētie inducte per pillulam ēt cōtinuatā q⁹ non dimittit ipsius ope/ rationez imo potius per ꝓtinuationē augeē operatio. stante dico materia euacuanda. Et sic ad auctoritatez principio est satisfactū. Et tu more Gentilis cōsidera siquē habes alium modum dicendi.

¶ Nec questio cuz suis dependentijs more digressio/ nis proposita ⁊ ventilata fuit vt omnes aperte magis ītelligant fundamēta quibus moueor ad has pillulas ordinandas: ⁊ ad hunc tractatū perficiendū quē Pil lularium nominare volui. in quo statui describere pil/ lulas q̄ vnicuiq⁹ egritudini accōmodari poterūt. Nec describam compositionē illam singularissimā pillula/ rum elefanginarū me remittens ad illam quā bonus Mesue facit in suo de appropriatis distinctione deci/ ma capitulo primo. Quā quidem ⁊ ipsas pillulas ꝓ/ pter ipsarum excellentiam ita elegi vt de ipsis habm faciam fere in omnibus receptis fiendis. Veruz quia declinant non parum ad calidum: facio ipsas multo/ tiens alterari cū māna: tamarindis: aut mirabolanis: ⁊ similibus vt infra videbitur. ⁊ magistraliter tempore compositionis pillulaz addi facio. ʒ. iij. vel. iiij. succi endiuie ꝓ qualibet libra pillularum ⁊ facio exiccari ad solem. Et appello ipsas pillulas elefanginas cum succo endiuie ⁊ reperio ipsas valde vtiles in cālib⁹ in quibus dubito supercalefactionē ⁊ maxime in tempo ribus ⁊ complexionibus calidis.

¶ Incipiam igitur cum Dei auxilio describere pillu/ las vnicuiq⁹ complexioni pro conseruanda sanitate ⁊ preseruatione ne in egritudines labantur. Quas tamē receptas variare oportet ꝑm etates virtutes tempo/ ra anni ⁊ alia superius dicta que medicus pre oculis semper habere debet. Et poterunt iste pillule fieri ma iores aut minores ꝑm qō operabuntur.

¶ Pillule conuenientes sanguineis.

¶ Recipe pillularum elefanginarū cum succo endi/ uie. ʒ. iij. māne granate. ʒ. ſ. tamarindoz. ʒ. j. mis. diligenter cum modico sirupo vio. formando. vj. vel. vij. pro. ʒ. capi potest vnam ante cenam.

¶ Pillule conuenientes colericis.

¶ Re. pillularū elefanginaz cum succo endiuie. ʒ. iij. reubarbari electi. ʒ. ſ. spice gra. iij. tamarindoz. uz. ℈. iij. mis. cū sirupo violato si expedit fiant. vj. vel. vij. p ʒ. de quibus capi potest vna ante cenā imediate. dico notāter si expedit. ⁊ ita sepe dicaz infertus: q⁹ multo/ tiens humiditas tamarindoz sufficit ad incorporan/ dum ⁊ reducendū ad bonam formā: ⁊ tūc non opz ap/ ponere sirupum vio. q⁹ fieret massa nimis liquida. hoc ergo notet etiā pro receptis sequētibus.

¶ Pillule conuenientes flegmaticis.

℞ Recipe pillularuz elefanginarū.ʒ.iij.agarici troci/ scati.ℨ.ij.masticis.ℨ.j.mis.cū melle rosato fiāt.vj. vel.vij.pro.ʒ.& da vnam ante cenam.

℞ Pillule conuenientes melancolicis.

℞ pillularum elefanginaruz.ʒ.iij.polipodij coher/ cini non corosi.folliculoꝝ sene.ana.ℨ.j.masticis. ℨ.ʃ.mis.cum sirupo de fumoterre faciendo.vj.vel vij.pro.ʒ.& da vnam ante cenam, Et iste sunt recepte cōmunes merito complexionuz naturalium: & prudēs medicus poterit multas alias consimiles componere. Nunc venio ad ordinationez pillularum que sunt per/ seruatiue ab egritudinibus: & que etiā valebunt non parum in cura. Et primo incipiam a soda cum plures sint qui sodam paroxysmaliter patiūtur. Sed quoniaz soda prouenire potest a sola mala complexione sine ma teria: de ista hic loqui non intnedo, cum pillule parum aut nihil conferre possent. In ea autem que materia/ lis est que aliquando est per essentiam aliquando per cōmunitatem, oportet videre que per cōmunitatem a quo membro: & illi attendere ponendo semper in pil/ lulis aliquid quod aspiciat illud membrum quēadmo/ dum videbitur statim. Si vero sit per essentiaz aliquā/ do fit a sanguine: & tunc aliis consentientibus conue/ nit flobotomia aliquando ab alijs humoribus. & tunc si medicus videt notabilem replectionem vniuersalem aut particularem: debet facere euacuationes expectan do distegionem si egritudo dat inducias: quia si mate ria esset furiosa aut multa deberet etiam non digesta euacuari. Signa vero quib⁹ ista cognosci possunt hic ponere non intendo: sed propijs locis requirantur. Nam nimis prolongarem. Etiam vt supradixi inten/ do loqui cum viris doctis qui requirere scient. Volo solum describere pillulas que valebunt ad aliqualem euacuationem materierum existētium in capite vt in cerebro & pāniculis suis & ad prohibendum aggrega/ tionem dictarum materierum vt hic dolor paroxysma liter non redeat: & si presens sit etiam remoueatur aut saltim remittatur presuppositis vt dixi vniuersali purga tione si necessaria fuerit & regimine conuenienti. Et ista que nunc dicta sunt de soda intelligātur ēt in alijs egritudinibus infra dicendis.

℞ Si ergo fuerit materia colerica in causa sode valde conuenirent pillule asayaret quas princeps describit prima tertij illo ellegantissimo capitulo. Cū materiā, & licet princeps ponat descriptionem ingredientium nō tamen dosat. verum Gentilis verus Auicēne se/ cretarius dosat hoc modo.

℞ Recipe pillule hyere.ʒ.ij.mirabolanoruz: citrino/ rum: masticis.ana.ʒ.j.aloes ad pondus omniuz & pos sunt confici cum melle rosato: aut cum sirupo violato ʃm exigentiā. Et precipit princeps dari pillulam ma gnam vt cum mora perficiat operationez: & q̄ detur eunti dormituz: ne motus & vigilie impediant earum operationez. Et sic diceret iuuenis quod super leui me dicina est dormiēduz: vide si vis pulchras bonas & bre ues difficultates Gentilis in hoc passu: quia nō inten do prolongare sermones. verum dicit princeps loco allegato si volumus vt educant materiā flegmaticam possumus addere sticchados, turbith agaricum & simi/ lia. Et ex hoc textu accepi audaciam ponendi turbith sed in modica quātitate vt apparebit inferi⁹. princeps etiam docet addere scamoneā si volumus coleraz eua/ cuare: sed vt supra non audeo permiscere scamoneam maxime si pillula debet cōmisceri cuz cibo. hoc tamē non parū facit ad excalationē ℳontagnane cuz dicit textus q̄ detur eunti dormitū. Licet vt dixi aliqui ex/ ponāt eunti dormitū: videlicet sine cena. sed nolo etiā hic me vlterius extendere. Si vis tū illum doctorē ita notabilem excusare faciliter facies.

℞ Et ad veritatem iste pillule conuenientissime sunt materia existente in capite. Nam fit euacuatio pau/ latina materie coniuncte & etiam materie anteceden/ tis. Interim etiam si oportebit poterit digeri materia cum sirupis & alijs iuxta doctrinam principis signan/ ter in illo capitulo.

℞ Cum materiam.

℞ Particulariter nunc magis descendendo cuz soda est per cōmunitatem stomachi consideret que materia peccat in stomacho & ʃm illam ordinent pillule. Et sic dico de alijs mēbris apponēdo semper aliquid in pil/ lulis q̄ō habeat respectuz ad illud membrū: vnde sic fa cio & primo incipiendo a stomacho.

℞ Pillule contra sodam per cōmunitatem stomachi a materia colerica.

℞ Recipe pillularum de hyera simplici pillularuz ele fanginarum. ana.ʒ.j.ʃ. reubarbari electi.ʒ.ʃ.tama/ rindorum.ʒ.j.mane granati.ℨ.ij.mis.diligenter & cum sirupo viol.ʃi expedit fiant sex vel septem pro.ʒ. & si vis potes addere tria grana spice & potest capi vna ante cenam faciendo ipsam grossiorez vel minus gros sam ʃm q̄ō operabuntur: quia satis est q̄ aliqualem fa ciant operationez maxime continuādo. Et hec parti/ cula faciendo ipsam grossiorez &c. intelligitur in om/ nibus receptis tam factis q̄ fiendis: quia non opor/ tet semper replicare. supascripta descriptio bona erit pro potentibus & nobilibus. pro alijs autem facere po tes vt infra.

℞ Recipe pillularum elefanginarū.ʒ.ij.pillularuz de hyera simplici.ʒ.j.tamarindorum.ʒ.j.ʃ.mirabolanoꝝ citrinorum.ℨ.j.confice cum succo rosaꝝ.vj.vel.vij. pro.ʒ.da vnam ante cenam continuando.

℞ Pillule alie in soda stomaticha a materia frigida.

℞ Recipe pillularū elefanginarū.ʒ.iij.agarici trociscati.ʒ. j.sticchados mirabolanorum chebuloꝝ.ana.ℨ.ij.ma/ sticis.ℨ.j.mis.cum melle rosato fiat vt supra.

℞ Pillule alie in soda stomaticha a materia melanco lica.

℞ Recipe pillularum elefanginarum.ʒ.iij.polipodij electi folliculorum sene.ana.ℨ.j.masticis.ℨ.ʃ.mi/ sce.cuz sirupo viol.vel de fumoterre confice pillulas: & da vt supra. Et iste pillule etiam conuenirent vbi so da esset per cōmunitatem splenis.

℞ Pillule alie ad sodam stomatichā a materia frigida & sunt multum stomatiche.

℞ Recipe pillularum masticinarum descriptione Concilia toris quarum descriptionem infra videbis.ʒ.iij.mira bolanorum chebulorum.ʒ.j.confice cum melle rosato & da vt supra.

℞ Omitto apostemata cerebri & pāniculorum suorū: appoplexiaz: & similes egritudines in quibus iste pil/

lule

lule parum pdesse possent: ⁊ ideo in talibus egritudinibus est ad ppria capitula recurrendū.

¶Quia tñ vidi vsum istarum pillularum aliquādo cō ferre in dispositiōibus melācolicis: ideo aliquas ponam descriptiones quas valere expertus sum.

¶Et primo in mania vel melancolia prouenīente a materia melancolica ex adustione colere que ꝫ sit mala ⁊ indigens fortioribus auxiliꝫs tamē iuuare solēt quarum descriptio talis est.

℞ pillularum elefanginarū cū succo endiuie.ʒ.iij. ʒ.thimi epithimi ana.ℨ.i.reubarbari electi.ℨ.ij.foliculoꝝ sene.ℨ.ʒ.spice semen anisi ana.gra.iij.tamarindorum.ʒ.i.masticis.ℨ.i.confice cū syrupo viol.aut de fumoterre ⁊ da vt supra.

¶Pillule in melancolia p aduſtionē flegmatis q̄ etiā valent si puenīat a melancolia naturali.

℞ polipodij cohercini non corosi.ʒ.i.agarici trociscati.ʒ.ʒ.foliculoꝝ sene tartari loti ana.ℨ.i.pillularū elefanginarū.ʒ.iii.ʒ.masticis.ℨ.i.Et si vis ipsas fortiores adde lapidis lazuli bñ loti iuxta doctrinā ꝑdesue gra.xij.vel.xv.cum syrupo vel succo fumiterre cōfice pillulas.⁊ da vt supra.Sed nō ponas lapidē lazulinimis in corporibus bñ robustis.

¶In epilensia que etiā cōmuniter est egritudo paroxysmalis multotiens conueniunt iste pillule salutiꝫ ad prolongandum aduentū paroxysmoꝝ ⁊ ipsos abbreuiandos aut alleuiādos: vel sit egritudo per essentiaꝫ: vel per cōitatez membrorum inferioꝝ vt sepe videmus: ⁊ tunc semper ponendū est qō respectum habeat ad illud membrum.Et quia plurimuꝫ prouenit a materia flegmatica aut grossis vaporibus ab ea eleuatis ideo incipiam ab ea.

¶Pillule contra epilensiam a materia flegmatica per essentiam in cerebro.

℞ pillularum de hyera simplici pillularum elefangtinarum ana.ʒ.iii.agarici trociscati.ʒ.i.ʒ.seminis ⁊ radicis peonie ana.ℨ.i.mirabolanorum kebulorum.ʒ.i. masticis.ℨ.i.confice cum sirupo de stichados fac.vj. p̄o.ʒ.da vnam dum vadit dormitum: ⁊ aliquādo vnaꝫ ante cenam.

¶Pillule contra epilensiam per essentiam a colera grossa.

℞ pillularum elefanginarum pillularum de hyera simplici ana.ʒ.ij.reubarbari electi: mirabolanorum citrinorum ana.ʒ.ʒ.seminis peonie viſci cohercini ana ℨ.i.tamarindorum.ʒ.j.ʒ.masticis.ℨ.ʒ.misc.⁊ confice pillulas.vj.vel.vij.p̄o.ʒ.cuꝫ sirupo viola.si opus est ⁊ da vnam dum vadit dormitum: ⁊ aliquando vnā ante cenam.

¶Si autem esset per cōmunitatem membrorum inferiorum videatur per signa a quo membro.⁊ circa illud attendatur: iuxta doctrinam auctorum: q: vt dixi non me intendo dilatare in hoc opusculo.Ideo solum aliquas describam pillulas.

¶Pillule contra epilensiam per cōmunitatez stomachi a materia flegmatica.

℞ pillularum elefanginaruꝫ.ʒ.iii.agarici trociscati mirabolanorū kebulorum ana.ℨ.ij.seminis peonie masticis ana.ℨ.j.confice cuꝫ melle rosato.vj.vl.vij. ⁊ da vnam ante cenam singulis diebus.¶Et in hoc casu valent etiam pillule stomatiche descriptione ꝑdesue.¶Itē ⁊ pillule elefangine sole ⁊ pillule masticine descriptiōe Cōciliatoris in additionibus suis ad ꝑdesue de dispositionibus stomachi que etiam sunt singulares ad plures dispositiones tam supradictas q̄ infra dicendas.Nā Conciliator ipsas laudat mirabilr quarum descriptio talis est.

℞ aloes optimi.ʒ.ʒ.agarici trociscati.ʒ.iij.masticis.ʒ.ij.confice cuꝫ succo antilie cuius loco pono melrosatum ⁊ ad veritatez sunt mirabiles ⁊ experte.¶Si autem materia foret colerica loco agarici ponatur reubarbarum apponendo.ʒ.j.tamarindoruꝫ: ⁊ hoc modo etiam rectificari possent iste pillule masticine ⁊ clarum est q: essent singulares: ⁊ aliquando expertus sum virtutes earum in magnatibus.¶Si autem vitio splenis potest apponi polipodium thuris epithimuꝫ folliculi sene aut aliquod istoruꝫ conficiendo pillulas cum sirupo de fumoterre vel de epithimo aut capilorum veneris.⁊ hoc semper consistit in estimatione ⁊ pitta medici p̄sentis.¶Et sic etiam dico si vitio matricis aut alicuius alterius membri cum multorum membrorum vitio epilensia prouenire possit vt vidi ego in ciuitate taurinensi iuuenem epilenticum: ⁊ incipiebat materia moueri in police pedis sinistri que paulatine ascendebat aut vapor ab ea eleuatus per partes intermedias vsq; ad caput: ⁊ statim incurrebat paroxysmū ⁊ cadebat.Et in illo casu multum valebant ligature prohibentes ascensum materie vel vaporum: ⁊ tandem cauterizato loco curatus est perfecte.¶In scotomia etiam ⁊ vertigine considerandum est etiaꝫ si per essentiam vel per communitatem fiat.Et fiat semper vt de epilensia dictum fuit.In vtroq; tamen casu valent pillule vt infra maxime premissis vniuersalibꝰ si necessaria sint.

¶Pillule contra schotomiam vel vertiginem a materia flegmatica.

℞ pillularū de hyera simplici.ʒ.ij.pillularuꝫ elefanginarum.ʒ.iij.agarici trociscati: mirabolanoꝝ chebulorum ana.ʒ.j.masticis thuris ana.ʒ.ʒ.misc.diligenter ⁊ cōfice cū sirupo de stichados.vj.vel.vij.p̄o.ʒ.dādo vnam dum vadit dormitū vna die: ⁊ alia die vnam ante cenā: ⁊ sic perseuerādo sunt mirabiles.

¶Pillule contra schotomiā ⁊ vertiginem quando cōmiscetur aliquid colere.

℞ pillularum elefanginarū.ʒ.ij.pillularū de hyera.ʒ.j.ʒ.puluris reubarbari electi.ʒ.j. tamarindorum.ʒ.j.ʒ.masticis.ℨ.ij.mirabolanoruꝫ citrinoruꝫ.ʒ. j.confice cuꝫ sirupo violato.vj.vel.vij.p̄o.ʒ.⁊ da vt supra.⁊ sunt bone.

¶Et quia ōbilitas vel diminutio memorie multis cōtingit: que non parum scholaribus nocet ⁊ doctoribus legentibus.Ideo aliquid dicere oportet.Et licet diminutio memorie vtplurimuꝫ a superflua humiditate procedat: potest tamen a siccitate puenire vt vult princeps prima tertij.capitulo propꝛio.Et in tali casu non oporteret exhibere pillulas nec alia vlterius exiccantia.Sed potius cōueniunt humectantia: inter que cōueniētissimū est lac vt dixi in mea sūma lactcinio/

rum. Si vero p̃ouenīat ab humiditate cõueniunt pil lule infrascripte.

¶ Pillule contra diminutionẽ memorie a causa frigi da ⁊ humida.

℞ pillularum asayaret. ʒ. ij̃. pillularũ elefanginaruꝫ ʒ. iij̃. pul'. ligni aloes electi. stichados. agarici trocisca/ti. ana. ʒ. j. cum syrupo de stichados fiant. vj. vel. vij̃. p̃o. ʒ. j. detur vna eunti dormitum: ⁊ aliquando ante cenam. Et fiat grossior vel minus grossa vt supra.
¶ Et si perciperet q̃ aliqua materia existens in stoma cho iuuaret ad diminutionem memorie: detur pillula ante cenam sepius continuãdo tamẽ omni die vnam vel ante cenam: vel dum vadit dormitũ.
¶ Et nota hic q̃ vidi plures receptas p̃o reparatione memorie que sunt terribiles inducentes vnum moduꝫ viuendi bene strictum ⁊ cum vnctionibus calidissimis que omnia i multis corporibus possent esse causa mul torum nocumentorũ ⁊ quodãmodo irreparabilium: ⁊ ideo multis prohibui tempore meo ne se subjcerẽt cõ similibus: nec sunt fienda nisi cum matura delibera/tione ⁊ consilio peritorum medicorum. Hec autem que hic ordinantur secura sunt ⁊ nocere non possunt.
¶ Et antedicte pillule possunt etiã iuuare i multis di/spositiõibus frigidis ⁊ humidis capitis. Habere tamẽ debet medicus semper oculos apertos ad complexio/nes aliorum membrorũ: vt si epar esset calidũ: aut cor/pus faciliter inflãmabile: vel tempus multũ calidũ: q̃ in talibus oporteret cõmiscere thamaridos aut mãna vel dare pillulã cũ syrupo violato p̃o apozimate: vt ẽt bene docet princeps quarta primi capitulo quinto. Et hec regula semp hẽatur menti vt etiã supradictũ fuit.
¶ Valebunt igitur dicte pillule ad omnes qui supflue dormiunt p̃opter superfluã humiditatẽ: vt sunt alig scholares qui doctore legente in scholis dormire cogũ tur. Et sic etiã valẽt pillule de hyera cuꝫ agarico. qua/rum descriptio talis est.

¶ Pillule de hyera cuꝫ agarico.

¶ ℞ pillularuꝫ de hyera simplici ⁊ sunt pillule ð octo rebus Galeni. ʒ. iij̃. agarici albi ⁊ electi. ʒ. j. salis gẽ/me. ℈. j. misc. cum oximelle fiat massa. Ego addo li/benter. ʒ. ʃ. masticis ⁊ magis confortant stomachũ licet minus soluant. Et tu considera casus in quib⁹ magis cõueniunt quia plures inuenies.
¶ Plures homines sunt catarrosi. Ideo medicus ha/bet duo principaliter considerare.
¶ Primo si catarrus est subtilis vel grossus: q̃ si sub/tilis ingrossandus est. ⁊ si grossus subtiliandus. ⁊ hoc cũ syrupis: dieta ⁊ aliis. Et in catarro subtili semp i pil lulis apponere aliqua ingrossantia. vt hic.

¶ Pillule contra catarrum subtilem.

¶ ℞ pillularum elefanginarũ. ʒ. iij̃. mirabolanorum ꝫ ci trinorum. ʒ. j. boliarmeni loti. ℈. iij̃. seminis por/tulace. ℈. j. misc. ⁊ cum mucilagine dragantorum facta in aqua rosaruꝫ fiant pillule. vj. vel. vij̃. p̃o. ʒ. j. det vna eunti dormitum.

¶ Pillule contra catarrum grossum.

¶ ℞ pillularum de hyera simplici: pillularum elefan ginarum ana. ʒ. ij̃. agarici trociscati. ʒ. j. ʃ. masticis. ʒ. ʃ. cõfice cũ oximelle squilitico ⁊ fiãt. vj. p. ʒ. da vt supra.
¶ Secundũ q̃ debet medicus considerare: ẽ membrũ ad q̃ declinat catarrus: vt si ad pectus periculosum ẽt maxime quando subtilis aut salsus: quia multotiens perducit ad ptisim. Et ideo studere debet medicus in remittendo acuitatem ⁊ diuertendo ipsum ⁊ confor/tando pectus ⁊ pulmonem: ⁊ faciendo alia que in lo/cis p̃opriis inquirenda sunt: cum ibi extendere non intendam: sed solum describere pillulas ad hanc inten tionem facientes.

¶ Pillule contra catarrum subtilem descendentem ad pectus.

¶ ℞ polipodij electi: agarici trociscati. ana. ʒ. ʃ. boli/armeni loti. ʒ. j. pillularum elefanginarum. ʒ. iij̃. succi liquiritie. ℈. ij̃. mirabolanorum citrinorum. ʒ. ij̃. ʃ. con/fice cum mucilagine dragantorum facta in aqua flo/rum violarum: aut rosarum fiant. vj. vel. vij̃. p̃o. ʒ. j. da vnam aliquando ante cenam: sed sepius dum vadit dormitum. Ita tamen q̃ omni die capiat vnam vel ante vel post cenam.
¶ Et licet deliberauerim non ponere in hoc opuscu/lo nisi receptas pillularum: tamen tacere non possum descriptionem vnius confectionis quã appello confe/ctionẽ de storace p̃opter iuuamenta maxima que re/peri in ea ⁊ facio q̃ capiunt vnum mor̃sellum de. ʒ. j. ʃ. vel circa dum vadunt dormitum diebus quibus non capiũt pillulam illa hora. Nã ẽ valde bona: cuius descri/ptio talis ẽ: nec ẽ illa descriptio quã cõiter ponunt do/ctores: ⁊ ẽ de secretis meis: quã tamen etiam cũ alijs secretis omnibus ꝑpalare intendo.

¶ Descriptio confectionis de storace.

¶ ℞ passularum ad corinthcos electaruꝫ. ʒ. j. conte/rantur fortissime. deinde ℞ puluis liquiritie. raxe ele cte. ʒ. vj. ligni aloes nucis muscate cinamõi electi ana ʒ. j. ʃ. storacis calamite. ℈. v. boliarmeni loti. ʒ. iij̃. zu/cchari boni dissoluti in aquis betonice ⁊ florum viola/rum. ʒ. xv. ⁊ fiat confectio in rotulis vel morsellis de ʒ. j. ʃ. p̃o singulo: da vt supra: ⁊ est sepius experta. Et licet valeat principaliter in catarro grosso: etiam non nocet in subtili.

¶ Pillule contra catarrum grossum.

¶ ℞ agarici trocis. ʒ. i. ʃ. pillularũ elefanginar. ʒ. iij̃. polipody cartami ana. ʒ. i. stichados. ʒ. ʃ. masticis. ℈. ij̃. misc. ⁊ cũ oximelle squilitico fiant. vj. p̃o. ʒ. da vnã eunti dormitũ ⁊ aliquando ante cenam.
¶ Uenio nunc ad dispositiones membrorum ortorum a cerebro. Et primo neruorum: qui aliquando spasmuꝫ patiuntur: aliquando paralesim: ⁊ alias multas egritu dines. Et quia spasmus aliquando ex inanitione cau/satur: aliquando a replettione. de facto ab inanitiõe lo qui non intendo: quoniam vsus pillularuꝫ parum p̃o/desse posset. De facto autẽ a repletione clarum est q̃ p̃o ipsius euacuatione fortiora solutiua requirũtur q̃s pillule. de quibus in hoc tractatu agitur: ⁊ ideo tam di gerentia q̃s euacuantia alibi requirantur. Ceruꝫ quia aliqua sunt corpora que multotiens incurrunt certos motus spasmos: sicut alcuzet: ⁊ alias dispositiones vt que in vulgari nostro appellãtur lo gräfo que cõmuni/ter ꝓcniũt

rũt certos motus spasmos: sicut alcuzet: ⁊ alias dispositiones vt que in vulgari nostro appellatur lo granso: que cõmuniter proueniunt a materia frigida: que etiam aliqñ est modica ⁊ apta per has leues pillulas educi maxime materia que aliquando stat sub forma cause antecedentis. Ideo ponam aliquas pillulas cõuenientes que ét cõuenire poterunt in paralysi.

℞ Pillule contra spasmum a frigiditate ⁊ humiditate: ⁊ conueniente s paratis incidere.

℞. agarici tro. ʒ. j. ligni aloes: stichados ana. ℈. j. pillularum de ỹera. ſ. pillularum elesanginaruʒ ana ʒ. ij. mirabolanoruʒ chebulorum. ʒ. ſ. masticis. ℈. ij. confice cũ syrupo de stichados. vj. vel. vij. pro. ʒ. Capiat vnam duobus diebus continuis dum vadit dormitum. Et tertia die capiat vnam ante cenam. Deinde aliis duobus diebus vnam dum ibit dormitum. Et sic perseueret. ℞ Eadem fere intentio erit ad paralysim: ⁊ sic vniuersalibus precedentibus conuenit vsus pillularum vt infra.

℞ Pillule contra paralysim.

℞. pillularum de ỹera. ſ. ʒ. j. pillularum elesanginarum. ʒ. ij. puſ. hermodactilorum. ʒ. ſ. masticis. ℈. j. mirabolanorum chebuloruʒ. ℈. ij. miſ. cum syrupo de stichados fiat. vj. vel. vij. pro. ʒ. capiat aliqñ vnaʒ ante cenã/ aliqñ vnã duʒ vadit dormituʒ ⁊ continuet.

℞ Pillule alie contra paralysim aliqualiter fortiores

℞. pillularum elesanginaruʒ. ʒ. ij. agarici trociſcati. ʒ. j. puſ. turbith electi loti vel confricati cum oleo amigdalarum dulciũ. ℈. j. ȝȝ. gra. vj. mirabolanorum chebuloruʒ. ℈. ij. masticis. ℈. j. miſ. cũ oximelle vel syrupo de stichados fiant. vj. vel. vij. pro. ʒ. Et da vt supra. ℣ Valent etiam iste pillule ad torturam oris ⁊ in preseruatione a doloribus tuncturarum a causa frigida vt videbitur infra loco suo. Et sunt experte tam prime q̃ſ secunde preseruantes etiam a spasmo ab eadem causa. ℣ Et ſi quis vellet facere euacuationẽ fortiorem: posset precedentibus maxime aliquibus digestiuis exhibere. ʒ. j. vel. ℈. ij. de mane cum aliquali custodia: ⁊ sunt magni iuuamẽti: ⁊ sepius a me experte. ℞ Sed q̃ non possumus: nec debemus omni die facere fortes euacuationes: possumus interim q̃ materia digeritur omni die etiã aliquid euacuare: niſi fuerit aliquod impediens. ℞ Et ita etiam dico de aliis egritudinibus tam supradictis q̃ſ dicendis.
℞ In multis etiam passionibus oculorum reperi multotiens ꝙuenire has pillulas. Et primo in lachrymis oculorum vt infra.

℞ Pillule cõtra lachrymas oculorum a cã frigida.

℞. corticum mirabolanorum chebulorum ⁊ emblicorum ana. ʒ. ſ. agarici trocisati. ℈. ij. pillularum elesanginaꝝ. ʒ. ij. ſ. confice cum melle rosato aut syrupo de stichados. vj. pro. ʒ. da eunti dormitum.

℞ Pillule ꝙtra lachrymas oculoꝝ a mã magis calã.

℞. corticũ mirabolanoꝝ citrinoruʒ. ʒ. j. reubarbari electi. ʒ. ſ. pillulaꝝ elesanginaꝝ. ʒ. ij. thamarindoruʒ. ℈. ij. masticis. ℈. j. miſ. cum syrupo rosato vel violato. fac. vj. pro. ʒ. da vnam eunti dormituʒ omni die. Si tamen cognosceretur q̃ membra inferiora ad hoc iuuarent deberent exhiberi ante cenam maxime pro maiori parte. ℞ Et valent etiam ad debilitatẽ visus a cã frigida ⁊ humida vt infra.

℞ Pillule ℥ debilitatẽ visus a cã frigida ⁊ humida.

℞ corticum omniuʒ mirabolanoruʒ agarici trocisati ana. ℈. j. puſ. eufragie. ʒ. ſ. pillularũ elesanginaruʒ. ʒ. ij. masticis. ℈. j. confice cũ succo feniculi. vj. p ʒ. da eunti dormituʒ ⁊ aliquãdo ante cenam. ℞ Valẽt ad debilitatem visus pillule lucis maiores descriptõe cDesue de quibus dicit q̃ presumitur super ipsis etiã sine abstinentia. Et clarum est q̃ loquitur de cibo. Et sic dari possunt ⁊ ante ⁊ post cibum. Et vt supra dixi ſi quis aspiciat descriptionẽs sunt fortiores multis aliis per me ordinatis. Et possunt etiam valere dicte pillule ad multas egritudines palpebraruʒ cum fiunt a materia frigida ⁊ humida. ℣ Sed quia etiam sepe in palpebris reperitur materia aliqualiter acuta ⁊ adusta: ideo ordinabo receptam cõuenientem.

℞ Pillule contra vlcera palpebrarum a materia adusta vel calida.

℞ polipodij electi. ʒ. j. thamarindorũ. ʒ. j. ſ. pillularum elesanginaꝝ. ʒ. ij. foliculoruʒ sene. ℈. j. mirabolanorũ citrinoꝝ: ℈. ij. masticis. ℈. j. cõfice cũ syrupo de fumoterre. vj. vel. vij. pro. ʒ. da vnam eunti dormitũ: ⁊ aliqñ vnam ante cenam.
℞ Et cõsimiles pillule ét valere possunt ad tinnituʒ ⁊ sibilum auriũ surditatẽ: maxime dum est noua: ſ̃ medicus diligens ꝓsiderabit vt supra qualitatẽ materie: ⁊ ſi sit sola ventositas aut vapor: vel ſi sit per essentiam vel per cõitatem ⁊ pcedet iuxta superius dicta: q̃ nõ ſ̃ semper replicare.
℞ In setore narium reperi ét singulare iuuamentuʒ: ⁊ sic in setore oris in istis pillulis: siue fit vitio stomachi siue a materia putrescẽte in carũculis nariuʒ.

℞ Pillule contra setorem oris vel nasi.

℞. ligni aloes electi. ʒ. ſ. gariofiloruʒ macis nucis muscate ana. ℈. ſ. pillularum elesanginarũ. ʒ. ij. storacis calamite. ℈. j. agarici trocisca. ʒ. j. masticis gra. xv. confice cum syrupo de corticibus citri. vj. vel. vij. pro. ʒ. de quibus vnã des dum vadit dormitũ ſi vitio capitis vl̃ partiũ ei⁹: vel ſi sit vitio stomachi exhibeas vnam ante cenam ⁊ continua.
℞ In hoc casu etiã multa cõueniũt vt odoramẽta: caput purgare: gargarismata: ⁊ alia suis locis regrẽda: cũ hic soluʒ de pillulis loqui intendam.
℞ Expertus sum etiã dictas pillulas in dolore dentium valde cõferre quãdo peruenit a materia frigida. Et pro pauperibus conueniũt pillule de ỹera cũ agarico date eunti dormituʒ vel ante cenam iuxta supius dicta multotiens.
℞ In brachijs ét ⁊ coxijs valẽt quẽadmodũ etiam in catarro superius dictũ fuit: ideo recurraꝫ ad ea.
℞ Sed quia sunt multi qui tantum abundant in humiditate q̃ſ fere continue spuunt: maxime de mane: ⁊ illa humiditas aliquando descẽdit a capite: aliqñ descendit a stomachoriõ de pillulis infrascriptis exhi/

beatur ante cenam quando a stomacho: ꝛ eunti dormitum quando a cerebro: ꝛ in istis casibus multū valent pillule masticine vt supra.

¶ Pillule contra superfluam humiditatem descendē tem ad os ꝛ cogentem superfluum sputum.

℞. pillularū de yera. ʒ.ij. pillularū elefanginarū. ʒ. iij. mirabolanorū chebulorū ꝛ citrinorū agarici tro. aā. ʒ.ʃ. masticis. ℈.j. miſ. ꝛ cum melle rosato vel syrupo de stichados confice. vj. vel. vij. pro. ʒ. ꝛ deturvt supra aliqñ ante cenam: aliquando eunti dormitum.
¶ Raucedo vocis: licet vtplurimum puenīat ab humiditate superflua: aliquando tamen a siccitate cōtingit. Et in tali casu non conuenirent pillule: dico euacuantes: quia adherent in siccitate: de pillulis bichichijs non dico: quia iuuare non possent: sed dum puenit ab humiditate: conueniunt pillule infrascripte ꝛ sunt experte.

¶ Pillule contra raucedinem vocis a materia frigida ꝛ humida.

℞. agarici albi ꝛ electi. ʒ.j. salis gēme: zinzib. ana. ℈.ʃ. succi liquiritie. ʒ.ʃ. pillularū elefanginarū. ʒ.iij.ʃ. miſ. ꝛ confice cum mucilagine dragagantorum facto in aqua florum violarum vel cum syrupo de liquiritia ſm qđ melius apparebit ꝛ fiant. vj. pro. ʒ. Et det vna aliquando dum surgit a lecto: aliquando dum intrat lectum: ꝛ aliquando ante cenaz: sunt experte.
¶ Valent etiam dicte pillule in tussi prouenīēte a materia flegmatica a cerebro descendente. Et tunc debēt dari eunti dormitum. Vbi autem materia esset valde acuta recurras ad ea que dicta sunt de catarro. hic tamen describam aliquas conuenientes.

¶ Pillule contra tussim a materia acuta.

℞. thamarindorum. ʒ.j. succi liquiritie. ʒ.ʃ. semis portulace: papaueris albi ꝛ nigri aā. ℈.ʃ. pillularum elefanginarum. ʒ.iij. agarici tro. ℈.ij. confice cū mucilagine psilij facto in aqua florum violarū: ꝛ fiāt. vj. vel. vij. pro. ʒ. detur vna omni sero eunti dormitum. Et quando video tussim valde molestaz: addo suprādictis tria vel quattuor grana opij: ꝛ reperi iuuamētum: sed exhibebo magis distanter a cibo.
¶ Quantum etiam conferunt in asmate videbunt hi qui experiri volent: vt sepius feci. Nam ꝛ si propter debilitatem solutionis ipsarū non possit fieri euacuatio materierum contentarum in pulmone: cōcauo pectoris: ꝛ panniculis circunstantibus: quarum presentia causatur asma: tamen conferre possunt merito cause antecedentis: vt sunt materie a capite descendentes: quas materias iste pillule ꝛ diuertere ꝛ euacuare possunt: ꝛ sic postea materia coniuncta facilius eradicatur: aut manifesta euacuatione: aut resolutione insensibili. Exhibeātur igitur in asmate iuxta superius dicta: ꝛ prospere succedet. Nec tamen dimittatur cura doctorum cum aliquando fortioribus medicinis. Sed iste pillule dietim exhiberi possunt. Nec impedient aliarum medicinarum operationem: sed potius adiuuabunt. Et sic etiam dico de alijs egritudinibus de quibus supra ꝛ infra.
¶ Videbitur etiam aliquibus mirabile: qr conferre possint in empymate in quo materia sanioſa educenda est a concauo pectoris: qđ tamen iste pillule facere non possunt: cū leuissime sint ꝛ in valde modica quantitate exhibeantur. Dico qr ꝛ si materiam coniunctam euacuare non possint: possunt tamen facilitare sputuz leniendo vias. Et hoc non parum facit in cura. Et ex alia parte euacuando ꝛ diuertendo multas materias que irent ad pectus ꝛ transirent in causam coniunctaz empimatis: iuuare possunt. Et de facto iuuant. Exhibeas igitur: ꝛ faciliter succedet.
¶ Magis mirum est qr conferre possint in ptisi: ꝛ tamen ad veritatē de facto conferunt vt dixi merito cause antecedentis. Verum quia febris ethica concomitatur ptisim. ideo debet medicus aduertere vt pillule tendant ad frigidum vel saltem detur pillula cum aliquo apozimate frigido vt soleo facere cum syrupo vel iulep violato vel cū syrupo de nenufare vel de papauere. Vbi video maiorem necessitatez infrigidationis vel ingrossationis. Et sic cum vna pillula do vnuz bonuz cochlear syrupi violati vel de nenufare vel de papauere. Et sic etiam facio in alijs dispositionibus in quibus dubito ne pillula aliqualiter calefaciat. Et in aliquibus casibus exhibeo cuz syrupo rosato facto ex influxione rosarum ꝛ reperto qr iuuat operationē pillule. Sz in egritudinibus pectoralibus capto syrupū violatum: vel de papauere: de iuyubis: aut de nenufare: aut de capillis veneris: ſm maiorem vel minorem necessitatem infrigidationis: addendo semper etiam in pillulis aliqua pectoralia.
¶ De peripleumonia ꝛ pleuresi non intēdo loqui: cū ipsorū cura indigeat alijs qđ pillulis. tū in aliquibus doloribus pectoris prouenientib⁹ a materia frigida: aut a ventositate possunt conuenire saltez vt dixi euacuando aliquas materias que stant sub forma cāe antecedentis. Ideo possunt fieri hoc modo.

¶ Pillule contra dolorē pectoris a causa frigida vel ventosa.

℞. polipodij coherciui electi. agarici albi ꝛ electi ana. ʒ.ʃ. cartami. masticis. aā. ℈.j. croci. ℈.ʃ. pillularum elefanginaruz. ʒ.iij. confice cū syrupo de hyssopo vel de liquiritia. vj. vel. vij. pro. ʒ. ꝛ da vnam ante cenam ꝛ aliquando eunti dormitum.
¶ Veniō nunc ad membra naturalia: in quorum dispositionibus reperi has pillulas efficacissimas. Et primo incipiam a stomacho tāquam a membro deseruienti toti corpori: ꝛ in quo membro sepius generantur egritudines. Cuius causam imaginor. Primo quia est membrum neruosum ꝛ sic valde sensibile. Secundo ipsi imediate occurrunt cibaria que humano corpori apponunt: que quidem cibaria difficile est ita bene mensurare ne in qualitate peccent aut quantitate. Dico etiaz in corporibus ratione ꝛ continentia vtēbus quāto magis hodiernis tēporibus in corporibus laxitie dedītis gulositati: quoruz (vt sic dicā) deo venter est. Et ideo non mirum si cōmunitas hominuz cōmuniter conqueritur de stomacho. Verūtamē sicut stomachus faciliter egrotat: ita ēt faciliter curam recipit: nisi ad apostema aut ad raritatem texture vilorum deueniret cum qua non est spes: vt volunt auctores. Et causa facilis curationis est: quoniaz medicine sibi applicate ab intus vel etiam ab extra occurrunt immediate vel quasi ipsi stomacho: videlicet que intus sumuntur antequam spolientur aliqua earum virtute. Non sic autē ꝓtingit de alijs membris: ad que antecā

ante q̄ medicina attingere possit multotiēs sua virtute spoliatur: saltem multum perdit. ¶ Et ꝺ̄ precipit princeps quarta primi q̄ cum volumus exhibere medicinam que ad longinqua membra trāsire ꝺz ipsam fortiorem faciamus. ¶ Medicine etiaz que ad extra stomacho applicant satis ẽmediate stomacho occurrente exceptis corporibus valde pācificis in q̄bus propter grossitiem mirach tardatur impressio medicinarum in stomachis ipsorum: siue ante siue retro approximentur. verūtamen citius q̄ in alijs membris. ꝺico alijs partibus.

¶ Et quia stomachus est sicut paterfamilias corporis studendū est vt in sanitate cōseruetur: ⁊ lapsus ad sanitatē reducatur. ⁊ eo maxime quod est membrum faciliter recipiēs superfluitates ab alijs membris vt colerā ab epate ⁊ chisti fellis: melācoliam a splene: flegma a capite. vnde cōmuniter stomachꝰ lacuna flegmatū appellatur: ⁊ sic etiā a venis ⁊ a toto recipere potest superfluitates.

¶ Et hinc euenit q̄ tollerare famem stomachū putridis replet humoribus tertia primi ⁊c̄. Ideo ordinabo pillulas in dispositionibus stomachi cōuenientes. Et solum loquar de dispositionibus naturalibꝰ in quibus maxime conueniunt pillule.

¶ Et primo in mala complexione cum materia frigida: conuenirent pillule elefangine sole. pillule ꝺ hyera simplici cū agarico vel sine. Conueniūt etiaz pillule masticine Conciliatoris. Pillule stomatiche ¶ Aliue cōmixte simul. vel alique ex eis sole. Veruz ponā alīquas cōpositiones solas quas reperi vtilissimas cum quibus rectificaui plures stomachos bene debiles: vt erat stomachus clarissimi quondā doctoris domini Christophori de nicelis: qui per longuz tēporis spaciū steterat cū magna stomachi debilitate: ⁊ p ānos quindeciz ante ipsius mortē ita rectificatus fuit stomachꝰ suus: q̄ a postvsq̄z ad mortē nullū pcepit in stomacho nocumentū: ⁊ erat octuagenariꝰ in morte sua: ⁊ vtebat pillulis īfrascriptis.

¶ Pillule confortantes stomachum frigidum ⁊ ipsum mundificantes.

¶ ℞. pillularum elefanginarum. ʒ. iij̄. mirabolanorum chebulorum. ℈. ij̄. masticis. ℈. j. Confice cum sirupo de cortícibus citri: aut cuz melle rosato septē p̄o. ʒ. da vnam ante cenam.

¶ Si quis autem paratus esset multū ad oppillationes: dimittantur mirabolani: quāuis ꝓpter parcam ita qnantitatē nocere nō possunt. Etiā species elefangine resistunt oppillationi. Ad abundantem tamen cautelam: ⁊ vt tollas materiam obloquēdi dimitte si placet.

¶ Pillule alie aliqualiter fortiores confortātes stomachum frigidum ⁊ humidum.

¶ ℞. pillularū elefanginarꝝ. ʒ. iij̄. agarici trociscati ʒ. j. masticis. ℈. j. misce cum sirupo de absynthio fiant. vij̄. p̄o. ʒ. da vnam ante cenam: ⁊ continua.

¶ Pillule alie adhuc aliqualiter fortiores ad eandē intentionem.

¶ ℞. pillularꝝ de hyera simplici. pillularū elefangi narum ana. ʒ. ij̄. turbith electi confricati cum oleo amigdalarum dulcium. ℈. j. agarici trociscati. ʒ. ſ. ʒinziberis masticis añ. ℈. ſ. confice cum sirupo de corticibus citri. ⁊ da vt supra.

¶ Et quia cum ista dispositione frigida ⁊ humida vt plurimum coniungitur multa ventositas: ideo conueniunt pillule infrascripte quas reperi magni iuvamenti: licet etiam alie bone sint.

¶ Pillule contra ventositatem stomachi ⁊ intestinorum.

¶ ℞. cartami. ʒ. mediam. seminis cimini paruz torefacti. ℈. j. agarici trociscati. ℈. ij̄. pillularum elefanginarum. ʒ. ij̄. ⁊ mediam. masticis. ℈. medium confice cum melle rosato septem p̄o. ʒ. Da vnā ante cenam ⁊ sunt experte.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem ⁊ sunt fortiores.

¶ ℞. pillularꝝ elefanginarꝝ. ʒ. iij̄. agarici trociscati: cartami añ. ʒ. j. masticis. ℈. j. cōfice cum sirupo de absynthio sex vel septē p̄o. ʒ. Da vnā añ cenam.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem ⁊ sunt fortiores.

¶ ℞. colloquintide. ℈. j. cartami agarici trociscati añ. ʒ. ſ. pillularum elefanginarꝝ. ʒ. iij̄. bdelij masticis añ. ℈. ſ. confice cuz sirupo de absynthio. aut cū vino odorifero ⁊ fac sex vel septē p. ʒ. ⁊ da vt supra.

¶ Et valent omnes supradicte recepte in doloribꝰ stomachi prouenientibus a causis predictis. ¶ Verum ¶ Aliō tagnana docet in dolore stomachi clamoso exhibere vnā pillulā elefanginā cum vno grano opij. Quod aliquādo feci ⁊ reperi iuvamētū. Sz ꝑ uenichat ille dolor a materia colerica principaliter: ⁊ clarum est q̄ in tali casu magis directe conuenit.

¶ Valent etiam dicte pillule in pluribus stomachi dispositionibus vt sunt debilitas digestiue a materia frigida: anxietas stomachi: singultus: eructuatio: dolores: vomitus: nausea: cum ꝓueniūt a causa supradicta. Nam in omnibus istis vidi istas ⁊ consimiles pillulas non parum conferre. ⁊ maxime quando nō est multa materia.

¶ Pillule contra dolorem stomachi a causa calida.

¶ ℞. tamarindorum. ʒ. j. pillularum elefanginarum. ʒ. iij̄. pulueris reubarbari electi. ℈. ij̄. mirabolanorum citrinorum. ʒ. mediam. spice grana sex. masticis. ℈. ſ. misc. cum succo rosarum. fac pillulas septem p̄o. ʒ. Da vnam ante cenam.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem ꝓ delicatis.

¶ ℞. mane granate tamarindoꝝ añ. ʒ. j. pillularum elefanginarum cum succo endiuie quarū descriptio superi⁹ posita est. ʒ. iij̄. puluis reubarbari electi. ℈. ij̄. spice gra. iij̄. masticis. ℈. ſ. confice cum sirupo rosato. fac vt supra.

¶ Valent iste pillule quādo materie colerice pfluūt ab epate ad stomachū vel a chisti fellis. In quibus

casibus conueniunt etiã mirabolani appositi in pillulis: vbi vt dixi nõ imineat periculum alicuius notabilis oppilationis. Si autem materia existens in stomacho fuerit melãcolica: licz sit difficilis euacuationis cũ aliquali tamen adiutorio alicuius digesti ui poterit hec materia euacuari. Et digestiua etiam requirunt quando materia est multũ viscosa. Describam igit pillulas in hoc casu conuenientes.

¶ Pillule contra materiam melancolicam in stomacho existentem.

℞. polipodij quercini non corrosi. ʒ.j. foliculorum sene. agarici trociscati aã. ℈.j. masticis. semis anisi ℈.ſ. pillularum elefanginarum. ʒ.ij. ℥ mediã. Cõfice cum succo fumiterre aut cum sirupo eiusdem ℥ fiant pillule sex vel septem pro. ʒ. Detur vna ante cenam continuando.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem.

℞. tartari loti. agarici trociscati. foliculorum sene aã. ℈.j. thimi epithimi aã. ℈. duos. pillularum elefanginarum. ʒ.ij. masticis. seminis anisi aã. ℈.ſ. confice cum sirupo de epithimo: vt supra.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem sed fortiores.

℞. pillularum elefanginarum. ʒ.ij. lapidis lazuli preparati siue loti trigesies vt docet Mesue grana quindecim. polipodij foliculorum sene. agarici trociscati aã. ℈.j. masticis. ʒ.ſ. Confice cum vino odorifero: aut cum sirupo de corticibus citri. ideſt octo pro. ʒ. Da vt supra. Sed vide q corpus sit robustum ℥ stomachus naliter fortis. ¶ Si aũt materia aliqua flegmatica fluat ad stomachum a capite conueniũt pillule infrascripte: de quibus do vnam dum vadit dormitum vna die: ℥ alia die vnam ante cenam immediate: quarum descriptio talis est.

℞. pillularum de hyera simplici. ʒ.ij. pillularum elefanginarum. ʒ.ij. mirabolanorum chebulorum. ʒ.j. mirabolanorum citrinorum agarici trociscati aã. ʒ. mediam. masticis. ℈. vnum. Confice cum melle rosato sex vel septem pro. ʒ. Et da vt supra. Valent ẽt iste pillule si materia flegmatica esset inhibita in vijs stomachi.

¶ Vidi plures fuisse curatos a debilitate digestiue ℥ aliis egritudinibus stomachi ex vsu pillularum elefanginarum continuato. Nec mirum quoniam euacuando confortant: vt patet inspicienti ipsarũ compositionem que ad veritatem singularissima est.

¶ Valent etiam miro modo in istis casibus pillule stomatiche Mesue descriptõe quarta. quas dicit nostras. ℣ Et nota quia dicit quod capiuntur omni tẽpore: ℥ sic facit etiam pro opinione mea q possunt exhiberi ante cenam: ℥ tamen in ipsis ingreditur turbith in satis bona dosi: ℥ sic a fortiori pillule elefangine ℥ alie sepius ordinate.

¶ Transeam nunc ad dispositiones epatis in quibus etiam pillule non parum conferunt. Et quia in epate ℥ venis meseraicis aliqñ reperiũt oppilatões que causare pñt ℥ de facto causant multas egritudines vt febres: fluxus ventris diuersos: vt suis locis colligendum. Ideo incipiam a pillulis remouentibus oppilationes que vtiles erunt maxime precedentibus vniuersalibus.

¶ Pillule contra oppilationẽ epatis a causa frigida.

℞. agarici trociscati cũ vino infusiõis: zinziberis ʒ.j. pulueris trociscorum dyarodon. ℈.ij. pillularũ elefanginarum. ʒ.ij. masticis. ℈.ſ. Confice cum sirupo de eupatorio vel succo eiusdem septem pro. ʒ. De quibus potest dari vna ante prandium ℥ vna ante cenam: aut solum vna ante cenam. Et dabetur ʒ.j. vel. ℈.iij. in aurora cum aliquali custodia sunt multum iuuatiue.

¶ Et nota q in tali casu efficaciores reperio ante cenam q̃ ante prandium. ℥ hoc forte est propter rationem quam precipit princeps dari pillulas ad hoc ut eunti dormitum. Ne scilicet motus ℥ vigilie impediant earum operationem. Verum quia querim̃ operationem harum pillularum circa membra naturalia. Ideo potius laudo exhibeantur ante cenaʒ q̃ post.

¶ Pillule alie contra oppilationem epatis ℥ ipsum confortantes.

℞. pulueris trociscorum de rosis ℥ eupatorio. ʒ.j. reubarbari electi. ʒ.ſ. agarici trociscati. ℈.j. pillularum elefanginarum. ʒ.iij. spodij. ℈.j. masticis. ℈.ſ. Confice cum succo eupatorij aut sirupo eius vel vino maluatico fiant septem pro. ʒ. Da vt supra.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem vbi dubitatur de calefactione.

℞. reubarbari electi. ʒ.j. spice spodij cuscute aã. ℈.ſ. tamarindorum. ʒ. j. pulueris trociscorum dyarodon. ℈.ij. pillularum elefanginarum. ʒ.iij. Et si sint cum succo endiuie erunt meliores in hoc casu masticis. ℈.ſ. Confice cum sirupo de endiuia: ℥ fac pillulas. ℥ da vt supra. Et si dares ʒ.j. vel. ℈.iij. bono mane: sunt singulares ℥ bone ac experte.

¶ Valent etiam singulariter in remouendo oppilationes epatis pillule imperiales dummodo sint bene compposite: quod dico: quia in ipsarum compositione ingreditur notabilis quantitas reubarbari: ℥ apothecarij aliqui vel non ponunt debitam quantitatem vel non ponunt de meliore. Et ideo quando ordino pro aliqua egregia persona volo esse presens compositioni.

¶ Descriptionem vero harum pillularũ ponit Arnaldus ve villanoua dominorũ vltramontanorũ nouiter practicantium iudicio meo decus ℥ primus.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem.

℞. pulueris trociscorum de rosis ℥ de eupatorio descriptione Mesue. ʒ.j. pulueris trociscorũ de reubarbaro. ʒ.j. tamarindorum. ℈.iij. pillularum elefanginarum cum succo endiuie. ʒ.iij. Et si vis maiorem confortationem stomachi adde masticis. ℈.j. Et confice cuʒ sirupo de eupatorio vel de endiuia Et fac pillulas vt supra.

¶ Et nota

℄Et nota ꝙ aliquando exhibeo vnaz ante prandiū: ⁊ vnum ante cenam: maxime dum video virtutez fortem ⁊ bene succedit.
Et reperio has pillulas multum confortare epar debile. Sed semper aduertat medicus ad malam cōplexionē calidam vel frigidam: ⁊ sic ordinet pillulas vt nocere non possint merito discrasie.
℄Et cū istis vel similib⁹ pillulis vidi curari aliquos hydropicos etiaz ascliticos. Fiebant tamen alia multa vt confectiones: emplastra: vnctiones: syrupi ⁊ cōsimilia querenda locis propriis: quia hic nisi pillulas inuenies.

℄Pillule contra hydropem ascitem a causa frigida.

℄Recipe agarici trociscati. ʒ. vnam: pulueris trociscorum dyarodon. ℈. duos: pillularum elefangina rum. ʒ. ij. confice cum modico succi fyreos septem pro. ʒ. Da vnam ante cenam. Et si vis etiam vnaz ante prandium.

℄Pillule alie fortiores ad eandem intentionem.

℄Recipe pillularum elefanginarum. ʒ. ij. agarici trociscati. ʒ. ß. masticis. ℈. j. soldanelle. ℈. j. ⁊ ista soldanella est nouiter in vsu: ⁊ reperitur in riparia Ianue. Et in pandectis reperio post multas remissiones ꝙ euacuat aquam citrinam: ⁊ ita experientia comprobatum est: sed est satis forte soluiuum. Et ideo tutius est exhibere has pillulas de mane q̄s̄ miscere cum cibo. Et dare dragmam vnam vel scropulos quattuor. Tamen si vis dare ante cenam in forti virtute potes: attenta modica quantitate ipsius. Nam in pillulis vigintiocto non ingrediūtur nisi grana viginti soldanelle: ⁊ sic due partes vnus grani vel circa in qualibet pillula.

℄Pillule contra hydropisim a causa frigida.

℄Recipe pulueris trociscoruz de camphora. ℈. ij. reubarbari electi. ʒ. j. pillularum elefanginarum. ʒ. Et si erunt cum succo endiuie melius erit: thamarindorum dragmam vnam ⁊ mediam misce ⁊ confice cum succo endiuie si opus sit septem pro dragma. Da vnam ante cenam. Et si vis etiam vnaz ante prandium.
℄Valent etiam ad istam intentionem pillule de eupatorio maiores ⁊ minores ℳesue: quarum descriptio talis est.

℄Pillule de eupatorio minores.

℄℟ mirabolanorum citrinorum: rauetseni: succi eupatorij: aloes ana partes equales. Confice cum aqua apij. Et da vt supra.
℄Has pillulas dicit ℳesue ꝙ sunt ex intentione maiorum: que conferunt bicteritie ⁊ oppilationibus epatis: ⁊ tamen in ambabus descriptionibus inuenitur mirabolani in satis bona dosi. Et sic non dubitabat ꝙ facerent oppilationez: vt faciunt multi scropulosi: bene credo ꝙ si darentur soli: inducere possent oppilationem. Et hoc credo voluit ℳesue in capitulo de mirabolanis. Sed quando exhiberetur cuz aliis ⁊ maxime cum fortiter aperientibus. non solum non nocent: immo notabiliter iuuant. Et ista de causa multotiens pono de mirabolanis cum pillulis elefanginis nec spero fit error.

℄Pillule contra hydropisim a causa calida ⁊ sunt pro nobilibus.

℄℟. pillularum imperialium: pillularum elefangi narum cum succo endiuie dragmas duas ⁊ mediam thamarindorum. mane ana. ʒ. j. reubarbari electi. ʒ. j. seminis endiuie ⁊ lactuce ana. ℈. j. spodij. spice ana ℈. ß. Confice cum mucilagine pfilij sex vel septem pro. ʒ. Dayt supra ⁊ sunt secure ac experte.

℄Pillule contra hydropisim a causa frigida.

℄℟. pillularum elefanginarum. ʒ. ij. pulueris speciorum dyalace. ℈. ij. agarici trociscati. ʒ. vnam ⁊ mediam masticis. ℈. j. Confice cum syrupo de eupatorio. Da vnam ante cenaz continuando: ⁊ si vis aliquā do. ℈. iij. de mane. Et possunt ꝙficiscuz succo fyreos ⁊ erunt aliqualiter fortiores.

℄Valere etiam possunt consimiles pillule in fluxib⁹ oppilatiuis ⁊ in dyaria. Vbi tamen dubitamus de nimia lubricitate possumus addere. ʒ. j. reubarbari torrefacti plus ⁊ minus ꝑm necessitatem: vel de mirabolanis ⁊ sunt incolumes. euacuant enim materias que sunt causa oppilationum: ⁊ cum hoc confortant membra naturalia. Possunt ergo ordinari vt infra.

℄Pillule contra fluxū epaticum ex oppilatione cuz magna lubricitate.

℄℟. pillularum imperialium. pillularum elefangi narum ana. ʒ. ij. pulueris speciorum dyalace. ʒ. j. reubarbari parum torrefacti: mirabolanorum citrinorum ⁊ parum torrefactarum ana. ℈. ij. seminis endiuie ⁊ portulace spodij ana. ʒ. j. confice cum vino albo odorifero. Et valent iste pillule quando materia est mixta ex flegmate: ⁊ colera: sicut cōmuniter est: vt satis patet inspicienti ingredientia. Sed non curo verificare receptas: quia vltra intentum prolongarem sermones meos.
℄Valere ét possunt in tumoribus ⁊ duriciebus epatis: immo in apostematibus: si diligens medicus cōsiderabit casum. ⁊ habebit respectū ad febrem quando concomittatur has dispositiones. Et considerabit etiā alia de quibus supra. Et maxime valent in euacuatione materie que stat sub forma cause antecedentis.
℄Verum quia doctores dicunt: quia aloes nocet epati: vt ℳesue capitulo proprio. posset aliquis non immerito dubitare ꝙ iste pillule non conuenirent in dispositionibus epatis. Et multi de facto se custodiunt in exhibendo. Tamen attento ꝙ aloes est lotus ⁊ sic ab eo resolute sunt partes magis subtiles cuz quibus nocere poterat. credo possint exhiberi: maxime in taz modica quantitate: ⁊ eo magis ꝙ multa sunt in dictis pillulis habentis rectificare ipsum aloes si rectificatione indiget: ⁊ ipsum epar confortare. Quare non cre-

do posse nocere. ¶Quia tamen aliqui sunt ita scru/puloſi ⁊ timidi ad omnia quantumcunq; minima oculos aperientes ⁊ qui nullo pacto exhiberent ali/quam aloeticam medicinam. Ideo volui etiaz ipſis satisfacere ordinãdo pillulas in quibus aloes nõ in/greditur.

¶Pillule sine aloe contra oppilationem epatis.

¶℞ reubarbari electi.ʒ.ij.spice.ℑ.j.pulueris tro/ciſcorum dyarodon.trociſcorum de roſis:⁊ de eupa/torio añ.ʒ.mediam polipodij:cartami:agarici troci/ſcati.ana.ℑ.ij.ligni aloes: macis cardamomi.folij cuſcute ſpodij.maſticis añ.ℑ.ſ.Confice cuz ſirupo de eupatorio vel de endiuia.ſi times caliditatem ſex vel septẽ pzo.ʒ.⁊ da ante paſtum vnaz:⁊ ſi vis dabis de mane.ℑ.iij.pzecedant tamen digeſtiua ⁊ erunt cum aliquali cuſtodia.

¶Omittam hic plures deſcriptiones pillularum: que ſunt conuenientes in multis diſpoſitionibus epa tis:ſed quia ſunt valde fortes vt pillule de mezereõ in aſcite que euacuant fortiſſime. Ideo ſiquis vult ipſas exhibere:videat ℳeſue ⁊ alios doctozes qui plures pillulas deſcribunt. Quia hic ſolum intendo deſcribere pillulas leues: que omnibus hozis ⁊ ſine cuſtodia poſſunt exhiberi:vt ſunt pillule etiã de reu barbaro deſcriptiones ℳeſue quas videre poteris. Nec dubitauit ℳeſue apponere mirabolanos etiaz in bona doſi vt.ʒ.iij.ℨ.ſ.Et tamẽ querit deoppilatio nem:cuz dicat ipſas conferre febzibus antiquis que raro abſoluuntur ab oppilatione vt clarum eſt. Con uenire etiã poſſunt dicte pillule in hyteritia citrina ⁊ etiam in nigra:⁊ experte ſunt infraſcripte.

¶Pillule contra hyteritiam citrinam.

¶℞ pillularum imperialiuz.ʒ.ij.pillularum elefan ginarum.ʒ.j.ℨ.ſ. cuſcute: caſſielignee:ſpice ſpodij. ana.ℑ.j.agarici trociſcati.ʒ.j. confice cum ſirupo violato vel de endiuia ſex vel ſeptem pzo.ʒ. Da vnaz ante cenam continuando.Et ſi vis dare vnam bonaz doſim de mane potes:cum aliquali cuſtodia.

¶Alie pillule ad eandem intentionem pzo pauperibus.

¶℞ pillularum elefanginaruz.ʒ.ij.ℨ.ſ.reupontici ʒ.j.ſpodij:cuſcute:ſpice.ana.ℑ.j.trociſcorum dya/rodon.ʒ.duas.Confice cum vino odoziſero:⁊ da vt ſupza.

¶Pzo hyteritia autem nigra oportet habere reſpe ctum ad materias melancolicas:⁊ ideo poſſunt fieri vt infra.

¶Pillule contra hyteritiam nigram.

¶℞ foliculoꝝ ſene polipodij quercini añ.ℑ.ij. pillularum elefanginarum.ʒ.iij.agarici trociſcati.ʒ. mediam. Confice cum ſyrupo de fumoterre.⁊ da vt ſupza.

¶Pillule alie ad eandez intentionem.

¶℞ tartari vini albi.ʒ.j.thimi epithimi cuſcute.añ ℑ.j. pillularum elefanginarum.ʒ.iij. Confice cum ſyrupo de epithimo ⁊ da vt ſupza: ⁊ ſunt bone. Intellige tamen has receptas maxime conuenire pzecedentibus vniuerſalibus. Nam ſtante notabili repletione:aut multa materia faciente oppilationem. oporteret ad alia tranſire pzo perfectione cure. Ideo tam in diſpoſitionibus dictis qz dicendis habeatur recurſus ad ea que dicta ſunt in principio: operis quoniam ſemper replicare inconueniens puto.

¶In diſpoſitionibus ſplenis reperi has pillulas no tabiliter cõuenire:ſiue ſit apoſtema:ſiue duricies. Ma multotiens apoſtema ſplenis terminatur: immo vt plurimum ſine ſuppozatione vel exitura.

¶Ante tamen qz veniam ad deſcriptionem pillu/larum:dicam vnum bene expertum in duricie ſple/nis.⁊ vngere ex yſopo humida. Et ſi vis foztius reſo lutiuum ⁊ mollificatiuum:capias yſopi cerotum de/ſcriptione Philagri:in quo etiam mirabilem effectũ inuentes. Verum hec incidenter dicta ſunt. Pzoſe/quar in pillulis noſtris.

¶Pillule contra duritiem ſplenis.

¶℞ pulueris corticum radicũ capparoꝝ thamari ſci foliculoꝝ ſene ana.ʒ.ſ.ſeminis aniſi maſticis añ.ℑ.j.agarici trociſcati.ʒ.j.pillularum elefangina rum.ʒ.iij.ℨ.ſ.Cõfice cum vino aromatico.vj.vel.vij. pzo.ʒ. Da vnã ante cenam ⁊ perſeuera ⁊ videbis tu/uamentum.

¶Pillule alie ad eandem intentionem.

¶℞ Polipodij:tartari:foliculoꝝ ſene añ.ʒ.ſ.pul ueris ſpecierum hyere ſine aloe.ℑ.ij.pillularuz ele/fanginaruz.ʒ.iij.ſeminis aniſi:cinnamomi: maſticis ana.ℑ.ſ.Confice cum ſirupo de epithimo.Et da vt ſupza.

¶Pillule alie ad eandem intentionem.

¶℞ pulueris trociſcorum de capparibus.ʒ.j agari ci albi ⁊ electi.ℑ.ij.ſaliſgemme.ℑ.ſ.pillularuz ele fanginarum.ℑ.ij.ℨ.ſ.Confice cum oximelle compoſi to.Et da vt ſupza.

¶Pillule ad eandem intentionem: ſed foztioꝛes.

¶℞ lapidis lazuli loti triceſies ſm doctrinam ℳe ſue.ℑ.ſ.pillularum elefanginarum.ʒ.iij.maſticis. ℑ.j.foliculoꝝ ſene.ʒ.ſ.Confice cum ſucco fumuſ terre vel ſirupo eius.Et da vt ſupza.

¶Valent etiam ad eandem intentionem pillule ex/perte ad oppilationẽ ſplenis quas deſcribit ℳeſue. ⁊ eſt vltima deſcriptio pillularum ſuarum.⁊ valent etiam ad plures alias diſpoſitiones:vide receptam: quia tibi placebit.

¶Sunt etiam dicte pillule ſingulares in melancolia mirachia. Sed in illo caſu quoniaz materia melanco lica vltra difficultatem ſue euacuationis.eſt in mem bzo aliqualiter elongato:qz virtus vnius parue pillu le nõ bene poteſt ipſam euacuare. Ideo laudo vt pze cedentibus aliquibus digeſtiuis detur de mane.ʒ. j.vel.ℑ.iij.aut.ʒ.j.ℨ.ſ.cum aliquali cuſtodia:⁊ ſunt vtiles.poſtea vero ſi exhibeatur omni die vna erit cõ uenies.

¶Venio

¶ Uenio nunc ad intestina: que plures patiũtur egritudines: in quibus iste pillule valde conueniunt. Et primo in aliquibus speciebus fluxuum vt est lienteria a materia flegmatica lubricãte cibũ a stomacho ante ipsius digestionez: concurrente etiam stomachi debilitate.

¶ Pillule contra lienteriam a materia flegmatica.

℞. corticũ mirabolanorum chebulorum. ʒ. j. masticis. ʒ. ſ. pillularum elefanginarum. ʒ. ij. confice cũ mina citrinorũ. vj. vel. vij. pro. ʒ. Et da vnam ante cenã Et potes ẽt dare vnam ante prandium. Et ſi queris maiorẽ ſtipticitatem: fac vt mirabolani ſint parũ torefacti: ⁊ auge ipſorũ doſim ponendo. ʒ. j. ⁊. ſ. vel plus ſi videbitur.

¶ Pillule ad eandem intentionem pro nobilibus.

℞. reubarbari electi parum torefacti. ʒ. j. ſ. mirabolanorum chebulorum etiam parum torefactorum. ʒ. ij. pillularum elefanginarum. ʒ. ij. masticis. ℈. ij. ℔ fice cum melle roſato ⁊ da vnam ante cenã. Et ſi tibi videtur. ʒ. j. vel. ʒ. j. ſ. de mane.

¶ Sed quia vltra pillulas habeo vnum ſecretum per me in ciuitate Thuronis in perſona magiſtri Nicolai tiglard generalis francie: qui ſumme dilectus erat a rege quem phyſici regis dicebant non poſſe curari. Et mouebantur hac ratione: quia paſſus fuerat vnaz magnam diſinteriam: ⁊ vt aſſerebant: fuerat magna excoriatio tam in inteſtinis gracilibus q̃ in groſſis: ⁊ conſequenter q̃ fere in omnibus partibus inteſtinorum erant cicatrices: ex quibus adeo debilitata erat virtus retentiua q̃ retinere non poterant partes chili que egrediebantur a ſtomacho. Haz ſtomachus ſuus apparebat ſanus licet frigidus ⁊ humidus: ⁊ ſic duraverat fluxus ille per ſex vel ſeptem menſes. Ego dicebam illis dominis medicis q̃ non bene videbam poſſibilitatem iſtam videlicet q̃ ita vniuerſalis fuiſſet omnium inteſtinorum excoriatio q̃ deuentum fuiſſet ad illam vniuerſalem inteſtinorum cicatricem per quam tantum fuiſſet virtus retentiua debilitata. Haz difficile eſt hoc videre in corpore humano ſtãte vita. ℣ Sed dicebam hoc prouenire a magna humiditate viſcoſa aliqualiter: que lubricitatis huius cauſa erat ⁊ q̃ iſta humiditas partim deſcendebat a capite: (nã erat humidi cerebri:) partiz etiam in ſtomacho generabatur. Nam ſtomachus ſuus frigidus erat ⁊ humidus ⁊ poſt multa remiſſerunt mihi curam ⁊ feci inter alia vnam decoctionẽ quam appellabam Hippocras de mirabolanis. ⁊ ad veritatem fuit maior pars cure dabaz de mane. ʒ. iij. vel. iiij. in aurora vna die ⁊ alia non. Cuius deſcriptio talis erat.

℞ mirabolanorum chebulorum. ʒ. x. mirabolanorum citrinorum. ʒ. v. paſſularum. ʒ. ij. fiat decoctio in. ʒ. xxvj. aque vſq; ad conſumptionem tertie partis. poſtea coletur cum aliquali expreſſione. ⁊ in colatura diſſoluatur zuccari boni. ʒ. x. ⁊ clarificetur aromatizando cum. ʒ. vj. cinnamomi electi. ⁊ eſt ſatis delectabilis. Et educebat tribus vel quattuor vicibus materiam aquoſam ſatis viſcoſam. Et tandem cum auxilio dei ceſſauit ille fluxus. Uerum eſt q̃ etiam fiebant vnctiones: confectiones: diuertentia etiam. Sed vt dixi illa decoctio fuit radix cure. Feci ſatis magnam diſgreſſionem: ſed ſpero non erit inutilis.

¶ In fluxu autem a materia colerica: ſi ſit excoriatio recurre ad cluſteria: ⁊ alia remedia in locis propijs: tamen reperi has pillulas conuenire.

¶ Pillule contra fluxum inteſtinalem a materia colerica etiam excoriante.

℞ reubarbari electi ⁊ parum torefacti. ʒ. ij. mirabolanorum citrinorum etiam parum torefactorum. ʒ. j. pul'. trociſcorum de ſpodio cum ſemine acetoſe. ʒ. j. ſ. masticis. ℈. i. confice cum mucillagine dragantorum. vj. vel. vij. pro. ʒ. Da vnam ſingulis diebus ante cenam ⁊ vnam ante prandiũ ſi tibi videbitur. potes etiã dare de mane ſi videbitur. ʒ. j. vel. ℈. iij. Et ſiquis diligeret potius bibere: poſſent diſſolui cum modico aque enduite ⁊ addẽ. ʒ. j. ſyrupi roſati facti ex roſis ſiccis. ⁊ exhibere de mane.

¶ Quando autem materia colerica mordicando ⁊ excitãdo virtutem expulſiuam eſt cauſa fluxus: ⁊ adhuc non eſt excoriatio. valent dicte pillule. Sed medicus diligens ſit: ne fiat excoriatio. ⁊ hoc fiet cum clyſteribus lauatiuis in quibus ingrediatur gũmi dragagãtum puluerizatum videlicet. ʒ. j. pro ſingulo clyſteri. Nõ ponatur de eo in magna quantitate: quia nimis inſpiſſaret: ſed in debita quantitate facit mucillaginẽ que prohibet inteſtina excoriari vt clarum eſt.

¶ Inter egritudines inteſtinales eſt etiaz dolor iliacus: ⁊ colicus in quibus non parum valent pillule. Et quia iſti dolores aliquando prouenunt a ventoſitate extendente: aliquando a retentione fecis: aliquando a materia flegmatica: aliquando a colera groſſa: vt eſt colera vitelina. Ideo ponaz receptas in vnoquoq; caſu conuenientes. ⁊ primo.

¶ Pillule cõuenientes in dolore colico vel iliaco a ventoſitate.

℞ agarici trociſcati. ʒ. j. pulueris cimini parum torefacti. ℈. ij. pillularũ elefanginarum. ʒ. ij. ſ. cartami. ʒ. ſ. masticis. ℈. j. confice cum vino odorifero. vj. vel vij. pro. ʒ. Et da vnam ante cenam continuando. Licet bene ſciam clyſteria in hoc caſu magis eſſe iuuatiua: tamen etiam conferunt valde. Nec tamen prohibeo clyſteria: vnctiones ⁊ alia.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem maxime q̃ contungitur materia flegmatica: ⁊ ſunt fortiores.

℞ coloquintide electe. ℈. ſ. cartami agarici trociſcati. ana. ʒ. ſ. cimini parum torefacti. ℈. ij. pillularũ elefanginarum. ʒ. ij. pillularum de vera ſimplici. ʒ. j. masticis. ℈. j. ℔ confice cum melle roſato. vj. vel. vij. pro. ʒ. Et da vt ſupra. Nec miretur aliquis ſi pono in hac recepta coloquintidam: ⁊ do ante cenam: quoniaz princeps noſter decimaſexta tertij. capitulo de cibatione colicorum: aliquando docet exhibere turbith ⁊ ſcamoneam: etiam cum cibo. dum dicit.

¶ Et q̃nq; neceſſariũ eſt vt ponatur turbith ⁊ ſcamonea in iure eorum ⁊ in pane ipſorum.

¶Et istud fortificat opinionem meam superius dictam: nec parum excusat Montagnanam.
¶Nota q̄ Gētilis nihil dicit super illo passu. Spero non curauit. Et nota hic q̄ in dolore iliaco pillule & alia assumpta per os magis valēt: q̄z in colico: Et assumpta per inferius: magis prosunt in colico: q̄z assumpta per superius: licet etiam per superius conferre possint & de facto cōferant & ecōuerso in iliaco. dico aliis semp paribus. ¶In dolore aūt facto ex retentione fetuuz male pāt exhiberi: nec pillule nec alia p superius: nisi prius feces mollificentur cum brodialibus pinguib⁹ clisteribus mollificatiuis que precedere debent anteq̄z medicine per os exhibeantur. Verumtamen possunt ordinari pillule in quibus etiam est aliqua virtus mollificatiua: vt infra.

¶Pillule contra colicam in q̄bus est aliqualis mollificatio.

℞ māne granate electe.ʒ.j.ʒ.agarici trociscati.ʒ.j.tamarindorum.ℨ.iij.pillularum elefanginarum.ʒ.ij.mis.cū syrupo violato si expedit. fac.vj. vel.vij.pro 3.da vt supra. Et maxime valent iste pillule: vbi perciperetur aliquid esse de colera. vbi autem materia magis esset flegmatica cōuenirent pillule superius dicte contra ventositatem vel etiam vt infra.

¶Pillule ꝑ dolorem colicum a materia flegmatica.

℞.polipodij.cartami.agarici tro.aā.ʒ.ʒ.pillaruz elefanginarum.ʒ.iij.masticis.ℨ.ʒ. Confice cum mele rosato. Et da vt supra.

¶Pillule ad eandem intentionem.

℞. pillularum de ȳera simpl. pillularum elefangi. aā.ʒ.ij.agari.tro.ʒ.j. coloquintide.ℨ.ʒ.cartami.ℨ.ij.masticis.ℨ.j. Confice cum melle rosato. Et da vt supra.
¶Valent ad eandem intentionem pillule stomatiche ꝫdesue descriptione prima secunda ac tertia necnō quarta quā suam dicit. Valet etiam quinta. Valent etiam pillule masticine & elefangine sole.

¶Pillule alie contra dolorē colicum & satis fortes.

℞ turbith electi & cōfricati cum oleo amigdalaruz dulcium.ʒ.ʒ. agarici troci.ℨ.ij.zinzib.masticis aā. ℨ.j.pillularum elefanginarū.ʒ.ij.ʒ. confice cum mele rosato. & da vt supra vel.ℨ.iij.de mane & reperies vtiles. Si autez dolor esset nimis intēsiuus posses dare vnam pillulam elefanginam cuz vno grano opij vt etiā facit Herculanus: sed non continues. Si aūt participaret de colera vitelina grossa que bene potest esse causa colice: oporteret vt pillule tue aspicerent vtranq̄z materiam: & potes ordinare hoc modo.

¶Pillule contra colicā a colera vitelina.

℞ pillularum de ȳera simplici pillularum elefangi narum cum succo endiuie aā.ʒ.ij.reubarbari electi agarici trociscati aā.ʒ.ʒ. tamarindorum. ℨ.ij. spice gra.vj.masticis. ℨ.j. Cōfice cuz vino odorifero aut cum melle rosato.vj.vel.vij.pro.ʒ. Da vnam ante cenam & sunt experte.

¶Valent ēt dicte pillule contra vermes qui possunt esse causa multoz egritudinum: vt clarum est. Ideo diligens medicus/omnibus iam sepe dictis diligenter consideratis componet pillulas & applicabit ꝑm occurrentia. Verum solitus sum ordinare in forma que sequitur: & reperi iuuamentum⁹ non modicum.

¶Pillule contra vermes.

℞ agarici albi & electi.ʒ.j. seminis alexandri macedonici. cardonis benedicti aā.ʒ.ʒ. salisgēme mastices aā.ℨ.ʒ.pillularuz de ȳera simplici. pillularum elefangi.aā.ʒ.ij. Confice cum melle rosato.vj.pro.ʒ.da vnam ante cenam vel.vj.de mane.

¶Pillule contra vermes pro nobilibus.

℞ reubarbari electi.agarici trociscati aā.ʒ.j.ʒ.diptami granelle preparate aā.ʒ.ʒ. corticum & granorū citri seminis alexandri aā.ℨ.j. fragmentorum tacincti rubinorum & granate aā.ℨ.ʒ.spice.salisgēme aā. ℨ.vj.aloes loti.ʒ.ij. Confice cum melle rosato.vj. vel.vij.pro.ʒ. Et da vt supra. Et si pueri possunt accipere sunt cōuenientissime. Verum q̄ multi non possunt vel nolunt accipere dimitto aloez: & do de pulvere.ℨ.j. vel circa cum modico vino vel aqua zuccari: aut cum modico syrupo violato in forma boli & do de mane: & reperio magnum iuuamentum.
¶Venio nunc ad dispositiones renum in quibus reperio pillulas iuuatiuas inter quas sunt lapides renuz & oppilationes eorum & viarum vrine: que multotiens sunt causa dolorum renalium.
¶Et q̄ mā gnationis lapidū est mā flegmatica que in renibus retēta ꝓuertit in lapidē q̄ est notabiliter viscosa: q̄ vero nō est ita viscosa cōuertit in arenulas: que q̄nq̄z ēt faciūt ardorez vrine: & aliq̄ excoriatiōes in vijs vrinalibus maxime in collo vesice. Ideo clarū est has pillulas multum posse conferre. primo euacuādo. secōo diuertēdo. Euacuādo prio mās flegmaticas que reperiūtur in stomacho: siue sint ibi gentes: siue a capite vel alio membro trāsmisse. Dico secūdo diuertendo. nam per vsum istarum pillularum multe materie que transirent ad renes diuertunt ad intestina que sunt loca conuenientissima euacuationi: & sic cum duabus euacuationibus conueniunt vltra confortationem membrorum que in ipsis pillulis reperitur. Et q̄ superius descripte sunt multe pillule euacuantes materiam flegmaticaz. Ideo hic non multum me extendam in receptis remittens me ad superius ordinata. ¶Verum cōmemoro medicum oportere diligenter inquirere si hec materia flegmatica generetur i stomacho: aut per indigestionez merito debilitatis: aut ꝓpter cibos. Et tunc debet cōfortare stomachum: aut rectificare retentionem vel facere vtrunq̄z. Vel si iste materie defluant a capite etiam rectificare cerebrum: & consequenter exhibere pillulas aspicientes cerebrum: & exhibere eunti dormituz: vt docet princeps prima tertij capitulo. Cū materiam exhiberi pillulas asayaret: q̄ ad veritatem melius euacuant a capite. Ideo possunt fieri pillule conseruatiue a lapide renū q̄ materia flegmatica descendit a capite hoc modo. nam cum istis pillulis multos preseruaui.

¶Pillule preseruantes a lapide renum dum materia flegmatica descendit a capite.

¶℞

℞.pillularuꝫ afayaret.ʒ.iij.agarici trociſcati.ℑ.ij.ligni aloes electi.ℑ.j.confice cuꝫ melle roſato.iiij. vel.v.pꝛo.ʒ.da vnam eunti vomitum:plus tamen vel minus groſſam vt ſupꝛa.

℔Pillule pꝛeſeruantes a lapide renum quando materia flegmatica generatur in ſtomacho:

℞ pillularum elefanginarum.ʒ.iij.agarici trociſcati.ʒ.j.maſticis.ʒ.ſ.confice cū melle roſato aut cum ſyrupo de coꝛticibus citri vel de abſynthio,Et da vnaꝫ ante cenam continuando ꝛc̄.

℔Pillule alie ad eandem intentionē: ſed foꝛtioꝛes.

℞ turbith albi gūmoſi ⁊ arundinoſi.ʒ.ſ. confricek cum oleo amigdalarum dulcium nouiter facto.Deinde accipepillularum elefanginaꝝ.ʒ.iij.ſ.zinzib.maſticis ana.ℑ.j.Confice cuꝫ melle roſato.vj.vel.vij.p.ʒ.da vnam ante cenam ⁊ continuando videbis effectum bonum maxime in virtute foꝛti.
℔Pillule ēt elefangine ſole ſunt valde cōuenientes in hoc caſu.Etiam pillule de octo rebus ſiue de pꝛa ſimplici.Et pillule ſtomatiche deſcriptiōe ubi eſt ſue quare eligas tibi magis gratas:⁊ exhibe.Valent etiā maſticine.℔Et ſi vis has pillulas etiam habere reſpectum ad cōminuendum lapidē:potes in illis pillulis aliqd addere ex his que a pꝛopꝛietate valent:vt ſunt cinis vitri facta ſin artem vel ſanguis hiꝛci:aut cinis caude tremule:lapis iudaicus:qui etiam ſolatiuus eſt aliqualiter:vel lapis ſpongie:coꝛtices ouoꝝ ex quibus exiuerint pulli:oculi cancꝛoꝝ:cinis ſcoꝛpionum:cinis leporis:oſſa parua leporis:que repeꝛiuntur circa iunctuꝝ tibie poſteꝛioꝛis circa genu:aut aliquod talium in quibus eſt virtus frangendi aut cōminuendi lapidem:capiendo vnam vel duo que tibi vtiliora videbunt ⁊ que tibi occurrent. ℔Et clarum etiam eſt has pillulas conuenire in lapide vefice maxime via pꝛeſeruationis: tam euacuando q̄ diuertendo materias antecedentes que trahere poſſent in cauſam coniunctam.Non expectes tū curam peꝛfectā ex his ſi groſſus ſit.℔Sed quid dicemus in aꝛdoꝛe vrine ⁊ in excoꝛiatione colli vefice:in quibus caſibus pꝛima facie ex toto diſcōuenire videtur ratione ſpecieꝝ ⁊ aloes.Verum q̄ experientia comperto has pillulas multotiens conuenire:dico q̄ licet ratione aloes ⁊ ſpecieꝝ nō conuenirent:poſſunt tamen taliter rectificari q̄ pꝛodeſſe poteꝛunt:⁊ non nocere:⁊ ſic peꝛio infraſcꝛiptas conuenire ſaltim cum iuuamento maioꝛi nocumento.

℔Pillule conuenientes in aꝛdoꝛe vrine.

℞ pillularum elefanginarum cū ſucco endiuie.ʒ.iij.coꝛticum mirabolanoꝝ citrinoꝝ.ʒ.j.ſucci liquiritie.ℑ.ij.gummi draganti.ʒ.ſ.tamarindoꝛum.ʒ.j.ſ. ſeminis poꝛtulace,ſeminis papaueꝛis albi añ.ℑ.j.cō fice cum ſyrupo violato.vj.vel.vij.Et da vnam ante cenam:nec dubites

℔Pillule alie ad eandem intentionem.

℞ aloes loti in aqua endiuie pluribus vicibus.ʒ.vi.coꝛticum mirabolanoꝝ chebuloꝝ citrinoꝝ ⁊ emblicoꝝ ana.ʒ.i.ſucci liquiritie:ſeminis papaueꝛis albi ſeminis poꝛtulace ana.ℑ.ſ.agarici trociſcati.ʒ.i.maſticis.ʒ.ſ.confice cum mucilagine dragagantoꝝ ⁊ fac.vj.pꝛo.ʒ.da vnam ante cibum vel ante cenam.

℔Pillule alie ad eandem intentionem.

℞ quattuoꝛ ſeminum cōmuniuꝫ minoꝝ frigidoꝝ ſeminis papaueꝛis albi.ſeminis melonis ana.ℑ.j.pillularum elefanginarum cuꝫ ſucco endiuie.ʒ.iij.ſ.reubarbari electi.ℑ.j.mirabolanoꝝ citrinoꝝ.ʒ.j. maſticis.ʒ.ſ.tamarindoꝝ.ʒ.j.ſ. Cōfice cum ſyrupo violato vel cum mucilagine dꝛagagantoꝝ :: fac pillulas vt ſupꝛa.

℔Pillule alie ad eandeꝫ intentioneꝫ quando eſt excoꝛiatio.

℞ reubarbari electi parum toꝛefacti mirabolanoꝝ chebuloꝝ ⁊ citrinoꝝ:etiam parum toꝛefactoꝝ ana.ʒ.ſ.pulueris trociſcoꝝ alchachēgi ſine opio.ℑ.iij.pillularum elefanginarum cum ſucco endiuie.ʒ.iij.ſ.thamarindoꝛum.ʒ.j.ſ. maſticis.ʒ.ſ. cōfice cum ſyrupo violato: ⁊ da vt ſupꝛa.℔Nec eſt mirandum ſi iſte pillule ſunt iuuatiue in iſtis caſibus:q̄ licet ingrediantur pillule elefangine: quo merito ſpecieꝝ ⁊ aloes nocere deberent:tamē ſunt ita bene refracte (vt patet inſpicienti ea que ingrediuntur)q̄ nocere non poſſunt.Et ſi pur eſſet aliquod nocumentum:iuuamentum eſt maius: quoniam fit euacuatio multaꝝ materieꝝ per vias inteſtinoꝝ que tranſirent ad vias renum ⁊ vefice:⁊ poſſent augere aꝛdoꝛem vel excoꝛiationeꝫ.Ideo ſepiſſime exhibui ⁊ peꝛeri iuuamētum ſine nocumento ſaltim notabili.
℔In aliquibus etiam egritudinibus mēbꝛoꝝ generationis peꝛio pillulas multum conuenire:Et pꝛimo in his in quibus eſt difficultas erectionis virge pꝛopter materias humidas que aliquando imbibite ſunt in muſculis deſeruientibus erectioni:⁊ ſic remanet membꝛum quaſi paraleticatū: conueniunt igitur in tali caſu pillule vt infra.

℔Pillule contra difficultateꝫ erectionis virge a cauſa fꝛigida ⁊ humida.

℞ cartami.ſtichados.agarici trociſcati mirabolanoꝝ chebuloꝝ.nm.ana.ʒ.ſ.radicum ſatiꝛionis.ʒ.j. lingue auis.ℑ.ij. pillularum elefanginarum.ʒ.iij.ſ. miſ.cum ſyrupo de coꝛticibus citri fiant.vj. pꝛo.ʒ. Et da vnam ante cenam ſingulis diebus.
℔Potes ēt videre aliquas receptas ſupꝛa cum feci mentionem de paraleſi:q̄ conuenient ēt in hoc caſu.

℔Pillule alie ad eādē intētionē que augēt ſperma.

℞ radicum ſatiꝛionis ⁊ ſunt teſticuli vulpis.ʒ.j. nucis inde.ʒ.ſ.caude ſtincoꝛuꝫ lingue auis ana.ℑ.j.pillularum elefanginarum.ʒ.iij.ſ.mirabolanoꝝ citrinoꝝ ⁊ chebuloꝝ ana.ℑ.ij.ſ.confice cuꝫ melle roſato.vj.pꝛo.ʒ.da vnam ante cenam ⁊ continua:q̄ videbis rem expertam.
℔Valent etiam conſimiles pillule his qui non poſſunt continere vrinam ⁊ hoc remouendo cauſam paraleſis muſculoꝝ vefice ⁊c.
℔Inter egritudines matricis in quibus huiuſmodi

pillule sunt iuuatiue: sunt prefocatio matricis. retentio menstruoꝝ. superfluus fluxus. impedimentū cōceptionis. fluxus materierū albarum qui in multis mulieribus reperitur: ⁊ plerunq; est cā impediens conceptionem. precipitatio: ⁊ dolor matricis ac descensus ipsius. In oībus enīz talibus cāsibus reperi pillulas conuenientes. Et primo incipiam ratione menstruoꝝ ⁊ prefocationis.

¶ Pillule contra prefocationem matricis ⁊ retentionem menstruorum.

℞ pillularū imperialiū. ʒ. ij. pillularuꝝ elefangina ruꝝ. ʒ. iij. pulueris trociscorū de myrrha. ʒ. j. rubee tinctorum. ʒ. ſ. cinamomi electi. ℈. iiij. agarici trocisca. ℈. ij. cōfice cū eximelle compoſito. v. pro. ʒ. da vnam ante cenam. Et ſi vis da. ʒ. j. vel. ℈. iiij. in auroza.

¶ Pillule alie ad eandem intentionē parū fortiores.

℞ pillularū de yera ſimplici. pillularū elefangina rum ana. ʒ. ij. turbith electi ⁊ fricati cū oleo amigdalarum dulciū. ʒ. ſ. ſpice zinziberis maſticis ana. ℈. ſ. confice cum ſirupo de arthemiſia. Et da vt ſupra. Et ſi vis dare aliquādo. ʒ. j. in auroza ſunt multū conuenientes. Et adderem. ℊ. iij. aſſe fetide quando damus de mane.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem.

℞ pulᵏ. trociſcorū de myrrha. ʒ. j. reubarbari electi agarici trociſcati ana. ℈. j. pillularū elefanginarū. ʒ. iij. confice cū vino odorifero: ⁊ da vt ſupra.
¶ Omitto plures decoctiones: cōfectiones ⁊ alia q̄ puocant menſtrua: q; vt ſupradixi pro nūc ſolum loquor de pillulis. Sed q; experientia reperi que nunq̄ mihi defecit. Ideo tacere volo q; exhibere. ℈. j. caſtorei cōficiendo duas vel tres pillulas ⁊ exhibere de mane tpe quo mēſtrua vel incipiūt apparere vel ſunt aliqua ſigna q; tēpus mēſtruoꝝ ſiue florum mulierum prīs eſt vel ꝓpinquū: q; exhibere ꝓuocantia alio tpe eſt ſeptiſſime opus perditum. Sed qū nā tentat expellere: tunc tps eſt cōuenientiſſimū: q; nā iuuat medicinam ⁊ medicina iuuaī a nā. ⁊ ſic felicitatur operatio.
¶ Sed nota q; exhibitio iſtius caſtorei dz eſſe in maiori vel minori doſi ꝑm virtutis fortitudinem. Et aduerte q; eſt calidum in quarto. Ideo cōſidera: ⁊ exhibe ſecum aliqd qō tpet calorē vt ſyrupum violatū nenufarinū vel decoctiōez ſeminū cōlum frigidoꝝ maxime minorū: q; cōmodius ponunt in decoctionibus ⁊ que infrigidādo iuuabunt operationē ⁊ ipſaz felicitabūt. Si vis vide practicaz Aggregatoris in capitulo cure retentionis menſtruoꝝ. qui dicit q; caſtoreum prouocat menſtrua etiam in etate ſenili. verum hoc non ſum expertus. in aliis autē etatibus ſepe expertus ſum: ⁊ reperi bonum effectum cum dei auxilio.

¶ Alie pillule ad eandem intentionem ⁊ ſunt magis delicate.

℞ caſſie lignee ſpice cinamomi aſari reubarbari electi agarici albi ⁊ electi ana. ʒ. ſ. aloes electi. ʒ. iij. croci. myrrhe. ana. ℈. j. cōficiendo cū vino albo odorifero vel cum ſyrupo de arthemiſia. ⁊ da vnam ante cenam ſingulis diebus. vel dū ſurgit a lecto vnam vel duas aut tres ⁊ videbis feliciter ſuccedere.
¶ Adulti nō auderēt cōmiſcere vnā ex iſtis pillulis cum cibo cum videantur notabiliter aperitiue. Sed attenta paucitate vnius pillule nocere nō pōt. Videbis tamen experientiā q; educet per ſeceſſuz aliquid ⁊ ſic erit iuuamentum ſine nocumento vel ſaltim bene modico.
¶ In retentione autē menſtruoꝝ: vel dum volo mēſtrua retinere: raro vtor pillulis in quibus ſit aloes: ꝺ cuius natura eſt aperire venas: verū dum eſt lotus ⁊ permixtus cum his que habent remouere hoc nocumentū: ſicut ſunt maſtix bdelliū gūmi dragagātuz arabicum ⁊ ſimilia non poſſunt multum nocere: iuuare vero ſic. Poſſunt igit̄ fieri pillule in hac forma: ⁊ erūt euacuatiue materieꝝ acutarum que permixte cū ſanguine multotiens ſunt cā ſuperfluī fluxus: ſtimulādo virtutem ⁊ aperiendo venas.

¶ Pillule contra ſuperfluū fluxum menſtruorum.

℞ pillulaꝝ elefang. ʒ. ij. gūmi arabici bdelij ⁊ dragagāti ana. ℈. j. reubarbari electi parū torefacti. ʒ. j. tamarindorum. ʒ. j. ſ. pulᵏ. trociſcorum de ſpodio cum ſemine acetoſe. ℈. iiij. confice cum ſyrupo roſato. ⁊ da vnam ante cenam vel. ℈. iiij. de mane vt tibi videbitur.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem ⁊ magis reſtringentes.

℞ pulueris trociſcorum de karabe: trociſcorum de terra ſigillata ana. ʒ. j. mirabolanorū citrinoꝝ parum torefactoꝝ: reubarbari electi ⁊ parū torefacti ana. ʒ. ſ. maſticis gūmi dragagāti ana. ℈. j. pillularū elefangi narū. ʒ. j. ſ. confice cuz ſyrupo roſato. vj. pro. ʒ. da vnā ante cenam vel. ʒ. j. aut. ℈. iiij. de mane.
¶ Si quis tamen ſit tantum ſuperſtitioſus vt dubitet de pillulis elefanginis propter aloez: ⁊ ſpes que ingrediuntur: faciat pillulas omittēdo pillulas elefanginas ⁊ ceſſabit ſuſpitio. erūt tamē vtiles.
¶ Vbi autez eſſet fluxus ſuperfluus mēſtruorū ꝓp debilitatem virtutis retētiue: aut ꝓp abundantiā humoris flegmatici relaxātis vēas aut aggrauātis virtutē: ⁊ conſequēter incitātis expulſiuam ad expellendum conuenirent pillule vt infra.
℞ pillularum elefanginarū. ʒ. iij. ſ. mirabolanorū chebulorum valde parum torefactorū. ʒ. j. ſ. pulueris trociſcorum de terra ſigillata. ℈. ij. maſticis. ℈. ſ. cōfice cum myrrha citoniorū cum ſpeciebus vel ſine ꝑm qō videbitur ⁊ da vnā ante cenā vel. ℈. iiij. de mane.
¶ Si bene conſideremus: ſunt ēt vtiliſſime iſte pillule in ſuperfluo fluxu materieꝝ albaꝝ. Si prouenīat a materia ab aliquo vel aliquibus mēbris trāſmiſſa: ſiue ſit in ipſa matrice generata: cum matrix aliquando non poſſit nutrimentum ſibi delatum: ēt ſi bonum ſit in ſubſtantiam propriam conuertere. Et ſic multiplicatis quotidie ſuperfluitatibus: neceſſe eſt apparere hūc fluxum: a quo paucas reperio mulieres abſolui. Et in multis vidi hanc eſſe cauſam cōceptionis impeditiuam. Et ideo bonū eſt aduertere. Et ſi ab aliquo fluat membro ipſum confortare ⁊ diuertere ad inteſtina que ſunt membra magis apta receptioni ⁊ euacuationi ſuperfluitatum. ⁊ ſic ſi vitio matricis ⁊ conſiderata complexione: ipſam rectificare ⁊ confortare paulatim: poſtea euacuando ⁊ diuertere que omnia fieri poſ

ſunt

sunt cum instrumētis infrascriptis.

¶ Pillule cōtra fluxū ⁊ hūtia humiditatē matricis.

℞ tartari loti agarici trociscati ana.ʒ.j. pillulaꝝ elefanginarum.ʒ.iij.ſ.masticis.ʒ.ſ.cōfice cum mel le rosato aut cum ſyrupo de arthemisia.vj. p.ʒ. da vnam ante cenam⁊ continua quoniam applicata iu uant: sed continuata sanant.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem.

℞ aluminis pluuie.ℨ.j.tartari loti.ʒ.j.pillulaꝝ elefanginaruʒ.ʒ.iij.pul.ſpecierū trifare matoris sine opio.ℨ.ij.agarici albi ⁊ electi.ʒ.ſ.masticis: ſaliſgē me añ.ℨ.j.℣ Cōfice cū succo abſynthij.vj. p.ʒ.da vnā ante cenā cōtinuādo:⁊ aliqū.ℨ.iiij.in mane.

¶ Pillule alie ad eādē intētionē:ſʒ parū fortiores.

℞ turbith electi ⁊ p̄parati vt supra.ʒ.ſ.agari. tro ciſci.ℨ.ij.pillulaꝝ elefáginaꝝ.ʒ.iij.ʒiʒi.masticis añ. ℨ.j.℈fice cū ſirupo de arthemiſia.⁊ da vt supra.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem aliqua liter confortatiue.

℞ corticum mirabolanoꝝ chebulorū ⁊ citrinoꝝ ana.ʒ.j.agari.ℨ.ij. pillularū elefanginaꝝ .ʒ.iij.ſ. masticis.ℨ.j.cōfice cum ſirupo de arthemiſia ⁊ da vt supra:⁊ ſunt leues. ¶ Sʒ aduerte:qm̄ in talibus materiebus reperio magnā diuerſitatē.nam ī aliqui bus mulieribus egrediūt iſte humiditates frigide ertam actualiter: ita vt in exitu p̄cipiant notabilez frigiditatē actualē:⁊ ī aligbus egrediunt ita calide qꝫ facūt magnū ardorez:⁊ quodāmō excoriationeʒ. imo i eadē muliere in diuerſis tū tēporibus peipitur iſta diuerſitas:vt ego hoc āno vidi in vna magna ⁊ notabili dña:quā libēter nominarē:niſi eſſet qꝫ me/ dicus in talibus debet eſſe ſecretus veluti cōfeſſor. Ad hāc igitur diuerſitatem ꝺz medicus bene aduer tere:⁊ nō omnes vnico calciare calciamento. Debet igitur cōſiderare mām que egreditur ⁊ cām:⁊ ſic di uerſa exhibē remedia. ℣ Ponā igit duas receptas vnam i cā frigida:aliam in calda.licet poſite ſint ſupe riº multe recepte q̄ huic diſpōni accōmodari poſſūt: ⁊ ēt ad plures egritudies matricis de qbº supradixi.

¶ Pillule ꝑ ſuperfluā hūiditatē mr̄icis a cā frigida.

℞ agarici tro.mirabolanoruʒ chebulorū ana.ʒ.j. tartari loti:cartami:ſtichados ana.ʒ.ſ.pillularuʒ ele fanginaruʒ.ʒ.iij.ſ.masticis.ℨ.j. confice cuʒ ſirupo de arthemiſia:⁊ da vt supra.

¶ Pillule cōtra ſuperfluam humiditatē matri cis cum dominio caliditatis.

℞ reubarbari electi foliorum sene añ.ʒ.ſ. thama rindorū māne granate ana.ʒ.j.pillulaꝝ elefangiaꝝ ʒ.iij.ſ. masticis.ℨ.j.confice cū ſyrupo viola.vj.vel vij.p.ʒ.⁊ da vt supra.℣ Et sunt p̄ magnatibus.

¶ Pillule alie ad eandez intentionē ꝑ pauperibus.

℞ pillularuʒ elefanginaꝝ.ʒ.iij.thamarindoꝝ.ʒ. j.ſ.mirabolanoꝝ citrinoꝝ.ʒ.j.agarici troci.ʒ.ſ.ma sticis.ʒ.j.confice cuʒ ſucco roſarum vel cum ſucco violato.vj.vel.vij.p.ʒ.Et da vt supra.

¶ Et ſic poſſumus cōſequenter imaginari qꝫ iſte pil lule conferre poſſunt ad facilitanduʒ impregnatōeʒ quoniam per continuuʒ vſum ipſaꝝ remouebit vel remoueri poterit cauſa impeditiua conceptionis vel generationis:non ſoluʒ in multere remouendo illā ſuperfluaʒ humiditatem que cauſa eſt:vel eſſe poteſt vt ſperma viri reddatur inneptū p̄o generatione vt hʒ videri locis proprijs: qꝫ p̄o nunc allegationibus vti nō curo. Et ideo ſciētificus ⁊ expertus medicus diligēter inueſtigans cauſas impedimēti conceptio nis videbit ſi cauſa erit ex parte viri vel mulieris ma xi me ſi erit ſuperflua humiditas:qō dico:qꝫ pōt ēt ab aliis cauſis prouenire:vt legit in locis proprijs vt a ſiccitate:in quo caſu pillule huiuſmodi nō ꝙuenirēt. Stāte igitur impedimento ꝙceptionis a cauſa frigi da ⁊ humida:ſicut cōiter accidet :poſſunt conuenire pillule ſuperius deſcripte circa retētionē mēſtruoꝝ a cā flegmatica ⁊ ꝑt hic deſcribi recepta ī hūc modū.

¶ Pillule contra p̄hibitionem impregnationis a cauſa frigida ⁊ humida.

℞ pillulaꝝ de hyera ſimp.ʒ.j.ſ.pillulaꝝ elefāgi naruʒ.ʒ.ij.ſ.agarici tro.ʒ.j.⁊ ſi non times oppilatio nem:adde mirabolanoꝝ chebuloꝝ ⁊ citrinorum ana ʒ.ſ.vel.ℨ.j.⁊ cuʒ melle roſato vel ſyrupo de arthe/ miſia confice.vj.vel.vij.p.ʒ.da vnam omni die.

¶ Pillule alie ad eandē intētiōeʒ:ſed paꝝ fortiores.

℞ pillularuʒ elefanginaꝝ.ʒ.iij.turbith p̄parati vt ſupra.ℨ.j.agarci trociſcati.ℨ.ij.ʒinziberis ma/ ſticis ana.ℨ.ſ.℈onfice cum ſyrupo de arthemiſia. Et da vt supra.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem magis diſpo nentes ad conceptum.

℞ pillularum elefanginarum.ʒ.iij.raſure eboris coaguli leporis ana.ʒ.ſ.agarici trociſcati.ʒ.ſ.ſileris montani.ℨ.ij.cuʒ ſyrupo de arthemiſia fac pillulas ſex p̄o .ʒ.⁊ da vt supra.

¶ Pillule alie ad eandem intentionem.

℞ ſtichados polipodij agarici trociſcati añ.ʒ.ſ. tartari loti.ℨ.ij.pillularum impertalij: pillularuʒ elefanginarum ana.ʒ.ij.ſileris montani.ʒ.j.cū vino odoriſero vel ſyrupo de corticibus citri vel de arthe/ miſia confice pillulas:⁊ da vt supra.

Nunc venio ad diſpōes artheticas que vt plu rimū ſunt poxyſmales vt experiētia quo tidiana videmº. Et ī aligbus poxyſmal citrº. in alig bus tardius ſm complexiones ⁊ compoſitiones cor/ porum ſm regimen ipſorum:qō vt in pluribus ma/ lum eſt. Nam cōmuniter videmº podagricos arthe ticos ⁊ huiuſmodi eē mali regiminis. Ad hoc tamē aliquando iuuant conſtitutiones temporum ⁊ cele/ ſtes influxus. Verum reperio has pillulas multū eē p̄oficuas maxime in p̄ſeruādo ⁊ tardando aduen/ tus paroxyſmorum:ipſoſqꝫ minorādo:tam intenſiue qꝫ extenſiue. Ita vt ibi ſolebat ter vel quater in anno affligere non affliget niſi ſemel vel bis. Et vbi ſolebāt

paroxysmi vel dolores affligere quinqz vel sex diebus. Exempli gratia: non affligent nisi duobus aut tribus: aliquando vidi ex toto cessare. Nec mirum qz ex vsu quotidiano ipsarum pillularum potest prohiberi aggregatio materie que sufficiat ad causandum paroxysmum. Sed quia materie horum doloruz causantue sunt diuerse: cum alique calide: alique frigide: alique mixte. Ideo ponam hic receptas diuersas que has materias aspiciet. Et primo in cā calida si sanguinea sit alijs cōsentientibus cōuenit flobothomia.

℔ Pillule in arthetica vel podagra calida.

℞. thamarindorum. ʒ. j. pillularum elefanginarum cum succo endiuie. ʒ. iij. reubarbari electi. ℈. ij. spice grana. vj. masticis. ℈. j. confice cum succo rosarum vj. vel. vij. pro. ʒ. da vnam ante cenam ⁊ continua.
℔ In podagra frigida reperire poteris aliquas receptas: vnles superius dum de paralysi verba feci: iō recurre ibi tñ gratia forme ponam aliquas.

℔ Pillule contra podagram a cā frigida.

℞. corticum mirabolanorum chebulorum stichados: ana. ʒ. ʃ. hermodactilorum. ℈. j. zinzib. masticis ana. ℈. ʃ. pillularum elefanginaruz. ʒ. ij. ʃ. confice cū syrupo de stichados. vj. vel. vij. pro. ʒ. ⁊ da vt supra: ⁊ si vis potes aliquando dare. ʒ. j. vel. ℈. iij. de mane cum aliquali custodia.

℔ Pillule alie ad eādez intētionez ex parū fortiores.

℞. turbith gūmosi ⁊ electi preparati vt supra hermodactilorum ana. ℈. j. ʒʒ. seminis anisi: ana grana vj. masticis grana. xv. pillularum elefanginaruz. ʒ. iij. confice cum syrupo de stichados: ⁊ da vt supra.

℔ Pillule alie ad eandem intētionez p pauperibus.

℞. tartari loti mirabolanorum chebulorum ana. ʒ. ʃ. hermodactilorum: agarici trociscati ana. ℈. j. masticis. ℈. ʃ. zinzibe. grana. vj. pillularum elefanginaruz ʒ. iij. confice cum melle rosato: ⁊ da vt supra.
℔ Et quia vtplurimum materia harum egritudinuz est mixta: ideo oportet etiam describere receptas quibus cōmuniter vti possumus ⁊ primo.
℔ Pillule in materia permixta contra podagram.

℞. agarici trociscati: reubarbari electi ana. ʒ. ʃ. her

modactilorum. ℈. j. pillularum elefanginarum. ʒ. ij. ʃ. mirabolanorum citrinoruz. ℈. ij. masticis. ℈. j. cū sirupo violato vel rosato. Confice. vj. vel. vij. Et da vt supra ⁊ videbis ipsas vtilissimas.

℔ Pillule alie ad eandē intētionē ex paruz fortiores.

℞. hermodactilorum turbith electi ⁊ preparati vt supra: ana. ℈. j. reubarbari electi: mirabolanorum citrinorum ana. ʒ. ʃ. zinzib. grana. vj. masticis. ℈. j. cō fice cum succo rosarum aut syrupo rosato. Et da vt supra: ⁊ si vis dare. ʒ. j. vel. ℈. iij. de mane maxime iuuabunt: sit tamen cum aliquali custodia.

℔ Pillule alie ad eandē intentionē p̄o pauperibus.

℞. tartari loti mirabolanoz citrinorū ana. ʒ. j. hermodactilorum. ʒ. ʃ. masticis. ℈. j. pillularum elefanginarum. ʒ. iij. Confice cum syrupo ex infusione rosarum. Et da vt supra.
℔ Et hec sunt que in hac materia p̄o nūc timens prolixitatem scribenda constitui. Nam potuissem in receptis magis esse copiosus sed cogitans qz facile est inuentis addere. Et qz prudens medicꝰ apta materie sibi via multas alias poterit receptas componere ⁊ casibus sibi occurrentibꝰ accōmodare: hic finez impono gratias habens ymensas summo deo si quid bonī in hoc meo opusculo ⁊ dignū memoria iudicabit Amē.

℔ Explicit Pillularium magistri Panthaleonis de Consentia.

¶ Panthaleonis de Conſentia Sūma lacticinio/rum incipit.

Am interdū cogitarē ſi opuſculum aliqđ memoria dignū in medicina componerem: que naz eſſet ſubiecta materia videbā mihi partez omnē ſublatam fuiſſe. Nam ſi theoricam medicine conſidero cerno Jacobū forliuienſez Ugonem ſenēſem ⁊ alios ēt nouos p̄eter ea que ab antiquis dicta ſunt oēs ſibi ptes vendicaſſe. Si vo ad practicā me cōuerto video nouos plurimos Tornamiram Joānem de partibus Philonū Arnaldū de villanoua vltramontanos Barzizium vero Joānem de alcolis Nicolaū florentinum Sauonarolaz Joānē mattheū de gradi aliosqz plurimos cīſmōtanos viros p̄eſtantiſſimos: qui adeo ornate ſcientifice copioſeqz dixerunt vt nullam mihi ptem in ſcribēdo relictam intelligā. Tacere tā ignominioſum: nec ſine peccati labe fieri poteſt: vt ſi a ſūmo deo aliquā ſcientie grām accepimus id occultemus. Naz ſimiles illi iudicabimur qui frumēta abſcondit in populis. Nec tamen id tactantie cauſa dixerim: quo meorum que ſcripſero nihil aut paz mihi aſcribi velim: ſed ea fere oia a ſapientū codicibus extraxiſſe p̄ſite/or medicorū ⁊ philoſophoz volumina reuoluēdo. Aggrediar igitur cū dei auxilio ſūmaz lacticiniorū: que ⁊ ſi vulgaris appareat in ea tamen multa dicentur vtilia: ⁊ placida ſatis eo magis qz multi caſeum deteſtantur multi eum diligunt ex eo viuunt: ⁊ plures libēter intelligunt eorū diuerſitates ⁊ naturas: quas plurimas in ſequentibus eſſe cognoſces. Diuidam igitur hanc ſummā in tres tractatus: quoz p̄imus cōtinet capitula. 17.

Capitulum p̄imuz de modo generationis lactis in māmillis tam mulierū qz brutorum.
Capitulum ſecundum de diuerſitate lactis in genere: ⁊ que ſint lactis conditiones meliores ad ſantium nutricationem.
Capitulum tertiuz de diuerſitate lactis in brutis ex ſpecierum diuerſitate.
Capitulum quartū de diuerſitate lactis ex p̄te aeris locoruz ⁊ nutrimentorū.
Capitulum quintū de diuerſitate lactis ex parte animaliuz eiuſdem ſpeciei diuerſoz tamen colorum pilorum ⁊ ex parte etatis eorum.
Capitulum ſextū de cauſis coagulationis in genere.
Capitulum ſeptimum de cauſis coagulationis lactis ⁊ modis, diuerſis ſm quos fit lactis coagulatio.
Capitulum octauum de natura butyri ⁊ modo confectionis ipſius.
Capitulum nonum de varijs modis compoſitionis caſei videlicet de formis accidentalibus quibus imp̄imuntur.
Capitulum decimuz de diuerſitate caſeorū ex parte nouelitatis vel antiquitatis.
Capitulū vndecimuz de diuerſitate caſeorū ex parte diuerſitatis coaguloz vel aliarum rerum coaguli naturam tenētium.
Capituluz duodecimuz de diuerſitate caſei ex parte ſalſedinis maioris vel minoris.
Capitulum decimūtertiū de diuerſitate caſei ex pte locoz in quibus conſeruantur ⁊ ex parte eoz que caſeis circūponūtur p̄o ipſoz conſeruatione.
Capitulum decimūquartū de diuerſitate caſeorū ex parte cruſte groſſe vel minus groſſe.
Capitulum decimūquintum de diuerſitate caſeoruz ex parte diuerſitatis temporum in quibus fiunt aut conficiuntur.
Capitulum decimūſextum de diuerſitate caſeoz ex parte perſonarū componentiū.
Capitulū decimūſeptimum de cauſis quare alig caſei ſunt cauernoſi ⁊ aliqui nō.

¶ Secundus tractatus ſumme lacticiniorum continet capitula. 15.

P̄imum capitulum de caſeo florentino appellato marcelin.
Capitulum ſecundum de caſeo placentino ⁊ locorū adiacentium.
Capitulum tertium de caſeo de la mora ⁊ ſunt parui caſei.
Capitulū q̄rtuz de caſeo vallis auguſte ⁊ de ſeratio.
Capitulum quintū de caſeo vallis locane ⁊ ceriſole.
Capitulum ſextum de caſeo vallis lancē ⁊ circunſtantium.
Capitulum ſeptimum de caſeo vallis ſecuſie ⁊ montis cinixij.
Capitulum octauum de caſeo mauriane ⁊ tarātaſie ⁊ formis eorum.
Capitulum nonum de caſeo Brixie ⁊ formis ſuis.
Capitulum decimum de caſeo crapone ⁊ figura ſua.
Capitulum vndecimum de caſeo gallico continens multas p̄ouincias.
Capitulum duodecimuz de caſeo alamanie in locis in quibus fit.
Capitulum decimūtertium ō caſeo anglie ⁊ formis ſuis quoz eſt magna copia.
Capitulum decimūquartū de caſeo britanie, ⁊ mira butyri multitudine.
Capitulum decimūquintum de caſeo flandrie ⁊ locorum circūſtantium.

¶ Tractatus tertius continet capitula octo.

Capitulū p̄imum quibus complexionibus lac ⁊ lacticinia conueniant vel diſcōueniant.
Capitulū ſecūdū qui ſunt caſei conuenientes colericis ⁊ ipſis diſcōuenientes.
Capitulū tertiū q ſunt caſei q̄uenientes flegmaticis ⁊ ipſis diſconuenientes.
Capitulum quartum qui ſunt caſei cōuenientes melancolicis ⁊ ipſis diſconuenientes.
Capitulū quintum qui ſunt caſei conuenientes ſanguineis ⁊ ipſis diſconuenientes.
Capitulum ſextum qui ſunt caſei conuenientes ſenibus ⁊ alijs etatibus.
Capitulum ſeptimum de caſeis conuenientibus in aliquibus egritudinibus ⁊ diuerſo modo p̄eparationis ipſorum.
Capitulum octauū de modo comedendi caſeuz ⁊ q ante cibum ⁊ qui poſt comedi debeant ſm varias complexiones tam totales qz partiales.

¶ Finis tabule.

Volens in hac ſūma lactici/ nioꝝ Ariſtotelis imitari doctrinam: qui primo phy ſicoꝝ volens de rebus natura/ libus determinare: primo agit de principijs rerum naturaliuꝫ vt de materia forma ⁊ priuatione tanq̄ de principijs omnium rerum na/ turalium. Cum intentio principalis ſit in hac ſūma de caſeis ⁊ eoꝝ naturis determinare: nō incō grue vr̄ prio de lacte tāq̄ de principio mali ſermonē face/ re. ¶ Circa qō notādū qp lac ē animalis ſuperfluū albuꝫ bina decoctiōe in māmis gnātum. Hec ē ſingularis diffinitio vel veri⁹ deſcriptio lactis quā ponit bon⁹ Ocōciliator dīta. c. 48. ¶ Nam vt volūt doctores ex ſanguine menſtruo due ptes fiūt. quar vna ⁊ magis pura trāſit a venis matricis ad māmillas: cū iter hec duo mēbra ſit magna colligātia: vt vult dux nr̄. 12. tertij capitulo primo in fine: ⁊ Albertus prio de ani/ malibus capitulo de anothomia venarum: ⁊ ibi per ſecūdam digeſtionez a cōplexione illius carnis glā doſe acquirit formaz lactis ⁊ ſubſtantialem ⁊ accidē talem: naz vbi materia illa que ē ſanguis mēſtruus primo erat rubea in hac ſecūda digeſtiōe dealbatur. ⁊ hoc fit ab illa carnoſitate glandoſa māmillarū que alba eſt. ¶ Dicit Auicēna allegato capitulo qp ope/ ratio generationis lactis ex ſanguine eſt ſicut opera/ tio epatis in generatione ſanguinis ex chillo: in hoc qp vnūquodq̄ cōuertit humiditatē ad ſimilitudinez ſuam in nā ⁊ coloze. Nam epar rubificat chillū albū ⁊ facit ipſuꝫ ſanguinē: ⁊ māmilla albificat ſanguinē rubeū ⁊ facit ipſuꝫ lac. Alia aūt po ſanguis mēſtrui magis impura reſeruat ⁊ ad tps expellit p loca a nā deputata: ſaluo qp vt plurimū in mulierib⁹ ablactan tibus filios non apparent mēſtrua: ſed fere tota illa materia expellitur vt trāſmittitur ad māmillas ⁊ in lac conuertitur. Et ideo videmus in pueris varias egritudines generari propter aſſumptionem lactis infecti aliqua mala qualitate: ⁊ vt plurimum ex im/ puro ⁊ malo ſanguine generati. Nec dico tamen qn ex alio ſanguine q̄ ex menſtruo poſſit lac generari. In pregnantibus autem de illo menſtruo fiunt due partes ex quarum videlicet puriori fetus nutritur p venam vmbilicalē: alia vero pars inutilis pro fetus nutricatione reſeruatur ad tēpus partus: ⁊ tunc ex/ pellitur ⁊ iuuat ad facilitandum partum lubricando vias. ¶ In aliquibus tamen mulieribus pregnanti/ bus expelluntur menſtrua etiam a ſana virtute. Ut plurimū tamen eſt ſignum malum ⁊ cauſa mala. In aliquibus etiam pregnantibus vna pars menſtrui trahitur ad māmillas ⁊ i lac cōuertitur. Immo plu/ res volunt qp in homine etiam poſſit lac generari ⁊ experientia docet. Etiam in muliere virgine poteſt generari licet raro contingat. ¶ Vnde pbus tertio de naturis animaliū capitulo vltimo dicit. Et nul lum lac eſt in māmillis mariuꝫ quāuis forte accidat vt inueniatur lac in māmillis quoꝝūdam. Et addit qp in quadam regione inuentus fuit caper a quo ex/ trahebant lac ex mammillis: ex quo fuit factus ca/ ſeus vnus deinde coleuit cum capra ⁊ genuit ma/ rem a quo extrahebatur lac ſicut a patre. Dicit tamē qp talia ſunt ſigna ⁊ ſignificationes futuroꝝ. Bre uitatis cauſa non adducaz alias auctoritates ad hoc propoſitum facientes. ¶ Habemus igit modū gnā tiōis lactis i mulieribꝫ: ⁊ ſz eūdē modū i bruti animalib⁹ generatur. ¶ Et eſt nutrimentū a natura ordi/ natum pro nutricatione nouiter natoꝝ: donec poſ/ ſunt digerere cibaria difficilioris īmutationis: qō in infantibus cognoſcitur dum veniunt ad etatē dētiū plantatiuam. ¶ Et ideo incōſulte faciūt q alia ciba ria exhibent pueris ante originē dentiū: quoniā ſa/ gaciſſima natura dum videt ſtomachū poſſe alios ci bos q̄ lac īmutare ſtatim dentes generat ad bonuꝫ intellectū: qz huiuſmodi dentiū generatio fit in tēpo re ⁊ notabili. ¶ Fecit aūt nā i multis brutis plures māmillas: pp̄terea qp talia ſunt apta ad plures fet⁹ pducendos: ⁊ ſi in talibus non fuiſſent niſi due mā/ mille nō potuiſſent quattuor aut plures nati decen/ ter nutriri. ¶ In muliere autē ſolum duas fecit mā/ millas. ¶ Primo ꝓpter decoꝝem quoniā pluralitas māmillarum nō parum mulierē deturparet. ¶ Se/ cūdo quia cum mulier nō pariat cōiter niſi vnuꝫ aut duos: aliquādo licet tres vel plures produci poſſint hoc tamē rariſſime ꝓtingit. Ideo ſufficit mulieri du/ as habere māmillas: quoniā natura nō deficit i ne ceſſarijs nec abundat in ſuperfluis. ¶ Dicit Alber/ tus primo d̄ aīalibus tractatu ſecūdo capitulo. 24. qp in pectoze ſunt due māmille quarum creatio ē ex venis neruis ⁊ artarijs inter quas cōtinuat caro la/ xa glandoloſa alba ⁊ ex ſanguine rubeo facit lac al/ bum: ſicut alia membra alba operant in nutrimento ipſis tranſmiſſo. Et in eodē capitulo dicit: cū mulier lactat ſi coit cum viro nocet plurimum infanti: quia ſubtile nutrimēti qō ad māmillas mitti debebat ad os matricis attrahitur. Ex quibus apparet cauſa no cumenti: qz vel fetus ſtabit ſine nutrimento: aut cuꝫ modico: vel erit impurum: quia loco illius qō ad os matricis attrahitur: vel nihil aut parum mandabit vel mittet: aut attrahet aliqs humoꝝ malus ex quo non conuenienter fetus nutrietur. Et hec ſufficiant quātum ad modum generationis lactis: qz etiā ali/ qua dicentur inferius.

¶ Capitulū ſecundū primi tractatus de diuerſitate lactis in genere.

Licet lac ſm ſere omnes medicos ſit temperamento vicinuꝫ: vt di/ cit Raſis tertio almanſoris. Lac recenter mulſum tempamento exiſtit vicinū: licet frigiditati ⁊ humiditati paꝝ attineat. Gal. tñ quin/ to theoꝝice vult lac vniuerſaliter frigidū eſſe ⁊ humi/ dum. Sed facile eſt concoꝝdare eoꝝum dicta nam in ſententia idem volunt. ¶ Verū cum lac ex ſangui/ ne generetur vt in ſuperiori capitulo dictum ē ⁊ hec generatio fiat per vlterioreꝫ decoctionez poſſet quis arguere lac debere eſſe calide ⁊ nō frigide cōplexio/ nis cum materia ſit calida ⁊ agens calidū. ¶ Ad qō ſatis reſpondet Auicē. ſi notemus que dicit in capi/ tulo de lacte. cum dicit. Et lac quidem ē ꝑpinque di geſtionis ⁊ quo nō cum ſit generatū ex ſanguine qui eſt in ſummo digeſtionis cui ſupuenit digeſtio que/ dam alia q̄uis ſit ex membro qō ad frigus declinat ⁊ē. ⁊ ſic agens nō erit calidum. ¶ Poſſem ēt dicere nō eſſe inc̄ueniens qp ex obiecto calidiori p actionē caloris generari aliquod remiſſi⁹ calidū: ſicut vide/ mus duꝫ generatur ſpūs animalis in cerebro ex ſpi ritu vitali calidiori: ⁊ ſit tñ a caloze nāli vt omnes vo lunt tam medici q̄ phyloſophi ⁊ ſit ſm finis exigē/ tiam. Verum hanc diſceptationez pro nūc dominis

theoricis

theoricis dimitto. Sedvt mere practicus p ncũ sufficiat ponitue dicere cũ doctoribus qꝫ lac est tẽperatũ vel tẽperamẽto vicinũ ad frigidum ⁊ humidũ paruꝫ declinans. Et hoc voluit Galienus loco allegato. Et hoc ex suis partib⁹ persuaderi pót. Nã i lacte triplicem reperimus substantiam: butirrosaꝫ: casealesꝫ ⁊ aquosam. Et qꝫ butirrosa calida est ⁊ humida. Casealis vero frigida ⁊ sicca. Dẽ aquosa reperio discordantes doctores. Naꝫ aliqui vt Auicen. ⁊ Mesue ⁊ aliqui alij ponunt aquam lactis caliduꝫ ⁊ humidã. Sꝫ bonus Cõciliator dĩa. c. xlviij. determinatiue tenet aquam lactis frigidam esse ⁊ humidã ⁊ mouet rõnibus euidentibus quibus difficile esset respondere. Et ad veritatẽ si bene cõsideremus qꝫ pars butirrosa in lacte est calida: pars casealis frigida. Si dicam⁹ partem aquosam calidã que notabilis est ⁊ forte quãtitatiue maiorꝫ totuꝫ residuum non possemus dicere agregatuꝫ qõ est lac esse temperatum aut ad frigidum declinare vt superius dictũ fuit. Immo oportet concedere lac ad calidum declinare vt facile ꝓbari posset. Et sic videt nõ pua discordãtia quã adhuc discussam non reperio. ¶ Tamẽ sivolum⁹ cõcordare dicta Auic. ⁊ Mesue cũ his que dicit Cõciliator possemus dicere saluo semper saniori iudicio qꝫ si cõsideremus lac in se solũ ꝓut includit partem butirosam ⁊ aquosaꝫ sine alia cõmixtione. tũc veritatẽ ꝓbat Cõciliator qꝫ aquosa pars est frigida. Si tñ ꝓsideremus aquositatẽ lactis qua cõiter vtimur vt sepatam a pte caseali virtute coaguli cũ in illa pte aquosa remanserit multuꝫ de virtute coaguli cuius effectus magnus fuit in calefactiõe: ⁊ cũ videamus ex alia pte ipsam aquositatẽ eẽ solutiuã: sic possum⁹ dicere qꝫ est calida: ⁊ hoc voluerunt auctores. ¶ Sed si qs dicat illa virtus coaguli ita fuit applicata partibus terrestrib⁹ sicut aquosis ergo eadem ratiõe caseus erit calide cõplexionis. ¶ Ad hoc respõderem qꝫ licet ita applicata fuerit magis tamen in aqua remansit impressio. Quoniã actiones actiuoꝝ sunt in patiente ⁊ dispoito. Etiaꝫ partes subtiles coaguli que calide sunt supernatant: ⁊ aquee cõmiscent etiã in ꝓfectione caseꝰ per compressionẽ exprimuntur a partibus grossis: ⁊ sic i aqua remanẽt. ¶ Logitabũt alij si sit alꝰ modus cõcordandi: qꝫ Auic. capitulo de caseo circa principium dicit. In aqua vero caseꝰ ꝓpterea qꝫ in ipsa est nitrositas acquisita ex sanguine. ⁊ sic nõ videt coagulo ascribere caliditatem quãdam que ibi reperitur. Sed hanc subtilitatẽ ꝓp nunc dimitto. ¶ Adherẽdo dictis doctorum tenendũ est lac tẽperatuuꝫ esse aut tẽperamento vicinũ: ad frigitatem tñ aliqualr declinare. ¶ Est aũtin lacte magna diuersitas. Naꝫ aliud est lac hominis vl mulieris: aliud est lac capre. aliud vace: aliud ouis: aliud camelli: aliud asine: aliõ equeꝫ aliud scrofe: ⁊ sic de alijs speciebus animalium. sed ista solum cõmemoraui quoniam magis in cõmuni unt vsu. ℣ Diuersificant etiam lactis complexiones ſm tempora anni: quoniã alterius complexionis est ꝑ hac estatis: ⁊ alterius lac hyemis. Sic pariter devere ⁊ autumno. ℣ Cõtingit etiaꝫ diuersitas ex parte regionum. Naꝫ lac in regionibus orientalibus differt a lacte occidentali: ⁊ meridionale a septentrionali. ℣ Differt etiam lac ex parte etatis animaliũ. Nam alterius complexionis est lac animalis iuuenis: ⁊ alterius senis ⁊ alterius media etatis. ℣ Nutrimenta etiam siue pascua quantum variant aut variare possint lactis complexiones in sequentibus apparebit.

Est etiam diuersitas in lacte ex parte tpis quo cõseruatur. Nã nouiter mulctũ vt supra est tẽperatũ: aut tẽperamẽto vicinũ. Quod vero diu cõseruatum est acre ⁊ frigidũ. Mediũ vero medio modo se habeꝛt vult Cõciliator allegata dĩa. ℣ Repiri ẽt pót in lacte differẽtia ex parte reginis animalis. Nam aliud erit aut esse poterit lac animalis famelici: ⁊ aliud animalis cibati: aliud animalis multum vigilatis: ⁊ aliud dormientis: aliud animalis exercitati: ⁊ aliud quiescentis: aliud animalis vel mulieris vtentis regimine calido: ⁊ aliud frigido. ℣ Accidentia etiaꝫ animi multũ opant in variendo lactis cõplexionẽ. Quis dubitat lac animalis iocundi laudabilius esse lac animalis tristabilis aut melancolici quauis ꝺ causa. Et ſm qꝫ istoꝝ accidẽtium anime aliqua calefaciũt aliqua infrigidãt ita in lacte has varietates repim⁹. Et ꝓpter hoc volũt medici nutrices puerorꝝ iocundas esse ⁊ ab ira tristicia furore ⁊ talibus ꝓseruari quorũ aliqua calefactẽdo aliqua infrigidãdo aliqualac diminuẽdo aut aliqua mala qlitate inficiendo summe nocere pñt. ℣ Adde etiaꝫ hic qꝫ reperiri pót diuersitas in lacte non tantũ ex parte lactis qĩtuꝫ ex parte recipientium. Naꝫ idẽ lacyni erit nutrimentum cõueniens: qõ alteri erit dissonueniens. Naꝫ Auicẽna secũdo canonis capitulo de lacte dicit. Amplius lac cuꝫ corporibus ꝓportionalitates habet quarũ cause nõ cõprehẽduntur. Sicut etiaꝫ recitat Cõciliator de seipso dũ videbat panẽ infusuꝫ in lacte incitabat ad vomitũ. ℣ Diuersificatur etiam lac in colore: cum aliqõ magis: aliquod minus de albedine participet: ⁊ aliqõ ad citrinitatẽ aut alium colorẽ declinare videt. ℣ Item etiã in modo substantie: qꝫ aliquod spissum: aliquod aquosuꝫ: ⁊ aliqõ mediũ. ℣ Itẽ in sapore: qꝫ aliqõ magis dulce: ⁊ aliqõ minus: aliud acetosum aut alterius saporis. Et dicit ℣ Auic. secũdo canonis capitulo de lacte. Et scias qꝫ lac diuersificat ſm species animalium ⁊ ſm etatẽ ⁊ si est parnuũ aut mediocre: ⁊ ſm formam puta accidẽtalem sicut est leuis carnis aut dure pinguis vel extenuatum album aut aliuꝫ hũs colorem ⁊ addit qꝫ lac aialis albi est debilius ⁊ citius descẽdit. Aristoteles vero tertio de animalibus capitulo vltimo dicit qõ lac mulierũ nigrarũ ẽ melius ⁊ pluris cibi qĩtuꝫ albarũ. ¶ Habita igit diuersitate lactis in genere videndũ est que sint lactis cõditiões meliores ꝓ infantiuꝫ nutricatiõe. ¶ Ꝓ quo dicit Auicẽna secunda primi capitulo de regimĩe lactatiõis qꝫ lac laudabile ⁊ tẽperatũ est i quo aquositas ⁊ caseitas sunt equales ⁊ cuius color attinet albedini qui non sit fuscus nec citrinus nec viridis nec rubeus: cuius odor sit bonꝰ in quo non sit acredo nec ponticitas nec amaritudo nec salsedo. ℣ Et cõis modus experiendi modum substãtie est ponere vnã guttã super vnguẽ: ⁊ tũc facile est cognoscere eius spissitudinẽ vel nimiã humiditatem. Inter que bonũ lac debet mediocritatem tenere. ℣ Vult Auic. ibidẽ qꝫ nutrix debet esse bñ complexionata etatis inter. xxv. ⁊ xxxv. annũ: bñ cõpositionata: boni colorꝭ: musculosa: hñs pectus ⁊ collũ forte: media iter pinguedinẽ ⁊ maciẽtiã: hñs mãmillas satis grossas nõ laxas bonoꝝ morũ. ℣ Et iõ qdã phibuerunt ne stolida lactet. ℣ Albert⁹ dicit qꝫ eligẽda est nutrix similis in cõplexione matri quãtum est possibile ⁊ hoc consonat rationi: quoniã nutrimẽtuꝫ erit simile ei qõ recipere consueuerat. Sed intelligo dum mater est sana ⁊ bene complexionata: quia aliter melioꝛ esset nutrix alterius ⁊ melioꝛis complexio

nis. Dicit etiam Albertus libro tertio tractatu secundo capitulo. ix. Et lac qđ in mane prio venit ad mammillas est quasi purgamētuz: pp qđ periti in arte lactandi precipiūt primo mane mulgere magnā ptem lactis nutricēs ⁊ de residuo lactare infantes ⁊ duz lactant moueri infantē cū cantu. Quia dotus tū cunarū dz esse leuis ⁊ cantus suauis: q; musica facit cū gaudio ⁊ leuitate spūs recipe nutrimētū. Quia dotus aūt excitat calorē ⁊ virtutē in digestionē que in infantib⁹ multū imersa est humido. Hec Albertus.

¶ Capitulum tertiū primi tractatus de diuersitate lactis in brutis ex specieruz diuersitate.

QVia sublimis ⁊ bonus deus donauit homini cōplexionē tpatiorē quā in hoc mūdo possibile est esse: vt dicit dux noster pria primi capło de ppłonibus: facile est credere qđ lac mulieris ē tempatū respectu cuiuscūqz bruti: vt ēt volūt oēs doctores nemine discrepāte: tum q; materia gīationis lactis videlicet sanguis in muliere est magis tpata: tū q; caliduz agens ēt est magis temperatū: ⁊ sic lac mulieris vel via cibi vel via medicine ceteris oībus preferetur ⁊ merito. ¶ Sed post lac mulieris qđ sit melius aliqualē repto diuersitatez. Nam Raby moyses asserit qđ post lac mulieris lac suys siue scrose est meli⁹ Et hz pro se hoc fundamentū: q; illa cōplexio dz melius lac gīare que magis appropinquat humane complexioni: sz talis est cōplexio suys vel scrophe igit ⁊c. Argumentū est bonū cum maiore: ⁊ minor videt manifesta cū compositio porci in multis valde cōpositōi hois assimilet: ⁊ complexio satis insequit compositōez. Et sic credidit Raby Moyses post lac mulieris lac suys esse prestanti⁹. ¶ Et credo ēt sit fundamentū Galeni vt apparet ex Serapione libro aggregationum qui recitat de mēte Galeni qđ lac mulieris est sanius maxime cuius cor⁹ est sanuz: nō antique: pulchre: ⁊ tēpate cplexionis: cuius nutrimentū est bonū generatiuū bonorū humoz: ⁊ post ev lac aīaliū quoz natura nō est elongata a natura hois: sed est ppe naturam hois. Et dicit qđ odor carnium significat supra bonitatē lactis: q; sunt quedam aīalia quoruz carnes sunt fetide: sicut canis lupi vrsi: ⁊ quedaz carnes sunt boni odoris: ⁊ exēplificādo dicit vt porcoz pecudum capriarū. Et addit natura nāqz eoz est ppinqua nature hois. Et ex his videtur Galenuz affirmasse qđ post lac mulieris lac suys vel scrophe est melius cū ipsius natura sit ppinqua humane nature. Et sic pro ista pte est auctoritas ⁊ ratio. ¶ Auicēna tū scdo canonis capitulo de lacte: dicit qđ lac scrophulaz est aquosuz nō maturū ⁊ si non erit melius. ¶ Auerrois vero quinto colliget dicit qđ melio⁹ est lac femininū: ⁊ post illud lac asine: ⁊ post illud lac capre: ⁊ iste spēs lactis sunt subtilis sūe. Sz lac ouis est grossius: ⁊ ppterea citi⁹ in stō caseat. Sed vacinus est grossius ⁊ cum hoc butyrosius ⁊ pinguius. Et de lacte suys nō loquit. ¶ Tū in hoc magis adhererem opinioni Auicēne ⁊ Cōmentatoris Auerrois ⁊ dicerem ad rationez Raby Moyses qđ complexio suys non ita appropinquat complexioni hominis: sicut compositio compositioni: licet etiam in compositione sit magna diuersitas: maxime in membris animatis ⁊ membris generationis: vt patet expertis in anothomia. Vel etiam concesso qđ complexio suys magis appropinquat complexioni hois: nō pp hoc sequit lac suys melius eē debere: tū rōne nutrimenti suys: tuz rōne vorācitatis in comedēdo q; nō parū faciunt ad lactis cruditatē. Et nisi essent hec duo puta vorācitatis in comedēdo ⁊ ēt nutrimētū satis militaret ratio Raby Moyses Serapionis ⁊ Gal. Et ideo vt tenendū cū Aui. lac suys non multū valere nec ētā est in cōi vsu. ¶ In sequēdo igit dicta antiquorum dixit Philosophus tertio de naturis animalium capło vltimo qđ lac camelli est tenuissimum respectu aliorū: ⁊ ipsuz sequit lac eque: ⁊ post asine. Lac vero vacarum est spissum valde. Et ibidem dicit qđ lac quāto spissius tanto caseatius idest aptū fm plures sui partes in caseum conuerti. Et hec pro tertio capitulo sufficiant: qm̄ de lacte asine inferius videlz capitulo pe nultimo tertij tractatus dicetur.

¶ Capm quartum primi tractatus de diuersitate lactis ex parte aeris locoz ⁊ nutrimentorum.

EX parte aūt aeris ⁊ nutrimēti cōplexio lactis non parum variari pōt. Nā fm qđ aer calidus vel frigidus humidus ⁊ siccus: ita in aialib⁹ ibidē habitātibus lactis cōplexio variat. Et ita pariter de regionibus dicere oportet. ¶ Sed pro maiori noticia dicēdoz mouet questio. An lac hyemale frigidius sit ⁊ humidius qz lac estiuum vel estiuale. Et videt qđ sic: q; cū tēpore hyemis humores qui generant sint frigidi magis ⁊ humidi qz illi qui in estate. Etiā superfluitates frigidiores: vt experientia demonstrat cum lac sit superfluū quoddā ex primo capitulo: videt ipsum tēpore hyemis frigidius esse debere. Et p ista parte facit auctoritas Auic. in. c. de lacte. secundo canonis dum dicit. lac vernale est aquosum cōparatuz ad estiuuz ⁊ sic a fortiori lac hyemale. ¶ In oppositū tamen arguitur capiendo pro fundamento textū Hippocratis. prima aphorismorum. xv. aphorismo. Tempestates vere ⁊ hyeme calidissimi sunt natura. Ex quibus elicit qđ in corporibus robustis ⁊ debite rectis tēporibus seruātibus naturas proprias virtutes nāles sunt fortiores maxie digestiua. Si ergo ita sit poterit melio⁹ agere in sanguinē ⁊ perfectius ipz imutare ⁊ in lac cōuertere. Et sic cū hec imutatio facta sit a potētiori caloze presuppositā paritate passi: erit lac generatum calidius. ¶ Ad qđ rūderem saluo semper saniori iudicio qđ lac estiuū ē alijs paribus calidius qz hyemale. Et hoc est satis rationale: q; sicut videmus de humoribus ⁊ alijs etiam superfluitatibus qđ tempore estatis declinant ad caliduz ita de lacte dicere oportebit. Ad argumentum vero cum dicebatur ex aphorismo. Tēpestates ⁊c. Calor in robustis corporibus est fortior. Cōcedo de caloze naturali. Tertiuz calor accidentalis vt aeris circundantis est valde potentior in estate: ⁊ hic calor multum facit ad generationem ⁊ humorum ⁊ superfluitatum in animalibus. Et ideo volunt doctores qđ tempore estatis lac est paucum: vt etiam docet experientia: tpe aūt veris maxime multiplicat precipue in brutis primo ppter aeris tēperamētū: secūdo pp pascua que illo tpe sunt magis humida. Dicerez igit qđ tpe veris in brutis maxime generat de lacte ⁊ de bono. Jō casei qui fiūt illo tempore cōmuniter sunt meliores maxime de mēse Madij saltez in climate nro. In estate autez minoratur propter aeris ⁊ nutrimentorum siccitatem. In autumno vero licet ratione maioris temperātie aeris lac multiplicari deberet: quia

tamen

tamen incipiunt nutrimẽta deficere ⁊ sunt magis ficca pp preteritã ẽstatis caliditatẽ ẽt qz virtutes sunt debiliores lac minoraꝫ licet credam absolute maioris esse quãtitatis q̃ꝫ in estate ⁊ ẽt q̃ꝫ in hyeme aliorum semposita paritate. ℣ Et dicit Philosoph⁹ tertio de naturis aialium qp quãto aial magis elongaꝫ a partu tanto minus hꝫ de lacte. Tñ quedaꝫ aialia dant lac per multum tẽpus ⁊c. Mulieres maxime dant lac per multũ tempus ꝓpter finem cuꝫ ex eo debeat infans nutriri notabil tempore videlicet duobus annis vt cõiter fit. ℣ Volunt etiã doctores qp lac capre est minus humidum ⁊ minus lesiuum stomachi q̃ꝫ aliorum animaliuꝫ propterea qp comedit folia ⁊ extremitates rubi ⁊ alia folia stiptica licet sua complexio ad hoc cõcurrat: ⁊ ideo nõ sic faciliter acetosa. Et in stomacho ⁊ sic imaginari possumus in alijs animalibus lac variari variato nutrimento. Unde videmus in locis montuosis vbi aer liber est naſci herbas odoriferas: ⁊ sic caseos fieri meliores q̃ꝫ in locis paludosis. In locis etiam temperate humidis in quibus herbe bone generanꝫ videm⁹ caseos fieri bonos sicut in riparia padi cõmuniter durie ⁊ sturie ticini circa montes: ⁊ vltra montes in ripparia leridis secane. Sene ⁊ alijs in quibus partibus casei boni cõficiunꝫ vt inferius ꝑticulariter ostendetur. ℣ Certũ ẽt est qp in regionib⁹ excessiue calidis vt sunt orientales ⁊ magis meridionales ⁊ valde fridis vt sunt septẽtrionales nõ potest cõiter lac bonum generari: nec cõsequẽter fieri casens bonus. In locis autez mediis vt tẽperatis vel temperamento vicinis lac copiosuꝫ ⁊ bonũ generaꝫ ⁊ inde casei meliores. ℣ Dicit Albertus libro tertio tertio tractatu secũdo capitulo nono de naturis aialium qp pascua lactifera faciunt ad lactis abundantiã. Et Philosop⁹ tertio de naturis aialium vltimo capᷣo dicit. Et debemus scire qp quedaꝫ pascua minuũt lac ⁊ maxime lac animalis ruminantis vt melga ⁊ quedam multiplicant vt orob⁹: ⁊ addit qp orobus nõ est cõueniẽs oibus impregnãtis quoniaꝫ aggravat partum. Et ibidez ponit qp in regione certa sunt vace ita magne qp opꝫ hominez mulgentẽ vacas stare pedes: ⁊ sic oia quadrupedia sunt magni copis preter asinum. Et Albertus dicit hoc esse ꝓp ficcitatẽ cõplexionis asinorum ⁊c.

¶ Qᷣm quintũ primi tractat⁹. De diuersitate lactis ex parte aialiuꝫ eiusdem spẽi diuersoꝝ tñ pillorum ⁊ ex parte etatis ipsorum.

Dia de diuersitate lactis ex pte diuersitatis aialiuꝫ satis dictum est in aialis tamẽ etiãdẽ speciei videmus variationem in lacte ꝓpter varias aialium complexiones qp nobis maxime manifestaꝫ ex colore pillorũ suorum: vnde eũ albedo pilloꝝ attestet frigiditati: ⁊ ꝓpter hoc dicunt auctores: vt in secũdo capitulo dictuꝫ est qp lac aialis albi est debilius ⁊ citi⁹ descendit: hoc est merito frigiditatis ⁊ humiditatis: ⁊ ideo est pauctoris nutrimẽti: vt voluit Philosophus loco allegato. Erit dicẽduꝫ ẽt cuꝫ Philosopho qp lac aialis nigri erit calidius ⁊ maioris nutrimẽti lacte aialis albi alioꝝ posita paritate. Si igitur albedo frigiditatẽ arguit ⁊ nigredo caliditatẽ cuꝫ hi sint colores extremi vꝫ ꝓcludendũ qp colores mediꝫ arguere debeãt tempamentuꝫ: ⁊ sic vace ⁊ capre coloris rubei dabunt lac magis tẽperatiꝫ. Et hoc ẽt ẽvulgarẽ apud mulieres que querentes lac pro infirmis volunt vt a capra rubea sit extractũ. Et licet rõnẽ ignorẽt nõ tñ sine bona cã dictum est ⁊ forte a peritis medicis audiuerũt. Et sicut de colore rubeo dictuꝫ est ita de alijs mediꝫ coloribus intelligo. Sed magis de colore rubeo exẽplum dedi qm̃ ille ẽ inter colores medios magis cõis in brutis lac generãtib⁹. ℣ Tenendũ igit qp aial coloris mediꝫ: puta nõ album neq; nigrũ lac habebit magis tẽperamẽto vicinũ: quãto tñ magis ad albedinez declinabit tanto frigidius: quãto vero magis ad nigredinẽ tanto calidius. Nec obstat dictũ phylosophi supius allegatũ qp lac muliarũ nigrarũ est melius ⁊ pluris cibi q̃ꝫ albaꝝ: nam cõparat pbs extrema adinuicem. Mediocritas tñ melior est iudicio meo nec cõtrariuꝫ dicit pbs: cum ẽt color medius inter album ⁊ nigrum attestet temperamẽto vt alibi videndum est. ¶ Ex pte ẽt etatis est diuersitas in lacte. Nam lac tuentis aialis est calidius in quacũq; spẽ fuerit. Lac ꝺo aialis senis est frigidius. ℣ Sed de hũiditate ⁊ ficcitate est aliquale dubtũ. Cum cõplexio senum sit nãliter ficcior q̃ꝫ iuuenuꝫ ⁊ sic lac deberet esse ficcius. Cuius tñ oppositũ credo: cum ẽt experiẽtia doceat ex eadez quãtitate lactis plus de caseo ex lacte aialis iuuenis generari q̃ꝫ senis. ℣ Et iõ dicerẽ qp in lacte aialis senis est plus de humido accidẽtali qõ facit ad casei diminutionẽ: ⁊ ideo dato qp in lacte senis sint alique partes magis terrestres: tñ pp accidẽtalez humiditatem cõmixtaz cõtingit ex eadez quãtitate minus de caseo gñari. Eritq; in fine talis caseus resolutis illis humiditatib⁹ magis terrestris ⁊ durioris digestionis. ℣ In primo tamẽ partu ⁊ etate valde iuuenili nõ credo lac ita perfectuꝫ esse sicut in media etate. Et ideo non sine causa precipit dux noster loco allegato nutrices debere esse etatis medie videlz a. xxv. vsq; ad. xxxv. annuꝫ in quo tempore est etas media mediũ tenẽs maxime inter humiditatem ⁊ ficcitatez: qõ multum attendere oportet in nutricatiõe infantiuꝫ. ¶ De magnitudine etiam animaliũ dicit Auerrois quinto coliget qp animalia magni corporis sunt magis terrestria ⁊ que parui econuerso. Sꝫ super hoc multa dici possent. ¶ Ex parte autem pinguedinis ⁊ macilentie certum est lac animalis pinguis humidius lacte aialis extenuati: ⁊ ideo mediocritas ẽt laudatur inter macilentiã ⁊ pinguedinem: vt dux noster Auicẽna secũda primi allegato capitulo ⁊ sic apparent cause differentiarũ lactis tam in genere q̃ꝫ in spẽcie

¶ Capituluꝫ sextuꝫ primi tractatus de modo ⁊ causis coagulationis in genere.

Ossent in hoc capitulo plura ⁊ singularia dici colligẽda quarto methauroꝝ: sed maioꝝ facerem digressionez q̃ꝫ subiecta requirat materia ⁊ pñtis negocij semitas excederẽ. ¶ Sufficiat igitur pro presenti capitulo scire. Prio qp materia subiecta coagulationi est terra ⁊ aqua: vt Phylosophus quarto methauroꝝ. Secundo qp causa agens ⁊ fciens coagulationẽ est caliditas vel frigiditas. Nam alipua a frigido congellanꝫ vt aqua ⁊ alia plurima in quibus aqua dominaꝫ. Aliqua vero cõgellantur a calido: vt lutum ⁊ alia multa in quibus partes terre dominantur ⁊ adueniente calore exalat humidum. Tertio presuppono qp que a frigido congelantur a calido dissoluuntur: ⁊ econtra: vt de aqua primo manifestum est etiam de plumbo. ¶ Sed notandum qp in

aliquibus metallis non est facta multa commixtio terre ⁊ aque: ⁊ ideo a faciliori calore dissoluunt vt appet in plũbo. In aliqbus vo cõmixtio est fortior vt in argento ⁊ auro potissime que nõ pñt nisi a valde forti calore dissolui vt experiẽtia docet: ⁊ sic bonitas digestionis ⁊ cõmixtionis facit ad difficultatẽ dissolutionis vt appet in auro. Terũ dicta inter cõgelationẽ ⁊ coagulationẽ pro nũc omitto. ℣ Sz qz de coagulatione in pñti est perscrutãdũ. Ideo veniã ad septimum capl'm ⁊ magis necessarium in materia nostra.

¶ Capitulum septimũ de causis coagulationis lactis ⁊ modis diuersis ꝑm quos fit lactis coagulatio.

Communis sniã doctorum in hoc cõuenit qꝺ cã coagulatõis lactis ẽ caliditas vel frigiditas: diuersimode tñ. Nã frigiditas expti mẽdo ptes humidas a terrestribus siue grossioꝛib⁹ facit ptes terreas magis subsistere. Sz caliditas resoluẽdo ptes aereas ⁊ subtiles a terrestribus reddit illas dẽsiores. Cuius exẽplũ dicũt ee: qm̃ coagulum ⁊ alia naturã coaguli tenentia sunt calida. Tñ de Auerrois quinto colliget dicit qꝺ hec est ꝓprietas in coagulo: qz diuidendo res minutas facit cõstare res fluxibiles: ⁊ diuidẽdo aquosas vnit partes butyrosas ⁊ caseales ⁊ facit ipsas magis ꝙstare. ℣ Sz ad veritatem credo vltra qualitates primas ad faciendaz coagulationem in lacte alias scõas qualitates vel a forma specifica cõcurrere: cũ videamus plurima caliditora coagulo vt piper ⁊ talia in lacte tñ nõ facere coagulationẽ: ⁊ plurima etiã remissius calida: ⁊ cõsequenter eque calida. Quare manifeste concludi põt hoc a solo calido aut a solo frigido prouentre non posse: sed opz hoc in aliquã occultã redigere cãz. ℣ In hiis tñ q̃ lac coagulant vltra qualitatem ocultaz concurrit caliditas vt pz discurrendo per ea que faciunt lactis coagulationez: vt sũt coagula. Inter que tñ sunt coagula que reptunt vt dicit Albertus libro tertio scõi tractatus capitulo nono in vteribus. i. stomachis suggẽtiũ supple lac nouiter natoꝝ: qz si stomachus eius eẽt alio cibo tã alteratus esset a nã lactis ⁊ ideo nõ ita fermẽtat supra lac ex quo fit coagulũ sicut stomach⁹ eoꝝ que nõ sunt vsa nisi lacte. Et addit Albertus qꝺ in vẽtribus aialiũ que non ruminant raro inuenit coagulum ⁊ assignans rõnẽ dicit qm̃ aialia ruminantia spissius hñt lac: ⁊ iõ magis conseruat fermẽtationẽ stomachi q̃s nõ ruminãtia. Et addit qꝺ inter aialia nobis nota que habent dentes in vtraq; mandibula nõ est inuentum vsq; hodie coagulũ nisi i lepore tantũ. Et addit qꝺ quãto fuerit vetustius vel magis antiquũ: tanto erit melius ⁊ efficacius ad coagulandũ: dũmõ non sit putridũ: qz sua virtus efficit acutior quãtũ ipsuz fuerit ficcius: dũmõ in sua substantia sit conseruatũ. Hec Albertus. Que tñ omnia quasi ad litteram ponit pbs tertio de natura aialiũ vltio capl'o. ℣ Coagulat etiã lac aliis modis vt idem Albertus eodẽ capl'o etiã Aristoteles cuz lacte ficuum in quo infundit lana que postea lauat cum certa parte lactis: que dum alteri cõmixtum ipsum coagulat. Dicit ẽt expertuz esse ab eo qꝺ flos herbe que acutos hz aculeos que magna crescit in latum ⁊ hz florẽ rubeũ qui cũ maturat in lanuginẽ ꝙuertit volantez in aere: nam exiccatus ⁊ cũ lacte distẽperat⁹ lac optie coagulat. Et ad vitatẽ ista est herba q̃ apud medicos appellat ameleonta: ⁊ ẽ ea vidi expientiã in britania ⁊ pitauia in quibus fere oẽs vtunt ea in cõgulatiõe lactis sine alio coagulo: ⁊ appellatur apud eos lazardoneta: ⁊ ego portaui de semine illo ad partes nostras Lombardie ⁊ reperi qꝺ est cameleonta vel spica arabica ꝑm aliquos vel iudaica vel apud latinos cardus albus vel siluestris vel suchaa. Sed sunt alia multa q̃ ẽt coagulant lac sicut balsamus. Maz a doctoribus experiri docemur ipsi⁹ bonitatẽ si sophisticatus sit. Maz vltra alias experientias dicunt qꝺ vna gutta balsami lac coagulat: imo coagulatũ dissoluit: qꝺ satis mirabile vt cũ sint diuersi effectus: sz ad veritatẽ nõ sunt contrarij. Terũ hec pro nũc omitto. Nã sufficit numerasse ea que in cõi sunt vsu coagulatiõis lactis inter que sunt coagulũ edinum ⁊ vitulinum ⁊ flores cameleõte sunt etiam alie herbe in hoc virtutẽ ⁊ proprietatẽ habentes. Sed hec pro nunc sufficiant.

¶ Capitulum octauum de natura butyri.

Quia per coagulationez lactis manifestant ⁊ sepant tres partes ipsius notabiliꝝ differentes: videlz pars aquosa de qua supra: paro casealis: ⁊ butyrosa ꝺ hac loquẽdũ vt priusq̃ ad caseum deuenire de quo postea copiose dicetur. ℣ Tñ Aristo. tertio de naturis aialiũ vltimo capl'o dicit. Et in lacte est vnctuositas aparens vt oleũ ⁊ in coagulatõe lactis. ℣ Albertus vero octauo capl'o scõi tractatus tertij dicit qꝺ in oĩ lacte preter substãtiã caseꝝ: ⁊ ptẽ aquosam est vnctuosa substantia sicut oleũ que vocat butyrum ⁊ eminet ⁊ supnatat in lactis coagulatõe. Tñ clarũ est hanc ptẽ calidã ee ⁊ faciliter inflãmabilẽ: ⁊ iõ nocet paratis inflãmatiõi ⁊ in febribus denegat maxime putridis est tñ boni nutrimẽti ⁊ facilis digestionis: ⁊ extra approximatus est mitigatiuus doloꝝ resolutiuus: maturatiuus apostematũ rõne caliditatis non excessiue cuz sua etiam humiditate. Ad quod etiam non parum facit modus substantie cuz sit valde mollis oleagineus ⁊ tactui suauis vt pz. ℣ Auic. in secundo canonis capitulo ꝑpio dicit qꝺ cõfert tusci ꝑprie cum amigdalis ⁊ zucharo facilitat sputum ⁊ prohibet sputum sanguinis: ⁊ est caliduz in primo sed magis humidũ. ℣ Aliqui cõficiunt eum cũ lapidibus fluuialibus agitando ⁊ aliqui in vase ligneo longo cum maxima agitatione quos modos expertis in arte dimitto.

¶ Capitulum nonum primi tractatus de varijs modis componendi caseuz videlicet de formis accidẽtalibus quibus imprimuntur.

Quia forma est que dat esse rei: nõ intendo in hoc capitulo loqui de illa forma que est substãtialis: qz non eẽt ad propositum nostrum: sed solũ de forma accidẽtali que est figura diuersa hz diuersas dimẽsiones: ⁊ hoc ideo qz satis facere videt illa diuersitas figurarum aut formarum ad caseorum diuersitatem. Nam quis dubitat caseum magne figure vel quantitatis differre ab eo qui est parue quantitatis ⁊ in sapore ⁊ in durabilitate: vt casei placentini ⁊ consimiles qui sunt magni valde respectu paruorum caseorum de la mota. Nam etiam presuppoſito qꝺ ex eodem lacte componantur ⁊ equaliter distent a principio cõpositionis ꝑ sex menses gratia exempli alterius saporis erit vnus q̃s alius: tum qz in maiori

quãto

quanto est maior virtus apta melius ⁊ longiori tẽpore conseruari: vt in sequenti dicetur capitulo: tum qꝛ citius exiccabit paruꝰ q̃ magnus ⁊ citiꝰ senescet: ẽt si sint equaliꝛ lati: sed vnus alio spissior eadẽ rõne in eq̃li tẽpe saporꝫ poterit variari. ℣ Fit ẽt variatio in formis: nam aliqui ⁊ vtplurimũ fiunt rotundi aliqui aliqualiꝛ rotundi ⁊ oblongi ad quãtitatẽ semicubiti vel parum minꝰ vt casei marcelini de qbus infra. Aliqui fiunt rotũdi cũ decẽti spissitudine vt placẽtini ⁊ locoꝝ adiacẽtium qui sunt mire pulchꝛitudinis vltra bonitatem. Alij sunt rotundi cũ magna spissitudine: vt qui fiunt i montibꝰ nouarie: naz adeo sunt pingues vt nisi spissi valde forẽt sustẽtari nõ possent. ℣ Fiunt ⁊ alij oblõgi ad quãtitatem cubiti ⁊ quasi quadrati ad grossitiẽ brachij in quibꝰ pontꝫ certuz lignũ in medio ad grossitiẽ digiti: qꝛ aliꝛ in illa figura pp pinguedinem sustentari non possent: vt in tarãtasia ⁊ in mauriana in quibꝰ tamẽ locis ẽt aliaꝝ formaꝝ vel figurarũ casei cõponuntur vt infra patebit. ℣ Fiunt ẽt alij quasi ex toto rotundi vt in Brixia ⁊ in aliqbꝰ ptibꝰ burgũdie ⁊ patria barbonẽsi: ⁊ appellant apud aliquos clon apud alios calamon a quodã loco denoiationẽ sumentes. Alios vidi ẽt caseos triãgulares ⁊ alios quadrãgulares. Terũ ex istis formis nõ tanta põt insurgere diuersitas: q̃ta ex alijs formis vt in sequẽti capꝰo demonstrabit.

¶ Capꝰm decimuz primi tractatꝰ. De diuersitate caseoꝝ ex pte nouelitatis vel antiqtatis ipsoꝝ.

Antam recipiunt casei diuersitatem ex parte nouelitatis ⁊ antiquitatis vt nullo mõ pretereundum sit. Et ideo dicere possumus de caseis: vt dicunt doctores nostri de theriaca. Nam sicut in theriaca magnaz imo maximã videmꝰ ex etate vel tempoꝛe cõtingere diuersitatem: qꝛ theriaca noua infrigidat imo notabiliter stupefacit: antiqua vero nõ mediocriter calefacit. Et Aui. quinto canonis in capitulo de theriaca dicit. Et theriace quidẽ accidunt infantia ⁊ pubertas ⁊ adolescẽtia vel iuuẽtus ⁊ senectus ⁊ moꝛs. Nam in principio sue cõpositõis in infantia est stupefactiua valde. Apud vero sex mẽses venit ad pubertatez ⁊ vigoꝛẽ caloꝛis. Circa vero tertiũ quartũ quintũ sextuz vsqz ad decimũ semp acquirit bonitatẽ. Et tũc est iuuẽtus que durat vsqz dum incipit minui virtus videlicet vsqz ad trigesimũ annuz in regionibꝰ calidis ⁊ quadragesimũ in frigidis: ⁊ tandem accidit moꝛs cuz amplius nihil valeat. Ita possumus imaginari de caseo: nam infantia est circa tempus compoñtionis ipsius in quo abundãtibus humiditatibꝰ substare non potest: sicut etiam infantes se regere ⁊ sustinere non possunt. Et tunc caseus est frigide ⁊ humide cõplexionis. Quãdo aũt elongatur a principio cõpositionis: partim ab aere extrinseco exiccante: partiz propter sal: partim a virtute coaguli exiccatur ⁊ figitur taliter qꝛ subsistit: sic est pubertas vel adolescentia: in qua tam humiditate q̃ frigiditate remittitur. Succedente postea tẽpoꝛe exiccato penitus humido superfluo a causis antedictis facta bona ⁊ decenti fermẽtatione redditur saporosius ⁊ in perfectõe bonitatis sic qꝛ potest dici in iuuentute constitutus. Postea vo tendit ad senectutez quãdo superflue exiccatur: ⁊ aliquãdo ad putrefactionez: ⁊ tandem ad incinerationez: vt ex dictis in quarto methauroꝝ colligitur. ¶ Iste tamen etates caseoꝝ sunt differẽtes pluribꝰ causis prio rõne regionũ: qꝛ sicut de theriaca dictũ est qꝛ in regionibus calidis pauciori tpe durat in ipsꝰ pfectõe q̃s in frigidis. Ita ẽt de caseo dicere possumꝰ eo qꝛ i calidis regionibꝰ citius humidũ caseꝰ resoluit ⁊ sic tandẽ citius deuenit ad illam humidi mẽsurã cũ qua nec sapoꝛ nec odoꝛ boni in tali subiecto cõseruari pũt ⁊ hoc est experiẽtia manifestũ. ¶ Abbreuiant ẽt etates caseoꝝ aut plongant rõne aialiuz ex qbus extrahitur lac qꝛ ex ficticijs aialibus alijs ptibus caseus citius exiccatur: ⁊ ex humidioꝛibꝰ tardius: ⁊ sic caseus ex lacte vacaꝝ diutius cõseruat: vñ longiores ipsius erunt etates. ¶ Ex parte ẽt quãtitatis casei fit variatio non mediocris vt aliqualiꝛ supius dictũ est. Naz magni casei vt placẽtini parmẽses ticinẽses ⁊ mediolanenses cõseruant quattuoꝛ annis aut sex in pfectiõe: vbi alij minoris quãtitatis plures post scõm annũ putrefiunt aut ita exiccãtur qꝛ bonitatem perdũt ⁊ saporẽ ⁊ fiunt frangibiles. Ad qđ tñ nõ parũ facit modus gubernationis quãtitas salis ⁊ coaguli vt in sequẽtibꝰ apparebit que oia hñt casei variare cõplexionẽ. Et sic cõcludendo capꝰm dico qꝛ caseus nouꝰ est frigide ⁊ humide cõplexionis respectu antiqui. ¶ Medij vero tpis est medium ⁊ antiquꝰ calide ⁊ sicce cõplexionis.

¶ Capꝰm vndecimũ primi tractatus De diuersitate caseoꝝ ex parte diuersitatis coaguloꝝ vel aliaꝝ rerum coaguli naturam tenentium.

Si consideremus que superiꝰ dicta sunt de coagulis ⁊ lac coagulãtibus facile erit cognoscere ista: posse ẽt in caseis diuersas facẽ. ℣ Nã coagula diuersoꝝ aialiũ sunt ⁊ diuersaꝝ cõplexionũ. Et pariter dico de alijs: q̃ loco coaguli apponunt. Et adhuc in coagulis ꝓsiderare opz quãtitatẽ que apponit: qꝛ maioꝛ quãtitas alicis paribus reddet caseum ficticium: ⁊ si excedat mediocritatẽ minoꝛi tpe caseus ꝓseruabitur ⁊ erit magis acutꝰ in sapoꝛe imo mali saporis: vñ aliqui casei habẽt saporẽ extraneũ q coagulo superfluo asscribit. Quiꝰ cãtis est nota: qñ coagulũ dũ venit ad antiqtatẽ maxie reddit calidũ acutũ resolutiuuz: ⁊ ꝓpterea vz in fluxu vẽtris ab humiditate ꝓpingente vt vult pbs tertio de aialibꝰ vltio capꝰo: tõ resoluit caseꝰ hũiditatẽ inducens illam acuitatem ⁊c. Si aũt fiat coagulatio ex floꝛibus cameleonte nõ tñ neqz ita cito fiet resolutio humiditatũ: neqz in caseo inducet tanta acuitas sicut ex coagulo aialis fieret. ℣ Cõsideranda est ẽt ãtiqtas coaguli qñ coagulũ quãto antiquꝰ tãto acutiꝰ vt supra de mẽte Aristotelis ⁊ Alberti allegatũ est. Ideo caseus factus ex antiquoꝛi coagulo posita aliaꝝ paritate citius exiccabit ⁊ ꝓsequẽter citius veniet ad senectutẽ ⁊ moꝛtem ideꝫ ad non gradum bonitatis.

¶ Capitulũ duodecimũ primi tractatus De diuersitate caseoꝝ ex pte salsedinis maioris vel minoris ipsoꝝ.

Facile est itelligere qꝛ ex sale magna accidit diuersitas. Nã oẽs docto. in hoc conueniũt qꝛ caseꝰ nõ salitꝰ maxie recẽs est fride ⁊ hũide cõplexionis salitꝰ tñ ⁊ maxime antiquꝰ est calꝛ ⁊ sicce. Tñ attendere opz salis q̃titatẽ: nã aliqñ parũ apponit: aliqñ multũ ⁊ aliqñ mediocriter: vñ si multũ apponatur salis cali-

dioris ⁊ ficcioris erit complexionis. Si vero parum etiam parum mutabitur ad calidum. Et si mediocriter medio modo se habebit. ℂ Aduertendū tamē q̄ aliqui caseī sine sale cōseruari nō possunt: aliqui vero sic: ⁊ causam imagino. Nam aliqui caseī fiunt ex lacte ita hūido q̄ humiditas que in caseo remanet est tāta sic cruda ⁊ indigesta q̄ sine sale seruari nō posset maxime notabili tempore: ⁊ tales caseī sunt maxime insipidi in principio cōpositionis eorum. Alij vero fiunt ex lacte minus habente de humido ⁊ magis saporoso ac digesto: siue hoc a natura pascuum: vel quauis alia causa proueniat ⁊ tales sine sale possunt etiam vsq; ad antiquitatez conseruari: vt sunt seracū valis auguste de nue: ⁊ aliqui caseī tarantaxie ⁊ breue quibus apud multos eos comedēdo sal apponit. ℂ Aduerte tamē q̄ aliqui apponūt studiose multū de sale vt comedentes min⁹ possint comedere. ℂ Et adde hic q̄ quāto caseus fuerit minus pinguis tanto minus tollerat de sale ⁊ ecōtra: propterea q̄ sal citius exterminat humidum caseī ficcioris ⁊ ipsum cōsumit. Verum isti caseī non salsi de quibus supra sunt valde butyrosi ⁊ pingues sed ex antedicta causa possunt conseruari etiam sine sale: ⁊ credo meliores remanerēt q̄s si sal apponeretur. ℂ Considerāda est etiam salis condictio cuz in vno sale sit magis de salsedine q̄s in alio. Ita ⁊ tritura salis maior vel minor: q: magis tritum magis ⁊ citius penetrat ad partes centrales caseī vt notuz est. ℂ Sed pro fine capti credo q̄ si posset sine corruptōe caseus sine sale cōseruari melius esset sal nō apponere ⁊ esset humanis corpibus cōmuniter minus lesiuꝰ saltim dum antiquatur.

ℂ Capitulū decimūtertiuz primi tractat⁹. De diuersitate caseoꝝ ex parte locoꝝ in quib⁹ cōseruant: ⁊ ex parte eorum que caseis circūponuntur pro ipsoruz conseruatione.

Via locus est conseruatiuꝰ locati vt elicitur ex dict] phylosophi q̄rto phyficorum: oportet videre de locis in quibus caseī melius conseruantur: ⁊ non sine admiratōe est. Cum videriz aliquos conseruare caseos in locis ficcis: imo circa fornellos aut caminos vbi faciunt ignez ⁊ ibi persepe est fum⁹. Alios vero vidi caseos conseruare in cauernis terre fodiendo terram satis profunde ⁊ paleis impositis ⁊ superpositis caseos ibidem includere ⁊ ibi per mediū annum dimittere. Alij vero ⁊ pro maiori parte in locis reccntibus satis luminosis habentibus duas oppositas fenestras vt aer libere intrare possit ⁊ exire ⁊ ibi super mondis postibus ipsos sepe reuoluendo ⁊ manibus abstergendo cōseruant: ⁊ hoc faciunt placentini qui caseos ita mondos in corticibus eorūpre/seruant. Aliquādo tamē ipsos butyro recēti inungūt maxime dum incipiūt antiquari ad superfluaz exiccationez prohibendaz: ⁊ hic videtur bon⁹ modus cōseruandi. ℣ Illi vero qui ppe ignē ꝓseruāt credo cognoscant supfluaz humiditatē caseī: ideo studeant in ipsius remotione ⁊ caseī exiccatōe: sed credo tales diu seruari nō posse. ℣ Qui vō i cauernis ⁊ locis ita humidis caseos seruant dubitāt de superflua exiccatiōe que fit ab aere ⁊ alijs ⁊ ideo caseū includūt vt supra: ⁊ forte p talem locū fit in caseo citior ⁊ melior fermētatio reclusis aliqbus vaporibus qui exalarent ⁊ phibita respiratiōe retinent. ℣ Credo tū q̄ si ab ipso rōquererē respondere nescirent: sed vel cōsuetudine maiorꝝ suorum insequunt: aut q: velle suuz cuiq; est nec voto vi uitur vno: vt poeta testat. ℣ Alig ēt imponūt fenuz ⁊ circūuoluūt: ⁊ in locis humidis cōseruant maxime in nouelitate ipsoꝝ: ⁊ post volētes ipsos ad antiquitatez cōseruare funib⁹ suspendunt. ℣ Alij in blado submergunt: ⁊ ibi cum tēperato calore conseruant: ⁊ ab aeris superflua exiccatione: ⁊ sic diuersi diuersos habent gubernandi modos: credit tamē quilibet modū suū esse meliorē. ℣ Terū ad bene gubernāduz caseos cū ipsorum natura: vt patuit in supioribus sit diuersa credo moduz gubernationis ipsoꝝ debere ēt esse diuersum collocādo supflue humidos in locis ficcioribꝰ ⁊ ficcores in locis humidioribꝰ habēdo semp oculos ad q̄litates aialis a quo lac extractū est: ad pascua ad q̄ztita tem butyri extracti: ad formā accidētalez de gbus supra: ⁊ nō dubito quin aliqui caseī in multis regionibꝰ boni meliores redderent si ad has pticulares intentiones respectus haberētur.

ℂ Capl'm decimūquartū primi tractat⁹. De diuersitate caseoꝝ ex pte cruste grosse vel minꝰ grosse.

Eemadmodum pellis siue cutis defendit aialia ab extrinsecis alterātibus ita pariter crusta ōfendit caseos ab alterātibus extrisecis. Et cū hoc ēt aliud facit iuuamentū nā ꝓhibet exalationez multaꝝ ptiū subtiliū que facilr exalarent: ⁊ sic citiꝰ caseꝰ exiccaret: neduz ab aere extrinseco circūdāte: sed ēt ab intrinseco dum ptes calide agūt in frigidis plures ptes subtiliantur: ⁊ in vaporosam substantiā conuertuntur que faciliter euaporarent nisi a substantia terrestris cruste retinerē tur: ⁊ sic restarent postea magis insipidi: nec fieri posset ita bona fermentatio ⁊ partiuz commixtio. Sicut etiam videmus in theriaca que nisi bene obturē // tur in vase virtus notabiliter deperderetur. Ita in caseo proportionabiliter possumus imaginari. Ex quibus infertur q̄ quanto crusta est densior vel grossior alijs partibus: caseus longiori tempore conseruatur: dūtamen talis crusta a putrefactione preseruetur.
ℂ Causa aūt pp quā crusta in aliquib⁹ caseis est grossa ⁊ in aliquibus minus grossa ex pluribus prouenire pōt. ℣ Prio ab intrinseco concurrit primo viscositas retinens fumos vaporosos circa extremitates caseī ⁊ ibi ingrossāti cum etiam aliquid viscositatis habeant adherēt alijs extremis partibus ⁊ illis succedūt alie: ⁊ sic successiue fit crusta grossior sicut cutis in animalibus ⁊ squame in piscibus ingrossant. ℣ Ab extrinseco autem concludit aer circundans ⁊ exiccans extremas partes citius q̄s intrinsecas cum illis magis occurrat imediate. ℣ Concurrit etiā locus in quo caseī conseruantur q si fuerit lutosus aut fetidus vel fenosus: vt in multis fit ptibus corrupto aut putrefacto feno saltē ſm aliquā partē adherēdo caseo alique partes vniuntur: ⁊ sic facilr crustā grossiorē. Si ēt in aere humido reponant possumus imaginari aliquas ptes illiꝰ grossi aeris magis ingrossari in mīs q̄ adherendo iuuabūt ad crustā ingrossandā: nec mirū: cuz dicamus ex aere terrā posse gnāri. Si aūt imediate vel nō: dūis phis ꝑ nūc dimitto. ℣ Plures ꝓiseo cāe imaginari pūt q̄ facerēt ad cruste densitatem. Cōmuniter tamen videmus q̄ quanto caseus fuerit pinguior crusta erit densior: cuius cā est facilitas euporatiōis multarū partiū

ad extrema

ad extrema ⁊ viscositas retinens eas in extremis: posset ēt quis dicere id a natura prouenire que nō deficit in necessarijs: nam stante magna pinguedine ⁊ consequenter fluxibilitate non posset nisi a grosso ⁊ denso cortice contineri ratio iocosa est.

¶ Capitulū decimūquintū primi tractatus. De diuersitate caseorum ex parte diuersitatis temporum in quibus fiunt aut conficiuntur.

SUperius in quarto capīo satis dictū fuit q̄ tpe veris maxīe generat̄ de lacte ⁊ de bono ⁊ hoc pp multitudinē nutrimētorum ⁊ bonitatez actus tēperiem. Ideo cum qualis sit proportio lactis ad lac talis debeat esse proportio caseī ad caseum: dico cōparando lac vnius āialis ad lac etiamsi āialis in diuersis tēporibus: q̄ cōparando lac vnius animalis ad lac alterius spē distincti nō semp qualis est proportio lactis ad lac talis est proportio caseī ad caseum. Nam lac capre absolute pro cōi vsu hominum melius est lacte vace: ⁊ tū caseus capre longe deteri⁹ est caseo vace. Hoc tū verū est q̄ qualis est proportio lactis capre tpe veris collecti ad lac capre tpe estatis collectum in bonitate: talis erit proportio caseī capre tempore veris confecti ad caseum capre tēpore estatis confectū in bonitate. ℣ Cū igitur tam vace q̄m aliorum animalium lac melius sit in vere q̄m in alio tpe oportet concludere q̄ caseus cōfectus tempore veris melius erit confecto in alijs tpibus anni: ⁊ hoc est satis notum apud omnes. Nam appellant caseum vernalem marcēgum a mense martij: q̄ in illo mense sol intrat arietē ⁊ sic incipit ver ꝑm astrologos: vñ caseī qui illo tēpore componunt sunt meliores ⁊ longiori tēpore cōseruant. In hoc tū considerandū est q̄ tpa seruant naturas ꝓprias: ⁊ in alijs ponat paritas: nam alias oppositum contingere posset vt rōnibus faciliter demonstrari posset. ℣ Considerande sunt ēt regiones: nā in aliquibus excessiue frigidis vt in partibus alamanie situatis in regione septēntrionali tēpus estatis esset q̄si proportionatū tēpori veris in partibus aut regionibus calidis aut tēperatis. Ideo vt medicus loquor cum Auicēna scōa primi capitulo de naturis tēporum qui vult q̄ q̄n tps est calidū est estas: q̄n vero frigidū est hyems: ⁊ sic loquor de vere dum tēpus temperatū est ⁊ in singulis regionibus quando crescunt in illis herbe conuenientes pro pascuis animalium tunc dicerē esse ver in illa regione. Et certū est ista tēpora notabiliter distare: nam in aliquibus partibus ad intellectū datum reperitur ver cū iam herbe notabiliter creuerunt: vbi in alijs partibus adhuc terra coperta est niue vt in monte cinisio ⁊ alijs montib⁹ muriane ac in pluribus alijs locis maxime in alamania. Ex q̄bus infero q̄ diuerse regiones habent diuersa tēpora veris in quib⁹ meliores caseos conficiūt. ℣ Dimitto hic alias particulares conditiones etiam vniuersales vt influentias astrorum que nō parum faciunt taz ad bonitatem q̄m ad multitudinem caseorum vt clare cōstat expertis in scientia astronomie. Dictorum que dicta sunt oportet intelligi ꝑm cōmunem cursum naturalem: ⁊ sic breuiter: ista sufficiant.

¶ Capitulum decimumsextum primi tractatus. De diuersitate caseorum ex parte personarum componentium.

SIcut in actionibus naturalibus effectus producūtur ꝑm nām agētis: ita etiā in artificialibus maxīe q̄n participāt cuz nālibus vt in casu nro. Jō pro notitia capīs intelligēdū q̄ factio vel cōpositio caseī ex pte cōponētis nō parū pōt variare caseī dispositionē: ⁊ loquor maxīe de bonitate. ℣ Quis dubitat bñ expertum ⁊ doctum meliores facere caseos ēt ex eodez lacte. Vidi ego mulierē in Britia que famosa erat: ⁊ ita experta in cōficiendo caseos qui clon aut chalamon vocantur q̄ omnes querebāt de suis hērecarioni pretio vendebat. In italia etiā magistri sunt ⁊ docti ⁊ optimi mensuratores q̄ntum ad proportionez lactis cum coagulo ⁊ tempus coagulationis: cum debita caliditatis mensura cū modesta extractiōe butyri: cum modo repositionis in formis suis ⁊ alijs huiusmodi q̄ caseum in omni perfectione cōficiūt: ⁊ ex eodem lacte longe meliores caseos faciūt pulchriores ⁊ magis durabiles de sale q̄n tū opz apponentes ⁊ q̄n oportet scientes loca apta cōseruationi ⁊ tēpora quib⁹ reuolui aut mutari debēt ⁊ alia plura ad que bonitas caseī nō mediocris insequit. ℣ Adde etiā dicta ab expertis accepi q̄ oportet manium cōficientis esse mollem nō actu calidam: ⁊ ideo dicitur cōmuniter duz q̄s manus hz recentes q̄ esset bonus ad caseum cōficiēdum: nec immerito cuz caliditas manus possit esse cā cauernositatis que in caseis multotiēs apparet vt in sequenti dicetur capitulo. ℣ Mollities etiā manus satis iuuat cum aliqualiter arguat supra prudentiaz: nā molles carne aptos mente dicimus: philosophus secundo de āia: ēt mollicies iuuat ad faciliter tractāduz ⁊ dulciter partes caseales que paulatine adunātur ad formam sphericam cum manibus: ⁊ sic mollities facit partes caseī magis inuicem vniformiter adherere. Hec omnia satis nota sunt his qui in naturalib⁹ exercitati sunt: ⁊ melius apud eos quibus in cōficiēdo caseos experientia simul cum ratione monstrauit.

¶ Capitulum decimumseptimum ⁊ vltimum primi tractat⁹. Quare aliqui caseī sunt cauernosi ⁊ aliqui non.

SIvolumus naturalem causaz cognoscere hui⁹ cauernositatis caseoz recurram⁹ ad Albertum in suo de mineralibus in capitulo de causis spōgiositatis lapiduz. Nam dicit q̄ cā spōgiositatis nō est: nisi q̄ nō est facta debita cōmixtio humidi cū terrestri. ¶ Et ita in casu nostro dicere possumus cum faciens caseum nō facit diligentem cōmixtionem tractando manibus partes terrestres cum aquosis ipsas aquosas exprimendo pōt in aliquibus partibus aquositas superflua remanere que postea per spaciū temporis remanēs rarificat ⁊ in aerez vel vaporē conuertit: ⁊ ibi in certis partibus detent⁹ pōt esse causa illi⁹ cauernositatis. ¶ Alia causa potest esse superflua lactis calefactio dum coagulat: nam inclusis aliquibus vaporibus eleuatis ab illa superflua calefactione inter illas partes terreas viscosas tamen etiam possunt causare cauernositates caliditas etiam extrinseca hoc facere posset: conuertendo aliquā partem humidi inclusi in ventuz vel vaporem ⁊ ibi remanens pōt inducere cauernositatē: quoniam subtiliati maiorem locum occupabunt: ⁊ similiter ab intrinseco posset aliqua ebullitio puenire pari modo causans ca-

uernositatem. Ex quibus tamen ꝛcludere possumus ꝙ a quacunq; causa ꝓueniat cauernositas arguit imperfectionem in caseo. Nam si ꝓueniat vicio cōponentis certum est ꝙ caseus reddetur imperfectus. Si aūt ab alijs causis ꝓueniat ēt in bonitate minuetur: nam videmus caseos oculatos siue spōgiosos vel cauernosos cōiter ab omnibus detestari.

¶ Tractatus secūdus summe lacticiniorum continēs capitula quattuordecim.

¶ Capitulum primum de caseo appellato marcelin.

Aseus marcelinus communiter caseꝰ florentinus appellat qꝛ in territorijs florentinorum in tuscana romādiola ꝓponit. Et sunt casei rotūdi satis ad quātitatē in grossitie vnius magni brachij: ꝛ in lōgitudine vnius spane vl semicubiti: sunt valde mondi trāslucētes in colore cere citrine cū sunt in etate perfecta. Fiūt ꝓ maiori ꝑte ex lacte ouino: lz alig ēt pmisceāt de vacino. Sunt valde bñ cōpacti in modo substātie: ꝛ ideo nō sunt cauernosi. Sunt boni gustus qñ sunt mediocriter indurati ex tpe ꝛ respectu sue molis magno tpe conseruant. Ad quod credo faciat bona ipsoꝝ cōpositio: ꝛ siccitas nutrimēti animaliū a quibꝰ extrahit lac. Et modus ēt conseruationis nō parū opat. Sunt casei delicati ꝛ portant vsq; ad partes bene remotas. ꝛ ego comedi de eis in Balia. Fiunt enim ex eis dona tanq; de rebꝰ satis pciosis. In ipsis nō est notabilis viscositas. Sunt tñ aliqualr dure digestionis maxime dum durescūt. Sed si ꝑter debitum obseruant cōmuniter non putrescunt: verū ad tantā duritiem deueniunt ꝙ insipidi fiunt ꝛ valde terrestres. Mouī ēt non sunt sapidi: qō esse credo qꝛ parum de sale ponunt in eoꝝ confectione: sed mediocris tpis vt vnius anni vel circa sunt pfecti. Multi tñ studēt eos longo tēpore in bonitate conseruare: ꝛ cōseruant eos in bono oleo oliuarū ꝛ alig in piguedie porci ꝛ certuz est prohibetur ipsorum supflua exicatio ēt per plures annos: non est in ipsis multum de butyro: sed tñ quātum ad gustus sufficit bonitatem.

¶ Capitulum secundum tractatus secundi de caseo placentino.

On reperio in partibus Italie famosos caseos nisi marcelinos de qbꝰ in supiori capīo ꝛ placētinos de qbꝰ nūc agendū est: ꝛ paruos caseos de la mora ō quibꝰ in sequēti dicet capīo. ¶ Et isti casei placētini ab aliqbus dicunt parmēses qꝛ etiā Parme cōsimiles fiunt: nō multū distātes in bonitate. Ita ēt in territorio mediolanēsi papiēsi novariēsi vercellēsi imo a paucis annis citra in partibꝰ pedemōtanis inceperunt cōsimiles cōponere ꝛ satis bonos: sed ad veritatē placētini alios in bonitate ꝓcedūt. Sunt grossi ꝛ lati in pōdere aliqñ cētū librarū ꝛ plus sed cōiter. lv. librarū vel circa: ꝛ sunt mirabilis pulchritudinis: nam eos tta mōdos ꝓseruāt vt in ipsoꝝ cortice nulla ꝓsus imondicies videat. Utūtāt. n. eos persepe mōdando corticē ꝛ manibꝰ tractādo ac fricādo vt ab oi imondicie spolientur: Et hoc de pulchritudine in qua excedunt omnes caseos quos vnq; viderīz exceptis anglicis qui ēt pulchri sunt vt in suo dicet capitulo. Quo vero ad bonitatem sunt sapidi ꝛ boni maxime q fiūt tempore veris: ꝛ mediocriter antiquati videlicet duz sunt trium vel quattuor annoꝝ: ꝛ hoc ꝑm ipsoruz magnitudinem: quoniam vt supra maiores maiori tēpore conseruantur: qō etiam verum est in omnibus alijs caseis: ꝛ cā est satis nota cuz in maiori q̄to sit maior virtus sufficiens magis resistere corrūpentibus. Alii qui eos vngunt interdum cū butyro recenti ꝛ sic diutius conseruant. ¶ Fiunt aūt huiusmodi casei ex lacte vacarum: ideo pingues sunt ꝛ butyrosi: licet notabilem butyrri extrahant quantitatem: sed hoc est a natura lactis vacarum vt supra patuit. Bonitas autem pascuum plurimū facit ad ipsoruū bonitatē: nam herbas habent odoriferas tam in illis paruis montibus q̄ in planicie: quia sunt super riparia fluminis padi que fere vbiq; bonas generat herbas ad caseum vtiles: nā sunt pascua lactifera de quibus supra: tum in quantitate: tuz in bonitate. Et est cōis sententia omniū margariorum: quorum multos interrogaui vt etiam quotidiana experientia docet. ¶ Modus etiā conficiendi non parum facit ad ipsorum bonitatem: ꝛ certum est ꝙ magistri sunt in arte expertissimi in mēsurando coagguli quantitatem: tempus coagulationis: cauendo ab omni excessu tam in calido q̄ in frigido: incōuenienter tractādo ꝛ manibus colligendo ac vntēdo partes decenter exprimendo: ꝛ alia que ad ministeriū ptinent faciendo que magis ad caseartos siue facto res caseorum pertinent q̄ ad medicos. Sed hec quantum ad formam quantitatem pulchritudinem ꝛ eorum bonitatem dicta sufficiant.

¶ Capitulum tertium secundi tractatus De caseo de la mora.

Sti casei appellantur robiole: ꝛ sunt parui casei vnius libre vel circa rotundi ꝛ satis spissi respectu sue mollis: mūdi in cortice trāsparētes vel trāslucētes maxime qui boni sunt: sicut etiā faciunt casei anglicivt suo dicet loco. Fiunt in patria marchionū mōtisferati: ꝛ de careto: ꝛ ceue. Ueruz magna copia fit in marchionatu mōtisferati in plerisq; locis. Sunt enim casei satis pciosi. Conseruāntur duobus ānis in bonitate. Ueruz vnꝰ āni sunt meliores ꝛ apō multos libentius comedunt dū sunt sex vel octo mensium: ꝛ vere tunc sunt melioris nutrimenti ꝛ facilioris digōnis vt infra dicet. ¶ Cōponūt ex lacte ouino vt plurimū: imo illi ꝓprie appellant robiole qui ex lacte ouino ꝓfecti sunt. Alig tñ adulterāt eos pmiscēdo de lacte vaccaꝝ: imo ꝛ de lacte capre qō peiꝰ est. Fit etiaz de ipsis satis bona copia in lomelina ꝛ sunt boni marime in Palestro ꝛ constantia: nec miruz cuz ēt ibi omnia terre nascentia bōa sint. Et qꝛ isti casei parui sunt lz boni: ió hoc paruum sufficiet capitulum.

¶ Capitulum quartum secundi tractatus De caseo vallis auguste ꝛ de seratio.

Allis augusta i ducatu Sabaudie situata est ꝛ ibi casei boni sunt: ꝛ pascua sunt optima: ꝛ est patria satis tēperata cum montibus fructiferis ꝛ terre nascentia

scentia pfecta sunt. Et inter cetera conficitur butyrū in loco septimi pfectissimū ⁊ valde notatuz ita ꝙ melius neqz forte ita bonū in tota Lombardia cōficitur ⁊ sic nō mirū si ēt casei boni sunt. ℣ Cōtiguaktilla patria cum tarantasia in qua delicati ⁊ optimi fiunt casei vt infra dicetur. ℣ Fiunt ex lacte vaccino mediocris sozme: verum habent crustam aliqualiter grossam ⁊ sunt cōmuniter viscosi: ⁊ aliqualiter filant dum calefiunt ad ignem vel in aqua aut in cibarijs quibus apponū tur: ⁊ ideo viscosi: nam hoc arguit terrestreitatem notabilem: ꝓpter qō nō sunt ita boni nutrimenti. ℣ Reperiuntur tamen aliqui non tantum habentes de terrestri ⁊ magis de partibus aeris in quibus remanserunt de partibus butyrosis: ⁊ sic non filant aut bene parum: ⁊ tales meliozes magis sapidi ⁊ noui ⁊ antiqui meliozes ⁊ cōiter dum volunt eos diu conseruare suspendunt eos cum funibus: ⁊ exponunt aeri in cameris tū ⁊ ipsos per tres aut quattuoz annos conseruant dūmodo non sint cōtusi in novelitate: qz tunc facilitер in eis vermes gignk ⁊ alie corruptiōes. ¶ Et qz in istavalle fiunt seracij ita famosi ⁊ boni maxime in loco dicto Nus. Unde seracij de nus appellank magni valde quadrāgulati altitudinis quasi duoꝝ cubitoꝝ qui seruank per ānum in perfectione ⁊ aliqñ ꝓ duos: ⁊ vt auditui fiunt hoc modo. Extracto caseo reapponūt certā lactis quātitatē cum certa portione aque lactis acetose videlicet duoꝝ dierū ⁊ miscēt cuz aqua lactis nova: apponuntqz caldarium igni donec seruear ⁊ bullire incipiat ⁊ sic cōdensank alique partes que supnatant ⁊ hoc appellak serum: ⁊ ipsum colligētes reponunt in formulario suprascripte figure: ⁊ ibi cōprimunk partes aquose sicut a caseo: ⁊ qz aliqñ non hnt tantā mām ꝙ possint illam formam implere faciunt ⁊ perficiunt seratiū suū in duob⁹ ⁊ aliqñ in tribus diebus: ⁊ ita apparet diuersitas in diuersis partib⁹ suis ⁊ in colore ⁊ sapore ac bonitate que aliqñ magis apparet in vna parte ꝙ in alia: ⁊ ad veritatem non apparet in ipsis magna viscositas neqz est. Sunt satis facilis digestionis. Et propterea in partibus circunstanibus mulieres exhibent pro cibo indifferenter infirmis: etiā aliqui medici hoc faciunt. Fitqz serum in Italia ⁊ partibus pedemōtanis: sed credo non ponunt lac: verum non sunt ita magni nec in tanta bonitate. ℣ In quacūq tamen ꝑpe auitantiā fiunt quasi in forma caseorum ⁊ sunt bont valde dum non sunt multum salsi: ⁊ post seratios de nus alios in bonitate precedunt maxime dum antiquank qz de nouis reperio meliozes in multis partibus pedemōtanis vz in Cherio. Sz adhuc comedi in Sauiglano meliozes: ⁊ ē id quod Auic. appellat collastra ⁊ dicit Collastra est tarde digestiōis grossi humoris ⁊ tarde descēsiōis. ¶ Mel vero rectificat illud ⁊ acquirit ex eo corpus nutrimentum plurimum. In capitulo tamen de caseo dicit. Recocta vero est minus nociua stomacho qz caseus cum hoc tamen stat ꝙ sit aliqualiter tarde digestionis: ⁊ sic tollitur apparens cōtradictio: ⁊ apud italicos appellatur mascarpa. Et dicitur experientia comprobatuz ꝙ pronocat somnū ⁊ dormire facit. Et credo causa sit cuz in tali sero sint alique imo plures partes subtiles duz nouum est precipue faciliter ad cerebrum euaporabiles apte ad faciendum oppilationez in somno necessariam. Istud serum si distemperetur per staminiā cū aqua rosarum apponendo notabiliter de zuccaro erit cibus mirabiliter delicatus ⁊ sapidus. Et hec ꝑ quarto capitulo sufficiant.

¶ Capitulū quintuz secundi tractatus. De caseo vallis locane de cirisole.

IN sequendo ac discurrēdo per valles cisalpinas ducatus Sabaudie casei q fiunt in valle locana ⁊ cirisole sunt boni valde: maxime in cirisolis: nam sunt cōiter ēt alijs cartoꝛes qō persuadet bonitatez: ⁊ post quattuoꝛ aut sex mēses sunt rubei extracta ac si essent aspi pulueꝛe laterū vel similiuz: ⁊ tū vt audio sine aliquo artificio tales sunt: ⁊ sunt pingues boni saporis paruz viscosi ex lacte vaccarū cōfecti: ⁊ in primis mensibus sunt albi: postea vero efficiuntur citrini ad colozez cere ⁊ illi sunt in perfectione. Alij vero vallis locane nō sunt sic rubei: sunt tamen boni: sed longe meliozes ⁊ sapidiozes dum antiquanf ꝙs dum sunt noui. Cōseruantur enim vsqz ad quartū annum ⁊ vltra in bonitate ⁊ domini comites valpergie sunt dñi vallis illius. Sūtqz satis pulchꝛi si eoꝛ cortices purificenf: ⁊ dum antiqui sunt hñt saporē satis acutū mozdicatiuū: ⁊ iō nō multū nocet: qz cōiter paꝛ ex eis comedūt hoīes. Pascua in illis montib⁹ ⁊ vallibus sunt optima: equi enim ex illo seno vix fattari possunt: ideo nō mirum si lac ⁊ consequenter casei boni sunt.

¶ Capituluz sextū secundi tractatus. De caseo vallis lancij ⁊ circūstantium.

QUres valles sub noie vallis lācij cōtinenk: ⁊ alique cōtigue sunt cū valle locane: ⁊ alique vadunt vsqz ad alpes montis cinisij: ⁊ in illis valb⁹ fit notabilis copia casei q dum recentes sunt nō hnt valde bonum saporē. Sunt satis pingues. Et aut nescīūt: aut comode nō pñt ipsos seruare nisi seno strato in locis humidis: ⁊ ideo senū adheret cruste ⁊ sic videnk imundi. Cum vō eos antiquare volunt mūdant aliqualiter corticē ⁊ exponūt aeri eos appēdēdo aut in blado maxime in sicale vel siligine: ⁊ duz antiq sunt fit ex eis talis fermētatio ꝙ efficiunk sapidi. Sed multū acuti saporis in tantū ꝙ dicunk multū vtiles ꝓ pauperib⁹. ℣ Primo qz ex eo parū comedūt propter acuitatem: nam siquis notabilē quātitatē de eo poneret in oꝛe tantā induceret mozdicationē vel acuitatez: ꝙ necessitaret ad lachꝛymas nō minus ꝙs forte vinuz in bibonib⁹ vel bibulis facit. ℣ Scōo dicuntur vtiles pro pauperibus: qz dum ex illo caseo cibaria cōponū tur maxime turte excusat eos a spectebus ⁊ sale cum eoꝛum mozdicatione: ⁊ tales maxime sunt exiccatiui ⁊ incisiui: vt in tertio dicek tractatu. ¶ Non pono hic distinctionē istaꝝ vallū: qz ferre casei ꝓsimiles sunt: lz aliqui alios in bonitate precedant.

¶ Capitulū septimū secūdi tractatus. De caseo vallis secuxie ⁊ montis cinisij.

IMitto plures valles citra montes in ducatu Sabaudie vt sancti ℳartini: vbi ēt boni fiunt casei ⁊ alias plures valles: sed sufficiat famosiores nominasse. ℣ Uerū reddiēs ad vallē secuxie que fertilis ē in grano vino fructib⁹ ac bestijs ⁊ caseo consequēter: sed in valle pauci fiunt casei. In montib⁹ aūt multi precipue in monte cinisij: vbi est

tanta pascuum multitudo q̄ a partibus satis longin/quis conducuntur bestie ad pascendū ibi tēpore esta tis: tum ppter pascuum abundantiā: tum pp ipsorum pascuum bonitatez. Et re vera casei qui fiunt super il/lo monte sunt boni ⁊ fere vniuersalr. Et cām ymagi/nor esse: q̄ in illo monte casei fieri nō possunt nisi trā/sacta cōmuniter maiori parte mensis ⁊Madij ꝓpter abundantiā niuium cooperientiū terram ⁊ durant illa pascua vsq̄z ad mensem Septēbris: plus tamen ⁊ mi nus ꝑm occurrentiam tēporum ⁊ durationē niuium. ℣Et credo q̄ de cāis bonitatis pascuū ⁊ cōsequenter lactis ⁊ caseoꝝ sit tēperamentū aeris ibi fere toto illo tpe quo animalia ibi habitare possunt: nam est aer val de libere euentatus ⁊ sic semp videnr esse invere: quo tpe lac abundantius ⁊ melius reperit vt supra. Et in tali monte parū aīt nihil exhibent de sale bestijs: qm̄ saporositas herbarum bestias excusat a sale: sicut etiaz in pluribus alijs locis reperit maxime montuosis: q̄ in locis plants nisi bestijs notabilis quantitas salis ex hiberetur parum darent lactis nec ita bonuz: neq̄z be stie possent in earum bona sanitate cōseruari. Ad cuiꝰ causam inuestigandam ꝓ nunc non me extendam: cum tamen satis facile reperire posset. ℣Et ꝓpter cau sas narratas a quindecim vel viginti leucis adducun/tur bestie ad illum montem tempore quo herbe cre/scere incipiunt facientes ibidem moram vt supra. Li/cet enim casei qui ibidē componūtur nō sint multum differentes in bonitate: differunt tñ in magnitudie cū aliqui plures ⁊ aliqui pauciores habeant bestias: licz etiā aliqui iniant societates: ⁊ quilibet ponit lac suum cōmuniter: ⁊ factis caseis faciunt diuisionem ꝓpor/tionabiliter iuxta numeruz bestiaruz. Et casei qui fiūt diebus festiuis sunt ecclesie: qō credo non paruz ꝓ/desse ad bestiarum conseruationem.

¶Capl'm octauu z secūdi tractatus de caseo mauria/ne ⁊ tarantaxie ac formis eorum.

Tamprimum transisti apes mōtis cinisij ingrederis vallez ⁊ patriam mauriane que durat per duas cōpetentes dietas in lon gum: sed a dextris ⁊ a sinistris sunt mōtes inter quos multi sunt steriles: aliquivero ⁊ multi sunt fertiles in grano vino: ⁊ spāliter in bestijs. Ibi enim fiunt casei sapidi ⁊ boni valde in multis ptibꝰ: ꝫ sunt parui nō multū spissi. Et ego comedi i sancto Andrea qui facti erant ibi ꝓpe per mediam leucam in omni pfectione: licet etiam reperiantur non boni in multis locis. ℣Fiunt vtplurimū ex lacte vaccino: licet etiam sint oues in bona copia. Fiunt etiā in mauriana casei longi ad mensuram cubiti vel circa ⁊ grossitudinez bo ni brachij cum vno paruo ligno in medio ad grossi/tiem parui digiti: quod lignum nisi apponeretur ca/seus se subsistentare non posset: partim ꝓpter illam figuram ita oblongam: partim ꝓpter ipsorum pin/guedinem: nam pingues sunt valde: ⁊ funduntur ad ignem mirabiliter bene: ⁊ fiunt tempore hyemis cru/ste cum pane aliqualiter asso ⁊ est cibus multis placi/bilis. Conseruatur vsq̄z ad tempus estatis: ⁊ fiunt an tiqui: ⁊ sunt sapidiores q̄ noui ⁊ minus viscosi: ⁊ ra/tio est satis clara. Appellantur cōmuniter lumbi. Et credo quia facti sunt ad similitudinem lumborum poꝛ eorum: aut etiam corporis humani. ℳaio: tamen ꝑ caseoꝝ qui fiunt in ptibꝰ mauriane sunt vt ceteri casei rotūdi nō multū spissi. ℣Et mauriane coꝛ eretversus septētrionem ⁊ ibidem contiguatur tarātaxia median tibus montibus tamen in qua etiam fit magna copia istoꝝz lumborū: verū cōi iudicio meliores q̄ in mau riana ⁊ in maiori copia. ℣Fiunt ⁊ ibi certi casei qui ap/pellantur vazarini rotūdi subtiles valde grassi qui tē/pore hyemis funduntur ad ignem: ⁊ sunt sapidi val/de in quibus nō est multa viscositas: ⁊ isti ꝓ ipsoꝝz pinguedinē vix possunt antiquari ꝓ difficultatez tra/ctandi eos ne conquassent: ⁊ maxime in mutādo eos de loco ad locum. Si tamen aliqui conseruentur per ānū optimi sunt in colore cere citrine: ⁊ adhuc ꝺ pin/guedine notabiliter retinētes ⁊ sic etiaz antiquati ad ignem faciliter funduntur vt sepius exptus sum. Et credo parum aut nihil de butyro ab eis extractuz sit. Isti casei sunt multū famosi inter caseos ducatus Sa/baudie: quibus etiā satis assimilantur vazarini: q̄ fiūt circa abbatiā abundātie in colore sapore ⁊ figura: tō possunt etiā in presenti capitulo contineri.

¶Capl'm nonum secundi tractatus de caseo Brixie ⁊ formis suis.

D decorem ⁊ laudem caseoꝝz ducatus Sabau/die addēdi sunt casei brixie: qui apud ali/quos appellāf clon apud alios chalamō a nomine loci appellati chalamon. Inpa tria tñ Illu. ḋ. ducis Barboni vbi etiam fiunt in ma gna copia. Fiunt ēt in ducatu Burgundie. Et semel vidi in loco appellato cuseri tempore quarūdā nundi narum q̄ ibi portabanr in maxima copia venales: ⁊ in tanta copia q̄ credere quis fere posset. Isti sunt ca sei qui etiam apud aliquos appellantur capita mor/tuorum: quia sperici sunt: verum cōmuniter aliquali/ter oblongi. ℣Nota tamen q̄ in istis caseis maxia dif ferentia ⁊ diuersitas reperitur: non solum in magnitu dine ⁊ figura: sed etiam in bonitate. Nam multi repe riuntur ⁊ plures vidi parum aut nihil valentes inspi di frangibiles ⁊ tantuz terrestres: vt in ipsis sapor: ali quis fere reperiatur maxime bonus. Si tamen quis de bonis inueniat delicatissimi sunt et gustui valde suaues. Exponuntur igni cum quodam instrumento ferreo ipsos continente ⁊ sicut liquefiunt superponūt crustis panis assatis aliqualiter: ⁊ vere est cibus placi dus. Custodiuntur per annuz vel duos. Et qui pin/gues sunt restant cum eorum bonitate acquirentes quandam suauem acuitatem in antiquitate eorum ꝓ/pter causas superi⁹ expositas. Et portamur ad partes bene remotas: imo vsq̄z Romā: ⁊ sic etiam lumbi ta/rātaxienses de quibus supra ⁊ in summa inter caseos habentur prēciosi: sed de eorum virtute aliquid in ter tio tangetur tractatu.

¶Capl'm decimum secūdi tractatus de caseo crapo ne ⁊ figura sua.

Dia casei crapone notabilem habent conuenientiam cuz caseis brixie tam in sapore q̄z etiam in forma vel figu ra: ideo de ipsis videtur nunc dicenduz. ℣Sunt enī casei rotūdi aliqualiter tamē oblongi parui in pondere duarum librarum ad plus: ⁊ sunt valde boni saporis: ⁊ funduntur ad ignez sicut chalamomi brixie de gbꝰ in precedēti capitulo. Et q̄

inter

inter istos nō inuenio notabilē differentiā iō sufficiāt que in hoc capitulo precedenti dicta sunt: verum pp eorū bonitatem tacendi non erant.

¶ Capl'm vndecimū secundi tractat⁹ de caseo galico.

STud solū capituluz exigeret vnuz tractatuzita est magna ⁊ma/ rima putncia in qua necesse est magnas esse caseoruz vnersitates. Succincte tñ discurrēs p aliquas ex ptibus in quib⁹ fui omittēdo etiaz caseos q̄ fiunt in lingua hocitana quia nō multū practicaui illā patriā: verum audio q̄ in plu ribus partibus fiunt casei notabil'r boni: sed nolo ferre bere nisi de locis in quibus fui ⁊ inuestigaui vt auda/ cter magis possim attestari veritatem. Et idē dico de prouincia aquitanie nisi ala Rogella versus Britta/ niaz ⁊ partes pitanie. ¶ In pitauia igit̄ que est valde magna prouincia reperi aliquos caseos bonos medio criter tamen ⁊ maxime certos paruos qui assimilan/ tur caseis de la mora. Sed dicunt in Pitauia q̄ sole/ bant facere meliores: verum superuenerunt certe mu lieres brite siue de Britania que que dantes modum extrahen' notabilē quātitatē butyri: induxerunt al's q̄ postea ducte cupiditate butyri semp postea caseos fecerunt macriores. Et vere licet discurrerim maiorē partem illius prouincie non comedi nec etiam audiui q̄ essent casei excellentis bonitatis: imo nobiles illius patrie vtuntur multum caseis anglicis de quibus in/ fra fiet mentio. ¶ Et q̄ patria Britanie contigua est pitauie ad Britaniam venio. Unde Britania est pa/ tria satis ampla in longitudine ſz in latitudine non est magna: ⁊ est p̄z maiori parte circundata mari: ita vt quasi insula videatur. Ibi est magna pascuū abundan tia: ⁊ sic magna copia animalium: maxime boum vac/ carum ⁊ ouium intantum q̄ in optimo foro bestie vē duntur: ⁊ meliori q̄ in loco quem vnq̄ viderim. Est etiam bonitas pascuum: nam est satis patria tem/ perata licet ad frigidum declinet: cum vina ibi nō nas cantur aut pauca: nec tamen bona pascua tamen opti ma sunt: ⁊ credo q̄ si non extraherent tantum buty/ rum a caseo q̄ casei essent boni valde: nam tantam co/ piam butyri faciunt q̄ vsq̄z ad partes satis distantes defertur: videlicet ad Pitauiam ad patriam Andega/ uensem turonensem: etiam ad Normandiaz. Licet in ipsa patria Britanie multum consumant cum fere om nia comedunt cum butyro: etiam pisces: quod valde inconueniēs est. Et ego ipsos multotiens redargui. Sed ita diligunt ipsum vt de ipsis dicatur versus. Sicut pica pirum sic comedit brito butyrum. Et cre/ do sint ibi pascua lactifera ad modum loquendi. Al/ berti: dum dicit vt supra q̄ pascua lactifera faciunt la ctis abundātiam. Et certum est q̄ illuc lac est valde pingue ⁊ vnctuosum: quod est causa multitudinis bu tyri: nam proportionabiliter non est tantum de caseo quantum de butyro. De bnnitate autem casei nō pos sum testari: nam in locis in quibus fui: vt Rayo Ma/ netis ⁊ partibus circumuicinis non comedi caseum no tabilis bonitatis. Sed ad veritatem credo q̄ si tan / tam diligentiam haberent circa caseum quantam ha/ bent circa butyrum q̄ casei essent valde meliores vt supra dixi. Si tamen in Britania inferiori fiant melio res ignaro: quia ibi non fui nolo de illis afferre testi/ monium. ¶ Et q̄ riparia leridis discurrit ⁊ finit in Britania: ⁊ super ista riparia communiter sunt pa/ scua bona ⁊ lactifera ideo in multis partibus fiunt casei boni maxime in torena: ⁊ precipue casei debrea/ mant ⁊ sunt optimi excellentes alios caseos illius pa trie. Sunt enim pingues mediocris quantitatis bo/ ni saporis ⁊ odoris non multum viscosi: ⁊ vere pos/ / sunt numerari inter pretiosos caseos galie. sed etiam ibi fiunt plures nō boni. ¶ Reperi etiā satis bonos in patria argentonis: sed non sunt ita pingues. Bo/ nos etiam reperi ala freta bernard ⁊ delicatos. Su// per iam dicta riparia leridis fiunt boni versus nemur ⁊ ala charite: ⁊ ibi faciunt turtas bonas valde que ni si cum bono caseo confici possunt. ¶ Sed exūdo a pa tria andegauensi versus normandiam dum essem in pitauia in castro nobilissimo appellato la floseg lera domina illius loci mihi dedit de quodam caseo q̄ ad veritatem assimilatur caseies de bria de quibus infra dicetur ⁊ mihi dixit q̄ fiunt in ducatu Lanzoni in qua dam villa sua ⁊ q̄ meliores fiunt in quodam loco di/ cto bolon prope ripariam dictam oino: ⁊ est riparia que finit inserta maiori que andegauis commiscetur in riparia leridis ⁊ isti vt dixi assimilantur fere in om// nibus caseis de bria: sed sunt aliqualiter spissiores ⁊ fiunt versus patriam normandie per quam fluit ripa/ ria sene veniens ex Parisius: super qua riparia etiaz sunt pascua bona ⁊ lactifera: ⁊ ideo etiam in normādia ⁊ succedsiue super illa riparia fiunt casei in certis parti/ bus boni. Uerum omnia dinumerare non possem ne q̄z scirem. ¶ Sed vento versus bonā ⁊ famosissimaz ci uitatem Parisiensem ad quā fere omnia bona consu unt vltra ea que ibidem nascuntur: cum sit ad moduz terre p:omissionis: si quis omnia bene cōsideret: nam insula francie quid melius dici posset. Ueruz ⁊ Pari/ sius ⁊ in partibus circunstantibus casei de bria excel/ lentissimi habentur: nec immerito dum essem enim bo na ac nunq̄ de lēda memoria Illō. d. Ludouici quō dam ducis Sabaudie parisius qui ibi moram fecit p plures menses: ⁊ qui bonus erat iudex caseorum cuz patriam haberet in qua optimi reperiuntur iudicauit eos in optimos quos vnquam comedisset. Patria ta men hec plana est ⁊ satis sicca: ⁊ ideo credo bonitatem pascuum ⁊ herbarum hoc facere. Omitto q̄ etiam in/ fluxus supercelestis ad hoc non parum concurrere possit: sicut videmus in partibus ibi satis vicinis in certa contrata: videlicet in pruin nasci rosas mirabili/ ter odoriferas longe magis q̄ in aliquibus alijs par/ tibus circunstantibus adeo q̄ venduntur satis caro pretio: ⁊ domine parisienses que sunt magistre poli/ ciarum gubernant eas siccas in saculis cum certis ta men alijs mixturis ⁊ ponunt in scrineis ⁊ coffis vbi sunt linteamina mantilia ⁊ similia que postea reddun tur mirabilis odoris boni ⁊ suauissimi: imo etiam por tantur dicte rose ad longinquas partes: ⁊ ego porta/ ui ad partes pedemontanas ⁊ videbantur pretiose. ¶ Ad propositū reddeundo sicut bonitas istarum ro/ sarum in determinata parte regni ita per excellenti/ am reperitur. Nec hoc posset ad causas vel qualita/ tes manifestas referri: cum in illo glorioso ⁊ amplis/ simo regno multe sint partes calidiores: multe frigi/ diores: ⁊ consequenter alique eque calide in quibus tamen tanta bonitas in rosis non reperitur. Non mi/ rum etiam si in aliqua parte determinata potest lac bonum ⁊ consequenter caseus in summa perfectione confici: vel sit ex influxu astrorum vel bonitate pascu/ um: aut ex modo cōpositionis. ¶ A quacunq̄ tamen causa proueniat illi casei de bria boni sunt non multuz

dure digestionis cum satis sint aerei: quod ex facilita te liquefactionis ad ignem ostenditur. Non est etiam in ipsis magna viscositas quia non fliant: sed fundun/ tur quasi sicut butyrum: ꝛ cuꝫ non sunt multum noui habent colorem cere citrine: qui quidem color incipit versus circũferentiam ꝛ rorticem ꝛ post successiue ꝛ paulatine versus centrum: ꝛ quando talis color attin/ git etiam centrales partes tunc casei dicuntur facti ꝛ sic perfecti ꝛ vere sunt meliores. Causam vero ince// ptionis istius coloris versus corticem imagino: esse ab aere extrinseco circundante cuius virtus primo oc currit illis partibus circunferentialibus ꝙꝫ centrali/ bus: ꝛ ideo prius resoluuntur ille partes aquose qua rum abũtia ille citrinus color generatur. Ad qđ etiaꝫ facit fermentatio que ab intrinseco fit: de qua etiaꝫ su/ pra dictum est. ¶ Bonitas horum caseoꝝ me aliqua liter in hoc capitulo prolixuꝫ fecit: ꝛ quia omnis laus in fine canitur volui hos caseos circa finez capituli ca seorum galie numerate: licet alij etiam in aliꝭ partib⁹ francie fiunt boni quos vt dixi omnes numerare ne/ scirem. ¶ Cetez non possum preterire caseos q fiunt in patria bituricensi in qua ad veritatem fiunt boni: sꝫ parui non spissi ꝛ mirabiliter pingues. Et fiunt in ma gna copia ex ouibus: licet etiam ex vacis fiant ꝛ ibi sunt pascua excellentis bonitatis ꝑ ouibus. Et signũ euidens est bonitas lane que non multum distat a bo nitate lane anglie. Et miruꝫ est ꝙ si oues illius patrie iuuenes aut antique ducantur ad alias partes notabi liter perdunt bonitatẽ lane earuꝫ: ꝛ econuerso si oues aliarum partium ducantur ad illam patriam notabili/ ter augetur bonitas lane earum ꝛ in modico tempo/ re. Cuius causa nõ potest alia esse ꝙꝫ aer vel nutrimẽ tum vel vtrũqꝫ. Sed credo nutrimentum esse causam portionẽ. Et sic non mirum si etiam bonum lac gene/ retur ꝛ consequenter caseus bonus. Testari enim pos/ sum: quoniam anno elapso dum essem Turonis cum spectabili magistro Nicola tiglard generali frãcie quo tidiane de illis bonis caseis comedebam. Et sic huic magno capitulo finem impono.

¶ Capitulum duodecimum secundi tractatus de ca/ seo anglie.

IN anglia est maxima copia be/ stiaruꝫ maxime ouiũ ex quibus tantam lanam colligunt ꝙ se/ re incredibile videtur ꝛ lana est perfectis/ sima vt oẽs sciunt: qđ fieri nõ posset nisi pascua bona fozent: ꝛ sic lac ꝛ lacticinia bona. Faciũt igitur maximã copiam casei. Nam vidi ego in nundi nis anuersi tantam quantitatẽ caseoruꝫ ꝙ si non vidis/ sem credere non potuissem: ꝛ sunt pulchri casei: ꝛ in ipsis faciunt impzessiones animalium litterarum flo/ rum ꝛ talium. Nõ sunt spissi: ꝛ minus in medio ꝙꝫ in circũferentia: ꝛ habent corticem mundum: suntqꝫ dia fani siue translucentes: maxime cuꝫ sunt boni adeo ꝙ ementes exponunt eos aeri ꝛ si vident transparenti/ am iudicant bonos. Et vere plures reperiunt boni ꝛ satis assimilantur placentinis ꝛ in colore etiam in sa/ pore: sed non sunt ita magni nec ita spissi. Et credo ꝙ si facerent ipsos magis butyrosos ꝙ essent valde me liozes nec essent ita frangibiles: ꝛ per cõsequens nec sic dure digestionis. Dãt tamen bonu saporem nec sunt multum viscosi: ꝛ fiunt pro magna parte ex lacte vacarum licet multum sit de lacte ouino, ꝛ hoc facit ip sos magis frangibiles. Portãtur ad partes alamanie in magna copia ꝛ ad partes galie britanie hispanie vs qꝫ ad cathelonią. Et nõ minus pulchzitudo ꝙꝫ boni tas comendantur.

¶ Capitulum decimũtertium secundi tractatus de ca seo flandrie ꝛ locorum circũstantium.

SI totum lac ꝙ flandria gene/ ratur coagulare/ tur ꝛ fieret caseus ꝑculdubio ibi magna esset copia caseorum: sed magnam partẽ lactis comedunt. Nam dum essem in vil la gantensi siue agant vidi vno mane per vnam portã solum intrare octo vel decem curus oneratos lacte: ꝛ mihi aserebant per alias omnes portas nõ minus in/ trare ꝛ totum vẽdebatur. Erat lac illud in magnis vr/ nis que curribus superponebantur. Et credo ꝙ illa copia lactis sit vna de causis quare ibi tot reperiãtur lepzosi: maxime quia etiam ibi est notabilis copia pi/ scium pzecipue marittimorum: quod satis facit ad rez. ¶ Non recollo me comedisse bonũ caseuꝫ in tota flan dria: nec in barbantia: neqꝫ in enaud: nec in artoys. Nescio an defectu componentiuꝫ prouenãt: aut ae re: vel quia forte sicut delectantur in lacte: ita etiam in butyro: est tamen patria frigida: nam sunt in septi/ mo climate ꝛ in fine. Casei qui fiunt ibi sunt terrestres frangibiles nec habent bonum saporem. Et credo ꝙ sicut in partibus meridionalibus non fiunt boni casei ita nec in partibus oppositis vt septẽtrionalibus: ideo dimittamus illos tanꝫ non multum valentes.

¶ Capitulum decimumquartum secundi tractatus de caseo alamanie in locis quibus fui.

SOluꝫ fuit in berna stra/ borg lucerа furie vsqꝫ ad dominam nostram de syeremitеs in quibus locis est mediocris quantitas bestiarum ꝛ sic etiaꝫ lactis. Ce rum non recolo me comedisse caseos electos: sed ali/ quos mediocris saporis: ꝛ erant iuuenes siue recen/ tes albi mediocriter pingues. Et credo si antiquarẽt essent multũ terrestres ꝛ frangibiles. ¶ Cuius cãm credo esse extractionem butyri: nam ipsi satis diligũt butyrum Ideo de ipsorum caseis non facio magnam extimationẽ. Et verisimiliter causa est similis illi que in precedẽti capitulo dicta fuit: cum ipsi ẽt ad septen/ trionẽ notabiliter declinẽt. Et sic finit tractatus secun dus lactinij cum dei auxilio: cui infinite sint gratie.

¶ Explicit Trac. secundus summe lacticiniorum.

¶ Tractatus tertius ꝛ vltimus summe Lacticiniorũ cõtinẽt capitula octo.

¶ Capm primũ. Quibus complexionibꝰ lac ꝛ lacticinia conueniant.

Studcapm posset dici mare magnuz pp varias ꝛ subtiles difficultates ꝯs rubrice quesitũ icludit. Sz mlta dimittaz dñis theoricis ꝛ solũ que ad practicã ptinent explanabo. ¶ Et prio iudicio meo nõ possumus absolute rñdere qbus cõplexionibus lac ꝓueniat. Nisi dicerem⁹ qꝫ oibus cõplexionibus ẽ nutrimentũ cõuenientissimũ: saltim in aliqua etate: vt in etate infantie. Nã oibus infantibus cõuenit ꝛ sine eo male nutriri possent infantes: q cũ sint valde diuersarũ cõplexionũ vr absolute posse concedi qꝫ oibus cõplexionibus lac cõuenit: saltz aliquo tpe. Nunqd aũt equaliter cõueniat istis infantibus lac esset difficultas regrẽs longuz sermonẽ. Ideo prio nũc transeat. ℣ Sz veniẽdo ad alias etates nõ ita absolute rñderi posset cũ plures sint lac abhominãtes: vt de ℒcultatore supra expresum est. Aliq vo sunt inter quos ꝛ lac est magna ꝓportionalitas ꝛ ꝓuenientia: vt allegatũ fuit ẽt de mẽte Auicẽne. Amplius lac cuz corporibus ꝓportionalitates habet que ratione comprehendi non possunt: ꝛ sic aliquibus potest cõuenire. Ad quod etiam non parum facit consuetudo, nam in pluribus montibus videmus esse tam viros ꝙ mulieres cuiuslibet etatis: ꝛ diuersarum complexionum qui quasi nunqz comedunt panem nec bibunt vinum: sed solo lacte cũ castaneis ꝛ caseo nutriuntur: ꝛ tamen sunt sani rubicũdi: in quibus credo consuetudinem multum operari: etiaz in montibus non sunt excessiui calores qui multotiens faciunt ad lactis corruptionem: non faciunt etiã exercitia multũ fortia in illis montibus nisi in ascẽdendo ꝛ descendẽdo: que sunt eis quodammodo cõnaturalia: ꝛ parũ ex hoc fatigantur: vt experientia docet. Et sic possem⁹ dicere qꝫ tales sic ꝙsueti non assuefecerũt stomachos suos ad alia cibaria digerẽda: ideo procedendo ab infantia ad pueritiam: ꝛ a pueritia ad alias etates soluz lacte vescebantur: ꝛ sic lac factus est eis cibus cõnaturalis in omni etate. Credo tamen qꝫ si transirent nunc ad alia cibaria que sunt in cõmuni vsu qꝫ infirmarentur: aut notabiliter alterarẽtur: ꝛ maxime si vellent postea ad vsuz lactis deuenire. ꝛ potissime si aerez mutarẽt ꝛ exercitia. ¶ Sed si queratur de alijs hominibꝰ non sic assuetis si lac conueniat. ℚportet distinguere: quia vel talia corpora sunt infirma: vel sana. Si infirma de his habebitur responsio infra. Si autem sunt sana: tunc vel sunt inculpate sana: vel culpate sana: ꝛ tunc dicerez qꝫ culpate sanis in aliquibus casibus potest lac conuenire: vt gratia exẽpli: extenuatis aliqualiter ꝛ reducendo ꝛ preseruando: ꝛ sic in multis casibus posset lac conuenire. Sz oportet exhibere modis a doctoribus explicatis: vt prio fit lac bene conditionatum recenter ab vbere extractum: capiatur stomacho non repleto cibo vel humoribus: quia lac non vult socium: nisi sal mel vel zuccarum ꝛ hoc iuxta naturas assumentiũ tardando comestiones saltem tribus horis sine potatione vini post: ꝛ non faciendo aliquod forte exercitium ꝛc. Si autẽ loquamur de inculpate sanis posset aut gratia cõplacentie aut augmentandi sanguinem cõuenire. De caseo autem quomodo ꝛ quibus ꝛ quando cõueniat in sequentibus apparebit. ¶ Quibus autem cõplexionibus lac magis cõueniat. Credo qꝫ complexioni temperate: ꝛ illis que sunt magis temperamẽto vicinis: quoniã periculuz in exhibitione lactis est propter facilitatem corruptiõis: sed cum in corpore tẽperato sint cause magis resistẽtes corruptioni qꝫ in alijs securius poterit exhiberi: ꝛ sic alijs tẽperamẽto vicinis: nisi haberent stomachos valde calidos: qz corrũpunt in eis facile mutabilia vt Galenus secũdo tegni. ¶ Utrum autez magis secure colericis qꝫ flegmaticis nõ est sine dubio. Sed credo minus noceret colericis: ꝛ magis prodesse posset. Licet faciliter opposituz defendi posset. Auicẽ. nãqz scõo canonis capto de lacte: dicit ꝛ propter declinationem suam nocet flegmaticis: ꝛ addens rationez: dicit: quoniam caliditas corruz non cõuertit ipsum ad sanguinẽ sicut oportet ꝛ addit ꝛ propter hoc confert habentibꝰ cõplexionẽ calidam ꝛ siccã. Uerum subiungit cum in ipsorũ stomachis nõ est colera: ꝛ in summa ibi ppe vult qꝫ nocet calidam habentibꝰ complexionẽ: qz conuertitur in ipsis in coleram. Sed possumus dicere qꝫ intelligit de cõplexione excessiue calida. Sed vide textum qui dicit: ꝛ est magis cõuentes cõsistentibus qꝫ adolescẽtibꝰ calidam habẽtibus complexionez. Cuius oppositũ ratione defendi posset: cũ in consistẽtibus sint cause fortiores ad corruptionẽ lactis: ꝛ maxime qz vt clarum est in consistẽtibus est magis de colera. Sed nolo prio nunc amplius ista disputare: cogitabunt iuuenes eoz ingenia super hoc aperientes. ¶ Auicẽna in capitulo proprio: vult lac conferre senibus: qz removet pruritum qui accidit in eis. Quod tamẽ intelligẽdum est sane cuz multi sint senes: quibus non cõueniret lac exptẽ catarri. ℣ Et tu vide qz ibidem dicit qꝫ lac caprinuz confert catarris: ꝛ retinet eos. Quod credo sit propter stipticitatez suam de qua supradictuz est: qꝫ propter nutrimentuz caprarum ꝛc. Et Hippocras quinta aphorismorũ sexagesimo quarto aphorismo dicit. Lac dare caput dolentibus malum: exquo arguitur ipsius lactis facilis euaporatio ad caput. Unde si considerẽtur dicta Galeni in cõmento faciliter poterimus omnia cõcordare. Nã dicit qꝫ lac est vnum de rebus cito mutabilibus quia si lac calorem inueniat plusqz oportet cito in fumositatem se mutat: si minorez: in acetositatem transducitur: ꝛ addit lac bonuz ꝛ multũ nutrimẽtum facit dũtamẽ coquitur ꝛ digeritur inflatio sub diaphragmate ꝛ dolor in capite conficitur: hec in sanis lac agit. Et sic videtur hic lac exhiberi non posse sine aliquo nocumento etiam corporibus sanis. Uerum iuuamẽtum prestantius aliquando est nocumẽto: ideo exhibek. Maz dicit loco allegato. Sed vniuersaliter lac bonum esse dico indigẽtibus bono ꝛ facili nutrimento ꝛ sic multis prodesse potest: maxime si considerem⁹ que etiam dicit Auicẽna: nam in proprio capitulo dicit qꝫ lac est cura oblitionis sicce ꝛ tristicie ꝛ alienationis. ¶ Sed statim insurgit dubium: cuz virtus memorativa sicco perficiatur: ꝛ oblitio vel diminutio memorie ꝛ plurimũ a causa humida procedant ꝛ lac humectet. ℣ Possumus dicere ad hoc cum Galeno qꝫ omnis imoderata discrasia deiicit actum proprie virtutis: ꝛ sic licet de natura sicci sit memoriaz conseruare posset tamẽ in tantum augeri siccitas qꝫ oporteret vti humectãtibus vt docet Auicẽna in proposito. ¶ Item dicit Auicẽ.

g melius est illud quod est in medio estatis: cuius tamen oppositum supradictū est. ℣ Tamen siquis confideret dicta sua seipsum corigere videtur: vnz subdit. Verūtamen timetur in ipso g calor ipsum conuertat postquam potatum fecit: t illud non timetur in vere: nam sic possemus dicere g lac veris absolute est melius vt supra. ℂ Et nota vnum singulare qđ dicit: t neq; est aliquid nocibilis corpori q̄z lac malū. De bono tñ dicit g est boni chimi t facit exuberare sanguinem t augmētuz faciens in cerebro t ꝑprie lac mulierē. Est ēt facilis digestionis. Vide capm Auicenne t plura intelliges que timens plixitatez nō scribo: t sic quibus lac cōueniat satis discussum est.

ℂ Capituluz scōm tertij tractat⁹. Qui sunt caſei ꝑuenientes colericis t ipſis diſconnenientes.

Svolumus ad quesituz rubrice scientifice rñdere non nisi cum distinctione fieri potest: lz persepe medici interrogent nunqd caseꝰ sanus sit. ℂ Ad qđ rñdenduz oportet diuersa respiciēdo maturare rñsum: t ꝑm cōplexiones t alia infra dicēda respondere. ℣ Vnde cū queritq g sunt caſei colericis cōuenientes. Oportet cōsiderare triplex regimē esse vt Galenus tertio tegni: preseruatiuuz. s. cōseruatiuū: t curatiuū. ℣ Si loquamur de regimine cōseruatiuo: sic oportet dicere g calidiora calidioribꝰ t frigidiora frigidioribꝰ indigent adiutorijs: vt ibidē Galenus t fundamētum est qñ cōseruatio fit per similia: t sic in regimine mere cōseruatiuo calidiori corpori vt colerico conueniret caseus calidioris complexionis vt antiquus vel salitus aut acuitatem habens que omnia caliditati attestātur: t sic de alijs cōplexionibꝰ ꝓportionabilr est dicendū. Veruz qz rarissime vtimur ℔ regimine mere cōseruatiuo: sed potiꝰ regimine preseruatiuo: verbigratia preseruādo corpus colericū ne vlterius labatur ad calidum damus infrigidantia: t econuerso flegmaticis calefacientia. Secunduz hunc moduz colericis magis conueniret caseus frigidioris complexionis vt caseus nouus nō salitus saltem notabiliter qui aptus est remittere acuitatem colere vbi antiquus aut salitus potius colerā augeret t inflāmaret. Hoc dico merito complexionis totalis: quia ratione alicuius alteriꝰ dispōnis posset esse aliter iudicādum. Nam cuz complexione colerica stat aut stare potest tanta stomachi frigiditas t humiditas indicare potens de exhibitione calefacientium t exiccantium q potius exhiberi deberet caseus antiquus aut salitus q̄z nouus. Et ideo in prudentia medici consistere debet vt vltra vniuersalem complexionem etiam consideret particularem complexionem aliorum mēbrorum: tempus anni: regionem: consuetudinem t alia huiusmodi: vt cum recta ratione consulere possit quid in vnoquoq particulari cōueniat indiuiduo: nec oportet sic faciliter respondere ad interrogata. Et ea que hic dicuntur etiam oportet intelligere de alijs complexionibus infra dicēdis. ℂ Sed ꝓple niori noticia omniū est intelligendum primo q vt superius aliqualiter dictum est magna in caseis diuersitas reperitur: nam quidaz est vacinus: quidam pecorinus: quidam caprinus: t quidam mixtus ex duobꝰ aut tribus equaliter: t quidam inequaliter: ex quibus in caseo contingunt cōplexiones varie t nature. Item quidam est pinguis: quidaz macer: t quidam mediocris quod contingit propter causas superius dictas. Item quidam est dulcis: quidam acutus t quidā mediocris: cuius cā est sal aut coagulū: aut ipſe longum: aut ipsum lac merito animaltum: aut merito pascuuz: nā sicut carnes vitulorū aliqñ sapiunt: aut habēt odorem alet siluestris: nō mirū ēt si in lacte pascua aliquē possunt imprimere saporē. Item quidā nouus qdā antiquus t qdaz mediocris: vt supra de etatibꝰ caseoꝝ. Item quidam bonus: quidam malus: quidā mediocris. ℂ Pro quo notandum q caseus pōt dici bonus vel malus: vel respectu sui: vel respectu assumentis. ℂ Respectu sui. Prio est bonus cū est ex bono lacte t bñ cōfectus bñ ꝓseruatus. ℣ Respectu aūt assumētis dr bonus vel malus ꝑz qđ bonū vel maluz inducit effectū. Et ē in hoc magna dria qñ idē caseus posset eē in se bonus: g tñ in assumēte diceret malus: q; in eo malū induceret effectū: vt ꝑz primo in his g caseū abhominant. Illā aliqui sunt gbus caseus quātūcūqz bonus si exhiberet eēt quasi venenū. Idem ēt caseus antiquus t hñs notabiliter de acuitate dici posset respectu sui t absolute bonus: g ēt respectu assumentis vt corpis flegmatici t tpe hyemis diceret bonus: t tñ respectu alteriꝰ vt coleris: t tpe estatis diceret malus: q; in illo colerico t tpe estatis malum ꝓduceret effectū. Et pariter de nouo econuerso dicere possumus qui in se bonus ēt respectu colerici tempore estatis: qui tñ respectu flegmatici t tpe hyemis diceret malus. Sic ēt est diuersitas ex parte ipsis t hoc g idē caseus in se bonus. erit tñ melior vno tpe q̄z alio: gratia exempli: caseus nouus etiam bene conditionatus est melior in estate q̄z in hyeme: cuz tpe estatis magis infrigidantibus corpora cōiter indigeant: t certuz est caseum nouū infrigidatiuū esse. Et sic econuerso dicemus de caseo antiquo qui melior est tēpore hyemis q̄z ipsummet tempore estatis: ꝓpter consimilem causam. Et hoc intelligaf merito caſei t merito ipsis: q; possent eē alie indicatiōes ita fortes g caseus nouus in certo corpore esset ad istū intellectū melior in hyeme q̄z in estate: vbi tale corpus ꝓpter aliquā causaz magis indigeret nutrimento tempore hyemis q̄z estatis: t cum hoc esset in hyeme corpus magis paratum inflāmari ꝓpter aliquā accidentalē causaz q̄z in estate: siue hoc proueniret merito regiminis vt fortius exercitij: aut vigilaz: aut tollerantie famis vel accidentium anime: siue ꝓuenīret merito alicuius dispositionis vel egritudinis in tali corpe reperte tpe hyemis magis q̄z tempore estatis: vt de pluribus exemplificari posset. ℂ Et ideo insequendo dicta superius t concludēdo tenorem capituli: credo dicendum g caseus nouus maxime non salitus conuenit magis colericis q̄z antiquus: t hoc aliorum posita paritate: q; aliter oppositum contingere posset vt supra. Et sic etiam dicere possumus g caseus nouus cōuenientior est in estate q̄z in hyeme: indicatiōe sumpta a tpe anni. ℣ Multa in hoc capitulo sunt dicta que ad sequentia multuz faciunt: ideo vbi oportet recursus habeatur.

ℂ Capituluz tertiū tertij tractatus. Qui sunt caſei cōuenientes flegmaticis t ipſis diſconuenientes.

Asequēdo regimen preseruatiuum vel reductiuz versus tēperamētū in corporibus flegmaticis g caſei cōueniant t omittendo conseruatiuū regimē qui fit per sīlia: vt supra satis dctū est.

Quia

Quia complexio flegmatica opponitur colerice: ⁊ oppositorum eadem est disciplina: cuj colericis vt supra nouus caseus conueniat magis q̄ antiquus: oportet dicere q̄ flegmatis antiquus caseus magis conuenit q̄ nouus: cum nō minus contrariari videantur case⁹ antiqu⁹ ⁊ nouus q̄ complexio colerica ⁊ flegmatica. ℣ Uerum hoc intelligo indicatione sumpta a complexione q̄ flegmatis magis conuenit antiqu⁹ caseus aut aliquam habens acuitatez q̄ nouus vel sine acuitate: ⁊ maxime tempore hyemis. Nam cū complexio flegmatica indigeat p̄ro ipsius p̄seruatione calefacientibus: ⁊ exiccātib⁹: ⁊ caseus antiqu⁹ sit hōi: sequit̄ intentum: q̄ caseus nouus faceret aut saltem disponeret ad vlteriorem lapsum: ⁊ sic esset aptus nouus caseus deducere flegmaticuz extra latitudinem sue naturalis dispositōis. ℣ Et siquis diceret q̄ immo conseruaret eum in sua naturali dispositione: cum conseruatio fiat per similia. ℣ Dico p̄ro vt supra q̄ hic intendimus regimini p̄seruatiuo ⁊ non conseruatiuo. Secundo possem dicere q̄ licet conseruatio fiat per similia in forma vel virtualiter: frigiditas tamen casei nouj excedit frigiditatem corporis flegmatici saltem virualiter. Et sic posset ipsum ducere extra latitudinem sue naturalis dispositionis. Uerum p̄ro nunc ista dominis theoricis dimitto. ℂ Sufficiat igitur p̄ro nunc q̄ flegmaticis indicatiōe sumpta a complexione magis conuenit caseus antiquus q̄ nouus: ⁊ hoc satis clarum est: ⁊ si vellimus addere illam particulaz: alijs paribus: adhuc erit clarior: vt posita paritate in consuetudine regione tempore anni particularib⁹ dispositionibus mēbrorum p̄pinquitatibus occulti⁹ ⁊ alijs omnib⁹ preterq̄ in antiquitate ⁊ nouellitate casei: clarum tamen est indicatione sumpta a complexione flegmaticis antiquos caseos conuenire. ℣ Non cōfidant tamē flegmatici tantum in hac conuenientia q̄ indiscrete caseis vtantur. Sed modeste semper: quoniaz ⁊ si respectu primarum qualitatū conueniant: sunt tamen alia quibus officere possunt si difficultatē digestiōis grossitiem nutrimenti: ⁊ alia cum modo substantie considerare voluerimus.

ℂ Capitulum quartum tertij tractatus. Qui sunt casei conuenientes melancolicis ⁊ ipsi disconue//nientes.

Uater omnes lapsas complexiones naturales melancolica est minus bona: breuiorisq̄ vite ⁊ duratiōis: ideo diligēti studio gubernāda: quia lapsus valde modic⁹ sufficeret melācolicū ad egritudinalē lapsum p̄ducere: ⁊ vt clarū est tam in regimine p̄seruatiuo q̄ reductiuo calidis idiget ⁊ humidis: ⁊ ideo nō facile est videre q̄ sint casei ipsis p̄uenientes. Nam iz antiqui ad calidū declinēt: tū fictores sunt q̄ illi p̄ueniat: nouj aūt iz humidi sint ad frigidū tū declinātes ipsis melācolicis nō p̄uenīūt. Opz igit̄ vel dicere q̄ pauciss̄imo caseo vti debeant: aut caseo nouo soluz tpe estatis: vel antiquo tpe hyemis: aut mediocri inter nouelitatez ⁊ antiqtatē qui oi tpe minus discōueniret maxime si bon⁹ esset vt caseus Brixie ⁊ cōsimiles. Naz cū talis caseus mediocris ēt quādaz mediocritatē in qualitatib⁹ obtineat vī saltez merito primaz qualitatū nō multū posse nocere: nam nouus magis cōueniret respectu humectationis: verum ratione frigiditatis plus obesset: ⁊ sic antiquus rōne caliditatis melius cōueniret: sed ficcitas cōiūcta nocere. ℣ Dicam⁹ igit̄ vt supra q̄ mediocris inter nouellitatē ⁊ antiquitatē minus pōt nocere melancolicis imo aliquib⁹ gratia nutrimenti iuuare posset: maxie si cōsuetus foret: nou⁹ etiam tempore estatis ⁊ antiquus tempore hyemis in pauca tū quantitate nocere nō possunt: imo cum aliquib⁹ circūstantijs prodesse: vt supra satis etiam infra dicetur.

ℂ Capitulū qntuz tertij tractatus. Qui sunt casei cōuenientes sanguineis ⁊ ipsis disconuenientes.

Ex opposito se respiciunt cōplexio sanguinea ⁊ melancolica. Uex in sanguinea virtus valde fortior est apta min⁹ ledi a sibi occurrentibus: tam intus q̄ extra: naz virtutes sunt in ea fortiores: ⁊ sic digestiua plura poterit i/mutare obiecta que nō posset ꝯplexio melancolica: tō cum maiori licentia possunt caseis vti dico sine notabili nocumēto. ℣ Uerū cum queritur qui magis cōueniūt sanguineis. Oportet dicere q̄ frigidi ⁊ ficci: tales aūt essent ex capris confecti ⁊ nouj: ⁊ postea ouini etiam nouj: ⁊ vaccini non sic nouj: sed non salitj: ⁊ aliqualr antiquati: nam tales in regimine p̄seruatiuo conuenientiores essent. Plura dimitto que infra dicentur. ℣ Sed p̄ro nunc sufficiat qui casei cuiq̄ cōueniant cōplexioni indicatione sumpta a complexione aut aliorum seruata paritate.

ℂ Capitulum sextum tertij tractatus Qui sunt casei conuenientes sembus ⁊ alijs etatibus.

Si quis bene cōsideret q̄ dicta sunt circa cōplexiones naturales in cōuenientia ⁊ discōuenientia caseoz facile poterit in etatibus ēt iudicare. Nam etas prime senectutis attestatur cōplexioni flegmatice. Juuēt⁹ aūt colerice. Puericia sanguinee. Decrepitatis aūt etas melancolice cōparat: Et sic satis conformiter de etatibus dicere possumus sicut de cōplexionibus dictū est: his exceptis. Primo q̄ i decrepitis ꝑpter indigestiones plures abundant materie flegmatice ⁊ cōsequēter catarrales: a quibus si sumatur indicatio non sic cōueniret caseus ēt cum illis conditionib⁹ qui cōueniret in cōplexione melancolica: vt satis clarum est. Mā caseus supertus designat⁹ qui in cōplexione melancolica cōueniret in etate decrepita multiplicando catarros multum disconenire posset: cum videamus plures decrepitos a catarro suffocari: ⁊ ideo non video decrepitis caseum aliquē conuenire. Forte autem minus malus est etiam antiquus in modica tamē sumptus quantitate ꝑpter difficultatem digestionis: ⁊ ideo doleo satis dum cogito me intrare debere etatē illam si deo placebit q̄ me a caseo abstinere oportebit quem tamen libentissime comedo. Secundo est diuersitas inter etatez pueritie ⁊ complexionem sanguineam: q̄ obiectum difficilioris imutationis ⁊ solidioris substantie transmutabit sanguineus iuuenis q̄ puer maxime in infantia constitutus: ⁊ sic aliquis caseus poterit cōuenire sanguineo vel saltem non nocere qui tamen infanti non cōueniret aut in eo notabile induceret nocumentuz. Et ideo licet lacte infantibus conuenientissimum nutrimentum: caseus tamen etiam cuius vis cōditiōis nō

conueniet. Lauᵭo ẽt vt pueris detur in valde modi/ca quãtitate: ⁊ de mediocri inter antigtatẽ ⁊ nouelita/tem: plus tñ nouelitati q̃ antiquitati attinẽti. Juueni bus vero sicut de colericis dictũ est: ⁊ primis senibus sicut flegmaticis: intelligendo semp indicatõe sumpta ab etate. Et hec de etatib⁹ dicta sufficiant.

℄ Capm septimũ tertij tractatus. De caseis conue/nientibus in aliquibus egritudinib⁹: ⁊ diuerso mo do preparationis eorum.

In hoc capo ea oĩa que ad ꝓpositũ factũt scribere vellẽ tractat⁹ vnus magn⁹ insurgeret. Tñ aliquas ⁊ paucas narrabo egritudines in quibus ⁊ lac ⁊ ca seus nõ pauca factũt iuuamẽta. ℣ Et pri/mo de lacte vltra ea que superius dicta sunt de mẽte Auicẽne. Quia de lacte asinino nõ feci magnã men/tionẽ ⁊ hoc iõ q: ad caseũ faciendũ inutilis est: naꝫ est valde subtilis substãtie: ⁊ ideo nõ faciliter i stomacho caseatur: ideo via medicine post lac mulieris lac asine cõmendatur: vnde Gale. septimo de ingenio sanita/tis. capitulo sexto in cura male cõplexiõis sicce stoma chi: quicquid dicat Serapio de mente ipsius Gale. affertiue dicit. ℣ Lac asininũ ceteris est meli⁹ post mu liebre: qm̃ alij est subtilius. i. penetrabili⁹: ⁊ ad coagu landuꝫ tardius: lac enim coagulari in stomacho nocti le est vnicuiq; subtilitas huius lactis suiq; digestio ꝓprie tuuatiua sunt: q: via transeũdoruꝫ ciborum est angusta ⁊ clausa ⁊ digestiua defecta: vnde opꝫ eos bi bere illud lac aut solum aut cum modico mellis ⁊c. ℣ Nec Gal. Qui si tũ alibi oppositus dixisse appareat cõcordando dicerem q; hic loquit in isto casu vt in re motione male cõplexionis sicce stomachi. ℣ Alibi for te loquit de bonitate alterius lactis ꝓ aliqua alia in/tentione. ℣ Auicen. ꝑia quarti in capitulo rememo/rationis medicaminuꝫ infrigidantiuꝫ ethicos laudat lac asine: quoniaꝫ infrigidat ⁊ humectat. ℣ Undecima ẽ o tertij capitulo de cura ptisis dicit. Et de lactib⁹ ma gis cõuenies est lac mulieris suctuꝫ ex mãmilla: de/inde lac asininũ ⁊ lac caprinuꝫ ꝑprie propter stiptici/tatem que est in lacte caprino: deinde dicit ⁊ lac egnũ ẽt est ex eis que mundificãt ⁊ faciunt sputũ facile ⁊c. Et sic quo ad intẽtionẽ humectãdi mũdificãdi ⁊ infri gidãdi que necessaria sunt in istis casibus lac asininuꝫ preferẽ. ℣ Ꝓ nutricatione tamen aut aliꝫ intentio/nibus non sic concordabimus ista cum his que supe/rius dicta sunt in capitulo tertio primi tractat⁹. Jdeo istud capitulum cuꝫ illo recurratur. ℣ Sufficit q; lac ethicis cõfert ⁊ ptisicis confert vlceribus renũ maxi/me ouinuꝫ: q: non est ei par dicit Auicẽ. Jn fluxibus autẽ lac calibeatũ. ℣ Confert lac in mitigatiõe dolo rum: in passionibus oculorum: in asperitate guturis: in vlceribus palati: ⁊ pluribus aliꝫ passionibus vt possem pluribus auctoritatibus demonstrare quas gratia breuitatis omitto. Et si vis plura videre ⁊ vti/lia tam in modo exhibitionis lactis q̃ in virtutibus ⁊ ꝑprietatibus suis lege que dicit ℳesue in capitulo ꝺ ptisi. ⁊ multa bona cognosces. ℣ Sed venio ad casuꝫ nostrum qui nõ solum ꝓ nutrimento vtilis est: sed ad plures cõfert egritudines. Mã caseus nouus im/pinguat ⁊ multi eo nutriuntur. Confert ethicis cõstã te digestiua ⁊ aliꝫ multis dispositionib⁹. Antiquus etiam ad multa iuuat ⁊ ante pastum ⁊ post vt in sequẽ ti dicetur capitulo. Sed singulariter valet vt oẽs at/testantur doctores in fluxibus. Uteruꝫ primo lauatur pluribus vicibus in aqua calida: ⁊ hoc vt ipsius salse sedo ⁊ acuitas removeatur: deinde varijs modis exhi betur aut exiccando ⁊ faciendo puluerẽ. Qui post cuꝫ cibis exhibetur: aut per clystera injicitur ⁊ leuiter ab stergendo consolidat vlcera intestinoruꝫ ⁊ cõstringit ea: vel sic lotus exhibetur cum aliꝫ cibis patientib⁹ stante digestiua stomachi satis forti. Fit etiam aliquã/do decoctio casei in aqua que multiplicat lac in mam mis mulierũ. Et breuitati indulgens nõ allegabo do ctores has ⁊ alias plures virtutes caseo ascribentes. ℣ Uerũ non preteribo vnum quod dicit Auicẽna in capo de caseo. ⁊ credo habuerit a ℳaby ℳoyse qui idem dicit: ⁊ est singulare ⁊ expertum: q; si teratur ca/seus antiquus cum oleo aut cum aqua pedum porco rum salitoruꝫ qõ melius est: ⁊ fiat emplastrũ sup du/ritiem tuncturarũ extrahit ex eis sicut gipsum. Et ad veritatem est res multotiẽs ⁊ in multis experta: licet tamen non in omnibus vt aliquando probaui: vnde si quis bñ cõsideret nãs caseoꝫ poterit ad plures refer re egritudines ⁊ vtilitates plurimas reperire.

℄ Capitulum octauum ⁊ vltimum tertij tractat⁹ De modo comedendi caseum: ⁊ qui ante cibum: ⁊ qui post comedi debeant ꝓm varias cõplexiones: tam totales q̃ partiales.

Studvltimum capm ẽ q; magis querit ⁊ in quo magna col/ligetur vtilitas: naꝫ in cõi ⁊ fere cõtinuo contingit vsu. Et iõ vt possumus veridi ce respondere in talib⁹ ⁊ scientifice. Opꝫ prio intelligere intẽtiões varias quib⁹ hoies vtuntur caseis. ℣ Scõo intelligere oportet caseoꝫ naturas ꝺ quib⁹ tamen satis supradictũ est. ℣ Est aũt videnduꝫ q: auctores antiqui de ipsis caseis senserũt: vt concor dando dicta eoꝫ possimus vsum caseorum ad opus practicum vtiliter reducere. ℄ Ꝓ primo igitur in/telligendo sciendum q; caseus aliquando exhibetur gratia nutrimenti princi palr: ⁊ tunc caseus magis nu tritiuus ⁊ aptus ꝺm plures sui partes in substantiaꝫ membroruꝫ conuerti dicetur melior. Et isto modo medius inter nouum ⁊ antiquum dicetur ⁊ erit melli/or. ℣ Unde Auerrois quinto colliget. Dicit caseus re cens: frigidus est ⁊ humidus grosse substantie: ⁊ ve/tus calidus est ⁊ siccus ꝓpter sal: ⁊ tendit ad adu/stionem: ⁊ si aliquis caseus est bonus medius interve terem ⁊ nouum est bonus: modo fit factus rationabi liter ⁊ ex bono lacte. ℣ Et Auicenna secundo cano/nis capitulo de caseo. Dicit q; medius inter illũ qui extenditur vt viscus ⁊ frangibilem. Ambo enim sunt mali: ⁊ sic medius inter nouelitatem ⁊ antiquitatem erit illius conditionis aliꝫ partibus ⁊ sic melioꝫ. Et ibi dicit q; caseus antiquus salitus extenuat. Et sic vo lentes extenuari ⁊ dubitantes impinguari: quoruꝫ magnus est numerus vltra montes possunt ex eo comedere. Sed caueant a nocumentis que potest inducere. ℄ Nam Auicenna loco allegato dicit q; est malus stomacho ⁊ nõ salitus: ⁊ q; generat lapideꝫ in renibus ⁊ vesica ⁊ ꝓprie humidus: ⁊ addit ⁊ ꝓ/prie cum comeditur cũ seminibus ⁊ penetrare facien tibus per que intelliguntur oĩa diuretica. Et est dictũm singulare bona rõne fundatuꝫ: nam diuretica ducunt caseum aut eius materiam ad vias vrine ⁊ certum est q; caseus est materia lapidum. Jdeo aduertant qui

caseo

caseo vtunt libenter ne in illa mẽla comedãt viureti/ca post caseũ maxime. Nec bibant etiã post vina alba p̃sertim potentia pp assignatam cãm. Et ab his po/tissime cauere debent inclinati aut soliti has passiones incurrere. ¶ Isaac vero in suo de dietis particularib⁹ longe magis alijs doctorib⁹ caseũ detestari vr̃ duz di/cit. Caseus vniuersaliter est pessim⁹ stomachi grauа/tiu⁹ ꝛ digestioni difficilis. Et subdit iccirco vtẽtes eo sepissime collicã incidunt passionẽ ꝛ lapides in eoꝝ renibus generant. Quã qdaꝫ auctoritatẽ aliqui glo/sare voluerunt qꝫ intellexit de valde antiquo salito ꝛ fortiter terrestri. Sed non credo hanc glosam ad mẽ/tem suã accedere cũ dicat caseus vniuersaliter est pes/simus: ꝛ sic vniuersaliter loquẽs nõ intẽdebat de illis particulariter loqui. Sz credo fuerit illius opinionis aut qꝫ ipse caseum abhominebat: aut forte non vide/rat nec gustauerat nisi de caseo orientali aut sardinie q ad veritatem nihil valent ꝛ realiter eos pessimos esse confiteor. Verum caseus caseo qd̃ p̃stat: esset valde abusiua cõparatio: figs sardenicuz caseũ caseis de bria brixie aut tarãtaxie cõpararet: qm̃ isti cum multis i se/cundo tractatu descripti sunt facilioris valde digestio/nis maioris nutrimẽti ꝛ melioris. ℣ Alij caseũ detestã/tur vi vocabuli dicentes qꝫ caseus dicit quasi carens esu ꝛ sic indignus pp ipsius malitiã mãducari: sed di/ctum hoc volũtariuz est. Alij malitiã eius detestãtur: qꝫ ex detertoꝝ parte lactis cõficit: videlicet ex pte ma/gis terrestri que in lacte reperit vt satis in p̃cio tracta/tu mõstratũ est. Et certũ est qꝫ hec rõ satis cõcluderet si sole ptes terrestres ꝓcurrerẽt ad caseꝝ cõpositionẽ: sz boni caseꝝ cõpositores ẽt notabilẽ ptem butyrosaz di/mittũt imo aliq totã: que qdez ps est illa q̃ facit ad ca/seꝝ bonitatẽ remittẽdo ptes terrestres: taz in frigidita/te q̃ in siccitate cuz ptes butyrose calide sint ꝛ humi/de: ẽt de ptibus aquosis aliqd in caseo remanet saltez notabili tpe: ꝛ hac de cã doctores dixerũt caseũ nouũ esse frigide ꝛ humide ꝓportionis: qõ fieri non posset nisi pp pũtiã illaꝝ ptiũ humidaꝝ: vñ non solũ ex ptibus siccis ꝓficit caseꝰ: ꝛ sic eoꝝ rõ nõ ꝓcludit. ℣ Et i sũma nulla rõ mihi neduz cõcludere: vel nec psuadere põt qꝫ caseꝝ sint oẽs ita detestãdi vt aliqꝫ sonãt auctorita/tes: ꝛ qꝫ corpora maxime sana eo vti nõ possint: mode/rate tñ: ꝛ eo maxime qꝫ experimtus vidi ꝛ reges p̃ser/tim christianissimuz Ludouicum regem francoꝝ: du/ces plurimos comites marchiones barones milites nobiles mercatores plebeos vtriusqz sexus qui caseo libenter vtunt: ꝛ sic potius vr̃ ab oĩbus approbari. ¶ Sz ad ꝓpositũ veniẽs vt dixi si caseꝰ exhibeat gr̃a nutrimentionis: nouus aut nouelitati attinẽs dari dz: ꝛ ante alios cibos: imo ẽt alijs cibis cõmixtus. Laudo tñ semp vt quouis respectu exhibeat sit modice q̃ntitatis. ℣ Aliqñ aũt exhibet ad ꝓuocãdũ appetitum vt sepius in me ipso expertus sum. Naz si debilitet ap/petitus pp pũtiaz alicuius flegmatis in ore stomachi cõtenti: tunc cõuenit comedere paꝝ caseꝝ antiqui ante pastũ: qm̃ resoluẽdo ꝛ incidẽdo deponet aut depone/re poterit illas ptes flegmatis adherẽtes parietibus oris stomachi: quoꝝ pũtia p̃sternebat appetitꝰ. Ubi tñ ista detectio appetitus esset ab alia cã maxime a mã colerica nõ ꝓueniret. ℣ Aliqñ vo daf gr̃a corrugatio/nis oris stomachi ꝛ figillatõis ne fumi postea ita faci/liter petant caput ꝛ vt sua grauitate cibũ ad iferiores partes stõi descẽdere faciat. Et isto modo ẽt cõuenire põt post cibum comestio modici caseꝝ antiq bene ꝓdi/tionati: plus tñ ꝛ minus: apetiendo semp oculos ad cõplexiones totales ꝛ partiales: ad regiones: ad tẽpus anni: ꝛ ad consuetudinẽ principaliter. Nã plures ita assueti sunt caseo: vt ẽt notabilis quãtitas eis nocere non possit: ꝛ alig a valde modica quãtitate leduntur. Si aũt exhibeaf caseus gr̃a cõtraparẽtie alicuiꝰ cibi assumpti: tunc si cibus assumptꝰ fuisset humidus ꝙ/niret caseus antiquus: si vero fuisset cibus siccus aut exiccatiuus: magis cõueniret nouus. ℣ Et ex his pz versum cõiter allegatũ non habere vniuersaliter veri/tatem dum dr̃. Post pisces nuces: post carnes caseuz duces. Nam aliqꝫ caseus antiquꝰ isto respectu pos/set plus ꝙuenire pꝰ pisces q̃ post carnes: cũ sit neces/saria maior exiccatio post pisces q̃ post carnes: vt cla/rum est: maxime in multis corporibus: quorũ exem/pla breuitatis causa dimitto. ℣ Assumit etiã aliquãdo caseus ad satisfaciẽduz necessitati appetitꝰ vt persepe contingit dominis studentibꝰ: qui dum suas paucas carnes comederunt cum appetitu adhuc restãtes ad caseũ recurrunt: ꝛ dicunt qꝫ caseus est p̃sepe actio subsi/diaria admodũ loquẽdi dominoꝝ legistarũ. ℣ Come/ditur ẽt aliqñ caseus post cibũ gr̃a voluptuositat] aut remotionis vnctuositatis dentiuz: post comestionem carniũ pinguium cõtingentis: aut rõne remotiõis ali/cuius saporis in ore post alios cibos remanentis. Et in his casibus põt concedi caseus boni saporis ad an/tiquitatem parum declinãs: sed in modica quantitate semper insequẽdo cõmune dictũ. Caseus est sanꝰ quẽ dat auara manus. ℣ Et hic videf modus cõueniẽs ꝓ diuersitibus ꝛ notabilibus personis obseruãdus. Pau/peres vero ꝛ quos ad quotidianã caseꝝ comestionem impellit necessitas regulis superioribus nõ astringũ/tur: cum cogãtur ꝛ in ꝓncipio ꝛ medio ac fine come/stionis ipsorum caseum manducare. Esset tñ ipsoꝝ considerandа complexio: ꝛ aliquibus nouum: aliqui/bus antiquũ: aliquibus medium si habere possent ex/hibere: iuxta ea que superius dicta sunt.

¶ Et sic eoꝝ que in hac materia reperire potui finem impono. Scio tamẽ me aliqua dixisse que citramõta/nis aut supflua: aut minus bene dicta videbunt ꝛ pari/ter vltramontanis plura apud eos notissima que di/cẽt forte potuisse taceri. Verũ qꝫ ea apud cismõtanos ignota erant scribere visum est vt vnusquisqz partem suam accipiat: ꝛ vltramontani que citra: ꝛ citramonta/ni que vltra. Et sic si quis omnia recta rõne cõpenset saltẽ nihil superfluũ iudicabit. Remittẽs me semper in oĩbus saniori iudicio ꝛ correctioni peritorum ma/gis: cum inter phisicos me minimum esse profitear. Ad laudem ꝛ gloriam clementissimi dei a cuius fon/te omnia bona procedunt ac diui Panthaleonis me/dici ac martyris gloriosi. Amen.

FINIS.

¶ Explicit Sũma Lacticiniorũ preclarissimi artium ac medicine doctoris dñi magri Panthaleonis de Conflentia.

Cautele.

¶ Opus perutile de cautelis medicorum editum a clarissimo philosopho ac medico magistro Habrie le zerbo Veronense theorice medicine ordinariam studij patauini publice legente sub anno domini. M.cccc.xcv.

¶ Prologus.

Perfectum medici regimen in actu eius operatiuo sicut ¶ viuere dicit hoīs modus cōplet p rōnez arte pfectaz. Humanū.n. genus arte ¶ rōnib⁹ viuit prīo metha phyfice. Perficit aūt ratio per artē medicinalē cū obseruatōe diligēti canonū: tā ptis theorice q̄z practice medicie. Nocet vero obseruatio diligēs potissime adiplet triplici instrō. ℣ Prīo inuocatiōe diuini auxilij qđ p̄ceptū nobis insinuat p̄ceps prīa pri mi dū ait. In primis deo gras agam⁹ cē. Et Halya. prīo regalis dispōnis dū ingt hoiem medicū ad deū esse suspitientē. Et Joānes Mesue de appropriatis. Deū o medice in cūctis p̄pone ¶ c. ℣ Scōo vero adiplet cōatu volūtat⁹: studio:¶ diligētia: vt neqz die ne qz nocte studiū itermittat. Sz lectiōe assidua:¶ medi tatiōe indefinēti: cuz meditatio clauis existit sapiētie. Inde Halyabas loco allato. Opz medicū magis lectione occupari: studioqz consideratiōis librorum medicine: nec negligat: aut fastidiat eos quotidie legere. Et Damascenus in aphorismis abūdanter libros peritor⁹ virorum legere ¶ eorū secreta discutere iuuat homi nem sapientē. ℣ Tertio adimplet obseruatiōe canonum medicinaliū diligēti euitatōe falsē doctrine: nec nō deceptōis ¶ infamie nōnūq̄z: vt qz cōtingentiuz in actu opatiuo medici. Nō eni oz cuicūqz scripture credere: vt Gal. ait prīo de simplici medicia. Et qui nō timet infamiā iuerecūdus cēset. ¶ Sicut.n. vī observatio canonū medicine observatiōi legis euangelice Que p̄sīr pficit. ℣ Prīo iplorātiōe diuini auxilij: docente legislatore q est Saluator noster ¶ Matthei. vī. c. petite: ¶ dabit vobis:¶ querite ¶ inuenietis: pulsate ¶ aperiet. ℣ Scōo conatu liberi arbitrij: ppterea dicit ibidē intrare p portā arctā: qm̄ lata est porta ¶ via spacioſa que ducit ad pditionē. ℣ Tertio euitatiōe falsē doctrine ¶ deceptionū cum ibidē dicat: attendite. i. diligēter cauete a falsis ꝓphetis. i. doctorib⁹ hereticis. Veniūt enīz ad vos in vestimētis ouium. Interi⁹ aūt sunt lupi rapaces: ab opibus.n. eorum cognoscetis eos. Aliqn̄.n. cauēde sunt insidie malignātium ¶ emulantiū: ppter qđ dictū fuit ¶ Matthei. vī. cauete autē ab hoībus. Propter qđ in actiōibus humanis cum prudentia aliqn̄ declināda est malitia p̄secutor⁹: nō dictuz est ibidez. Estote prudentes sicut serpentes. Exēplo beati Pauli tarsensis qui cognoscēs malitiā iudeorū in Hierusalē: cum ipse esset ciuis romanus ex priuilegio appellauit ad Cesarem. Aliqn̄ ettā occurrēte necessitate: siue amaritudine fellis: qđ p̄cipit ibidē pcedendum est in humanis: ¶ dicit. Estote simplices sicut columbe. ¶ Unde licet astutia vulpina: ¶ mores lupini de quib⁹ meminit Halyr. rodoaz scōo tegni cōmento. xiij. sint in medico illaudabiles: ¶ sīr ruditas bouina: de qua Gal. prīo virtutū nālū libro. ca. viij. sz medio mō incedēdū sit. Attū difficile est his tpib⁹ luctuosis tute icedere cuz hac medio critate pp insidias malignātiū emulor⁹. Opz aūt medicū i arte sua eo magis obseruare q̄ dicta sunt in actu opatiuo medicinali: quo difficile est hominem existentem non peccare: vt ait Galenus secundo memini: alia quidem vt ignorantem ¶ alia vero vt male iudicantem: ¶ alia vt negligenter scribentē supple: aut docētē: aut qūlibz alr operātez: vt inaduertētē: ¶ ad delectabilia humana descēdentē. Et Damascenus in aphorismis: neqz enīz humana nā errorīs periculū īcurrere pōt p̄sertim in subtilib⁹: ppter qđ melior medic⁹ iudicatur ab Halyr. n. scōo tegni qui existimatiōi artificiali magis appropinquat. ¶ Ut igīt in difficultate non peccandi: siue nō errandi in medicando minus delinquant medici: vt ad estimationē artificialez nō ipediti: neqz distracti ꝓpinquius accedant: vt recte consequi possint finē intentū tractatū de cautelis medicor⁹ aggrediamur coopante illo q oīuz viuētiū est tutela. ℣ Cautelas aūt p capita tāgem⁹: qr oīuz eaz in singulari impossibilis est cognitio: qr in infinitū ꝓcedit: sicut in infinitū cōtingit intellectū humanū ꝓut reflectit ad sensum errare p̄cipue in actionib⁹ humanis nō min⁹ forte q̄z peccata: seu mōstra in nā eueniāt pp varias mās dispōnes. ℣ Est aūt cautela cū diligēti attētiōe euitatio deceptiōis. i. fraudis:¶ delusiōis ¶ ifamie. ignominie:¶ dedecoris occurrētiū medico in actu eius opatiuo circa corp⁹ hūanū dirigēte itellectu practico ad honorē ¶ vtilitatē medici tuēda: vel ꝓsequēda finaliter ordinata. In qua notificatiōe exprimunt oēs cās caute le videlz mālis: formalis: efficiēs: ¶ finalis. Describit aūt cautela p actū:¶ nō p habitū cū dicat inuitatio cum diligēti attētiōe: vt denotet medicū ad pericula assidua ac fere quotidie capiti suo emergētia i actu opatiuo vitāda debere esse aio semp ꝓmpto: atqz intēto nō minus q̄z athlete. Nā sicut illi ad certādū vocati: pectis alte brachijs cōsistūt: caputqz: ¶ os suū manibus oppositis quasi vallo p̄muniūt. Ita medicus oī cautelarum genere aduersus vim pestilentiāqz malignantiuz oz esse animo ¶ opere semp itētus. ¶ Oēs autem querētis vtrū ꝓsideratio de cautelis attineat parti practice medicine aut theorice. Solutio est facilis: quia annectitur ¶ attinet parti que docet modū ¶ qualitatem operandi. ℣ Et alterius qōnis etiam solutio patet cum queri solet. Utrū ad omnem medici actionem conferat vsus cautelarum adeo qȳ licet vtilis sit actui conseruatiuo: p̄seruatiuo:¶ resumptiuo: est tamen magis in vsu in actu curatiuo medici. Sicut autem ad ea que in libris medicoruz tradita sunt cognoscendum: ¶ per ea operandum p̄cipue vt in egritudine non impediatur debita actio virtutis cōtra morbum: oportet medicum non solum seipsum p̄hebere que oportet facientem: sed etiam egrotantē:¶ p̄sentes:¶ que extrinseeus sunt: vt Hippocras prima particula aphorismorū. Ita medicum ꝓficiscentem ad artem medicinalem cōsequuturū ex ea gloriam:¶ honorem:¶ vtilitatē: vt re ipsa ¶ non nomine solum medicus habeatur: vtqz euitet cum diligenti attētione deceptiones:¶ infamiam sex modis in genere oportet esse dispositum iuxta quos modos erunt sex capitula. Primo quantum ad modum se habendi ſm dispositiones tam anime q̄z corporis a generatione contractas ¶ ſm ea que sibi debentur dum addiscens est. Secundo quantum ad modum se habendi erga deum. Tertio quantum ad modum se habendi tu seipsor: quo ad dispositiones animi ¶ corporis ex tempore acquisitas. Quarto quātum ad moduz se habēdi circa egrotātē

ea agrotantē·Quinto quantum ad modū se habendi quo ad presentes:⁊ astantes mulieres: discipulos: plebem:⁊ aromatariū. Sexto quātum ad modū se habē di respectu eorū que extrinsecus sunt. ℣ In hoc vero opusculo illustrū medicorū sententias sub cōpendio sequemur eos: et non ingrate noiando. ℂ Est. n. benignus atq; ingenui pudoris plenum fateri per quos profecerit vt ait Plinius: Imitātes in hoc quecūq; ab antiquis scripta sunt⁊ ab Hippocrate maxime omniū bonorum nobis duce.

ℂ Sit aūt presens opusculus dignis eo oībus cōmune. idignis vero nequaq;. Voco aūt indignos auctore Gale. li. pronosti. quicunq; parui sunt animā: ⁊ nō gratia discendi aliquid legum: sed vt aliquem possint calumniare.

ℂ Capitulum primum.

ℂ De modo se habendi medici ꝑm dispositiones taz anime q̄z corporis a generatōe contractas:⁊ ꝑm ea que sibi debentur: vt discens est.

Expedit ei qui sapiens omnino: ⁊ consumatus futurus est medicus: vt natura particeps sit earum rerum de quibus ait Hippo. li. de lege. ingenio: vz doctrina bonis moribus puerili institutione laborandi studio ⁊ tē pore. Sicū. n. modo medendi facultatis cognitio puerire cernitur: quēadmodum nasci ⁊ procreari vident ea que terre mandant. Ingenium. n. nostrū est veluti ager docentiū: ⁊ doctrine veluti semina: pueritis educatio: vt tempestiua semētis. i. vt in terram cultam cadat ꝑm tp̄s. Locus in quo percipit est sicut ager continens: qui satis nutrimento esse solet vegetabilibus. i. nutrimentū ex cōuenienti aere factū. Laborandi studium est ipsa cultura. Sed tp̄s oia hec corroborabit: efficietq; vt perfecte nutriant atq; mutarēt. ℂ In primis aūt ingenio opus est quo repugnante vana sunt cetera. Nam qd natura nemo fe. au. Multi aūt hominum dixit Gale. primo virtutū natura. Et si in pluribus fortunati sint: ita tū insipientes⁊ tardi sunt vt nō intelligant p̄ñam sermonis sed malem tales ad fabriles artes processisse. Sed si quidem ad quid finxēt deus nouit: hos alibi appellat Gale. de genere lapidis molēdini. Propter qō laudāda est Plato. sententia pueros. s. qui libertate voluntatis sy derum: ac nature inclinatione adhuc renituntur ex eorūdem sy derū virtute preostēdere in se habilitatem ad vnam artem vel ad aliam in qua si exerceantur pfecti euadunt. ℂ Et si reluctent⁊ alias exerceant nunq̄ pp nature ad illam artem ineptiā pfectionē cōsequuntur. ℣ Probet igit seipsuz bō ante q̄z medicine scientie fores ingrediat ne reluctante eius ingenio⁊ natura: in vanū laboret. Nā cū omnia in libris tradi nō possint: arti:⁊ scientie ingenium subministrare opus est. ℂ Naturale enim ingeniū medici adiuuat artē⁊ nām regētē: p̄rtū vero p̄riū: vt docet Damascenus in aphorismis tō recte ait Galenus octauo terapētice: nā prudentem medicū esse opz. Et Jacobus Alchindi: medicus ingentosuo eē dz vt suo nāli ingenio inueniat ea: atq; suppleat que nō potuerūt sapientes lingua pferre: neq; in hac scia scribi potuerūt. ℣ Ingenio vo nō repugnāte ad optimā viaz procedet q ad medicinam accedit. institutis⁊ documētis ars medicinalis percipiet: que eo diligētius vendicabit⁊ addiscetur: si ēt a pueritia eruditatur eo modo quo ingeniosos educari⁊ institui oportet. Et quia ꝑm ineptitudinem discentiū anni multiplicantur: vt ait Galenus in libro pronosticationum. tō multo tempore multū studiū adhibendū est: vt tam cōfirmata corroborataq; artis perceptio iocundos fructus sine difficultate parere possit. Qō ēt pulcherrime docere videtur Galenus secūdo virtutum naturalium: cum ait. Oportet debentem cognoscere: aut addiscere quid alijs melius moxq; ⁊ natura⁊ prima docrina multum ab alijs differre. Cum enim fuerit pauor: possidere debet hereticam. i. veneream insaniem veritatis ac si pro veritate insaniret⁊ neq; die neq; nocte deficere⁊ attente addiscere quicunq; a gloriosissimis dicta sunt veteribus. Cum vero in statum venerit iudicare eum⁊ examinare tempore q̄z multo: ⁊ intueri quanta quidez cōcordant his que manifeste apparēt: quāta vero distāt:⁊ ita hec qdē eligere: illa vero auertere sciat: q vult alios percelle. ℣ Incūbet igit ꝑ viribus futurus medicus a primis annis erudiri: nō solum in his artibus quas de trivio dicūt dyalectica: videlicet sine qua vt ait Galenus nō scitur veritas neq; saluaf quis ab errore: rethorica pariter⁊ grāmatica:⁊ eis quas ō quatrivio arismetica: videlicet musica: geometria⁊ astrologia: quibus ille de trivio adminiculantur in eis saltē tantū proficiendo: quantū medicinalis scientia possit. Philosophia tamen naturali vt principali non neglecta: primo⁊ ab adolescentia medicine scientie insudandum est: auctore Haliabate. Custodia enim tunc fit facilior q̄z in senectute que domus oblivionis existit. ℣ Ad harū aūt scientiarū eruditionē habendam adire expedit celebrata gymnasia: in quibus non vulgaris auctoritatis viri clarissimi⁊ probatissimi docentes resident: quos futurus medicus pudore quoddam⁊ reuerentia vt decet obseruet: eorū dictis fidem adhibeat: vt discat: eosdem magnificet:⁊ cōmēdet: vt ab eis diligat: eorum peritiam⁊ auctoritatem p̄dicet auctore Hippocrate in iureiurādo paterno honore dignos: eorūq; merita nō aliter q̄z p̄ijs habeat. Eisdem retribuat:⁊ diuitias cōicet. Ait enim Haliabas: sicut generationis cā est pater: sic⁊ magister excellentie⁊ exprectionis: motuiq; discipuli ad sciaz extat causa ab adolescentia itaq; prestat studio die noctuq; incumbere:⁊ que intelliguntur memorie custodienda cōmēdare: non intellecta vero sibi manifestari quē piam non pudeat: neq; quis negligat. ℣ Postq̄ aūt adultus i medicina fuerit: familiarē se doctori suo vel alteri facere expedit: eūq; comitare vt videat: que⁊ ip se exerceat:⁊ ꝑm eum doctrinari:⁊ oculata fide videre: qui⁊ ipse doctrinam prius acquisierit. Certior. n. aure arbiter est oculus: vt ait Flaccus. Memor: continuo verboruz Galeni octauo terapentice. Medicus nō pōt esse pfectus nisi exercitatus. Dixit Haliabas. Expedit hanc querenti artem plurimum hospitalia:⁊ domos ac loca infirmorum frequentare propter multas eorum medelas cum magistris⁊ peritis medicis ad inquirendas eoruz qualitates⁊ accidentia q̄ in eis fuerant. Inquit Nicolus. Nullus quātūcūq; studiosus fuerit in actum curatiōes exire presumat: nisi prius tēpore q̄z multo curare viderit propter qō dictum est nulli nisi exercitato:⁊ incuratione egrotū enutrito credēdum est medico. Quod si Auicēna dicat prima primi q medicus sciēs pōt exire in opus:⁊ si nūq̄ opa-

tus fuerit: non tñ est ei possibile scire ꝯplura que nō possunt in doctrina tradi: que tamē medico necessaria sunt nisi exercitet in curis infirmorū. ℣ Unū Auerrois dicit. Ad perfectionē medicine requirit duplex actus. Unus acq̄situs p doctrinam ⁊ studiū: ⁊ alius est actus circa particularia: q̄ non est docibilis: sed sitabilis: vel assuebilis. ℣ Et Alpharabi⁹ i libro de diuisione scia rum. Medicus non sit medicator pfectus: nisi p duas virtutes: quaꝝ vna est virtus sup vniuersalia ⁊ cano/nes que acquiritur ex libris medicine: ⁊ alia virtus ē: que aduenit ei p longitudinē frequētie actionum me/dicine in egris ⁊ studij in eis p longitudinē experimē ti ⁊ visionis corporū individuorū. Et per hāc mensu ram pōt medicus mensurare medicinā ⁊ curationem ꝑm vnumquodq̄ corpus in vnaquaq̄ dispositione. ℣ Et Isaac in libro febriuꝫ dixit. Licet medic⁹ in hac arte sit pfectus. i. quantum ad scibilia p doctrinam: ne cesse tamen est vt sit longo tēpore cum infirmis visita tus. ℣ Et Damascen⁹ in aphorismis. Nulli studioso credendum est medico: nisi etate approbato: vt. s. de/cursu etatis sit exercitatus in particularib⁹. ℣ Impos/sibile enim est: vt ait Galenus: q̄ idem numero vnus homo comprehendat ⁊ possit scire in particulari oīa que sunt in hac arte necessaria. s. p doctrinaꝫ. ℣ Recte ergo inotuit Auicēna in prologo cuꝫ dixit minus q̄ medico necessarium sit cōprehendit liber suus medi/cine. Et q̄ subiunxit. s. q̄ superadditum est incōpre hensibile est: intellexit per doctrinam. ¶ Quantū ve/ro de ea que corpori attinent plurimū confert ad me/dici cōplementum ⁊ perfectionem: vt bone cōplexio/nis sit temperamento quoad fieri pōt accedens habi tudine ⁊ statura mediocris: quia nec gigāteus: vt ait Conciliator: neq̄ homūculus: nō valde pulcher: aut formosus: ne egrotātes mulieres procētur: ideſt ni/miū illū impudenter petāt: neq̄ tū sit turpis: neq̄ de formis: vt ab oībus aspernet. Sed mediū veluti vir/tus inter extrema obtineat. Neq̄ sit eius anhelitus: neq̄ sudor frigidus: neq̄ capillosus aut polliposus. Et vīr non sit corpore vnctuosus: ne ex eo veluti ab hyr/co hora coitus fetor percipiatur horribilis.

¶ Capitulum secundum.

¶ De modo se habendi medici erga deum.

SIrit Baliabas. ℣ Oportet medicū esse ad deum suspicientez. Erit ergo medicus dei diligētissimus ⁊ fide/lissimus cultor. Memor cōtinuo prece/ptorū Joānis Melsue dicentis. Deuꝫ o medice in cunctis prepone: ⁊ preponet te. Honora eū ⁊ honorabit te. Time eū: ⁊ securus cūcta experieris. Sanat enim solus langores deus: ⁊ de terre solio pro duxit in largitate suam medicinā. Adeo enim ē omnis medela: dixit Jesus Strach in ecclesiastico. Etenim altissimus creauit de terra medicinaꝫ. quod si feceris sacer fies medicus ⁊ diuinus: vt res ēt diuine tibi re/uelent. Nam sacre res hominibus solum ostendunt: prauis aūt neq̄q̄: vt Hippocrates in li. de lege. dixit ℣ Nicolus. Erit ꝑmo medici ad egrotātis curā nouis sime vocati in noie dñi: eidem gratias agendo: q̄ad sui curam: ⁊ non alterius egrotans inciderit: a quo ⁊ gratias peteno: vt suo nomine infirmū ad pristinā sa/nitatē restituere queat. Non ascribat medicus sanita/tē inductā doctrine aut prudētie sue. Sed salutis oīs auctori deo attribuendū. ¶ Imploret medicus diui num auxilium in cōponēdis: vel exhibendis ꝑfilijs: fine cuius nutu: ac voluntate nihil rectum: nihil salu/tare datur: q̄ si fecerit: q̄ bonus erit: deo similis fiat ⁊ ita de eo maior erit dei solicitudo: pp quod ⁊ sibi po tiora beneficia impartietur. Antidoti ex inuentione propria vires ⁊ virtutes cōmendans medicus in fine oīum addat hoc verbum: si deus voluerit. dixit Con ciliator in additiōibus Melsue capitulo de oppilatio/nibus epatis: non redarguatur a stolidis medicis hoc verbum. Si deus voluerit sepe repetendo. oīa enim sicut fumus deficiente igne deficiūt: ⁊ veluti pruina recedentibus nubibus euanescunt: si modica sua ge/scere influentia.

¶ Capitulum tertium.

¶ De modo se habendi medici ꝑm dispositiones taꝫ anime q̄ corporis ex tempore acquisitas.

PAter sapientes ꝙuenit medicū nō/nullis⁹ fidijs se tueri oporte/re: vt fallacias ⁊ eminētes sibi dēceptōes euitet: si glorią ⁊ honorē per ar̄ē ꝙsequi querit: ⁊ in primis quātū ad ea que sunt anime diuino cultu cōtinue obseruato: sit medici ma gnifica intētio pro viribus adipisci: vel adeptā famaꝫ suā celebrē atq̄ insignē conseruare. Qui rei oēz studiū curam ⁊ diligētiam apponat. Magis enim confidunt egrotantes in medico: cuius fama sit illustris. Cōfidē tia aūt quaꝫ hz infirmus de medico plus valet ad sa/nitatem: q̄ medicus cū omnibus suis instrumentis: vt est apud Auicēnam sexto nālium. Etiā pro inue/recūdo heretico qui negligit bonaꝫ famā. ℣ Cōplex autem adeptio bone fame: vel eius cōseruatio: si me/dicus laudatis ⁊ bonis moribus preditus cōmenda tam vitam ducat. Nam ⁊ si vtplurimū peritus medi/cus vt ait Cōciliator: sit naturaliter agrestiū morum: vt aiunt feralium. Tum forte: vel q̄ vili ⁊ sterili stipi te natus: intumescens demū ⁊ cōtumeliosus factus: precipue cum fuerit aliqualiter incrassatus. Tum etiā q̄ scientia medicine: ⁊ simplr curatiua maxime scor pioni ⁊ marti attributa est: quoꝝ proprietates in ma/lum tendunt. Unde compertum est eos qui stellarter prauoꝝ morumꝫ extitūt virtute scorpionis ⁊ martis eis dominātium perfectos habere medicos: ppter quod dicitur q̄ naturaliter medicus probus malorumꝫ debz esse morum. Tum etiam q̄ scientia medicine non de virtutibus ⁊ morib⁹ determinat acquisitis: sicut alia/rum scientiarū plurime: sed naturalibus tñ moribus vt appet scdo tegni. ℣ Attamen ꝙsuetudine ⁊ arte co netur medicus laudabilis mores acquirere: qui ⁊ ma gis in precio erit his dotatus: precipue quando con/tra eius natiuitatis signatores tali freno rōnis opera bitur. ℣ Non igit vitijs medicus coinquinat⁹ inhere at. Nō sit ambitiosus: ideſt qui ꝛmoderate honores ⁊ laudes cupiat. Nō auarus quasi nō eris auidus vt quasi qui pp nimiā cupiditatē non videat quid agat. Non blasphemator: siue detractor. Nō bilinguis: si/ue trilinguis: vt qui modo vnū modo aliud proferat. Neq̄ fallax: hoc vitiū ad mentē referendo. Non furi/būdus: vt qui feraꝫ ritu feratur. Nō crapulosus: ne/q̄ gulosus. Nō ꝛtumeliosus: vt qui verbis superbis ⁊ iniuriosis tumeat ⁊ audeat. Non cōtumax vt in su/periores superbiat. Nō dissidiosus siue discrepans ⁊

discordans

discordans. ℣ Non egressus siue elatus: vt de loco ad locum alijs sed ad excelsiora loca preponat ꝛ dignio/ra. Non futilis ꝛ rimarum plenus: vt qui tacenda reti nere non possit. Non loquax aut verbosus: vt qui stul te: ꝛ vane: copiose garriat. Non litigiosus: vt qui fre/quenter litibus: controuersijs versatus gaudeat. Non mendax: vt negato: veritatis: ne alterius mentem fal lat. Non sit inuidus: ne alterum odio habeat: aut alte rī aliquo modo inuideat. Memini vero quicquaz per iniuriam faciat. Non vindex: id est vultor: siue vendi/cator: sibi illate iniurie. Non aliqd operandi cupidus. Non ebriosus: id est supra mensuram bibens. Cere/brio enim vinum nocet ait Haliabas id superfluitatis replens: ideoqz mentem corrumpit ꝛ inde ebetudo ꝛ tarditas eliciuntur. Sicut enīz viribus corporis nihil vitio accōmodatius si moderate sumat. ℣ Ita pernitio/sꝰ nihil si modus absit. Nō deniqz luxui: aut delitijs: neqz ludis vite sue tempus cōterat. Sed esse vite op/time plurimum medico prestat. Lingua expeditum: astutum: sagacem: acutum: prouidum: in actibus tar/dum rituum alienorum: ꝛ barbarorum abiectorem: se stinum: castum: sortem: grauem: humilez: honestum: impigrum: mansuetū: pudicū: vigilem: abstinentem: illataruz sibi passionē occultatorem: sagacem: remotū ab intustitia: ad loquendum tardū. Cum autē datur sibi loquēdi tempus opportunū sit medicus affabilis ornate: ꝛ pulchre loquēs. Utaturqz aliquādo parabo lis. i. prouerbijs similitudinibus: imaginationibus so ris vel reruz signis. Dixit Mundinus non erubescāt medici a iuristis parabolani dici cum ceteris non me/dicis q̄ q̄ litteratissimis subtilia ꝛ ardua medicine ni si in parabolis dari: intelligi non possint. Prestat pre terea medicum taciturnum esse quecūqz ei inter curā dum viderit: vel audierit: vel extra curā in vita homi/num cognouerit: que reticenda esse intelligat: nemi/ni aperiat: sed intemeratam taciturnitatem seruet: vt precipit Hippocrates iniuriando. Unde Haliabas: non releuet medicus secretū aliquid patientis de ali/cuius cura: aut morbo: nec super adducat proximos aliquos: aut longinquos. pluribus. n. infirmantiuz ac cidunt passiones quas ꝛ patribus: ꝛ a filia celant paré tela: eisqz medicis propalant: vt matricis dolores: ꝛ emorroydas. qz oportet medicum tacite seruare: que sibi ab hominibus reuelant ꝛ omnino medicus vitā: artēqz puraz: atqz integrā seruet. ℣ Ex parte autez eo rum que intellectus speculatiui sunt expedit medico veracem esse. Nam melior est sermo verus oībus re/bus vt ait Galenus primo de complexionibus. ꝛ Ari stote. primo ethicoruz. Sanctius est p̄ honorare veri/tatem Platone: ꝛ veritatis ambobus amicis existenti bus. Et primo de simplici medicina dixit Galenus. Qui supfluunt a veritate: id est qui ab ea recedūt mo/riantur conditione. Non aliter ꝛ medicus rōnalem: si/ue logicum se prebeat: vt duce Hippocrate cum alijs canonicis medicis particularia consideret: vt sub vni uersalibus comprehensa sunt. Non sic autem metho/cus vniuersalia solum considerans despectis particu laribus qō in artificiale est. Neqz etiam sit empericus ne despectis vniuersalibus: particularibus solum in/hereat. ℣ Expedit preterea vt apprehendēs sit intelli gens ꝛ peritus. Nam cum sanatio non fiat nisi per res multas: vt ait Galenus in libro de elementis necessa rius est medicus qui extrahat ex eis id: quod conue nit in vnaq̄qz egritudine: ita vt per eum fiat sanatio: talis autem erit peritus medicus apprehendens: ꝛ intelligens quod etiam Architratus medicus recte sensit dicens: oportet medicum esse bene intelligen/tie: ꝛ sane mentis acumine non solum in scientis morbis qui sunt verum etiam in scientis locis qui/bus fundantur se exerceat. Imperitia siue ignorātia malus est thesaurus malūqz erarium possidentibus ꝛ somnium ꝛ vitio fiducie: ꝛ gaudij expe timiditatis ꝛ audacie nutrix erit ait Hippocras in libro de lege. Sunt enim tales imperiti medici: quorum: vt habet Plu. Inscitia nulla lege ponitur: nullum exemplum vindicte. Hi sunt qui discū periculis hominum. Hi sunt qui experimenta per mortes agunt. Hi sunt: qui bus homineꝫ occidisse summa impunitas est. Hi sunt deniqz qui mortuorum intemperantiam accusant: vt suos errores tegant. ℣ Ita tamen cū sua peritia se ha beat medicus: vt non solum antiquorum scriptis om/nino insistat: imo solerti ingenio eius est satagare ad nouarum rerum inuentionem non minus in traditio/ne doctrine q̄z in auxiliorum salubrium approxima/tione. Miseri enim ingenij est: ait Nicolus qui in re/mis solum inititur. Unde in omni medicina oportet nouī aliquid iuenire: vt ait Galenus: ꝛ vt probus ha beatur. ℣ His ꝯditiōibus ingnitus sit: de quibus Ga le. xij. terapentice. Soleꝛs scilicet breui tempore con cipiens quid operandum sit erit sollicitus in studen/do: visitandoꝛ in applicando remedia saluberrima nō dane inductae. Non aliter erit ꝛ memoranꝰ canonuz medicine primo vniuersalium: circa que intelligenda sunt ꝛ protractanda insistet. Ignoratis enim princi//pijs: necessarium est artem ignorare: vt Aristoteles primo elencoruz. Non aliter ꝛ particularium: cū om/nis doctrina vniuersalis inutilis sit: nisi ad particula/ria reducatur. Scire enim vniuersalia ꝛ cōmunia suf/ficiens est: nisi particularia cognoscantur: vt inquit Hali. tertio tegni. Cum omnes res cōmunes in scie tijs sufficientes sint: nisi ad particularia extendantur. ℣ Hos canones vniuersales ꝛ particulares intellexit princeps prima primi: cum dixit. Non est autem bo/num vt huius libri plurimuz non sit apud vnūquēqz huius doctrine nomine vocari: ꝛ per eam lucrari desi derat. ℣ Id vō omne sensit Haliabas Galeni fidelioꝛ interpres: cum ait primo regalis dispositionis. Lo/gat seipsum medicus ad eorum que legit custodiam ꝛ memoriam in eundo ꝛ redeundo: quo omnia cōser uet necessaria: ꝛ de scientia ꝛ opinione reuoluat ꝛ ex/erceat in eis suam mentem: vt non omni tempore li/brorum cōsideratiōe egeat. Et si de libris aliquod ac/ciderit incōmodum reuertitur ad ea que seruauit in memoria: cuz necessitas fuerit. ℣ Dixit Conciliatoꝛ: erit medicus neqz die neqz nocte studio deficiens: sed lectoꝛ assiduus ꝛ mediatoꝛ indefinens. Nam me/ditatio clauis existit sapientie. Abundanter enim li/bros peritorum virorum legat: ꝛ eorum secreta discu tere iuuat omne in sapientē. ℣ Dixit Damascenus in aphorismis. Erit autem precipuuz medici studiuz in medicina probatos: ꝛ illustres auctores magis obser uans. Non enim cuicunqz scripture credendum est: vt inquit Galenus primo de simplici medicina. Res enim non recte procedunt: cum homines dimittunt inquirere veritatem sermonis: ꝛ vtuntur festinatione confidentes in alijs: ꝛ aliorum credentes sermonibꝰ. Unde ꝛ primo alimentorum dixit. Iniustum est vni prealijs sine demonstratione crederē: precipue tamē in remedijs inuentis in quinternulis festinantium. Non enīz quodcūqz tale assumēdū est a medico: iz di/

ligenter est examinandum anteq̃ ipsuz egrotanti ad minuãt. Operari tamen ꝑm libros antiquorum absq; perfecta ratione molestum est: vt ait Damascenus. ℣ Solerti ingenio in quo non minus refellũtur: qui liberaliter absq; vlla ĩmutatione indifferenter ad languentem quẽpiam quecũq; sunt scripta ab antiquis: applicant arbitrantes se sapienter legisse: cum tamen in magnũ inciderint errorem. Et propter hoc docuit recte Galenus quarto de accidenti ⁊ morbo dicens. ℣ Dicta antiquorum debent amicabiliter a successorib⁹ suscipi: ⁊ quod ab eis dicitur: benignius adimpleri. Verba tamen eorum adimplenda sunt veraciter. Maz male quidem intellecta inducunt audientes sepe in multos errores. Unde ⁊ quinta particula aphorismorum inquit in cõmento illius aphorismi: quibuscũq; caluis. ℣ Quandocunq; in libris sapientũ inuenitur aliquod falsum: non debet estimari: q illud dictum sit sapientis: sed potius debet imputari scriptori vel alteri: vt translatori. Non aliter plurimum illi prestabit: si tam factus sciens longo tempore ex assiduo librorum studio efficiatur etiam longi vsus ex acquisitio ne experimenti dicente Galeno in de regimine sanitatis. Experientia vt iudex habenda est omnium rerũ: que recte excogitata sunt. ℣ Et Auicenna secundo canonum: experimentum est illud in quo confiditur. ℣ Confirmat enim rationẽ prius habitam in mente medici. Et Galenus de ingenio sanitatis: experimentum q̃ rationẽ ligaueram me consortabit: dans mihi audaciam magnã. ℣ Mouus igitur medicus diu meditabitur in antiquorum experimenta: ⁊ post hoc ad leuiora ⁊ salubriora eorum declinabit: ⁊ ad ea maxime: que a magistris suis prolata habuit: ⁊ experta. Dixit enim Damascenus in Aphorismis: medicamina tibi pauca tenenda sunt: ⁊ non nisi ea: in quorum iuuamento sepius expertus confidere possit. Totius enim notitia incõprehensibilis est. ℣ Erit medicus nõ querens scire ea que arti sue impertinentia sunt. Dixit enim Raby Moyses vigesimaprima pticula aphorismorum. Qui conatur scire res: quas quidem scire non est necesse: deducitur ad modicitatem inspectionis rerum: quas scire est necesse. Non enim tenetur medicus scire quod ad suam non pertinet scientiam. Horum nãq; questor in rebus necessarijs parum sapit. Sed ex libris autenticis sumere debet dogmata ventilata: ⁊ ea que sunt in eis vtilia sectari. ℣ Quantũ autez ad ea que corporis sunt si medicus corpore mũdus procul ab omni spurcitia: ⁊ ad summum expedit vt se munde gerat ⁊ honeste nitidus ⁊ vestimentis ornatus: non tamen sic munditie ⁊ vestimentis vacet vt scientiam derelinquat. Dixit etiaz Aristoteles ad Alexandrum magnum: multo melius ⁊ regalius esse habere animam scientijs habundantez q̃ habitu corporis esse benevestitũ. ℣ Non sit medicus velociter incedens: quia id in discretionem: vanitatem: ⁊ infidelitatem quandã preostẽdere dicit. ℣ Deniq; quantuz ad hoc tueri studeat medicus sanitatem propriam: ne si eum forte egrotare contigerit irrisorie illi dicat. Medice cura teipsum.

¶ Capitulum quartum.

¶ De modo se habendi medici erga patientes: ⁊ maxime erga egrotantes.

Quamcunq; domuz ingrediatur medicus dũ tractat liberandis egrotis operam dare intendit alijs omnibus posthabitis vt precipit Hippocrates in tureuradõ: euitãs omnem iniuriã ⁊ corruptelã. ℣ Non erit igitur medicus iuxta diuisionẽ Galeni duodecimo terapentice. Medicus malus ⁊ sinister non intendens sanitatẽ: q̃ egritudinẽ: aut egrotantis mortẽ. ℣ Hic enim medicus: vt inquit Nicolus: omnino fugiẽdus est: ⁊ a terrarũ vniuersitate omnino delendus. Hic est ille: qui diuinam scientiã. ℣ Medicine in se tectam obligat: ⁊ malignat ab arte mea. Hic est de numero eor: quos maledixit Auicẽna dicens: descendat ignis de celo: ⁊ spiritus procellarum: qui faciat eos esse de suburbanis Sodome ⁊ Gomorre. Sunt enim vt ingt Auerroys: peiores spoliatoribus mortuorum: qui soluz vestimẽta deportãt. Quos ⁊ Damascenus in suis aphorismis insequitur: dicẽs eos esse: qui animam suã dãtes secularibus diuitijs fundamenta ipsius medicine ⁊ artium doctrinaz penitus neglexerunt. ℣ De quib⁹ ⁊ eis similibus eorum moresversutos considerans dixit Conciliator. Medicus est inuidie pelagus inexhaustum: detractionis organum indefense ambitiõis perforata clepsedra aliene veritatis garrulus contradictor. ℣ Ignorantie proprie constantissimus ⁊ prestantissimus: inconfessorum ⁊ inexcusabilis infirmorũ neglector. ℣ Non ergo ei fides est adhibenda etiam maxime in medicina. ¶ Studiose ergo fugiendi sunt tales longe tanq̃ communis pestis prouincie: contra quos insurgant leges: armentur iura: vltore gladio feriantur. Erit preterea medicus erga egrotantem non malus ⁊ adulator medicus. Hic enim est qui solum extolli a vulgo ⁊ mulieribus ⁊ manis glorie iactantia ditari intendit: veluti taxillus Galeno in festus: propter quod studet hic talis infirmis ⁊ egrotis mulieribus: ⁊ vulgo blandiendo in omnibus cõplacere: siue que placent: noceãt: siue non. ℣ Ideoq; ⁊ ipse abhominandus est ⁊ fugiẽdus. De quo sermonez habuit Gale. in libro de mirabilib⁹ pronosticationum dicẽs. ¶ Ex his enim qui existimari magis q̃ esse studeant: instruitur quilibet his ex quib⁹ ꝓsperabitur apud multos: scilicet dicere: quid ⁊ agere ad delectationẽ: ⁊ blandiri ⁊ adulari: ⁊ salutare quolibz die diuites ⁊ potentes in ciuitatibus: ⁊ precedere: ⁊ premittere: cum domum eant: vt honorabiliter recipiantur: bene locentur. Quidam autem eorum non soluz his: sed etiam vestium ⁊ ãnullorum varietate: ⁊ multitudine assequentium: ⁊ vasorum argenteorum preparatione idiotas putare suadent dignos imitatione se esse. Ex his omnibus hinc quidẽ allictentes: hinc etiam stupere facientes homines expertos veri iudicij rerum. Et etiam in libro de elementis auctoritate Hippocratis. Medicus autem sinister similiter ⁊ adulator hi sunt: de quibus dixit Hippocrates in libro ō lege. Medici quidem nomine sunt multi: opere vero valde pauci. Erit ergo medic⁹ nature egrotantis sibi commissi diligens minister ⁊ adiutor. Demor continuo verborum diui Medsue in prohemio suo de appropriatis dicentis. ℣ Tu qui corporum curã geris: auxiliari ne differas: nam semel pereunti nulla sunt deinde suffragia. Non ergo prolonges in crastinum: q̃ hodie facere debes: sed ꝓsto consilium redde: ⁊ manum tuam adiutricem velocem in agendis porrigas. Curandi methodum donauit tibi Deus igitur

ne irritum

ne irritum facias donum eius: sed eorum que de eius largitate abundanti⁹ suscepisti ne parcus esto. ¶ Expedit tamen medico in approximandis remediis nō ita promptum esse: vt inde efficiatur precepsior: immo prestat eum recte ⁊ mature considerare. Nā si artifex operans in corio ⁊ ligno antequā ad actum deueniat: pluries diligenter studet metiri ⁊ mensurare: quanto magis medicus in humano corpore maturiori consilio eget. Nam vt ait Galenus prima particula aphorismorum. Si experimenta in corio ⁊ ligno non bñ successerint: fere non fiet corruptio: id est dānum. Sed si in corpore humano simile succederet experimentum destruit subiectū: ⁊ fit quasi quidam interitus: ⁊ sequitur inde dānū incorrigibile. ¶ Erit preterea medicus egrotantis pius ⁊ misericors: ita vt potius vinculo cōpassionis visitet quā recipiendi premij gratia. Inquit enim Hesue. Ratio clamat ad iudicium: si misericordiam deseris: pp quod inquit: q̄ oportet medicū cuz infirmo langueſcere: ⁊ sanitatem eius proxime suscipere. Qui enim respicit sup infirmum ⁊ egenum in die mala liberabit eū dominꝰ. ¶ Erit nō aliter q̄ fidelis: iuxta illud Catonis. Corporis auxiliū medico cōmitte fideli. Fidelis enim medicus: dixit Nicolus: caueat ne p̄ imperitiam: aut inaduertentiam: seu p negligentiam deficiat eius opus: quod est inductio in copiaz sanitatis: dolos ⁊ fraudes non cōmittit: sed ⁊ fugit precepsa: ⁊ precla emulorum sui egroti spernit ⁊ fugat. Hesue nō curat. Spem acquirende sibi rei alicuius non habet. Letiferum: nec abortiuū preparat ⁊ ministrat nullum. Monitus cōtinua preceptoꝝ Hesue dicētis. caue o medice ne amore: aut precium: aut spes: aut timore: aut mine: seu aliqua alia humana gratia te circūueniant: vt declinis sis a recto. Sunt enim celi qui arguunt: elementa que seruūt: ⁊ si nihil hic in posterum cruciatus gehēne. Nullam rem domus patietis: nedū surripere presumant: imo neq̄ cogitare imo omnia sint intacta: vt mūdis manibus: ⁊ nō furerit medicus diligens infirmorum visitator frequenter ēt de eis requirens per se: vel per idoneum quēpiam etiā discipulum. ¶ Si acuta ⁊ difficilis fuerit egritudo infirmo semp assistat medicus. Dixit enim Rasis decimo Almansoris: opus in egritudinibus acutis non solum medicus sepe: sed semp assistere. Hesue enim acutus celeris est mutationis in diuersa. In alijs aūt non sic difficilibus bis in die mane. s. ⁊ vespere egros visere sat est donec sanetur: neq̄ aliter frequentāduz ad eos: sic. n. nimia familiaritate vili pēderet. ¶ Nullum egrotantē medicus visitat non requisitus: nisi infirmus talis fuerit: vel pauper vel de genere affinium vel domesticoꝝ amicorum. Dixit Halyabas precepit Hippocrates in suo testō medicum medte infirmorū operā dare ⁊ p cibos: ⁊ medicamina regulare. ¶ Erit continuo medicus promittens spem salutis: immo ⁊ patientis animū mellitis suasionibus in leticiā: ⁊ gaudium alliciens: ⁊ eius spem nutriens. Unde Damascenus in aphorismis. ☞ Oportet te infirmis semper salutem promittere: nunq̄ illos a spe deponere: ⁊ si ipse desperes. Cōplexio enim corporis affectiōi animi semp inheret: ⁊ subdit: infirmos in eoꝝ spe animare non desinas. Et Cassiodorus: nālis cura est egris dare letitiam: nam sic inualiduz gaudere: ⁊ sanatus erit. ¶ Erit medicꝰ auctore Halyabate studiosus egrotis ⁊ eorum curis maxime q̄ ⁊ egenis: ⁊ pauperibꝰ nec ab eis vtilitatem querat: aut retributionez ⁊ si quid posse est ipsi de suis det et medicinas: pecuniꝰ suis assignet illis que poterit. Habit operā medicus medele infirmorum eoꝝ precibus: ⁊ medicinas regimini: nec sit eius ad querendam in medendo intentio pecuniā: sed a deo retributionē: ⁊ meritum. ¶ Non suscipiet pre ceteris medicus onus in se antiquarum ⁊ malarum egritudinum sub spe alicuius lucri. Nam tales egritudines postea a deo incurate relicte infamant eum: ⁊ detrahunt nomini eius: dicente Hesue: nolite o medici maluz egritudinum cure onus suscipere: nec nomen labire medici mali. Dixit aūt signāter onus cure q: talium egritudinū non dz promittere sanationem: si tū ab infirmo: vel eius attinentibus aggrauaretur: tunc protestatione premissa potest aggredi curaz. Dixit enim Rasis decimoquinto cōtinentis: curādi sunt a te o medice morbi faciles ⁊ fugiendi qui manifeste aut occulte sunt fallaces. ¶ Medicꝰ ad visenduz egrotum: ductus in eundo vtatur bona cautela. Debet. n. a conducente se querere de egritudine patientis: ⁊ ō eius quibuslibet accidentibus de appetitu: ⁊ somno: ⁊ de ventris beneficio: ⁊ similibus. Et si febrit qua hora inuadit eum febris ⁊ si cum frigore: vel si specialiter in aliqua corporis parte doleat. Hoc autem facere debet: vt quantum fuerit ei possibile de eius egritudine certificetur. ¶ Cū ergo ad infirmum medicus venerit non sit eius ad infirmuz ingressus cura nisi vt eius molitatur sanationem: vt est apud Halyabatē. ¶ Salutet itaq̄: vt decet: a corporali malo: dicendo liberet te deus: vel saluus sis: vel tale consimile vt dicit Solet constito sibi egrotantem peccata sua non fuisse confessum antequaz ipsum tangat aut aliud de signis suis videat: ipsum interrogare debet si aperuit suorum peccatorum conscientiam sacerdoti. Quod si sic: bene est: si vero non promissionem ab eo recipiat sic se factorum: multe ei egritudines propter peccata emergūt. Unde Azaronus. Egritudines nonnunquaz inuadūt homines ex malitia regiminis cibi: ⁊ potus ⁊ ex peccatis: ⁊ preuaricationibus: ⁊ vltima causa ex maledictis demonibus qui dicūtur alabin. ¶ Nō audebit autem medicus post primam visitationem: immo post signorum egrotantis inspectionem vllo modo amplius de confessione illi sermonem facere. Nam posset forte hoc ab eo audiens de salute diffidere. suis tamen medicus dicat q̄ eum confiteri faciant. Quod si egritudo timorosa fuerit domui etiam sue disponat: quolibet tamen: vt fieri potest terrore remoto. ¶ Utat preterea medicus altera cautela dum locum vbi residet infirmus ingressus est circumspiciat si forte viderit fructus: herbas: aut fomenta aliqua parata per que coniecturari possit super egri infirmitate qua cautela vsus est Galenus Rome dum a Glaucone ductus fuisset ad visendum medicum credentem se esse pleureticum cum tamen pateretur apostema epatis: vide capitulum septimum libri quinti de interioribus. Sic enim medicus bonus cognitor iudicabitur: ⁊ eger in eo argentius confidet tanq̄ in sui egritudinis cognitore: ⁊ sue salutis actore. ¶ Cunq̄ ad infirmuz perueneri si via longa extiterit: aut arcta sicut per scalas ascendere: non illico infirmum tanget: cum illi occurrerit precepto Rasis quarto continentis: q: forte medicus propter laborem ex itinere estuose fatigatus erit: vel permutatus forte presentia astantium nobilium quos contigit inuenire prope egrotantez. Uel forte quia infirmus videns medicum ad se venientē nimium letabitur: aut propter medici presentiam verecundabitur. Uel forte propter expensarum cōside-

rationem tristabit: sicq; permutationem recipiet eius pulsus propter qđ confundet eius iudiciu. Per ali quod igitur spacium quiescat: vel resideat medicus: quousq; ipse vires resumat: & oio quousq; & ipse qui tanget & eger tangendus sit ab omni accidente quiete. Interim autem medicus quiescens locum domus vel cameram laudare debet si conueniens fuerit aut reprobare. Post hoc autē medicus hylari vultu ad infirmum conuersus faciens eius pernotans etiam in lumine si opus fuerit. Tum quia signa faciei sunt manifestiora. Tum q; in membris faciei est magna virtus. Nam res similis: & dissimilis in principio rei est de maioribus rebus in signando: vt inquit Galenus prio pronosticorum cōmento octauo auctoritate Hippocratis. Tum etiam quia per dispositionem faciei cognoscet medicus semper vigorem: & mortificationez cādoris naturalis manantis ex corde. Brachium sibi postigi precipiat quod debet sua sinistra manu subsistinere: vel ponsatum super lectum ponere: & quattuor digitis manus dextre cum silentio pulsum inquirere: et etiā vtriusq; brachij: & omnes differentias eius notare vsq; ad centesimaz: vel circa pulsationem pulsus semper tangendo expectans: & tanto tempore tangere siue vsq; ad centum vt quidam dicunt: siue vsq; ad xx. vt alij: siue vsq; ad. xij. vt aliqui alij quousq; discernat medicus an pulsus sit equalis. aut inequalis: ordinatus: an inordinatus: & an intersectus in medio cadens: quas differentias non poterit aliquando cognoscere: nisi post plures: & plures pcussiones. ℣ Est autē bona cautela diutius aliqui morari in tangēdo esto ēt q̄ pauciorib⁹ pulsationibus posset pulsum discernere: vt ab infirmo: & astantibus attentior: diligētior: & gratiosior habeat. Interea tamen caute consideret habitudinem patientis: faciem & caput: & post cognitum pulsum contangat pectus: & hypocundria: & regionē nutrimentorum & membrorum. Videbit quoq; linguam: & dentes: & vt quidam dicunt (quod tamen ego non facio) odorabit oris halitum infirmi: sic enīz accuratior iudicabitur: sic enīz & Galenus fecit cū Glaucone Rome ad tutiam medici egrotantis vt libro interiorum capitulo septimo. Omnibus autem presentibus infirmo etiaz audiente iudicet de multa pulsus bonitate: dicens: vrinam tamen videbo: quia maxime his duobus pulsu videlicet: & vrina itelligitur genus febrium: & origo cause temporum: ratio vita: mortisq; professio: vt inquit Galenus de febribus ad Glauconem. Et surgens in absentia egrotantis vrinaz videat in qua per conuenientē moram obseruata debita cautela circum tenente vrinam: consideret que in eo sunt consideranda. Caueat tamen: ne in presentia egrotantis hoc fiat: non enim debet medicus coram infirmo solus: vel cum alijs aliquid tractare de pulsu: vel vrina: stant enim egroti auribus attentis: vt audiant quid loquatur medicus. Et ad infirmum denuo reuersus firmam ei promittat salutem. Et non vereat etiam mendacijs vti, sunt enim hec officiosa mendacia: & salutem ei promittat. pollicitus enim diues qui libet esse pōt iuxta illud. Promittunt medici: tractāt fabrilia fabri. ℣ Omnia tamē ad curā ei⁹ necessaria fideliter ordinabit hortando tamen ipsum vt seipsum que opz prebeat faciēt̄ suscipiendo que parabuntur plurimum confidenter: nam sic faciendo non solum certa: sed ēt velox subsequetur sanitas.

¶ Capitulum. De cautela in interrogando.

QVIrit autem medicus opportunis nihil omittens vt honori & glorie sue psulat. ℣ Post signoz igit visionē: videlicet vrinā: egestionē: sudorē: vomitū: sputū: aliis existentib⁹ vt cuncta bñ examinet: perquirens etiā per interrogationē. Audiens ab infirmo: & ab astātibus omnia que potest: inuestigās de omnibus mutationibus egro superueniētib⁹: & que superuenerunt. Et ita in posterū que superuenient in pcessu vite non solum magnis: sed etiā quātūcunq; paruis: vt sertis factus deceptiones: & fallacias quascunq; euitet. ℣ Galenus in libro pnostico rum dicens necessarium esse medico interrogare causarum genera eos qui laborant: & de omnibus que cōtigerint: & de eorum vnoquoq; ne finet se medic⁹ decipi ab infirmis non detegentibus omnifariam morbi causas & sinthomata vt non derelinquantur incurati. Et primo ad glauconem medici ingredientes ad infirmum primum enim a maximis cōtemplari oportet ea que sunt ꝑm egrum: deinde vere ab alijs. Nihil enim quantum possibile est etiam minimum omittētes. ℣ Et Damascenus in aphorismis: opz de omnibus egrum: vnde egritudo nasci soleat inquiri: tam in exterioribus: q̄ in interioribus: neq; te egruz per omnia interrogare pudeat. ℣ Et videsne similr: nō te pudeat egrum super omnia interrogare: & hoc vt melius & facilius super notitiam rei veritas: sicut & recte intonuit Boetius primo de cōsolatione si operā medicātis expectas oportet vt vulnus tuum detegas. ℣ Cū igitur de nouo vocatur medicus ad curam patientis querat nunquid aliquid illi factuz fuerit: & que remedia: & nunquid nocuerint: & tunc dicat se ea non laudare. Si vero iuuerint non laudet: vt subtilior videatur vltra vulgares. ¶ Tria aūt maxime petet medicus auctore Galeno secūdo de interioribus. s. locū idest membrum in quo est egritudo: passionem: & sinthomata: & horum causā in notitiam illorum venīēs: etiam si fieri potest cum notitia omnium sensuum exteriorum. Qō vbi fieri non possit laborandū est cuz sensibus interioribus: & demum ratione si opus fuerit tamen a patiente habita perquirens ab eo de eius dispositione: vel etiam ab accidentibus quid patiatur interrogans. Considerans in primis: preterea ipsa dearticulate perquirat interrogans quo tēpore: quota die ad hora patiens egrotauerit. Et si aliquando amplius consueuit egrotare vel non: & qua egritudine: & si aliqua sue egritudinis causa precesserit primitiua: & quo regimine vsus fuerit preterito nedum vnius anni: sed plurium. Quo autem ad sinthomata seu accidentia perquirat medicus de accidentibus animatorum membrorum: vtrum videlicet dolorem capitis patiatur: aut vigilias superfluas: vel insomnietates: aut somnum modum excedentem: & de similibus: & de accidentibus membrorum spiritualiū nunquid anelitum anriū: an circa pectus incendiū: suspiria: tremorem cordis: & consimilia. De accidentibus vero nutritiuorum nunquid prostrationem appetitus habuerit in sitim vel famen. Si cibū vel potū retinuerit: vel vomuerit aut retentum reiecerit. Si assumpto cibo grauetur vel ne. Si fluxum ventris & euacuationes alias vrine: seu sudores menstruorum: vel emorroydarum: vel alias quales oportet habuerit vel ne. Ex his enīz preteritis per inquisitionem inuentis: & presentibus scilicet vrina: egestione: & alijs existentibus mutatis & qualitate mutata: de quibus supradictum est p sen

sum

sensuz pceptis mirū. Immo dū medicus in opatiõe sua fortunabitur: adeo vt ex his cognitis poterit medicus de passione causa ꝛ loco sumere notionē: quam dum patienti nunciauerit: admirabilē medicum iudicabit: ꝛ per consequens in manibus illius confidenter se cõmittet. Exemplo Galeni in libro de interioribus capitulo septimo in cura medici egrotantis. Cuz Glauco ad ipsum accedens Rome ibi. ℣ His omnibus sensu ꝛ ratione diiudicatis: ꝛ mente discussis erit medici officium: vt ab infirmo separatus consanguineos ꝛ amicos egrotantis: vel quoscunqz presentes seorsum vocari iubeat: ꝛ patientis egritudinem manifestare: iminens vel non iminens periculum detegere. Sit tamē talis sermo eius: potius: vt eos non aggrauet postremo remedium adhibere.

¶ Capitulum. De cautela in pronosticando.

Scrit Galenus libro pnosticationū. Non circumambulo predicãs meas pronosticationes ꝛ curas: ne magis medici odiant me diuinatorem ꝛ magum vocantes: ꝛ alia milia cõtra me pro mulgãtes. Propter qõ inter medicos sapientes conuenit medicū oportere esse sagacem: ꝛ astutū non precipitem: nec festinum in futurorum pronunciatione. ¶ Preuidebit itaqz medicus ante pronosticationem omnium preuisiones examine dicentis Hippocratis primo pronosticorum: qz de melioribus rebus est vt medicus vtatur preuisione ideſt pronosticatione. Et Galenus primo de creticis. Non est medicus qui meditetur ratione nisi prius iudicauerit ratione ꝛ iudicare non poterit nisi rem ratione cognoscat. ℣ Erit ergo medicus nihil saltem in prima visitatione de futuris dispositionibus patientis pronũcians: precipue tamen de salute vel morte: de quibus profecto iudiciū certū haberi non potest nisi pluribꝰ conditionibꝰ prenotatis. ℣ Expectabit igit futura signa subsequentia in patiente: vt illorū nãz atqz virtutē considerans oia adinuicez comparans sue pronosticationis iudiciū quo melius fieri poterit confirmetur: ꝛ precipue cognitis virtutis ꝛ morbi dispositionibus: ꝛ adinuicem comparatis. Si bona signa prevaluerint pronunciet de salute. Si vero ecõtra de perditione semper tamen pronunciando: ꝛ in sermone sit medicus dubius. Dixit enim Auicenna secunda quarti. Cum apparuerint signa mala timorosa premittimus sermonē in perditõe inde ad plurimum contingentē. Nam quis aliqñ mirabilr sanatur absqz spe. Et tõ Gal. sexto aphorismorum dixit. Oportet medicum studiosum esse: vt non aliquid absolute predicet. Nam morboruz ꝛ precipue acutorū: non omnino certe sunt pronunciationes salutis aut mortis: lz neqz cronicorū saltem quo ad eoruz initia: qõ ppter nature diuersitates euenit in ordinationē. Cum enim monstruositates interdum occurrãt in egritudinibus veluti in naturis. vt habet Auerro. septimo colliget. Erũt sapientes medici: sicuti ꝛ astrologi iudicia in pnosticãdo cõditionibꝰ alligata ꝓnunc quasi multiplici intellectu: veluti que spirituū pnũcias tiones prestãt: vt dicaf exempli gra morbo mortali existẽte. Ita solet in talibꝰ casibus contingere: ꝛ raro alr cõtingere solet ꝑm naturã: nisi alia emergãt sy nthomata: non tñ necessario. Tiel aliter dicat certe mihi vi: qz si cõstant q̃ apparẽt: ꝛ aliud nõ superueniat: qõ puto nõ supuenire: hic morief. ℣ Obseruare. n. hãc prognosticationis diligentem cautelam docet nos Galenus secũdo interiorũ dicens. Semper ꝑm totam vitã meã me ipsuz ab audaci cõfessione abstinui: ꝛ medicans vsqz ad senectutem: nunqz vsqz hodie erubui ꝑm curaz vel pronosticationem vt alij gloriosissimi medicorum. Utebatur enim Gale. cautelosis canonibus eius determinantibus pronunciationē perfecte vocibus conditionatis: ꝛ quasi duplicibus: vt apparet lib. interiorum. ℣ Euasuros aũt cuz necessitate conditionata dicta pronunciabit medicus sic dicens. Judico ipsum euasurum a morbo. Si medicũ diligentem habuerit. Si etiã patiens ipse fuerit obediens: ꝛ ministros habuerit idoneos. Et si preparata fuerint: vt decet extrã seca necessaria. Et nisi aliquid superuenerit qõ tñ nũc non apparet. ℣ Quod si medicus astringatur absolute loqui debere sermone: vt plerunqz fit tunc si egritudo ex toto suo genere sit salubris: vt ephimera vera ꝛ principiũ ethice: aut mortalis: vt ptisis aut ethice species. Et similes: dicunt sapientes. Effundat medicus sermonē suum: aperte salutem vel mortē de eis predicens: ꝛ ꝑcipue de determinatione egritudinis certissimis apparentibꝰ signis. ℣ Si tamen contingeret egritudinis pcessum ad bonũ vel ad malũ medico dubiũ esse: vtplurimũ fit: qñ signa mortalia in virtute cõparia fuerint salubribus: ꝛ ecõuerso bona cautela est petẽtibus non rñdere. Sed quibusdã verbis interiectis: ab eis discedere: aut eosdẽ a proposito diuertere trãsferendo eos in sermone ad aliam materiã. ℣ Quod si magis astringaf ad ꝓnunciandũ: dicat medicus vtpetitioni illoꝝ ita instantium satisfaciat. Ego expecto futura quedã vt motũ in talitie aut tale accidens vel aliquod hmõi. Non enim debet medicus ad interrogata subito respõdere: sed prius super interrogata cogitet. Ait enim Damascẽ. Si interrogatus semp velociter respondes dubitandũ esse. Silere enim tutius est ꝛ satis existit laudabile medico ꝛ aureo vt aiunt proverbio porrigere mercatoribus. Naz melius est silere q̃z male loqui: siue q̃z qz tu erres: vt a Galeno scribit scõo meracristos secundo capitulo. Qui enim tacet: in hoc vno peccat qz tacet. Sed eum qui loquit in multis errare contingit. ℣ Et oio si egritudo nõ fuerit de numero oio salubrium: neqz mortalium: sed vt aiunt: suspectosa facientium medicum in iudicio titubare: tutius est ꝛ vt dicitur honorabilius egritudinē periculosam ponere ꝛ casum aggrauare: imo ꝛ periculũ mortis venture patientis pronũciare: dato ẽt qz egritudo talis de suspectosis esset debilis: vt flegmatica continua a pauca materia non maligna dependens: qñ si patiens erroze sui: vel astantiũ: vel extrinsecoꝝ diminutione: vel aliquo tali casu consimili ad malũ conuertet: ex ea licite medicus excusabit. Neqz erit de eo suspitio apud amicos ꝛ affines patientis excusabit ꝛ dicent medicum a principio etiã sic vidisse ꝛ iudicasse. Si vero ex ea patiens saluabitur: a vulgo dicef medicũ ipsum penitus liberasse ꝛ a patiente sanitati restituto laudem maiorẽ ꝛ amplius premium medicus consequetur. Et vt sic ad vnum dicerem: medici est suspectas egritudines aggravare: debiles vero eaꝝ in dubio ponere. Jn hoc tamẽ modus adhit. Sic. n. se hñs medicus: neqz erubescet: neqz dictoꝝ suoꝝ eũ penitebit. ℣ Nõ presumet medicus in egritudinibꝰ alicuius momẽti cozã patiẽte: siue litteratus fuerit siue nõ verbuz aliqd proferre: imo nec gustu ostendere aliqd: vñ possit eger suspitionẽ sumere: aut de sua salute diffidere. Et sipse medicꝰ ꝛ ẽt infirmus de salute desperent:

pp qđ sermones ꝓnostici medicorũ saltem ad malum per se nõ terminantur ad patientẽ: sed ad amicos vel ad alios. ℣ Cunqz medicus non hz de patiẽte certaz ꝓnosticationem non respondeat a se petentibus: sed verbis quibusdam interiectis discedat: a petentibus: neqz iudicet de natura egritudinis: si de ea suspicetur ꝓpter aliqua signa apparẽtia: immo taceat: ⁊ statuat dietam particularem in cena vel prandio cum remedio vniuersali: ⁊ interim cogitet: ⁊ iterum visitet infirmum. Et morbo certe cognito ordinet dietã vniuersalẽ ⁊ remedia spãlia vt videat artificialitus opari in ali quo morbo salubri: lz accidẽtia fortia non videantur. ℣ Si põt vtaĩ medicus aliquo remedio nõ noto: neqz nomẽ illi⁹ remedij vulgo dicat: vt gra exẽpli ꝑa. ℣ Si in egro appuerint signa mortis: ⁊ medicus pcipiat aliqđ signũ bonũ nõ mutet a ꝓpõsito: nisi illud p mãserit: ꝓnũciaturus medic⁹ mortẽ infirmi id faciat si mulata mestitia: vultu demisso ⁊ voce sublata. id tñ ne cessariũ eẽ nõ dicat ne deo derogare videat. Nisi eẽnt mortis signa apparẽtia: tunc dicendũ est salutẽ ipsius nutu diuino cõtingere: siue miraculose. Neqz postq̃ iudiciũ deposuerit de morte medicus id reiterare velit: nisi sciens qui sunt eius. Quod si reiterabit videbitur quasi vt de hoc letetur tanq̃ ex suo ꝓnostico gloriam habiturus. Plurimi. n. vanagloriosi medicorum cũ predixerint perniciẽ predicantes inhiant eius morti: neqz fortitã necessaria saluti ministrates vt aliquos scit audire vana gloria sue pronunciationis deductos iam euasuros medicinis mortificasse donatis. Similiter ⁊ astantes illi deuiant famulari: vt ait Concilliator. ℣ De salute aũt iudiciũ depositurus medicus sermonẽ amplificet: ⁊ letũ se ostendat: nunq̃ vero sic de morte. ℣ Non ꝑsumat medicus alicui patiẽti infra limitatũ tp̃s salutem ꝓmittere: sed fideliter se operaturum iuxta doctrinã sapientũ. ¶ Quantũ aũt ad remedia exhibenda post ꝓnosticationẽ dataz caute incedat medicus ad actũ curatiuũ. Dietã itaqz ⁊ regimẽ egritudini ꝓportionatũ in sex rebus nõ nãlibus prio ordinãdis anteq̃ ad medicinale regimẽ descẽdat. Precipit. n. Hippocrates: vt ait Halyabas: medele infirmorum p cibos ⁊ medicamina regimini medicũ operam dare debere. ℣ Lectũ in primis in quo residet patiens q̃ mundu⁹ disponat: ⁊ in pluribus locis egritudinum redolentẽ. Cum in nouatõe aeris mane ⁊ vespere p aptionẽ fenestrarũ ⁊ hostij: nisi fuerit de egritudinibus hoc ꝓhibentibus. Sit vt in pluribus medio cris luminis. Dixit. n. Gale. ad Glauconem libro de febrib⁹. Lucidus ⁊ calidus locus relaxat corpus. Frigidus ⁊ obscurus cõstringit. Mediocriter aũt his tẽperatus mulcet ⁊ tẽperat. Precipiat patientez situari in lecto firmo nõ vacillãti. ℣ Exercitiũ vel fricatiões vt decet ſm exigentiã ⁊ virtutis tenorẽ egritudine id poscente. Similiter ⁊ quietem. Somni ⁊ vigilie quãtitatem cõuenientem metiendo precipere. Et euacuationes debitas ordinare. Ipse tamen medicus clyſteria non imponat: vt fecit amicus ille in cura cuiusdam ancille: dolore ventris laborãtis que existimans dolorem illum esse colicum: ei imposuisset clystere: que post impositum clystere: quia pregnans erat amico illo id nesciente ancilla peperit infantem. ℣ Et huius generis sunt absterſio sordium ab ore infirmi: ⁊ purgatio muccositatum ex naribus: ⁊ gutture: ⁊ gargarismatibus. Fit enim inde liberior transitus aeris: ⁊ sibi sapor melior: quibus locis non expurgatis remanentibus sordibus inficitur aer. ℣ Et accidentiuz aĩe ea que ad apdellandũ infirmitatẽ cõgruãt. ℣ Precipiat medic⁹ ex cibis vero ⁊ potib⁹ congruis in quantitate ⁊ qualitate debito tempore ⁊ ordine patienti offerendis eligat: qõ magis salutare est. Quod si aliquãdo cibus talis vel potus parum malus fuerit: infirmi tamen appetui plurimũ confirmis nõ est patienti totaliter denegandus. Ait enim Hippocrates secunda particula aphorismorum. Parum deterior cibus ⁊ potus delectabilia vero melioribus: q̃ in delectabilibus magis appetenda sunt. In hoc tñ modus nõ abſit nec omnino prohibendo nimiũ rigorosus ⁊ leuer⁹. Indulgendo autem ex toto nimium licentiosus notetur. ℣ Expedit autem plurimũ medico insistere in ordinanda dieta etiam hoc cum mulieribus in cibo ⁊ potu: cibaria alterando vinum limphando: aquaz coctam vel aliter preparatã ordinando ⁊ alia hutusmodi: etiã vsqz ad minuta disponendo: gustando: odorãdo: immo ⁊ aliquando prelibando ⁊ ponderãdo seu mensurando quecunqz sunt exhibenda. Sic enim accuratior medicus iudicabitur: vitabitqz negligentie vel inaduertentie notam. Ita tamen in singulis his ⁊ consimilibus medicus modum obseruet: vt tamẽ saluo eius honore nõ fungatur mulierum neqz astãtiuz officio. Sic enim vilipẽderet seipsum. ℣ Erit medic⁹ magis sollicitus de dieta q̃ de potione aut chyrurgia. Unde Damascenus. Si dieta curare potuis prio sperã inuenies. Propter qõ Gale. primo regiminuz acutorum dixit: qp medicus debet habere duos oculos. Dextrũ attentũ ad virtutem: dieta. s. conseruandam: ⁊ sinistrum ad egritudinẽ depellendã ⁊ fugiendam per potionem ⁊ chyrurgiã. ℣ In singulis visitationibus studeat medicus aliquid noui facere vel ordinare: vel mutare: subtrahere: vel addere: ne frustra videatur omni vice visitasse. ℣ Ad vsum tamen medicinarum: si deuenire opus fuerit: vtatur medicus mitioribus ⁊ nature magis familiarib⁹. Erit igitur i vsu eius medicina potius cibalis q̃ vera ⁊ pura medicina. Nam blandiri corporibus humanis patientibus magis prestat: ⁊ hoc si cura blanditiua sola morb⁹ depelli possit. Paret itaqz medicinas iocunditoes ⁊ lapidiores. Unde Damascenus in aphorismis. Medicina que tẽperamento vicina est odorifera. Si ſm eã cibus fieri possit optimum esset medicinarum virtute tamen integra seruata: vt inquit Galenus. Et in hõ bona cautela obseruetur: vt cum brodio aliquãdo exhibeatur: vt mãna ⁊ aliqua consimilia. Laudauit enim Damascenus in aphorismis suis quietem super potionem: idest dimissionem medicine. Unde Galen⁹ octauo memini dixit. Cibi apud ea que nutriuntur: idest membra familiaritatem ſm bonam substantiam habent: quod est maximum. In curis passionuz que fiunt ſm discrasiam: optime enim operantur ea que cum hoc q̃ sanant discrasiam possunt nutrire. ℣ Ad puras vero medicinas conuersus medicus: si opus fuerit: eas potius paulatim q̃ subito prestat approximata: ⁊ exterius magis q̃ interius: hoc tamen faciendo: prout sanande dispositionis requirit necessitas. Solutiuas medicinas quoad fieri potest deuitet: earum vsum differat. Qõ si eis vti oportuerit expedit vt eas cognoscat medicus quas ordinat vt non ordinet prio salute letiferã. ℣ Cauere quoqz dz ne in substãtia eaz sint sophysticate: aĩr salsificate: ne sint in eaz doſi variate: ac sint corrupte: aut nimia vetustate consumpte spiritũ nõ hãtes: eas quoqz vel ꝑsolatas: vel ad eoz cõsolationẽ protinus intẽdat. ℣ Caueat medi

cus vsum

eius vsum medicinaꝝ oppilataꝝ: vt possibile est: ⁊ cuꝫ eis indiguerit eisdē refractis: ⁊ potᵒ exterius q̄s interiꝰ: ⁊ p̄ interius magis q̄s supius approximatis vt p̄cipit Mesue i sua ꝓsolatōe medicinaꝝ. ℣ In cura egritudinis nō dātis inducias: vt doloris intēsi colici vel squinātie: expedit medico pmptū eē ⁊ solertē ⁊ copiosum in exhibēdis remedijs gradatim vnū post aliud sine intermissione administrādo. plurimū enim laudādus est medicus copiosus in remedijs p̄sentaneis. ℣ Expedit tū medico vt cautus sit p̄m discursuꝫ temporū distinguere antiquorū canones: qñ natura humana ⁊ oīum inferiorū permutata ⁊ imbecilliorꝫ facta: ꝓtinuoqꝫ labit i defectū: vt denotat statura minoratio: corporꝫ robur: operationū pfectio: oīa diminuta ⁊ vite abbreuiatio. Facit aūt ad hoc nō parū p̄rauū ⁊ inordinatū viuēdi his tēporibᵘ regimen. Venus. n. huma nū: teste Galeno de regimine sanitatis in gulositatem lapsuꝫ: in i cōtinentiāqꝫ p̄cipitatū: de curato factū ē discretū: pp qō semen eius est tale ⁊ qō ex tali semine nascit: inde generat discretū modicum adhuc viuēs: quo fit: vt imbecilli nature humane iam facte multaqꝫ olim fuerunt remedia potēta vel salubria hodie vel sunt mortalia vel debilia vel inutilia. ℣ Testis ē mihi Serapio primo breuiarij dicens. helleborꝫ nigrū qui securior est albo nunc esse diuidendum: ⁊ helleborus albus tpe Mesue erat intolerabilis: sicut venenū pernitiosum pp debilitatē nature. Recte ergo dicit medicis nr̄i tpis quos mūdi labor agitat antiquoꝝ dogmate p̄m tpa distinguite: ⁊ effectū nāe oī intētione libera te. ℣ Expedit meditū recte cōsiderare patientū diuersoꝝ naturas diuersas: vt caute p̄cedat. Unde Bal. super vltimo epidimiaꝝ Hippocratis: aīt quosdā tales esse qui delectationibus se ⁊ eoꝝ deūderijs cōiūnēt: ⁊ aliqui ecōuerso bene se ab illis continent. ℣ Terrebit igit medicus ⁊ ex officio suo trepidabit patientē inordinatū ⁊ incōtinentē: sibi quoqꝫ efficacia p̄dicēs q̄ ide p̄ sibi accidere incōmoda ex incōtinētia. Et si perstat incontinens aliquātulū cōdescēdēdū est illius deūderijs. ℣ Dixit Bal. sexto mymir qui regulari vtit metado: ⁊ cū hoc cognoscit simplicitū pharmacoꝝ virtutes: nunqꝫ carebit auxilijs: siue moreā in nemore: siue agat aliqō opus in agro: siue sit in itinere pharmacijs carens sicut Erasistratᵒ scribit q̄ curauit se cū rubi succo: nō p̄te in illo loco alio pharmaco. Si acciderit patientē nolle vti remedio sibi administrato: vt aqua sumach: que cōfert in dissinteria ⁊ fluxu ventris: colorāda est ad similitudinē vini: ⁊ dicere eā esse vinū limphatū. Silr de vino granatoꝝ: dicendo patienti q̄ est vinū vetꝰ sed pauciꝰ. ℣ Caueat medicus approximare fomentationes infrigidātes vel embrocas circa aliqō membrū tēpore crisis neqꝫ tpe sudoris videlz in declinatione paroxysmi pluriū febrīū. ℣ Expedit medico: si post exhibitū pharmacū solutiuuꝫ nō sequat indefluxio inculpare astātes vel malū regimē infirmi: vt q̄ dormierit vel nō dormierit sup assumptū pharmacū: vel q̄ exposuerit se aeri: vel vento: aut q̄ tratᵒ ⁊ cetera similia. Nō dꝫ medicus cuicūqꝫ doloris leui cōtingenti in febribus exhibere medelaꝫ nisi excesserit. ℣ Si egrotātez in periculo vite derelinquat medicus nō reuertat ad eū ne forte obiens freneti: obutet funeri vel exequijs illius: sed mittat famulus vel nūcius: vt inquirat de statu illius. Et bona cautela est: vt si vespere illū visitaueris: ⁊ derelinqueris illū valde aggratiatū ita vt dubites de eiᵒ morte in nocte dicas illis ō domo illius vt bene tēpestiue significent tibi de statu illius. Si mane venerit nūcius iam inoleſcet tibi ō cōditionibus patiētis. Si nō veniet: iaꝫ ꝓtecturari poteris de eius morte. ℣ Fugiat medicus quantū possibile est morituros: neqꝫ valde ꝓpiquis morti aliqd opereturꝫ ne si moriatur cito: dicat se illum interfecisse: neqꝫ sit p̄sens dum homo moritur.

¶ De spāli cautela circa aliqs morbos: ⁊ corpa. ℟.

EXpedit medico eoꝝ corporū curā renuere ex quoꝝ cura facile p̄t incurrere infamiam: sicut p̄cipue sunt infantes: p̄gnantes: ⁊ oculorꝫ egritudines. Laborantibᵒ p̄terea lapillo nullū excidat: sed ex pte eius artis hoc negociū p̄mittat medicus: vt p̄cepit Hippocrates in suo iureturando. ℣ Caueat igit medicus dū p̄gnātes curat si contingat eas curare ne p̄gnāti exhibeat medicinā: nisi quā qui sunt de familia eius p̄parāt: vel saltē bene noscant: sicut ius pulli: mānam: ⁊ talia leuia. Quod si ad sortiora deueniēdū sit: sicuti ēt ad flobothomiā caueat ne solus talem p̄uinciā aggrediat: sed sociū habeat: ne solus ꝑputet de aborsu: si cōtigerit. ℣ Sit memor si ad ꝓuocationē aborsus aliquo speciali casu ducitur minᵒ malum esse in principio impregnatiōis: q̄s vltra p̄decēte: q: nō est tante p̄fectionis. ℣ Obseruet p̄cepta Hippocratis in iureiurando. Nullius rogatu mortiferum venenū alicui det medicus: neqꝫ id cuiq̄s consulat: neqꝫ assignet: neqꝫ qd significet: neqꝫ de eo loquat: neqꝫ p̄gnāti mulieri ad interficiendū fetū potionē porrigat: neqꝫ cōsulat: imo ptinᵒ deneget neqꝫ quale: aut qō sit cuiq̄s cōmemoret: ⁊ petentē corripiat ⁊ reprehēdat. Quod si reprehensio nō ꝑderit ꝑ tales p̄teruo vultu omnifariā est misargēduꝫ. ¶ Ad medelam corporꝫ neutroꝝ vt nunc nō statiꝫ approximet medicᵒ solutiua fortia: vt pillu. cochias: vel aliō hmōi qz multi taluꝫ ⁊ multotiēs euadunt p̄ solaꝫ dietam: ⁊ passio per ꝓstitutōez aeris sequētibus diebus ex se recedit nullo adhibito medicamine.

¶ De mercede medici accipienda.

HIcet intentio medici nō debeat eē in medēdo ad pecuniā: sed a deo retributionē ⁊ meritū expectare: auctore Haliabate. Attamen qz expedit medico quoad fieri p̄t celeriᵒ: vt eger cuiᵒ cura salutis sibi cōmissa est sanitati pristine restituat: p̄cipiēte Hippocrate in suo iureiurādo: medicū nemini egritudinē dilatare. Egritudines. n. cū plongant nō relinquūt medicū oīno imunē ab infamia/ saltē apud vulgares. ℣ Inter ea aūt que opitulant veloci saluti ē vt patientē: ⁊ qui sui sunt p̄o viribus alliciat ⁊ obligent: vt mādatis suis obediant. Ideo studium medici sit: ⁊ q̄ nō sit ꝓpōnēduꝫ vt a patiente suo decenter sanifiat. Sic enim medicus maioris apud illuꝫ efficiet auctoritatis: illuꝫ excellentiorē iudicat ipsum sibi ad humanaꝫ cōmunicat politiā. Illi oēs obtēperare conātur: ne amittant expense: sicqꝫ demuꝫ citius sanatur. Juxta illud. Empta solet care multis medicina iuuare. Si data sit gratis nihil cōfert vtilitatis. ℣ Triplex autē est modus se hābēdi patientis ad medicuꝫ. Unus quo patiēs dē diuinᵒ: respectu medici: ⁊ hoc q̄s infirmus vehemēti langore cruciatᵒ medicum deprecatur de restituēda corporis sanitate. Diabolicᵒ vero: duꝫ

sanitate iam adepta medico vt decet nō satisfacit: illuz negligit medico obuiāe: illuz fugit veluti diabolicis vestigijs cōsignatū. Sz humanus: si patiēs dū sanat: ⁊ post adeptā sanitatē medico iuxta merita satisfacit il lū sibi reputans dūm ⁊ amicū. ℣ Mercedē igit condi gnā sine ītermissione recipiat medicus. Neqz vnqz sit oblati negator. Nisi fortasse sibi qd p:ꝛ intulerit tāti ⁊ maxie cū minor aut mediocris fuerit medicꝰ. Dignꝰ est enim mercenarꝰ mercede sua. ℣ Deminerit medi/ cus artē medicinalē: ⁊ pcipue curatiuā marti ascribi oī bus fere planetis odiosioris irremunerationis obtur/ gio: ⁊ oīs ingratis oatoꝛ: pp qō expetit medici nego ciū ne decipiat p:mitꝰ firmare nisi patiēs magnificus fuerit: ⁊ curialꝭ vel fuerit tibi affinitate ꝓiunctꝰ: aut pau per: ex hoc. n. cētuplū accipies. Ex alio lex affinitatis suadet. Paupes vō ⁊ egeni nō sunt opp:imēdi neqz deserendi intuitu saltē pietatis: cū inde cōsurgat me/ dici laudabilis fama. Qō. n. abundanter medicus ac cepit pauperibus velit amoꝛe bonitatis Saluatoris nr̄i ipartiri. Ab alijs vō accipiat: oī tñ cuz modestia q̄ vt volēs velit: ⁊ quasi veluti nō aduertēs animaduertat: ⁊ quasi renuēs libēti aio manum cū dexteritate poꝛri gendo recipiat: ne ō nimia siti ⁊ auiditate notet. Nec pfecto est nr̄atū inter ceteras miserias dura conditio: vt patiētibus videat nihil nr̄i in eoꝝ visitationibꝰ im pēdere pp qō obsequia medicoꝝ initiꝭ vt ad multuz. Nisi ergo medicus p̄mia recipiat labor eius vertetur in dānum. Sed cuz labor est in dāno mortalis crescit egestas: ⁊ qui emit rem care: ⁊ eam vult donare dispo nat se mendicare. ℣ Deminerit quoqz medicus q̄ si/ ne bonis exterioꝛibus quoꝝ fortuna est dña nō cōtin git eē hoiez felicē neqz ab eius memoria excedat p̄ce ptū antiquū. Dum dolet infirmus medicus fit pigno re firmus. Expers lāgoris nō est memoꝛ huius amo ris. Et iteruz dum moꝛbus fortis est medico p̄mittit. ℣ Lz aūt hec obseruāda sint in mercedē accipiēdo: in petēdo tñ eam caute p:ocedat mēdicus: ne (vt aiūt) in fractione panis dignoscat: plerūqz. n. medici ita mo/ dum excedunt in petēdo vt ars nostra vilescat: imo ⁊ aliqñ p:o foꝛo: ⁊ in iudicio litigando statuunt p̄cessus ordinarios: aut q̄ p:ofecto vituperādi sunt: in oī enim negocio cauēduz est: vt nequit nimis. ℣ Si ergo con tingat patiētes periodo flegmatis in dādo p:odicare: motu scilicet quotidiano: aut motu colere de secūdo in secūdum: ferat medicus equo aio. Sic enim nō to/ lerabilis est his nostris luctuosis tpibus ꝓditio. ℣ Si aūt cōtingat vtplurimū fit patiētē in dando ad perio/ duz melancolie de quarto in quartū periodicare bona cautela est vt medicus aliquā de diurnis visitationibꝰ negligat matutinā videlꝫ: aut vespertinam. Sic enim notū fiet patiēti volenti intelligere cām. Et simulabi tur vt sequēti visitatione medico satisfaciat: ⁊ omnino quantū est possibile: interrumpēdi sunt motus quarta ni quintani ⁊ sextani: ⁊ qui in amplius p̄tendunt: ceu inutiles medico ⁊ oīo permittoſi. ℣ Quod si furduz se p:ebeat patiēs: hac cautela ad aliam deueniendū est: vt astantē fidū: vel apothecariū: vel aliū in quo confi/ det medicus moneat veluti ex se vel patiētem: vel af/ fines aut amicos moueat vt medici memoꝛes sint: si festinā salutem patientis exoptent.

¶ Capitulum quintum.

¶ De modo se habendi medici erga p̄tes: ⁊ p:imo erga infirmo astantes.

EXpedit medico cū familiaribꝰ do/ mꝰ patiētis vba nō mul/ tiplicaꝛ nisi ea tm̄ q̄ ad ifirmi curā p̄tinēt ꝫ p̄ ministros idoneos ꝓfectos exequēdo ea q̄ ab eo oꝛdinā: iuxta vitatez ipsoꝝ ⁊ occursuz sinthomatū ⁊ alioꝝ silr ⁊ q̄ fideles ⁊ solliciti/ tos in flōando: vētosando: ⁊ scalpellando ⁊ sanguisu/ gas apponēdo: ⁊ i fricādo: ⁊ ligaturas in extremis faciēdo: ⁊ in oībus alijs acquisitis p:o officio astātis. Neqz post hoc hēat medicus hoc p̄ceptū. Immo ad iuēt̄ionē aliquoꝝ taliū: ⁊ inuēt̄oꝝ cōseruationē p virti bus euigilet. nā ēt mediocris error circa ea q̄ sunt astā tis pōt esse cā interi° patientis. ℣ Et his talibꝰ vtat ⁊ p̄curet: vt decēti eoꝝ mercede accipiant p astātibꝰ in firmoꝝ suoꝝ: ⁊ circa eos exñs talis astās honorē me/ dici tutat: ipz sūmis laudibꝰ extollat: ⁊ p̄sto sit vt fide liter exequant q̄ p medicū oꝛdinant. ℣ Si vō vtpl'm fit: inueniat astātes idiotas: vtat medicꝰ bona cautela vt eos sibi reddat benivolos: eoꝝ officiū laudando ⁊ modum: sollicitudinē: amoꝛē: ⁊ diligētiam. Sic enim fa ciens eū astantē sibi deditū vt partes ꝓcernētes hono rē: ⁊ vtilitatē medici tueant. Si tū arrogans esset aut p̄sumptuosus vel insolens: nimiū sibi ascribens. Bo na cautela medici est: vt eiꝰ insolentiā cū bona mode/ stia refrangat: eius dicta vel opera nō oīno acceptan/ do: ꝫ vel mutādo: vel aliquātulū limitādo: vel q̄uis bet alio mō vartādo: ne oīa sibi ascribat. Tutiꝰ tñ est vt eū sibi amicū faciat q̄ cū eodē altercari: nisi medicus tāte auctoꝛitatis esset vt posset ip̄m a passiōe remoue re: ⁊ eius loco aliū substituere. ℣ Et oīno opz medicū in omnibus esse sagacē ⁊ astutum.

¶ De mō se hñdi medici erga mulieres patientis.

DIligenter aduertat medicꝰ ne infamiā inhonestat] incurrat. Erit medicꝰ auctoꝛe Hatlaba/ te p̄cul ab omni libidine. Nec ad cutus/ q̄ ea de cā matrē aut vxoꝛē: certaue scili cet que egrotātis sunt intueatur. ℣ Cum mulieribus igit dom° infirmi vba nō multiplicet medicꝰ: nisi tñ q̄ ad illꝰ curā p̄tinēt. Eis nō petētibꝰ p̄beat ꝓsiliū: q̄ to minus cū eis alloquēs inhonesta: aliter. n. ludibrio es set oībus: ⁊ cū dāno ⁊ incursu infamie vituperandus. ℣ Nihil in secreto in domo patiētis cū aliqua muliere p̄tractet: nisi ipsa ānosa fuerit cū qua de secretis mulie rū pquirere ꝫ. Fugiat neqz tactu: neqz aspectu in ali/ quā eaꝝ flāmā libidinis inardescere. Non vtatur igit medicꝰ magnis colloquijs: neqz cōsilijs: neqz risu in honesto: neqz verbis obscenis aut luxuriosis cuz vxo re aut mulieribus patientis. ℣ Iurauit Hippocrates ⁊ iureiurādo medicos astrinxit cuitaturos se omnē in iuriam: omnē co:ruptelam circa genus turpitudinis res etiam venereas spōte sua: siue muliebria co:pora curauerint: siue virilia.

¶ De modo se habendi medici erga alios medicos in eadem cura sibi delegatos.

SI ergo cōtingat vt moꝛis est p̄ces medicoꝝ in eadē cura cōsti tutos esse: aut ergo post ip̄m vocanꝭ: aut ipse post eos vocaꝭ: sicqz est de moꝛe vt p boꝛuz medicoꝝ oꝛdinare: ⁊ socios petere vt fuit ēt mos Gale. Fortasse. n. inuenirēt plures re/ media saluberrima: q̄ nō inuenit vnꝰ: iuxta illud. Qō

tu non

tu non nosti fortasse nouit offellus in ḡbus casib⁹ sunt cautele obseruāde. ℣ Non ꝑsumas solus curare egritudinē de q̄ rōnabilr moꝛs cognoscit: sz socīū vel pluꝛes petat. Societas.n.nō aufert ꝑmiū: sz singularitas plerūqz infamiā parit: imo affinib⁹ ꝛ amicis q patiēt̄ sunt astringat ad dandū sibi socīū alias se curatuꝝ neqaq̄ ℣ Si medico incūbit socīū petere: eligat ex eis nō inuidū: nō emulū: nō malignū: neqz inanis glozie quesitoꝛē: sz ex eis fideliozez sentozē aliqñ ꝛ magis ab egro affectatū: cū q̄ ō cōicato ꝓsilio fiāt singula. Si.n. post medicū vocat vnus vl plures: sicuti opulētiozes gdaz fastu quodā deducti plures ꝓuertūt ad se medicos qō nūgd ꝓferat patiēt vel ne imptinēs est ꝓposito. Et sint plebei aut pure emperici cū illo vel illis nō soleniter: vt moꝛs est ꝓferat casum patientis. Vtilescit plurimū intellectus canonici medici: dedignat si sapit venietqz forte is plebei⁹ in aliquā casus notitiā: si canonice cū eo casuz ꝓferat: ꝑcipue si pspicacis vbi fuerit ꝛ boni iudicij: vt plurimi reputant. Si vo i scia medicinali doctrinatus fuerit ꝛ ei associat in cura: equo aio ꝛ benigno de gerēdis circa infirmū ꝓferat seꝛiuz amotis vulgarib⁹: imo ꝛ oibus amicis ꝛ affinib⁹ patiētis: nisi forte esset alīgs medicine pfessoꝛ cui iure ꝛ ex merito nō est negādū cōmertiū vel collegiū. Vnde pl'm dānādi sunt q publice collegiāt. Tuz qz difficile est gn vel discordia: vl turgiū vel dissensus aliqs eueniat: seu oriaf inter collegiātes nō sine vulgariū murmuratōe ꝛ medicoꝝ cōtēptu. Tuz ēt qz pūnib⁹ exēneis glibet exponit se vt videat socīuz excellere: vt suꝑioꝛ appeat: ꝛ hec oīa in pdītōe aie eoꝝ. ℣ Qō si tecū associatus: vel plures fideliter agent idēutidē illi impendas. Si vero ecōuerso: ꝛ tu idēutidem illi. Par.n.pari referto: qō placeat vel moꝛdeat. ℣ In collegiādo aūt obseruet modus canonic⁹ pricipis pria primi i capło de subiectis medicine rōcinando circa egritudines: ꝛ eaꝝ cās pticulares: ꝛ eaꝝ signa vsqz ad ꝓnostica: ꝛ q̄liter egritudo remoueat ꝛ cuiuscūqz eaꝝ reꝝ esse occultum fuerit: ꝛ ad illud demonstratōez afferre ignotū tale: siue fuerit cā: siue signum diuidendo: numerādo: ꝛ cōplendo. ℣ Expedit medico anteq̄ socius illi voceꝛ in cura ipso scīēte de futuro socio ordinare quecunqz possibile est in cura patiētis in quacūqz forma fuerit: ne altero suꝑuocato medicus videat in aliquo remedio defecisse. ℣ Qō si dicat publice ꝓuocatus medic⁹ aliqō remediū p ꝑcedentez medicū nō ordinatū dicat ꝑcedentē medicū illud fecisse: ꝛ quotquot adducit in medīū suꝑuocatus medicus oīa dicat se administrasse: ēt si verum non sit: ne de ignoratia imputet. ℣ Si vo cōtingat medicū ad curaz patiētis alterius medici suꝑuocari: bona.n.cautela ꝛ laude digna est petere nūgd alius medicus illū visitauerit vel ne. Et si sic aliqua de remediis suis laudet ꝛ eum in socīuz querat: eūqz vocare faciat: ēt si discipulus sit: neqz dedignet: sed decēter honoꝛet: ꝛ cū eo seꝛiuz de dispōnib⁹ egri cōsulant voce submissa ꝛ facie deꝑssa ꝛ videat super oibus attētius cogitare. ℣ Qō si aliqs illuz errasse cognoscat nō sit illius erroꝛis publicus ꝓpalatoꝛ: sz potius ipsius tacit⁹ correctoꝛ. Si egritudo dat inducias expectare medicū: cui⁹ ista fuit cura principalis secum cōferre casuz ꝛ quecūqz acta sunt ꝛ intelligere: nihilqz de fiendis approximare nisi de cōicato cōsilio. Sic.n. nisi malignus sit ipsuz facto tibi benivolū. ℣ Quod si aliqō nouū remediū in medīū adducas: ꝛ dicat ꝑcedens medicus illud fecisse. Rūdendū est illi: scīm fuit tale remediū eo tpe quo nō cōtulit: sed fiat iterū: quia nūc est tps: ꝛ addat illico aliud remediū: ꝛ ita caute ꝓcedat. ℣ Qō si ꝓtingat medicū socio te iuuito exhibere aliquā medicinā ꝑcipue solutiuā vl curā dimittas manifestata volūtate tua ꝓius amicis patiētis: vel nō ꝓmittas eā exhiberi nisi cū ꝓtestatōe ꝑcipue in egritudine suspecta. ℣ Discussis aūt oibus ꝓ cura patiētis ꝛ visis signis: ꝛ collegio cōpleto accedāt ad patientē. Et si publice aliqd dicat socius: qō ꝓt⁹ nō dixerit: vl nō oīno laudes nisi tepide: vel si laudaret cappares: ꝛ ꝛ laudet alter cicoreā: vel aliqō ꝓsil'e: vt honoꝛi ēt suo medic⁹ ꝓsulat. ℣ Mouerit malign⁹ medicus detractoꝛ q̄ dū magis ꝛ aptius detrahit socio minus illi credit. Eius venenuz detegit: magis diffamat ꝛ veluti gladiū iugulo suo apponitis. Plurima laude digna ē modestia in oi artificio: maxīe tñ in medico: sed mixta sit astutie ꝛ sagacitati: naz nō min⁹ vitupat nimia simplicitas: q̄ supflua duplicitas ꝛ triplicitas: ꝛ oīno nō sit medicus imemoꝛ eius qō dixit Hoꝛati⁹. Est modus in rebus: sunt certi deniqz fines. Quos vltra citraqz nequit consistere rectum.

¶ De modo se habendi medici erga discipulos auditoꝛes: si doctoꝛ legens fuerit.

OFficium docentis medici est hāc artē sine mercede ꝛ pactione edocere: ꝑcepta oia libenter ꝛ fideliter tradere. Officiū doctoꝛis medicie est veritatē scibiliū medicie auditoꝛib⁹ manifestare: q̄ in libris auctoꝛū sunt: bono aio dilucidare. Inīq ꝑfecto ai est sciens nolēs docere: iuxta illō. Invelix q multa sapit spernitqz doceꝛ. Quecūqz experta didicit ꝛ iuenit memoratu digna ex eis reuelare. Ab erroꝛib⁹ se cauere: sempqz discipulos vt ab erroꝛib⁹ se custodiāt monere. ℣ Si pti theoꝛice i legēdo incūbat ad opationē cānū speculabiliū se ꝓtere: ea quoad fieri poterit luce clarioꝛa reddere: nōnulloꝛ cānes ꝓa ticos iterserere: nō imptinēter: neqz inutilr auditoꝛibus pluadere ptis theoꝛice vtilitatē: ꝛ dignitatē cum speculabilia medicie sint veluti fundamētū ꝓsideratoꝝ in pte practica nequaq̄ post se hñda. ℣ Si vo pti practice: illud idē suo mō auditoꝛes tñ hoꝛtari: vt pti curatiue imergāt casus practicos: ꝛ secreta remedia sz exigētiā egritudinū singulis lectionib⁹ narrare. Partes practice vtilitatē ꝛ gloriā: cū sit veluti finis cōsideratoꝛū in theoꝛica declarare. ℣ Expedit tñ ita oibus suadere ꝛ eos ad medicinā allicere ita theoꝛicā: vt nō totū adolescētie tps in ea ꝓterāt: ꝛ ꝑcipue in quoꝛūdā modernoꝝ speculatiōib⁹: ne i illis theoꝛice giris atqz meādris veluti i sꝛeneos scopulos ꝓsenescāt nō artē ēt ad partē operatiuā eos allicere: vt theoꝛicā non negligāt sine qua nec scitur practica perfecte: neqz saluatur quis ab erroꝛe in actu operandi.

¶ De modo se habendi medici erga aromatarium.

EXpedit medico elgere sibi fidelē aromatariū ꝛ q artē suaz noueꝛit oi mō opportūe tā i simplicitū cognitōe q̄z i eoꝝ p artificiū ꝏbita pmixtōe ad ātidota cōponēda q̄cūqz mō ꝛ forma illa debeāt mīstrari: ꝛ in alīs que ad artē ptinēt sit instruct⁹ illiqz suadere ꝛ ꝑcipere: vt medicinas eligat cōgruas: ealqz ꝓcio cōdecenti vendat. ℣ Prestat medico si medicinaz solutiuam ordinat: vel opiatam: vt ipse ꝑsens adūt ꝛ interfit: vt ꝓueniēti qualitate ꝛ ordi-

ne ⁊ pondere ꝓparet iuxta medici ꝓceptū: ne erroꝝ cō mittat. ℣ Si ꝯtingat medicū ordinare aliquā medicinam solutiuā: vel opiatā in aliqua egritudie timorosa ad fugiendā infamiā possibilē euenire si forte medicina ista effrenitaret nimiū soluēdo: vel opiata nimium stupefaceret ⁊ res succederet in sinistrū: bona cautela ē vt nō ordinet tota dosis: vel nulla fiat mentio in receptarijs per scripturā. Ne forte si res male succederet ventrent amici ad videndū que medicina fuit ista ⁊ ita infamiaret medicus. Sed secrete cōmittant aromatario fideli qō acturus sit ⁊ in qua dosi: cui precipiatur a medico vt nemini dicat ordinationē illam: neqꝫ illi⁹ appareat scriptura.

¶ De modo se habēdi medici erga plebeios.

Non est parū difficilis medico hic modus viuēdi cū oīs plebeius vulgaris idiota ignorās est. Omnis aūt talis ignorās est malus: semp sciendus in ꝛra. Caute ꝓcedēdū est maxime medico ꝑducto ad curā alicui⁹ cōitatis: impossibile est enim oībus indulgere ⁊ cōplacere. Unde hāc nostratum vt ita dicā miseriā ⁊ in libro ꝓnosticationū auctoritate Platonis ait. Si debent cōparari ab ifantibus: vel ab hoīb⁹ insipientib⁹ medicus ⁊ cocus: cocus nonn medico id qō plus deportabit. ℣ Expedit igit medico vt oībus existat notus bona fama si doctrina nemini tū familiaris ne nimia familiaritate cōtēnat. Si tamen cū aliquo vulgari affinitate ꝯiunctus sit: ⁊ magis illi familiarē se ꝓbeat excusaturo. Non seuerus neqꝫ crudelis: ne pp illa deuitet. Vulgo mori⁹ ⁊ gestis ⁊ vestitu laudabiliter se ostendat. Si cū vulgarib⁹ sermonē habere cōtigerit nullius dicta reꝓbet. Cū eis non est altercandū: sed affirmet que cōitati hominum videnī: ⁊ laudet veluti vtilia. Omnibus affabilez se reddere: neminem spernere: oībus benigne remedia exhibere. Cum tēpus loquendi datur medico: sit ille affabilis: ornate ⁊ pulchre cum quadam grauitate loquēs ēt in pabolis aliqū dicunī sapientes. Non pudeat medicū vocari pabolanū: cū euangelica lectio doceat sūmuz medicū Jesum xp̄m fuisse parabolanum: idest i parabolis loquutum. Omnis aūt xp̄i actio nostra est instructio. Jurgia: lites ⁊ partialitates: que plurimum solent oriri ⁊ foueri in ciuitatibus vel cōitatibus quouis modo fugiet: cōe bonum ciuitatis illius vel patrie zelet. Laudes vulgi non cupiat: nam vulg⁹ ignobile nō discernit peritum ab imperito laudanduz vel cōmendandū a vituperando. Honores seu reuerētiam sibi exhibitas non spernat. Propter qō si per ciuitatem vel alia loca publica transire contingat equester falleratus vel pedes ⁊ cum reuerentia salutet vnicuiqꝫ reddat cōsimile: blandū se ꝓrigens. ℣ Petentibus consilia medicus cōditiones petentis: ⁊ materiā petitam consideret diligēter. Nam si petens fuerit fidedignus: neqꝫ a casu petens ⁊ de re licita petat: ei cōsilium est exhibendum. Hic tamen bonam cautelā seruare opꝫ: vt ars magis sit in precio. ¶ Medicum tamē ex improuiso petenti: ⁊ quasi a casu nō ilico medicus ꝓbeat remedium etiam si in promptu haberet remedia. Sed differat precipue si dispositio de qua petitur dat inducias: ⁊ iubeas illi vt in crastinū deferat vrinā: vt videatur velle maturius incedere.

¶ Capitulum sextum ⁊ vltimum.

¶ De modo se habendi medici quantum ad ea q̄ extrinsecus sunt.

Si medicus quo ad facultatē diues: vl saltem nō oīno egenus. Eius locus habitatiōis: siue domus oībus notus: vt ꝛuenīri possit: emergēte necessitate. Nonspinū in eius quo ad itima secretū paucis qꝫ notū nō resonās: nō calcatū: ⁊ in curribus. ℣ Dixit Cōciliator. Nō ēt mitris ⁊ vexillis medicinalib⁹ organis insignitū. Nō est medici querere festiuitates: neqꝫ cātus: neqꝫ tripudia. Non sit medic⁹ pulsator⁊ instrumētoꝝ muscalitū: nō postibuloꝝ visitator. Non cōuersetur cū pollutis ⁊ publice peccatoribus aut infamibus aut flagitiosis homibus: ⁊ precipue homicidis. Non occupet in rebus publicis ⁊ negociationibus. Ex his enim oriī: vt fundaméta medicine negligant: cōfidētia infirmi de medico depellit: auctoritas minuitur: ⁊ demū inutilis ⁊ nocuus medicus iudicat. Non intromittat se medicus in emēdo necessaria domui ꝓcipue circa victū quotidianū: vilescit enīz ⁊ a vulgo notatur. Non venationib⁹ occupet: nō armis: nō in alchimia qua hoies postremo solū vtant spe: fuligine: ⁊ stultitia. Nō agricultura. Nō pompositus p ciuitatē incedēs. Et vt sit ad vnū dicere oīs medici itētio: ⁊ occupatio sit circa medicinalia dūtaxat. ℣ Dixit Maliabas: volētez ttaqꝫ medicū eē ꝓfectū: obseruare opꝫ hec mādata: ⁊ eis iformari q ducti sunt mori⁹ nec ꝓtenere oīo. Si n. his inhesrit medela ei⁹ recta hoīb⁹ cōplacēs fiet: inclinabūturqꝫ ad eū: amabit: honorabit: honesta erit eius fama apud eos: necnō cū his meritis ⁊ premijs ꝑmiabit apud deū. ℣ Inquit Nicolus: ad ꝯuictū iuitatus medic⁹ si pōt primū locum sibi nō vēdicet: neqꝫ oīdat se iportunū: neqꝫ fameliciū: nullū cibū vituperet: nullūqꝫ fastidiat: esto ēt q̄ vituperandus eēt: ꝫ sūme laudet q̄litatē: ⁊ quātitatē extollat: nō cōmēdet ad implēdaz vētris lacunā: sed in cibo ⁊ potu sobri⁹ sit. Et si in domo patiētis fuerit tūc cū cibox oblectatiōib⁹ occupatus fuerit: nō obliuiscat patiētis: sed ad infirmū mittat: ⁊ de statu ei⁹ ingrat: vt noīe sui patiēs cognoscat: q̄ medic⁹ ēt inter delitias sui nō obliuiscat. Cunqꝫ a mēsa surrexerit ad infirmuz ingrediēs dicat sibi optie paratū. ¶ Hec qdē sunt: q̄ ad medicū referri oꝫ que q̄ inviolata incorruptaqꝫ b̄ mō pure ⁊ sancte: recteqꝫ seruauerit vrbes frequētando nō vbis solū vex ēt re medicus celebitur: vita arteqꝫ sua felicissime: fortunatissimeqꝫ fruet: ei⁹ nomē: ⁊ gloria apd vniuersos hoīes: ⁊ natōes imppetuū celebrabit. Trālgredīti aūt ꝛra oīa euenient. Finis.

¶ Ad emptores hunc librum.

Que cuncta tenuit: tenet hic libellus amice
Hippocras: ⁊ canonum qui sapiere senex.
Hunc eme si poteris: poteris modo cūcta doceri:
Et cautelarum diceris Hermogenes:
Hūc Uerona quo Zerbus gaudet scripsit apollo
Direxit mentem: cetera cuncta sibi.
Hunc eme qui cuncta senum: veterūqꝫ priorum
Scire cupis: alter eris apollineus.

¶ Impressum Papie p̄ Magistrum
Jacob de Burgofrācho. Anno
dñi. M.cccc.xvj. die
9. Januarij.
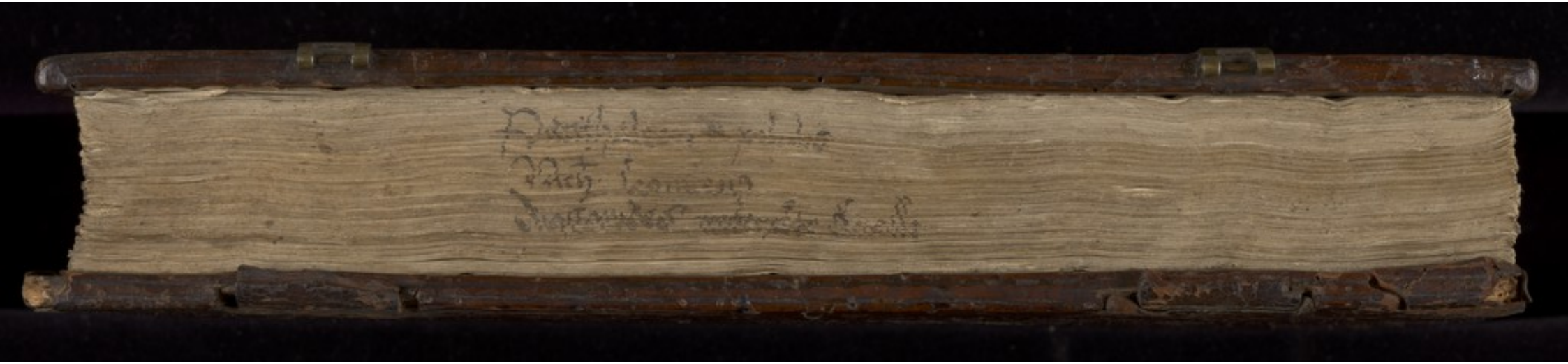
xrite
colorchecker CLASSIC
0 Cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
0 Inch 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
The Wellcome Library

41416

CVM PRIVILEGIO AD
QVADRIENNIVM

LAVDEM FVGIENDA SEQVENTI

EXPVLSA VT AIVNT CORNICE. ADHVC.

oridis
medici
libri quinq.
imalibus,
ne rabioso, et
ac remedijs.

Suessio.
c.

Henrici Stephani
orum.

The Wellcome Library